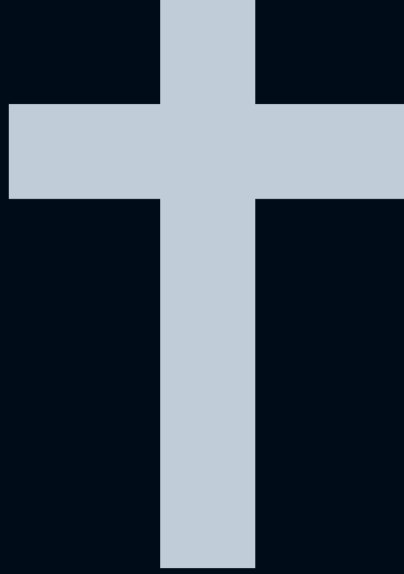

Ulibra wi
Naşibaşı

New Testament and Shorter Old Testament in Mankanya

Ulibra wi Naṣibaṭi
New Testament and Shorter Old Testament in Mankanya

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mankanya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mankanya

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

Contents

UJUNI	1
MACI	56
MARKUF	96
LUK	121
YOWAN	164
ULEMP	194
ROM	234
1 KORINT	252
2 KORINT	269
GALATIYA	280
EFET	287
FILIP	294
KOLOF	299
1 TEFALONIK	304
2 TEFALONIK	308
1 TIMOTE	311
2 TIMOTE	317
TIT	321
FILEMON	324
HEBERĒ	326
YAKOB	340
1 PIYEER	345
2 PIYEER	351
1 YOWAN	355
2 YOWAN	360
3 YOWAN	361
YUDA	362
Uko wi bayuujun Yowan	364

Ujuni

Uɕup ujuni

Ulibra uteek wi Uɕup wi Naşibaŕi katim ki wa kawo « Ujuni » ŕiki uji uŕiiniyaan ujuni wi umundu, na iko bti inwoon abot aŕiiniyaan pntaali pi Itrayel panwoon pi Naşibaŕi. Kafah 1 te 11: Hum di ŕnaaŕ akdoon kadoo kame umundu wi ŕwoon wi? In awoon ŕnaaŕ? We uwoon ulempul keme we ukaaŕ kē abi ŕi umundu? We ukaaŕ kē baŕnaaŕ baji baban ŕuŕ kawo ŕi pŕom na bkujar na ugut? We uhinanuŕ kapēnan uko mēnt? Iko mēnt yi yi kafah kateek ki ulibra ujuni wi kakdoon na pteem. ŕiintŕ na ŕnaaŕ jibi baŕakadiiri (1-2); pgar pi bagaruŕ na Naşibaŕi (3); Kayin na Abel (4) Nowe ŕi wal wi uşubal uweek (6-9); Katoh kaweeek ki ŕşoobra ki Babel (11). Iko impiituŕ ŕi, ŕnaaŕ aanhil kaŕup bnuura wal wi iŕepuŕ na manjoonan jibi baŕnaaŕ bajēn bajaan bado hēnkuŕ. Ifah 12 te 50 ikakalēş jibi Naşibaŕi aktijun umundu mbuur wi aduun bantohi bateek biki Itrayel bado kalempara : Abraham (12.1–25.18), anwoon ŕnaaŕ anfiyaaruŕ bnuura abot aji ŕaş Naşibaŕi awo i baŕnaaŕ bado katen ŕi a. Itaak awoon abukul. Ababul Yakob (25.19–36.43) i i babiin aŕu katim ki Itrayel. Yotef (37.1–50.26) anwoon alon ŕi babuk Yakob, abiiŕ ado kē Yakob na babukul bandukiin na babuk baka bti kē baya afēŕ du Ejiptu. Ulibra ujuni uwo duna pjukan ŕi uko wi Naşibaŕi adoluŕ. Ujunna aŕup kē Naşibaŕi apaşuŕ umundu, kē uko mēnt ukdiiman mndēm mi wa, kē umundu bti uşē wo ŕi iŕen yi Naşibaŕi, ul akşihuŕ wa. Ulibra ubaana ŕi kahon ki Naşibaŕi ahoŕuŕ aji ado katen pntaali pi nul. Du ujuni te uba ulibra wi, Naşibaŕi awoon i baktiiniyaanuŕ: Ado kē baŕnaaŕ bame a, aji wayēş, aji ŕon kabot kaŕēnk pntaali pi nul, aji boman iko bti yi pntaali pi nul. Kē aşē ji ŕal baŕnaaŕ

bafiyaara bakuŕ bafiyaar kahon ki ahoŕuŕ, bado kaŕaş uko wi aŕuun pdo na bgah bi nul. Ulibra wi ujej idolade yi unjon yi Itrayel kadolna baŕnaaŕ bayikrēn bnuura hum di pntaali mēnt pabiin awo ŕi pfiyaar, jibi padoluŕ kē pfiyaar mēnt paliint abot ajoonan.

Upaşa umundu

¹ Du ujuni Naşibaŕi apaş baŕi na mboş.

² Kē mboş manşē wo mnjinŕ kē nin ukoolan uunwo ŕi ma, bdēm bawun bnjiir, kē uyook umpēnuŕ du Naşibaŕi uşē fuuŕ ŕi meel duuŕ.

³ Naşibaŕi aji wal mēnt: « Bjeehi bawoon » kē bjeehi bawoo. ⁴ Naşibaŕi awin kē bjeehi banuura, aşē paŕēş bjeehi na bdēm. ⁵ Naşibaŕi adu bjeehi aji « unuur » adu bdēm « utejan. » Utaakal uwoo, nfa kē mankuŕ awo : unuur mēnt uwoon uteek.

⁶ Kē Naşibaŕi aşē ji : « Uko ulon unnaamuŕ ji kanjan uwoon ŕi ptoof pi meel, upaŕēşaan ma » kē uwo haŕ.

⁷ Naşibaŕi ado uko mēnt kē upaŕēş meel, kē mlon manwo ŕi uŕeeh kē mlon manwo du bko duuŕ. ⁸ Naşibaŕi adu uko mēnt aji « baŕi. » Utaakal uwoo, nfa kē mankuŕ awo : unuur mēnt uwoon utēbantēn.

⁹ Kē Naşibaŕi aşē ji : « Meel manwoon ŕi baŕi uŕeeh manŕonkandēren ŕi dko dloolan, pkay pakuŕ papēn pawinana » kē uwo haŕ. ¹⁰ Naşibaŕi adu dko dkay aji « mboş » aşē du dko di meel « bdēk. » Naşibaŕi awin kē uko mēnt unuura. ¹¹ Naşibaŕi aji : « Mboş mambukan ujaagal, ugof bti na mnko bti. Uko undoli uko wi ukdoon kabuk udo kawo na uhiib kēme mbuk » kē uwo haŕ. ¹² Mboş kē mambuk ujaagal, ugof bti na mnko bti. Ujaagal unwoon, uji uwo na kanaamare ki wa, bgof banwoon baji bawo na kanaamare ki ba, bko bandoon kawo na kanaamare ki ba ; uko undoli uji uwo na mbuk kēme uhiib. Naşibaŕi awin kē uko mēnt unuura. ¹³ Utaakal

uwoo, nfa kë mankuṭ awo : unuur mēntṭ uwoonṭ uwajanṭṭṅ.

¹⁴ Naṣibaṭi kë aṣṣṣ ji : « Iko ilonṭ inkdoonṭ kajeehan iwoon du baṭi duuṭ ipaṭṣṣaan unuur na utejan! Idoon kadiiman wal wi ṣfettu, ṣnuur, na ṣṣubal ; ¹⁵ iwoon du baṭi duuṭ ido kajeehan mboṣ! » kë uwo hanṭ. ¹⁶ Naṣibaṭi ado iko itēb iweekinjaan ijeehan, uweek uji upēn kaṣih na nfa te utaakal, umpoṭi kapēn kaṣih na utejan. Ado kak njah. ¹⁷ Naṣibaṭi aṭu ya du baṭi duuṭ ido kajeehan mboṣ, ¹⁸ ido kaṣih pnak na utejan, ipaṭṣṣaan bjeehi na bdēm. Naṣibaṭi awin kë uko mēntṭ uwo unuura. ¹⁹ Utaakal uwoo, nfa kë mankuṭ awo : unuur mēntṭ uwoonṭ ubaakanṭṅ.

²⁰ Kë Naṣibaṭi aṣṣṣ ji : « Meel mantum ṣko, ṣkat ṣabot ṣado kayiṭ du baṭi, ṭi mboṣ duuṭ! » ²¹ Naṣibaṭi apaṣṣ ṣko ṣweek ṣyibanaan ṣi bdēm na ṣko ṣnanwoonṭ ṭi meel bti kë ṣatum maakan, akak apaṣṣ ṣkat bti. Naṣibaṭi awin kë uko mēntṭ uwo unuura. ²² Naṣibaṭi awul ṣa bnuura aji : « An ṣko ṣi meel, kabuk kajoobēt na an, nabuk maakan natuman meel mi idēm. Kë an ṣkat, nabukan natuman mboṣ! » ²³ Utaakal uwoo, nfa kë mankuṭ awo : unuur mēntṭ uwoonṭ uñeenanṭṅ.

²⁴ Naṣibaṭi aji : « Mboṣ manwulan ṣko bti : Nntaam ṣi katoh, ṣko ṣmpoṭi na ṣko ṣi uṭeeh bti » kë uwo hanṭ. ²⁵ Naṣibaṭi ado ṣko ṣi uṭeeh bti, ṣntaam ṣi katoh bti na ṣko ṣmpoṭi bti. Naṣibaṭi awin kë uko mēntṭ unuura.

²⁶ Naṣibaṭi aji : « Nawulan ṣdo ṣnaan anaamun, awo ji un, aṣih ṣṭēb ṣi bdēm, ṣkat ṣi baṭi, ṣntaam ṣi katoh, na ṣko bti ṣnanjaanṭ ṣapula ṭi mboṣ. »

²⁷ Naṣibaṭi apaṣṣ baṣnaanṭ kë banaam na a :

bapaṣana anaam na Naṣibaṭi, apaṣṣ baka kë bawo ṣiintṭ na ṣnaaṭ.

²⁸ Naṣibaṭi awul baka bnuura aji : « Kabuk kajoobēt na an, nabukan maakan, natuman mboṣ nabot naṣih ma. Naṣihan ṣṭēb ṣi bdēm, ṣkat ṣi baṭi na ṣko bti ṣnanwoonṭ ṭi mboṣ. »

²⁹ Naṣibaṭi aji : « Natenan, dwulan ujaagal unwoonṭ na mbuk na uko wi

ugof na mnko bti manjaanṭ mambuk nado kade. ³⁰ Dwul kak iko mēntṭ ṣko bti ṣnanwoonṭ na uhefēntṭ: ṣnko bti ṣnanwoonṭ ṭi mboṣ, ṣkat bti ṣi baṭi na ṣko bti ṣnankmpuliinṭ ṭi mboṣ. Dwul ya ṣa ṣnado kade » kë uwo hanṭ. ³¹ Naṣibaṭi aten uko bti wi adolonṭ aṣṣṣ win kë uwo unuura. Utaakal uwoo, nfa kë mankuṭ awo : unuur mēntṭ uwoonṭ upaajanṭṅ.

2

¹ Hēnk di di Naṣibaṭi abaanṭ ppaṣṣ baṭi na mboṣ na iko bti inwoonṭ da. ² Unuur uṭēnk paaj na ulonṭ uṭēnk kë Naṣibaṭi aba ulempul. Anoorfēn unuur mēntṭ wi adolonṭ ulempul bti aba. ³ Naṣibaṭi adēman unuur uṭēnk paaj na ulonṭ akuṭ ado wa kë uyimani, ṭiki anoorfēn unuur mēntṭ wi abaanṭ ppaṣṣ iko bti.

Naṣibaṭi aṭak ṣiintṭ na ṣnaaṭ

⁴ Kë hēnk di di *Yawe Nawat Kabuka apaṣṣunṭ baṭi na mboṣ. ṭi wal wi Naṣibaṭi Nawat Kabuka apaṣṣunṭ mboṣ na baṭi, ⁵ nin ugof na ujaagal ulonṭ uundobi may may ṭi mboṣ, ṭiki Naṣibaṭi Ajugun aandobi do uṣubal kë uṣub ṭi ma, kë nin ṣnaanṭ aankak awo, ankjaari ma. ⁶ Kë meel manṣṣṣ ji mampēna ṭi ukumpēṣ ulonṭ katulan mboṣ bti. ⁷ Wi wi Naṣibaṭi Ajugun aṭakunṭ ṣnaanṭ na ufuuṣ wi mboṣ, afuuṭ ṭi iyiṣ yi nul uhefēntṭ wi ubida, kë akak ṣnaanṭ ankhefēntṭunṭ.

⁸ Naṣibaṭi Nawat Kabuka atepi uwoorta du umbanṭ wi umayar unuur ṭi utaak wi Eden aṣṣṣ ṭu da ṣnaanṭ i aṭakunṭ. ⁹ Naṣibaṭi Nawat Kabuka anaṭanṭ ṭi mboṣ mnko bti manuuriinṭ bten abot alil. Akak anaṭanṭ ṭi uwoorta bko bi ubida na bko bmeeni bnuura na buṭaan.

¹⁰ Bdēm blonṭ bapēna Eden abi atulan uwoorta, aṣṣṣ paṣṣṣeraan da, ado itant ibaakēr. ¹¹ Kateek katim ki ka kawo Piṣon : kafooy utaak wi Hawila bti, unwoonṭ na wuuru, ¹² wuuru mēntṭ uwo ujintṭ piṣ. Utaak mēntṭ uwo kak na bko blonṭ banjaanṭ babo-manaanṭ mnkulan bi bajaanṭ bado bdeliyum, na mnlakṭ mpoṭi mnlonṭ

mannuuriin maakan aji manuur abot atam preeş ji wuuru, mi bajaan bado koralin. ¹³ Katëbantën katim ki ka kawo Gihon : Kafooy uťaak wi Kuş bti. ¹⁴ Kawajantën katim ki ka kawo Tigrë: Kawo du umayar unuur wi uťaak wi Aşuur. Kabaakantën katim ki ka kawo Ęfrat.

¹⁵ Naşibaţi Nawat Kabuka aţu ņaan ţi uwoorta wi Eden ado kajaar wa abot ado kayeņ wa. ¹⁶ Naşibaţi Nawat Kabuka aţiini na a wal mënţ aji : « Ihinan kade mnko bti mi uwoorta, ¹⁷ kē bko bi pme bnuura na buţaan iinkde ba, ţiki unuur wi ikdeen ba, ikeţ. »

¹⁸ Naşibaţi Nawat Kabuka aji wal mënţ: « Uunnuura ņaan awo aloolan. Dwo kado naţenka, annaamuņ na a. » ¹⁹ Naşibaţi Nawat Kabuka akak ajej mboş abomanaan ņko ņi uţeeh bti na ņkat ņi baţi bti, aşē ţij ņa ņaan, katen itim yi akţuun ņa : undoli uwo kawo katim ki ņaan akţuun wa. ²⁰ Kē ņaan awul ņntaam ņi katoh bti itim na ņkat bti na ņko ņi uţeeh bti. Nin uloņ unnaamuņ na a, unhinanuņ kaţenka na manjoonan uunwoo. ²¹ Wal mënţ, kē Naşibaţi Nawat Kabuka aşē ţu ņiint bņoy bweek. Wi akņoyēntuņ, kē aşē pēnan kamoh kaloņ ki kantaagan aşē tuh dko di apēnanaanuņ ka. ²² Wi wi aşaan ajej kamoh mënţ aţakna ņaaţ aşē ţija ņiint.

²³ Kē ņiint aşē wuuhar aji :
« Yoow, byaaş bi kamoh ki imoh yi
naan ka,
pņaak pi naan pa.

Adu'ana ņaaţ,
ţiki apēnna ţi ņiint*! »

²⁴ Waņ ukaan kē ņiint akluņ kaduk aşin na anin kanaakiir na aharul, bakak ņaan aloolan. ²⁵ Kē bukal batëb bti, ņiint na ņaaţ başē wo byişu, kē nin aloņ aankowa atēntul.

3

Adam na Ewa badookana du uwoorta wi Eden

* 2:23 Adu'ana ņaaţ ţiki apēnna ţi ņiint: ņi uhebërë ņiint awo Iş kē ņaaţ awo Işa. * 3:5 Nawo ji a : Baloņ baji başibaţi.

¹ Upula ubi wo unkguuradaanuņ ţi ņko ņi uţeeh bti ņi Naşibaţi *Nawat Kabuka apaşuņ. Uji na ņaaţ: « Kē Naşibaţi aji nawut kade nin pko ploņ ţi mnko mi uwoorta? »

² Kē ņaaţ ateema aji : « ņhinan kade mnko mi uwoorta. ³ Kē bko banwoon ţi ptoof pi uwoorta, Naşibaţi aji ņkeţ woli ņban ba, kēme ade ba. »

⁴ Kē upula uteema aji : « Nin! Naankkeţ! ⁵ Naşibaţi ame kē unuur wi nakdeen bko mënţ, kēş ki nan kahaabēşa naşē nawo ji a*, name bnuura na buţaan. »

⁶ ņaaţ awin kē bko baka plil pde, anuura ţi kēş, abot awo bko banjaan bawul uşal untuņa. Amar wal mënţ pko ploņ ţi bko mënţ ade, akak awul ayinul, anwoon na a, kē adee. ⁷ Wal mënţ kē kēş kaşē haabēşa na baka kē bame hēnkuņ kē bawo byişu. Bajej itoh yi bko bi bajaan bado bfig aşiir awunna ņleef.

⁸ Na utaakal, uyook ulil ukob, kē Naşibaţi Nawat Kabuka aşē pēn ptar ihoţ, ņiint na ņaaţ batiinka aşē mena ţi mnko mi uwoorta. ⁹ Naşibaţi Nawat Kabuka adu ņiint aji : « Iwo ţuņ ba? »

¹⁰ Kē ateema aji : « Dtiink kē ikpoş ţi uwoorta kē nlēnki ţiki dwo byişu, aya amena. » ¹¹ Kē akak aji na a : « In aţupiin aji iwo byişu? Ikeer ade bko bi nneenaniin pde! »

¹² Kē ņiint aji na a : « ņaaţ i iţuun kē aņogēn amaruņ pko ţi bko buņ awulēn, kē ndee! » ¹³ Kē Naşibaţi Nawat Kabuka aşē ji na ņaaţ: « we wi idoluņ hēnk? » Kē ateem aji : « Upula uguurnuņ, kē nde ba. » ¹⁴ Kē Naşibaţi Nawat Kabuka aşē ji na upula : « Jibi idoluņ uko mënţ,

Ikfēpaniin ţi ņntaam ņi katoh bti
na ņko ņi uţeeh bti.

Ido kapoşna kayiņ kabot kade mboş
ņnuur bti ņi ubida wi nu.

¹⁵ Dţu bşoorad ţi iwi na ņaaţ,
ţi pntaali pi nu na pi nul.

Baluņ kanantlu bkow,
kē iwi, iluņ katib baka ţi pşoñ. »

16 Naşibaŋi Nawat Kabuka akak aji na ñaaŋ:

« Dluŋ kaŋu'u ŋi unoor uweek woli ibuk,

iluŋ kahaj woli ibuk.

Uŋal wi nu uluŋ kado kawuuku du ayinu

ado kaŋu'u pdo uko wi aŋaluŋ. »

17 Naşibaŋi Nawat Kabuka aji na ñiintŋ:

« Jibi itiinkuŋ uŋup wi aharu,

ade bko bi mbiin aneenanu pde,

iŋu mboş manfëpana!

Ido kaji khaj maakan kaba kahinan kapënan ŋi ma uko ude

ŋnuur bti ŋi ubida wi nu.

18 Mboş mando kawulu iyiw, ibot ido kade ŋdeey ŋi uŋeeh.

19 Ujënŋ wi nu

wi wi ikluŋ kado kadeena

te wal wi ikluŋ kakak du mboş mi ipënnuŋ

ŋiki iwo ufuuş

akuŋ aluŋ kakak du ufuuş. »

20 Adam, ñiintŋ, aŋu aharul katim ki « Ewa† » ŋiki awoon anin bañaan bti.

21 Naşibaŋi Nawat Kabuka ado Adam na aharul imişa yi injan awoharan baka. 22 Wi wi aŋaŋ aji : « Hënkuŋ ñaaŋ akak ji nja, kame bnuura na buŋaan! Awutan hënkuŋ katar kañen, kamar kak ŋi bko bi ubida kakaana ubida wi mnŋo! » 23 Kë Naşibaŋi Nawat Kabuka aŋe dooka ŋi uwoorta wi Eden ado kajaar mboş mi bapënananuluŋ. 24 Wi adookuluŋ aŋe ŋu ŋwanjuŋ ŋi bajaan bado kerubim kë ŋakyeŋ du umbaŋ wi umayar unuur wi uwoorta, na kakej ki bdo kankdoluŋ ji kabëntabën, kayeŋna bgah byaani du bko bi ubida.

4

Kayin afiŋ Abel

1 Wi iko yaŋ iŋëpuŋ, Adam ameer na Ewa aharul ; kë awo na kayin, abuk Kayin* aŋe ji : « *Yawe Nawat Kabuka ado kë mbuk ñiintŋ » 2 Akak abuk napoŋ ñiintŋ, Abel.

Abel awo nayafan, kë Kayin aŋe wo najaar. 3 Wi bayaan aban ŋuŋ, kë Kayin aŋe ŋij ŋdeey ŋi apënananuluŋ ŋi mboş aŋeŋan Nawat Kabuka. 4 Abel ul kak, kë apënan ŋloŋ ŋi ŋntaam ŋambukiin uteek ŋi batani bi nul aŋu na mniir mi ŋa aŋeŋanaan Nawat Kabuka. Kë Ajugun adi bŋeŋan bi Abel, 5 aŋe wo aandi bi Kayin. Kë Kayin aŋe deebaŋ maakan, kaara kë daŋoñara na a.

6 Nawat Kabuka aji na Kayin wal mënŋ: « we ukaan kë ideebaŋi, kë kaara di nu dabot aŋoñara ba? 7 Woli ido hënkuŋ uko unnuuriin, iinkhil kadeeŋ bkow i? Kë woli ido uko unwoon unnuura, buŋaan daji dabop ŋi plëman pi nu ji uko wi uŋeeh unjoŋuŋ kado na pwatu. Kë iŋe wo i kawat da. »

8 Kayin kë aŋe ji na Abel aŋa'ul : « Biin ŋya uŋeeh†. » Kë wi bawoon du uŋeeh, kë Kayin aŋe dëpa ŋi Abel afiŋ.

9 Nawat Kabuka aji na Kayin : « Abel aŋa'u awo ŋuŋ ba? » Kë atëem aji : « Mëmmee. Dwo nayeŋ i aŋa'naan i? » 10 Kë Nawat Kabuka akak aji na a : « we wi idoluŋ ba? Dtiink pñaak pi aŋa'u du mboş kë pakhuuran abi ŋi ŋji ala nlukana. 11 Hënkuŋ, ifëpanaa, adookana ŋi mboş manhaabëŋuŋ mntum adaan pñaak pi aŋa'u i ifiŋuŋ. 12 Ukaan kë woli ijaar, mboş maankak awulu ŋdeey : ido kañaay ñaay na umundu. »

13 Kë Kayin aŋe ji na Nawat Kabuka : « Kakob ki katam maakan pa ŋji. 14 Idookën nŋa ŋi mboş mnuura, kë nwoyi kamena kaya kalowu ; kado kañaay ŋi umundu, ñaaŋ awinënle afiŋën. » 15 Nawat Kabuka kë aŋe teema aji : « Nin, woli ñaaŋ afiŋu, bañaan paaj na aloŋ bakfiŋaniin pa plukanu. » Wi wi Nawat Kabuka aŋaŋ aŋu uko uluŋ ŋi Kayin unŋtuun ñaaŋ awinale awut kaŋa. 16 Kë hënŋ di ayaan alow Nawat Kabuka, afëŋ du utaak wi Nod unwoon du umayar unuur wi Eden.

Pntaali pi Kayin

† 3:20 Ewa : ŋi uhebëre uwoon Najeb. * 4:1 Kayin : Katim ki kanaam kadu'are na pka. † 4:8 Biin ŋya uŋeeh : Dko di daanwo ŋi ulibra uteek.

¹⁷ Kayin ameer na aharul, kë awo na kayin abuk Henok. Kayin awo wal mēnt̄ ʔi pniw ubeeka, kë hēnk di aʔuun wa katim ki abukul Henok.

¹⁸ Henok awoon ašin Irad, kë Irad awo ašin Mehuyahel, kë Mehuyahel awo ašin Metutayel, kë Metutayel awo ašin Lamek.

¹⁹ Lamek aniim baaʔ batēb, alon awo katim ki Adah, kë natēbant̄n awo Filah. ²⁰ Adah abuk Yabal ; awoon ašin banjaan bafēt̄ ʔi iloona kabot kayafan. ²¹ Katim ki aʔa'ul kawo Yubal ; awoon ašin banjaan bakob uko unnaamun ʔi bnt̄uni wi bajaan bado « harpe » kabot kateen. ²² Filah kak abuk napot̄ ʔi katim ki Tubal Kayin, anwoon ateem baʔak bti banjaan baboman iko ijul injaan ilofar. Aʔa Tubal Kayin ʔnaaʔ awo katim ki Naamah.

²³ Lamek aji na baharul :
« Adah na Filah, natiinkaan ;
bahar Lamek, nawatan ibaʔ.
Dfiŋ ʔiint̄, ʔiki bakobēn awuran
Aa, dfiŋ naʔaʔa mēnt̄, ʔiki
batehanaan
²⁴ Woli ʔnaaʔ afiŋ Kayin, baʔnaaʔ paaj
na alon
bakfiŋaniin kalukanaana,
kë woli ʔnaaʔ afiŋ Lamek, baʔnaaʔ
iŋeen-paaj-na-alon na paaj na
alon (77)
bakfiŋaniin kalukanaana. »

²⁵ Adam akak ameer na aharul kë abuk napot̄ ʔiint̄, kë Ewa aʔu'a katim ki Tet aʔe ʔi : « Wi Kayin afiŋun Abel, kë Naʔibaʔi aʔe wulēn napot̄ ʔiint̄ i. » ²⁶ Tet ul kak kë abuk napot̄ ʔiint̄, aʔu'a katim ki Enoʔ. Wal mēnt̄ wi wi baʔnaaʔ bajunun pdeḡman Naʔibaʔi kadola *Nawat Kabuka†.

5

Pntaali pi Adam te kaban du Nowe na babukul

¹ Uko umpiitaniin ʔi pntaali pi Adam wii wi : unuur wi Naʔibaʔi aʔakun ʔnaaʔ, adola kë anaam na a. ² Wal mēnt̄ ado baka kë bawo ʔiint̄ na ʔnaaʔ,

awul baka bnuura, aʔe ʔu baka katim aji « Baʔnaaʔ. »

³ Wi Adam adolon ʔʔsubal iŋeen-week na iŋeen ʔwajanʔ (130), abuk napot̄ anaamun na a, aʔe ʔu'a katim ki Tet. ⁴ Wi Tet abukiin, Adam akak ado ʔʔsubal iŋeen-week bakren (800) abot abuk bapot̄ biint̄ na baaʔ. ⁵ ʔʔsubal bti ʔi Adam adolon ʔi mboʔ ʔawo iŋeen-week ʔyaaʔ kaŋeen-kalon na iŋeen ʔwajanʔ (930). Wi wi aʔaan akeʔ.

⁶ Wi Tet adolon ʔʔsubal iŋeen-week na kaŋeen (105) aʔe buk Enoʔ. ⁷ Wi Enoʔ abukiin, Tet akak aʔo ʔʔsubal iŋeen-week bakren na paaj na ulon (807), abot abuk biint̄ na baaʔ. ⁸ ʔʔsubal bti ʔi Tet adolon ʔi mboʔ ʔawo iŋeen-week ʔyaaʔ kaŋeen-kalon na ʔʔsubal iŋeen-na-ʔtēb (912). Wi wi aʔaan akeʔ.

⁹ Wi Enoʔ akaan ʔʔsubal iŋeen kaŋeen-kalon (90) aʔe buk Kenan. ¹⁰ Wi Kenan abukiin, Enoʔ akak aʔo ʔʔsubal iŋeen-week bakren na iŋeen-na-kaŋeen (815), abot abuk biint̄ na baaʔ. ¹¹ ʔʔsubal bti ʔi Enoʔ adolon ʔi mboʔ ʔawo iŋeen-week ʔyaaʔ kaŋeen-kalon na ʔʔsubal kaŋeen (905). Wi wi aʔaan akeʔ.

¹² Wi Kenan akaan ʔʔsubal iŋeen paaj-na-ulon (70) aʔe buk Mahalalel. ¹³ Wi Mahalalel abukiin, Kenan akak aʔo ʔʔsubal iŋeen-week ʔyaaʔ bakren na ʔʔsubal iŋeen ʔbaakēr (840) abot abuk biint̄ na baaʔ. ¹⁴ ʔʔsubal bti ʔi Kenan adolon ʔi mboʔ ʔawo iŋeen-week ʔyaaʔ kaŋeen-kalon na ʔʔsubal iŋeen (910). Wi wi aʔaan akeʔ.

¹⁵ Wi Mahalalel akaan ʔʔsubal iŋeen-paaj na kaŋeen (65) aʔe buk Yered. ¹⁶ Wi Yered abukiin, kë akak aʔo ʔʔsubal iŋeen week bakren na ʔʔsubal iŋeen ʔwajanʔ (830) abot abuk biint̄ na baaʔ. ¹⁷ ʔʔsubal bti ʔi Mahalalel adolon ʔi mboʔ ʔawo iŋeen-week bakren na ʔʔsubal iŋeen kaŋeen-kalon na kaŋeen (895). Wi wi aʔaan akeʔ.

† 4:26 Wi wi baʔnaaʔ bajunun pñehan Nawat Kabuka : bapiit ʔi ʔlibra ʔlon aji : wi wi baʔnaaʔ bajunun pñehan Naʔibaʔi aji badu'a kaji Nawat Kabuka.

18 Wi Yered akaan nşubal iñeen-week na iñeen paaj na ntëb (162) ašë buk Henok. 19 Wi Henok abukiin, Yered akak ašo nşubal iñeen-week bakren (800) abot abuk biint na baat. 20 Nşubal bti ni Yered adolon ti mboş nşubal iñeen-week nyaaş kañeen-kalon na iñeen paaj na ntëb (962). Wi wi ašaan akeş.

21 Wi Henok akaan nşubal iñeen-paaj na kañeen (65), ašë buk Matutalem. 22 Wi Matutalem abukiin, Henok awo na Naşibaŋi ašaşa nşubal iñeen-week nyaaş nşubal (300) abot abuk biint na baat. 23 Nşubal bti ni Henok adolon ti mboş nşubal iñeen-week nşubal iñeen-paaj na kañeen (365). 24 Henok awo na Naşibaŋi ašaşa kē Naşibaŋi ašë jeja, bañaan baankak awina, ŋiki Naşibaŋi aya na a.

25 Wi Matutalem akaan nşubal iñeen-week na nşubal iñeen bakren na paaj-na-ulon (187) ašë buk Lamek. 26 Wi Lamek abukiin, Matutalem akak ašo nşubal iñeen-week nyaaş paaj-na-ulon na nşubal iñeen bakren na ntëb (782) abot abuk biint na baat. 27 Nşubal bti ni Matutalem adolon ti mboş nşubal iñeen-week nyaaş kañeen-kalon na iñeen paaj na kañeen-kalon (969). Wi wi ašaan akeş.

28 Wi Lamek akaan nşubal iñeen-week na iñeen bakren na ntëb (182) ašë buk napoŋ niint. 29 Awul napoŋ mēnt katim ki Nowe, ŋiki aji : « I, akŋuun iñen yi nun inoorfēn ulemp na unoor. Mboş mi Naşibaŋi afēpuŋ manŋuun un ulemp na unoor mēnt. » 30 Wi Nowe abukiin, Lamek akak ašo nşubal iñeen-week kañeen na nşubal iñeen kañeen-kalon na kañeen (595). Abot abuk bapoŋ biint na baat. 31 Nşubal bti ni Lamek adolon ti mboş nşubal iñeen-week nyaaş paaj-na-ulon na nşubal iñeen paaj-na-ulon na paaj-na-ulon (777). Wi wi ašaan akeş.

32 Wi Nowe akaan nşubal iñeen-week kañeen (500) ašë buk Őem, Ham na Jafet.

* 6:2 Bañaan biki baŋi : Bapiit aji babuk Naşibaŋi : Balon başal aji baŋiiniyaan nşubal, balon kak kē baji baŋiiniyaan babuk başih. Kē balon baji baŋiiniyaan biki pntaali pi Fet.

6

Kaŋaafa ki uşubal uweek

1 Wi bañaan bajunun ptum ti mboş abot abuk bapoŋ baat, 2 kē bañaan biki baŋi* başë win kē baat biki bañaan bajen banuuraa, aniim biki baŋalon. 3 Wi wi *Yawe Nawat Kabuka ašaan aji : « Uhefēnt wi naan, wi nşubal iñeen paaj na kañeen ; hēnkun nşubal ni nul nşubal iñeen-week na iñeen ntëb (120). »

4 Wal mēnt bañaan balon badem maakan bamēgaŋan bawo ti mboş ; badobi woho wo da wal wi bañaan biki baŋi bapiin ti baat babuk bañaan bajen abuk bapoŋ na baka. Bukal bawoon ŋfa bañaan biki itim ipēnaliin.

5 Nawat Kabuka awin kē buŋan bi ŋaan akdolon ti mboş badema adem pya kē ŋaan abot aji bi ŋu ŋu uşal bti ti pdo buŋan nşubal bti. 6 Nawat Kabuka adug umeli ti uko wi aŋakun ŋaan, kē uhaaşul uwo ti mntēg mnweek. 7 Wi wi ašaan aji : « Dpēnan ti mboş bañaan biki ni nŋakun, na nŋtaam ni katoh, na nko ni uŋeeh na nkaŋ, ŋiki ddug umeli uko wi nŋakari ŋa. » 8 Kē ŋaan alon ašë wo, i Naşibaŋi alilandēri, anwoon katim ki Nowe.

Pboman upuur

9 Uko wi Nowe wii wi :

Nowe abi wo niint natoŋ ti kēş ki Naşibaŋi abot aji tiinka ; awo na a aji ŋaşa. Wal mēnt ul awohan han ti bañaan bti. 10 Nowe abuk bapoŋ biint bawajanŋ : Őem na Ham na Yafet. 11 Kē bañaan biki mboş bti başë wuŋ awo bado buŋan ti kēş ki Naşibaŋi, mnŋot kē mantum ti mboş. 12 Naşibaŋi aten mboş awin kē bañaan bawuŋi, ŋiki bawo bti ti pdo buŋan.

13 Kē Naşibaŋi ašë ji na Nowe : « Dba na bañaan bti na nko bti ŋiki bañaan bakaan kē mnŋot mantum ti mboş. Dpēnan baka keeri ti mboş. »

14 Akak aji na Nowe : « Bomaan upuur pa iwi, upuur unkwon uweek, wi ikbomanun na impiŋu inuura,

ido imeet̄ ʒi wa, ik̄er wa ʒi meet̄ na bdig na uko unkneenanuŋ meel p̄t̄ep̄. ¹⁵ H̄enk di di ikbomanuŋ upuur m̄ent̄: ud̄em kado uko ʒi ŋmet̄er iŋeen-week na iŋeen ŋwajan̄ʒ (130m) kahaan kado ŋmet̄er iŋeen ŋt̄eb̄ na ŋt̄eb̄ (22m), kadi-ilade kawo ŋmet̄er iŋeen na ŋwajan̄ʒ (13m). ¹⁶ Doon b̄tuk ʒi upuur bi kakuj̄ent̄ kakwoon̄ p̄toof pi umet̄er, ibot ido pl̄eman pi wa pawo ʒi kaban̄, ido wa uka ŋsoobra ŋt̄eb̄ aʒu na uʒeeh.

¹⁷ « Nji, dt̄ij meel kado ma mampar maniink dko, kabaana na baŋaan̄ na ŋko b̄ti : nin uko ulon̄ uunkduka ʒi mboʒ kado kahef̄ent̄. ¹⁸ K̄e nji n̄ʒ̄e do bhon̄ar na iwi, luŋi ineej ʒi upuur iwi na aharu na babuku, na bahar baka. ¹⁹ ʒi ŋko b̄ti doon kaneejan ŋt̄eb̄ ʒi upuur ŋabuur na iwi ; ŋawoon ukaʒ na waaʒ. ²⁰ Nkat, ŋnt̄aam ŋi katoh na ŋko ŋi uʒeeh b̄ti ŋaluŋ kabi du iwi kado kawoona ŋt̄eb̄ ŋt̄eb̄ ukaʒ na waaʒ kabuur na iwi. ²¹ K̄e iwi, laan uko ude unwohan̄ b̄ti ihank nakaana uko ude iwi na ŋko m̄ent̄. »

²² K̄e h̄enk di Nowe adoluŋ, ado uko wi Naʒibaʒi ajakuluŋ b̄ti ado.

7

Pneej ʒi upuur

¹ K̄e *Yawe Nawat Kabuka aji na Nowe : « Neejan ʒi upuur iwi na biki katohu b̄ti, ʒiki ʒi baŋaan̄ b̄ti iwi ʒaŋ iwoon̄ natool ʒi k̄eʒ ki naan. ² ʒi ŋko b̄ti ŋanhilnuŋ pdo b̄tejan bi Naʒibaʒi, doon kajejna ŋt̄eb̄ ŋt̄eb̄, ukaʒ na waaʒ te ŋyaaʒ paaj-na-ulon̄. K̄e ŋandukiin̄, jejan ukaʒ na waaʒ ʒaŋ. ³ Jejan kak ŋkat ŋi baʒi, ukaʒ na waaʒ ŋyaaʒ paaj-na-ulon̄, ŋko na ŋkat ŋahilna ŋaniink mboʒ b̄ti. ⁴ Nnuur paaj-na-ulon̄ ŋaʒ̄ep̄le, kado uʒubal uʒub ŋnuur iŋeen ŋbaak̄er na ŋtejan iŋeen ŋbaak̄er, kawet ʒi mboʒ baŋaan̄ na ŋko b̄ti ŋi nji ndoluŋ. » ⁵ K̄e Nowe ado iko b̄ti yi Nawat Kabuka ajakuluŋ ado.

⁶ Nowe aka ŋʒubal iŋeen-week ŋyaaʒ paaj (600) wi uʒubal uweek ujutuŋ ʒi mboʒ. ⁷ Aneej ʒi upuur na aharu na babukul na bahar baka kabuurna meel mamparuŋ. ⁸ Nko

ŋanhiluŋ pdolna b̄tejan bi Naʒibaʒi na ŋanwoon̄ ŋaanhil pdolna ba, ŋkat na ŋko ŋankpuliin̄ ʒi mboʒ b̄ti ⁹ ŋabi ukaʒ na waaʒ aneej ʒi upuur wi Nowe jibi Naʒibaʒi ajakuluŋ. ¹⁰ Wi ŋnuur paaj-na-ulon̄ ŋaʒ̄ep̄uŋ k̄e uʒubal uweek uʒ̄e jot.

¹¹ ʒi unuur uʒ̄enk ŋnuur iŋeen na paaj-na-ulon̄ wi pli p̄t̄eb̄ant̄en̄ pi uʒubal wi Nowe akaan̄ ŋʒubal iŋeen-week ŋyaaʒ paaj (600), k̄e meel mnt̄um maakan manwoon̄ ʒi mboʒ uʒeeh manʒ̄e may, k̄e baʒi bawo wo ʒi bahaab̄eʒa haab̄eʒa, k̄e meel manktula. ¹² Uʒubal uʒub ʒi mboʒ ado ŋnuur iŋeen ŋbaak̄er na ŋtejan iŋeen ŋbaak̄er (40).

¹³ Unuur m̄ent̄, Nowe, aharu na babukul Œem na Ham na Yafet na bahar baka k̄e baʒ̄e neej na a ʒi upuur. ¹⁴ Baneej na ŋnt̄aam ŋi katoh, na ŋko ŋi uʒeeh b̄ti na ŋkat b̄ti na ŋko ŋmpoʒi ŋankyiʒuŋ b̄ti. ¹⁵ Nko b̄ti ŋankheef̄ent̄uŋ ŋabi ʒi Nowe aneejna ŋt̄eb̄ ŋt̄eb̄ ʒi upuur ; ¹⁶ kawo ukaʒ na waaʒ jibi Naʒibaʒi abiin̄ ajaka. Wi wi Nawat Kabuka aʒaan̄ ad̄et̄ bgah.

¹⁷ Uʒubal unʒubuŋ wuŋ udo ŋnuur iŋeen ŋbaak̄er ; k̄e meel mampar apel mboʒ aʒ̄e deen̄ upuur k̄e ukyaak. ¹⁸ Meel mampaya atum maakan, k̄e upuur uʒ̄e yaak aya, ¹⁹ mampaya ayaha ya adoo gur inkuŋ b̄ti. ²⁰ Mandoo t̄ep̄ inkuŋ ŋmet̄er paaj-na-ulon̄. ²¹ Wal m̄ent̄ k̄e baŋaan̄ b̄ti na ŋko b̄ti ŋanwoon̄ ʒi mboʒ k̄e ŋaʒ̄e keʒ̄: ŋkat, ŋnt̄aam ŋi katoh, ŋko ŋi uʒeeh, na ŋko ŋmpoʒi b̄ti na baŋaan̄ b̄ti. ²² Nin uhef̄ent̄ uunkak aduka ʒi mboʒ. ²³ H̄enk, k̄e Naʒibaʒi awet uhef̄ent̄ b̄ti ʒi mboʒ: baŋaan̄, ŋnt̄aam ŋi katoh, ŋko ŋi uʒeeh, na ŋko ŋmpoʒi na ŋkat, k̄e Nowe na baŋaan̄ banwoon̄ na a, aʒu na ŋko ŋanwoon̄ na baka ʒi upuur ʒaŋ babuuruŋ. ²⁴ Meel mampar ado ŋnuur iŋeen-week na iŋeen-kaŋeen (150).

8

Ukay meel

¹ Kë Naşibaţi aşë leş Nowe na ņko ņi uŭeeh na ņntaam ņi katoĥ bti ņanwoon na a ti upuur. Ado kë uyook uyook ti mboş, kë meel manjun pwala.

² Kë meel mntum maakan manwoon ti mboş uŭeeh bti manşë ŭaņan ppën, kë baţi badëtanaa, meel maankak atula. Kë uşubal uŭaņan pjot.

³ Meel manwala ntiinku ntiinku, hënk, wi ņnuur iņeen-week na iņeen-kaņeen (150) ņaŭëpuņ kë manşë wala ; ⁴ te kë upuur udo hil anaŭ du inkun yi Arafat ti unuur uŭënk ņnuur iņeen na paaj-na-ulon wi pli pŭënk paaj na ploņ. ⁵ Meel manwali'aara wala te pli pŭënk kli iņeen. ŭi unuur uteek wi pli mënŭ kë inkun işë pën awinana.

⁶ Wi ņnuur iņeen ņbaakër ņaŭëpuņ, kë Nowe aşë haabëş ujaneel wi adolon ti upuur, ⁷ aşë wutan untomaali. Uya, akak, ayoonk meel mankay ti mboş. ⁸ Akak awutan ubalab ufaatal katenna me meel manwalaa. ⁹ Wi ubalab uwoon uunya win dko dŭo, ŭiki meel mangur mboş bti, uwugşaa akak du Nowe du upuur. Nowe atar kaņen, ayeenk wa aneejan ti upuur meeŭ. ¹⁰ Ayoonk ņnuur paaj na ulon akak awutan wa kë upën ti upuur. ¹¹ Ukak na utaakal awo na katoĥ kahalul ki bko bi baaņ bado bnoliwera ti mntum! Nowe ame wal mënŭ kë meel manwalaa. ¹² Aŭo kak ņnuur paaj na ulon aşë wutan ubalab, kë wi uyaan, uunkak abi.

¹³ ŭi unuur uteek wi pli pŭënk pi uşubal wi Nowe akaan ņşubal iņeen-week ņyaaş paaj na uşubal (601), wi wi meel mankayun ti mboş. Nowe agurëş bŭuk bi upuur ; aten, awin kë mboş manjun pkay. ¹⁴ ŭi unuur uŭënk iņeen ņtëb na paaj-na-ulon wi pli pŭëbantën, kë mboş manşë kay bti.

Upën ti upuur

¹⁵ Wal mënŭ kë Naşibaţi aşë ji na Nowe : ¹⁶ « Pënan ti upuur, iwi na aharu, na babuku na bahar baka. ¹⁷ Pënaan kak ņko bti ņanwoon na iwi, ņkat, ņntaam ņi katoĥ na ņko ņi uŭeeh na ņko ņmpoŭi. ņabukan maakan ņatum ņaniink mboş. » ¹⁸ Kë Nowe na aharul na babukul na bahar baka

bapëni. ¹⁹ ņntaam ņi katoĥ na ņko ņi uŭeeh na ņko ņmpoŭi na ņkat bti ņapën ti upuur, awo kabuka na kabuka.

²⁰ Wi wi Nowe aşaan ado *bliit bi mngur pa *Nawat Kabuka, ajej ņlon ti ņko na ti ņkat bti ņanhilun pdolna Naşibaţi bŭejan aņiņara, atër ņa kë ņayik bti. ²¹ Yawe Nawat Kabuka atiink pŭëkën plil aşë ji ti uşalul : « Baņaan baankak ado nfëp mboş. Uwo manjoonan kë ņhaaş ņi baka ņawuŭna du kpoŭ ; kë nşë wo mënkek atok baņaan na ņko bti jibi ndolon.

²² Te wi mboş mankdoon kawoha wo, kajaar na kakit, ujonŭ na uyikaj, kanuur na pti, pnak na utejan ido kawoha wo. »

9

Kahon ki Naşibaţi

¹ Naşibaţi awul Nowe na babukul bnura bi nul aşë ji na baka : « Kabuk kajoobëŭ na an, nabukan maakan, natuman mboş. ² ņko ņi mboş, ņkat na ņko ņmpoŭi na ņtëb ņi bdëk, ņul bti ņado kaŭi'an kakuŭ kado kalënk ti kadunan. Dwulan ņa bti. ³ Jibi nwu-lanaņ iko yun yi ujaagal na mnko manjaan mambuk, dkak awulan ņko ņun bti nado kade. ⁴ Kë naşë wo naanwo kade uko na pņaak pi wa ŭiki pņaak pawoon ubida. ⁵ Dkak alun kaŭu ņaan këme uko unktulun pņaak pi ņaan uhepna ti uko mënŭ. Kabot kaŭu ņaan andoli ateem ti ubida wi atënŭul.

⁶ Naşibaţi aŭak ņaan kë anaam na a ukaan kë ņaan anktulun pņaak pi atënŭul, bakak atula pņaak.

⁷ Kë an, kabuk kajoobëŭ na an, nabukan maakan ; naniink mboş, nabukan maakan. »

⁸ Naşibaţi aŭiini wal mënŭ na Nowe na babukul banwoon na a aji : ⁹ « Natenan, dhojan, an na knaali ki nan te mnŭo, ¹⁰ na ņko bti ņanwoon na iwi : ņkat, ņntaam ņi katoĥ na ņko ņi uŭeeh, ņko bti ņampënuŭ ti upuur na iwi, ņko bti ņanwoon ti mboş, ¹¹ kë mënkek ado

uʃubal utēnt wi kē mēnkak ado meel manpar hēnk mantok uko bti unwoon na uhefēnt. Meel maankak abi katok iko bti inwoon ʃi mboʃ. »

¹² Naʃibaʃi akak aji : « Uko unkdimanun kahon ki nji ndolon na an na nko bti njanwoon na an wii wi, kahon kan ddo ka kak na pntaali pi nu te mnto. ¹³ Dʃu kaʃanaan ki naan du baʃi ki najaan nado ki ubopal, kul kakdoon kayuuj kahon ki nji ndolon na umundu. ¹⁴ Woli dlun ado uʃubal kē ujēni, kē kaʃanaan ki ubopal kapēn awinana, ¹⁵ kaleʃ wal mēnt kahon ki nji ndolon na an na nko bti. Nin meel maankak apar jibi mamparun kafin uhefēnt ʃi mboʃ. ¹⁶ Woli kaʃanaan ki ubopal kapēn awinana du baʃi, dwi ka, kaʃē kaleʃ kahon kanwoon kaankba ki nji Naʃibaʃi ndolon na baʃaan bti na nko bti njanwoon ʃi mboʃ. »

¹⁷ Hēnk, kē Naʃibaʃi aji na Nowe : « Waʃ uwoon uko unkyuujun kahon ki nji ndolon na baʃaan bti na nko bti njanwoon ʃi mboʃ. »

Babuk Nowe

¹⁸ ʃem, Ham na Yafet babak Nowe bampēnnun ʃi upuur. (Ham awoon aʃin Kanaan) ¹⁹ Bawajanʃ bukuʃ bawoon babak Nowe, kē ʃi bukal di di baʃaan bti banfētuʃ ʃi mboʃ bawoonun.

²⁰ Nowe anwoon najaar, ado uʃeeh atepi mnko manjaan mandolna ubiñu. ²¹ Wi adaanun ubiñu umpēnun ʃi uʃeeh mēnt, aʃē kuj awohēʃ aduka byiʃu du kaloona ki nul meeʃ. ²² Ham, aʃin Kanaan, awin aʃin kē awo byiʃu, aʃē ya bdiɡ aʃup babak aʃin batēb bandukiin. ²³ Kē ʃem na Jafet baʃē jej bayeti aʃu ʃi iɡaan yi baka aʃē bot apoʃ poʃ akak ufeʃ ado bi agur aʃin baka. Baten umban wundu kahilna kawo baankwin aʃin baka byiʃu.

²⁴ Wi Nowe anaʃiin, kē ukuj ubaa, ame uko wi Ham nabaʃa i nul adolon. ²⁵ Wi wi aʃaan aji : « Kanaan afēpaniin! Awo pa bamakul najuuk i bajuuk. »

²⁶ Nowe akak aʃiini aji :

« Ddēman *Yawe Nawat Kabuka, Naʃibaʃi i ʃem!

Dñehan ajuukntēn Kanaan ʃi ulemp, ado kalempar ʃem.

²⁷ Dñehan Naʃibaʃi ado Yafet abuk pntaali pʃum, padēm paka utaak uweek,

dñehan kak babak Yafet bafēʃ na babak ʃem,

babuk Kanaan babot bajuukēʃ ʃi ulemp bado kalempar babak Yafet na ʃem. »

²⁸ Wi uʃubal uweek na meel mamparun njaʃepun, Nowe aʃo nʃubal iñeen-week nʃwajanʃ na nʃubal iñeen kañeen (350). ²⁹ Nʃubal bti nji Nowe adolon ʃi mboʃ nʃawo iñeen-week kañeen-kalon na nʃubal iñeen kañeen (950), wi wi aʃaan akeʃ.

10

Pntaali pampēnnun ʃi babak Nowe

¹ Pntaali pi bi ʃem, Ham na Yafet babak Nowe babakun wi uʃubal uweek ubaan pii pi.

Babuk Yafet

² Babuk Yafet biinʃ bawo : Gomer, Magog, Maday, Yawan, Tubal, Moʃek na Tirat. ³ Kē babak Gomer binʃ bawo : Aʃkenat, Rifat, Togarma. ⁴ Kē biki Yawan bawo : Eliʃa, Tarʃiʃ, Kitim na Dodanim. ⁵ Du bukal di di baʃaan banwayʃerun afēʃ aʃog idēk bawoonun. Bukun bawoon babak Yafet, baji bawayʃer kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka na uʃup wi baka.

Babuk Ham

⁶ Babuk Ham biinʃ bawo : Kuʃ, Miʃrayim, Put na Kanaan. ⁷ Kē biki Kuʃ bawo : Feba, Hawila, Fabta, Raama, na Fabteka. Kē biki Rama bawo : ʃeba na Dedan.

⁸ Kuʃ akak abuk Nemrod ambiin awo naʃih nateek ʃi mboʃ. ⁹ Abi wo najan naweek ʃi kadun ki Naʃibaʃi, ukaan kē baji baji : « Awo ji Nemrod, najan naweek ʃi kadun ki Naʃibaʃi. » ¹⁰ Nʃeeka njanwoonun nweek ʃi dko

* **10:10** ʃineyar : Babel.

di ašihun ɲawo Babel, Erek, Akad na Kalneh du utaak wi Şineyar*. ¹¹ Du utaak mēnt di di Nemrod apēnnun aya te Aşuur ašē niw Niniwe na Rehobot-Ir, na Kalah. ¹² Akak aniw Reten ƚi ptoof pi Niniwe na ubeeka uweek wi Kalah.

¹³ Mişrayim awoon ašin bañaan biki Lud, biki Anam, biki Lehab, biki Naf-tuh, ¹⁴ na biki Patroƚ, na biki Katluh na biki Kaftor [di *bafilitten bapēnnun].

¹⁵ Kanaan awoon ašin bañaan biki Fidoƚ, anwoon abukul nateek. Abot awo ašin bahitit, ¹⁶ na Bayebutit, Bahamorit, Bagirgaşit, ¹⁷ Bahiwit, Barkit, Batinit, ¹⁸ Barwadit, Batemarit, Bahamatit ; wi wi kntaali ki Kanaan kaşaan awaysēr. ¹⁹ Utaak wi Kanaan upēna Fidoƚ, aya umbaƚ wi Gerar, te Gaƚa, abot ayeenk du ƚodom na Gomora na Adma na Şeboyim te aban du Leşa.

²⁰ Bukun bawoon babuk Ham, baji bawaysēr kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka na uƚup wi baka.

Babuk Şem

²¹ Şem ƚmak Yafet akak abuk bapoƚ biinƚ. Ul awoon atem babuk Eber na pntaali pi baka bti.

²² Babuk Şem biinƚ bawo : Elam, Aşur, Arpakşad, Lud, Aram. ²³ Biki Aram bawo : Uş, Hul, Geter na Maş. ²⁴ Arpakşad abuk Şelah, kē Şelah abuk Eber. ²⁵ Eber abuk bapoƚ biinƚ batēb : nateek awo katim ki Peleg†, ƚiki ƚi wal mēnt wi wi bañaan bawaysēruƚ ƚi mboş. Aƚa'ul awo katim ki Yoktan.

²⁶ Yoktan abuk Almodad, Şelef, Haşarmawet, Yerah, ²⁷ na Hadoram, Uƚal, Dikla, ²⁸ na Obal, Abimayil, Şeba, ²⁹ Ofir, Hawila, na Yobab : bukun mēnt bti bawo babuk Yoktan. ³⁰ Bafēƚna ubeeka wi Meşa te adoo ban wi Şefar unwoon du inkun inwoon du umayar unuur.

³¹ Bukun bawoon babuk Şem, baji bawaysēr kawo bandoli na pntaali pi

baka na utaak wi baka na uƚup wi baka.

³² Bukun bawoon pntaali pi babuk Nowe, baji bawaysēr kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka.

Du bukal di di bañaan bajunnun pwaysēr aniink mboş wi uşubal uweek uƚepun.

11

Katoh kaweeƚ ki ɲşoobra ki Babel

¹ Bañaan bti ƚi mboş baƚup uƚup uloolan. ² Jibi bañaan bakyaanƚun du umayar unuur, bawin dko dlon danwoon daanwo na inkun du utaak wi Şineyar* aya afēƚ da. ³ Wal mēnt kē başē ƚiinkar aji : « Nawulēn ɲdo induba yi ɲkjunun ƚi bdoo. Kē bajej induba mēnt na bnag blon aniwna†. » ⁴ Bakak aji : « Nawulēn ɲniw ubeeka na katoh kaweeƚ ki ɲşoobra kankyaan te du baƚi! Hēnk katimun kapēnala, ɲkuƚ ɲwo ɲēnkwaysēr kaniink mboş bti. »

⁵ Kē *Yawe Nawat Kabuka ašē wala ƚi mboş pten ubeeka na katoh kaweeƚ ki ɲşoobra ki bañaan bajēn bawoon ƚi pniw, ⁶ ašē ji : « Nawin hēnkun! Bañaan bti bawo baloolan, aƚup uƚup uloolan. Woli hēnk di ulemp wi babaan ajun jun uwoon, we uklun kaneenan baka pdo uko wi banaluƚ? ⁷ ƚwala hēnkun ɲhotan uƚup wi baka bawut kado katiinkar. »

⁸ Hēnk di di Yawe Nawat Kabuka agarun baka kē baya aniink mboş bti aƚaƚan pniw ubeeka. ⁹ Uko waƚ ukaan kē badu da aji Babel‡ ƚiki dul di Yawe Nawat Kabuka ahotanaanun uƚup ƚi mboş bti kē dul di di agarnun bañaan kē baniink mboş bti.

Pntaali pi Şem te du Abram

¹⁰ Pntaali pi Şem pii pi :

Wi uşubal uweek uƚepun ado ɲşubal ɲtēb, Şem aka ɲşubal iñeen-week ašē buk Arpakşad. ¹¹ Wi Arpakşad

† 10:25 Peleg : ƚi uhebēre dawoon pwaysēr. * 11:2 Şineyar : Babel. † 11:3 Bnag : ƚi ɲwal mēnt baji baniwna mnlak na bnag blon bampaƚun na bi baniwnun ƚi. ‡ 11:9 Babel : ƚi uhebēre daka katiinkare kaloolan na photoan.

abukiin, Şem akak aŋo nşubal iñeen-week kañeen (500) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

¹² Wi Arpakşad akaan nşubal iñeen nşujantŋ na nşubal kañeen (35) abuk Şelah. ¹³ Wi Şelah abukiin, Arpakşad akak aŋo nşubal iñeen-week nşubaakër na nşubal nşujantŋ (403) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

¹⁴ Wi Şelah akaan nşubal iñeen nşujantŋ aşë buk Eber. ¹⁵ Wi Eber abukiin, Şelah akak aŋo nşubal iñeen-week nşubaakër na nşubal nşujantŋ (403) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

¹⁶ Wi Eber akaan nşubal iñeen nşujantŋ na nşubal nşubaakër (34) aşë buk Peleg. ¹⁷ Wi Peleg abukiin, Eber akak aŋo nşubal iñeen-week nşubaakër na nşubal iñeen nşujantŋ (430) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

¹⁸ Wi Peleg akaan nşubal iñeen nşujantŋ, aşë buk Rewu. ¹⁹ Wi Rewu abukiin, Peleg akak aŋo nşubal iñeen-week nşubaakër na nşubal kañeen-kalonŋ (209) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

²⁰ Wi Rewu akaan nşubal iñeen nşujantŋ na nşubal nşubaakër aşë buk Ferug. ²¹ Wi Ferug abukiin, Rewu akak aŋo nşubal iñeen-week nşubaakër na nşubal paaj na ulonŋ (207) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

²² Wi Ferug akaan nşubal iñeen nşujantŋ aşë buk Nahor. ²³ Wi Nahor abukiin, Ferug aŋo nşubal iñeen-week nşubaakër (200) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

²⁴ Wi Nahor akaan nşubal iñeen nşubaakër na nşubal kañeen-kalonŋ aşë buk Terah. ²⁵ Wi Terah abukiin, Nahor aŋo nşubal iñeen-week na nşubal iñeen na kañeen-kalonŋ (119) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

²⁶ Wi Terah akaan nşubal iñeen paaj-na-ulonŋ aşë buk Abram na Nahor na Haran.

Pntaali pi Terah

²⁷ Pntaali pi Terah pii pi :

Terah abuk Abram, Nahor na Haran. Kë Haran abuk Lot. ²⁸ Haran akeŋ ŋi kadun ki Terah aşin du utaak wi kabuka wi nul, du ubeeka wi Ur, wi bakaldeyen. ²⁹ Abram na Nahor baniimi : Ahar Abram awo katim ki Faaray ; kë ki ahar Nahor kawo Milka, ul na Yitka bawo babuk Haran. ³⁰ Kë Faaray aşë wo aanhil pbuk : aanka napoŋ.

³¹ Terah ajej Abram abukul, na Lot ababul, abuk Haran, na Faaray ahar Abram abukul. Ado baka kë bapën ŋi Ur di bakaldeyen pya utaak wi Kanaan. Kë wi babanuŋ ubeeka wi Haran aşë fëŋ da. ³² Nşubal nşu Terah adolonŋ ŋi mboş nşawo iñeen-week nşubaakër na nşubal kañeen (205), wi wi aşaan akeŋ du Haran.

12

¹ Unuur ulonŋ, *Yawe Nawat Kabuka aji na Abram : « Dukan utaaku, na bayiŋu na katoh ki şaaş, iya utaak wi nji kaluŋ kadiimanu.

² Ddolu ibuk pntaali pweek, kabot kawulu bnuura. Ddo katimu kapënala maakan, iŋu hënk nwul bañaan bandukiin bnuura.

³ Dluŋ kawul bnuura bankñehandëriin bnuura, kafëp bankmbeehiin ; kaŋëpna ŋi iwi kawul kntaali ki mboş bti bnuura* . »

⁴ Kë Abram ado jibi Nawat Kabuka ajakuluŋ apën ŋi ubeeka wi Haran aya, kë Lot aya na a. Aka wal mënŋ nşubal iñeen-paaj-na-ulonŋ na kañeen (75).

⁵ Ajej Faaray aharul na Lot abuk aŋa'ul, na bka'ul na balemparul biki aŋënkberuŋ anug bti ŋi Haran aya utaak wi Kanaan. ⁶ Wi babanuŋ, bamuur utaak bti te ado ban du bko byimanaan bi More du ubeeka wi Fikem. Bañaan biki Kanaan bawo wal mënŋ ŋi utaak.

⁷ Kë Yawe Nawat Kabuka aşë pën awinana ŋi kadun ki Abram aji : « Dluŋ kawul pntaali pi nu utaak

* **12:3** Kaŋëpna ŋi iwi kawul kntaali ki umundu (mboş) bti bnuura : balonŋ bapiit kak aji : ŋi nŋtaak nşu mboş bti baluŋ kado kaji : “Naşibaŋi awulan bnuura jibi awuluŋ ba Abram.”

wi. » Wi wi Abram aſaan ado *bliit bi mngur kado kaſenanaan Nawat Kabuka ampenuſ awinana ti kadunul. ⁸ Abram awoona Tikem aya du pnkuſ du umayar unuur wi ubeeka wi Betel, atan da kaloona ki nul, Betel k  dawo ti kayoba, k  ubeeka wi Ayi uwo ti umayar unuur wi dko di awoon. Ti dko m ntan di di adolon Nawat Kabuka bliit bi mngur aſ  d mana. ⁹ K  ti pdo kaf t ti kanaſa kaya kaf t tuſ, k  aya adoo ban utaak wi Negeb.

Abram du Ejiptu

¹⁰ Ubon ubi wo ti utaak, ad m maakan, k  Abram adoo naſa aya Ejiptu af t da. ¹¹ Wal wi akyaan pneej ti Ejiptu aſ  ji na Faaray aharul : « Tenan, dme k  iwo n aſ nanuura. ¹² Woli baſaan biki Ejiptu bawinu baji iwo ahar naan, kafin n, kaſ  duku. ¹³ Dkooſu kooſ, jakan na baka iwo aſa'naan, h nk iſu bam banaan bnuura kabot kawo baankfin n. »

¹⁴ Wi Abram abanuſ du Ejiptu, baſaan biki utaak m nt bawin k  Faaray anuura maakan. ¹⁵ Baweek biki utaak bawina aſ  ya aſup *Farawuna naſih, ahompa kanuura ki n aſ. K  baſ  n oſ n aſ du dko di baſ biki Farawuna bawoon. ¹⁶ Faaray aſu k  Farawuna am ban Abram bnuura. Aſena npi, nkaneel na ngit, abot awula balemp biinſ na baſ, na nbuuru, na nntaam ni pnkunkaali.

¹⁷ K  Nawat Kabuka aſ  tu Farawuna na katohul pwuſan pweek, ti ki ajej Faaray ahar Abram. ¹⁸ Farawuna adu Abram wal m nt aſ  ji na a : « we wi idolnuſ h nk ba? We ukaan k  iinſup n aji awo aharu? ¹⁹ We ukaan k  iji awo aſa'u, k  ndo jeja k  awo ahar naan. H nkuſ aharu awi ; jejana, iſ p iya na bgahu! » ²⁰ Farawuna ado biinſ balon k  bap nana ti utaak ul na aharul na bka'ul bti.

13

Abram na Lot bawayſ ri

¹ K  Abram awoona Ejiptu na aharul na bka bi tul bti, agakand r na Lot k  baya Negeb. ² Wal m nt Abram ayok maakan, aka nntaam, na itaka na uwuuru. ³ Ap nna Negeb aya, aya te aban du umban wi ubeeka wi Betel du dko di abiin atan kaloona ki nul ti ptoof pi Betel na Ayi, ⁴ du dko di abiin aniw *bliit bi mngur. K  dul di Abram ad manaanuſ *Yawe Nawat Kabuka.

⁵ Lot angakand ruſ na Abram akak aka itani yi nknaneel, yi npi, na yi ngit abot aka baſaan batum. ⁶ Utaak uunk ſ baf t bukal bat b bti : bka bi baka batum maakan k  baanhil pwo ti dko dlolan. ⁷ Baſaan biki Kanaan na baperitit baf t kak wal m nt ti dko m nt. K  bayafan biki Abram na biki Lot bakak ti pnom. ⁸ K  Abram aſ  ji na Lot : « Tenan, nja nyiſi, dkooſu kooſ, m nſal nſ par abot awo m nſal bayafan biki nja bado kaſom! ⁹ Tenan utaak wi bti! Joh nwayſ r. Woli iya na kaſen kamayu, kaya na kadeenu ; woli iya na kadeenu, kaya kamayu. »

¹⁰ Lot aten bnuura aſ  win utaak bti unkuabuſ bd k bi Yordan di mboſ man kuſ. Uwo ti wal wi Naſibaſi awoon aandobi tok nbeeka ni Fodom na Gomora. Dko m nt te du umban wi ubeeka wi ſowar dawo na itant ji uwoorta wi Nawat Kabuka du Eden, na utaak wi Ejiptu. ¹¹ K  Lot adat utaak wi Yordaniya bti unwoyi umban wi umayar unuur atool pya da ; h nk di bawayſ ruſ. ¹² Abram aya af t du utaak wi Kanaan k  Lot af t aſog nbeeka ni bd k bi Yordan. Atan iloona yi nul k  iban te Fodom. ¹³ Baſaan biki ubeeka m nt bawuſ maakan abot aji bado uko wi Nawat Kabuka awoon aanſali.

¹⁴ Wal wi Lot awayſ ruſ na Abram, Nawat Kabuka aji na Abram : « Iwin dko di inaſuſ, h nkuſ katan k ſ iten ifooyan. ¹⁵ Utaak wi ikwinuſ wuſ bti dwulu wa, iwi na pntaali pankp nuſ ti iwi te mnſo. ¹⁶ Ddo pa patum ji pyiw pi mboſ: unuur wi bakhinanuſ p n pyiw panwoon ti mboſ unuur m nt

wi wi bakaan ahinan pfën pntaali pi nu. ¹⁷ Nañiin iñaay na utoak bti ðiki dlun kawulu wa. »

¹⁸ Kë Abram ajej iloona yi nul, aya afët du mnko mnweek mi Mamre du Hebron kë dul di adolon bliit bi mn-gur pa Nawat Kabuka.

14

Abram abuuran Lot

¹ Wal wi Amrafel awoon nañih i Şineyar, kë Aryok awo nañih i Elatar, kë Kedor-Lawomer awo i Elam, Tideyal kë awo nañih i Goyim* ² başih babaakër bukuñ banaña ugut na bi Bera nañih i Fodom na Birşa nañih i Gomora, na Şineyab nañih i Adma na Şemeber nañih i Teboyim na nañih i Bela (danwoon Şowar).

³ Başih kañeen babaañsaani bukuñ bti bayitiir na bangoli biki baka du dko danwoon daanwo na inkun du Fidim (dawoon hênkuñ Bdëk bi Pnam). ⁴ Bado nşubal iñeen na nteb kë Kedor-Lawomer akşih baka, ti uşubal uţenk iñeen na nşwanţ kë başe bër wa.

⁵ Kedor-Lawomer aţo uşubal aşe naña ul na başih banwoon na a aya pgut na bampokun. Wi bakyaan, bakob barefayim du Aşerot-Karnayim, akob batutim du Ham, bayemim du Şawe-Kiriyatim, ⁶ akob bahorit du inkun yi Feyir te ado ban El-Paran, dankabun du *pndiiş. ⁷ Wi wi başaan awuğşa aban te du ukumpëş wi En-Mişpat (dawoon Kadeş) akob bamaletit du utoak wi baka bti abot akob bahamorit banfëtun du Haşaşon-Tamar.

⁸ Wal mënţ, kë nañih i Fodom na i Gomora na i Adma, nañih i Teboyim na nañih i Bela (danwoon Şowar) başe naña abomandër ugut na baka du Fidim, ⁹ agut na Kedor-Lawomer nañih i Elam, Tideyal nañih i Goyim, Amrafel nañih i Şineyar na Aryok nañih i Elatar : bawo başih babaakër agut na başih kañeen! Bañaan biki Kedor-Lawomer bakob biki bakgutanaanun.

¹⁰ Kë Fidim daşe tum ihër iweek yi kafuuş ; wi nañih i Fodom na i Gomora baktiin, aşe jot ti ya, kë bandukiin bamena du inkun. ¹¹ Bankobun baka kë başe yeenk bka bi biki Fodom na Gomora bti na iko ide yi baka bti aşe ya na bgah bi baka. ¹² Bakak ajej Lot (abuk aña Abram) na bka bi tul bti ayaanaan ; ðiki Lot abi fët du Fodom.

¹³ Alon ambuurun aya du Abram, nahebërë, anfëtun du mnko mnweek mi Mamre nahamorit, ayiţ bi Eşkol na Aner ; bukal bawajanţ bti baţok na Abram. ¹⁴ Wi Abram ameen kë bamob ayiţul ayaanaan, ajej ti bañaan biki nul bañaan iñeen-week nşwanţ na bañaan iñeen na bakreñ (318) bambukiin ti katoh ki nul, kë babomandër ugut, adookar na bamobun Lot, te ubeeka wi Dan. ¹⁵ Abram na bañaan biki nul bawayşeri aneej ugut na baka na utejan, akob baka abot adookar na baka te ubeeka wi Hoba du btamşanka bi ubeeka wi Damat. ¹⁶ Ayeenk bka bti bi bajejun, ayeenk kak Lot ayiţul na bka bi tul bti na baat na bañaan biki bamobun.

Melkitedek

¹⁷ Wi Abram akobun Kedor-Lawomer na başih banwoon na a, awuğşa pkak, kë nañih i Gomora aşe bi ayit na a du dko danwoon daanwo na ikun di Şawe (danwoon dko di nañih).

¹⁸ Uka wal mënţ nañih alon am-biyi pyit na Abraham katimul kawo Melkitedek. Awo nañih i Falem, abot aji ŧejan Naşibaţi Andëmun Maakan. Aţij ipoom na poot ; ¹⁹ Añehandër Abram Naşibaţi aji :

« Bnuura bawo ti Abram ti katim ki Naşibaţi Andëmun Maakan, ampaşun baţi na mboş!

²⁰ Dbeeb Naşibaţi Andëmun Maakan, andolon başooradu kë banup ti kadunu! »

Wi wi Abram aşaan ajej iko bti yi bayeenkun du başih bukundi ado ifah iñeen, aşe pënan kalon awul Melkitedek.

* **14:1** Nañih i Goyim : këme nañih i ntaak.

²¹ Kë naşih i Fodom aşë ji na Abram : « Wulaan bañaan işë iduka na iko bti yi nayaan ayeenk. » ²² Kë Abram aşë teema aji : « Ddeen kañen kamehna ti kadun ki *Yawe Nawat Kabuka Naşibaţi Andëmun Maakan, ampaşun baţi na mboş, ²³ kë mënkyeenk nin uko ulon ti iko yi nu, mendo yeenk yeenk nin unduş†, iwutna kaji iyokan Abram. ²⁴ Mënkhan nin uko ulon pa nji. Dyeenk uko wi başaşaraan badeen tañ na kafah ki bangakanderun na nji, Aker, Ekekol na Mamre bahilan kajej ifah yi baka. »

15

Bhojar bi Naşibaţi na Abram

¹ Wi iko mënţ itëpun, *Yawe Nawat Kabuka ahaabëş Abram këş apën awinana ti kadunul aji na a : « Abram, wutan kalënk! Dwo ubeel wi nu, dlun katuumu bnuura. »

²⁻³ Kë Abram ateema aji : « Nawat Kabuka Naşibaţi i naan, ibaa wulën uko ulon wi nji kalun kaya bë mënka napoţ nadukar wa? Iinwulën napoţ, Eliyeter i ubeeka wi Damat, nalempar naan alon akdukiin na iko yi naan. »

⁴ Kë Nawat Kabuka akak aji na a : « Mënţ ul akdukiin na iko yi nu, napoţ i ikbukun akdukiin na ya. »

⁵ Wi wi aşaan ado Abram kë apën bdig aşë ji na a : « Tenan baţi, ifën njah woli ihinani. » Akak aji na a : « Jibi njah nşatumun, hënk di babuku baklun katum. »

⁶ Abraham ahaţ Nawat Kabuka ti uko wi ajakulun, ukaan kë Nawat Kabuka aji awo natool.

⁷ Nawat Kabuka aji na a kak : « Nji dwoon Nawat Kabuka, andoliin kë ipën du Ur di bakaldeyen kawulu mboş mi, ika. » ⁸ Kë Abram aşë teema aji : « Nawat Kabuka Naşibaţi i naan, hum di di nji nhilun kame kë dlun kaka ma. »

⁹ Kë aji na a : « Yaan itijën uwit upatar, upi utañ na unkaneel ukaş. Undoli ti na uwo kaka nşubal njawanţ,

Tijan kak urikaşe na ubalab unhumun. »

¹⁰ Kë Abram atija na bti afin. Afaaş nntaam ti ptoof ado ifah itëb, kandoli kataan na katënt ka, aşë wo aanfaaş nkat. ¹¹ Njugude natool pdëpa ti nntaam njankeşun nşun kë Abram aşë dook na.

¹² Na utaakal ukeş, Abram awo ti bnşoy bweek aşë win bdëm bweek blënkandëraan. ¹³ Kë Nawat Kabuka aşë ji na a : « Iwo i kame kë babuku balun kawo bayaanţ du mboş manwoon maanwo mi baka, mi baklun kakak kado kajuukntën baka ti ulemp, balun kahajan baka nşubal iñeen-week nyaaş nbaakër (400). ¹⁴ Kë nji nşë lun kakob banjuukntënuş baka, bapën da na bka btum. ¹⁵ Kë iwi işë lun kaşaf kabaa kakeş kamoya kakak na bnuura du bajugu. ¹⁶ Bakak ti, woli uraan ubaakanţen ubii, tiki te wal mënţ pjuban pi bahamorit paandobi tşplën. »

¹⁷ Wi unuur uyobun, kë bdëm batooti, kë bdoo banjeenuş maakan awo na udu uweek na unkaniya untahanun nşë mara mara amay amuur ti ptoof pi nntaam njanşun nşun. ¹⁸ Kë unuur mënţ, Nawat Kabuka ado bhojar na Abram, aji na a : « Dluş kawul mboş mi pntaali pampënuş ti iwi, kapëna bdëk bi Ejiptu, te kaban bdëk bweek bi Ewufrat. ¹⁹ Mboş mënţ manwoon mi nşatak ni bakenit, na mi bakenititaş, na mi bakadmonit, ²⁰ na mi bahitit, mi baperitit, mi barefayit, ²¹ na mi bahamorit, mi bakanaan, na mi bagirgaşit na mi bayebutit. »

16

Kabuka ki Itmayel

¹ Faaray ahar Abram aambi buk, aşë ka nalemparul nnaş alon anwoon i utak wi Ejiptu i katim kawoon Hagar. ² Kë Faaray aşë ji na Abram : « Tenan, jibi *Yawe Nawat Kabuka awoon aandi mbuk, dkooşu kooş kakan ido kawinar na nalempar naan ; ulome nşëpna ti a nka napoţ. » Abram atiink uko wi ajakulun. ³ Wi

† 14:23 Mendo yeenk yeenk nin unduş: Bapiit aji mënkyeenk nin kaguja.

Abram adolun nşubal iñeen ñi afëtuñ ùi utaak wi Kanaan, Faaray aharul kē ašē jej Hagar, nalemparul, awula kē aniimi. ⁴ Abram awinar na Hagar, kē awo na kayiñ.

Wi Hagar awinun kē awo na kayiñ, ašē jun pkul Faaray ajugul. ⁵ Kē Faaray ašē ji na Abram : « Iwi iñuun kē Hagar abeehēn hēnkuñ. Nji ùi uleef naan dwuliñ nalempar naan, kē hēnkuñ wi awoon na kayiñ ašē beehēn. Dñehan *Nawat Kabuka awayşun nji na iwi. »

⁶ Kē Abram ašē teema aji : « Nalemparu awo ùi kañen ki nu, dolana uko wi iñaluñ. » Wi wi Faaray akakuñ ahajan Hagar, kē adoo noor añi, kabuurna.

⁷ Uwanjuñ wi *Nawat Kabuka uyit na Hagar du kañog pliik plon panwoon du *pndiiş, pliik mēnt pawo ùi bgah bi Şur. ⁸ Uji na a : « Hagar, nalempar Faaray, iwoona tuñ, ašē aya tuñ? »

Kē ašē teem aji : « Dñi ùi kabuurna Faaray, ajug naan. »

⁹ Kē uji na a : « Kakan du ajugu, ido katiinka. »

¹⁰ Uwanjuñ wi Nawat Kabuka ukak aji : « Ddo babuku batum te nin alon aando hil pfēn baka. »

¹¹ « Tenan, iwo na kayiñ, ilun kabuk napoñ ñiint, luñi iñu'a katim ki Işmayel*, ùiki Nawat Kabuka atiink mntēg mi nu. »

¹² Alun kawo ji ubuuru unwoon uundomi ; anknañariñ bañaan bti, bañaan bti bakak banañari'a ; alun kalow bayiñul bti. »

¹³ Hagar aşal aji awin na manjooan anjaan awina, ašē ji wal mēnt na Nawat Kabuka, anñiniñ na a : « Iwo El-Roy, Naşibañi anwinnun. »

¹⁴ Uko wañ ukañ kē bakdu pliik mēnt aji Lahay-Roy, dawoon « *Anwoon Aankba awinēn. » Pliik mēnt pawo ùi ptoof pi Kadeş na Bered.

¹⁵ Hagar abukar Abram napoñ ñiint, kē Abram añu napoñ i Hagar abukarulun katim ki Işmayel. ¹⁶ Abram aka nşubal iñeen bakreñ na nşubal paaj (86) wi Hagar abukarulun Işmayel.

17

Bhoñar bi Naşibañi na Abram

¹ Wi Abram akaan nşubal iñeen kañeen kalon na kañeen kalon (99), kē *Yawe Nawat Kabuka ašē pēn awinana ùi kadunul aji na a : « Nji dwoon *El Şaday, Naşibañi Anhiniñ iko bti ; doon kañaşēn ibot ido katiinkēn. ² Ddo bhoñar na iwi, kabot kawulu pntaali ptum maakan. »

³ Abram ajot wal mēnt afēñ kaara ùi mboş, Naşibañi kē ašē ji na a : ⁴ « Tenan, bhoñar bi, bi bi nji kadolun na iwi : Nji, dlun kado iwo aşin kn-taali ktum. ⁵ Iinkak adu'ana Abram*, katimu kawo hēnkuñ Abraham†, ùiki ddolu iwo aşin kn-taali ktum. ⁶ Ddolu ibuk bañaan batum maakan, bankluñ kado kn-taali, ilun kabuk başih. ⁷ Ddo bhoñar na iwi, na pntaali pankmbiñ ùi kafeñu woli ikeñi. Bhoñar mēnt bawo te mnto, hēnk dlun kawo Naşibañi i nu na i pntaali pankmbiñ ùi kafeñu. ⁸ Mboş mi Kanaan bti mi iwoon nña nayaant ùi ma, dlun kawulu ma ika te mnto, iwi na pntaali pankmbiñ ùi kafeñu, dlun kawo Naşibañi i baka. »

⁹ Naşibañi akak aji na Abraham : « Kē iwi, iwo kamēban bhoñar bi ndolun na iwi na pntaali pi ikbukun. ¹⁰ Bhoñar bañ bi bi nji kadolun na iwi na pntaali pi ikbukun, iwo i kamēban ba. Biint bti banwoon na iwi bawo biki kawala katēmp. ¹¹ Nawo biki kawala katēmp, uwo uko unkyuujun bhoñar bi nji ndolun na an. ¹² Kē ùi kn-taali ki ikbukun, napoñ ñiint anwoon awo kawala katēmp ùi nñuur bakreñ, kañu na bambukiñ ùi itohan kēme biki nanugun nug du ñaan alon nayaant, anwoon aanwo i pntaali pi nan. ¹³ Hēnk, babukale ùi katohu kēme anugana nugana na »

* **16:11** Işmayel : ùi uhebēre dawoon Naşibañi atiink. * **17:5** Abram : ùi uhebēre dawoon niint antumun na mndēm. † **17:5** Abraham : ùi uhebēre dawoon aşin bañaan batum.

itaka yi nu, bawo biki kawala katëmp. Bhoŋar bankwinaniin ŋi nleef ŋi nan bawo bhoŋar banwoon baankba. ¹⁴ Ŋiint anwoon aanwala katëmp, aluŋ kadookana ŋi bayiŋul, ŋiki agar bhoŋar bi naan. »

¹⁵ Naŋibaŋi akak aji na Abraham : « Faaray aharu, iinkak ado kadu'a Faaray, ido kadola Faara. ¹⁶ Dwula bnuura, kē abot aluŋ kabukaru napoŋ ŋiint. Dwula bnuura, aluŋ kawo anin kntaali ktum, aluŋ kabuk baŋih batum. »

¹⁷ Wal mēnt, kē Abraham aŋe jot afēŋ kaara ŋi mboŋ aŋe muujan. Aŋal wal mēnt aji : « Ŋiint ankaaŋ ŋŋsubal iŋeen-week kabuk napoŋ? Kēme Faara ankaaŋ ŋŋsubal iŋeen kaŋeen kalon akbukun? » ¹⁸ Wi wi aŋaaŋ aji na Naŋibaŋi : « Dkooŋu kooŋ, wutan Iŋmayel ayeenk uko wi ihoŋnuŋ! »

¹⁹ Kē Naŋibaŋi aŋe teema aji : « A-a, Faara aharu abukaru napoŋ ŋiint, i iklun kaŋu katim ki Itaak. Dluŋ kado bhoŋar na a te mŋto, kado ba na pntaali pankpēnnun ŋi a. ²⁰ Dkak atiinku ŋi uko wi Iŋmayel. Tenan, dwula bnuura, ddo kabuk kajoobēŋ na a, pntaali pi nul paŋum. Aluŋ kabuk baŋih iŋeen na batēb, ddola abuk pntaali ptum maakan. ²¹ Kē bhoŋar bi naan, ddo ba na Itaak, i Faara aklun kabukaru pkili ŋi wal wi. » ²² Wi Naŋibaŋi abaaŋ pŋiini na Abraham aŋe ya aduka.

²³ Unuur mēnt, Abraham ajeŋ Iŋmayel abukul, na baŋaaŋ bti bambukiin ŋi katohul na biki anugun nug, baŋaaŋ biint bti banwoon ŋi katohul awalan baka katëmp jibi Naŋibaŋi ajakulun ado. ²⁴ Abraham aka ŋŋsubal iŋeen kaŋeen kalon na ŋŋsubal kaŋeen kalon (99) wi awaliin katëmp, ²⁵ kē Iŋmayel abukul aka ŋŋsubal iŋeen na ŋwajaŋt (13) wi awaliin katëmp. ²⁶ ŋi unuur uloolan mēntan wun wi wi Abraham na Iŋmayel abukul bawaliin katëmp. ²⁷ Biint biki katohul bti, bambuknaaniin da na biki banugun nug du ŋaaŋ alon nayaant, kē bawala katëmp na a.

18

Bayaant bawajaŋt

¹ Unuur ulon Abraham aŋo ŋi plēman pi kaloona ki nul du mnko mnweek mi Mambre wi unuur udiŋun, kē *Yawe Nawat Kabuka aŋe pēn awinana ŋi kadun ki nul. ² Abraham akat kēŋ, aŋe win biint bawajaŋt kē banaŋ du kadunul. Wi awinaŋ win baka, aŋiina du plēman pi kaloona, aya yit na baka ajot afēŋ kaara ŋi mboŋ adēman baka, ³ aŋe ji na alon ŋi baka : « Naweeŋ, dkooŋu kooŋ, pantan ŋi katoh ki nalemparu, idole haŋ kalilan. ⁴ Yoonkaan ddo baŋijan meel, naŋow ihoŋ naŋe naŋo nanoorfēn ŋi bko bi uŋeeh. ⁵ Dya kaŋijan kapoom nade, naŋiŋŋan nleef, nabaa naŋēp wi nabiin te ŋi katoh ki nalemparan. »

Kē baŋe ateema aji : « Aa, dolan jibi ijakuŋ. »

⁶ Abraham amint wal mēnt aya du kaloona meet di Faara awoon, aŋe ji na a : « Faraan ijeŋ pŋon pnuura pankēŋun, inag ijuŋ ipoom. » ⁷ Wi wi Abraham aŋaaŋ amint aya du batani ajeŋ ubay unuura, awul wa nalemparul kē ajuŋ ataran. ⁸ Ajeŋ mntow mnaŋ na mntow mŋjiilu na ubay wi babomanun wun abēkan iko mēnt bti ŋi kadun ki baka. Anaŋ aŋog baka du pŋeef pi bko kē baŋe de.

⁹ Bahepara aji : « Faara aharu awo ŋun ba? »

Kē ateem aji : « Awo du kaloona meet. »

¹⁰ Kē nayaant aŋe ji na a : « Dluŋ kabi ŋi pkili ŋi wal wi ; uŋēnk wal mēnt Faara aharu abuk napoŋ ŋiint. »

Faara awo du plēman pi kaloona, du kafeŋ ki nayaant atiink. ¹¹ Bi Abraham na Faara bado bi wo wo baweeŋ, kē Faara akak aŋaaŋ kaŋowa. ¹² Hēnk, kē Faara aŋe ji ŋi uŋalul, amujuan. Aŋal aji : « Hēnkun wi ndoon aŋaf, kabaa kawinar na ŋiint naan! Kē ajuŋ katoh naan abot awo naŋaf! »

¹³ Kē Nawat Kabuka aŋe ji na Abraham : « we ukaaŋ kē Faara ajii ba, aŋal aji aanhinan kabuk wi adoon abi ŋaf ŋaf? ¹⁴ We wi Nawat Kabuka awoon

aanhinan pdo? Pkili, ti wal wi, dkak ti katohu, utenk wal ment Faara abuk napot niint. »

¹⁵ Faara apok aji : « Menjii » tiki alenki, ke Nawat Kabuka ateema aji : « Ijii. »

Abraham atiniir Fodom

¹⁶ Biint banaa atool pya, aten ubeeka wi Fodom. Ke Abraham ase nootan baka. ¹⁷ Yawe Nawat Kabuka aji ti usalul : « Dwo i kamen Abraham uko wi nji kadolu i? ¹⁸ Ul ankbukun pntaali ptum pankkaan mnhina, kabot ka tu nwul kntaali ki mboş bti bnuura. ¹⁹ Ddata ahilna ado babukul na biki katohul bado kaşş bgah bi naan, kado uko wi njalun na uko unwoon utool ti kes ki naan. Henk, nse ndo pa a uko wi mbiin ahoņa. »

²⁰ Wi wi Nawat Kabuka asa aji : « Batapar biki Fodom na Gomora iko iwuţaan maakan, pjuban pi baka padem maakan. ²¹ Dya da katen me uko wi bataparun baka uwoha manjoonan, woli uunwo, kame. »

²² Batēb ti biint bukuŋ bapenna da, ase ya Fodom. Ke Abraham ahum nnaţ ti kadun ki Nawat Kabuka. ²³ Abi aņog ase ji na a : « Na manjoonan, ifiŋ ba tool kanaakren na bado buţaan i? ²⁴ Ulome baņa aŋ iŋeen kaŋeen ba tool bawo ti ubeeka? Ifiŋ baņa aŋ biki ubeeka bti i? Ke baņa aŋ iŋeen-kaŋeen ba tool banwoon ti ubeeka, baankdo imiir wa i? ²⁵ A-a, iinkdo uko utent waŋ, kado na tool akeţ na nado buţaan. Na tool awo wo ji nado buţaan. Iinkdo uko utent waŋ. Ke iwi nawayes umundu bti ido uko unwoon utool di. »

²⁶ Ke Nawat Kabuka ateema aji : « Woli dtenk du Fodom baņa aŋ ba tool iŋeen-kaŋeen, katen ti baka kamiir ubeeka bti. »

²⁷ Ke akak atini na a aji : « Nji nwoon pdēpalen na ufob, dnoomuŋ atini na Ajugun. ²⁸ Ulome baņa aŋ kaŋeen baņa aŋes ti ba tool iŋeen-kaŋeen bukuŋ: Baņa aŋ kaŋeen bampenuŋ bukuŋ ba tu itok ubeeka bti i? »

Ke ateem aji : « Woli dtenk da baņa aŋ iŋeen ŋbaaker na baņa aŋ kaŋeen menktok ubeeka. »

²⁹ Abraham akak atini ji uteek aji : « Ulome bawoha iŋeen-ŋbaaker? »

Ke ateem aji : « Baņa aŋ iŋeen ŋbaaker ment ba tu menktok ubeeka. »

³⁰ Ke akak aji : « Ajugun awutan kadeebaţ akaan awuten ntup : Bahinan kawo iŋeen-ŋwajaŋ. »

Ke ateem aji na a : « Menktok ubeeka woli dtenk da baņa aŋ iŋeen ŋwajaŋ ba tool. »

³¹ Abraham akak aji : « Miiran, wi nka aŋ aņoom atini na Ajugun : Bahinan kawo iŋeen-nteb. »

Ke ateem aji : « Baņa aŋ iŋeen nteb bukuŋ ba tu menktok ubeeka. »

³² Ke aji : « Ajugun awutan kadeebaţ, dkak atini ubaaņa aani : Bahinan kawo iŋeen. »

Ke ateem aji : « Baņa aŋ iŋeen bukuŋ bado ke menktok ubeeka bti. »

³³ Wi Nawat Kabuka aba aŋ ptiini na Abraham ase ya, ke Abraham atis katohul.

19

¹ Na utaakal, ŋwanjut nteb ŋun ŋaban du Fodom. Ke Lot ase to wal ment ti uneej ubeeka. Wi awinaŋ win ŋa ase naņa aya ayit na ŋa ajot afet kaara ti mboş ademan ŋa. ² Aji na ŋa : « Dkootan koot, nabiin nafen du katoh ki nalemparan, naņow ihoţ, na nfa naşē naya na bgah bi nan. »

Ke naşē teema aji : « A-a, ŋya kafar du bayiti. » ³ Lot akoot ŋa te ke ŋado dinan awala du katohul. Ado ke bajun ŋa, aboman ipoom indaţ ke ŋadee.

⁴ Bahum baandobi piint ke biint biki ubeeka başē bi afooy katoh, baņa aŋ bti bawo da, du baņa a te baţaf, nin aloŋ aandukaa. ⁵ Badu Lot aji na a : « Biint bambiint ti katohu na utejan wi bawo tuŋ? Pēnaan baka, ŋpiint na baka. »

⁶ Lot apen abi moŋ baka ase det bgah ti kafetul. ⁷ Aji na baka : « An banoh naan, dkootan koot nawutan kado buţaan. ⁸ Natenan, dwo

na bapoŋ baat̄ batēb banwoon̄ baan-dobi me biinŋ. Ddo baka bapēn nado baka uko wi naŋaluŋ, našē nawut kado biinŋ biki nin uko ulon̄ ŋiki bawo bayaant̄ biki naan. »

⁹ Kē bašē teem aji : « Totiin ŋi. » Bakak aji na a : « Iwinwoon̄ nayaant̄, ašē ŋal pwo nawayēs! Hēnkuŋ ŋdolu uko unwuŋnuŋ apel wi ŋkdoluŋ baka. » Bawuuk Lot ašē tool pya kapaat̄ plēman. ¹⁰ Kē biinŋ banwoon̄ du meet̄ bašē haabēs amob Lot apulad meet̄ ašē tuh plēman. ¹¹ Bado wal mēnt̄ biinŋ banwoon̄ du bdig kē bakak bakuul bukal bti, ajunna ŋi bapoŋ te du baŋaf, kē baankak awin plēman.

¹² Nwanjut̄ ŋuŋ ŋaji na Lot : « Ikak awo na ŋaan̄ alon̄ ŋi i? Bayootanu, babuku biinŋ na baat̄, baŋaan̄ bti banwoon̄ biki nu ŋi ubeeka, jejan baka napēn ŋi wa. ¹³ Nŋtok ubeeka wi bti ŋiki na manjoonan̄ baŋup iko iwuŋaan maakan yi baŋaan̄ biki wa badoluŋ. Yawe Nawat Kabuka ayilun aji nŋtok ubeeka. »

¹⁴ Lot aya aŋiini na bayootanul, banjokuŋ babukul aji : « Nanaŋiin, napēn ŋi dko di, ŋiki *Nawat Kabuka abi katok ubeeka. » Kē bašē ŋal aji abeŋ beŋ.

¹⁵ Wi unuur ujint̄uŋ na nfa kub, ŋwanjut̄ ŋakak aji na Lot : « Naŋiin, ijej aharu na babuku baat̄ batēb banwoon̄ ŋi kēme nakeŋ woli Nawat Kabuka akob biki ubeeka wi. »

¹⁶ Kē jibi Lot ahumuŋ na ŋŋal ŋtēb, kē biinŋ bukuŋ bašē mēbana ŋi kaŋen, na aharul na babukul baat̄ batēb ŋiki Nawat Kabuka aŋagi'a. Badola kē apēn ŋi ubeeka.

¹⁷ Wi bapēnanuŋ baka ŋi ubeeka, uwanjut̄ ulon̄ ŋi baka kē ušē ji : « ŋiin ibuuran ubida wi nu! Kten kafet̄ ibot iwut kanaŋ nin dko dlon̄ ŋi utaak wi, yaan du pnkuŋ iwutna kakeŋ. »

¹⁸ Kē Lot ateem aji : « A-a, Naweek, uunhinan kawo hēnk! ¹⁹ Nalemparu awinana bnuura ŋi kēs ki nu, kē ibot adiimana mŋaga mnweek wi ibuuranuluŋ. Kē nji nšē wo mēnhil kaŋi kaya du pnkuŋ bē pwuŋan

paankbanēn nkeŋ. ²⁰ Tenan, iwin ubeeka umpoŋi wi i? Uŋogi, kē nhil kaŋi kaban da. Wutan nya mmena da mbuurna, ŋiki uwo umpoŋi! »

²¹ Kē ateema aji : « Dkak aŋenu uko waŋ, mēnktok ubeeka wi ikt̄iiniyaanuŋ. ²² Faraan iŋi iya imena du wa, ŋiki mēnhil kado nin uko ulon̄ bē iindobi ban da. » Uko waŋ ukaan̄ kē baŋu ubeeka mēnt̄ katim ki ŋowar.*

²³ Unuur ujun p̄jint̄ wal wi Lot abanuŋ du ŋowar, ²⁴ kē Yawe ašē do pdēpalēn pankt̄eraduŋ† kē pawoona baŋi ajot ŋi Fodom na Gomora. ²⁵ Atok ŋbeeka mēnt̄ na utaak mēnt̄ bti, aŋiŋ baŋaan̄ na iko bti immayuŋ ŋi mboŋ. ²⁶ Ahar Lot akok aten du kafet̄ul ašē bi kak kak pnam.

²⁷ Abraham anaŋa na nfa kub ašē ya du dko di abiin̄ anaŋ ŋi kadun ki Nawat Kabuka, ²⁸ aten Fodom na Gomora na utaak bti ašē win udu kē ukpēn da ji udu wi uyik! ²⁹ Wi Naŋibaŋi atokuŋ ŋbeeka ŋuŋ aleŋ Abraham apēnan Lot kē abuur kaŋaafa ki bdoo du dko di abiin̄ afet̄.

Lot na babukul baat̄

³⁰ Lot aya afet̄ du pnkuŋ ul na babukul baat̄ batēb ŋiki aaŋŋoom p̄to du ŋowar. Baya du pnkuŋ afet̄ du bŋot banhooruŋ. ³¹ Unuur ulon̄, bajeen ŋaan̄ i Lot aji na aŋa'ul : « Aŋinun aŋaf hēnkuŋ, kē nin ŋiinŋ alon̄ aankak awo ŋi utaak anhiluŋ kapiinŋ na nja jibi baŋaan̄ bti bajaan̄ bado. ³² Biin ŋwul aŋin nja poot akuj nšē ŋpiinŋ na a ŋka bapoŋ, pntaali pi nul pawutna kaba. »

³³ Na utejan mēnt̄ bawul aŋin baka poot, kē bajeen ašē bi apiinŋ na aŋin anwoon̄ aando me upiinŋ na unaŋa abukul. ³⁴ Wi nfa mambanuŋ, kē bajeen ašē ji na aŋa'ul : « Takal na utejan dpiinŋ na aŋin nja ; biin ŋkak ŋwula ŋa na utejan poot adaan iŋē iya ipiinŋ na a, hēnk nšē ŋbuk bapoŋ, pntaali pi nul pawutna kaba. » ³⁵ Bakak awul aŋin baka poot utejan mēnt̄, kē nabaasha apiinŋ na a, bē aando me upiinŋ na unaŋa abukul. ³⁶ Hēnk di babuk Lot

* **19:22** ŋowar : ŋi uhebērē dawoon̄ umpoŋi. † **19:24** Pdēpalēn pankt̄eraduŋ : “Soufre, Sulfur, Sulfuro.”

bawoon na iyin, inwoonun du ašin baka. ³⁷ Bajeen abuk napoŋ ñiint ašë tu'a katim ki Mohab†, awoon atem bamohabit biki nŋa. ³⁸ Nabaasha kak abuk napoŋ ñiint aŋu'a katim ki Ben-Ami§; ul awoon atem bahamonit biki nŋa.

20

Abraham na Abimelek

¹ Abraham apenna du umban wi Mamre aya du utaak wi Negeb afët ti ptoof pi nbeeka ni Kadeş na Şur. Abi ya pyaanŋ du Gerar. ² Aji na baŋaŋ kë Faara aharul awo aŋa'ul. Kë Abimelek naŋih i Gerar ašë do kë bayaarada Faara pa aniima.

³ Na utejan, Naŋibaŋi apen awinana ti kadunul na nŋaafi aji na a : « Ñaŋ i iyeenkuŋ aŋu ikeŋ ti ki aniimaa. »

⁴ Abimelek ahum aando bi piint na a, ašë ji : « Ajugun, ifiŋ ñaŋ anwoon aando uko ulon i? ⁵ Abraham ti uleeful ajaknuŋ aji awo aŋa'ul kë Faara akak ajakën aji Abraham awo naweekul. Uko wi ndolon ddo do wa na uhaaş ujint, mendo nin uko ulon uwuŋaan. »

⁶ Kë Naŋibaŋi ateema na nŋaafi aji na a : « Aa, nji kak dme kë ido uko mënŋ na uhaaş ujint. Nji dneenaniin pjuban ti kadun naan wi ndolon kë iimbana. ⁷ Hënkuŋ kakaan ñiint un aharul ti ki awo *naŋuparaan. Alun kañehandëru ibuurna. Woli iinkakana, kkeŋ iwi na biki katohu bti. »

⁸ Wi unuur ujintun, Abimelek adu baweek bti biki utaak ašë ŋup baka uko unŋepun, kë bašë lënŋ maakan. ⁹ Adu Abraham ašë ji na a : « we wi idolon baŋaŋ hënŋ ba? We wi ndoliin kë ido kak i kaŋijaraan pjuban pweek pi, nji na baŋaŋ biki utaak wi naan bti? Ido uko wi ñaŋ awoon aanwo kado. »

¹⁰ Akak ahepar Abraham aji : « We ukaŋ kë ido uko wan ba? »

¹¹ Abraham ateema aji : « Dŋal aji baŋaŋ banwoon ti baŋoom Naŋibaŋi,

kë kanuura ki ahar naan kahil kaŋu bafiŋen. ¹² Ado woha aŋa'naan ti ki nŋok aŋinun, baninun biki nwoon nŋentoki, kë nŋë bi niimar. ¹³ Wi Naŋibaŋi adolon kë mpën du katoŋ ki paapa aŋaay, djaka aji : “Dñehanu uko ulon: woli inŋalën, dko di nkyahaan, jakan na baŋaŋ iwo aŋa'naan.” »

¹⁴ Abimelek ajeŋ nkaneeŋ na npi na nŋit, balemp biint na baŋ awul Abraham ašë kakana Faara aharul. ¹⁵ Akak aji na a : « Utaak wi naan wii wi, ihinan kafët dko di inŋalun. » ¹⁶ Aji na Faara kak : « Dwul naweeku itaka itum maakan*. Uko wan ukyuujun baŋaŋ bti banwoon na iwi kë iwo najint ti uko unŋepun. »

¹⁷ Kë Abraham ašë ñehan Naŋibaŋi ajeban Abimelek na aharul na balemparul baŋ bahilna babak, ¹⁸ ti ki ado kë baŋ bti biki katoŋ ki Abimelek baanhil kabuk ti uko wi adolon Faara ahar Abraham.

21

Kabuka ki Itaak

¹ *Yawe Nawat Kabuka ado Faara bnuura jibi abiin aŋupa, ado uko wi abiin ahoŋa. ² Awo na kayin abukar Abraham andoon abi wo wo naŋaf napoŋ ñiint, ti wal wi Naŋibaŋi abiin ajaka. ³ Abraham aŋu napoŋ i Faara abukarulun katim ki Itaak*.

⁴ Wi Itaak abukul adolon nnuur bakren, kë Abraham ašë do jibi Naŋibaŋi ajakulun, awalana katemp. ⁵ Aka nŋubal iñeen-week (100) wi abukun Itaak.

⁶ Kë Faara ašë ji : « Naŋibaŋi awulën uko wi nji kadoon kajiina, baŋaŋ bti banktiinkun uko wi balilan na nji. »

⁷ Akak aŋiini aji : « In ahilanun ŋfa kaji na Abraham kë Faara abi kabootan? Kë nŋaŋ abukara ñiint hënkuŋ wi aŋafun. »

Hagar na Iŋmayel badookanaa

⁸ Itaak adem te kë anin ado kayana. Unuur mënŋ kë Abraham ašë do

† 19:37 Mohab : Ti uhebëre dawoon anwoonun du ašin. § 19:38 Ben-Ami : Ti uhebëre dawoon abuk pntaali pi naan. * 20:16 Itaka itum maakan : Iwo uko ji baluk bi nŋubal iñeen-week na iñeen nŋwanŋ (130) ni nayafan. * 21:3 Itaak : dawoon ti uhebëre ajii.

ufettu uweek. ⁹ Hagar i utaak wi Ejiptu awo da na napoŋ i abukaruŋ Abraham. Faara awin napoŋ kē aknoha†, ¹⁰ ašē ji na Abraham : « Dookan nalemp i na abukul, abuk nalemp i aanwo kayeenk ƚi iko yi ikdukaruŋ Itaak abuk naan. » ¹¹ Uko mēntŋ ude Abraham maakan ƚiki Iŝmayel awo kak abukul. ¹² Kē Naŝibaƚi ašē ji na a : « Kƚoo kaƚaaf abuku na nalemparu, uko wi Faara akhepariinj bti dolan wa, ƚiki ƚi Itaak di di pntaali pi nhoŋiinj pakpēnnuŋ. ¹³ Kē abuk nalemp, ddola abuk pntaali pweek maakan, ƚiki awo kak abuku. »

¹⁴ Abraham anaƚa na nfa kub, ajej kapoom na ubuuli wi meel awul Hagar, kē aƚu ƚi feƚ, akak awula napoŋ ašē dola kē ayaa. Kē Hagar aya añaay na *pndiiŝ pi Bertabe.

¹⁵ Wi meel manyaan aba, kē ašē bēkan napoŋ ƚi bko blonj uƚeeh, ¹⁶ aya alow btiŝu aƚo ašē jun nwooni aji : « Mēnjal pwin pkeƚ pi napoŋ naan. »

¹⁷ Naŝibaƚi atiink napoŋ kē akwooni, kē uwanjut wi nul ušē duuna Hagar du baƚi aji na a : « Hagar, we wa ba? Klēnk, Naŝibaƚi atiink nwooni ni napoŋ du dko di ibēkanuluŋ. ¹⁸ Jjana ibot imēbana bnuura ƚiki ddo babukul batum, bawo pntaali pweek. » ¹⁹ Naŝibaƚi ahaabēŝ wal mēntŋ kēŝ ki Hagar kē ašē win pliik. Wi wi ayaan aliik ubuuli atuman awul napoŋ kē adaani.

²⁰ Naŝibaƚi ayeŋ napoŋ kē akdēm. Afēƚ du pndiiŝ akak ñaan anhiluŋ kaŝuuri maakan. ²¹ Wi afēƚuŋ du pndiiŝ du Paran, anin kē ašē la'ara ñaaƚ anwoonj i utaak wi Ejiptu.

Bhoŋar bi Abraham na Abimelek

²² Unuur ulonj, Abimelek na Fikol naŝih i bangoli biki nul baya du Abraham aji na a : « Naŝibaƚi awo ƚi kafetu ƚi iko bti yi ikdolun. ²³ Hēnkuŋ mehniin ƚi kadunul iji iinkguurēn nin, ni na bubuk naan na bubuk baka, kē ido bnuura na ni na utaak wi iwoonj nayaantŋ wi, jibi nwoonj bnuura na

iwi. » ²⁴ Kē Abraham ateem aji : « Dhoŋ uko mēntŋ. »

²⁵ Wi wi Abraham aŝaan aleŝana pliik plonj pi balempar Abimelek babiinj ateha. ²⁶ Kē ateema aji : « Mēmme ñaan andoluŋ uko wanj. Iiŋƚupēn, dbaan atiink tiink nƚa uko mēntŋ. »

²⁷ Wi wi Abraham aŝaan ajej nƚaneel, ni, na nƚit awul Abimelek, kē bašē do bhoŋar. ²⁸ Abraham apēnan nƚaneel nƚpoƚi nƚaaƚ paaj na ulonj. ²⁹ Kē Abimelek ašē hepara aji : « we ukaan kē ipaƚēŝ nƚaneel nƚpoƚi nƚaaƚ paaj na ulonj ni ba? »

³⁰ Kē ateema aji : « Yeenkan nƚaneel paaj na ulonj ni, uwo uko unkdi-imanuŋ kē ni djipuŋ pliik pi. »

³¹ Uko wanj ukaan kē badu dko mēntŋ aji Beerŝebaƚi ƚiki bukal batēb bti bahoŋaruŋ da amehna.

³² Wi badoluŋ bhoŋar du Beerŝeba aba, Abimelek na Fikol naŝih i bangoli biki nul banaƚa akak du utaak wi bafilittenj. ³³ Abraham atepi du Beerŝeba bko bi bajaan bado Tamarit ašē dēman da *Yawe Nawat Kabuka anwoonj aankba. ³⁴ Wi wi Abraham aŝaan aƚo ajon du utaak wi bafilittenj.

22

Bƚeŋan bi Abraham

¹ Wi iko yanj iƚēpuŋ, Naŝibaƚi anjal pten me Abraham afiyaara kado uko wi akjakuluŋ ašē ji na a : « Abraham. »

Kē ateem aji : « Nji wi. »

² Kē aji na a : « Jjan abuku, aloolan ƚaŋ i ikaan, Itaak i inaluŋ maakan, iya du utaak wi Moriya du pnkuŋ pi ni kaluŋ kayuuju. Woli iban da, kjeja kafiŋaraan kabot katēra kadolēn bƚeŋan. »

³ Abraham anaƚa na nfa kub, atan ubuuru ajej balemparul batēb na abukul, abot atib imul yi akyaan katērna'a, ašē tool pya dko di Naŝibaƚi ajakuluŋ. ⁴ Wi bapoŝuŋ ado nnuur nƚwajanƚ, kē Abraham ašē win dko di

† 21:9 Kē aknoha : Balonj bapiit aji Kē akbeŋ Itaak. kamehna.

‡ 21:31 Beerŝeba : ƚi uhebērē dawoonj pliik pi

bajakulun du kalowan. ⁵ Aji wal mēnt na balemparul : « Nadukiin ti na ubuuru. Nji na napot nja kadēman Naşibaţi kaşē kakak. »

⁶ Abraham ajej imul yi akyaan katērna Itaak abukul awula kē akunaa, ul ti uleeful kē aşē mēban bdoo na umbañ. Wi wi batoolun bukāl batēb. ⁷ Itaak aţiini wal mēnt na Abraham aşin aji : « Paap! »

Kē ateema aji : « Abuk naan, dtiinkul »

Kē akak aji na a : « Bdoo bii bi, kē imul yii yi, unkaneel wi btejan ubaa wo tuŋ ba? »

⁸ Kē ateem aji : « Abuk naan, Naşibaţi akyaan kawul unkaneel » kē başē tool bukāl batēb bti.

⁹ Wi babanun du dko di Naşibaţi ajakulun, Abraham aboman *bliit bi mngur, apaf da imul aşē tan Itaak abukul aţu ti imul duuţ. ¹⁰ Atoolan kañen ajej umbañ kafin na abukul. ¹¹ Kē uwanjut wi *Yawe Nawat Kabuka uşē duuna du baţi aji na a : « Abraham! Abraham! »

Kē ateem aji : « Nji wi! »

¹² Kē uşē ji na a : « Kdeen kañen ti napot! Kdola nin buţaan! Dme hēnkun kē iji ktiink Naşibaţi : Idinan pwulēn abuku aloolan tañ i ikaan. »

¹³ Abraham akat kēş aşē win unkaneeleel ukaş ulon wi itiim ihotun ti bgof. Aya ajej wa afinar Naşibaţi atēr ado btejan, kē ukeţar abukul. ¹⁴ Abraham adu dko mēnt aji : « Adonay Yire » uwoon Ajugun awul. Uko waŋ ukaan kē hēnkun baji baji : « Du pnkun Ajugun awul. »

¹⁵ Uwanjut wi Nawat Kabuka ukak aduuna Abraham du baţi, ¹⁶ aji na a : « Dmehna ti bkow naan, nji Nawat Kabuka aji : jibi idolun uko wi, adinan pwulēn abuku aloolan tañ i ikaan, ¹⁷ dwulu bnuura bweek maakan, ddo pntaali pankpēnnun ti iwi paţum ji njah ni baţi na pyiw panwoon ti kabaŋ ki bdēk. Pntaali pi nu pawat başoorad pa, payeenk nbeeka ni baka. ¹⁸ Dtēpna ti pntaali pi nu kawul kntaali ki mboş bti bnuura, ŋiki itiinkēn. »

¹⁹ Abraham awugşa akak du balemparul, kē batool pkak Beerşeba. Abraham afēţ da.

Babuk Nahor

²⁰ Wi iko yaŋ itēpun, baţup Abraham aji Milka kak, ahar Nahor aţa'ul abukara bapot biint. ²¹ Bajeen awo katim ki Uţ, aţu na Buţ aţa'ul, na Kemuwel aşin Aram, ²² na Keted, na Hato, na Pildaş, na Yidlaf, na Betuwel. ²³ Betuwel abukun Rebeka. Bukun bawoon bapot biint bakren biki Milka abukarun Nahor, aţa Abraham. ²⁴ Nahor abi do baniw na ŋaaţ alon i katim ki Rewuma, ankaan abuk bapot biint, bawo : Teba, Gaham, Tahaş na Maaka.

23

Pkeţ pi Faara na umoy wi nul

¹ Faara ado nşubal iñeen-week na nşubal iñeen ntēb na paaj na ulon (127); hēnk di di nnuurul nalinun. ² Wi wi aşaan akeţ du Kiriyaţ-Arba (dawoon Hebron) du utaak wi Kanaan ; Abraham awoonira abot aţēga.

³ Abraham apēn du meet di puum pi aharul papiintanun aşē ya du bahitit aji na baka : ⁴ « Dwo nayaan anfeţun na an, nayuujaan dko dlon di nhili kanug kamoyna ahar naan. »

⁵ Kē bahitit başē teema aji : ⁶ « Naweeke tiinkun : Naşibaţi adēmanu kē iwo ti ptoofun, tenan ti dko bti di nşobomanun aji nmoyna, datan dannu-urnaniin imoy aharu, nin alon ti un aankneenanu dko di nul. »

⁷ Abraham anaţa wal mēnt abi anup ti kadun ki bañaan biki utaak mēnt, bahitit. ⁸ Aţiini na baka aji : « Woli nadinan mmoy ahar naan, natiinkaan, nabot naţēnkēn naţiini na Efron abuk Fohar. ⁹ Dŋal awulēn du Makpela dko di abomanun du kabaŋ ki uţeehul kado kamoyna ; awulaan da, dluka itaka yi dakwaaparun ti kadunan, dakak dko dmoyni di naan. »

¹⁰ Kē Efron aşē to ti ptoof pi bahitit batēntul wal mēnt. Ateem Abraham ti kadun ki bahitit bti banwoon du bayiti aji na a : ¹¹ « A-a naweeke, tiinkan!

Dțenu uțeeh kabot kațenu dko dmoyni danwoon du wa meet. Dțenu da ți kadun ki bañaan bti : moyan aharu da. »

¹² Kë Abraham așë kak aņup ți kadun ki bañaan biki utaak. ¹³ Aji na Efron ți kadun ki baka : « Dkooțu kooț duni itiinkën. Wutan nnug uțeeh : yeenkan itaka, nșë mmoy ahar naan da. »

¹⁴ Kë Efron așë teema aji : ¹⁵ « Naweeek, tiinkaan! Preeș pi mboș mi pawo [ktaka iñeen week nbaakër ki bațaknuņ untaam.] Kë itaka mënț, iwo we ți ptoofun? Moyan puum pi aharu. »

¹⁶ Abraham atiink Efron, afën itaka yi Efron ajakuņ ți kadun ki bahitit : ktaka iñeen week nbaakër (400) ki bațaknuņ untaam.

¹⁷ Hënk, kë uțeeh wi Efron du Makpela dantaanun na Mamre, uțeeh na dko dmoyni danwoon da, na mnko bti manwoon ți uțeeh meet ¹⁸ kë ikak yi Abraham ți kadun ki bahitit bti banwoon du bayiti.

¹⁹ Wi uko waņ uțepun, kë Abraham așë ya amoy Faara aharul du bhër banwoon du uțeeh wi Makpela ataan na Mamre, dawoon Hebron du utaak wi Kanaan. ²⁰ Hënk, kë bhër na uțeeh bti, nșapën ți iñen yi bahitit akak bka bi Abraham, kë ado da pnguran.

24

Ñaaț i Itaak

¹ Abraham ațaf wal mënț maakan, kë *Yawe Nawat Kabuka akak awula bnuura ți iko bti. ² Abraham adu anwoonun naweeek ți balemparul, abot awo namali i nul aji na a : « Dkooțu, țuun kañen ți pnkant pi naan uțeeh* ». ³ Mehniin ți kadun ki Nawat Kabuka Nașibați anțakuņ bați na mboș, iji iin-klun kalaar abuk naan napoț ñaaț ți biki Kanaan biki nfëțun ți ptoof pi baka ți. ⁴ Luņi iya du utaak wi naan, du bayiț naan, idat da ñaaț pa Itaak abuk naan. »

⁵ Kë nalemparul ahepara aji : « Kë woli ñaaț aanluņ adi pțaşën te ți utaak wi, wal mënț, kaņooț abuku du utaak wi iwoonun i? »

⁶ Kë Abraham ateema aji : « A-a. Țaafaraan kakakan da abuk naan. ⁷ Nawat Kabuka Nașibați ampënananuņ du katoh ki paapa na du utaak wi bayiț naan, anjakuņ abot amehna aji aluņ kawul pntaali pi naan mboș mi, aluņ kayil uwanjut wi nul ți kadunu, ijejna ñaaț i utaak naan pa abuk naan. ⁸ Așë wo woli ñaaț aandi pțașu, iinkwo angaruņ kamehna. Țaafaraan kakakan abuk naan da. »

⁹ Kë nalemp ațu kañeen ți pnkant pi Abraham uțeeh, amehna ți uko mënț.

¹⁰ Nalemp un ajej nștaam ni pnkunkaali iñeen ni Abraham abot aya na iko inuura itum yi akaan, așë tool aya du ubeeka wi Nahor afëțun du utaak wi Metopotamiya. ¹¹ Wi abanuņ da, ado nștaam kë nșaknoorfën du upën ubeeka kaņog pliik. Uwo utaakal, ți wal wi baaț bajaan bapën kabi pliik.

¹² Wal mënț kë așë ji : « Nawat Kabuka, iwi Nașibați i Abraham ajug naan ajaan adëman, dkooțu kooț dolan iko ițep bnuura, ibot idiiman Abraham ajug naan bnuura bi nu! ¹³ Dwo ți kaņog pliik, kë baaț biki ubeeka bakpën pbi kaliik meel. ¹⁴ Dolan poonu i nji kajakuņ awalan pdunk pi nul ațenën ndaan așë teemën aji : “Daanan, mbot nwul nștaam ni nu nșadaan,” awo ñaaț i inaluņ pa Itaak nalemparu ; kawin kë idiiman ajug naan bnuura bi nu. »

¹⁵ Aando bi ba ptiini așë win poonu alon kë akbi na pdunk ți pganjan. Katimul kawo Rebeka, awo abuk Betuwel, niinț abuk Milka, ahar așă Abraham anwoon katim ki Nahor. ¹⁶ Napoț ñaaț mënț awo neegani nannuura maakan, anwoon aando bi me biinț. Aya du pliik, aliikar pdunk așë tool pkak.

* **24:2** Țuun kañen ți pnkant pi naan uțeeh : Ți udolade wi baka ñaan aji do haņ woli amehna uko uweek.

¹⁷ Nalempar Abraham aṭi aya ayit na a aji : « Dkooṭu kooṭ, ṭenaan meel mntiinku ṭi pdunku ndaan. »

¹⁸ Kē ateem aji : « Naweek, daanan » aṣē ṭaran awalan pdunk awula kē adaani. ¹⁹ Wi adaanunṭ aba, kē poonu akak aji na a : « Dkak aya kaliik, ṛnṭaam ṛi nu ṛnadaan ṛado ṛateban. » ²⁰ Aṭaran ajeēṣ ṛnṭaam meel mandukiinṭ munṭ ṭi kambēṛjan akak aṭi aya aliik meel mnlonṭ pa ṛnṭaam bti. ²¹ Niiinṭ awo ṭi pṣalana byompan aṣē ṣal me Nawat Kabuka ado kē bgahul banuuraa.

²² Wi ṛnṭaam ṛi pnkunkaali ṛnadaanunṭ ado teban, n̄iinṭ kē aṣē jej brinku bi uwuuru bdiṭ abot aṭu'a kak inguuri itēb yi wuuru idiṭ. ²³ Wi wi aṣaanṭ aji na poonu : « Iwo abuk in ba? Ṭupaan, dkooṭu kooṭ, dko dfēr dawo du uko ṣaaṣ ṛhilna ṛwala da i? »

²⁴ Kē ateem aji : « Dwo abuk Betuwel, n̄iinṭ i Milka abukaruṅ Nahor. » ²⁵ Akak aji na a : « Nwo na ujaagal wi ṛhilunṭ kaṣeef ipiintanaan ṛnṭaam ṛi nu na uko ude utum pa ṛa, akuṭ awo na dko di nahilunṭ kafēr. »

²⁶ Niiinṭ nalempar Abraham aṅup wal mēnṭ adēman Nawat Kabuka ²⁷ aji : « Dbeeb *Yawe Nawat Kabuka, Naṣibaṭi i Abraham ajug naan ajaan adēman, anwoonṭ aanṭañan pdiiman ajug naan bnuura na pdo uko wi ahonulunṭ. Kē n̄ji, Yawe aṭijjēn du katoh ki bayiṭ ajug naan. »

²⁸ Poonu aṭi aya du uko anin, aṭup uko unṭēpuṅ. ²⁹ Ul Rebeka, aka naweekul n̄iinṭ i katim kawoonṭ Laban, Laban mēnṭ aṭi aya du n̄iinṭ du pliiik. ³⁰ Wi Laban awinanṭ win brinku na inguuri yi aṭa'ul n̄iaaṭ awohonṭ abot aṭiink kē Rebeka aji : « Hēnk di di n̄iinṭ mēnṭ aṭiiniinṭ na n̄ji aji » aya du a, aṭēnk kē ahuma nnaṭ aṅog ṛnṭaam ṛi pnkunkaali du pliiik. ³¹ Laban aji na n̄iinṭ : « Biini, iwi i Nawat Kabuka awulunṭ bnuura bi nul! we ukaan kē iduka du bdig ba te dboman katoh ala dko di ikṭuunṭ ṛnṭaam ṛi nu? » ³² Niiinṭ abi awala ṭi katoh, kē Laban afēnēṣa ṛnṭaam, aṣeef ujaagal

abot awul ṛa uko ude. Awul n̄iinṭ na bangakandēruṅ na a meel baṅowna ihoṭ. ³³ Baṭij pde abēkana, kē nalempar Abraham aṣē ji : « Mēnkde bē mēnṭup uko wi n̄ji nwoonṭ i kaṭup. »

Laban kē aji na a : « Ṭupan keeri. »

³⁴ Kē aji : « Dwo nalempar Abraham. ³⁵ Nawat Kabuka awula bnuura maakan, kē akak nayok. Awula ṛkaneel na ṛgit, unṭaam na uwuuru, balemp biinṭ na baat, na ṛnṭaam ṛi pnkunkaali na ṛbuuru. ³⁶ Faara, ahar ajug naan abukara napoṭ n̄iinṭ wal wi adoonṭ abi ṭaf ṭaf kē awul abukul mēnṭ iko bti yi akaanṭ. ³⁷ Ajug naan adolēn kē mmehna aji : “Iinklaar abuk naan n̄iaaṭ ṭi babuk baṅaanṭ biki utaak wi Kanaan wi nfēṭunṭ. ³⁸ Mehniin iji iya du bayiṭ naan, du katoh ki paapa kadt da n̄iaaṭ pa abuk naan.”

³⁹ « Kē nṣē hepar ajug naan aji na a : “Kē woli n̄iaaṭ aandi pbi na n̄ji kado hum?”

⁴⁰ « Kē ateem aji : “Nawat Kabuka i njaanṭ kaṭaṣ alunṭ kayil uwanjut wi nul, uṭiju te du dko di njakuṅ iṣē idat wal mēnṭ n̄iaaṭ pa abuk naan ṭi bayiṭ naan, du katoh ki paapa. ⁴¹ Iinkwo angaruṅ kamehna ki nṭu'iiinṭ pdo : iya du bayiṭ naan, kē woli bapok pwulu n̄iaaṭ iṭij, iinkwo angaruṅ kamehna ki nṭu'iiinṭ.”

⁴² « Dban nṭa du pliiik aṣē ji : “Nawat Kabuka, iwi Naṣibaṭi i Abraham ajug naan ajaanṭ adēman, dkooṭu kooṭ dolaan iko iṭēp bnuura, nwin uko wi mbiinṭ pla! ⁴³ Dnaṭ aṅog pliiik, napoṭ n̄iaaṭ ankmbiinṭ pliiik da i n̄ji kajakunṭ: ‘Dkooṭu kooṭ, ṭenaan meel mntiinku ṭi pdunku, ddaan’, ⁴⁴ kē ateemēn aji : ‘Daanan, mbot nya nliik meel pa ṛnṭaam ṛi nu’, kdola awo i iwi Nawat Kabuka adatuṅ pa awo ahar abuk ajug naan.”

⁴⁵ « Mēndo bi ba pñehan Ajugun ṭi uṣal naan, kē Rebeka aṣē bi na pdunkul ṭi pgaṅan, aya du pliiik, aliik meel, kē nṣē jaka : “Dkooṭu kooṭ, ṭenaan meel mntiinku ddaan.”

⁴⁶ Aṭaran awalan pdunk, aṣē jakēn : “Daanan mbot nya nliik meel, ṛnṭaam

ni nu n̄adaan.” Ddaan, k̄e akak aliik n̄ntaam meel.

⁴⁷ « K̄e nhepara aji : “Two abuk in ba?”

« K̄e ateem aji : “Dwo abuk Betuwel i Milka abukaruᅇ Nahor.” Wal m̄ent̄ wi wi n̄tu'uluᅇ brinku ᅇi byiᅇ abot aᅇu'a inguuri ᅇi iᅇen. ⁴⁸ Dᅇup ad̄eman Nawat Kabuka abot abeeba, ul Naᅇibaᅇi i Abraham ajug naan anᅇijnunᅇ ᅇi bgah bi bnuura pyeenk abab aᅇa ajug naan pa awo ahar abukul. ⁴⁹ H̄enkuᅇ woli naᅇal pdo ajug naan bnuura naᅇupaana, k̄e woli naankak ahil naᅇup̄en mmee jibi nji kadoli. »

⁵⁰ Laban na Betuwel k̄e baᅇe ᅇiina na a aji : « Uko uwoona du Nawat Kabuka, n̄enhil kaji uko ulonᅇ da, kadinan k̄eme kapok. ⁵¹ Rebeka awunᅇ ᅇi kadunu : jejana iyaanaan akak ahar abuk ajugu jibi Nawat Kabuka ajakuᅇ. »

⁵² Wi nalempar Abraham atiinkunᅇ uko waᅇ aᅇe f̄eᅇ k̄eᅇ ᅇi mboᅇ ad̄eman Nawat Kabuka. ⁵³ Ap̄enan wal m̄ent̄ uwoonu na unᅇaam na imiᅇa awul Rebeka, akuᅇ aᅇen naweekul ᅇiint̄ na anin iko itum inuura. ⁵⁴ Ul na biint̄ bangakand̄eruᅇ na a bade, adaan abot af̄er da.

Na nfa wi banaᅇiinᅇ, k̄e aᅇe ji : « Nawutaan n̄iiᅇ du uko ajug naan. »

⁵⁵ Naweek Rebeka na anin k̄e baᅇe ji na a : « Wutan napoᅇ aduka na un uko ji ᅇnuur iᅇen abaa aya. »

⁵⁶ K̄e aᅇe ᅇeem baka aji : « Nakjonaanaan, wi Nawat Kabuka aᅇijnunᅇ k̄e ndo win uko wi mbiinᅇ pla. Nawutaan nkak du ajug naan. »

⁵⁷ K̄e baᅇe ji na a : « Nawul̄en ᅇdu poonu n̄hepara uko wi aᅇaluᅇ. »

⁵⁸ H̄enk di baduunᅇ Rebeka ahepara aji : « Inᅇal kaya na ᅇiint̄ i i? »

K̄e ateem aji : « Dᅇali. »

⁵⁹ Bawut wal m̄ent̄ Rebeka aᅇa baka na nalemp anyewi'uluᅇ, k̄e baya na ᅇiint̄ nalempar Abraham unᅇ na biint̄ bangakand̄eruᅇ na a. ⁶⁰ Baᅇehand̄er Rebeka bnuura aji na a :

« Iwi aᅇa'un, yaan

ibuk bapoᅇ baᅇum maakan

babuku baji bawat baᅇoorad baka kajej n̄beeka ni baka. »

⁶¹ Rebeka na balemparul banaᅇa apaya ᅇi n̄ntaam ni pnkunkaali aᅇaᅇ ᅇiint̄. H̄enk di di nalempar Abraham ajejuᅇ ᅇiint̄ aya.

⁶² Itaak awoona du pl̄iik pi Lahay-Roy, af̄eᅇ wal m̄ent̄ ᅇi Negeb. ⁶³ Aya na utaakal ap̄en ptar ihoᅇ du uᅇeᅇ, aᅇe win n̄ntaam ni pnkunkaali k̄e ᅇakbi. ⁶⁴ Rebeka akak awin Itaak. Alut awala ᅇi unᅇaam, ⁶⁵ aᅇe ji na nalempar Abraham : « ᅇiint̄ ahonᅇ akwoonuᅇ du uᅇeᅇ abi pkitun h̄enk ba? »

K̄e ᅇiint̄ ateema aji : « Ajug naan a. » Wi wi aᅇaan ajeᅇ uleent̄ agur bkow.

⁶⁶ ᅇiint̄ nalempar Abraham aᅇup Itaak iko bᅇi jibi iᅇepari. ⁶⁷ K̄e Itaak aᅇe jej Rebeka aneejan du kaloona ki Faara anin : ajeᅇa k̄e awo aharul, abot anᅇala. H̄enk di di Itaak aᅇaᅇanuᅇ pᅇᅇga pkeᅇ pi anin.

25

Pntaali pi Ketura

¹ Abraham akak abi niim ᅇiint̄ alonᅇ i katim kawoonᅇ Ketura. ² K̄e abukara Timran na Yokᅇan na Medan, na Majaan na Yiᅇbah na ᅇuwah. ³ Yokᅇan abuk ᅇeba na Dedan, k̄e babak Dedan bawoonᅇ bahaᅇurit na baletuᅇim na balewumin. ⁴ Babuk Majaan bawo : Efa na Efer na Hanok na Abida na Eldaa. Bukunᅇ bᅇi bawoonᅇ babak Ketura.

⁵ Abraham adukar Itaak bka bi ᅇul bᅇi. ⁶ K̄e wi ahumuᅇ aandobi keᅇ, aᅇen babak iniwul iko ilonᅇ aᅇe do baka k̄e balow Itaak aya du uᅇaak unwoonᅇ du umayar unuur.

⁷ Abraham ado ᅇᅇsubal iᅇen-week na ᅇᅇsubal iᅇen paaj na iᅇen na kaᅇen (175) ᅇi mboᅇ. ⁸ Wal m̄ent̄ wi wi aᅇaan akeᅇ wi aᅇafunᅇ aba ᅇnuur abot awo ᅇi mnlilan, k̄e bamoya k̄e aya du bajugul. ⁹ Itaak na Iᅇmayel babakul bamoya du bh̄er bi Makpela, kaᅇog Mamre du uᅇeᅇ wi Efron abuk Fohar nahitit. ¹⁰ Uᅇeᅇ m̄ent̄ Abraham abiinᅇ anug wa du bahitit. Dul di amoyiinᅇ ul na Faara aharul. ¹¹ Wi Abraham

akeṭuṅ, Naṣibaṭi awul Itaak anfēṭuṅ du kaṅog pliik pi Lahay-Roy bnuura.

Babuk Iṣmayel

¹² Hagar ñaaṭ i Ejiptu, nalempar Faara, abukar Abraham Iṣmayel. Babuk Iṣmayel biki biki. ¹³ Itim yi baka jibi baṭaari yii yi : bajeen awo Nebayot aṭu na Kedar, na Adbeel na Mibtam, ¹⁴ na Miṣma, na Duma, na Maata ¹⁵ na Hadad na Tema, na Yetur na Nafiṣ na Kedema. ¹⁶ Bukuṅ bawoonṅ babak Iṣmayel iñeen na batēb, andoli awo naṣih i pntaali pampēnnuṅ ṭi a. Bawul itim yi baka ṅntanka na ṅfēṭ ṅi baka.

¹⁷ Iṣmayel ado ṅṣubal iñeen-week na ṅṣubal iñeen ṅwajanṅ na paaj na ulonṅ (137) ṭi mboṣ. Wi wi aṣaanṅ akeṭ amoya aya du bajugul. ¹⁸ Pntaali pampēnnuṅ ṭi a pafēṭ du utaak unwoonṅ Hawila te ṣur danwoonṅ du umayar unuur wi utaak wi Ejiptu. Pntaali pi Iṣmayel paantiinkar na biki kntaali ki babak aṣin.

Kabuka ki bi Etawu na Jakob

¹⁹ Uko wi Itaak abuk Abraham wii wi :

Abraham abuk Itaak, ²⁰ kë Itaak aka ṅṣubal iñeen ṅbaakēr wi aniimuṅ Rebeka aṭa Laban abuk Betuwel. Betuwel na Laban bawo baharameenṅ banwoonṅ Padan-Aram.

²¹ Itaak añehan *Nawat Kabuka pa aharul ṭiki aanhil pbuk. Kë Nawat Kabuka atiinka, Rebeka aharul kë awo na kayiṅ. ²² Bapoṭ baṣinṅar ṭi kayiṅul meetṅ, kë aṣē ji « we ukaanṅ kë uko waṅ uwo ba? » Aya wal mēntṅ ahepar Nawat Kabuka.

²³ Kë Nawat Kabuka aṣē ji na a : « Kntaali ktēb kawoonṅ ṭi kayiṅu kë kntaali ktēb kamkpēnuṅ ṭi iwi, kaluṅ kagarna du kayiṅ meetṅ. Ploṅ pabi kadēm kapel pundu, pi naweek pabi kado kalempar pi nampoṭi. »

²⁴ Wi wal wi kabuk ubanuṅ, kë kbet kapēn ṭi kayiṅul. ²⁵ Nateek ampēnuṅ ajeenk jud awo ji umanta wi pfaal ;

kë badu'a aji Etawu* ²⁶ Wi akpēnuṅ, kë aṭa'ul aṣē bi kak, amēbana mēban ṭi pṣoñ ; kë badu'a aji Jakob†. Itaak aka ṅṣubal iñeen-paaj (60) wi babukiṅ.

²⁷ Bapoṭ badēmi, kë Etawu akak nanjan naweek, anṅaluṅ uṭeeh. Jakob ul kë awo ñaanṅ anyompandēruṅ abot aji ṅal pṭo du kaloona meetṅ. ²⁸ Itaak ul amagan Etawu ṭiki aṅal uyemaṭ wi pjan, kë Rebeka aṣē magan Jakob.

²⁹ Unuur ulonṅ, Jakob awo ṭi pjuṅ poṭ, kë Etawu aṣē woona uṭeeh akeṭ ubon. ³⁰ Aji na Jakob : « Faraan, wullaan nde ṭi poṭ bjeenkall bunṅ! Ubon ude'ēn. » Ukaanṅ kë bakak adu'a kak aji Edom, uwoonṅ najeenkall.

³¹ Jakob kë aṣē ji na a : « Waapaan duna pweek pi nuṭ. »

³² Kë Etawu ateema aji : « Tenan, dkeṭ abaa dolna we pweek ba? »

³³ Kë Jakob akak aji na a : « Duni imehna ṭi kadun naan. » Kë amehna, awaap Jakob pweek pi nul.

³⁴ Wal mēntṅ, kë Jakob aṣē naṭa awula kapoom na poṭ bi ujoṣar, kë ade adaan aṣē naṭa aya. Hēnk di di Etawu abeehuṅ pweek.

26

Itaak du Gerar

¹ Ubi ka wal mēntṅ ṭi utaak wuṅ ubon uweek, umpaṭuṅ na uteek umbiinṅ awo ṭi wal wi Abraham, kë Itaak aṣē ya du Abimelek naṣih i bafilittenṅ du utaak wi Gerar. ² *Yawe Nawat Kabuka apēn awinana ṭi kadunul aṣē ji na a : « Wutan kaya du utaak wi Ejiptu! Ṭoon du utaak wi ṅji kaluṅ kayuuju. ³ Ṭoon ṭi utaak wi, dwo na iwi kabot kawulu bnuura. Aa, dwulu mboṣ mi ṅtaak ṅi bti iwi na pntaali pankpēnnuṅ ṭi iwi. [Hēnk] ddo wal mēntṅ kahonṅ ki mbiiṅ ado Abraham ṣaaṣ. ⁴ Ddo pntaali pankpēnnuṅ ṭi iwi paṭum ji ṅjah ṅi baṭi kaṣē kawul pa ṅtaak ṅi bti. Dṭēpna ṭi pntaali pi nu kawul kntaali ki mboṣ bti bnuura. ⁵ Ddo haṅ ṭiki Abraham atiinkēn abot ado uko wi njakuluṅ, aṭaṣ pjukan pi

* **25:25** Etawu : Ṭi uhebērē daṭok katiinkare na pjab uwel. † **25:26** Jakob : Ṭi uhebērē daṭok katiinkare na pṣoñ. ‡ **25:31** Pweek pi nu : Ṭi bukal nateek anjaan abuka ṭi kbet awoonṅ naweek.

naan na bgah bi naan. » ⁶ Kë hënk di di Itaak aʔoon du Gerar.

⁷ Bañaan biki dko mënt bahepara jibi awoori na aharul, kë ašë ji na baka awo aʔa'ul. Aʔi pji na baka awo aharul, ʔiki ašal aji Rebeka abi kaʔu bafiņa ʔiki anuura maakan. ⁸ Wi baʔoon ajon ʔi utaak, kë Abimelek naših i bafilitten ašë naʔ unuur ulon ʔi ujaneel wi nul ašë win Itaak na Rebeka aharul kë baknoha. ⁹ Ado kë badu Itaak ašë ji na a : « Dwin kë Rebeka awo aharu, kë ibaa ji awo aʔa'u? »

Itaak kë ateem aji : « Dšal aji uko wi nul uhil kaʔu bafiņën. »

¹⁰ Kë Abimelek ašë kak aji na a : « Imeha uko wi idolon un hënk i? Uduka ntiinku alon ʔi utaak wi apiinʔ na aharu, ido wal mënt njoban pjoban pweek. » ¹¹ Abimelek ado wal mënt kë baʔup ʔi utaak bʔi aji ankdolon ʔiinʔ i këme aharul uko uwuʔaan ado bafiņa.

¹² Itaak ajaar ʔi utaak wuņ ašë kit ušubal mënt, njaas iñeen week uko wi atepiin. Nawat Kabuka awula bnuura, ¹³ kë akak nayok, abot yoka yok pya ado wo nayok naweek maakan. ¹⁴ Aka itani yi nntaam nmpoʔi na yi nntaam nweek, abot aka balemp batum. Kë bafilitten bašë kak akuja.

¹⁵ Bamoy mnliik mi balemp biki Abraham ašin babin ajip wi ahumuņ najeb. ¹⁶ Abimelek aji na Itaak : « Pënan ʔi dko di nun ikak hënkun ʔnaan naweek pa pʔo ʔi na un. »

Mnliik mi umban wi Beeršeba

¹⁷ Itaak apën da, aya du dko danwoon ʔi uʔeet wi inkun yi Gerar aʔo da. ¹⁸ Amoyëš mnliik mi Abraham ašin, mi bafilitten babin amoy, wi akeʔun, abot aʔu ma itim yi abiin awul ma. ¹⁹ Wi balempar Itaak bakjipuņ du uʔeet wi inkun du Gerar bawuj du ukumpëš wi meel mankʔiin. ²⁰ Kë bayafan biki Gerar bašë nee pnom na biki nul, baji meel muņ manwo mi

baka. Ukaan kë Itaak awul ukumpëš mënt katim ki Eteka*, ʔiki banomna wa. ²¹ Kë bakak ajip pliiik plon kë bakak anomna pa, aʔu pa katim ki Fitna†. ²² Apën da aya jipan pliiik plon kë bašë wo baanomna pa, kë awul pa katim ki Rehobot‡ ašë ji : « Nawat Kabuka ajeehanun bgah nʔhilna nʔyok ʔi dko di. »

²³ Dul di apënuņ aya Beeršeba. ²⁴ Kë Yawe Nawat Kabuka ašë pën awinana ʔi utejan mënt aji na a :

« Nji dwoon Našibaʔi i Abraham šaaš ajaan adëman,

wutan kalënk, dwo na iwi.

Dwulu bnuura kabot kado pntaali pankpënnun ʔi iwi patum,

ʔiki dleš Abraham nalempar naan. »

²⁵ Itaak aboman da *bliit bi mn-gur adëman da Našibaʔi adu'a Nawat Kabuka.

Atar da kaloona ki nul ; kë balemparul bašë jip da pliiik.

Bhoņar na Abimelek

²⁶ Abimelek, na Ahutat aňnogulun, na Pikol naweek i bangoli biki nul, bapëna Gerar aya pwin Itaak. ²⁷ Itaak aji na baka : « we ukaan kë nabi ʔi nji? An nanšoorunuņ adoo dookën du utaak wi nan. »

²⁸ Kë bateem aji : « Nwin hënkun bnuura kë *Yawe Nawat Kabuka awo na iwi, ašë ji nwo i kamehna un bʔi nʔhilna nʔdo bhoņar na iwi. ²⁹ Mehniin kë iinkdolon nin buʔaan blon, jibi nʔbiin awo nʔendolu nin buʔaan, bnuura ʔaň bi bi nʔdoliin abot awutu kë iya, kë nʔnooranu. Kë Nawat Kabuka ašë wulu bnuura hënkun. » ³⁰ Itaak Ajuņar baka bnuura kë bade abot adaan. ³¹ Wi banaʔiin na nfa ašë do andoli kahon. Kë Itaak ašë wut baka kë bayaa, aya na iʔëb ijoob.

³² Kë ʔi unuur mënt wi wi balemparul banwoon ʔi pjip pliiik plon, babin ajaka kë bawuj du meel. ³³ Kë Itaak ašë ʔu pliiik mënt katim ki Šiba§,

* 26:20 ʔi uhebëre Eteka dawoon pnom. † 26:21 ʔi uhebëre, Fitna dawoon pšoor. ‡ 26:22 Rehobot : ʔi uhebëre dawoon dko danhaanuņ këme danjeehun. § 26:33 Šiba : ʔi uhebëre dawoon kahon këme paaj na ulon ʔi uʔup wi uhebëre. * 26:33 Beeršeba : ʔi uhebëre dawoon pliiik pi kahon këme pliiik pi paaj na ulon. Natenan kak ʔi Ujuni 21.31.

dul di katim ki ubeeka wi Beerseba* kawoonuŋ te hēnkuŋ.

Baaŋ biki Eṭawu

³⁴ Wi Eṭawu akaaŋ nṣubal iñeen nbaakēr aniim baaŋ bahitit batēb : Judit abuk Beeri, na Baṭmat abuk Elon. ³⁵ Bukal batēb bti banooran Itaak na Rebeka.

27

Itaak añehan Naṣibaṭi awul Yakob bnuura

¹ Itaak abi ṭaf, kēṣ kē kafēl na a, kē aando kak awin. Adu Eṭawu abukul bajeen aji na a : « Abuk naan. » Kē uŋ ahepna aji na a : « Nji wi. »

² Kē aṣē ji na a : « Tenan, dṭaf hēnkuŋ, mēmme unuur wi nji kakeṭuŋ. ³ Jejan iṣuuri yi nu, iya uṭeeh ijanēn uko ulon, ⁴ ibi ijuŋēn pde plil jibi njaan kaŋal, biin iwulēn pa, ndele kaṣē ñehandēru Naṣibaṭi awulu bnuura. »

⁵ Kē Rebeka aṣē tiink Itaak wi akṭiniin na Eṭawu abukul. Eṭawu aya du uṭeeh pjan aṣin uko ulon. ⁶ Kē Rebeka aṣē ji na Yakob abukul : « Dtiink hēnkuŋ kē ṣaaṣ akji na Eṭawu naweeku, ⁷ aya ajana uko ulon ajuŋa pde plil, adele aṣē ñehandēra *Yawe Nawat Kabuka awula bnuura ji abi keṭ. ⁸ Hēnkuŋ abuk naan, tiinkaan ibot ido uko wi nji kajakiin. ⁹ Yaan du batani itijēn npi nṭēb nmpoṭi nnuura, djuŋ ṣaaṣ pde plil jibi ajaan aŋal. ¹⁰ Iya kawula pa ade, aṣē ñehandēru Naṣibaṭi awulu bnuura ji abi ado kakeṭ. »

¹¹ Yakob aji na Rebeka anin : « Iwin kē Eṭawu abuk paapa ajab uleef kē nji nṣē wo na katēl kajinṭ. ¹² Paapa ahilan kalaalanaan, kaṣē kawin kē ddo na pguura, wal mēnt afēpēn nin aankñehandēren Naṣibaṭi. »

¹³ Anin kē aṣē ji na a : « Afēpule, uko mēnt ukaknēn. Abuk naan, tiinkaan ṭañ, yaan itijēn npi. »

¹⁴ Yakob ayaarad ṇa abi awul anin kē ajuŋar Itaak pde plil jibi ajaan aŋal. ¹⁵ Rebeka ayaar iko innuur-naaniin ṭi yi Eṭawu bajeenul awoon-aanuŋ ṭi katoh abi woharan Yakob abukul nabaṣa. ¹⁶ Akak ajej kanjan

ki npi njuŋ agura ṭi iñen na dko dan-woon djintṭ ṭi kaṭuṭ, ¹⁷ aṣē wul pde plil na kapoom yi ajuŋuŋ Yakob abukul. ¹⁸ Kē Yakob aya du aṣin aji na a : « Paap! »

Kē uŋ ahepna aji : « Wo, iwi in ul a abuk naan? »

¹⁹ Aji na aṣin : « Nji Eṭawu abuku nateek a, ddo uko wi ijaknuŋ. Dkooṭu naṭiin iṭo ide uko wi nyaan ajan, idele aba kṣē ñehandēren Naṣibaṭi. »

²⁰ Kē ateema aji : « Iba ṭar we ṭi pjan pi iyaan ba? »

Kē aji na a : « Nawat Kabuka Naṣibaṭi i ijaan kdēman awoon na nji. »

²¹ Kē Itaak aṣē ji na a : « Ñogan nlaalanu nten me iwi Eṭawu abuk naan a ha. »

²² Kē abi aṅog aṣin, kē alaalana aṣē ji : « Pdiim pawo pi Yakob kē iñen iṣē wo yi Eṭawu. »

²³ Aanyikrēn Yakob ṭiki iñen ijab ji yi Eṭawu naweeku. Adun ahepara ji abi ado kañehandēra Naṣibaṭi aji : ²⁴ « Iwoha Eṭawu abuk naan i? » Kē adinani.

²⁵ Itaak kē aṣē ji na a : « Abuk naan, wulaan nde uko wi iyaan ajan nṣē ñehandēru Naṣibaṭi awulu bnuura. »

Ayiṣa kē adee abot awula poot kē adaani. ²⁶ Aṣin aji na a : « Abuk naan, biin iñogēn imookēn. » ²⁷ Kē abi ñoga amooka, kē Itaak aṣē ñēfntēna imiṣa aṣē ñehandēra Naṣibaṭi aji :

« Aa, pṭēkēñ pi abuk naan pawo ji pi mboṣ mnēk

mi Nawat Kabuka awuluŋ bnuura.

²⁸ Dñehan Naṣibaṭi awulu upoṣ wi baṭi, na mboṣ mnēk

mankwuluŋ nṭeey nṭum maakan na mnko mndolni ubiñu mntum maakan

²⁹ Kntaali kado kalemparu

bañaaŋ bado kaŋup ṭi kadunu.

Iwo naṣih i babuk ṣaaṣ,

babuk naan babot bado kaŋup ṭi kadunu.

Ankñehandēriin buṭaan afēpana,

Bnuura pa ankñehandēriin bnuura. »

³⁰ Itaak aba pñehandēr Yakob Naṣibaṭi, kē wi Yakob akpēnuŋ du uko

aşin kë Etawu naweekul aşë pënna pjan. ³¹ Ul kak ajun aşin pde plil aşë tija pa. Aji na a : « Paapa anaşin ade uko wi abukul ayaan ajana, hënk aşë ñehandëra Naşibaţi awula bnuura. »

³² Kë aşin ahepara aji : « Iwi in ul a? »

Kë atëem aji : « Nji Etawu abuku nateek a. »

³³ Kë uleef uşë lënk na Itaak maakan kë aşë hepar aji : « Kë in ayaan ajan aţijën kë ndee? Dnaţa ade abot aňehandëra Naşibaţi awula bnuura ji ibi ido kabi. Bnuura mënt baankpën ti a. »

³⁴ Wi Etawu atiinkun uţup wi aşin, ajooţan abot adeebaţ aşë njajar maakan aji na aşin : « Kak iňehandërën Naşibaţi awulën bnuura. »

³⁵ Kë un aşë teema aji : « Abuk şaaş ado mntit abi yeenk bnuura bi nwoon kaňehandëru. »

³⁶ Kë Etawu akak aji : « Uyaaş utëbantën wi akguurnun wi. Wom wi katimul kawoon Jakob naguuru ukaan. Abi yeenkën pweek abot ayeenkën hënkun uko wi iwoon kaňehandërën Naşibaţi. »

Etawu akak aji : « Kë iinkak ahank nin uko ulon wi ihinanun kaňehandërën Naşibaţi i? »

³⁷ Itaak kë aşë ji : « Ddo kë awo naşih i nu, ddo kë babak aşin bti bawo balemparul. Dwula ndeey na poot. Abuk naan, we wi nkaan ahil kaňehandëru Naşibaţi? »

³⁸ Kë Etawu aşë ji na aşin : « Kë wan wi wi ihinanun kaňehandër ñaan ţaň? Ñehandëraan Naşibaţi, Paap » aşë jun njwooni.

³⁹ Kë Itaak aşë ji na a :
« Iya kafëţ kalow mboş mnuura,
kalow upoş wi baţi.

⁴⁰ Ido kadeena kakej ki nu,
ido kalempar abuk şaaş
kë unuur wi ikpataşin
ibuur ti ptal pi aţu'iin ti kaţuţ. »

Pti pi Jakob

⁴¹ Etawu adeebaţër Jakob maakan ti uko wi aşin aňehandërun Naşibaţi aşë ji ti uşal : « Wal wi Paapa akkeţun

uňogi. Wal mënt dfin Jakob aţa'naan.

» ⁴² Wi babin uţup Rebeka uţup wi Etawu abukul bajeen, kë aşë do kë badu'a Jakob abukul nabaaşa aji na a : « Naweeke anjal kafin kalukanaan. ⁴³ Hënkun abuk naan, tiinkaan bnuura : tiin, iya du ubeeka wi Haran du Laban abuk paapa. ⁴⁴ Ţoon da te udeeb wi Ţmaku udoo uba, ⁴⁵ wal wi udeeb wi nul ukbaan, aţilma uko wi idolun, dyil babinradu da. Dwo i kawaanjan an batëb bti unuur uloolan i? »

⁴⁶ Rebeka aya aji na Itaak : « Baat bahitit biki banooranaan maakan. Woli Jakob akak aniiim ti baat biki utaak wi, baat batënt bahitit biki, kahokan kakeţ. »

28

¹ Kë Itaak adu Jakob aňehandëra Naşibaţi aşë ji na a : « Kjej ñaaş ti babak Kanaan. ² Naşin iya utaak wi Padan-Aram du Betuwel aşin naan, yaan idat ñaaş ti babak Laban naan ñiin. ³ Dñehan *El Şaday, Naşibaţi Anhiniin iko bti awulu bnuura, ado kabuk kajoobëţ na iwi ibuk kntaali ktum. ⁴ Awulu bnuura iwi na pntaali pankpënnun ti iwi, bnuura bi awulun Abraham, ihilna ika utaak wi iwoon nţa hënk nayaan, wi Naşibaţi awulun Abraham. » ⁵ Itaak ado kë Jakob aya Padan-Aram du Laban abuk Betuwel naharameen naweek Rebeka anin bi Jakob na Etawu.

⁶ Etawu awin kë Itaak aňehandër Jakob bnuura abot adola kë aya Padan-Aram pla ñaaş, akak ame kë wi aşin akňehandërun bnuura aji na a awut kaniim baat biki Kanaan, ⁷ kë Jakob atiink uko wi aşin na anin bajakulun. ⁸ Wal mënt kë Etawu aşë yikrën kë Itaak aşin aanjal baat biki Kanaan. ⁹ Kë aşë naţa aya du Işmayel abuk Abraham, aniiim Mahalat abukul, aţa Nebayot, ahoţëlëş ti biki adoon abi niim.

Nţaaşi ni Jakob

¹⁰ Jakob apën ti Beerşeba atool pya Haran. ¹¹ Aya aban ti dko dlon aşë naţ da kafër tiki unuur udo bi jot jot. Ajej plaak plon apafna bkow aşë njoyënt.

12 Wi aknoyëntuñ ašë ɥaafi awin uko ji ɳdiir kē ɳatēf ɥi mboš te baɥi, ɳwanjut ɳi Našibaɥi kē ɳakpaya awala. 13 Kē *Yawe Nawat Kabuka ašë pēn awinana aji : « Nji dwoonj Yawe Nawat Kabuka, Našibaɥi i Abraham ateemu na Itaak bajaan badēman. Mboš mi ipiintuñ mi dwulu ma iwi na pntaali pankpēnnuñ ɥi iwi. 14 Pntaali mēnt ɳatum ji pyiw pi mboš, ɳatum kaniink dko bti ɥi mboš, kntaali ki umundu bti kaɥēpna ɥi iwi na pntaali pi nu kayeenkna bnuura bi Našibaɥi. 15 Tenan, dwo na iwi kayeñu du dko bti di ikyaan, dlun kakakanu kak ɥi utaak wi. Mēnkwatanu, ddo uko bti wi nhonjin. »

16 Yakob alēnk aten ašë ji : « Na manjoonan Nawat Kabuka awo ɥi dko di, kē ɳšë wo mēmme. » 17 Alēnk ašë ji : « Dko di dayimani. Dawo dko di Našibaɥi, plēman pi baɥi pa. » 18 Anaɥa na nfa kub ajej plaak pi apafnuñ bkow atēf pa ašë tul ukēra ɥi pa duuɥ. 19 Awul dko mēnt katim ki Betel*, katim ki ubeeka mēnt kabi wo Luɥ.

20 Kē Yakob ašë mehna aji na Yawe Nawat Kabuka : « Woli iwo na nji amēbanaan bnuura ɥi bayaaš bi nji kayaan, awulēn uko ude na uwohara, 21 woli dkak najeb du uko paapa, iwi, Yawe Nawat Kabuka, ikwoonj i nji kadoonj kadēman. 22 Kē plaak pi pakwoonj katoh ki Našibaɥi, kē iko bti yi ikwulnuñ ddo ya ifah iñeen kapēnan kalon kawulu. »

29

Yakob ayit na Rakel

1 Yakob akak ajej bgah apoš aya umban wi ɳtaak ɳi umayar unuur. 2 Unuur ulonj awin pliiik plonj du uɥeeh, itani iwajanɥ yi ɳnkaneel na ɳpi ipiint añog ɥi pa : ɥi pliiik mēnt di di bajaan badaananan itani yun ; kē plaak pi bajaan badētna pa ɳašë wo pweek. 3 Woli itani bti ibi ayit, baji bakēl plaak, kahaabēš pliiik kašë danaan

ɳntaam. Babale baji bakakan plaak kadēt pa.

4 Yakob ahepar bayafan aji : « Bayiɥ naan, nawo biki ɥuñ ba? »

Kē bateema aji : « ɳwo biki Haran. »

5 Kē akak aji na baka : « Naamme Laban abab Nahor i? »

Kē baji : « ɳme'a. »

6 Kē akak aji : « Uleef uwo ujoob na a? »

Kē bateem aji : « Uwo ujoob na a. Tenan, Rakel, poonu abukul adoon abi hēnk na ɳntaam. »

7 Kē aji na bayafan : « Unuur uhoji, wal uundobi ban wi ɳɥišan ɳntaam. Nadolan ɳa ɳadaan našë nakakan ɳa ɳšaar. »

8 Kē bukuñ bašë teema aji : « ɳēnhil kado han, ɳji ɳyoonk itani bti iyit, kabaa kēl plaak pandētnuñ pliiik kadaan ɳntaam. »

9 Bahum kaɥēlšēr kē Rakel ašë ban na batani bi ašin, awo nayafan. 10 Wi Yakob awinañ win Rakel, abuk Laban aninul ɳiint, na batani bi ašin, ašë ya du pliiik, akēl plaak pandētnuñ pa adaan ɳntaam ɳi Laban aninul ɳiint. 11 Abi amook Rakel ašë jun ɳwooni. 12 Aɥupa kē awo ayiɥ ašin, awo abuk Rebeka, kē poonu ɳaaɥ un ašë ɥi aya aɥup ašin.

13 Wi Laban amehan me kē Yakob, abuk aɥa'ul, i i Rakel akjakun, ašë ɥi aya ayit na a, abaan amooka ašë ɥija katohul. Yakob akakalēša uko unɥepun bti. 14 Kē Laban ašë ji : « Na manjoonan, ɳñaak pankɥiin ɥi intaañ yi naan pawoon ɥi iwi. » Yakob aɥo du katohul aba pli.

Baaɥ biki Yakob

15 Laban aji na Yakob : « Pwo ayimi naan ɳaɥu ido kalemparaan bē iinkdo kaluka i? ɥupaan uko wi inaluñ nluku. »

16 Kē Laban ašë ka bapoɥ baaɥ batēb : katim ki nateek kawo Leya kē ki nabaasha kawo Rakel. 17 Leya anuura kēš, kē uleef na kaara yi Rakel išë nuura. 18 Kē Yakob ašë ɳal Rakel, aji na Laban : « Dlemparu ɳšubal paaj

* 28:19 Betel : ɥi uhebēre dawoon katoh ki Našibaɥi.

na ulon işë wulën Rakel nabaşa i nu nniim. »

¹⁹ Kë ateema aji : « Dhokan pwulu a kë di pwula ñiintş alon, ŧoon ŧi katoh ki naan. »

²⁰ Kë nşubal paaj na ulon ŋi Jakob alempun pyeenkna Rakel nşęp ji nşuur, ŧiki aŋala maakan. ²¹ Aji na Laban : « Wulaan ñaaŧ naan, ŧiki dlemp nşubal ŋi nwoon i kalemp. Wulaana, nhilna nniima. »

²² Laban adu bañaan biki utaak męntş bti ado ufettu. ²³ Kë wi utejan ubanun, ajej Leya abukul awul Jakob, kë un awinar na a. ²⁴ Laban apęnan Tilpa nalemparul ñaaŧ awul Leya kë aklempara.

²⁵ Wi nfa mambanun kë Jakob aşë win kë Leya i i afęranaanun aşë ya aji na Laban : « we wi idolnun hęnk ba? Męntş Rakel akaan kë nlemparu i? We ukaan kë idaaręn ba? »

²⁶ Kë ateam aji : « ŧi utaakun, ñaan aanji niimandęn nabaşa uteek. ²⁷ Baañęsan kanęm ki ñaan ajaan aŧo na aharul, nşę wulu kak nabaşa ; ilemparaan kak nşubal paaj na ulon pa a. »

²⁸ Jakob ado uko wi ajakulun, kë wi kanęm kabaan kë awula Rakel kë aniimi. ²⁹ Laban apęnan Bila nalemparul ñaaŧ awul Rakel kë aklempara. ³⁰ Jakob awinar na Rakel, aşë ŋala apel Leya ; aŧo kak nşubal paaj na ulon alempar aninul ñiintş.

Babuk Jakob

³¹ *Yawe Nawat Kabuka awin kë Leya aanŋalanaa, aşë do kë kabuk kajobęt na a, kë Rakel aşë wo aankbuk.

³² Leya amobana kayin aşë buk napoŧ ñiintş i aŧuun katim ki Ruben*, ŧiki aji : « Nawat Kabuka awin pñagan pi naan, hęnkuŋ ayin naan aŋalęn. »

³³ Akak amobana kayin abuk napoŧ ñiintş aji : « Nawat Kabuka atiink kë

męŋalanaa, aşë kak awulęn i. » Aŧu'a katim ki Fimeon†.

³⁴ Amobana kak kayin abuk napoŧ ñiintş aşë ji : « ŧi byaaş bi, ayin naan amębanaan bnuura ŧiki dbukara bapoŧ biintş bawajanŧ. » Awula katim ki Lewi‡.

³⁵ Akak amobana kayin abuk napoŧ ñiintş, aji : « ŧi byaaş bi ddęman Nawat Kabuka. » Ukaan kë aŧu'a katim ki Yuda§, aşë ŧaňan kabuk.

30

¹ Wi Rakel awinun kë aanhil pbukar Jakob bapoŧ, aşë kak akuj ŧmakul, aji na ayinul : « Woli iinwulęn bapoŧ, kakeŧ. »

² Kë Jakob aşë deebaŧ aji : « Nji dwoon Naşibaŧi anneenaniin pka bapoŧ i? »

³ Kë aji : « Bila nalempar naan awi, winaran na a, abuk ŧi inkant naan*, nşę woona ŧi a nka bapoŧ nji kak. » ⁴ Awul ayinul Bila nalemparul kë adola ñaaŧul. Awinar na a, ⁵ kë Bila amobana kayin abukar Jakob napoŧ ñiintş. ⁶ Rakel aji : « Naşibaŧi awayęsaan, atiinkęn, awulęn napoŧ ñiintş. » Ukaan kë aŧu'a katim ki Dan†.

⁷ Bila nalempar Rakel akak amobana kayin abukar Jakob napoŧ ñiintş, un męntşan awoon natębantęn i Bila. ⁸ Rakel aji : « Dgut na naweek naan ugut unŧępun uŧup kë nji dşaan awat. » Aŧu'a katim ki Neftali‡.

⁹ Wi Leya awinun kë aŧaňan kabuk, ajej Tilpa, nalemparul, awul Jakob kë ado ñaaŧul. ¹⁰ Tilpa nalempar Leya abukar Jakob napoŧ ñiintş. ¹¹ Leya aji : « Ni nji nnuurędani! » aŧu'a katim ki Gad§.

¹² Tilpa nalempar Leya, abukar Jakob napoŧ ñiintş, un męntş awoon natębantęn i Tilpa. ¹³ Leya aji : «

* **29:32** Ruben : ŧi uhebęrę daŧu kanaam katiinkare na awin. † **29:33** Fimeon: ŧi uhebęrę daŧu kanaam katiinkare na atiink. ‡ **29:34** Lewi : ŧi uhebęrę daŧu kanaam katiinkare na pmęban. § **29:35**

Yuda : ŧi uhebęrę daŧu kanaam katiinkare na ddęman. * **30:3** Abuk ŧi inkant naan : Napoŧ i Bila akbukun awo i Rakel. Uwo wo ji Rakel abukulun. † **30:6** Dan : ŧi uhebęrę dawoon awayęsaan. ‡ **30:8** Neftali : ŧi uhebęrę dawoon ugut wi naan. § **30:11** Gad : ŧi uhebęrę Gad daŧu kanaam katiinkare na dnuurandęni. * **30:13** Ateer : ŧi uhebęrę daŧu kanaam katiinkare na dlilani.

Mnlilan mi naan mandëmi! Baat bado kadolën annuurandënuj. » Kë wañ ukaanj kë ațu'a katim ki Ateer*.

¹⁴ Na pubël, Ruben aya du nteeh așë win mnko mi kabuk. Ațij ma Leya anin. Kë Rakel așë ji na a : « Dkooțu kooț, țenaan ți mnko mi abuku ațijiiñ. »

¹⁵ Kë ateema aji : « Uunkëșu wi itehuj ayin naan, ikak aňal pjej mnko mi abuk naan. »

Rakel akak aji : « Keeri iwulën mnko mi abuku, ayin nja așë fër nța du meeț di nu. »

¹⁶ Kë wi Yakob akpënnuj uțeeh na utaakal, kë Leya așë pën akita aji na a : « Meeț di naan di di ikfëruñ nța, țiki dwul wul mnko mi abuk naan ihilna ibi na nji. » Kë afër na a utejan mënț.

¹⁷ Nașibați atiink Leya, kë amobana kayiñ abuk napoț ñiint. Bapoț biint biki abukaruñ Yakob bawo kañeen.

¹⁸ Aji : « Nașibați alukën, țiki dwul ayin naan nalempar naan. » Ațu abukul katim ki Itaakar†.

¹⁹ Leya akak amobana kayiñ, napoț ñiint i abukuj awoon napaañanțën i abukaruñ Yakob. ²⁰ Aji : « Nașibați ațenën uko unuura, uyaaș wi ayin naan adëmanaan țiki dwula bapoț biint paaj. » Awula katim ki Tabulon‡.

²¹ Akak abuk napoț ñaaț i ațuuj katim ki Dina.

²² Nașibați aleș Rakel abot atiinka, adola kë akak abuk. ²³ Amobana kayiñ abuk napoț ñiint, aji : « Nașibați ahil apënanan mnkow. » ²⁴ Ațu'a katim ki Yotef§ așë ji : « *Yawe Nawat Kabuka akaan ahoțalëșën napoț ñiint aloñ kak. »

Batani bi Yakob

²⁵ Wi Rakel abukaan buk Yotef kë Yakob așë ji na Laban : « Wutanaan nțiiș, nya du utaak wi naan. ²⁶ Wulaan bubuk naan na bahar naan banțuuj kë nlemparu, nșë nya. Ime ulemp wi ndoluj pa iwi bnuura. »

²⁷ Kë Laban ateema aji : « Woli dwinana bnuura ți kęș ki nu, kțo ți na nji, țiki pțoori pațupën kë iwi ițuuj kë *Yawe Nawat Kabuka awulën bnuura. »

²⁸ Akak aji : « Tupaan uko wi inaluñ uwo baluk bi nu, dluku wa. »

²⁹ Kë ateem aji : « Ime ți bkowu jibi nji nlempariñ na jibi batani bi nu bakakuñ wi bawoon ți iñen yi naan. ³⁰ Bka bi nu babi wo btișu ji ndo kabi, hënkuj iwin jibi batumuñ maakan na jibi Nawat Kabuka awuliñ bnuura wi mbiinuj ți katohu. Hënkuj, kë nji lum di di nji kalemparuñ katoh ki naan ba? »

³¹ Laban ahepara aji : « Kë we wi nji kawuliñ? »

Kë ateem aji : « Iinkwulën nin uko ulonj. Woli idinan uko wi nji kajakiñ, kawohara nayafan kabot kayej nntaam ni nu. ³² Dya nța batani bi nu, katen nntaam bti njanwoon da, kapațëș nntaam bti njanwoon na ndampu këme npiit na nkaneeł njënal bti, nul njanwoon baluk bi naan*.

³³ Hënk di ikhiluj pten me nwo natool ți uko wi njakiñ: ițënkle du nji nntaam njanwoon njanwo na ndampu këme npiit, na nkaneeł njanwoon njanwo njënal këme kë dkiiñ kiiñ na. »

³⁴ Laban ateema aji : « Uwo bnuura, uwoon jibi ijakuj. »

³⁵ Unuur mënț kë Laban așë ya du batani apënan npi ndow bti njanwoon na ndampu këme npiit, na nkaneeł nwaat njënal na njanwoon na uko unaakiiruj na ufaatal, awul bubukul. ³⁶ Kë baya na na uko unlowiiruj ji nnuur nwajant ni poș na dko di Yakob akyafanaanuj nntaam nandukiñ ți batani bi Laban.

³⁷ Yakob aji ya țu nko nwajant njanwoon țu utaak mënț katib inah, kafejal dko dlonj țu ya dadoo kak dfaatal. ³⁸ Aji jej inah infejaluj yuj kațu ya țu kadun ki nntaam țu dko di njaan njaanna ; nntaam naji nawo țu pay woli nabi udaan. ³⁹ Woli nawo țu

† 30:18 Itaakar : Ți uhebëre dațu kanaam katiinkare na baluk bi naan. ‡ 30:20 Tabulon : Ți uhebëre dațu kanaam katiinkare na adëman. § 30:24 Yotef Ți uhebëre dawoonj akaan ahoțalëș. * 30:32 Nkaneeł njënal na nntaam njanwoon na ndampu këme npiit; Ți utaak wi baka njaantumi.

pay n̄aji n̄aten inah yi afejalun̄, kaş̄ë buk n̄mpoṭi n̄anwoon̄ na n̄dampu k̄eme n̄piiṭ. ⁴⁰ Apat̄eş̄ n̄kaneel aṭu n̄a k̄e n̄ataaṅ na n̄ntaam n̄anwoon̄ na n̄dampu na n̄j̄enal. H̄enk di awoon̄ ṭi pka batani, aannaakr̄en n̄ntaam n̄i nul na n̄i Laban. ⁴¹ Akak aji yoonk woli n̄ntaam n̄k̄em n̄nuura n̄awo ṭi pay aş̄ë jej inah yi afejalun̄ kaṭu ṭi kadun ki n̄a. ⁴² Uş̄ale wo n̄bon n̄awoon̄ ṭi pay aanji do haṅ, h̄enk di di n̄ntaam n̄bon n̄awoon̄ n̄i Laban k̄e n̄k̄em n̄nuura n̄awo n̄i Jakob.

⁴³ H̄enk, k̄e Jakob akak ayok maakan, aka n̄ntaam n̄ṭum, aka na balemp baat̄ na biin̄ṭ, na n̄ntaam n̄i pn̄kunkaali na n̄buuru.

31

Pṭi pi Jakob

¹ Wal m̄enṭ Jakob atiink k̄e babak Laban bakt̄up aji : « Jakob ajej bka bi aş̄in n̄ja bti, bka bi aş̄in n̄ja bi bi ayoknuṅ h̄enk. » ² Akak win ṭi kaara ki Laban k̄e aankak wo jibi abiiṅ awo na a ṭi kateeku. ³ K̄e *Yawe Nawat Kabuka aş̄ë ji na a : « Kakan du utaak wi baş̄inu, du bayiṭu, n̄i dwo na iwi. »

⁴ Jakob ado k̄e badu bi Rakel na Leya baya bat̄enka du uṭeeh wi awoon̄ na batani bi nul. ⁵ Aji na baka : « Dwin ṭi kaara ki aş̄inan k̄e aankak awo na n̄i jibi abiiṅ awo ṭi kateeku, k̄e Naş̄ibaṭi i paapa ajaan̄ ad̄eman aş̄ë wo na n̄i. ⁶ An ṭi ikowan name k̄e dlem-par aş̄inan jibi nhiniṅ bti. ⁷ Aş̄inan, ul k̄e aş̄ë guuraar̄en guur : aṭ̄el̄eş̄ uko wi n̄ṭiinkaraanun̄ aji uwo baluk bi naan n̄yaaş̄ iñeen. K̄e Naş̄ibaṭi aş̄ë wo aandi adol̄en but̄aan. ⁸ N̄yaaş̄ bti n̄i ajakuṅ: N̄ntaam n̄anwoon̄ na n̄ndampu n̄akwoon̄ baluk bi naan, n̄ntaam n̄aji n̄abuk n̄mpoṭi n̄anwoon̄ na n̄ndampu. K̄e akale ji : N̄anwoon̄ n̄piiṭ n̄akwoon̄ baluk bi naan, n̄ntaam n̄aji n̄abuk n̄piiṭ. ⁹ H̄enk, k̄e Naş̄ibaṭi ap̄enan n̄ntaam n̄i aş̄inan awul̄en.

¹⁰ « Ṭi wal wi n̄ntaam n̄awoon̄ ṭi pay, dkat k̄eş̄ k̄e kahaab̄eşa na n̄i, k̄e nwin k̄e n̄dow n̄anjaan̄ n̄apaya k̄e n̄aji n̄awo na n̄ndampu, n̄piiṭ k̄eme n̄atapr̄en. ¹¹ K̄e uwanjuṭ wi Naş̄ibaṭi udu'en̄ aji :

“Jakob,” k̄e n̄teem aji : “N̄ji wi.” ¹² K̄e uji na n̄i : “Katan k̄eş̄, iwin k̄e n̄ko bti n̄ankpayiṅ n̄awo na n̄dampu na n̄piiṭ k̄eme atapr̄en ṭiki dwin uko wi Laban akdoliṅ. ¹³ N̄ji Naş̄ibaṭi amp̄enuṅ awinana ṭi kadunu du Betel a, di itulun̄ uk̄era ṭi plaak pi it̄efun̄ abot amehna aji it̄aş̄en. H̄enkuṅ naṭiin ip̄en ṭi utaak wi, ikak du utaak wi kabuka ki nu.” »

¹⁴ Bi Rakel na Leya bateema aji : « N̄huma nka kafah kalon̄ k̄eme bka blon̄ ṭi iko yi aş̄inun i? ¹⁵ N̄do kak kak h̄enkuṅ bayaant̄ ṭi k̄eş̄ ki nul, wal wi ajejuṅ un, awaapu abot ade uko wi awaaparun̄ un. ¹⁶ Aa, bka bti bi Naş̄ibaṭi ajejuṅ ṭi aş̄inun bawo bi nun na babakun. H̄enkuṅ doon uko bti wi Naş̄ibaṭi ajakiṅ. »

¹⁷ Jakob anaṭa apayan babakul na baharul ṭi n̄ntaam n̄i pn̄kunkaali. ¹⁸ Ajej n̄ntaam n̄i nul, bka bi nul bti bi akaan̄ wi awoon̄ ṭi Padan-Aram, ajej ba pa p̄ṭiiş̄ du uko Itaak aş̄in du utaak wi Kanaan.

¹⁹ Laban aya wal m̄enṭ p̄puunk n̄nkaneel, k̄e Rakel aş̄ë kiij itu yi aş̄in. ²⁰ Jakob aya amena mena, k̄e Laban naharameen̄ aammee. ²¹ Aṭi na bka bi nul bti aya amuur bd̄ek bi Ēfrat, aş̄ë ya umban̄ wi inkun̄ yi Galad.

Laban adookar na Jakob

²² Wi udolun̄ n̄nuur n̄wajant̄, k̄e baş̄ë ṭup Laban k̄e Jakob aṭii. ²³ Ajej babak aş̄in adookar na a ado n̄nuur paaj na ulon̄ abaa moba du inkun̄ yi Galad. ²⁴ Na utejan, Naş̄ibaṭi ap̄en ṭi n̄ṭaafi awinana ṭi kadun ki Laban naharameen̄, aji na a : « Ṭaafaraan, meen̄ jibi ikyaan̄ kaṭiini na Jakob. »

²⁵ Laban aban du dko di Jakob ataruṅ kaloona ki nul du inkun̄ yi Galad, aş̄ë tar kak kaloona ki nul da, ul na bañaan̄ biki nul. ²⁶ Aji na Jakob : « we umobiṅ ba? We ukaan̄ k̄e iguur̄en ba? Adoo ya na babak naan ji bawo bakalabuş̄ biki ikaanun̄ du ugut. ²⁷ We ukaan̄ k̄e imena mena aya ba? Iwo i lah kaṭup̄en n̄ş̄ë nwutu iya na m̄n̄lilan, n̄ñooṭanan na iyeeh na n̄ntamb̄er na bnt̄uni. ²⁸ Iindo wut̄en̄ mmook babab

naan na babuk naan. Na manjoo-
nan ido do ji napën. ²⁹ Dhilan lah
kadolu buñaan, kë Naşibaţi i şaaş ajaan
adëman aşë jakën na utejan utakal :
“Ŧaafaraan, meen jibi kyayi kaţiini na
Yakob.” ³⁰ Kë woli iwo i pya ŧiki inuh
katoh ki şaaş, we ukaan kë ikiij itu yi
naan? »

³¹ Yakob ateema aji : « Iwinle kë nya
amena mena, dşal kë iteehen babuku.

³² Kë du ñaan i işaan aţenkna itu yi nu,
aŋ mënţan akeţ. Neejan iten, bañaan
biki nja bawo bamaar, iwinle uko wi
nu kjej wa. » Yakob aamme kë Rakel
akiijuŋ itu mënţ.

³³ Laban aya neej du kaloona ki
Yakob, apën aya du ki Leya, akak
apën aya du iloona yi balempar
babukul batëb aanwin nin uko ulonj.
Wi akpënuŋ ŧi kaloona ki Leya, aşë
neej du ki Rakel. ³⁴ Kë Rakel anjejuŋ
ktu kuŋ aşë jej ka aţu ŧi uko uţoori
wi bajaan baţu ŧi feţ di untaam wi
pnkunkaali aşë ŧo ŧi wa duuţ. Laban
aten tenan ŧi kaloona bti aanwin nin
uko ulonj. ³⁵ Kë Rakel aşë ji na aşin
: « Ajug naan awutan kadeebaţ woli
mënaţa wi aneejuŋ, dwin pli. » Hënk,
kë Laban ala anoor aanwin nin uko
ulonj.

³⁶ Wal mënţ kë Yakob aşë deebaţ
aşë ŋoman na Laban aji : « Uko
uwuţaan uhoŋ wi ndoliin ba? We wi
njubaniin ba? Kë ido bi duka duka
ŧi kafet naan. ³⁷ Iten ŧi iko yi naan
bti bë iinwin win nin kako kalonj ki
nu. Iwinle kalonj, kpënan ka ŧi kadun
ki bañaan biki nu na biki naan, bawo
bamaar. ³⁸ Nşubal iñeen ŋtëb ŋi ŋi
nwoonj ŧi katohu, ŋnkaneel ŋi nu na ŋpi
ŋi nu ŋaambaan kapara, kë mënde nin
udow ŧi batani bi nu. ³⁹ Woli ŋnko ŋi
uţeeh ŋafiŋ untaam ulonj mënji kaţiju
wa, ŋi djaan kaluk wa. Iji kţu'ën pluk
ŋntaam ŋi bakiijuŋ na pnak këme na
utejan. ⁴⁰ Bnuur baji batëren na pnak,
ujontj kaneenanaan bnjoy na utejan.
⁴¹ Nşubal iñeen ŋtëb ŋi ŋi ŋi nwoonj
du katohu : dlemparu nşubal iñeen

na ŋbaakër pa babuku, abot alemparu
paaj pa batani bi nu, kë iwi itëlëş uko
wi ŋtiinkaruŋ aji uwo baluk bi naan
ŋyaaş iñeen. ⁴² Woli Naşibaţi, i Paapa
na Abraham aşin bajaan badëman,
Naşibaţi i Itaak akţiin, aanwo lah na
nji, kdolën nţiş iñen ijintj. Kë Naşibaţi
aşë win unoor wi naan na ulemp wi
iñen yi naan, kë utejan unţepuŋ kë aşë
wayëş nja. »

Bhoŋar bi Yakob na Laban

⁴³ Laban ateema aji : « Baaţ biki
bawo babuk naan, kë bapoţ biki
bawo biki naan. Nntaam ŋi bti ŋawo
ŋi naan. Uko wi ikwinuŋ hënk bti
uwo wi naan. Kë ŋi we wi nhilanuŋ
kado pa babuk naan na bapoţ biki
babukuŋ? ⁴⁴ Joh ŋdo bhoŋar ŋi na
iwi. Ndo uko mënţ uyuuŋ kë andoli
ahonj atëntul uko ulonj. »

⁴⁵ Kë Yakob aşë tëf plaak, ⁴⁶ akak aji
na bañaan biki nul bajejënt mnlak.
Kë bajejënt mnlak ado bnjuŋ, aşë ŧo
ade bukal bti ŧi mnlak mënţ.

⁴⁷ Laban adu dko mënţ Yegar
Tahaduta*, kë Yakob adu da Galeed†.
⁴⁸ Laban aji : « Bnjuŋ bi mnlak
bi bakyyuujunj kë ŋhoŋar nţa ŋi na
iwi. » Ukaan kë badu da aji Galeed.

⁴⁹ Bakak adu da aji Mişpa‡, ŧiki Laban
aji : «*Yawe Nawat Kabuka akdoonj
kayen nja, nja batëb bti, woli ŋënkak
awinar. ⁵⁰ Woli inooran babuk naan
këme ajej baaţ balonj ahoţalëş ŧi baka,
mënţ ñaan akwayëşuŋ nja, lipariin,
Naşibaţi akwayëşuŋ nja. »

⁵¹ Akak aji na Yakob : « Iwin bnjuŋ
bi mnlak bi na plaak pantëfuŋ pi ŧi
pţoof pi nja, ⁵² ikwoonj uko unkyujuŋ
uko wi ŋdolunj nţa di. Mënwo i kaţep
bnjuŋ bi na plaak pi kaya du umban
wi nu na uşal uwuţaan. Kë iwi kak
iinwo i kaţep pa kabi di umban wi
naan na uşal uwuţaan. ⁵³ Naşibaţi i
Abraham, i Nahor na i bateem baka
akwayëşuŋ nja. »

Yakob amehna ŧi katim ki Naşibaţi
i Itaak aşin akţiin. ⁵⁴ Afinaŋ Naşibaţi

* **31:47** Yegar Tahaduta : ŧi uţup wi baharameen dawoon Bnjuŋ bi bamaar. † **31:47** Galeed : ŧi
uhebërë danaam katiinkare na Bnjuŋ bi bamaar. ‡ **31:49** Mişpa dawoon dko dyenji ŧi uhebërë.

untaam du pnkuṅ ašë du bayiṭul babi bade. Bade ašë fër du pnkuṅ.

32

¹ Laban anaṭa na nfa kub, aya amook bababul na babukul aṅhandër baka bnuura ašë ṭiiṣ katoḥul. ² Yakob aya na bgahul, kē ṅwanjuṭ ṅi Naṣibaṭi ṅašë bi ayit na a. ³ Kē wi awinaṅ win ṅa ašë ji : « Pntuk pi baṅaanṅ biki Naṣibaṭi pii pi! » Adu dko mēntṅ Mahanayim*.

Yakob abomandër pyit na Etawu

⁴ Yakob ayil baṅaanṅ du Etawu abuk ašin, bajota kadun, aya du a du inkunṅ yi Feyir du uṭaak wi Edom. ⁵ Aji na baka : « Uko wi, wi nakyaanṅ kaṭup Etawu ajug naan, najakana : “Uko wi, wi wi Yakob nalemparu ajakuṅ, aji : Dya du uko Laban aṭo da te hēnkunṅ. ⁶ Dya ka da ṅngit, ṅbuuru, ṅpi, ṅnkaneel na balemp biinṅ na baaṭ. Dṅal ajug naan ame wa nhilna nwinana bnuura ṭi kadunul.” »

⁷ Bayili bakak du Yakob aji na a : « Npēnna du Etawu abuk ṣaaṣ. Ul ṭi uleeful abi pyit na iwi awo na biinṅ iṅeen uweek ṅbaakër (400). » ⁸ Wal mēntṅ kē Yakob ašë lēnk maakan abot ahaajala. Afaaṣ baṅaanṅ banwoonṅ na a, na ṅnkaneel na ṅpi na ṅngit na ṅntaam ṅi pnkunkaali, ado ifah itēb. ⁹ Aṣal aji : « Woli Etawu aya jotna baṅaanṅ biki kafah kalonṅ, baṅaanṅ biki kandukiinṅ bahil kaṭi na iko yi bawoonaanunṅ. »

¹⁰ Aṅehan Naṣibaṭi aji : « Naṣibaṭi i Abraham ateem naan na i Itāak paapa bajaanṅ badēman, iwi *Yawe Nawat Kabuka ijakuṅ na ṅji : “Kakan du uṭaak wi baṣinu du bayiṭu ddolu bnuura.” ¹¹ Dpoṭētṅ maakan pa uko na bnuura bti yi ikdolaanṅ do nalemparu. Wal wi mbiinṅ amuur bdëk bi Yordan bi, dwoha aloolan na pmul, kē hēnkunṅ ṅṣaanṅ awo na baṅaanṅ ado hil afaaṣ baka ado kntuk ktëb. ¹² Dkooṭu kooṭ buranaan ṭi Etawu abuk paapa. Dṭi abi ajotnaan aṅiṅ baaṭ biki naan na babuk baka. ¹³ Kē iwi iṣaanṅ

ajakēn iwulēn iko inuura kaṭuman kabot kado pntaali pankpēnnunṅ ṭi ṅji patum ṅi pyiw pi bdëk, pi nin ṅnaanṅ alonṅ awoonṅ aanhil pfën. »

¹⁴ Yakob afër ṭi dko mēntṅ. Ajej uko wi ahilanunṅ kaṭen Etawu abuk ašin ṭi uko wi awoonaanunṅ. ¹⁵ Ajej ṅpi ṅwaaṭ iṅeen uweek ṅtëb (200) na ṅdow iṅeen ṅtëb, na ṅnkaneel ṅwaaṭ iṅeen uweek ṅtëb (200) na ṅnkaṣ iṅeen ṅtëb. ¹⁶ Ajej kak ṅntaam ṅi pnkunkaali iṅeen ṅwajanṅ na ṅmpoṭi ṅankbootunṅ, ṅngit ṅwaaṭ iṅeen ṅbaakër na ṅnkaṣ iṅeen, ṅbuuru ṅwaaṭ iṅeen ṅtëb na ṅnkaṣ iṅeen. ¹⁷ Apaṭēṣ ṅntaam ṅandoli ašë wul ṅa balemparul aji na baka : « Najotan kadun, batani bašë bado kaduk btēntṅ uko unṭuunṅ kalow. » ¹⁸ Uko wi aṭuunṅ nalemparul nateek pdo wii wi, aji na a : « Woli iyit na Etawu abuk paapa, kē aheparu ṅnaanṅ iklemparunṅ, dko di ikyaanṅ, na anwoonṅ ajug batani bi igakanunṅ, ¹⁹ kteema kaji : “Iwo yi Yakob nalemparu, aṭenu ṭen ya iwi Etawu ajug naan, ul ṭi uleeful adoo bi, awo ṭi kafeṭun.” »

²⁰ Akak aṭu natëbanṭēn na nawanjanṭēn na banwoonṅ na itani bti baṭup uko wi ajakuṅ na nateek wi bakwinunṅ Etawu. ²¹ Akak aji na baka baji : « Yakob nalemparu abi ṭi kafeṭun. » Aṣal wal mēntṅ aji : « Ddo udeeb uwala na a na iko yi ṅji kaṭenulunṅ, wal mēntṅ mbaa nhil nwinana ṭi kadunul. Ahilan kamiirën. » ²² Ajotan iko bti yi awoonṅ i kaṭen abuk ašin kadun, ašë duka du pntuk na baṅaanṅ biki nul.

Kampëtar ki Yakob na Naṣibaṭi

²³ Na utejan mēntṅan wunṅ, Yakob anaṭa ajej baaṭ batëb biki nul, na balempar baka, Bila na Filpa, na babukul biinṅ iṅeen na aloolan, amuur na baka kabuul ki Yabok. ²⁴ Wi adolonṅ kē bamuuri, abot amuuran bka bi nul bti, ²⁵ aduka aloolan. Kē ṅiinṅ alonṅ ašë bi apëtar na a te mnjinṅ. ²⁶ Wi unṅ mēntṅ awinunṅ kē aanhil pwata ašë koba ṭi pnkuunt,

* 32:3 Mahanayim : ṭi uhebërë dawoonṅ kntuk ktëb.

kë pabuur na a. ²⁷ Aji na Jakob : « Wutanaan nya, mnjinŋ mambani. »

Kë ateem aji : « Mënkwutani bë iinñehandëraan bnuura. »

²⁸ Ahepara aji : « Katimu kawo hum? »

Kë ateem aji : « Jakob. »

²⁹ Kë ašë ji na a : « Baankak kado kadu'u Jakob, iwo Itrayel†, ŋiki ipëtar na Našibaŋi abot apëtar na bañaan, kë iwi išaan awat. »

³⁰ Jakob aji na a : « Dkooŋu kooŋ tupaan katimu. »

Kë ateem aji : « we ukaan kë ikheparaan katim naan? » Ašë ñehandëra bnuura ŋi dko mënŋan duŋ.

³¹ Jakob aŋu dko mënŋ katim ki Penuwel‡, ŋiki aji : « Dwin Našibaŋi na këš naan ašë wo mënkeŋi. » ³² Wi unuur ujinŋuŋ, aŋëp kabuul du Penuwel ašë jiink. ³³ Uko mënŋ ukaan kë bañaan biki Itrayel baanji bade kantaan ki pnkuunt ŋiki dul di Našibaŋi akobuŋ Jakob.

33

Pyit pi Jakob na Etawu

¹ Jakob akat këš ašë win kë Etawu akbi, awo na biinŋ iñeen uweek ŋbaakër (400), kë Jakob ašë jej bapoŋ apaŋëš, awul baka banin baka, Leya, Rakel, na balemp biki baka Bila na Filpa. ² Aŋu baat balemp na babak baka ŋi kadun, kë Leya ayeenk na biki nul, Rakel kë abaañsaan na Yotef. ³ Ul kë ašë jot kadun, aya ašë ŋup adoo do ŋyaaš paaj na ulon ašë añog abuk ašin. ⁴ Etawu aŋi aya ayit na a, alut amooka, kë bašë wo ŋi ŋwooni.

⁵ Etawu akat këš awin baat na bapoŋ ašë hepara aji : « Bañaan biki bawo bahon ba? »

Kë ateem aji : « Bapoŋ biki Našibaŋi ŋi pjoob bkwon pi nul awuluŋ nalemparu. » ⁶ Balemp baat bañog na babak baka, abi aŋup ŋi kadun ki Etawu. ⁷ Leya kë añog na biki nul, abi aŋup ŋi kadunul. Kë Yotef akak añog na Rakel abi aŋup.

⁸ Wal mënŋ kë Etawu ašë ji na Jakob : « Kë we uwoon pntuk pi bañaan na ŋntaam ŋi nyitanaanuŋ ba? »

Kë ateem aji : « Dŋal ŋal pwinana bnuura ŋi këš ki ajug naan ukaan. »

⁹ Kë Etawu aji na a : « Abuk paap, iko yi nwoonaanuŋ ikëši, dukiin na bka bi nu. »

¹⁰ Kë ateema aji : « A-a, woli dwinana bnuura ŋi këš ki nu, kdinan kayeenk uko wi nwuliin. Hënk di uwoon, dpën awinana ŋi kadunu jibi ñaan ajaan apën kawinana ŋi kadun ki Našibaŋi, kë iyeenkën na uhaaš ujint. ¹¹ Keeri idinan iyeenk uko wi nwuliin, wi nwinaniin bnuura ŋi këš ki Našibaŋi awo na uko bti wi nnu-miin. » Aŋiini ŋiini haŋ te kë uŋ adoo dinan.

Bi Jakob na Etawu bawayëšëri

¹² Wi babanuŋ ŋuŋ, kë Etawu ašë ji na Jakob : « Joh ŋnaŋa nya, ddo kapoš ŋi kadun na bañaan biki naan. »

¹³ Kë ateema aji : « Ajug naan ame kë bapoŋ bañeeñëŋi kë nkak awo i kaŋu uŋal ŋi ŋntaam ŋankbootuŋ. Woli dmint mintan ŋa unuur uloolan ŋntaam bti kakeŋ. ¹⁴ Ajug naan akeeri jot nalemparu kadun, ŋi ddo kapoš btiisu na batani bi ŋgakanuŋ na bapoŋ te kadoo kaban du ajug naan du Feyir. »

¹⁵ Kë Etawu aji na a : « Ddukaru bañaan balon ŋi bangakanderuŋ na ŋi. »

Kë ateem aji : « Ndolna we? Uko unkaan udooni uwo nwinana bnuura ŋi këš ki ajug naan. »

¹⁶ Kë Etawu ajeŋ unuur mënŋ bgah aya Feyir, ¹⁷ kë Jakob, ul ašë ya Fukot. Aniw da katoh abot ado impen pa ŋntaam. Uko mënŋ ukaan kë baŋu dko mënŋ katim ki Fukot*.

Jakob aban du Fikem

¹⁸ Wi Jakob apënnuŋ Padan-Aram, aban najoob du ubeeka wi Fikem du utaak wi Kanaan. Afëŋ ataan na ubeeka. ¹⁹ Anug dko di ataruŋuŋ kaloona ŋi babak Hamor ašin Fikem. Anugar da ktaka iñeen uweek

† 32:29 Itrayel : ŋi uhebëre daŋu kanaam na apëtar na Našibaŋi. ‡ 32:31 Penuwel : ŋi uhebëre dawoon kaara di Našibaŋi. * 33:17 Fukot : ŋi uhebëre dawoon impen.

ki baṭaknuṅ untaam. ²⁰ Aboman da *bliit bi mngur, aṣë ʔu ba katim ki « El Elohe Itrayel†. »

34

Uko wi Dina

¹ Dina napoṭ ʔnaaṭ i Leya abiin abukar Yakob apen pya kawin baat biki utaak wi bawoon. ² Kë Fikem, abuk Hamor nahitit naṣih i utaak aṣë wina. Amoba, aṭupana. ³ Kë uhaaṣ uṣë wo ʔi Dina poonu abuk Yakob kë aṅala ala'a baniw. ⁴ Aya aji na Hamor aṣin : « Yaan iñehandëren poonu uṅ nniima. »

⁵ Baṭup Yakob kë baṭopan Dina abukul, kë jibi babukul biinṭ bawoon du uṭeeh na batani aanji nin uko ulon kë bado penna uṭeeh.

⁶ Hamor, aṣin Fikem, aya du uko Yakob kaya kaṭiini na a. ⁷ Uṭenk wal mënṭ kë babuk Yakob biinṭ bakamṣii, bame uko unṭepuṅ. Uko mënṭ ude baka, kë badeebaṭ maakan ʔiki Fikem ado Itrayel uko unwuṭuṅ maakan wi apiinṭuṅ na abuk Yakob. ʔnaan aanwo kado haṅ. ⁸ Kë Hamor aṣë ji na baka : « Fikem abuk naan aṅal poonu abukan na manjoonan. Nawulana a aniim. ⁹ Nawulan ʔtiinkar ʔbot ʔmëbandër : nawulun babukan baat ʔniim, un kak ʔwulan biki nun naniim. ¹⁰ Naṭoon ʔi na un, utaak wi uwo wi nan, nafëṭ na un nado kapoṣ jibi naṅali. »

¹¹ Wal mënṭ Fikem aji na aṣin poonu na baweekul : « Nawutan nwinana bnuura ʔi kadunan, dwulan uko bti wi nakheparaanuṅ. ¹² Ddo uko bti wi naṅaluṅ, uko uloolan ʔaṅ wi wi nṅaluṅ, nawulaan abukan nniim. »

¹³ Babuk Yakob bateem Fikem na aṣin, bado mntit na baka ʔiki aṭopan abuk aṣin baka. ¹⁴ Baji na baka : « Nënihilan kawul abuk aṣinun ʔniinṭ anwoon aanwala katëmp aniim. Uko mënṭ uwo mnkow pa un. ¹⁵ ʔdininan uko wi naheparuṅ woli nado uko wi : nakakan ji un, nawalan biinṭ biki nan katëmp bti. ¹⁶ Wal mënṭ

ʔwulan babukun baat, kabot kajej babukan baat, ʔṭo na an kak, ʔwo pntaali plooman. ¹⁷ Aṣë wo woli naandi ʔtiinkun, ʔjej abuk aṣinun kaya na bgahun. » ¹⁸ Uṭup wi baka ulil bi Hamor na Fikem abukul. ¹⁹ Fikem awoon anwinaniin bnuura ʔi katoh ki aṣin bti, aanwo na ʔṣal ʔtëb ʔi uko wi bajakuluṅ, ʔiki aṅal poonu abuk Yakob maakan.

²⁰ Hamor na Fikem abukul baya du uneej ubeeka aṭiini na biinṭ biki wa aji : ²¹ « Baṅnaan biki bawo na uṣal unuura : Baṭoon ʔi utaak wi na nja, udëmi, bado kapoṣ jibi baṅali ʔdo kaniim baat biki baka, bado kaniim biki nja. ²² Kë uko uloolan ukṭuun badi ʔṭo na nja bti, ʔwo pntaali plooman. Uko mënṭ wii wi : biinṭ biki nja bti bawo kawala katëmp jibi bukal bawaliin ka. ²³ Itani yi baka, bka bi baka na ʔntaam ʔi baka bti iinkkak wal mënṭ yi nja i? Nawulan ʔdinan baka uko wi bajakuṅ, baṣë baduka na nja. » ²⁴ Baweek biki ubeeka baṭiink uko wi Hamor na Fikem abukul bajakuṅ. Kë biinṭ biki ubeeka bti baya wala katëmp.

Plukan pi Fimeon na Lewi

²⁵ Unuur uwajanṭen wi ʔleef ʔakdeen banwaliin katëmp kë banoori, kë bi Fimeon na Lewi, babuk Yakob biinṭ, baweek Dina, baṣë naṭa ajej ikej yi baka apoṣ aneej ʔi ubeeka kë nin ʔnaan aankit baka, adëpa ʔi biinṭ bti aṣin. ²⁶ Baṣin kak bi Hamor na Fikem abukul ajej Dina apenan ʔi katoh ki Fikem aṣë ya.

²⁷ Babuk Yakob babi abaañëṣ ban-klaaṅ pkeṭ, ajej iko bti inwoon ʔi ubeeka, ʔiki bakowandën aṭa baka. ²⁸ Bajej ʔpi na ʔnkaneel na ʔgit na ʔbuuru ʔi baka na iko inwoon du ubeeka na ʔṭeeh. ²⁹ Bajej bka bi baka bti, babuk baka na bahar baka, na iko bti yi bakaan ʔi itoh yi baka.

³⁰ Yakob aji na bi Fimeon na Lewi : « Naṭijaraan bṭup. Naṭu kë nkak ʔnaan nawuṭaan maakan ʔi kës ki baṅnaan biki utaak wi bakanaan na wi

† 33:20 El Elohe Itrayel : Dawoon Naṣibaṭi awo Naṣibaṭi i Itrayel.

baperitit. Woli batiinkar abi agutan na nja bafinën na biki katoh naan bti tiki batum apel nja maakan. »

³¹ Kë başë teema aji : « Nwo kawut bado aña'un ji awo nañuunk i? »

35

Yakob du Betel

¹ Naşibaţi aji na Yakob : « Naşiin iya Betel iya ičo da. Yaan ido da *bliit bi mngur pa nji Naşibaţi, nji mpënuş awinana şi kadunu wi iktiinş Etawu abuk şaaş. »

² Yakob aji na bañaanş biki katohul na bangakandëruş na a bti aji : « Napënaan itu yi najaanş nadëman şi ptoofan, nadolan bañow nakakna najinş şi kës ki Naşibaţi. Naşëlşan kak imişa. ³ Najoh nya Betel ddo da bliit pa Naşibaţi antiinknuş wi nwoonş şi mnşëg, anşënknunş şi bayaaş bi ndoluş. » ⁴ Bapënan itu yi bawoonaanunş na irinku yi başuunş şi ibaş* awul Yakob kë amoy şi bko bweek banwoonş şi kañog Fikem. ⁵ Wal mëntş kë başë naşa atool pya. Naşibaţi aşı palënk şi nbeeka njanfooyunş dko di babinş awo, kë bañaanş banwoonş da baandookar na baka.

⁶ Yakob na bañaanş biki awoon-aanunş bti baban du Luş du utaak wi Kana. Dko mëntş dawoonş Betel. ⁷ Aboman da bliit bi mngur aşë du dko mëntş El Betel†, şiki dul di di Naşibaţi apënuş awinana şi kadunul wi aktiinş abuk aşin.

⁸ Wi bawoonş da kë Debora, ñaaş ambiinş ayewi Rebeka aşë keş, kë bamoya du Betel du pşeeş bi bko bweek banwoonş da. Uko waş ukaanş kë Yakob adu bko mëntş aji bko bweek bi nwooni.

⁹ Naşibaţi akak apën awinana şi kadun ki Yakob wi apënnunş Padan-Aram, awula bnuura. ¹⁰ Aji na a : « Katimu kawo Yakob, kë başë wo baankak ado kadu'u Yakob ; katimu

kawo Itrayel‡. » Kë hënk di aşı'u lun katim ki Itrayel.

¹¹ Naşibaţi akak aji na a : « Nji dwoonş *El Şaday, Naşibaţi Anhiniinş iko bti. Kabuk kajoobëş na iwi ibot ibuk ituman. Pntaali pankpënuş şi iwi pawo utaak, pado wo nşaaş nşum ; başih babot bapëna şi iwi. ¹² Utaak wi nwulunş Abraham na Itaak dwulu wa, kabot kawul pntaali pankmbiinş şi kafeşu apëna şi iwi utaak wi. » ¹³ Kë Naşibaţi aşë pën şi kadunul aya.

¹⁴ Yakob ajej plaak atëş şi dko di Naşibaţi abiinş aşiniyaan na a, ajatan şi pa abot atul ukëra şi pa. ¹⁵ Adu dko di Naşibaţi abiinş aşini na a aji BetelŞ.

Kabuka ki Benyamin na pkeş pi Rakel

¹⁶ Yakob na bañaanş biki nul bapën du Betel aya. Baankak alow Efrata, kë Rakel aşë buk. Kabuk kanoorana maakan. ¹⁷ Wal wi akhajunş na pdo na kabuk kë ñaaş ankbuk bukanulunş aşë ji na a : « Wutan kalënk, ikak abuk napoş ñiinş. » ¹⁸ Anoor maakan ado ñogan pkeş, kë wi abanunş şi pjëmşa aşë wul napoş katim ki Ben-Oni*, kë Yakob aşë wula katim ki Benyamin†. ¹⁹ Rakel akeşi, kë bamoya du bgah bi Efrata, dko mëntş dawoonş Betleyem. ²⁰ Yakob atëş plaak şi bhër bi nul. Plaak pi bhër bi Rakel mëntş pawoonş da hënk te nşa ayuuj dko di amoy-naaniinş.

Pjuban pi Ruben

²¹ Yakob i bakakunş ado Itrayel anaşa na bañaanş biki nul aya aşëş Migdal-Eder aşë tar kaloona ki nul. ²² Wi bawoonş şi utaak wunş kë Ruben aşë ya apiinş na Bila, ñaaş i aşin awoon-aanunş, kë başup aşin uko mëntş.

Babuk Yakob

Babuk Yakob biinş bawo iñeen na batëb. ²³ Biinş biki abukunş na Leya bawo : Ruben bajeenul, Timeyonş, Lewi, Yuda, Itaakar, na Tabulon. ²⁴ Kë

* **35:4** Irinku yi başuunş şi ibaş: Baji başu ya buşaan bawutna kajotna baka. † **35:7** El Betel : Şi uhebëre dawoonş Naşibaţi i Betel. ‡ **35:10** Itrayel : Şi uhebëre danaam na apëtar na Naşibaţi. § **35:15** Betel : Şi uhebëre dawoonş katoh ki Naşibaţi. * **35:18** Ben-Oni : Şi uhebëre dawoonş napoş i unoor wi naan. † **35:18** Benyamin : Şi uhebëre dawoonş napoş i kañen naan kadeenu.

biki abukun na Rakel bawo : Yotef na Benyamin. ²⁵ Kë biki Bila nalemp i Rakel bawo : Dan na Neftali. Kë biki Tilpa nalemp i Leya bawo : Gad na Ater. ²⁶ Bapoŋ bukuŋ biki Yakob abukun wi awoon du Padan-Aram.

Pkeŋ pi Itaak

²⁷ Yakob aban du uko aŋin du Mamre du Kiriya-Arba, dul dawoon Hebron. Dul di Abraham na Itaak babin afëŋ. ²⁸ Itaak aka nŋsubal ineen-week na ineen bakreŋ (180), ²⁹ aŋe noorfën aya du bajugul. Wi akkeŋ, aŋafi, kë nnuur nŋi nul nŋabot atum. Etawu na Yakob babukul kë bamoya.

36

Baaŋ na bapoŋ biki Etawu

¹ Pntaali pampënnuŋ ŋi Etawu pii pi, pul pawoon Edom :

² Etawu aniiim baaŋ biki Kanaan, baaŋ mënŋ biki biki : Ada na Oholibama na Baŋmat. Ada awo abuk Elon nahitit, kë Oholibama awo abuk abot awo abab Tibeyon nahiwit. ³ Baŋmat awo abuk Iŋmayel. Nebayot awo abuk aŋin. ⁴ Ada abukar Etawu Elifat, kë Baŋmat abuk Reuwel. ⁵ Oholibama abuk Yewuŋ, Yalam na Korah. Bukun bawoon biinŋ babuk Etawu bambukiin du utaak wi Kanaan.

⁶ Etawu ajeŋ baharul, babukul na baŋaŋ biki katohul bti, itani yi nul na nŋtaam nŋi nul bti na iko bti yi akaŋ wi awoon ŋi utaak wi Kanaan aya utaak wi Feyir alow Yakob abuk aŋin. ⁷ Itani yi baka idëm wal mënŋ maakan kë utaak wi bafëŋ uunhil pkëŋ baka ŋiki itani yi baka itum maakan. ⁸ Hënŋ, kë Etawu aya afëŋ du dko di pnkun du Feyir. Etawu dawoon Edom.

Babuk Etawu du Feyir

⁹ Pntaali pi Etawu aŋin bahedomit anfëŋ du dko di pnkun du Feyir pii pi : ¹⁰ Itim yi biinŋ babuk Etawu yii yi : Elifat awo abuk Ada ahar Etawu, kë Reuwel awo abuk Baŋmat ahar Etawu kak.

¹¹ Elifat abuk Teman, Omar, ŋefo, Gatam, na Kenat. ¹² Elifat abuk Etawu

akak awo na ŋaŋ alon i awoon aan-niimi, kë abukara Amalek. Bukun bawoon babab Ada ahar Etawu.

¹³ Kë biki Reuwel bawo : Nahat, Terah, ŋama, na Miŋaa. Bukun bawoon babab Baŋmat ahar Etawu. ¹⁴ Kë Etawu abuk na Oholibama aharul abuk Ana, poonu abuk Tibeyon, bi Yewuŋ, Yalem na Korah.

Baweek biki Edom

¹⁵ Baŋaŋ banwoon baweek ŋi pntaali pampënnuŋ ŋi Etawu biki biki :

Baweek bampënnuŋ ŋi Elifat bajeenul bawo : Teman, Omar, ŋefo, Kenat, Korah, ¹⁶ Gatam na Amalek. Bukun bawoon baweek bampënnuŋ ŋi Elifat abuk Ada. ¹⁷ Kë bampënnuŋ ŋi Reuwel abuk Etawu bawo : Nahat, Terah, ŋama, Miŋaa. Bukun bawoon baweek bampënnuŋ ŋi Reuwel abuk Baŋmat ahar Etawu du utaak wi Edom. ¹⁸ Kë baweek bampënnuŋ ŋi Oholibama abuk Ana, ahar Etawu bawo : Yewuŋ, Yalam, na Korah. Bukun bawoon baweek biki Etawu abukun na Oholibama abuk Ana.

¹⁹ Bukun bawoon babuk Etawu baweek biki Edom.

Babuk Feyir nahorit

²⁰ Babuk Feyir nahorit bawoon banfëŋ uteek ŋi utaak wuŋ, bawo : Lotan, ŋobal, Tibeyon, Ana ²¹ Diŋon, Eŋer, na Diŋan bukuŋ bawoon baweek biki bahorit, babuk Feyir du utaak wi Edom. ²² Babuk Lotan bawo : Hori, na Heman, kë abuk aŋin Heman ŋaŋ awo Timnah. ²³ Babuk ŋobal bawo : Alwan, Manahat, Ebal, ŋefo na Onam. ²⁴ Babuk Tibeyon bawo : Aya na Ana. Ana mënŋ ayaŋ awin du *pndiiŋ dko di meel mnyik wi akyafanuŋ nŋbuuru nŋi Tibeyon aŋin. ²⁵ Babuk Ana bawo : Diŋon, na Oholibama abukul ŋaŋ. ²⁶ Biki Diŋon bawo : Hemdan, Eŋban, Yitran na Keran. ²⁷ Babuk Eŋer bawo : Bilhan, Fawan na Akan. ²⁸ Babuk Diŋan bawo : Uŋ na Aran.

²⁹ Baweek biki bahorit bawo : Lotan, ŋobal, Tibeyon, Ana, ³⁰ Diŋon, Eŋer, na Diŋan. Bukun bawoon baweek bahorit du utaak wi Feyir.

Baših biki Edom

³¹ Bañaan biki bawoon banšihun du utaa wi Edom ji naših alon ti biki Itrayel abi ado kaših. ³² Bela abuk Be-wor aših du Edom, kë ubeeka wi nul uwo katim ki Dinhaba. ³³ Bela akeť, kë Yobab abuk Ferahi ubeeka wi Botra ayeenk aših. ³⁴ Wi Yobab akeťun, kë Hušam i utaa wi batemanit ayeenk aših. ³⁵ Wi Hušam akeťun, kë Hadad, abuk Bedad ayeenk aših. Ul agutun na bamadiyanit abot akob baka du nteeh ni Mowab, katim ki ubeeka wi nul kawo Awit. ³⁶ Wi Hadad akeťun kë Falma i Mašreka ayeenk ti a aših. ³⁷ Wi Falma akeťun kë Šawul i Rehobotha-Nahar ašë yeenk aših. ³⁸ Wi Šawul akeťun kë Baal-Hanan, abuk Akbor ašë yeenk ti a aših. ³⁹ Wi Bal-Hanan abuk Akbor akeťun kë Hadar ayeenk aših, ubeeka wi nul uwo Pawu ; aharul awo Mehetabel abuk Matred abuk Meh-Fahab.

Baweek biki Edom kak

⁴⁰ Itim yi baweek bampennun ti Etawu yii yi ; baduuna baka andoli ti katoh ki apennun na ti dko di afetun: Timnah, Alwa, Yetet, ⁴¹ Oholibama, Ela, Piñon, ⁴² Kenat, Teman, Mibšar, ⁴³ na Magdiyel, na Iram. Bukun bawoon baweek bampennun ti Etawu ašin bahedomit. Baduuna baka andoli ti utaa wi afetun.

37

¹ Kë Jakob ul ašë duka du utaa wi Kanaan wi ašin abiin awo.

Yotef na babak ašin

² Uko wi katoh ki Jakob wii wi : Yotef aka nšubal iñeen na paaj na ulon aji yafan nkaneel na npi na babak ašin. Ado kpoť ki nul na babak Bila na Filpa bahar ašin. Yotef abi řup ašin baka aji baji bado iko iwuřaan.

³ Kë Jakob i bakakun ado Itrayel ašë nal Yotef apelan babakul bti řiki abuka wi awoon nařaf, ado kë badola kamiša kanuura. ⁴ Kë babak ašin bašë win kë ašin baka aňala apel baka, kë bašë šoor Yotef adoo wo baanji bařiini na a bnuura.

⁵ Unuur ulon, Yotef ařaafi ašë řup na babak ašin, kë bukal babaa šoor šoor maakan apel. ⁶ Yotef aji na baka : « Natiinkan nřaafi ni ndolon; ⁷ Dřaafi kë nwo wo ji nwo ti ptan intooliin du uřeeh, kë bdaaj bi intooliin bi naan bašë mara mara awo bnať kë idaa yi nan iřë fooy ba ašë wo wo ji iko inřupun ti kadun ki bi naan. »

⁸ Babuk ašin bateema aji : « Woon iřal aji iwo naših i nun kë nwo i kado kado uko wi ijakun? » Nřaafi ni nul na nřup ni nul nřado kë bašoor kak maakan.

⁹ Yotef akak ařaafi kak ařup babak ašin aji : « Natenan, dkak ařaafi kak kë uwo wo ji bnuur, pli na njah iñeen na uloolan nřanřup ti kadun naan. »

¹⁰ Ařup uko waň ašin kak, kë un ašë noman na a aji : « Kë nřaafi nřun ni idolun! Nji, naan na babak řaaš nbi kanřup ti kadunu i? » ¹¹ Babuk ašin bakuja maakan kë ašin ašë hank uko waň ti uřal.

Yotef awaapanaa

¹² Unuur ulon, babak ašin Yotef baya byafan bi batani bi ašin baka du Fikem. ¹³ Jakob ašin i bakakun ado Itrayel aji na Yotef : « Babuk řaaš bawo du byafan du Fikem. Biin dyilu du baka. »

Kë ateam aji : « Nji wi. »

¹⁴ Jakob akak aji na a : « Yaan iten jibi bawoori bukal na nřntaam iřë ibi iřupën. » Ayilna du dko danwoon du uřeeh wi inkun du Hebron kë Yotef ašë ya aban Fikem. ¹⁵ Nřiinř alon ayit na a, kë akñaay na uřeeh ašë hepara aji : « We wi iklaan ba? »

¹⁶ Kë ateam aji : « Dla babak paapa. Dkooťu kooť řupaan dko di bakyafanaanun nřntaam ni baka. »

¹⁷ Kë nřiinř aji na a : « Bapën ti, dñiink kë baji baya Dotan. » Kë Yotef apën ala babak ašin aya řënk baka du Dotan.

¹⁸ Bawina kë akbi du kalowan ašë tiinkar ji abi ado kaban du baka aji bafiņa. ¹⁹ Bařiini aji : « Natenan ajuđ nřaafi akbiin ģënk. ²⁰ Ĥënkun, najoh nřfiņa nřšë nřfëla du bhër blon, nřyale nřya

ji uko ulonj ujoot wi uteeh udohulonj. Wal mēntj nten uko wi ntaafi ni nul njakkakunj. »

²¹ Kē Ruben ašē tiink baka, anjal pbuuran Yotef. Aji na baka : « Nwut kafina. ²² Naktul pñaak! Nafēlana du bhēr blonj du *pndiis, nawutan kafina kēme kakoba. » Ruben ado do hañ kahilna kabuurana kakakana du ašin.

²³ Wi Yotef abanunj kē babak ašin bašē wohēša kamiša kanuura ki awohonj ašē ²⁴ jeja awat du bhēr blonj. Bhēr mēntj baanwo na meel. ²⁵ Baya wal mēntj aya ačo ade. Wi bakatunj kēs ašē win pntuk pi bahiřmayelit* kē pakpēna Gilaad. Nntaam ni pnkunkaali ni baka njaij iko itum itaabanaani pde, ilil ptekeñ na ikuraaraani yi bañijunj kaya kawaap du Ejiptu. ²⁶ Kē Yuda ašē ji na babak ašin : « We wi njkkaañ šēm nfinj abuk ašin nja abot amen pkeť pi nul ba? ²⁷ Nawulēn njwaapa bahiřmayelit, njwut kafina. Awo abuk ašin nja, njwo biki pñaak ppoolan. » Kē batiinka.

²⁸ Kē bawaap bahiřmayelit bašē tēp. Kē baweekul bašē pēnana ti bhēr, awaapa baka itaka inlinunj na baluk bi nšubal ntēb na kli paaj bi nayafan, kē bukunj bañooťa Ejiptu.

²⁹ Kē wi Ruben akakunj du bhēr, aantēnk da Yotef. Atow imiřa yi nul, ³⁰ ašē kak du babak ašin aji na baka : « Napoť aanwo du bhēr, hum di di nji kadolonj hēnkunj? »

³¹ Babuk ašin Yotef bajej wal mēntj upi udow afin, ašē jej kamiša ki Yotef ayek ti pñaak. ³² Bañooť kamiša kanuura kunj ašin baka ašē ji na a : « Paap, uko wi njaañ awin wii wi, tenan me kawo kamiša ki abuku. »

³³ Kē unj aten ka ašē ji : « Kamiša ki abuk naan ka. Uko ulonj ujoot wi uteeh upitēř Yotef adoha. »

³⁴ Jakob atow imiřa yi nul wal mēntj awohara iko yi puum†. Atega pkeť pi abukul ajon. ³⁵ Babukul bti, biinť na baat, babi pyompana, kē ašē pok aji

: « A-a dtēga te kado kalunj kaya katēnk abuk naan du mnkeť. » Jakob awooni'ara wooni abukul.

³⁶ Bahiřmayelit baya waap Yotef niinť alonj i katim ki Potifar du Ejiptu. Niinť mēntj awo ti baweek biki pših pi Farawuna nařih i Ejiptu, ul awoon nařih i bayeñ biki nul.

38

Yuda na Tamar

¹ Ti wal mēntj, Yuda aduk babak ašin aya du niinť alonj i utaak wi Adulam i katim kawoonj Hira. ² Awin da poonu abuk niinť alonj i katim kawoonj řuwa i utaak wi Kanaan. Ajej poonu mēntj aniiim. Awinar na a, ³ kē poonu awo na kayin abuk napoť niinť, Yuda kē aťu'a katim ki Er. ⁴ Naat akak amobana kayin abuk napoť niinť kē aťu'a katim ki Onan. ⁵ Akak amobana kayin uyaař uwajantēn abuk napoť niinť ašē řu'a katim ki řela. Wal wi řela abukiin, Yuda awo du Ketib.

⁶ Yuda ajejar Er abukul bajeen, naat i katim ki Tamar. ⁷ Kē Er bajeen i Yuda ašē wo nawuťaan ti kēs ki *Yawe Nawat Kabuka, kē afina. ⁸ Kē Yuda ašē ji na Onan : « Ime uko wi iwoonj i kado wi iwoonj aťa Er : yaan iwinar na aharul ibukar naweeeku bapoť. » ⁹ Kē Onan ašē me kē bapoť biki akbukunj baankwo biki nul. Aji woli awinar na ahar naweeekul, aji pēnan bduun katoon du mboř kahilna kawo aankbukar naweeekul bapoť. ¹⁰ Uko wi ajaañ ado uunlil Nawat Kabuka, kē afina ul kak. ¹¹ Kē Yuda ašē ji na Tamar ababul : « řoon du uko řaař iwo nayoť. Yoonkan řela adēm nřē nwulu a aniiimu. » Ařal aji : « Abuk naan i aanwo kak i kakeť ji baweekul. » Hēnk, kē Tamar akak du uko ašin.

¹² Baťo ajon, kē ahar Yuda, anwoonj abuk řuwa, ašē keť. Wi Yuda aťegiin ayomp, aya na Hira nanohul i utaak wi Adulam du Timnah kaya du bankpuunkunj njkaneel ni nul. ¹³ Baťup Tamar aji : « Tenan, ayootanu aya

* **37:25** Bahiřmayelit : Bakak aji badu baka bamadiyanit. † **37:34** Atow imiřa : Uko mēntj uji udiiman kē naañ awo ti puum.

Timnah ppuunk nkaneel ni nul. »
 14 Awın k  Şela ad mi akak  niint k  ba e wo baanwula a k  aniima. Ap nan imi a yi pyiman, ajej uleent agur bkow, agurada h nk a e  o du uneeji wi Enayim du bgah bi Timnah.

15 Yuda a ep awina a e nun k  awo  naat ankwaapun uleeful,  iki agur kaara di nul na uleent. 16 Abi a oga a e ji na a : « Wutan nya na iwi. » Aamme k  ababul a.

K  Tamar ateema aji : « Woli dya na iwi we wi ikwulun? »

17 K  ateema aji : « Dylbanu upi umpo i du batani. »

K  a e kak aji na a : « Wulaan uko ulon wi iwoonaanun  i mm ban, ibile wul n upi ka e kakanu wa. »

18 K  ahepara aji : « we wi inalan nwulu? »

K  ateem aji : « Paneel panwoon na katimu na ptal pi pa, na pjuu i pi iwoonaanun  i ka en. » Awula ya, k  baya awinar, k  aduk  naat na kayin. 19 Tamar ana a akak katohul, ap nan uleent wi agurun  i kaara, awoh imi a yi pyiman.

20 Yuda ado Hira nanohul i Adulam a oo  upi umpo i wi ahonun, kahilna kayeenk iko yi adukarun  naat, k  un a e wo aanwina. 21 Ahepar ba aan biki Enayim  naat nawaap uleef ambiin awo  i bgah  i, k  ba e teema aji uumbaan kaka'aara  naat nawaap uleef  i dko m nt. 22 K  akak du Yuda aji na a : « M nya wina, ba aan biki Enayim bajak n uumbaan kaka'a nawaap uleef da. »

23 K  Yuda aji : « Adukiin na iko m nt,  wut kado kalaar ikow yi nja mnkow, dbubara me k  dyilu na upi k  iya wo iinwina. »

24 Uko m nt udo uko ji kli kwa-jant k  ba e bi aji na Yuda : « Tamar ababu aya awaap uleeful ado mobana kayin  i bu aan bi adolon. »

K  Yuda a e ji : « Nadoon bap nana bdig bat ra najeb. » 25 K  wi bakp nanulun ka e yil baya baji na ayootanul : «  niint ajug iko yi,

awulunun kayin. Dkoo u koo  tenan bnuura paneel na ptal pi na pjuu i, i al aji iwo yi in ba? »

26 Yuda ayikr n ya a e ji : «  naat i awo natool apel n ; na manjoonan m ndi pwula Şela abuk naan aniima. » Wi wi Yuda a aan ado k  bawutana, awo aankak apiint na a.

27 K  wal wi Tamar abanun  i kabuk, abuk kbet. 28 Wi akbukun alon  i bapo  adun ap nan ka en, k   naat ankbuk bukanulun atan ptal pjeenk l  i ka a e ji : « I ap nun uteek. » 29 K  napo  a e bi kakan ka en k  nat bant n ap n uteek. K   naat ankbuk bukanulun k  a e ji : « Ihaab s bgah a epna! » Ukaan k  Yuda a u'a katim ki Peret*. 30 K  abuk a in anwoon na ptal pjeenk l abaa p n, k  ba u'a katim ki Ferah.

39

Yotef du Ejiptu

1 Wi bai mayelit ba ijun Yotef du utaak wi Ejiptu bawaapa  niint alon i katim kawoon Potifar. Awo  i baweek biki p ih pi Farawuna na ih i Ejiptu, ul awoon na ih i bayen biki nul.

2 K  *Yawe Nawat Kabuka a e wo na Yotef, k  iko b i yi ajaan a u ka en iji i ep bnuura. Af t du uko Potifar i utaak wi Ejiptu. 3 K  jibi un awinun k  Nawat Kabuka awo na a, abot aji do uko b i wi a unun i een yi nul k  uji u ep bnuura, 4 am bana bnuura, a u'a k  aklempara ul  i bkowul. Adola k  awo namali i nul, a u bka bi nul b i  i i en yi nul. 5 Yotef a u k  Nawat Kabuka awul katoh ki Potifar bnuura, wi adolonun k  awo namali i nul. Awula bnuura  i iko b i yi akaan  i katoh na du u eek. 6 H nk, k  Potifar a e  u bka bi nul b i  i i een yi Yotef, uko ude wi nul  a  wi wi adukiin akaanaan.

Yotef na ahar Potifar

K  Yotef a e wo  naan annuuriin uleef abot anuura kaara. 7 Wi  wal

* 38:29 Peret  i uheb r  dawoon bgah b epni.

ɲlon ɲaṭepun, kē ahar ɲiint i aklem-
parun aṣe ɲu kēs ɲi a. Aji na a : « Joh
ɲpiint. »

⁸ Kē Yotef apoki aṣe ji na a : «
Ayinu, ajug naan aṭu bka bi tul bti ɲi
iɲen yi naan, aando ji heparaan uko
unṭepun ɲi katoh. ⁹ Ul ɲi uleeful aando
pelanaan nin uko ulon ɲi katoh ki.
Aanneenanaan nin uko ulon ɲi katoh
bē mēnt iwi, ɲiki iwo aharul. Kē hum
di di nhiniin kado uko uwuṭaan wun
kajuban ɲi kadun ki Naṣibaṭi ba? »
¹⁰ Kē ɲaaṭ aṣe bi duka duka ɲi ptiini na
Yotef ɲnuur bti, kē un apoka pok ppiint
na a, pwo na a.

¹¹ Unuur ulon kē Yotef aṣe neej ɲi
katoh pya kado ulempul, nin ɲaan
alon aanwo da ɲi balemp bandukiin.
¹² ɲaaṭ ahar Potifar amēbana ɲi kamiṣa
aṣe ji na a : « Joh ɲpiint! » Kē Yotef aṣe
ɲi apen bdig kē kamiṣa kaduka ɲi iɲen
yi ɲaaṭ. ¹³ Wi ɲaaṭ awinun kē adukara
kamiṣa, apen bdig, ¹⁴ ahuuran wal
mēnt adu balemp biki nul aji na baka
: « Nabiin naten, nahebēre i ayin
naan aṭijun nja abi pnoha na nja.
Abi aji apiint na nji kē nṣe huuran
maakan. ¹⁵ Wi atiinkun kē ɲajari,
kē aṣe ɲi aduk kamiṣa ki nul ki, apen
bdig. »

¹⁶ Ajej kamiṣa abēkan ayoonkna ay-
inul abi. ¹⁷ Wi abanun kē aṣe ɲupa
uko wi aṭupun balemp : « Nalemp
nahebēre i iṭijun un abi pnoha na nji.
Abi ala ppiint na nji, ¹⁸ wi ɲajaru
kē aṣe ɲi apen bdig aduk kamiṣa ki.
» ¹⁹ Wi ajug Yotef atiinkun kē aharul
aṭupa uko wi nalemparul adolulun,
adeebaṭ maakan. ²⁰ Ado kē bamob
Yotef awat ukalabuṣ du dko di bakal-
abuṣ biki naṣih bawoon.

Yotef du ukalabuṣ

Kē hēnk di Yotef awoon du ukal-
abuṣ. ²¹ Kē *Yawe Nawat Kabuka aṣe
wo na a, awula bnuura abot adola
kē awinana bnuura ɲi kēs ki naweek
i ukalabuṣ. ²² Naweek un aṭu'a kē
awo naweek i bakalabuṣ bti, uko bti
unkdolaniin da uji uṭepna ɲi iɲen yi
nul. ²³ Naweek i ukalabuṣ aankak
aji do do nin uko ulon wi baṭu'u lun

pdo, ɲiki Nawat Kabuka awo na Yotef,
abot ado kē iko yi ajaan ado bti iji iṭep
bnuura.

40

ɲṭaafi ɲi naboman poot na ɲi najun i naṣih

¹ Wal wi iko yan iṭepun ajon, ubi
ka unuur ulon kē naweek i babo-
man poot na naweek i bajun biki
Farawuna naṣih i utaak wi Ejiptu kē
bajuban ajug baka. ² Farawuna adee-
baṭer baka, ³ adoo wat baka ukalabuṣ
wi naṣih i bayen. Du ukalabuṣ mēnt
di di Yotef awoon. ⁴ Naṣih i bayen ado
kē Yotef aklempar baka.

Bajon ntiinku du ukalabuṣ. ⁵ Uka
utejan ulon wi bukal batēb bti,
naboman poot na najun baṭaafiin,
ɲṭaafi ɲi andolun ɲaka uko wi ɲajaki.
⁶ Na nfa, wi Yotef abiiin du baka aṣe
win ɲi kaara di baka kē bahaajalaa.
⁷ Ahepar baka aji : « we ukaan kē
ikaara yi nan iṭēla ṭēlaa ba? »

⁸ Bateema aji : « ɲṭaafii, kē nin alon ɲi
aṣe wo aanhil hil pṭupun uko wi ɲṭaafi
ɲajakuṅ. »

Kē Yotef aṣe aji na baka : « Naṣibaṭi
ajaan aṭup uko wi ɲṭaafi ɲajakuṅ, kē
nṣe kooṭan, naṭupaan ɲa. »

⁹ Naweek i baboman poot aji na
a : « Dṭaafi kē bko banjaan badolna
ubiɲu kē banaṭ ɲi kadun naan,
¹⁰ bawo na inah iwajanṭ. Iṭeeɲi abuk
mnko, kē manjeenki. ¹¹ Dmēban
pnkalame pi Farawuna, amar mnko
mun apooñ ɲi pa aṣe jej pa awul
Farawuna. »

¹² Yotef aji na a : « Uko wi ɲṭaafi
ɲajakuṅ wi : inah iwajanṭ iwo ɲnuur
ɲwajanṭ. ¹³ ɲi na ɲnuur ɲwajanṭ,
Farawuna adeenun, kakakanu du
ulemp wi nu. Ido kawula pnkalame
pi uko udaan jibi ibiin aji kdo wi
iwoon naweek i babomana poot.
¹⁴ Dkooṭu kooṭ, kṭilmi'aan wal wi iko
bti ikkakuṅ bnuura na iwi, ɲagi'aan
iṭiini na Farawuna uko wi naan, ado
mpen ɲi ukalabuṣ wi. ¹⁵ Hēnk di
uṭepun aji : bamēben apenan du utaak
wi bahebēre, kē ɲi utaak wi mēndo

do nin uko ulonj unhilanunj kaṭu bawatën ukalabuṣ. »

¹⁶ Naweeek i bajunj awin kë pwin nṭaafi pi Yotef pawo pnuura aṣë ji na a : « Nji kak dṭaafii. Dmara mara akunja icah iwajantj inwoonj na ipoom na iko ilonj itëntj ya. ¹⁷ Iko ilil impotj yi bajununj Farawuna iwoonj du kacad kanwoonj du bko duuṭ, kë nkat nṣaṣë ji nabi kade iko mëntj ṭi kacad. »

¹⁸ Yotef ateema aji : « Uko wi nṭaafi njakunj wi : icah iwajantj yunj iwo nnuur njwajantj. ¹⁹ Ṭi kak na nnuur njwajantj, Farawuna adeenju kafal bkow, kado bayoontu ṭi bko, nkat nṣaṣë nabi njado katibu. »

²⁰ Wi aṭupunj nṭaafi ado nnuur njwajantj kë uṣë wo unuur un-jaan uleṣan unuur wi kabuka ki Farawuna, kë adu balemparul baweeek bti ufettu, awutan naweeek i baboman poot, na naweeek i bajunj ado kë banaṭ ṭi kadun ki bañaan. ²¹ Akakan naweeek i baboman poot ṭi ulemp, kë awula pnkalame kë adaani, ²² kë naweeek i bajunj, ado kë bayoonta, jibi Yotef abiinj aṭup baka. ²³ Kë naweeek i baboman poot aṣë wo aanleṣ Yotef, aṭilmi'a.

41

Nṭaafi ni Farawuna

¹ « Wi iko yanj itëpunj udo nṣubal nṭëb kë *Farawuna naṣih i Ejiptu aṣë ṭaafi. Aṭaafi amara mara anaṭ du kañog bdëk bi bajaan bado Nil, ² aṣë win uko ji nngit paaj na ulonj nnuura nmag kë nṣapenna du bdëk, abi afeer ṭi kabanj ki ba. ³ Akak awin kë nngit paaj na ulonj kë nṣapenna du bdëk abi ṭi kafetj ki nṭeek, njawo njwuṭaan nbon maakan. Njabi anaṭ ṭi kañog nṭeek du kabanj ki bdëk bi Nil, ⁴ aṣë doh nngit nnuura nmag paaj na ulonj nṣun. Wal mëntj kë Farawuna aṣë lënk aten.

⁵ « Anoyëntj kak aṣë kak aṭaafi. Aṭaafi kë uko uwo wo ji nṣeey nnuura nmag nṣapën ṭi kantoliin kaloolan atag adoo do nṣaṣ paaj na ulonj. ⁶ Uwo kak ji nṣeey njwuṭaan ni uyook wi umayar unuur utërunj nṣapën ṭi kafetj ki

nṭeek atag ado do nṣaṣ paaj na ulonj. ⁷ Nṣeey njwuṭaan nṣafiklën nṣeey nnuura nmag paaj na ulonj nṣun. Wal mëntj kë Farawuna aṣë lënk aten, awin kë aṭaafi ṭaafi.

⁸ Na nfa ahaajalaa, aṣë du baṭëjan na bañaan bakowṭaan bti ṭi Ejiptu. Aṭup baka nṭaafi ni adolonj kë nin alonj aanhil pṭupa na.

⁹ Kë naweeek i baboman Farawuna poot aṣë ji na a : Dbaan aleṣ uko wi mbiinj awo i kado. ¹⁰ Farawuna abi deebaṭër balemparul, nji na naweeek i bajunj. Ajejun awat ukalabuṣ du naṣih i bayenj biki nul. ¹¹ Nṭaafi un batëb bti ṭi utejan uloolan, kë uko wi nṭaafi ni nun ujakunj uṣë paṭ. ¹² Uka du ukalabuṣ naṭaṣa alonj naheberë, anwoonj nalemp i naṣih i bayenj. Nkakalëṣa nṭaafi ni nun, kaṣë ṭupun uko wi njaki. Aṭup andolonj nṭaafi ni nul. ¹³ Kë jibi aṭupunj un, hënk di uṭëpunj: bakakanaan du ulemp wi naan, kë undu baṣë yoonta. »

¹⁴ Kë Farawuna aṣë do kë badu Yotef, kë baṣë taran apënanana du ukalabuṣ. Bapuunka, aṭëlëṣa imiṣa aṣë ṭija ṭi kadun ki Farawuna. ¹⁵ Farawuna aji na a : « Dṭaafi, kë nin alonj aṣë wo aanhil pṭupën uko wi njakunj. Kë baṣë ṭupën aji iji kwin nṭaafi. »

¹⁶ Kë Yotef aṣë teema aji : « Mëntj nji dhilunj pdo uko mëntj! Naṣibaṭi akṭupunj Farawuna uko wi nṭaafi ni nul njakunj. »

¹⁷ Kë aṣë ji na a : « Dṭaafi kë uwo wo ji dnaṭ ṭi kabanj ki bdëk bi Nil, ¹⁸ aṣë win nngit paaj na ulonj nnuura nmag kë nṣapenna du bdëk bi Nil abi afeer ṭi kabanj. ¹⁹ Dkak awin kak kë nngit paaj na ulonj njwuṭaan, nbon nkay maakan kë nṣapën ṭi kafetj ki nṭeek, mëmbaan kawina nngit njanwuṭi ji nanj ṭi Ejiptu bti. ²⁰ Nngit njwuṭaan nbon njadoh nngit paaj na ulonj nṭeek njanwoonj nnuura. ²¹ Kë wi njayoorunj na, iindo ji kwin win me njayoor nundu, ṭiki nbona bon awuṭëtj ji kateeku. Wal mëntj kë nṣë lënk aten. ²² Dkak anoyëntj aṣë ṭaafi kak, dṭaafi awin kë uwo wo ji nṣeey nnuura nmag nṣapën ṭi kantoliin

kaloolan atag ado do nyaas paaj na ulonj. ²³ Kë ndeey njwuṭaan njkay ni uyook wi umayar unuur utërun njakak apën ti pntooliin mënṭ atag ado do nyaas paaj na ulonj. ²⁴ Ndeey njwuṭaan njafiiklën ndeey njnuura paaj na ulonj njun. Dṭup njtaafi ni baṭenjan, kë nin alonj aanhil pṭupën uko wi nhilun katiink. »

²⁵ Yotef aji na Farawuna : « Njtaafi ni Farawuna adolonj njawo njoolan. Naṣibaṭi aṭupa uko wi akdolun. ²⁶ Nngit paaj na ulonj njnuura njawo njsubal paaj na ulonj, ndeey njnuura njampënuj ti pntooliin atag te nyaas paaj na ulonj njawo njsubal paaj na ulonj: njtaafi njawo njoolan. ²⁷ Kë nngit njbon njwuṭaan paaj na ulonj njankbiinj ti kafet ki njteek na ndeey njwuṭaan njantagun ti kantoliin te nyaas paaj na ulonj ni uyook wi umayar unuur utërun njakak awo njsubal paaj na ulonj. Uko mënṭ uyuuj kë uka njsubal paaj na ulonj ni ubon uweek.

²⁸ « Jibi nṭupun Farawuna, Naṣibaṭi ayuuja yuuj uko wi akdolun. ²⁹ Udun aka njsubal paaj na ulonj, pyok pweek pawo ti utaak wi Ejiptu bti. ³⁰ Woli njsubal mënṭ njatëpi, njsubal paaj na ulonj ni ubon uweek njasë bi. Baṅaanj bado ṭilma ṭilma pyok pambiinj awo ti utaak wi Ejiptu. Ubon mënṭ unooran, uhajan utaak maakan. ³¹ Baṅaanj bado ṭilma ṭilma pyok pambiinj awo ti utaak, ubon mënṭ uhajan wa maakan. ³² Woli iwin kë Farawuna aṭaafi nyaas njtëb uwo kë Naṣibaṭi ado uko mënṭ na manjoonan, adoo ṭaran ṭaran kado wa.

³³ « Hënkun Farawuna alaan ṅaanj natit anwoon na uṣal unṭuṅa aṭu'a ti bkow bi utaak wi Ejiptu bti. ³⁴ Farawuna anaṭiin, aṭuun balemp biki nul ti utaak, ti njsubal paaj na alonj ni pyok, baṭuun baṅaanj badoki bafaṣ uko wi bakitun kado ifah kaṅeen kapënan kalonj kaluku. ³⁵ Baṭonkan ndeey bti ti njsubal ni pyok. Farawuna aṭuun baka pṭu ndeey du inkuti du njbeeka bahank nj da. ³⁶ Ndeey njun bahank nj pa njsubal paaj na ulonj ni ubon ti utaak wi Ejiptu ; hënk baṅaanj

biki utaak bawutna kaket wal wi ubon ukbiinj kabi. »

Pdëm pi Yotef

³⁷ Nṭup ni Yotef njalil *Farawuna na banjaanj baṭënka pṣih bti. ³⁸ Farawuna aji na baka : « Njhilan kawin ṅaanj alonj atënt i i? Anwoon na Uhaas wi Naṣibaṭi? »

³⁹ Aji na Yotef : « Wi Naṣibaṭi adoliinj kë ime uko wi, uunka nin ṅaanj antitun, anwoon na uṣal unṭuṅa ji iwi. ⁴⁰ Iwi ikwoon naweek i katoh ki naan, baṅaanj biki utaak bti bado kado uko wi ijakun, pṭij pi pṣih ṭañ pakṭuun mpelu. ⁴¹ Dṭu'u ti kadun ki utaak wi Ejiptu bti. »

⁴² Farawuna apënan wal mënṭ pannel panwoon ti kaṅen ki nul awoh Yotef. Awoharana imiṣa yi patenda pdaanj abot aṭu'a bkitrën bi wuuru ti kaṭuṭ. ⁴³ Apayana ti ukaarun wi nul utëbantën wi njmpëlënt njakpulun unwoon wi nalemparun aññognulun. Kë baṣë huuran ti kadunul aji : « Naṭëpaana! » Kë hënk di di Farawuna aṭu'u lunj ti kadun ki utaak wi Ejiptu bti.

⁴⁴ Aji na Yotef : « Nji dwoon Farawuna, kë nin alonj ti Ejiptu aṣë wo aankdo uko wi iwoonj iindinani. » ⁴⁵ Wi wi aṭu'ulunj katim ki Ṣafnat Paneya aṣë wula Atenat abuk Potifera naṭenjan i On kë aniimi. Kë Yotef aṣë ṅaay na utaak wi Ejiptu bti.

⁴⁶ Yotef aka njsubal iṅeen njwajanṭ wi baṭijulunj ti kadun ki Farawuna naṣih i Ejiptu. Apën aduk Farawuna aṣë ṅaay na utaak wi Ejiptu bti. ⁴⁷ Ti njsubal paaj na ulonj ni pyok, mboṣ manwul ndeey njtum maakan. ⁴⁸ Kë Yotef ado kë baṭoonkan ndeey ni njsubal paaj na ulonj njun aṭu nj ti njbeeka. Aji ṭu ti ubeeka undoli ndeey ni njṭeeh njanfooyun wa. ⁴⁹ Ahank ndeey kë njatum ji pyiw pi bdëk, njatum pṭum paṅ kë badoo ṭañan pniib nj, ṭiki njatum pṭum pweek maakan.

Babuk Yotef

⁵⁰ Ji uṣubal wi ubon udo kabi, Atenat abuk Potifera naṭenjan i On, abukar Yotef bapoṭ biinj batëb. ⁵¹ Yotef awul

nateek katim ki Manate*, aji : « Naşibaţi ado kë nşilma unoor wi naan bti, abot ado kë nşilma katoh ki paapa bti. »⁵² Awul natëbantën katim ki Efrayim†, aji : « Naşibaţi ado kë kabuk kajoobët na nji ti utaak wi pjuuk pi naan. »

⁵³ Wal mënşan kë nşubal paaj na ulon ni pyok ti Ejiptu kë nşaşë ba,⁵⁴ kë ni paaj na ulon ni ubon uweek nşaşë jun, jibi Yotef abiin şup. Ubon uwo ti nştaak bti, kë uko ude uşë wo ti Ejiptu.⁵⁵ Wi bañaan biki Ejiptu bawoon baankak aka uko ude, baya du *Farawuna ahuuran ahepara uko ude, kë aji na baka : « Nayaan du Yotef, nado uko wi akjakanan. »

⁵⁶ Ubon uwo ti utaak bti. Kë Yotef ahaabëş inkuti yi bahankun nşdeey aşë waap na bañaan biki Ejiptu. Ubon ubaa kak adëma dëm du utaak.⁵⁷ Bañaan bapëna nştaak bti abi Ejiptu pnug nşdeey du Yotef şiki ubon udëm ti nştaak bti.

42

Pyit pi Yotef na babak aşin

¹ Wi Jakob atiinkun kë bawaap nşdeey du Ejiptu, aji na babakul : « we wi naşoon atënar ba? ² Dtiink kë baji bawaap nşdeey du Ejiptu! Nayaan da naya nanug nşdeey nşwutna kakeş ubon. »

³ Kë babak aşin Yotef iñeen baya Ejiptu pnug nşdeey.⁴ Kë Jakob aşë wo aando kë baya na Benyamin aşı Yotef şiki aji buşaan baanwo i kajotna.⁵ Babuk *Itrayel baya wal mënş pnug nşdeey anaakiir na bañaan bankyaan kak pla nşdeey, şiki ubon uwo kak du utaak wi *Kanaan.

⁶ Wal mënş Yotef aşıjanun utaak, ul ajaan awaap biki utaak bti nşdeey. Babuk aşin babi anşup ti kadunul afët kaara ti mboş.⁷ Wi Yotef awinan win babak aşin aşë yikrën baka, ado ji ñaan anwoon aambaan kawinara baka. Aşıini alëbar na baka aji : « Napëna şun? »

Kë bateem aji : « Npëna utaak wi Kanaan, nbi bi pnug nşdeey. »

⁸ Yotef ayikrën babak aşin kë bukal başë wo baanyikrëna.⁹ Wal mënş aleş nştaafi ni abiin ado ti baka aşë ji na baka : « An nawo bañaan bammeniin abi pten umban wi nahilanun kakobna utaak woli nabi ugut. »

¹⁰ Kë başë pok aji : « Naweeek, mënş hënk da, nbi bi pnug nşdeey.¹¹ Jibi nşwoon hënk ñiinş aloolan abukun un, nşwo bañaan batool, un balemparu nşenwo bañaan biki ijakun. »

¹² Kë ul aşë ji na baka : « Aa, nabi pten dko di nahilnun kakobna utaak, woli nabi ugut. »

¹³ Kë bateem aji : « Balemparu babi wo iñeen na batëb, awo bti babak ñiinş aloolan du utaak wi Kanaan : nampoşi aduka na aşinun kë alon aneemi. »

¹⁴ Yotef kë aji na baka : « Dşijan ti uko wi njakun.¹⁵ Uko unktuun nji naşup manjoonan wi : dmehna ti bkow bi Farawuna kë naankpën ti woli aşı'an aambi ti.¹⁶ Nahilan alon ti an aya aşıja ; kë an naduka ti kawo ukalabuş te ndo ten me nşup ni nan nşajoonani, woli naandi wa kamehna kak ti bkow bi Farawuna kaji nawo bañaan biki njakun aji nawoo. »

¹⁷ Ajej baka bti awat ukalabuş, kë bado nşuur nşwajanş.¹⁸ Unuur uwanşanşen Yotef aji na baka : « Nji dji kadëman Naşibaţi na manjoonan, ukaan kë nji kaşupan uko wi nakdolun kahilna kawo naankkeş.¹⁹ Woli naşup manjoonan, alon ti an kaduka ti, kawo ukalabuş, bandukiin bayaan na nşdeey ni banumiin pa itoh yi baka inwoon na ubon.²⁰ Naşijan aşı'an nhilna nwin kë nşup ni nan nşajoonani. » Kë badinani.

²¹ Başëlşër aji : « Na manjoonan, nşwo ti pluk uko wi ndolon abuk aşin nja : nwin mñaga ti kës ki nul wi akjakun na nja nşmiira, kë nşë wo nşendi ptiinka. Ukaan kë mñaga mënş mamëb nja. »

* **41:51** Manate : Şi uhebërë danaam katiinkare na pşilma. † **41:52** Efrayim : Şi uhebërë danaam katiinkare na kabuk kajoobët na nji.

²² Ruben ateem baka aji : « Mënjukan aji nawut kado napoŋ buŋaan i? Kë naŋe wo naandii, hënkuŋ nŋluk pkeŋ pi nul. »

²³ Baamme kë Yotef ate uko wi bakaŋ, ŋiki ado ñaan alonj kë aji ŋelëŋ na uŋup wi Ejiptu uko wi bakaŋ baŋup na uhebërë. ²⁴ Yotef aya alow aŋe wooni. Wi akakuŋ, aŋiini na baka aŋe do kë bamob Fimeonj atan ŋi kadun ki baka. ²⁵ Yotef ado kë batuman nŋŋaaku ŋi babinnaanun ŋdeey, abot ado kë bakakan andolonj itaka yi aŋijun ŋi uŋaaku wi nul wi ŋdeey. Awul baka uko uya kade na bgah. ²⁶ Kë bapaf ŋdeey ŋi nŋbuuru aŋe ya.

Pkak du utaak wi Kanaan

²⁷ Kë wi baŋaan aya naŋ du dko dlonj kafër, alonj ŋi baka ahaabëŋ uŋaaku wi ŋdeey wi nul pa pwul ubuuru wi nul ude, aŋe win itaka kë ipaf ŋi ŋdeey duuŋ. ²⁸ Aji na babak aŋin : « Bakakanaan itaka yi naan, dwin ya du uŋaaku naan meeŋ. » Wal mënŋ kë palënk pweek paŋe mob baka kë bakkat kat aŋe ji : « we wi Naŋibaŋi abaŋj ado nja hënk ba? »

²⁹ Wi babanun du Jakob aŋin baka du utaak wi *Kanaan, baŋupa uko bti unŋepun, aji : ³⁰ « Niiŋŋ anwoonj ajug utaak wi nŋaan, alëbar na un aji nŋwo baŋaanj bammeniinj abi pten utaak wi baka kame dko di nŋkkobnunj wa woli nŋbi ugut. ³¹ Nji na a kë nŋwo baŋaanj baŋool, kë nŋenwo baŋaanj biki ajakuŋ. ³² Njaka aji nŋbi wo baŋaanj iñeen na batëb biki nŋiinj aloolan. Kë alonj aŋe neem, kë alonj aduka du aŋinun du utaak wi Kanaan. ³³ Kë nŋiinj ajug utaak aŋe teemun aji uko unŋkaŋj ame kë nŋŋup nŋi nun nŋajoonani uwo nŋdukara alonj ŋi un, nŋej ŋdeey nŋi nŋnumiinj pa itoh yi nun nŋya. ³⁴ Kë nŋŋe wo i kaŋija aŋa'un, wal mënŋ ame kë nŋenwo baŋaanj biki ajakuŋ aji nŋwoo, nŋwo baŋaanj baŋool. Wal mënŋ akakanun abuk aŋinun, nŋbot nŋhil kado kaŋaay na utaak. »

³⁵ Kë jibi bakpënanun ŋdeey ŋi nŋŋaaku nŋi baka, kë andolonj aŋe win itaka yi nul ŋi umbootu wi atanunj ya, balënk maakan bukai na aŋin

baka. ³⁶ Wal mënŋ kë Jakob aŋe ji na baka : « Naŋal pdo nwaanj babak naan : Dneemandën Yotef, abot aneemandën Fimeonj, kë naŋe nŋal kak kaya na Benyamin! ŋi nŋi i i iko yun bti ikjotun. »

³⁷ Kë Ruben aŋe ji na aŋin : « Ihilan kafinj babak naan batëb woli mënŋiju a. ŋu'ana ŋi kaŋen ki naan, dkakanu a! »

³⁸ Kë aji : « Abuk naan aankya na an, abuk anin aneemi kë aduka aloolan. Woli buŋaan daya jotna du bgah, mnhaj kafinjën, nŋi ndoonj abi ŋaf ŋaf. »

43

Benyamin na babak aŋin baya du Ejiptu

¹ Ubon udëma dëm pya ŋi utaak. ² Wi Jakob na babakul babaŋj ŋdeey nŋi baŋijnun Ejiptu, kë aŋe ji na baka : « Nakakan naya nanug ŋdeey nŋlonj. »

³ Kë Yuda aŋe teem aji : « Niiŋŋ i utaak wi Ejiptu aŋup na mntumul aji : “Nawutan kabi ŋi kadun naan kë naanwo na aŋa'an.” ⁴ Woli iwutun kë nŋya na aŋa'un, nŋya kaya nug ŋdeey, ⁵ kë iŋale wo iinwuta, nŋenkya, ŋiki nŋiinj aji : “Nawutan kabi ŋi kadun naan kë naanwo na aŋa'an.” »

⁶ Jakob i bakakuŋ adu *Itrayel aji na baka : « we ukaŋj kë najaka naŋaa ba? Nji i i najubanun. »

⁷ Kë bateem aji : « Niiŋŋ ahepararun hepar iko itum ŋi biki katohun, aji na un : “Aŋinan ahuma najeb i?” “Naka aŋa an alonj i?” Hënk kë nŋŋupa, nŋenhilan kame kë abi kajakuŋ nŋŋija aŋa'un. »

⁸ Kë Yuda aŋe ji na aŋin : « Wutan napoŋ abi na nŋi. Nya, nŋhilna nŋwo nŋenkkeŋ un na iwi na babakun. ⁹ Djej uko wi napoŋ ŋi bkow naan, nŋi i i ikheparulunj woli mënŋak na a, aŋija ŋi kadunu. Uko mënŋ uwole kajubanu te unuur wi nŋi kakeŋun. ¹⁰ Woli nŋenjon lah hënk, nŋndoonj abi ya kadobi kak utëbanŋen. »

¹¹ Kë Itrayel aŋin baka aŋe ji : « Jibi uwoonj haŋ nadoon uko wi : naŋijan iko ilonj ŋi inuurnaaniinj ŋi utaak naŋij

ñiint̄ mēnt̄, iko itaabanaani pde, ilil p̄t̄kēn, na ikuraaraani, mnob na mbuk mnlon̄ mndoh. ¹² Nakaan najej itaka nahoṭan̄ ṭi yi nabiin̄ aṭēnk̄ ṭi n̄ṣaaku ṇi nan, uhinan kawo baamme kē baṭu ya da. ¹³ Najajan aṭa'an nakak du ñiint̄ mēnt̄. ¹⁴ Dñehan *El Ṣaday, Naṣibaṭi Anhiniin̄ iko bti ado ñiint̄ mēnt̄ ajoob bkow na an adoo wutan nakak na abuk aṣinan undu na Benyamin. Kē n̄ji woli dwo kawaan̄ babak naan uwo haṇ. »

¹⁵ Kē bajej iko yi bawoon̄ i kaya kaṭen, ajej itaka yi banumiin̄ ado nyaaṣ n̄tēb aṣē ya na Benyamin. Baya wal mēnt̄ Ejiptu aya du uko Yotef.

Du uko Yotef

¹⁶ Yotef awin Benyamin kē agakandēr na babak aṣin aṣē ji na naweek i balemp biki nul : « N̄ooṭan̄ bañaan̄ biki du katoh, ifin̄ untaam iboman, bade n̄ṭa blant na n̄ji. » ¹⁷ Kē ñiint̄ ado jibi Yotef ajakuṇ añaooṭ baka du katohul. ¹⁸ Balēnk̄ wi bañoṭuṇ baka du uko Yotef aṣē ji : « Itaka yi n̄ṭēnkun̄ du n̄ṣaaku ṇi n̄ja uyaaṣ uteek iṭuun̄ kē bakñooṭ n̄ja, bajotna n̄ja, kamob kado kajuukn̄ṭēn̄ ṭi ulemp. Bajej kak ṇbuuru ṇi n̄ja. »

¹⁹ Baya añaog naweek i balemp biki Yotef du plēman pi katoh aṣē ji na a : ²⁰ « Naweek, miirun! N̄bi uyaaṣ uteek pnug ṇdeey. ²¹ Kē wi n̄ṣaan̄ aban du dko di ṇnaṭuṇ kafēr, ṇhaabēs ṇṣaaku, aṣē win kē itaka yi andoluṇ ṭi un kē iwo du ṇa meet̄, afēnana aliṇ na itaka yi ṇlukuṇ. N̄ṭij ya, yi yi. ²² N̄kak aṭij itaka pa pnug ṇdeey kak. N̄emme anṭuun̄ ya du n̄ṣaaku ṇi nun. »

²³ Kē un̄ aṣē teem baka aji : « Natēṇṭēnēn, nawut kalēnk! Naṣibaṭi, i an na aṣinan najaan̄ nadēman aṭuun̄ itaka mēnt̄ ṭi n̄ṣaaku ṇi nan. N̄ji ṭi uleef naan dyeenk̄ itaka yi nan. » Wi wi aṣaan̄ aṭij baka Timeon̄. ²⁴ Aneejan baka du katoh awul baka meel kē bañow ihoṭ abot awul ṇbuuru ṇi baka ujaagal. ²⁵ Bapēnan iko yi bawoon̄ i p̄ten Yotef abēkan ayoonka abi pde blant ṭiki baṭup baka kē badeena da.

²⁶ Wi Yotef aṭiiṣuṇ du katoh, bawula iko yi baṭijuṇ aṣē ṇup afēt̄ kaara ṭi mboṣ. ²⁷ Kē un̄ aṣē wul baka mboṣ aṣē hepar baka aji : « Hum di uleef uwoon̄ na aṣinan naṭaf i nabiin̄ ajakēn ba, ahuma da i? »

²⁸ Bateema aji : « Aṣinun, nalemparu, awo da, uleef uwo bnuura na a. » Bakak aṇup afēt̄ kaara ṭi mboṣ.

²⁹ Wi Yotef akatuṇ kēs̄ aṣē win Benyamin aṭa'ul, abuk anin, aṣē hepar aji : « I, awoon̄ aṭa'an i najaknuṇ i? »

Aṭiini na a aji : « Abuk naan, dñehan Naṣibaṭi awulu bnuura. » ³⁰ Aṭaran apēn̄ ṭiki p̄ñaak paṭi na a, kē mnkuul mañogi. Aya aneej du meet̄ di nul aṣē jun ṇwooni. ³¹ Wi abaan̄, añaow kaara akan̄ mnkuul aṣē pēn aji na balemparul baṭij pde.

³² Bayiṣa mpaṭ, ayiṣ babak aṣin mpaṭ abot ayiṣ bañaan̄ biki Ejiptu ṭiki biki Ejiptu baanhil pde ṭi dko dloolan na biki Itrayel : bapok uko mēnt̄ bnuura. ³³ Ado babak aṣin kē baṭo ataṇ na a, andoluṇ na dko di awoon̄ i kaṭo, ajunna du bajeen te du nabaaṣa, kē bukal baṣē ñoṇar awo ṭi ptenar. ³⁴ Ul kē aṣē do kē bapēnan ṭi kayiṣ ki nul idaaṣ innuuriin̄ awul baka. Dko di Benyamin dapel di bandukiin̄ nyaaṣ kañeen. Badaan na a, alilan akuj.

44

Pnkalame pawinana ṭi uṣaaku wi Benyamin

¹ Yotef aji na naweek i balemp : « Tumaan n̄ṣaaku ṇi bañaan̄ biki ṇdeey, bajejan ṇdeey bti ṇi bahilanuṇ kayaanaan, ṭuun kak ṭi uṣaaku wi andoluṇ itaka yi nul. ² Jajan pnkalame pi naan, panṭaknuṇ untaam, iṭu pa ṭi uṣaaku wi anwoon̄ nampoti, na itaka yi aluknuṇ ṇdeey. » Kē un̄ ado jibi Yotef ajakuluṇ.

³ Wi nfa mambanuṇ, bado babak aṣin Yotef kē badapa ṇbuuru ṇi baka atool pya. ⁴ Bapēnaara pēn ṭi ubeeka, kē Yotef aṣē ji na naweek i balemp : « Naṭiin, idookan biint̄ bukuṇ iṣē iji na

baka: “we ukaan kë nakakan bnuura bi badolanan na buṭaan ba? ⁵ We ukaan kë nakiij pnkalame pi ajug naan ajaan adaanna kabot kadolna pṭoori ba? Uko wi nadolon uwuṭi.” »

⁶ Aya amob baka aṣe ṭup baka ṅṭup ṅaṅ. ⁷ Kë baṣe teema aji: « we ukaan kë ajugun akṭiini hēnk? Un balemparu ṅhil kado uko waṅ i? ⁸ Iwin kë itaka yi ṅbiin aṭenk du ṅṣaaku ṅi nun meet ṅṭju ya wi ṅpennun uṭaak wi Kanaan, hum di di ṅhilun kakiij du katoḥ ki ajugun uwuuru këme iko yi untaam? ⁹ Tenan ṭi iko yi nun, ṭi nalemparu i baktēnkun kako kankiijaniin nafiṅana, un ṭi ṅleefun, nakakanun baṅaan biki bakjuukntēnun ṭi ulemp. »

¹⁰ Kë un aji: « Uwoon jibi najakun: ṅaan i bakwinun ṭi iko yi nul kako kankiijaniin djuukntēna ṭi ulemp, kë bandukiin bahil kaya na bgah bi baka. »

¹¹ Kë bataran, andolon kë awalan uṣaaku wi nul ahaabēṣ wa. ¹² Kë aten tenan ṅa ajunna du naweek aṣe baaṅsaan du nampoṭi, kë pnkalame pawinana ṭi wi Benyamin. ¹³ Wi babak aṣin Benyamin bawinun uko mēnt, batow imiṣa yi baka aṭu ṅṣaaku ṭi ṅbuuru aṣe kak ubeeka.

Bṭup bi Yuda

¹⁴ Wal wi bi Yuda na babak aṣin bakneejun du uko Yotef, ahum da. Babi anup ṭi kadunul afēṭ kaara ṭi mboṣ. ¹⁵ Ahepar baka aji: « we wi wi nabaan ado hēnk ba? Naamme kë ṅaan anwoon ji ṅi ahil pme iko immeniin i? »

¹⁶ Kë Yuda ateem aji: « Naweek, we wi ṅṣaan aji na iwi, we wi ṅbaan aṭup kaji wul ukaan kë uko wi udolanaa, Naṣibaṭi ayuujun pjuban pi balemparu. Un biki biki, kakanun bajuuk ṭi ulemp un na i baṭēnkun na pnkalame pankiijaniin. »

¹⁷ Kë Yotef aji: « Mēnhil kado uko waṅ, ṅaan i bawinun pnkalame ṭi a i i ṅi kajuukntēnun ṭi ulemp. An, nakakan na iṭēb ijoob du aṣinan. »

¹⁸ Kë Yuda aṣe ya aṅoga aji na a: « Naweek, iwo ji *Farawuna, ṭenaan dṭupu uko ulon iṣe iwut kadeebaṭer nalemparu! ¹⁹ Ajug naan abi heparun me aṣinun ahuma najeb abot aheparun me ṅka abuk aṣinun alon kak, ²⁰ kë ṅteema aji aṣinun awo naṭaf kë ṅbot aka aṭa'un alon anwoon nabaaṣa i nul i abukun ṭi pṭaf pi nul. Abuk anin an mēntan akeṭ kë aduka aloolan ṭi kayin ki anin. Aṣinun aṅala bnuura. ²¹ Kë iji na balemparu baṭju a itap pkēṣ. ²² Kë ṅteemu aji napoṭ aanhil pduk aṣin, woli aya aduka, aṣin kakeṭ. ²³ Kë iṣe mēbanaara mēban aṭup aji ṅwut kakak ṭi kadunu kë ṅnwo na a.

²⁴ « Kë wi ṅkakun du aṣinun nalemparu ṅṭupa uko wi ijakun. ²⁵ Wi ṅwal ṅlon ṅaṭepun, kë aṣinun ajakun na un ṅkak ṅya ṅnug ṅdeey. ²⁶ ṅteema aji ṅenkya kë ṅngakandēr na aṭa'un, ṭiki ijakun aji woli ṅmēbi na a ṅnkhil pbi ṭi kadunu. ²⁷ Wal mēnt kë paapa nalemparu aṣe jakun: “Name kë ahar naan awulaarēn bapoṭ batēb. ²⁸ Alon aneemi, uko ulon wi uṭeḥ uka pfiṅa ṭiki aanwinana te ṅṭa. ²⁹ Kë woli naya na i, kë uko ulon uya dola, nado mnhaj manfiṅēn ṅi ndoon abi ṭaf ṭaf.”

³⁰ « Kë hēnkun woli dban du uko paapa nalemparu, awo mēnwo na napoṭ i uhaaṣ wi nul uwoon, ³¹ wi akwinarun win kë aanwo na un, akeṭ, un balemparu ṅkdolon mnhaj manfiṅ aṣinun andoon abi ṭaf ṭaf. ³² Kë ṅi nalemparu ṅṣe ji na aṣinun aṭu napoṭ ṭi kaṅen ki naan. Aji na a woli mēntija a, kajubana ṅnuur ṅi naan bṭi. ³³ Hēnkun, wutaan ṅi nalemparu nyeenkar aṭa'naan, nwo i ikdoon kajuukntēn ṭi ulemp. Ul aṣe ya na babak paapa. ³⁴ Hum di di nhilanun kaya du paapa kawo mēnwo na napoṭ? Mēnṅal pwin pwuṭan pi nul. »

45

Pṭiinkar pi Yotef na babak aṣin

¹ Wal mēnt kë Yotef aṣe wo aanhil pmēban mnkuul mi nul ṭi kadun ki baṅaan banwoon na a, ahuuran aji

na bañaan biki Ejiptu bti bapën bdig. Nin alon nampați aanwo da, kë aşë ɥup babuk aşin aji awo Yotef. ² Awooni wal mënɥ ado pdiim kë banwoon bdig badoo tiink. Uko unɥepun wun uya adoo ban du katoh ki *Farawuna.

³ Yotef aji na babuk aşin : « Nji Yotef a. Paapa ahum najeb i? » Kë baanhil pteema ɥiki balënk maakan.

⁴ Kë aşë ji na baka : « Nabiin nañogën. » Kë bañoga. Aji na baka : « Nji a, Yotef abuk aşinan i nawaapun kë bañoot Ejiptu. ⁵ Nawutan kahaajala nabot nawut kadeebaɥër ikowan ɥi uko wi nawaapun ɥi, ɥiki Naşibaɥi adolnuɥ kë nɥotan kadun ɥi, nawutna kakeɥ. ⁶ Natenan, hënk di uwoon, nşubal nɥëb nji nji, nji ubon uwoon ɥi utaak, ukak aka kak nşubal kañeen nji nin ñaan awoon aankjaar këme kakit. ⁷ Naşibaɥi ajotanaan kadun, pntaali pi nja pawutna kaba, baɥum ɥi an babot babuur. Uko mënɥ uwo mbuur mnweek. ⁸ Kë uwo hënk, mënɥ an naɥijnun ɥi, Naşibaɥi a. Ul akaan adolën kë nwo nalemp anwoon naweek ɥi biki Farawuna naşih, naweek i katoh ki nul bti, abot aɥu'ën ɥi kadun ki utaak wi Ejiptu bti.

⁹ « Hënkun, nataraan nakak du uko paapa naşë najaka, uko wi Yotef abuku ajakuɥ wii wi : « Naşibaɥi aɥu'ën kë nwo anwoonun naweek ɥi utaak wi Ejiptu bti. Faraan ibi ɥi nji. ¹⁰ Dwulu dko ifëɥ du utaak wi Goşen, ifëɥ iñogën iwi na babuku, bababu, nntaam nji nu bti na bka bi tu bti. ¹¹ Dhil wal mënɥ kado kado kanuma ki nu, ihilna iwo iinkwaan bka bi nu, iwi na biki katohu ɥiki ubon ukak aɥo te nşubal kañeen kak. » »

¹² Akak aji na babuk aşin : « Nawin na kës ki nan, kë Benyamin akak awin kë nji kaɥiiniin na mntum mi naan. ¹³ Nayaan du paapa naɥupa mndëm bti mi nkaan ɥi Ejiptu na uko bti wi nawinun. Nataraan naya nakak na paapa ɥi. »

¹⁴ Yotef alut amook Benyamin, kë bakwooni bukal batëb bti. ¹⁵ Akak

aya amook babuk aşin bti aşë wooni, wi ayompuɥ kë başë ɥëlşër na a.

Farawuna adu Yakob abi du utaakul

¹⁶ Uko unɥepun uban du uko *Farawuna. Baɥupa aji babuk aşin Yotef babii, kë ul na balemparul banjaan baɥënka pşih bawin kë uwo uko unuura. ¹⁷ Kë Farawuna aşë ji na Yotef : « ɥiiniin na babuk şaaş iji na baka : « Najijan nɥeey nji nan ɥi nbuuru nji nan naya utaak wi Kanaan. ¹⁸ Najejan aşinan na bañaan biki nan nabi ɥi nji. Dwulan mboş mannuurnaaniin ɥi utaak wi Ejiptu, nabot nado kade mnde mannuurnaaniin ɥi utaak. » ¹⁹ Kaki iji na baka bajej nkaaru nji nmpëlënt nɥakpuluɥ baɥjna şaaş, bapoɥ bampoɥi na baaɥ. ²⁰ Jakan na baka bawut kado katen iko yi badukuɥ, ɥiki iko innuurnaaniin ɥi Ejiptu iwo yi baka. »

Pkak du Kanaan

²¹ Kë hënk di di babuk Yakob i bakakuɥ ado *Itrayel badoluɥ uko mënɥ. Yotef ado jibi *Farawuna ajakuɥ awul baka nkaaru nji nmpëlënt nɥakpuluɥ na uko wi bakyaan kade ɥi bgah. ²² Awul baka andoluɥ kamişa kahalu, aşë wul Benyamin itaka itum* na imişa kañeen ihalu. ²³ Akak awul pa aşin nbuuru iñeen njanjijuɥ iko innuurnaaniin ɥi Ejiptu na nbuuru nwaat iñeen njanjijuɥ nɥeey, na ipoom na iko ide pa bayaaş bi aşin. ²⁴ Ado babuk aşin kë bayaa, aşë ji na baka : « Nawutan kadeebaɥër nleefan ɥi bgah. »

²⁵ Bapën du Ejiptu aya aban du utaak wi *Kanaan du Yakob aşin baka. ²⁶ Baji na a : « Yotef awo najeb, ul adoon awo nantunja i Ejiptu bti. » Kë uhaaş wi ɥul uşë wo ha wo jibi uwoon ɥiki aanfiyaar baka. ²⁷ Kë wi başaan akakalëşa uko bti wi Yotef ajakuɥ, kë abot awin iko bti yi ayilbanun pa pji-jna kë uhaaş wi nul uşë jun plilan. ²⁸ Kë aşë ji : « Ukëşi! Yotef abuk naan awo najeb. Dya kawina ji mbi ndo kakeɥ. »

* 45:22 Itaka itum : Itaka mënɥ iwo ktaka iñeen week nɥwajanɥ (300) yi baɥaknuɥ untaam.

46

Pya pi Jakob du utaak wi Ejiptu

¹ Jakob i bakakuŋ adu *Itrayel anaŋa na iko yi akaaŋ bti pya Ejiptu. Wi abanuŋ du Berŋeba, ado btejan pa Naŋibaŋi i Itaak aŋin ajaan ademan. ² Na utejan mēnt, Naŋibaŋi aŋiini na Itrayel ŋi nŋaafi aji na a : « Jakob, Jakob » kē ateem aji : « Nji wi. » ³ Naŋibaŋi kē aŋe ji na a : « Nji dwoon Naŋibaŋi, Naŋibaŋi i ŋaaŋ ajaan ademan. Kkali pya Ejiptu, dlun kado pntaali pweek papenna da ŋi iwi. ⁴ Nji kak dwala na iwi du Ejiptu, nji kalunŋiŋ kapēnanu da. Yotef awo na iwi ul akun kadētu kēŋ woli ikeŋi. »

⁵ Jakob apenna Berŋeba kē babukul baŋe payana ul na bapoŋ bampoŋi na baat ŋi nkaaru ŋi nmpēlēt nkapulun ŋi Farawuna adolon kē nŋaaraada. ⁶ Baya na itani yi baka na iko bti yi bakaŋ ŋi utaak wi *Kanaan. Jakob aya du Ejiptu na bampennun bti ŋi a : ⁷ babukul biint na baat, na bababul biint na baat. Aya na baka bti Ejiptu.

Katoh ki Jakob

⁸ Itim yi baŋaan biki Itrayel banyaan du Ejiptu yii yi :

Itim yi Jakob na babukul :

Ruben awoon bajeenul, ⁹ babukul bawo : Hanok, Palu, Hetron na Karmi.

¹⁰ Babuk Timeon bawo : Yemuwel, Yamin, Ohad, Fohar, na ŋawul abuk nnaat i utaak wi Kanaan.

¹¹ Babuk Lewi bawo : Gerŋon, Ko- haŋ na Merari.

¹² Babuk Yuda bawo : Er, Onan, ŋela, Peret na Terah. Er na Onan bakteŋa du utaak wi Kanaan.

Babuk Peret bawo : Hetron na Hamul.

¹³ Babuk Itaakar bawo : Tola, Puwa, Yaŋub na ŋimron.

¹⁴ Babuk Fabulon bawo : Fered, Elon na Yahleel.

¹⁵ Bukuŋ bawoon biint biki Leya abukaruŋ Jakob du Padan Aram, na bababul aŋu na Dina abukul nnaat. Bawo iŋeen nŋwajanŋ na bawajanŋ.

¹⁶ Babuk Gad bawo : Tefon, Hagi, ŋuni na Etbon na Eri na Arodi na Areli.

¹⁷ Babuk Aŋer bawo : Yimna, Yiŋwa, Yiŋwi, Beriya na Terah poonu abuk aŋin baka.

Babuk Beriya bawo : Heber na Malkiyel.

¹⁸ Bukuŋ bawoon babuk Tilpa, nalemp nnaat i Laban awulun Leya abukul. Bapoŋ biki abukaruŋ Jakob na bababul bawo iŋeen na paaj.

¹⁹ Bapoŋ biki Rakel ahar Jakob abukun bawo : Yotef na Benyamin.

²⁰ Yotef abuk na Atenat abuk Poti- Fera naŋenan i On bi Manate na Efrayim du utaak wi Ejiptu.

²¹ Babuk Benyamin bawo : Bela, Beker na Aŋbel na Gera na Naaman, na Ehi na Roŋ, na Mupim, na Hupim na Ard.

²² Bukuŋ bawoon biint biki Rakel abukaruŋ Jakob, na bababul, bawo bukal bti iŋeen na babaakēr.

²³ Abuk Dan awo : Huŋim.

²⁴ Babuk Neftali bawo : Yahtiyel, Guni, Yeter na ŋilem.

²⁵ Bukuŋ bawoon babuk Bila nalemp nnaat i Laban awulun Rakel abukul. Bapoŋ biki abukaruŋ Jakob na bababul bawo paaj na alon.

²⁶ Baŋaan bti biki katoh ki Jakob bampennun ŋi a aya na a du Ejiptu, woli bahar babukul baanfenanaa, bawo iŋeen paaj na paaj. ²⁷ Babuk Yotef bambukiin da bawo batēb. Baŋaan biki katoh ki Jakob banyaan Ejiptu bawo iŋeen paaj na ulon (70).

Yotef aya pkit aŋin

²⁸ Jakob i bakakuŋ ado *Itrayel ayil Yuda kē ajota kadun aya du Yotef aji na a baya bayit du Goŋen. Wi Jakob na biki katohul babanun ŋi Goŋen, ²⁹ kē Yotef aŋe tan ukaaru wi umpēlēt ujaan upul, apaya ŋi wa aŋe ya pyit na Itrayel aŋin. Wi awinaaru- lun win, alut amooka aŋe wooni ajon. ³⁰ Itrayel aji na a wal mēnt: « Hēkunŋ dhilan kakeŋ wi nwiniin kē iwo najeb. »

³¹⁻³² Wal mēnt kē Yotef aŋe ji na babuk aŋin na baŋaan biki katoh ki aŋin : « Dya kaŋup *Farawuna kē nabani kabot kaji na a babuk paapa na baŋaan biki katohul bawo

bayafan, baji balemp du itani. Babi na n̄ntaam n̄i baka b̄ti na iko b̄ti yi bakaan̄. ³³ H̄enk, woli Farawuna adu'an aheparan uko unwoon̄ ulemp wi nan, ³⁴ najaka : “Balemparu bawo bayafan du kpoṭ ki baka te h̄enkuṅ, k̄e baṣinun kak babi wo bayafan.” H̄enk nahil kaf̄eṭ ṭi mboṣ mi Goṣen, ṭiki bañaan̄ biki Ejiptu baan̄ji banaakiir na bayafan. »

47

Yakob du uko Farawuna

¹ Yotef aya du *Farawuna aji na a : « Paapa na babak paapa bap̄enna utaak wi *Kanaan aban̄ ṭi na n̄ntaam n̄i baka b̄ti na iko b̄ti yi bakaan̄, bawo du Goṣen. » ² Aje kañeen ṭi babak aṣin biki aṭijun̄ aya yuuj Farawuna. ³ K̄e uṅ ahepar baka : « we uwoon̄ ulemp wi nan? »

K̄e bateem aji : « Balemparu bawo bayafan ji baṣin baka. »

⁴ Bakak aji na Farawuna : « N̄bi bi pyaan̄ṭ ṭi utaak wi, ṭiki ubon uweek uwo du Kanaan, k̄e p̄jaagal paankak awo pa itani yi balemparu. Ṭenun h̄enkuṅ n̄ya n̄f̄eṭ du Goṣen. »

⁵ Farawuna aji na Yotef : « Ṣaaṣ na babak ṣaaṣ babi ṭi iwi. ⁶ H̄enkuṅ utaak wi Ejiptu wu wun̄, tenan dko dannuurnaaniin̄ iwul da baka baf̄eṭ. Baf̄eṭan du Goṣen. Ikale win ṭi baka banhiniin̄, k̄ṭu itani yi naan ṭi iñen yi baka. »

⁷ Wal m̄enṭ k̄e Yotef aṣ̄e ṭij Yakob aṣin du Farawuna ayuuja a, k̄e Yakob awula mboṣ bnuura. ⁸ Farawuna k̄e aṣ̄e hepara aji : « Ika n̄ṣubal hum ba? »

⁹ K̄e ateem aji : « N̄ṣubal n̄i n̄ji kayaantun̄ ṭi mboṣ n̄awo iñeen-week na iñeen n̄wajan̄ṭ (130). N̄ṣubal n̄i naan n̄atiink̄ṭi abot awo n̄i unoor, m̄enbanan n̄ṣubal n̄i baṣin naan wi bakyaantun̄. »

¹⁰ Yakob awul kak Farawuna mboṣ bnuura aṣ̄e p̄en aya.

¹¹ K̄e h̄enk di Yotef adolon̄ k̄e aṣin na babak aṣin baf̄eṭ du utaak wi Ejiptu, awul baka dko dannuurnaaniin̄ ṭi

utaak du umban̄ wi Ramtet di bakaan̄ aji bado Goṣen jibi Farawuna ajakulun̄. ¹² Awul aṣin na babak aṣin na bañaan̄ b̄ti biki bawoonaanun̄ n̄deey n̄ank̄eṣun̄ baka b̄ti.

Udo wi Yotef ṭi wal wi ubon

¹³ Ubon ud̄em maakan ṭi Ejiptu na *Kanaan, nin uko ude uunwo ṭi utaak b̄ti, k̄e bañaan̄ banoor baamme jibi bakdoli. ¹⁴ Yotef awaap bañaan̄ biki Ejiptu na biki Kanaan n̄deey, h̄enk aje itaka yi baka b̄ti awul *Farawuna. ¹⁵ Wal wi itaka yi biki Ejiptu na yi biki Kanaan ibaan̄, bañaan̄ biki Ejiptu b̄ti babi du Yotef aji na a : « Wulun n̄deey! N̄wo i kakeṭ ṭi kadunu wi n̄woon̄ n̄enkak awo na itaka yi? »

¹⁶ K̄e aṣ̄e ji na baka : « Jibi nawoon̄ naankak aka itaka, nawulan n̄ntaam n̄i nan, n̄ṣ̄e nwulan n̄deey. »

¹⁷ K̄e baṭij n̄a Yotef k̄e awul baka n̄deey. Balon̄ bawul n̄mp̄el̄ent̄ ayeenk n̄deey, k̄e balon̄ babi na n̄kaneel, n̄pi, n̄git, n̄buuru ayeenk n̄deey. Uṣubal m̄enṭ bañaan̄ bawula n̄ntaam n̄i baka ahilna ade.

¹⁸ Wi uṣubal wun̄ uṭ̄epun̄, k̄e bakak du a uṣubal ut̄eban̄ṭen̄ aji na a : « Iwi, naweek, ime k̄e n̄enkak aka itaka, k̄e n̄ntaam n̄i nun b̄ti n̄kak n̄i nu. N̄enkak aka nin uko ulon̄ uṭ̄iju won̄ṭi m̄enṭ n̄lefun n̄a k̄eme n̄ṭeehun. ¹⁹ N̄wo i kakeṭ ṭi kadunu i? N̄ṭeehun n̄abot n̄atoka i? Nugun na n̄ṭeeh n̄i nun na n̄deey n̄i iwoonaanun̄, n̄ṣ̄e n̄kak balempar Farawuna. Wulun kak b̄tepi n̄hilna n̄wo bajeb n̄wut kakeṭ ubon, n̄ṭeeh n̄i nun n̄awut kadiiṣ. »

²⁰ H̄enk, k̄e Yotef anug pa Farawuna mboṣ mi Ejiptu b̄ti, ṭiki ubon udo k̄e bañaan̄ biki utaak b̄ti bawaap n̄ṭeeh n̄i baka. Utaak ukak wal m̄enṭan̄ b̄ti wi Farawuna. ²¹ Ado bañaan̄ k̄e bakak alempar naṣih* ṭi utaak b̄ti. ²² N̄ṭeeh n̄i baṭen̄an̄ ṭañ n̄i n̄i awoon̄ aannugi, ṭiki Farawuna apiit ṭi bgah bi utaak aji ul akdoon̄ kawul baka uko ude. K̄e baji bayeenkna uko ude ṭi a, ukaan̄ k̄e baanwaap n̄ṭeeh n̄i baka. ²³ Yotef

* 47:21 Ado bañaan̄ k̄e bakak alempar naṣih : Balon̄ baji : ado baka k̄e bakak du n̄beeka.

aji na balemp biki utaak : « Natenan, dnugan, an na n̄teeh n̄i nan, k̄e nakak biki Farawuna. H̄enkuṅ nanje btepi, ²⁴woli nakiti, nado kafaas̄ n̄deey kado ifah kañeen, kajej kalon̄ kawul ka Farawuna, ibaak̄er indukiin̄ iwo yi nan. Najej ṅi ya uko utepi, uko ude wi nan na wi bañaan̄ biki katohan bti. »

²⁵ Bateema aji : « Ibuuranun pkeṅ, Jibi idolon̄ un bnuura, ṅkak balemp biki Farawuna. »

²⁶ Yotef k̄e aṣ̄e do k̄e bado ṅi bgah bi baka uko wi bajaan̄ baṭas̄, bado ṭas̄ wa te h̄enkuṅ. Baji bawul Farawuna kafah kañeenant̄en ṅi iko yi bakitun̄. N̄teeh n̄i baṭeṅan̄ ṭañ̄ ṅawoon̄ ṅaankak ṅi Farawuna.

N̄ṭup ṅbaañ̄saani ṅi Yakob

²⁷ H̄enk, k̄e bañaan̄ biki *Itrayel baf̄et̄ du utaak wi Ejiptu du Goṣen. Baka da n̄teeh, k̄e kabuk kajoob̄et̄ na baka k̄e bakak pntaali pweek. ²⁸ Yakob awo du Ejiptu ado da ṅṣubal iñeen na paaj na ulon̄ (17). N̄nuur ṅi nul bti ṅi mboṣ ṅawo iñeen-week na iñeen-ṅbaak̄er na paaj-na-ulon̄ (147). ²⁹ Wal wi pkeṅ pañogun̄ ado k̄e badu'a Yotef abukul, k̄e aṣ̄e ji na a : « Woli iñal̄en, kyuuj̄en k̄e iṭu'ēn ṅi uhaas̄ abot aji ktiink̄ ṅṭup ṅi naan wi iṭuun̄ kañen ṅi pnkant naan† kamehna kahon̄en k̄e iinkmoȳen ṅi utaak wi Ejiptu. ³⁰ Woli dkak du bajug naan, kjej̄en ṅi Ejiptu kaya moy du ih̄er yi baka. »

K̄e ateem aji : « Ddo jibi ijakuṅ. »

³¹ K̄e aṣ̄e jaka : « Mehniin̄ keeri. » K̄e amehnaa, wal m̄ent̄ k̄e Itrayel aṣ̄e ṅup ṅi kaliṣa ki nul.

48

Manate na Efrayim

¹ Wi iko yan̄ iṭepun̄ ajon, k̄e baṣ̄e bi aji na Yotef : « Ṣaas̄ amaaki. » K̄e anaṭa aya da agakand̄er na babukul biin̄ṭ bat̄eb, Manate na Efrayim. ² Baji na Yakob k̄e Yotef abukul abani. K̄e

Yakob i bakakuṅ adu *Itrayel, adoon- aan anaṭa aṭo ṅi kaliṣa. ³ Aji na Yotef : « *El Ṣaday, Naṣibaṭi Anhiniin̄ iko bti ap̄en awinana ṅi kadun naan du Lut du utaak wi Kanaan, awul̄en bnuura, ⁴ aṣ̄e jak̄en : “Ddo kabuk kajoob̄et̄ na iwi, ibuk iṭuman maakan. Ddo pntaali pankp̄ennun̄ ṅi iwi pawo ṅṭaak ṅṭum. Dwulu mboṣ mi, iwi na pntaali pankp̄ennun̄ ṅi iwi te m̄ṅo.”

⁵ « H̄enkuṅ bapoṭ bat̄eb biki ibukuṅ ṅi Ejiptu ji mbi ndo kabi, bawo biki naan. Efrayim na Manate bakak babuk naan ji bi Ruben na Timeon̄ bawoon̄ baka. ⁶ K̄e bapoṭ biki ikaan̄ abi kabuk, bawo biki nu, bayeenkna ṅi baweek baka uko wi bawoon̄ i pyeenk*.

⁷ « Ddo uko m̄ent̄ ṅiki wi ṅji kap̄ennun̄ Padan Aram, naan Rakel akeṭ du utaak wi Kanaan ṅi bgah ji ṅdo kaban Efrata. Dmoya da ṅi bgah bi Efrata, dko m̄ent̄ dawoon̄ Betleyem. »

⁸ Wal m̄ent̄ Itrayel awin bapoṭ biki Yotef aṣ̄e hepar aji : « Biki bawo bahon̄? »

⁹ K̄e Yotef ateem aṣ̄in aji : « Bapoṭ biki Naṣibaṭi awulun̄ ṅi baka. »

K̄e aji na a : « Ṭijaan baka n̄ñehand̄er baka Naṣibaṭi. »

¹⁰ Wal m̄ent̄ p̄ṭaf pado k̄e k̄eṣ ki Itrayel kanoorani, k̄e aankak awin bnuura. Yotef ado baka k̄e bañog aṣ̄in, k̄e aboot baka abot amook baka. ¹¹ Aji na Yotef : « M̄enṣal ṭfa aji dkak awin kaara di nu, k̄e Naṣibaṭi aṣ̄e do k̄e nwin babuku. »

¹² Yotef awalan baka wal m̄ent̄ bukāl bat̄eb bti ṅi ijuh̄el yi Yakob aṣ̄e ṅup ṅi kadunul af̄et̄ kaara ṅi mboṣ. ¹³ Am̄eban Efrayim ṅi kañenul kadeenu ahilna awo ṅi kamayu ki Itrayel aṣ̄in, aṣ̄e m̄eban Manate ṅi kamayu ahilna awo ṅi kadeenu ki Itrayel. ¹⁴ K̄e aṣ̄in aṣ̄e tar iñen yi nul k̄e iyitiiri, apaf kadeenu ṅi bkow bi Efrayim anwoon̄ nabaas̄a aṣ̄e ṅu

† 47:29 Wi iṭuun̄ kañen ṅi pnkant naan : Ṭi udolade wi baka ñaan̄ aji do han̄ woli amehna uko uweek.

* 48:6 Bayeenkna ṅi baweek baka uko wi bawoon̄ i pyeenk : Efrayim na Manate bawo baweek biki kntaali ki Itrayel ji Ruben na Timeyon̄, k̄e pntaali plon̄ paṣ̄e wo paankka katim ki Yotef. Ukaan̄ k̄e baṭa Efrayim na Manate bakneej du kntaali ki baweek baka.

kamayu ti bkow bi Manate, anwoon naweek.

¹⁵⁻¹⁶ Hënk di di añehandërun Yotef Naşibaţi aji : « Dñehana Naşibaţi i bi Abraham na İtaak başin naan babiin ataş awul bapoţ biki bnuura ; dñehana, ul, anyafanaanun wi mbuknaaniin te hënkun, awul baka bnuura. Dñehana, ul, Uwanjut umbuuranaanun ti buţaan bti, awul baka bnuura. Katim ki naan na yi bi Abraham na İtaak bateem naan itëpna ti baka ido kameetana meetana pya. Kabuk kajoobëţ na baka, babak bapoţ batum maakan. »

¹⁷ Kë Yotef aşë win aşin kë aţu kañen kadeenu ki nul ti bkow bi Efrayim, aşë wo aanlilani. Ajej kañen kadeenu ki aşin aya ppënan ka ti bkow bi Efrayim kaţu ti bi Manate. ¹⁸ Aji na aşin : « Paap, kdo hënk, i awoonun naweek ; tuun kañen kadeenu ki nu ti bkow bi nul. »

¹⁹ Kë aşin aşë pok aşë ji : « Abuk naan, dme bnuura : ul kak pntaali pankpënnun ti a pabi kadëm, alun kawo naweek. Kë aţa'ul aşë dëm kapela, pntaali pi nul pabot paţum pakak ņtaak ņtum. »

²⁰ Unuur mënt añehandër baka Naşibaţi aji : « Bañaan biki İtrayel bado kadu itiman woli bañehandër ñaan Naşibaţi, bado kaji : “Naşibaţi adolu inaan na bi Efrayim na Manate.” » Hënk kë aţu Efrayim ti kadun ki Manate.

²¹ İtrayel akak aji na Yotef : « Nji wi, dban ti pkeţ, kë Naşibaţi aşë wo na an, alun kakakanan du uţaak wi başinan.

²² Kë nji nşë dukaru Fikem dawo dko di ikpelanun babak şaaş. Ddukaru dko du Fikem di ntehuŋ du Bahamorit na kakej na işuuri yi naan. »

49

Uţup wi Jakob ti uko unkmbiin kaţëp pa babakul

¹ Jakob adu babakul aji na baka : « Nabiin nayit, nţupan uko unknţëpun ti ņwal ņankmbiin.

² Nabiini, natiinkan, an babak Jakob, natiinkan *İtrayel aşinan.

³ « Ruben, iwi iwoon bajeen i naan, nateek i pwiint pi naan, dbuku wi nhumun nhinaa, iwo ñaan antanun maakan abot ahina maakan.

⁴ Aşë wo ji bdëk banţuunkun, iinkak awo andëmnun ti babak şaaş, ti ki ikowandënën wi ipayin ti kalişa ki naan, apiint na alon ti bahar naan.

⁵ « Fimeon na Lewi, an nawo na ņşal ņloolan, natiinkar aţij ugut.

⁶ Kë nji nşë wo mënkneej ti iko yi nan, mënknaakiir na an ti uko wi natiinkarun, ti ki ti udeeb wi nan nafin bañaan, aţakman ņgit ņkaş ti ki ulilan.

⁷ Dfëp udeeb wi baka uwuţaan, na uko utam wi badolun. Ddo baka bawayëşar ti itoh yi babak Yakob, kafaaş baka ti ikub yi İtrayel.

⁸ « Kë iwi Yuda, babak şaaş balun kadëmanu, kañen ki nu kawo ti imbuŋ yi başooradu, babak şaaş babot banup ti kadunu.

⁹ Yuda abuk naan, iwo ji uliihu, umpënnun pjan ade uko wi umobun, aya jot apiint, iwi uliihu umpiintun in akñoomun kabi kanaţanu?

¹⁰ Pşih paankpën ti iwi, kë pjuuţi pi pşih pakak aduka ti pntaali pankpënnun ti iwi te wal wi ajug pa na manjoonan akbiin,

ñaan i bañaan biki ņtaak bti bakdoon kado uko wi ajakun.

¹¹ Atan ubuuru wi nul ti bko bdolni ubiñu aşë tan umpoţi wi wa ti kanah kanuurnaaniin.

Anaj kamişa ki nul na ubiñu, bayeti bi nul ti meel mi mnko manjaan mandolna ubiñu.

¹² Ubiñu ujeenkan këşul kë mntow manfaatan iñiinul.

- 13 « Kë Tabulon ul, afët kakab bdëk
du pkëj pi nlanu,
ufët wi nul udëm te kaban Fidoj.
- 14 « Itaakar awo ji ubuuru ukëm
umpiintun ti kampen ptoof.
- 15 Awin kë dko dalil ppiint
kë utaak ubot alil,
ajinj akuna bdaaj
kë bakak ajuukntëna ti ulemp.
- 16 « Dan aših pntaali pi nul,
jibi babuk ašin bakšihun ki baka.
- 17 Awo upula ti bgah,
umagënt ti plël,
atib umpëlënt ti kahoť,
ampayiin ti wa ajotna feť.
- 18 « Dhať kë iwi *Yawe Nawat Kabuka
ikbuuranaanun.
- 19 « Kë iwi Gad, bañaan bajotnu
iše ilukan ibot idookar na baka.
- 20 « Ašer ul, utaak wi nul utum iko ide,
iko ide yi baših.
- 21 « Neftali awo ji ubata unťarun,
unkdoon kabuk nmpoťi nnuura.
- 22 « Yotef awo ji bko banjaan babuk
maakan
banwoon ti kakab dko di meel.
Inah yi ba iji idëm kalawša
kabiig.
- 23 Bañaan biki išuuri bala'a ugut,
awata išuuri ajotna.
- 24 Kë kañaanan ki nul kašë liint
kë iñen yi nul ihil kawiiñtu,
Našibaťi anhiniin, i Jakob ajaan
adëman adolon iko mënt bti.
Našibaťi mënt awoon nayafan i
Itrayel, plaak pi danañun ali-
int.
- 25 Našibaťi i šaaš ajaan adëman abi
kaťenku pdo iko mënt bti
*El Šaday, Našibaťi Anhiniin iko
bti
awulu bnuura banwoonun baťi
awulu bnuura na meel mi
ñkumpëš
awulu bnuura kado ibuk bapoť
baťum

- ñntaam ñi nu ñabot ñabuk ñatuman.
- 26 Bnuura bi šaaš akñehandëriin
badëm kapel bnuura bi inkun
iweek injonun nwoo,
kapel iko inuura inwoon ti inkun
inkwoon te mnťo.
Bnuura bun bti bawaliin ti bkow bi
Yotef,
ti pjuk pi i badatun ti ptoof pi
babuk ašin.
- 27 « Benyamin awo ji uko ujooť wi
uťeeh,
na nfa uji ufin kade,
na utaakal ufaašer uko wi uyaan
aka. »
- 28 Bukun bawoon bajug itoh in-
woon ti Itrayel, bawo iñeen na batëb.
Uko wañ wi wi ašin baka ajakun na
baka, añehandër andolon Našibaťi uko
wi awoon i kañehandëra.

Pkeť pi Jakob

- 29 Jakob akak abi aji na babukul : «
Dya hënkun du bajug naan. Namoy-
aan du kakab bateem naan du bhër
banwoon du uťeeh wi Efron nahitit,
30 du Makpela dantaanun na Mamre
du utaak wi Kanaan, du uťeeh wi
Abraham abiiñ anug du Efron nahi-
tit ado dko dmoyni bañaan biki nul.
31 Dul di Abraham na Taara aharul
bamoynaaniin ; kë dul di Itaak na
Rebeka aharul bakaan amoynaana ;
kë dul di mmoynun Leya. 32 Uťeeh
na bhër banwoon ti wa inuganaana ti
bahitit. »
- 33 Wi Jakob abaan pťup babukul
uko wi bawoon i kado, apul ihoť
akakan ti kališa, ašë jëmša aya du ba-
jugul.

50

Umoy wi Jakob

- 1 Kë Yotef ašë mook ašin, awooni
aňowana na mnkuul aboot bootana.
- 2 Aji na bapiinťan banwoon da
baboman puum jibi bajaan baboman
muum mi baweeb biki baka. Kë
bukun bado Jakob i bakakun adu
Itrayel uko wi Yotef ajakun. 3 Bado
ñnuur iñeen ñbaakër ji udolade wi
baka, awo ti pboman puum. Bañaan

biki Ejiptu bawooni puum nnuur iñeen paaj na ulon (70).

⁴ Wi nnuur ni nwooni nbaan, Yotef aji na baweeek banjaan baţenk *Farawuna pşih : « Woli dwinana bnuura ti kęş ki nan, naya kaji na Farawuna, ⁵ Paapa aji na nji aňogan pkeţ aşę dolęn kę mehnaa aji dlun kamoya du bhęr bi ajipanun du Kanaan. Farawuna aţenaan keeri nya moy paapa, nşę kak. »

⁶ Farawuna aji na a : « Yaan imoy şaaş ido uko wi aţu'iin kę imehnaa. »

⁷ Yotef kę ayaa, kaya kamoy aşin, kę baweeek bti banjaan baţenk Farawuna naşih, baweeek biki katoh ki Farawuna, na baweeek bti biki utaak baňooţana. ⁸ Baya na biki katoh ki Yotef bti na babak aşin, na biki katoh ki aşin bti. Bapoţ na ntaam taň badukiin du Goşen. ⁹ Nkaaru ni nmpęlęnt nkpulun nannoon na baňaan nakak aya na baka. Bawo pntuk pweek maakan.

¹⁰ Baban du plut pi Yordan du dko di bajaan bado Gored-Ha-Atad. Banaţ da awooni aţęga maakan, kę Yotef awo da nnuur paaj na ulon awooni aşin. ¹¹ Baňaan biki Kanaan bawin kę baňaan bakwooni maakan du Gored-Ha-Atad aşę ji : « Puum pi biki Ejiptu pi pawo pi naan naweek. » Ukaan kę bakak ado dko męnt danwoon du plut pi Yordan aji Abel Miţrayim*.

¹² Babuk Jakob bado uko wi abiiņ aji na baka. ¹³ Baya na a du utaak wi Kanaan, aya amoya du bhęr banwoon du uţeeh wi Makpela untaanun na Mamre, wi Abraham abiiņ anug du Efron nahitit kado kamoyna baňaan biki nul. ¹⁴ Yotef akak du Ejiptu na babak aşin na baňaan bti banyaan na a wi akyaan pmoy aşin.

Phaajala pi babak aşin Yotef

¹⁵ Babuk aşin Yotef bawin kę aşin baka akeţi aşę tiini aji : « In ameeņ ba? Yotef ahilan kakak kaşoor nja, kakakan nja buţaan bti bi ndolulun. » ¹⁶ Wal męnt kę başę yil kę baya ji

* **50:11** Ti uhebęrę Abel Miţrayim dawoon; puum pi biki Ejiptu.

na a : « Ji şaaş abi ado kakeţ aji na un ¹⁷ "Najakan na Yotef amiir babak aşin pjuban na pekadu di baka, amiir baka buţaan bti bi badolun." Kę hęnkuņ, miirun ipekadu yi nun, un balempar Naşibaţi i şaaş ajaan adęman. »

Nşup ni baţupun Yotef nta'u'a kę awooni.

¹⁸ Babuk aşin babi bukal ti nleef ni baka aģęntla ti ihoţul aşę ji : « Un biki biki ti kadunu, kakanun balemparu. »

¹⁹ Kę Yotef aşę teem baka aji : « Naklęnk, dwo Naşibaţi i? ²⁰ Buţaan bi naţun pdolęn Naşibaţi akakan ba kę bawo bnuura, uko unwoon nta wi uhilna udolana : uko męnt uwo mbuur mi baňaan baţum. ²¹ Hęnkuņ naklęnk, nji kadoon kawulan uko wi nanumiin, an na babak. » Aţiini na baka bnuura aţooran baka iţęb.

Pkeţ pi Yotef

²² Yotef na biki katoh ki aşin kę bawo du Ejiptu. Nşubal ni Yotef adolun ti mboş nawo iñeen-week na iñeen (110). ²³ Awin babak bababul, biki Efrayim abukul, abot ahup biki Manakir ababul i Manate abukul.

²⁴ Unuur ulon, Yotef aji na babak aşin : « Dňogan pkeţ, kę Naşibaţi aşę bi ti an kapęnanan ti utaak wi, kaňooţan du utaak wi abiiņ amehna ahon bi Abraham, Itaak na Jakob. »

²⁵ Yotef ado babak Iţrayel kę bamehnaa, aji na baka : « Wal wi Naşibaţi akulun kabi ti an, najejan imoh yi naan, napęnan ya ti utaak wi. »

²⁶ Yotef akeţ wi akaan nşubal iñeen-week na iñeen (110). Baboman puum pi nul jibi bajaan baboman muum mi baweeek biki Ejiptu, aţu'a ti btuur aşę moya ti Ejiptu.

Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun. Maci awoon nakobraar daaşa i Yetu abiiṅ adu adola kē akak naṭaşarul. Maci awo alon ṭi banjañan biki Yetu ajakun aji baya bado kaṭup Uṭup Ulil Unuura babot baṭooran pntuk pi banfiyaarun du dko di bakyahan. Maci aṭup ṭi ulibra wi jibi Yetu abukiṅ, na uko wi adolon ṭi umundu wi na uko wi ajukanun bañaan, na pkeṭ pi nul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup na bañaan na mntēṅ, ajeban bamaakal, adook nṅtaayi, ado iko itum maakan iñonjarēnaan ṭi kadun ki bañaan. Maci aṭup Uṭup Ulil Unuura wi pa bayiṭul bayuday kadiimanaan baka kē na manjoonan Yetu awoon nabuuran bañaan i baṭupar Naṣibaṭi baṭarun aṭiiniyaan ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi, kē iko yi baṭupun ṭi a bṭi ji abi ado kabi, idolanaa. Ul awoon naṣih ambiṅ awo i kabi. Uko mēnṭ ukaan kē bañaan babi bawut katimul adola « Abuk Dayiṭ », ṭiki Dayiṭ abiiṅ awo naṣih naweek i bañaan biki Iṭrayel, banwoon bañaan biki Naṣibaṭi. Kē wi Yetu adoon adiiman bañaan biki Iṭrayel uko wi Pṣih pi Naṣibaṭi, baweek biki baka badoon apok pok Yetu. Wi Yetu akeṭun, badook baṭaşarul aneenan baka bakak baneej du dko dñehanaani di baka. Bukal kē başē wayşēr ṭi umundu aṭup bañaan bṭi Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pntaali pi Yetu na kabuka ki nul (1.1–2.23)
2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1-12)
3. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (3.13–4.11)

4. Yetu aṭup uko unklun kabi, ajeban bamaakal, ado mlagre du Galilay (4.12–18.35)
5. Yetu apēnna Galilay pya Yerutalem (19.1–20.34)
6. Kanēm kabaañsaani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayēş pi bawayşulun na pkeṭul (21.1–27.66)
7. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (28.1-20)

Pntaali pi Yetu

¹ Pntaali pi Yetu Krittu, anwoon abab *Dayiṭ naṣih abot awo abab *Abraham pii pi : ² Abraham abuk Itaak, Itaak abuk Yakob, Yakob abuk Yuda na babak aşin*. ³ Yud abuk Peret na Fera. Tamar* awoon anin baka, Peret abukun Hetron, Hetron abuk Ram. ⁴ Ram abuk Aminadab, Aminadab abuk Naaton, Naaton abuk Falmon. ⁵ Falmon abuk Boot. Anin Boot awo Rahab*. Boot abuk Obed. Anin Obed awo Rut*. Obed abuk Yete ; ⁶ Yete abuk Dayiṭ naṣih.

Dayiṭ abuk Falomon, anin Falomon abiiṅ awo ahar Uriye*. ⁷ Falomon abuk Roboham, Roboham abuk Abiya, Abiya abuk Ataf. ⁸ Ataf abuk Yotafat, Yotafat abuk Yoram†, Yoram abuk Otiyat ; ⁹ Otiyat abuk Yohatam, Yohatam abuk Akat, Akat abuk Hetekiyat ; ¹⁰ Hetekiyat abuk Manate, Manate abuk Amon, Amon abuk Yotiyat ; ¹¹ Yotiyat abuk Yekoniya na babak aşin ṭi wal wi bamobun bañaan biki *Iṭrayel aṅoot utaak wi Babilon.

¹² Wi bamobun bañaan biki Iṭrayel ayaanaan Babilon, Yekoniya abuk Falatiyel, Falatiyel abuk Forobabel. ¹³ Forobabel abuk Abiyud, Abiyud abuk Eliyakim, Eliyakim abuk Aṭor. ¹⁴ Aṭor abuk Fadok, Fadok abuk Akim. Akim abuk Eliyud, ¹⁵ Eliyud abuk Eleyatar, Eleyatar abuk Mathan, Mathan abuk Yakob‡. ¹⁶ Yakob abuk Yotef, ayin *Mariya, ambukun Yetu i bajaan badu Krittu.

* **1:2** Yuda na babak aşin : Biinṭ iñeen na batēb biki bawo baweek biki kntaali ki Iṭrayel. ☆ **1:3** Natenan ṭi Ujuni 38.27-30. ☆ **1:5** Natenan ṭi Yotuwa 2. ☆ **1:5** Natenan ṭi Rut. ☆ **1:6** Natenan ṭi 2 Famiyel 12. † **1:8** Yotafat abuk Yoram : Na manjoonan Yotafat awo ateem aşin Yoram. ‡ **1:15** Kajunna ṭi Forobabel te Yakob, Maci alut iwuun itum.

17 Iwuun injunun du Abraham te Dayit iwo iñeen na ibaaker ; injunun du Dayit te wal wi bamobun bayuday ayaanaan Babilon, iwo iwuun iñeen na ibaaker, injunun du wi bamobun baka ayaanaan Babilon te ubuka Krittu, iwo iwuun iñeen na ibaaker.

*Kabuka ki Yetu
(Luk 2.1-7)*

18 Yetu abuka hēnk : Mariya anin ajokar na Yotef. Kē, wi bawoon baan-dobi niimar, kē Uhaaş wi Naşibaţi uşē do kē Mariya awo na kayin. 19 Yotef anjokulun, anwoon ñiint natool abot awo aanjal ppeeta ũi kadun ki bañaan, aji ũi uşalul agar baniw na a bē aankup bañaan. 20 Jibi awoon na uşal wan, kē uwanjut wi Ajugun ulon uşē pēn awinana ũi ũtaafi aji na a : « Yotef, abuk Dayit, kkali pyeenk Mariya du katohu, awo aharu. Uhaaş wi Naşibaţi ukaan kē awo na kayin. 21 Alun kabuk napot ñiint, i iktuun katim ki YetuŞ, ũiki ul aklun kabuuran pntaali pi nul ũi ipekadu yi pa. »

22 Iko mēnt bti iyuu j kē uko wi Ajugun abiin aũup aũēpna ũi *naũuparul idolanaa, aji : 23 « *Ñaaũ anwoon aamme ñiint alun kawo na kayin, kabuk napot ñiint, balun kaũu'a katim ki Emanuwel* »* uwoon: « Naşibaţi awo ũi ptoofun. »

24 Wi Yotef atenun, ado jibi uwanjut ujakulun: ajej Mariya kē awo aharul 25 aşē wo aanwinar na a kē adoo buk napot ñiint i aũuun katim ki Yetu.

2

*Bayaanũ banwoonun umayar un-
uur babi pwin Yetu*

1 Yetu abuka du ubeeka wi *Betleyem du utaa wi *Yuda, ũi wal wi *Herod awoon naşih. ũi wal mēnt wun, kē biint bame njah başē pēna umayar unuur aban ũi Yerutalem, 2 aşē hepar aji : « ũun di di Naşih i bayuday ambukiin awoon ba? Nwin

ujah wi nul du utaa wi nun, aşē bi pdēmana. »

3 Wi Herod naşih atiinkun uko wan, ayewlaa ukaan kē bañaan biki Yerutalem bti bakak ayewla. 4 Ado *baũenan baweek na *bajukan Bgah bti kē bayiti, aşē hepar baka dko di *Krittu awoon i kabuknaana. 5 Kē bateema aji : « Du Betleyem du utaa wi Yuda, wan wi wi *Naũupar Naşibaţi apiitun:

6 *“Iwi Betleyem, mboş mi utaa wi Yuda mēnt iwoon ufēũ umpoũētaanun ũi Yuda;*

ũi iwi di naşih akpēnnun

*ul akwoon nayafan i Itrayel, pntaali pi naan.”** »

7 Wal mēnt kē Herod aşē bop adu bi-int bame njah, ado kē baũupa bnuura wal wi ujah ujaan upēn. 8 Wi wi aşaan ado baka kē baya du Betleyem, aji na baka : « Nayaan nahepar bnuura ũi uko wi napot mēnt, woli naya wina, nabi kaũupēn, nhilna kak nya ndēmana. » 9 Wi naşih ajakun han, kē başē ya ; wi wi ujah wi babin awin uşaan apēn, awo ũi kadun ki baka, te adoo ya ataan na dko di napot awoon aşē naũ. 10 Wi bawinun ujah aşē lilan maakan. 11 Baneej ũi katoh, awin napot na Mariya anin, aşē ũup adēmana. Bahaabēş wal mēnt ũmañ ũi baka apēnan da uwuuru, na mnkulan*, na ukēra ujun ulil pũkēñ, aũena. 12 Kē Naşibaţi aşē diiman baka ũi ũtaafi kē baanwo i kakak du Herod, wi wi başaan aũēpna bgah blon akak utaa wi baka.

*Yotef na aharul baţi na abuk baka
aya Ejiptu*

13 Wi biint bame njah bayaan, kē uwanjut wi Ajugun uşē pēn awinana ũi ũtaafi ũi kadun ki Yotef aji na a : « Naũiin, ijej napot na anin, naũi naya Ejiptu, iũo da te wal wi ũi kabin kaũupu, ũiki Herod abi kado karab napot pa pfiņa. » 14 Kē Yotef anaũa na utejan, ajej napot na anin kē baya

Ş 1:21 Yetu : dawoon: « Ajugun abuuran. » * 1:23 Itayi 7.14. * 2:6 Mike 5.2. * 2:11 Mnkulan : Manwo pñaak pi mnko, pi bajaan bakayan. Udu wi pa ulil pũkēñ. Pñaak mēnt patam maakan.

Ejiptu. ¹⁵ Baya ƚo da te wal wi *Herod akeƚuŋ. Uko mēnt̄ uyuuj kē uko wi Ajugun abiin̄ aƚup aƚēpna ƚi *naƚuparal udolana : « *Du Ejiptu di di nduun̄ abuknaan* »*
¹⁶ Wi Herod ammeen̄ kē bame njah baguura, adeebaƚ maakan. Ayil wal mēnt̄ du Betleyem na ƚi n̄fēt̄ n̄an̄noguŋ da b̄ti aji bafin̄ bapoƚ biin̄t̄ b̄ti banwoon̄ baampel n̄şubal n̄tēb, ƚiki bame njah baƚupa wal wi napoƚ abukiin̄.

¹⁷ Hēnk di di uko wi Yeremiya Naƚupar Naşibaƚi abiin̄ aƚup udolaniin̄:

¹⁸ « *Pdiim pi n̄aaƚ aloŋ patiinkana du ubeeka wi Rama, n̄wooni na m̄nt̄ēg mweek : Rakel akwooniiruŋ babukul ; aşē nooran pyompan, ƚiki bakeƚi.* »*

Yotef awoona Ejiptu abi afēt̄ ƚi Nataret

¹⁹ Wi *Herod akeƚuŋ, kē uwanjut wi Ajugun uşē pēn awinana ƚi kadun ki Yotef ƚi n̄taafi du Ejiptu. ²⁰ Uji na a : « Naŋiin̄, ijej napoƚ na anin, nakak utaak wi *Itrayel : banjalun̄ pfin̄ napoƚ bakeƚi. » ²¹ Kē Yotef anaƚa ajej napoƚ na anin, akak Itrayel. ²² Kē wi ameen̄ kē *Arkelayut ahiijuŋ utaak wi *Yuda wi Herod aşin akeƚuŋ, kē aşē ƚi pya da. Naşibaƚi ayuuja ƚi n̄taafi kē awo i kaya utaak wi *Galilay†. ²³ Aya afēt̄ du ubeeka ulon̄ wi bajaan̄ badu *Nataret, hēnk uko wi *baƚupar Naşibaƚi bajakuŋ udolanaa : « *Aluŋ kadu'ana n̄iin̄t̄ i Nataret.* »

3

Yowan Nabattaar aji na bañaan̄ bawut pjuban baƚēlēş n̄bida

(Markut 1.1-8; Luk 3.1-18; Yowan 1.19-28)

¹ Wi n̄şubal n̄t̄um n̄aƚēpuŋ, kē *Yowan Nabattaar aşē pēn awinana, aƚup du *pndiis̄ pi *Yuda ² aji na bañaan̄: « Nawutan pjuban, naƚēlēş n̄bida, ƚiki *Pşih pi Baƚi pañogi. » ³ Uko wi nul wi wi *Itayi *Naƚupar Naşibaƚi aƚiiniyaan̄ aji :

« *Pdiim ploŋ pahuuran du pndiis̄ aji : "Nabomaan bgah bi Ajugun aklun̄ kaƚēpna, nadolana ilēl itool."* »*

⁴ Yowan awohara kamişa ki babomanuŋ na pfaal pi untaam wi pnkunkaali aşē tan katēl ƚi blank ; aji de n̄guul na mnob. ⁵ Wal mēnt̄ kē bañaan̄ biki ubeeka wi Yerutalem na utaak wi Yuda b̄ti, na utaak wi bdēk bi Yordan b̄ti başē ya du a. ⁶ Baji babi kaƚup ipekadu yi baka kaşē do *babattaar baka ƚi bdēk bi Yordan.

⁷ Wi Yowan awinuŋ kē *bafaritay na *bataduk batum kē bakbi pyeenk batitmu ƚi a, kē aşē ji na baka : « An, nawo pntuni pi n̄nfunan! In ahoopaŋanaŋ aji naƚi udeeb wi Naşibaƚi unkm̄biin̄ ba? ⁸ Nadoon kado keeri iko inkyuujun̄ kē nawut pjuban abot aƚēlēş n̄bida. ⁹ Nawutan kaşal kaji : "Nwo biki pşini pi Abraham!" Dŋupan, Naşibaƚi ahilan kakakan m̄nlaak mi babak Abraham. ¹⁰ Ptibi padobi bēkan bēkan ƚi mnko uŋteeh, bko banwoon̄ baankbuk mnko mnuura bafal kafēl du bdoo.

¹¹ « Nji, dji kabattaaran na meel kadiimanaan kē nawut pjuban aƚēlēş n̄bida ; kē anşaan̄ abi ƚi kafēƚ naan aşē dēm apelēn maakan, mēndoo n̄oom n̄oom kamēbana işapaat ; ul aluŋ kabattaaran na Uhaaş wi Naşibaƚi na bdoo. ¹² Awo na kajeƚ ƚi iñen, aweey kapaƚēş ptiij na plēfar. Aya katoor ptiij ƚi pnkuƚi kaşē kafēl plēfar du bdoo banwoon̄ baankjēmşa. »

Batitmu bi Yetu (Markut 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Wal mēnt̄ kē Yetu aşē pēnna utaak wi *Galilay, abi bdēk bi Yordan, *Yowan ahilna abattaara. ¹⁴ Kē Yowan aşē pok, aji na a : « Nji dwoon̄ kayeenkna batitmu ƚi iwi, kē işē bi ƚi nji! » ¹⁵ Kē Yetu aşē teema aji : « Duni idinan uko mēnt̄. Aa, hēnk di di n̄woon̄ i kado uko b̄ti wi Naşibaƚi aŋaluŋ. » Kē Yowan adinani. ¹⁶ Wi Yetu ayeenkan̄ yeenk batitmu apēn ƚi meel, kē baƚi başē haabēşa ƚi dko

* 2:15 Hotey 11.1. * 2:18 Yeremiya 31.15. † 2:22 Utaak wi Galilay : Dul di di aƚa Arkelayut awoon̄ naşih. * 3:3 Itayi 40.3.

mënt. Awin *Uhaaş wi Naşibaţi k  uwala  i a ji ubalab ufaatal. ¹⁷ K  pdiim plon paş  p nna baţi aji : « Iwi iwoon abuk naan, d alu maakan, dmaganu. »

4

Untaayi Uweek ula pguur Yetu du pndiis

(Markut 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Wi Yetu ap n n p n du meel k  Uhaaş wi Naşibaţi uş   noo a du *pndiis, k  *Untaayi Uweek ukdo na pguura ado bu aan. ² A o  nuur na  tejan i een  baak r b  aandee, wi  a  pun, k  ubon uş  de'a. ³ *Naguuru k  aş   noga aji : « Woli iwo Abuk Naşibaţi, jakan na mnlak mi mankak ipoom. » ⁴ K  ateema aji : « Upiitana aji :

“M nt uko ude  a  um banu  ubida wi  naa 

  up b i  ankp nu   i mntum mi Naşibaţi  a.”* »

⁵ K  Untaayi Uweek ukak a noo a du Yerutalem ubeeka uyimanaan, apayana du b uk bi *KatoH Kaweek ki Naşibaţi duu  ⁶ aş  ji na a : « Woli iwo Abuk Naşibaţi, klut kajot. K  h nk di di upiitun  i Ulibra wi Naşibaţi aji : “K  Naşibaţi alu  kaji na  wanjut  i nul  ajeju  i i en

k i ihubta  i plaak plon.”* »

⁷ K  Yetu aji na wa : « Ukak apiitana aji :

“Tinwo kado katen me Ajugun Naşibaţi i nu ahinan pdo uko wi ajaku .”* »

⁸ Untaayi ukak apayana du pnku  plon pweek maakan aş  diimana  taak b i  i umundu na mnd m mi  a, ⁹ aş  ji na a : « Dwulu iko yi b i woli inup ad manaan. » ¹⁰ Wal m nt k  Yetu aş  ji na wa : « *Fatana,   pan iya! Upiitana aji :

“Ajugun, Naşibaţi i nu  a  i i iwoon kad man, k  ul  a  i i iwoon kado kalem-par.”* »

¹¹ Wi wi untaayi u aan aya aduka. K   wanjut  a   bi a noga, alempara.

Yetu awug sa akak Galilay

(Markut 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Ba up Yetu aji bawat *Yowan nabattaar ukalabu . Wi atiinkun uko wa , awug sa wal m nt akak du utaak wi *Galilay. ¹³ Ap n du ubeeka wi *Nataret aya af   du wi Kaper-nawum. Uwo du kaba  ki bd k, ka og  taak  i Fabulon na Neftaliya.

¹⁴ Uko m nt uyuu  k  uko wi *Itayi *Na upar Naşibaţi abiin a up udolanaa

¹⁵ « An,  taak  i Fabulon na Neftaliya, na  ogung bd k bi Galilay du plut pi Yordan,

nanwoon du Galilay di banwoon baanwo bayuday baf  un!

¹⁶ Pntaali panwoon  i bd m

pawin bjeehi bweek,

bjeehi bweek bap n

ajeehan ba aan banwoon du dko di bd m bi pke . »* »

¹⁷ Wal m ntan wa  k  Yetu aş  jun pjukan aji : « Nawutan pjuban, na  l ş  bida,  iki *P ih pi Naşibaţi pa og pii pi. »

Yetu adu ba aşarul babaak r bateek

(Markut 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Unuur ulon, Yetu apo   i kaba  ki *bd k bi Galilay, aş  win biin  bat b ban aarun, Fimon andu'aniin Piyeer, na Andre, k  bakf l bridiya du bd k, bawo batuh. ¹⁹ Aji na baka : « Na aşaan, dkakanan batuh ba aan. » ²⁰  i dko m nt k  babi duk duk iridiya, a a a.

²¹ Aya alow btiis  akak awin bat b ban aarun, *Yakob na *Yowan babuk  iin  alon anwoon katim ki Febede. Bawo  i b eem na a in baka, awo  i pboman iridiya, k  aş  du baka. ²²  i dko m nt, k  baduk a in baka na b eem, a a a.

Yetu ajukan aku  ajeban ba aan

(Markut 1.39; Luk 4.44; 6.17-18)

²³ Yetu aji  aay na utaak wi *Galilay b i kajukan  i itoh i ehanaani, kabot

* 4:4 Ple an 8.3. * 4:6 Ka aam 91.11-12. * 4:7 Ple an 6.16. * 4:10 Ple an 6.13. * 4:16 Itayi 9.1-2.

katup *Uţup Ulil Unuura wi *Pşih pi Baţi, kajeban mmaak bti na pţakēm bti ti bañaan. ²⁴ Katimul kapēnala ti utaak wi Firi bti, kē başē ji baţija bamaakal bti na biki iko ilon iknooranun: banwoon na nntaayi, bankjotun kako, na banyojuŋ iñeen na ihoţ kē aji jeban baka. ²⁵ Bañaan batum maakan baji babi kaţaşa, kawoona Galilay, utaak wi Nbeeka Iñeen, ubeeka wi Yerutalem na utaak wi *Yuda bti na utaak unwoon du plut pi Yordan.

5

Pjukan du Pnkun (Luk 6.20-23)

¹ Wi Yetu awinun bañaan batum aşē paya du pnkun, aţo. Baţaşarul babi aņoga, ² kē aşē jun pjukan baka aji :

³ « Bañaan bannumiin Naşibaţi ti nħaaş ni baka banuurandēni tiki *Pşih pi Baţi pawo pi baka.

⁴ Bañaan banwoon ti nwooni banuurandēni tiki Naşibaţi alun kayompan baka!

⁵ Bañaan banjoobun bkow banuurandēni tiki umundu bti ulun kawo wi baka.

⁶ Bañaan banklaan pdo iko yi Naşibaţi ajakun na nħaaş ni baka bti, banuurandēni tiki Naşibaţi alun kawul baka kakēşan uko wi baklaan.

⁷ Bañaan bankñagiin banuurandēni, tiki Naşibaţi alun kañaga baka.

⁸ Bañaan banwoon na nħaaş njinţ, banuurandēni tiki balun kawin Naşibaţi.

⁹ Bañaan bankţijun btiinkar banuurandēni tiki Naşibaţi alun kaji bawo babukul.

¹⁰ Bañaan biki bakhajanun aji baţaş Naşibaţi, banuurandēni, tiki Pşih pi Baţi pawo pi baka.

¹¹ « Nanuurandēni woli babenjan, ahajanan, aţilandēran tiki naji naţaşēn.

¹² Nalilaan, nawo ti mntan, tiki baluk bweek bayoonkan du baţi. Naleşan

kē hēnk di bahajanun kak *baţupar Naşibaţi biki tfa.

Pnam na bjeehi bi umundu (Markuţ 9.50; Luk 14.34-35)

¹³ Yetu akak aji : « Nawo pnam pi umundu. Kē pnam paşē doona we woli payaşi ba? Nahilan kakakan kataabare ki pa i? Pawaan udooni, paji pafel du bdig, bañaan kapoş pa.

¹⁴ « Nawo bjeehi bi umundu ji ubeeka unwoon du pnkun duuţ wi bañaan bti bajaan bawin. ¹⁵ Ņaan aanji tehan unkaniya kaşē fēţ wa na kakana! Ņaan aji ţep ţep kaţu wa du bko duuţ ujeehan bañaan bti banwoon ti katoh. ¹⁶ Hēnk, nawo kawut udo wi nan unuura udo kajeehan ji unkaniya pa bañaan bti bawin, andolun ahilna adēman Naşibaţi Aşinan anwoon du baţi. »

Pjukan ti uko wi Bgah bi Moyit

¹⁷ Yetu akak aji na baka : « Nawutan kaşal kaji dbi bi pba na *Bgah bi Moyit, na uko wi *baţupar Naşibaţi bajakun. Mēmbi bi ppēnan wa, dbi bi uko mēnt uhilna udolana. ¹⁸ Dţupan, manjoonan ma : Ji mboş na baţi nado kaba, nin uko umpoţēţaanun ti Bgah uunkpēn bē iko yi bajakun bti iindolanaa. ¹⁹ Hēnk di uwoon, űaan anwoon aanktaş uko umpoţēţaanun ti iko yi Bgah bajakun, aşē jukan bañaan bado ji a, un mēntan akwoonun ampoţēţaanun du *Pşih pi Baţi. Kē anşaan ado iko yi Bgah bajakun akuţ ajukan ya bañaan, un mēntan alun kawo naweek du Pşih pi Baţi. ²⁰ Dţupan, woli naantaş uko wi Naşibaţi apel *bajaritay, naankhil pneej du Pşih pi Baţi. »

Pjukan ti uko wi udeeb (Markuţ 11.25; Luk 12.57-59)

²¹ Yetu akak aţiini aji : « Natiink uko wi bajakun na bateeman tfa : *“Inkfij űaan”*✧; űaan ankfinun atēntul aya kahepna du uruha. ²² Kē nji nşē ţupan : űaan andeebaţerun atēntul alun kateem ti uko wan du nawayēş.

✧ 5:21 Ppēn 20.13.

Ñaañ anjakun na atênṭul awo nayila alun kahepna ṭi uko wañ du *uruha uweek. Ñaañ anjakun na atênṭul awo nawaan udooni awo i kafêlana du bdoo bi infernu. ²³ Keeri woli iya pdo bṭeñan du *bliit bi mngur pa Naşibaṭi, aşê leş kē atênṭu adeebaṭeru, ²⁴ dukan iko yi ibiinaanun ṭi kadun ki bliit bi mngur idun iya ikak ṭi ploolan na atênṭu, işê iwugşa ikak ibi iwul Naşibaṭi bṭeñan bi nu.

²⁵ « Woli itool pya uruha na ñaañ i nakaan uhok, taraan ikak ṭi ploolan na a, wi nahojun ṭi bgah, ji abi añooṭu du nawayêş, nawayêş aji na nalemparul awatu ukalabuş. ²⁶ Dṭupu, manjoo-nan ma : linkpên da bē iinluk uko wi iṭeetun te du pataka pbaañsaani. »

Pjukan ṭi uko pjuban pi piinṭ
(Maci 18.8-9; Markuṭ 9.43,47-48)

²⁷ Yetu akak aji : « Natiink uko wi bajakun na bateeman ṭfa : *“Iinkpi-inṭ na ahar ñaañ.”*» ²⁸ Nji kē nşê ṭupan : Ñaañ antenuñ ahar ñaañ na uşal wi ppiinṭ na a, adobi piinṭ pi-inṭ na a ṭi uşalul. ²⁹ Woli pkêş pi nu pdeenu paṭu'u ijuban, lookşên pa ifêl du kalowan : uhokan iwaan dko dloolan di uleefu kē di ifêlana du infernu na uleefu bti. ³⁰ Kē woli kañen kadeenu ki nu kaṭu'u pjuban, falan ka ifêl du kalowan : uhokan iwaan dko dloolan di uleefu kē di ifêlana du infernu na uleefu bti.

³¹ « Ulibra wi Naşibaṭi ukak aji : *“Ñaañ ankdookun aharul awo kawula kakaarta kankyuujun kē bniim babaa.”*» ³² Kē nji nşê ṭupan : Ñaañ andookun aharul anwoon aampiinṭ na nin ñaañ alon nampaṭi aṭu aharul mēnt pjuban pi piinṭ woli aniimar na ñiinṭ alon ; kē ñaañ anniimun ñaaṭ i badookun ṭi bniim, ajuban pjuban pi piinṭ. »

Pjukan ṭi uko wi pmehna

³³ Yetu akak ajukan aji : « Nakak atiink kak uko wi bajakun na bateemun : linkgar pmehna pi nu, iwo

kado uko wi ihoñun ṭi kadun ki Aju-gun. ³⁴ Kē nji nşê jakan nawutan kamehna nin : nawutan kamehna ṭi baṭi, ṭiki dul di di Naşibaṭi ajaan aṭo kaşihna ; ³⁵ nawutan kamehna ṭi mboş ṭiki manwoon dko dpafni ihoṭ di nul ; nakmehna ṭi Yerutalem, ṭiki dawoon ubeeka wi *Andemuñ Maakan. ³⁶ Kmehna kak ṭi bkowu, ṭiki iinhina kakakan kawel kaloolan ki ba kakak kafaat kēme kajên. ³⁷ Pdinan pi nan pawoon pdinan na manjoo-nan, kē ppok pi nan pawoon ppok na manjoo-nan. Uko umpafun ṭi nṭup mēnt uwoona du *Untaayi Uweek.* »

Pjukan ṭi uko wi plukan

³⁸ Yetu akak aji na baka : « Natiink uko wi bajakun ṭfa : *“Woli ñaañ alookşu pkêş ; lookşana pi nul, woli akitu pñiin, kitana pi nul.”*» ³⁹ Kē nji nşê jakan, nawutan kaneenan uleefan ñaañ anjalun pdolan buṭaan. Naṭepên ṭep nadoki woli ñaañ akobu kañen ṭi kajeem kadeenu, kdeka kundu. ⁴⁰ Woli anjal pñooṭu uruha kayeenknu kamişa, doon iwula kak bayeti bi nu. ⁴¹ Woli ñaañ aṭu'u ppoş dko danlowun, poşan na a dko dampelun dko mēnt nyaaş nṭeb. ⁴² Woli ñaañ añehanu, ṭenana ; woli ñaañ anjal pṭeeṭu, wutan kadeka feṭ. »

Nañalan başooradan
(Luk 6.27-28,32-36)

⁴³ Yetu akak ajukan aji : « Natiink uko wi bajakun ṭfa : *“Nañalan atênṭu»* ipok naşooradu.” ⁴⁴ Kē nji nşê jakan : Nañalan başooradan nakun nañehandër bankfëpanañ Naşibaṭi awul baka bnuura, nado kado bampokanan bnuura. Nakaan nado kañehan Naşibaṭi pa bankṭupun uko wi nan buṭaan, pa bankhajananan. ⁴⁵ Nadiiman hēnk, kē nawo babuk Naşibaṭi Aşinan anwoon du baṭi. Ul andoon bnuur kē baktër pa bado buṭaan na bado bnuura, abot ado uşubal kē ukjot ṭi baṭool na ṭi banwoon baanwo baṭool. ⁴⁶ Woli nañal banñalanan

✧ 5:27 Ppên 20.14. ✧ 5:31 Pleşan 24.1. ✧ 5:33 Bgah 19.12; Mnfên 30.3; Pleşan 23.22-24. * 5:37 Untaayi Uweek kēme : “buṭaan”. ✧ 5:38 Ppên 21.24; Bgah 24.20; Pleşan 19.21. ✧ 5:43 Bgah 19.18.

ƙaƙi, ubeeb uhoŋ wi wi nakaan ba? Bakobraar daaƙa badoo ji bado haŋ. ⁴⁷ Woli bayiƙan ƙaƙi biki najaan nawul mboŋ, nado uko uloŋ undemuŋ i? Banwoŋ baanfiyaar Naŋibaƙi badoo ji bado haŋ. ⁴⁸ Nawoon bajinƙ baƙool jibi Aŋinan anwoŋ du baƙi awoŋ najinƙ naƙool ƙi iko bti. »

6

Pjukan ƙi uko wi pƙenk banwaanun

¹ Yetu akak aji na baka : « Naƙaafaraan kayuuj ƙi kadun ki baƙaan ke naƙaŋ uko wi Naŋibaƙi ajakuŋ kaƙilna ƙaƙi kawinana ƙi baka. Woli nado haŋ naankluŋ kayeenk baluk bi Aŋinan anwoŋ baƙi. ² Woli iƙenk keeri ƙaan anwaanun, wutan kado kapiitar. Henk di balagare bajaan bado du *itoh iƙehanaani na du igah, baƙaan baƙilna bado kademaan baka. Na manjoonan, dƙupan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ³ Ke iwi, woli iƙenk ƙaan anwaanun, kaƙenu kamayu kaanwo kame uko wi kadeenu kawuluŋ, ⁴ uƙen wi nu uƙilna uwo uunkmeetaana. Woli ido haŋ, Naŋibaƙi ŋaƙaŋ anjaan awin iko yi baƙaan bawoŋ baanji bawin, aluŋ kaluku. »

Pjukan ƙi uko wi pƙehan Naŋibaƙi (Luk 11.2-4)

⁵ Yetu akak ajukan aji : « Ke woli naƙehan Naŋibaƙi, nawutan kado ji balagare : woli baƙehan Naŋibaƙi, baji baƙal kanaƙ du *itoh iƙehanaani na du nƙaƙ baƙaan baƙilna bawin baka. Dƙupan, na manjoonan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ⁶ Ke iwi, woli iƙehan Naŋibaƙi, neejan du meet di nu, idet baƙa, iƙehan Naŋibaƙi ŋaƙaŋ, awo da na iwi ƙaƙi. ŋaƙaŋ anjaan awin iko yi baƙaan bawoŋ baanji bawin, aluŋ kaluku.

⁷ « Woli naƙehan Naŋibaƙi, nawutan kado kaƙup iko itum kakaleŋ ji banwoŋ baanfiyaar Naŋibaƙi : baƙal aji woli baƙum bƙup, Naŋibaƙi katiink baka.

⁸ Nawutan kado ji baka, Aŋinan ame

bnuura uko wi nanumiin ji nabi nado kahepara wa.

⁹ « An, keeri, woli naƙehan Naŋibaƙi najaan naji :

Aŋinun inwoŋ du baƙi, baƙaan bti badinan ke iyamani, ¹⁰ pŋihu pabi, uko wi inaluŋ udolana ƙi mboŋ ji du baƙi.

¹¹ Tenun nƙa uko ude wi nnumiin.

¹² Miirun pjuan pi nun jibi un nƙaan aji nmiir banjubanuŋ un.

¹³ Kwutun nƙo buƙaan woli baguurun iŋe ibuuranuŋ ƙi *Untaayi Uweek.* [Iwoŋ ajuŋ pŋih, mnƙina, na *mndem te mnto. Uwo haŋ.]

¹⁴ « Enhen, woli namiir baƙaan banjubananaŋ, Aŋinan anwoŋ baƙi akak kamiiran ; ¹⁵ ke woli naanji namiir banjubananaŋ, Aŋinan kak aankmiir pjuan pi nan. »

Pjukan ƙi uko wi pyiman

¹⁶ Yetu akak aji na baka : « Woli nayimani, nawutan kajooƙan jibi balagare bajaan bado : baji baƙoƙaran kaara, baƙaan baƙilna bawin ke bayimani. Na manjoonan, dƙupan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ¹⁷ Ke iwi, woli iyiman, keeran uleef na ukera ulil pƙeken ibot inow keŋ, ¹⁸ baƙaan bawutna kame ke iyimani, Naŋibaƙi ŋaƙaŋ ƙaƙi anwoŋ da aji win iko imeniin, amee. ŋaƙaŋ anjaan awin iko yi baƙaan bawoŋ baanji bawin aluŋ kaluku. »

Pyok pi baƙi (Luk 12.33-34)

¹⁹ Yetu akak aƙiini aji : « Nawutan kado kala pyok ƙi umundu wi, wi nƙob na nƙof njaan nƙok iko, wi baƙiij bajaan bajip. ²⁰ Naƙepen ƙep nado kala pyok pi baƙi, banwoŋ baanwo na nƙob na nƙof nƙantoki bka bi nan, bawoŋ baanwo na baƙiij bankjipi. ²¹ Dko di bka bi nu bawoŋ, dul di di kaƙeb ki nu kakwoŋ. »

Pkeŋ pawoŋ bjechi bi uleef (Luk 11.34-36)

* **6:13** Untaayi Uweek keeme : “buƙaan”.

22 Yetu akak aji : « Këş kawoon un-kaniya wi uleef ; woli këşu kawo kjeb, uleefu bti uwo ti bjeehi. 23 Kë woli këşu kafeli, uleefu bti uwo ti bdëm. Woli bjeehi banwoon ti iwi bawo bdëm, ikeer awo ti bdëm bweek! »

*Naşibaţi na itaka
(Luk 16.13)*

24 Kë Yetu akak aji : « Nin ñaan aanhil kalempar başih batëb : apok alon kañal undu, këme amëban alon, kaşë beeh undu. Naanhinan kalempar Naşibaţi kabot kalempar itaka. »

*Nahaţan Naşibaţi
(Luk 12.22-31)*

25 Yetu akak ajukan aji : « Uko wañ ukaañ kë njakan, nawut kaţaaf uko ude [na udaan] wi nanumiin pa ubida, këme iko iwohara yi nanumiin pa uleef wi nan. Ubida uumpel uko ude i? Kë uleef, uumpel imişa i? 26 Natenan nkat: ñaanji natepi, ñaanji nakit, ñaanji njahank ti inkuti, kë Aşinan anwoon baţi aşë ji wul na uko ude! Mënt an napelun na i? 27 Ahon ti an ahilanun ti manţaaf kahoţalëş unuur uloolan tañ ti ubida wi nul? 28 Kë we uwoon pţaaf uko uwohara? Natenan iţeeñ yi ugof wi uţeeh jibi ijaan idëm : iinji ilemp, iinji işiir. 29 Kë nşë jakan, Falomon naşih, ti pdëm pi nul bti, aambaan kañëgi'aara ji kalon ti ya. 30 Ujaagal uwo nţa du uţeeh, faan balun bafël wa du bdoo, kë Naşibaţi aşë ji woharana woharan wa iko inuura. An, nanwoon naanfiyaar akëşan, nameen na manjoonan kë alun kawoharënan kak kapelan. 31 An kak, nakhaajala, nakbi kaduka duka ti pla uko ude këme uko udaan, këme uko uwohara. 32 Iko yan yi banwoon baanfiyaar Naşibaţi bajaan babi wo wo ti bla, kë an, Aşinan anwoon du baţi ame kë nanuma iko mënt bti. 33 Nawo i kaţëp ţëp duna kala pneej du Pşih pi nul na pdo uko wi ajakun uwo utool, kaşë kayeenk kak iko mënt bti. 34 Nawutan keeri kaţaaf uko wi faan : faan dawo di Naşibaţi. Unuur unjinţi na unoor wi wa. »

7

Nawutan kado katen buţaan di batëntan

1 Yetu akak aji na baka : « Nawutan kabi kaduka duka ti pten buţaan bi batëntan, Naşibaţi awutna katen bi nan. 2 Jibi naktenuñ batëntan, hënk di di Naşibaţi akluñ katenan ; kë kaniibi ki nakniibnun, kul ki ki bakluñ kaniibnan. 3 Ibaa tenar we katëmal kanwoon ti pkëş pi atëntu, aşë duk pmul panwoon ti pi nu? We ukaañ ba? 4 Hum di di ihinanun kaji na atëntu, “ayit naan, biin mpënanu katëmal ti pkëş” aşë duk pmul panwoon ti pi nu? 5 Iwi nataaki, duni ipënan pmul panwoon ti pkëş pi nu! Woli ipënan pa kbaa hil kawin bnuura, kapënan katëmal kanwoon ti pkëş pi atëntu!

6 « Nakwul nbuş uko unyimanun, kaţi njakakaran nradum ; nakfël wuuru wi nan ti ihoţ yi njkuma kaţi njabi njapoş poşan wa. »

*Nañehaan Naşibaţi Aşinan
(Luk 11.9-13)*

7 Yetu akak ajukan aji : « Nañehaan, nalun kayeenk, nalaan, nalun kawin, nakob kobaan, balun kahaabëşan. 8 Hënk di uwoon, ñaan aññehanun aka, anklaañ awin ; kë ankob kobanun, bahaabëşa.

9 « Ahon ti an i i abukul akñehanun kapoom aşë wula plaak? 10 Këme añehana uţëb aşë wula upula ba? 11 Woli an nandoon awo bado buţaan name pwul babukan iko inuura, naşalanun nyaaş hum ni ni Aşinan i baţi ahilanun kaţen bankñehanulun iko inuura?

12 Kë hënk di di nawoon kado bañaan uko bti wi nañalun badolan. Uko wañ wi wi *Bgah bi Moyit na *baţupar Naşibaţi bajukanun. »

*Plëman pamminun
(Luk 13.24)*

13 Yetu aţiini na baka aji : « Natamaan naneejna plëman pamminun. Plëman na bgah injaan iñoot ñaan du dko di akyaan katoknaana ihaani, kë batum baji baţëpna ya. 14 Kë plëman na bgah inşaan aji iñoot ñaan du dko

di akkaani ubida işe miñ, kë bañaan bantiinku bajaan bawin ya kaṭepna ya.

¹⁵ « Nalipariin bandaarun aji bawo *baṭupar Naşibaṭi. Baji babi ṭi an kawo ji ṅkaneel aṣe wo du ṅhaaṣ ṅi baka ṅñiin ṅanjooṭun. ¹⁶ Nalun kayikrënaan baka ṭi mnwo mi baka. Ñaan aanhilan kamar mbut ṭi byuw, këme mnjaak ṭi bṭëmpël. ¹⁷ Bko bjeb baji bawul mbuk mnuura, kë bko bmaakal baji bawul mbuk mnwuṭaan. ¹⁸ Bko bjeb baanhil pwul mbuk mwuṭaan, kë bko bmaakal baanhil pwul mbuk mnuura. ¹⁹ Bko banwoon baanji bawul mbuk mnuura baji bafal kafël du bdoo. ²⁰ Kë hënk di di naklun kayikrënaan bañaan mënṭ ṭi mnwo mi baka.

²¹ Mënṭ bañaan bti bankjaknun “Ajugun, Ajugun” bakneejuñ du *Pşih pi Baṭi, ank dolun ṭañ uko wi Paapa i baṭi aṅalun akneejuñ da. ²² Unuur mënṭ baṭum balun kajakën : “Ajugun, Ajugun, jëm ṭi katim ki nu ki ki ṅṭupnun Uṭup wi Naşibaṭi i, adook ṅntaayi abot ado mlagre mntum i?” ²³ Wal mënṭ, dji na baka : “Mëmbaan kame'aaran ; nalowaan, an nanwoon naanji naṭaş Bgah bi Naşibaṭi.” »

Itoh itëb (Luk 6.47-49)

²⁴ Yetu akak aji : « Hënk, woli ñaan atiink ṅṭup ṅi naan ṅi, abot aṭaş ṅa, awo wo ji ñaan natit anniwun kato- hul, apaf ka ṭi mnlaak. ²⁵ Uşubal ubii, kë meel mampaari, uyook kë unaṭa akëk ; kë kaanjoti, ṭiki kajip adiilën, apaf ṭi mnlaak. ²⁶ Kë anşaan atiink ṅṭup ṅi naan ṅi aṣe wo aankṭaş ṅa awo ji ñaan anwoon aantiti, anniwun katoṅ ṭi pyiw. ²⁷ Uşubal ubii, kë meel mampaari, kë uyook unaṭa akëk, kë kajot atoka bti. »

²⁸ Wi Yetu aṭiiniin hañ aba, bañaan bañoṅar pjukan pi nul, ²⁹ ṭiki aanji jukan ji *bajukan Bgah biki baka, aji jukan na pdiim pi naşih.

8

Yetu ajeban ñiinṭ ammaakun bdoo (Markut 1.40-44; Luk 5.12-14)

¹ Yetu awala du pnkun, kë bañaan baṭum baṣe wo ṭi pṭaşa. ² Ñiinṭ alon ammaakun bdoo abi, aṅoga, aṣe jot ṭi ihoṭul, afëṭ kaara ṭi mboş aji na a : « Naweeek, woli injali, ihinan kaje- banaan, nkak njinṭ. » ³ Yetu atar kañen abana, aṣe ji : « Aa, dṅali, kakan ijinṭ. » ṭi dko mënṭ kë pmaak pi bdoo pabi pën pën ṭi a. ⁴ Kë aṣe ji na a : « Wutan kaṭup nin alon uko unṭepun, duni iya iwinana du *naṭeṅan Naşibaṭi ibot ido bṭeṅan bi Moyit ajakun pa bañow bi nu kadi- imanaan bañaan bti kë ijebi. »

⁵ Yetu aneej ubeeka wi Kaper- nawum, kë naweeek i bangoli iñeen- week alon aṣe bi aṅoga akooṭa ⁶ aji : « Naweeek, nalempar naan amaak apiinṭ du katoṅ, ayoj iñeen na ihoṭ, ahaj maakan. » ⁷ Yetu ateema aji : « Nya, dya kajebana. » ⁸ Naweeek i bangoli kë aṣe ji na a : « Naweeek, dpoṭ pa ibi ineej ṭi katoṅ naan, bë işale ṭup uṭup uloolan ṭañ, nalempar naan kabi jeb jeb. ⁹ Nji kak dka anşihnun, abot awo na bangoli biki nşihun, woli dji na alon ṭi baka : “Yaani” aya, aji na undu “Biini” abi. Woli dkak aji na nalempar naan : “Dolan uko wi!” Ado wa. »

¹⁰ Wi Yetu atiinkun uko wañ aṣe maṭ naweeek i bangoli maakan, aji na bankṭaşulun : « Dṭupan na manjoonan, ṭi Itrayel bti, mëmbaan kawina ñaan alon anfiyaari ji i. » ¹¹ Dṭupan, baṭum balun kawoona ṅtaak bti ṅi umundu, kaṭo kade du Pşih pi Baṭi na *Abra- ham, *Iṭaak, na *Yakob bateemun. ¹² Kë bañaan bambiin aka na pneej du Pşih pi Baṭi, baṣe fëlana bdig, du dko di bdëm, dul di baklun kawooni, kadeebaṭ kadohrën.

¹³ Kë Yetu aṣe ji na naweeek i bangoli : « Ṭiışan! Naşibaṭi ajeban namaakal i nu, ṭiki ifiyaar aji ado hañ. » Kë nalemp ajeb ṭi dko mënṭ.

Yetu ajeban bamaakal baṭum (Markut 1.29-34; Luk 4.38-41)

14 Yetu aya du uko Timonj Piyeer, ašë tēnk kē anin aharul apiinči, kē uleef uyik na a. 15 Abana ti kañen, kē pmaak papēn ti a, kē anața awul baka pde.

16 Wi utaakal ubanuñ, bațija bañaan batum biki ntaayi nakyewlēnuñ, kē ado pdiim ploolan adook ntaayi abot ajeban bamaakal bti, 17 Hēnk di uko wi *Itayi *Națupar Nașibați ajakuñ udolaniin:

“Ajej pțakēm pi nun abot akunja mmaak mi nun. ✧”

*Națasar Yetu awo kawul uleeful bti
(Luk 9.57-62)*

18 Wi Yetu awinuñ kē bañaan batumi kē ašë ji na bațasarul baya bdēk umban wundu. 19 Wal mēnt, kē *najukan Bgah alon ašë ji na a : « Najukan, dko di ikyahan, dțașu da. » 20 Kē Yetu ašë teema aji : « Nnfēș naka ihēr, kē nkat naka intan, kē *Abuk Niiñt ašë wo aanka dko dpafni bkow. »

21 Alon kak ti bațasarul aji na a : « Naweek, duni tēnēn te umoyēn Paapa. » 22 Kē Yetu aji na a : « Țașaan, iwut bakteț baya bamoy bakteț biki baka. »

*Yetu ațañan ukēk
(Markut 4.35-41; Luk 8.22-25)*

23 Yetu apaya wal mēnt ti bțeem, kē bațasarul bakak apaya na a ti ba aya. 24 Ukēk uweek umara mara anața, kē nmaaronj nado wun bțeem. Yetu kē ašë njoyēnt. 25 Bațasarul bañoga ahuma ašë huuran aji : « Ajugun, buuranun, nkeț! » 26 Kē Yetu ašë ji na baka : « we ukaan kē naklēnk ba, an nanwoon naanfiyaar akēșan? » Anața wal mēnt, aņoman na uyook na meel mi bdēk kē dko dayompandēri. 27 Baņonar maakan ašë ji : « Nnañ i awo ahon, kē uyook na meel nado ji natiinka? »

*Yetu ajeban biinț batēb biki ntaayi nanejuñ
(Markut 5.1-20; Luk 8.26-39)*

✧ 8:17 Natenan ti Itayi 53.4; na ti 1 Piyeer 2.21-24.

28 Wi Yetu abanuñ du plut, du utaak wi Bagenateren, kē biinț batēb banwoon na ntaayi bașë pēnna du pn-guran abi ayit na a. Bajooț maakan kē nin nnañ alon aando nroom nroom pțēpna bgah mēnt. 29 Biinț mēnt bawo ti phuuran aji : « Inumi'un we ba, abuk Nașibați? Ibi bi pyewlēnun ji unuur wi pwayēș ubi udo kaban i? »

30 Batani bweek bi nnkuma blon bawo ti kaņog dko mēnt, așuuñ. 31 Wi wi ntaayi nšaan akooț Yetu aji na a : « Woli injal pdookun, kdolun nneej ti batani bi nnkuma ni. » 32 Kē aji na nja naya, kē nrapēn aya neej du nkuma. Ti dko mēnt, kē batani bti bașë wor woran du pnkuñ aneej du meel ay-oor. 33 Bayafan bajug batani bajiñ na pti ašë ya kakalēș ubeeka uko unțepuñ bti na uko undoluñ biinț biki ntaayi nabiin aneej. 34 Kē bañaan bti banfētun ti ubeeka bașë tool pya du Yetu. Wi bawinaaruluñ win ašë kooța apēn ti utaak wi baka.

9

*Yetu ajeban niiñt anyojuñ ihoț
(Markut 2.1-12; Luk 5.17-26)*

1 Yetu apaya ti bțeem, amuur bdēk ašë ya du ubeeka wi nul. 2 Kē bañaan balon bașë țija niiñt alon anyojuñ ihoț, ampiintun ti kajiiñ. Wi Yetu awinuñ pfiyaar pi baka, ašë ji na niiñt națakmaan : « Niiñtu, hațan, ipekadu yi nu ipēnanaa. »

3 Kē *bajukan Bgah balon bașë hoopatēr aji : « Niiñt i akar Nașibați! » 4 Kē Yetu, ammeenj nșal ni baka ašë ji na baka : « we ukaan kē nawo na nșal nwuțaan nșan ba? 5 We uyo-jnuñ ba : pji na niiñt i : “Ipekadu yi nu ipēnanaa” kēme “Națiin ipoș”? 6 Natenan, nabaan ame kē Abuk Niiñt aka mnhina mi ppēnan ipekadu ti mboș. » Wi wi așaan aji na niiñt națakmaan : « Națiin, ijej kajiiñ ki nu, itiiș katohu! » 7 Niiñt anața ti dko mēnt, ațiiș katohu. 8 Wi pntuk pi bañaan pawinuñ uko mēnt, palēnk

maakan, ašë wo ƚi pbeeb Našibaƚi ƚi uko wi awulun bañaan mnhina mntënt mi.

Yetu adu Maci
(Markut 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Wi Yetu apënuŋ, awin ñiintŋ alon anwoon katim ki Maci kē aƚo du dko di aklempnuŋ, aji kobraar daaša. Kē ašë ji na a : « ƚašaan! » kē Maci anaƚa aƚaša. ¹⁰ Yetu aya ƚo ade du katoh ki Maci, kē bakobraar daaša baƚum na bañaan balon baƚum biki bajaan badu bado buƚaan bašë wo da, bawo ƚi pde na a, ul na baƚašarul. ¹¹ *Bafaritay bawin uko mëntŋ ašë ji na baƚašar Yetu : « we ukaan kē najukan i nan akde na bakobraar daaša na bado buƚaan ba? » ¹² Kē Yetu antiinkuŋ baka ašë ji : « Mëntŋ bañaan banwoon bajeb banumiinŋ nakuraar, bamaakal banumi'ulun. ¹³ Nayaan najuk uko wi uƚup wi ujakuŋ: “*Mñaga mi mi nnumiinŋ, mëntŋ pñaaƚ pi nntaam pi pi nnumiinŋ.*”[☆] Yetu akak aji na baka : Mëmbi bi pdu bañaan banšaluŋ aji bawo baƚool, dbi bi pdu bandinanuŋ aji bawo bado buƚaan. »

Yetu aƚiiniyaan pyiman

¹⁴ Baƚašar Yowan bañog Yetu ašë ji na a : « we ukaan kē un na bafaritay nji nyiman kē baƚašaru bašë wo baanji bado haŋ? » ¹⁵ Kē Yetu ašë teem baka aji : « ƚi unuur wi bniim, ñaan ahilan kado bañaan bambiinŋ bniim bajooƚan ji bawo na puum i wal wi naniim ahumuŋ da? Kē wal ušë bi wi naniim akjejaniinŋ. Bayiman ƚi nnuur mëntŋ. ¹⁶ Ñaan aanji jej kalëmënt kahalulu kabamna kamiša kaƚaf, woli ñaan ado haŋ kalëmënt kahalulu kaji kapulu ital yi ubamna, dko dantowiinŋ dabaa haan haan maakan!

¹⁷ « Nin ñaan alon kak aanji ƚu poot phalu ƚi njuuli nƚaf, ado le haŋ poot phalu puŋ pafom njuuli, poot katula ƚi mboš, njuuli katoka. Kē ñaan ašë wo kaƚu poot phalu ƚi njuuli nhalu, poot na njuuli nšašë wo njeb. »

Yetu ajeban ñaaƚ alon akuƚ anaƚan poonu abuk Jayirut ƚi pkeƚ

(Markut 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yetu ahum kaƚiini, kē naweek alon i *katoh kañehanaani ki bayuday ašë bi añaoga anup ƚi kadunulu ašë ji : « Abuk naan abaa keƚ keƚ hënkunŋ. Biin ipafa kañen ajebna. » ¹⁹ Kē Yetu anaƚa na baƚašarul aƚaša.

²⁰ Wal mëntŋ kē ñaaƚ alon anwoonŋ na pmaak pi ptula pñaaƚ nšubal iñeen na nƚëb ašë ñog Yetu ƚi kafetŋ, aban kambiiint ki kamiša ki nul, ²¹ ašë ji ƚi ušalulu : « Woli dhinan ƚañ aban kamiša ki nul kajeb. »

²² Yetu akok awina ašë ji : « Haƚan ñaaƚu, pfiyaar pi nu pajebanu. » ƚi dko mëntŋ kē ñaaƚ abi jeb jeb.

²³ Wi babanuŋ du uko naweek i katoh kañehanaani kē Yetu ašë win bateen puum* na bañaan banyewliinŋ ašë ji : ²⁴ « Napënan : Poonu aankeƚi, anoyëntŋ nyoëntŋ. » Kē bañaan bašë beŋa. ²⁵ Wi wi adoluŋ bañaan kē bapëni, ašë mëban poonu ƚi kañen kē anaƚa. ²⁶ Uko mëntŋ upënalulu ƚi utaak mëntŋ bti.

Yetu ajeban bakuul batëb

²⁷ Yetu aƚool pya, kē bakuul batëb bašë wo ƚi pƚaša ašë huuran aji : « Abuk Dayiƚ ñagi'un! »

²⁸ Wi abanuŋ du katoh, kē bakuul bukuŋ bašë bi añaoga, kē ašë ji na baka : « Našal aji dhil pdu uko wi nakheparaanuŋ i? » Kē bateema aji : « Naweek, ihili. » ²⁹ Kē ašë ban baka kës wal mëntŋ aji : « Uwoon jibi nafiyaaruŋ. » ³⁰ Kës ki baka kē kašë haabša. Yetu abëg baka wal mëntŋ aji : « Naƚaafaraan kaƚup ñaan! » ³¹ Kē bukal, wi bapënuŋ, ašë ƚup bañaan bti ƚi utaak.

Yetu ajeban ñiintŋ ambiišuŋ bƚup
(Luk 11.14-15)

³² Wi Yetu na baƚašarul bakpënuŋ, kē bašë ƚija ñiintŋ alon ambiišuŋ bƚup ƚiki untaayi ulon uneej ƚi a. ³³ Yetu adook untaayi, kē ñiintŋ ašë bi jun jun bƚup. Bañaan bañonŋar ašë ji : « Nin njeembaanŋ

[☆] 9:13 Hotey 6.6. * 9:23 Bateen puum : Bayuday woli ñaan akeƚa keƚ baji babi kateen teen.

kawinara uko utënt wi ti *Itrayel! »
³⁴ Kë *bafaritay başë ji : « Uweek wi nntaayi uwululun mnhina mi pdook nntaayi. »

Yetu añaga pntuk pi bañaan

³⁵ Yetu aji tēp ti nbeeka na nřfēt bti, kajikan du itoh iñehanaani, kačup Učup Ulil Unuura wi Pših pi Bači kabot kajeban mmaak bti na pčakēm bti mi bawoonaanun. ³⁶ Wi Yetu awinun pntuk pi bañaan ašë ñaga pa, čiki banoor baamme uko wi bakdolun awo ji nkaneel njanwoon njanuka nayafan. ³⁷ Wal mēnt kē ašë ji na bačasarul : « Kakit kadēmi, kē balemp başë tiinkēt ; ³⁸ nakoočan ajug kakit ado balemp babi kakit. »

10

Banjañan iñeen na batēb biki Yetu (Markut 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Yetu adu bačasarul iñeen na batēb ašë wul baka mnhina mi pdook nntaayi, na mi pjeban mmaak bti na pčakēm bti. ² Itim yi banjañan iñeen na batēb mēnt yii yi : Fimon i bajaan badu Piyeer na Andre ača'ul ; Jakob na Yowan babuk Febede ; ³ Filip na Bartelemi ; Tooma na Maci nakobraar daaša ; Tade na Jakob abuk Alfe ; ⁴ Fimon i bajaan badu nagutar utaak na Yuda Itkariyot, ambiin adek Yetu kafet.

⁵ Banjañan iñeen na batēb mēnt, Yetu ayil baka aji na baka : « Nawutan kaya du banwoon baanwo bayuday na du nbeeka ni utaak wi *Tamariya. ⁶ Nayaan du bañaan biki Itrayel, banwoon ji nkaneel njanneemun. ⁷ Nayaan načup baka kē Pših pi Bači pañogi. ⁸ Najebaan bamaakal, nanačaan bankečun, najinčaan bammaakun bdoo, nadookan nntaayi. Nayeenk bē naanluk nin ukoolan, nawulan nawut kado kašal baluk. ⁹ Naktij nin uwuuru, nin untaam, nin pataka ti nmbooču ni nan pa pnugna uko ulon. ¹⁰ Naktij nin umañ pa bayaas, nawutan kaya na kamiša kalon na

išapaat ilon na panduk. Nalemp aka na pluka ujēnk wi nul. »

¹¹ Yetu akak aji na baka : « Ubeeka kēme ufēt wi nakbanaan, nadolan bayuujan ñaan anwoon nanuura, naya naheta da te wal wi nakyaan. ¹² Woli naneej ti katoh, nawulan baka mboš naji : “Bnuura bawo ti an.” ¹³ Woli bañaan biki katoh mēnt bawo banuura, bnuura bi nañehanun baya ti baka ; woli baanwo banuura, bnuura bi nan kakak du an. ¹⁴ Kē woli baanyeenkan abot awo baantiinkan, napēnan ti katoh mēnt kēme ti ubeeka mēnt nabot nadan danan pdēpalēn ti ihoč yi nan nadiimanaan kē bado bučaan. ¹⁵ Na manjoonan dčupan, ti unuur wi pwayēs uko wi Našibači aklun kado ubeeka mēnt utam kapel wi biki ntaak ni Fodom na Gomora. ¹⁶ Natenan, dyilan ji nkaneel ti ptoof pi nñiin ; nadoon kalipara keeri ji npula nabot najinč nhaaš ji nbalab nfaatal. »

Mnhaj mankmbiin

(Markut 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁷ Yetu akak aji na *banjañan : « Nalipariin bañaan: balun kačijan du nruha kabot kakoban du *itoh iñehanaani ; ¹⁸ balun kañočan du kadun ki bantuča na ki baših čiki nafiyaarēn. Wal mēnt, nahilna načup ti kadun ki baka na ki ntaak bti uko wi nameen ti nji. ¹⁹ Kē woli bačijan uruha, nakhaajala kado kala uko wi nakyaan kačup kēme jibi nakyaan kačup : uko wi nakyaan kačup ubi ti bkowan wal mēnt. ²⁰ Mēnt an nakyaan kačini, *Uhaaš wi Našibači Ašinan uklun kačēpna ti an kačini.

²¹ « Ñaan alun kakeešaar abuk ašin kado bafiča. Ašin napoč alun kakeešaar abukul kado bafiča ; bapoč banačara bajug baka kado bafič baka. ²² Bañaan bti bašooran čiki nafiyaarēn ; kē anšaan amēban kaliintan te kaban, abuur. ²³ Woli badookan du ubeeka ulon, nanačiin naya du ulon umpači. Na manjoonan, dčupan, naankba nbeeka ni Itrayel bti bē *Abuk Ñiinč aambi.

²⁴ Yetu akak aji : « Baanhil kamëban bnuura najuk kapelan najukan, këme nalemp kapelan i aklemparun. ²⁵ Başale mëban najuk aliñan na najukan, uko mënt kakëş, kë uwoha han pa nalemp na ajugul. Wi bajakun ajug katoñ awo *Beltebul, we wi bawoon baanktup ti biki katoñ ba? »

In i i ñaañ awoon kado kañi
(Luk 12.2-7)

²⁶ Yetu aji na baka : « Nakdo kañi nin ñaañ. Uko bti unhankun ulun kapën kawinana, kë uko bti ummeniñ ulun kameetana. ²⁷ Uko wi nji kañupanañ du bdëm, nañupan wa na pnak ; uko wi nji kahoopañanañ, nañupan wa du itoh duuñ.

²⁸ « Nakdo kañi banhilarun pfiñ uleef aşë wo baanhilan pfiñ uhaaş ; nañëpan ðëp nado kañi Naşibañi ankañ mnhina mi ptok uleef na uhaaş bti du infernu. ²⁹ Baanji bawaapar nñiiru nñëb ktaka kntiinku i? Kë nin ulon ti ña uşë wo uunji ugot bë Naşibañi Aşinan aammee! ³⁰ Kë an, uwel wi bkow bi nan bti udoo fënañ. ³¹ Naklënk keeri nin ukoolan, nadëm apel pntuni pi nñiiru. »

Pdinan këme ppok Yetu
(Luk 12.8-9)

³² Yetu aji na baka : « Ñaañ ankdinanun ti kadun ki bañaañ kë awo nañaşaraan, dluñ kadinan ti kadun ki Paapa anwoon du bañi kaji awo nañaşaraan. ³³ Kë ñaañ anşaañ apokën ti kadun ki bañaañ, dluñ kapoka ti kadun ki Paapa anwoon du bañi. »

Pfiyaar Yetu pagar bañaañ
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Yetu akak aji : « Nawutan kaşal kaji dbi bi pñij btiinkar ti umundu ; dbi bi pñij ugut. ³⁵ Dbi pnaakrën ñaañ na aşin, ñaañ na anin, ñaañ na anin ayinul. ³⁶ Bañaañ biki katoñ ki ñaañ bakwoon başooradul.

³⁷ « Ñaañ anñalun aşin na anin apelanaan, aantaañ na pwo na nji. Anñalun abukul apelanaan aantaañ na pwo na nji. ³⁸ Ñaañ anwoon aankuñ krut ki nul kadinan phaj ji

nji, kapoş ti kafet ki naan udole wo pket, aantaañ na pwo na nji. ³⁹ Ñaañ anklaañ pbuuran ubida wi nul alun kawaañ wa, kë anwaañun ubida wi nul pa nji alun kayeenk wa. »

Anyeenkun nañaşar Yetu, Yetu i i ayeenkun

(Marku 9.37,41; Luk 9.48; 10.16; Natanan ti Yowan 13.20)

⁴⁰ Yetu akak añiini aji : « Ñaañ anyeenkanañ nji i i ayeenkun, kë anyeenknun, anyilnun i i ayeenkun. ⁴¹ Ñaañ anyeenkun *Nañupar Naşibañi ðiki awo Nañupar Naşibañi, ayeenk baluk banliñun na bi Nañupar Naşibañi ; kë anyeenkun ñaañ nañool ðiki awo nañool, ayeenk baluk banliñun na bi ñaañ nañool. ⁴² Ñaañ ankñenun alon ti bampoñëtaañun ti bañaşar naan biki adaan, udole wo kakoopa kaloolan ki meel mnjoob ka, ðiki awo nañaşaraan, dñupan na manjoonan, aankwaañ baluk bi nul. »

11

¹ Wi Yetu añupun bañaşarul iñeen na batëb uko wi bawoon i pdo aba aşë tool aya pjukan na pñup Uñup Ulil Unuura du nbeeka ñi dko mënt.

Yetu atëem bayili biki Yowan Nabattaar
(Luk 7.18-35)

² Wi *Yowan Nabattaar awoon ukalabuş atiink kë baktiiniyaan iko yi *Krittu adolon. Ayil wal mënt bañaşarul kë bahepar Yetu aji : ³ « Iwoon anwoon i pbi, këme ñwo biki kayoonk alon kak? »

⁴ Yetu kë aşë teem baka aji : « Nayaan nakakalëş Yowan uko wi nakwinun akuñ atiink hënk : ⁵ Bakuul bakak awin, banñakmun bapoş, bammaakun bdoo bajebi kë bandëñemun baktiink, bankeñun banaña ti pket, Uñup Ulil Unuura utiinkana ti bawaañ. ⁶ Anwoon aampok pfiyaarën anuurrandëni. »

⁷ Wi bañaşar Yowan batoolun pya kë Yetu aşë tiini na pntuk pi bañaañ ti uko wi Yowan aji : « we wi wi nayaan pten du *pndiiş ba? Bmaaj

bi uyook ukşintuŋ ba i? ⁸ Kë we wi wi naşaan aya pten ba? Niiŋ anñëgiin a i? Bankaan iko inuura bawo du itoh yi başih i? ⁹ Kë we wi wi nayaan pten ba? *Naţupar Naşibaţi a i? Aa dţupan, nawin ampelun Naţupar Naşibaţi. ¹⁰ Ul i i upiitun ŋi a aji :

“*Tenan, nayili naan awun ŋi kadunu abomanu bgah.*”[☆]

¹¹ « Na manjoonan, dţupan, ŋi baŋaan bambukiin ŋi kayin ki baat, nin alon aampel pel Yowan ; kë ŋaan anwoonun nampoţi du *Pşih pi Baţi aşë pela. ¹² Du wal wi Yowan Nabattaar te hënkun, baŋaan baji bagutar Pşih pi Baţi, kë bantamanun bajaan baneej ŋi pa*. ¹³ Baţupar Naşibaţi bti na Bgah bi Moyit abi ban te du Yowan baţup ubi wi Pşih pi Baţi. ¹⁴ Yowan awoon ŋaan i Naţupar Naşibaţi abiiŋ aŋiiniyaan wi ajakun *Eli alun kabi kak. Nafiyaar uko mënt i? ¹⁵ Ankaan ibaţ itiinki, atiinkan! »

¹⁶ Yetu akak aji : « Kë bahon biki mbaan anaamntën na baŋaan biki kawun ki? Bawo ji bapoţ banţoon du ufeeru aşë ţëlşër na batënt baka ¹⁷ aji : “Nteeni kë naankii! Nyeeh iyeeh yi pjootan kë naanwoonii!” ¹⁸ Yowan Nabattaar abii, aandee, aandaan poot, kë baji : “Awo na untaayi!” ¹⁹ *Abuk Niiŋ kë abii, ade abot adaan poot, kë baji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar daaşa na bado buţaan!” Kë başë ji bayikrën kë ŋaan awo na uşal unţuŋa wi Naşibaţi ŋi iko yi ajaan ado. »

Nbeeka ŋanwoon ŋaandi pfiyaar
(Luk 10.12-15)

²⁰ Wal mënt kë Yetu aşë wo ŋi pŋoman na biki nbeeka ŋi adolon mlagre mntum ŋiki baantëlëş ŋbida ŋi baka awut pjuban. ²¹ Aji na baka : « Nawuţani, an biki ubeeka wi Koratim, nawuţani an biki ubeeka wi Bettayida. Woli mlagre mandolaniin du an mandolaniin lah du nbeeka ŋi Tir na Fidon[☆], banfëţun

da badobi wohara undiimaan nşaa ku kadiimaan kë baŋal pţëlëş ŋbida ŋi baka. ²² Ukaan kë nji kaţupan, ŋi unuur wi pwayëş, uko wi Naşibaţi akdolanaŋ ulun katam kapel wi biki Tir na Fidon. ²³ Kë an biki Kapernawum, nanun aji nalun kadeenana te du baţi i? Nabaa ţep ţep kawalana te du infernu. Woli mlagre mandolaniin ŋi an mandolana lah du ubeeka wi Fodom[☆] uwoha da te hënkun. ²⁴ Ukaan kë nji kaţupan, ŋi unuur wi pwayëş, uko wi Naşibaţi akdolanaŋ ulun katam kapel wi biki Fodom. »

Pnoorfën pi bannoorun
(Luk 10.21-22)

²⁵ Wal mënt Yetu akak aţup na baka aji : « Paap, Ajug baţi na mboş, dbeebu wi imenuŋ iko yi bantohi na bammeen, aşë diiman ya bapoţ bampoţi. ²⁶ Yoow Paap, waŋ uwoon uko wi iŋalun. ²⁷ Paapa awulun iko bti. Nin ŋaan aamme nji Abukul uko wi nwoon bë mënt Paapa a ; kë nin ŋaan aamme uko wi Paapa awoon bë mënt nji Abukul a, na biki ndatun adiiman baka a.

²⁸ « Nabiin ŋi nji an bti nankhajun abot anoor pkuŋ, nji dhetanan.

²⁹ « Nadoon uko wi ntu'anaŋ, nado kajuk ŋi nji, ŋhaaş ŋi nan ŋalun kanoorfën ŋiki djoob bkow akuţ awalan bkow naan. ³⁰ Ulemp wi nji kaţu'anaŋ uuntami, kë pkuŋ pi nji kaţu'anaŋ pakak awo paandiţi. »

12

Yetu na unuur wi pnoorfën
(Markut 2.23-28; Luk 6.1-5)

¹ ŋi wal mënt, Yetu awo ŋi pmuur nşeeh ŋi nşeeŋ ŋi *unuur ulon wi pnoorfën wi bayuday, kë baţaşarul banwoon na ubon başë wuur ŋa adoh ² Bafaritay balon bawin baka aşë ji na a : « Tenan, baţaşaru bado uko wi Bgah baneenanun pdo ŋi unuur wi pnoorfën. » ³ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Naanleyiir uko wi *Dayiţ

[☆] 11:10 Malaki 3.1. * 11:12 Baŋaan baji bagutar Pşih pi Baţi, kë bantamanun bajaan baneej ŋi pa këme : baŋaan banaţara Pşih pi Baţi, kë baŋaan banjooţun bakdo na pyeenk pa. [☆] 11:21 Natenan ŋi İţayi 23.1-18. [☆] 11:23 Natenan ŋi Ujuni 19.24-27.

abiiṅ ado i, wi ubon ukde'ulun ul na batēṅṅul? ⁴ Aya aneej du katoḥ ki Naṣibaṭi, ajej ipoom yi badolon pa *bṭeṅan bi Naṣibaṭi ade. Ipoom yi ul na batēṅṅul bawoon baanwo i kade, baṭeṅan ṭaṅ bakaan na pde ya. ⁵ Naankak aleyiir ṭi ulibra wi *Bgah bi Moyit kē ṭi unuur wi pnoorfēn baṭeṅan du *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi baanji banoorfēn jibi Bgah bajakuṅ, kē uunji uwo pjuban pa baka. ⁶ Kē nṣē ṭupan, alon *awo ṭi ampeli Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi. ⁷ Naṣibaṭi aṭup ṭi ulibra wi nul aji : “*Mṅaga mi mi nnu-miṅ, mēṅṅ uṅaakan wa*”^{*} woli nate lah uko wi mēṅṅ naanktapar baṅaṅ biki bṭup, banwoon baanjubani. ⁸ *Abuk ṅiṅṅ awoon Ajug unuur wi pnoorfēn. »

*ṅiṅṅ anṭakmuṅ kaṅen
(Markut 3.1-6; Luk 6.6-11)*

⁹ Yetu awoona da, aṣē ya du *katoḥ kaṅehanaani. ¹⁰ Kē ṅiṅṅ alon anṭakmuṅ ṭi kaṅen aṣē wo da. Bafaritay balon baṅal katapar Yetu bṭup aṣē hepara aji : « Bgah bi nun badinan ṅaṅ ajeban ṭi unuur wi pnoorfēn i? » ¹¹ Kē Yetu aṣē teem baka aji : « Ahoṅ ṭi an i i unkaneel wi nul ukjotun ṭi bhēr ṭi unuur wi pnoorfēn bē aankyaar wa kapēnan? ¹² Kē ṅaṅ aṣē pel unka-neel maakan! Hēnk, ṅaṅ ahil kado bnuura ṭi unuur wi pnoorfēn. »

¹³ Wi wi aṣaṅ aji na ṅiṅṅ : « Taran kaṅen. » Kē atar ka kē kajebi, akak ji kandukiṅ. ¹⁴ Wi bafaritay bapēnun aṣē laṭar jibi bakdoli kadoo kafin Yetu.

Yetu awo Nalempar Naṣibaṭi

¹⁵ Yetu ame uko mēṅṅ aṣē pēn da. Baṅaṅ batum baṭaṣa, kē ajeban baka bti, ¹⁶ aṣē lēbar na baka aji bawut kaṭup ṅaṅ i awo i. ¹⁷ Uko mēṅṅ uyuuṅ kē uko wi *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi abiiṅ aṭup udolanaa, hēnk, uko mēṅṅ wii wi :

¹⁸ « *I awoon nalempar naan i nji ndatun,
i ṅṅaluṅ maakan, i mmaganun,
dlun kaṭu Uhaaṣ wi naan ṭi a*

*aṣē ṭup baṅaṅ biki umundu kē
Naṣibaṭi akakan baka batool.*

¹⁹ *Aankṅom na nin ṅaṅ aankdo kaṅaat
baankdo katiink pṅimul ṭi igah*

²⁰ *Jibi awoon aankluṅ kakit bmaaj
bandoon abi naay naay*

*kēme kajēmṣēn pmul pankduhun,
hēnk kak di di aklun kaṅaga
baṅaṅ bannoorun*

*te wal wi aklun kakakan iko bti iwo
itool ṭi kēs ki Naṣibaṭi :*

²¹ *Hēnk ṅṭaak bti ṅaluṅ kaṭu mnhaṭ
mi ṅa ṭi a. »*

*Yetu na Beltebul
(Markut 3.22-30; Luk 11.14-23)*

²² Unuur ulon baṭij Yetu ṅiṅṅ alon i unṭaayi uneejuṅ. Awo nakuul abot biiṣ bṭup ; ajebana, kē akak aṭiini akuṭ awin. ²³ Baṅaṅ baṅoṅar fuṭ aṣē ji : « I awoon *abuk Dayiṭ i? » ²⁴ Wi bafaritay batiinkun uko mēṅṅ, aṣē ji : « *Beltebul uweek wi ṅṅtaayi uwululun mnhina mi pdook ṅṅtaayi. »

²⁵ Yetu ame ṅṣal ṅi baka aṣē ji : « Woli baṅaṅ biki utaak uloolan bagut, batok utaak di ; kē woli biki ubeeka uloolan, kēme katoḥ kaloolan bagut, ubeeka mēṅṅ kēme katoḥ mēṅṅ kaankhil kanaṭ. ²⁶ Kē woli *Tatana adook Tatana, agut na uleeful : uwole haṅ hum di di pṣihul paknaṭun ba? ²⁷ Naṣalanun kak i! Woli nji ddookna lah ṅṅtaayi ṭi katim ki Beltebul, bankṭaṣanaṅ badookna ṅa ṭi katim ki in ba? Ukaṅ kē bukal ṭi ṅleef ṅi baka bakluṅ kadiiman kē naanfaṅi. ²⁸ Bē woli Uhaaṣ wi Naṣibaṭi wi wi nji kadooknun ṅṅtaayi, *Pṣih pi Naṣibaṭi padobi ban ban ṭi an keeri.

²⁹ « Hum di di ṅaṅ ahilanun kaneej du katoḥ ki ṅiṅṅ ammēgaṭun kajej bka bi nul bē aandun atana? Wal mēṅṅ wi wi akhilun kajej bka bi nul.

³⁰ « Anwoon aanwo na nji aṣoorēn, anwoon aankṅonkrēn na nji agar. ³¹ Ukaṅ kē njakan, Naṣibaṭi alun kamiir baṅaṅ pekadu na buṭaan bi baktupun ṭi a ; kē ṅaṅ ankkaruṅ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, aankmiira. ³² Kē

* **12:6** Alon awo ṭi ampeli Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi kēme : Uko ulon uwo ṭi umpeli Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi. * **12:7** Hotey 6.6.

woli ñaan aɗup buɗaan ɗi *Abuk Ñiint, Naɗibaɗi aluɗ kamiira wa, bē woli aɗup buɗaan ɗi Uhaaɗ wi Naɗibaɗi, aankluɗ kamiira wa ɗi umundu wi na du unkmbiin. »

*Bko na mbuk mi ba
(Maci 7.16-17; Luk 6.43-45)*

³³ Yetu akak aji : « Bko bjeɓ baji babuk mnko mnuura, kē bko bmaakal baji babuk mnko mnwuɗaan. Iji kyikrēnaan bko ɗi mbuk mi ba. ³⁴ An, pntuni pi ɗfunan, hum di di nahilanuɗ kaɗup uɗup unuura te nawo bado buɗaan? Uko untumuɗ ɗi kaɗēb ki ñaan ujaan upēn ɗi mntumul. ³⁵ Ñaan nanuura aji pēnanaan bnuura bi nul ɗi kaɗēb ki nul ; kē ñaan nawuɗaan aji pēnanaan buɗaan bi nul ɗi kaɗēb ki nul. ³⁶ Kē nšē ɗupan : ɗi unuur wi pwayēɗ, bañaan baluɗ kahepna ɗi ɗɗup ɗwuɗaan bti ɗi baɗupun. ³⁷ ɗi ɗɗup ɗi nu ɗi ɗi bakluɗ kawayēsaanu katen me iwo natool kēme iduknaanaa. »

Baji na Yetu adiiman kē awoona du Naɗibaɗi

(Markut 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸ Wal mēnt kē *bajukan Bgah baloɗ na bafaritay baloɗ baɗē ji na Yetu : « Najukan, ɗɗal ido uko uloɗ unkdiiimanuɗ kē iwo i Naɗibaɗi. » ³⁹ Kē atēem baka aji : « An kawuun kawuɗaan ki, kandekuɗ Naɗibaɗi kafet, nawo ɗi phepar uko unkdiiimanuɗ kē dwo i Naɗibaɗi, naankwin nin uko uloɗ umpaɗi na wi Yonat* *Naɗupar Naɗibaɗi adiimanuɗ. ⁴⁰ Jibi Yonat awoon ɗnuur ɗwajanɗ na ɗtejan ɗwajanɗ ɗi kayin ki uɗēb uweek, hēnk di di *Abuk Ñiint aklun kado ɗnuur ɗwajanɗ na ɗtejan ɗwajanɗ ɗi bhēr du mboɗ. ⁴¹ ɗi unuur wi pwayēɗ bañaan biki Niniwe baluɗ kanaɗa na bañaan biki kawuun ki, kadiiman baka kē baduknaana, ɗiki bawut pɗuban wi batiinkuɗ uɗup wi Yonat! Kē alon aɗē wo ɗi ampeluɗ Yonat! ⁴² ɗi unuur wi pwayēɗ, naɗih ñaaɗ i uɗaak wi Faba aluɗ kanaɗa na bañaan biki kawuun ki kayuuj kē baduknaanaa, ɗiki awoona du kaban ki umundu pbi katiink uɗup

untuɗa wi *Falomon naɗih, kē alon aɗē wo ɗi ampeluɗ Falomon! »

*Untaayi ukak du katoɗ ki wa
(Luk 11.24-26)*

⁴³ Yetu akak aji : « Untaayi upēnle ɗi ñaan i ubiin awo, uji uñaay du *pndiɗ kala dko dneej. Woli uunwini, ⁴⁴ uɗē ji : “Dkak du katoɗ ki naan, ki mpēnnuɗ.” Wi ukakuɗ, uunji uɗēnk da nin uko uloɗ, kaji kawetana kajinɗ, kaboman bnuura. ⁴⁵ Wal mēnt uji uyaar ɗntaayi paaj na uloɗ ɗanwuɗun apel wa ; ɗabi kafet da. Ñaan mēnt kaɗē kak wal mēnt kawuɗēn kapel kateeku. Kē hēnk di di ukwoon pa kawuun kawuɗaan ki. »

*Bayit Yetu biki mnfaɗan
(Markut 3.31-35; Luk 8.19-21)*

⁴⁶ Jibi Yetu ahumuɗ kaɗiini na bañaan, kē anin na baɗa'ul baɗē bi du bdiɗ aɗal pɗiini na a. ⁴⁷ Kē ñaan alon aɗē bi aji na Yetu : « Naan na baɗa'u buk bukuɗ du bdiɗ, baɗal pɗiini na iwi. » ⁴⁸ Kē Yetu aɗē teema aji : « In awoon ni? Bahon bawoon baɗa naan? » ⁴⁹ Wi wi aɗaan atar kañen adiiman baɗaɗarul aɗē ji : « Natenan, ni na baɗa naan biki biki. ⁵⁰ Ñaan ankduɗu uko wi Naɗibaɗi Paapa anwoon du baɗi aɗaluɗ, un mēntan awoon aɗa naan kēme ni. »

13

*Uhoñ wi nagur ɗdeey
(Markut 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Unuur mēnt Yetu apēn ɗi katoɗ aɗē ɗo du kaban ki bdēk. ² Bañaan batum babi wal mēnt aɗoga, kē adoo paya ɗi bteem blon aɗo ; kē bañaan bti baduka du pkay, atiinka. ³ Kē aɗē ɗēpna ɗi uhoñ aɗup baka ɗɗup ɗtum. Aji na baka : « Najaar apēn pgur ɗdeey. ⁴ Wi akgu-run, ɗdeey ɗlon kē ɗaya ajot ɗi bgah ; kē ɗkat ɗabi ade ɗa bti. ⁵ ɗlon kē ɗajot ɗi dko di mɗlaak, danwoon daanwo na mboɗ, anaɗa ɗi dko mēnt ɗiki mboɗ maantumi. ⁶ Kē wi bnuur banaɗi'aaɗ naɗa aɗē tēr ɗa, kē jibi ɗawoon ɗaanka intaan abi kay kay. ⁷ ɗlon ɗajot ɗi

* 12:39 Natenan ɗi Yonat.

dko di iyiw, kë iyiw idëm afiiklën nja.
⁸ Nlonj kë njajot ti mboş mnuura, awul
 ndeey. Blonj baji bawul mbuk iñeen-
 week, blonj iñeen paaj, blonj kak mbuk
 iñeen njwajanţ. ⁹ Ankaan ibaţ itiinki,
 atiinkan! »

*We ukaanj kë Yetu aji hoñ?
 (Markut 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ Baţaşar Yetu babi aňoga aşë hep-
 ara aji : « we ukaanj kë iji khoñ
 na baňaanj ba? » ¹¹ Kë aşë ji na
 baka : « An, baţenan kë name iko
 injoonanunj yi *Pşih pi Baţi inwoonj
 iimmeetanaa, kë bandukiinj, baanţen
 baka wa. ¹² Ńaanj ankaanj, balunj
 kaţena ado pelan, kë anwoonj aanka,
 badoo yeenka uko wi akaanj ¹³ Uko
 mënţ ukaanj kë nji kahoñ na baka : ţiki
 baji baten, baanji bawin, baji batiink,
 baanji bate, baanji bame uko wi ba-
 jakunj. ¹⁴ Hënk uko wi *Itayi *Naţupar
 Naşibaţi abiinj aţup udolana pa baka,
 aji :

*“Woli natiink, naankteha te,
 woli naten, naankwina win.*

¹⁵ *Baňaanj biki pntaali pi badënëţ nħaaş
 batuh ibaţ yi baka, adët kës,
 kaţi kës ki baka kawin
 ibaţ yi baka ikuţ itiink
 uşal wi baka ute
 bakakna bafiyaar
 nşë njeban baka.”*

¹⁶ Kë an naşë nuurandën, kës ki
 nan kawin, kë ibaţ yi nan iktiink.
¹⁷ Dţupan, na manjoonan, baţupar
 Naşibaţi batum na batool batum babi
 njal pwin uko wi nakwinunj bë baan-
 win wa, akuţ aňal ptiink uko wi
 naktiinkunj bë baantiink wa! »

*Yetu apiban uhoñ wi nagur ndeey
 (Markut 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ Yetu akak aji : « Natiinkan, uko
 wi uhoñ ujakunj wii wi : ¹⁹ Ńaanj
 antiinkunj Uţup wi Pşih pi Baţi, aşë
 wo aamme uko wi ujakunj Fatana aji
 bi kapënan Uţup wi batepiinj ti kaţëb
 ki nul. Awo ji bgah bi uţup ujutunj.
²⁰ Kë alonj awo dko di mnlaak di ndeey
 njajotunj, ayeenk ti dko mënţ uţup na
 mnlilan, ²¹ aşë wo aanka intaañ, aanji
 ţijan kaliintan. Wi Uţup ukţu'anj ţu

bajun pnoorana këme phajana aji bi
 wutan wutan. ²² Anwoonj dko di iyiw,
 ajaanj atiink Uţup, kë manţaaş, pyok
 panjaanj pafooyan bkow, na pñeebar
 iko itum naşë fiiklën Uţup aneenan
 wa pbuk. ²³ Anwoonj mboş mnuura,
 ajaanj atiink Uţup, kate wa, kaşë buk
 ndeey. Alonj aji buk ndeey iñeen week,
 alonj ndeey iñeen paaj, alonj iñeen
 njwajanţ. »

Uhoñ wi umbiilu

²⁴ Yetu akak ahoñ na baka aji : «
 Natenan uko wi *Pşih pi Baţi panaa-
 munj: Pawo ji ñiinţ antepiinj ndeey
 nnuura du uţeehul. ²⁵ Wi baňaanj bti
 baknjoyëntunj, kë naşooradul aşë bi,
 agur umbiilu ti ptoof pi ndeey aşë
 ya na bgahul. ²⁶ Wi ndeey nanaţiinj,
 alumën kë ugof ukak apën.

²⁷ Balemparul babi aji na a :
 “Naweeek, mënţ ndeey nnuura ni ni
 itepiinj du uţeeh i? Kë hum di di
 ujaagal uwoonj da ba?” ²⁸ Kë ateem
 baka aji : “Naşooradaan adolonj uko
 mënţ.”

Kë balemparul başë hepara aji :
 “Injal nja nşënan wa i?” ²⁹ Kë ateem
 baka aji : “A-a, nahilan woli nalëb
 ujaagal kapënan ndeey. ³⁰ Nawutan
 nanaţa nul bti te wal wi kakit ; ti wal
 mënţ dluņ kaji na bakit : Naduniin
 napënan ujaagal natan nado idaaş
 natër wa ; naşë najej ndeey nahank du
 pnkuti.” »

*Uhoñ wi pbuk pmpoţi na wi uko
 utaajanaan pşon*

(Markut 4.30-32; Luk 13.18-21)

³¹ Yetu akak ahoñ na baka aji :
 «*Pşih pi Baţi panaam na pbuk pmpo-
 şi pi ñaanj ajejunj atepi du uţeehul.
³² Pawoonunj pmpoţi ti mbuk, paşale
 naţa, pajaanj pakak bgof bandëmnunj
 ti ugof untepiinj ti unkintaar, njkat
 njadoo ji nabi kado intanj ti inah yi ba.
 »

³³ Yetu akak aţup na baka ti uhoñ
 aji : « Pşih pi Baţi panaam na bko
 bntiinku bi ñaaş ajejunj anaakrën na
 pşon ptum, kë pataaj bti. »

*Uko unkayi kë Yetu aji hoñ
 (Markut 4.33-34)*

³⁴ Yetu aţup iko yuŋ bti pntuk pi baŋaan na uhoŋ, aanji ŋiini na baka bē aanhoŋi. ³⁵ Hēnk, ayuuj kē uko wi Naţupar Naşibaţi ajakuŋ udolanaa, aji :

« *Dluŋ kahaabēş mntum kahoŋ
dluŋ kaţup iko immeeniŋ undi-
imaan wi umundu upaşaniŋ.* »

Yetu apiban uhoŋ wi umbiilu

³⁶ Wal mēnt Yetu aduk baŋaan aşē kak katoh ; kē baţaşarul başē bi aji na a : « Pibaan un uhoŋ wi umbiilu du uţeeh. » ³⁷ Kē ateem baka aji : « Antepiŋ ŋdeey ŋnuura awoon *Abuk ŋiint ; ³⁸ uţeeh uwoon umundu ; ŋdeey ŋnuura ŋawoon baŋaan biki Pşih pi Baţi ; umbiilu uwoon banjaan baţaş Naguuru. ³⁹ Naşoorad anjaan atepi umbiilu, awoon Untaayi Uweek, kakit kawoon uba umundu kē bakit başē wo ŋwanjut. ⁴⁰ Kē jibi bajaan bajej umbiilu kaya tēr, hēnk di uba umundu ukwohan ; ⁴¹ *Abuk ŋiint aluŋ kayil ŋwanjut ŋi nul, ŋaluŋ kadook baŋaan bti bankdolun balon bapēn ŋi bgah na baŋaan bti bankdolun buţaan ŋi Pşih pi nul. ⁴² ŋwanjut ŋafēl baka du bdoo banyikuŋ maakan : dko mēnt dawo na ŋwooni na udeeb wi pdohrēn iŋiŋ. ⁴³ Wal mēnt, banwoon baţool ŋi kēş ki Naşibaţi baluŋ kajeeh ji bnuur du Pşih pi Naşibaţi Aşin baka. Ankaan ibaţ iŋiŋki atiinkan! »

Uhoŋ wi uwuuru wi bamenuŋ na wi mnlak mantamuŋ preeş

⁴⁴ Yetu akak aji : « *Pşih pi Baţi pawo ji uwuuru wi ŋiint alon awinuŋ kē bamen du uţeeh. Akak amen wa aşē ya na mnlilan awaap bka bi nul bti, aya nug uţeeh mēnt. »

⁴⁵ « Pşih pi Baţi pakak anaam na nawaap anklaan mlaak mantamuŋ preeş. ⁴⁶ Wi awinuŋ plon pnuura, aya awaap bka bi nul bti aya anug pa. »

Uhoŋ wi bridiya

⁴⁷ Yetu aji na baka : « *Pşih pi Baţi pakak anaam na bridiya bi bafēluŋ du bdēk kē baţij ŋţēb ŋtum. ⁴⁸ Wi batumuŋ, batuh kē bapul ba du pkay aşē ŋo ajej ŋannuuriŋ aţu ŋi icah aşē fēl ŋanwoon ŋaanuura. ⁴⁹ Kē hēnk di

di ukwoon ŋi uba umundu : ŋwanjut ŋaluŋ kabi kapaţēş bawuţaan na banwoon baţool, ⁵⁰ kafēl bawuţaan du bdoo banyikuŋ maakan : dko mēnt dawo na ŋwooni na udeeb wi pdohrēn iŋiŋ. »

⁵¹ Yetu ahepar baţaşarul aji : « Nateha iko yi ŋţupanaŋ bti i? » Kē bateem aji : « Aa, ŋtee. » ⁵² Kē aşē ji na baka : « Kē hēnk *najukan Bgah anjukuŋ uko wi Pşih pi Baţi abot aţaş uko wi ujakuŋ anaam na ajuŋ katoh anjaan ajejna ŋi bka bi nul uko uhalu na ujon. »

Baŋaan biki Nataret baanfiyaar Yetu (Markut 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Wi Yetu ahoŋuŋ na baka han aşē tool aya. ⁵⁴ Aya du dko di akuşnaaniŋ aşē jukan baŋaan du *katoh kaŋehanaani ki baka, kē badoo ŋoŋar aji : « ŋuŋ di di akaanuŋ uşal untuŋa wi? Hum di di ahiluŋ ado mlagre mi bti ba? ⁵⁵ I mēntan, aanwo abuk naţukan i? Mēnt Mariya awoon anin i, kē bi Yakob, Yotef, Fimoŋ na Yuda bawo baţa'ul? ⁵⁶ Kē baat baţa'ul, baanwo bti ŋi na un i? Kē ŋuŋ di ameenuŋ keeri iko yi bti? » ⁵⁷ Kē uko wan uneenan baka pfiyaara. Kē aşē ji na baka : « *Naţupar Naşibaţi ŋi utaakul, na ŋi katohul meet ŋaŋ di di baŋaan bawoon baanji bamēbana bnuura. » ⁵⁸ Yetu aando da mlagre mntum ŋiki baanfiyaari.

14

Pkeţ pi Yowan Nabattaar (Markut 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ Wal mēnt, *Herod nantuŋa i *Galilay atiink kē bakŋiiniyaan uko wi Yetu. ² Aji na balemparul : « Yowan Nabattaar a! Anaţa ŋi pkeţ! Ukaan kē aka mnhina mi pdo mlagre! »

³⁻⁴ Herod aşal han ŋiki abi jej Herodiyana, ahar Filip abuk aşin anhumuŋ najeb aniiim. Kē Yowan aşē ji na a aanka na pjej Herodiyana kaniim. Herod kē aşē do kē bamoba, atan na mnkorentu afēl du ukalabuş. ⁵ Abi ŋal pfiŋa, aşē ŋi baŋaan ŋiki başal aji awo *Naţupar Naşibaţi.

⁶ Ké unuur ulonj wi Herod akdoon ufettu unklešanun unuur wi abukiin, poonu abuk Herodiyana ké ašë ki ti kadun ki bañaan ké ulil Herod, ⁷ ké adoo mehna aji awula uko wi akheparulun. ⁸ Anin awuuka, ké aji na Herod : « Wulaan bkow bi Yowan Nabattaar ti praata. » ⁹ Naših ajooṭani, pmehna pi nul ti kadun ki bañaan biki aduun ufettu paṭu ké ado ké aji baṭija ba. ¹⁰ Ayil wal mēnt̄ baya bafaal Yowan du ukalabuš. ¹¹ Baṭij bkow ti praata awul poonu, ké aṅooṭ ba anin. ¹² Baṭašar Yowan babi ajejpuum amoy ; ašë ya aṭup Yetu.

*Yetu ade de'an pntuk pi bañaan
(Markut 6.30-44; Luk 9.10-17; Natenan ti Yowan 6.1-14)*

¹³ Wi Yetu ameenj uko unṭepun, ajejbṭeem aya du dko dangagun ; bañaan wi bamehanj me ašë ṭaša, apēna nbeeka apoš aya du a. ¹⁴ Wi awaliin ti bṭeem ašë win bañaan batum aṅaga baka akuṭ ajeban bammaakun.

¹⁵ Wi utaakal ubanun, baṭašarul babi aṅoga ašë ji na a : « Unuur udobi yob yob, ké dko di nwoonj di dašë gaag, dolan bañaan baya du nṭeṭ bahilna banug uko ude. » ¹⁶ Ké Yetu ašë teem baka aji : « Bayaar we ba? Nawulan baka an bdiidi'an bade. » ¹⁷ Ké bašë ji na a : « Nkaha ipoom kaṅeen na nṭeṭ nṭeṭ. » ¹⁸ Ké aji na baka baṭija ya. ¹⁹ Wi wi ašaana aji na bañaan baṭo ti ujaagal, ašë jej ipoom kaṅeen yun na nṭeṭ nṭeṭ, akat keš du baṭi, abeeb Našibaṭi ašë kitēš ipoom, awul baṭašarul ké bawul bañaan.

²⁰ Bañaan bti bade ayok, ké bajejēnt̄ iko indukiin. Iko mēnt̄ itum kkaar iṅeen na ktēb. ²¹ Ti bandeen bukun, biint̄ bawo iṅeen-week nyaaš iṅeen kaṅeen (5000) aṭu na baat̄ na bapoṭ.

*Yetu apoš ti bdëk duuṭ
(Markut 6.45-52; Yowan 6.15-21)*

²² Wi bañaan babahanj ba pde, Yetu ado ké baṭašarul bapaya ti bṭeem ajota kadun, pya umban wundu, ul ké ašë

duka aṭišan bañaan. ²³ Wi adolonj ké bañaan baṭiṭi, apaya du pnkun duuṭ agaag aṅehan Našibaṭi. Wi utejan ubanun, ké awoha da ul aloolan. ²⁴ Wal mēnt̄ bṭeem badobi low low pkay, ké nmaaronj nkašint̄ šint̄an ba ṭiki uyook uunkyook ataana na umbanj wi bakyaan.

²⁵ Kaya uhaan nguk, ké ašë bi ti baka apoš poš ti bdëk. ²⁶ Wi baṭašarul bawinulun ké akpoš ti bdëk, baṅonjar fuṭ ašë ji : « Ujurte wa » ašë jun pṅajar ṭiki balēnki. ²⁷ Ti dko mēnt̄, ké Yetu ašë ṭiini na baka aji : « Nawutan kahaajala, nji a, nawutan kalēnk. »

²⁸ Piyeer ké ašë ji na a wal mēnt̄ : « Ajugun, woli iwi a na manjoonan, jakaan mpoš ti meel mbi du iwi. »

²⁹ Ké Yetu aji na a : « Biini. » Ké Piyeer awala ti bṭeem, apoš ti meel atool pya du Yetu. ³⁰ Ké, wi atiinkunj uyook ašë lēnk, ajun pneej ti meel ašë huuran aji : « Ajugun, buuranaan! » ³¹ Ti dko mēnt̄, ké Yetu ašë tar kaṅen amēbana ašë ji na a : « Iwi inwoonj iinfiyaar akēšan, we ukaana ké iwo na nṣal nṭeṭ ba? » ³² Wi bapayiin ti bṭeem ké uyook ušë ṭaṅan. ³³ Banwoonj ti bṭeem banup adēman Yetu ašë ji : « Na manjoonan, iwo Abuk Našibaṭi. »

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi bagenaterej

(Markut 6.53-56)

³⁴ Wi Yetu na baṭašarul bamuurun, ašë ban du pkay du utaak wi bagenaterej. ³⁵ Bañaan biki dko mēnt̄ bayikreṅa ašë yil ké baṭup ti utaak bti aji abii, ké bašë ṭija bañaan bti bammaakun. ³⁶ Baji bakooṭa kaji na a awut baka baban ṭaṅ kambiint̄ ki bayeti bi nul, ké bambanunj ka bti bajebi.

15

*Pjukan pi bantohi bayuday
(Markut 7.1-13)*

¹ Ti nnuur mēnt̄, *bafaritay na *bajukan Bgah balonj bapēna Yerutalem abi aṅog Yetu ašë hepara aji : ² «

* **15:2** Bē baaññow iṅen : Bafaritay baji baññow iṅen kaṭašna udolade wi baka.

we ukaan kë bařaşaru baanji bařaş udolade wi bajon, babaa ji bade bë baanji bañow iñen*? »

³ Kë Yetu ateem baka aji : « Kë an, we ukaan kë naanji nařaş uko wi Nařibaři ajakuñ, kaře kařaş udolade wi nan ba? ⁴ Nařibaři aji : « Mëbaan řaař na naan bnuura » kë « Ñaan ankkaruñ ařin këme anin, pkeř pakwoon baluk bi nul. » * ⁵ Kë an, naře ji woli ñaan aji na ařin këme anin : « uko wi nhilanuñ lah kařenknu uwo wi Nařibaři » ⁶ ahilan keeri kawut pmëban ařin na anin. Hënk di udolade wi nakjukanuñ uřuuñ kë nagar Uřup wi Nařibaři. ⁷ An balagare, *Itayi *Nařupar Nařibaři afañ wi ařupuñ ři an aji :

⁸ *“Pntaali pi paji padëmanaan na mntum řaň*

kë uhaař wi pa uře lowën.

⁹ *Břeñan bi baka baanjakën nin uko uloñ*

iko yi bakjukanuñ iwo udolade wi bañaan řaň.” »

Iko injaan iřu ñaan ařop ři keř ki Nařibaři

(Markut 7.14-23)

¹⁰ Wi wi Yetu akaan adu pntuk pi bañaan aji na baka : « Natiinkan nabot name! ¹¹ Mëñř uko unjaan uneejna ři mntum ujaan uřopan ñaan ři keř ki Nařibaři, uko unkpënnuñ ři mntum mi nul wa. »

¹² Bařaşarul bañoga wal mëñř aře ji na a : « Imeha kë *bafaritay badeebař jibi iktiiiniñ hënk i? » ¹³ Kë aře teem baka aji : « Bko bi Paapa anwoon du baři awoon aantepii baluñ kalëbana. ¹⁴ Nawutan baka : bawo bakuul bankñoñuñ bakuul. Nakuul ařoñle atenřul nakuul, bukal batëb bti baya jot du bhër. »

¹⁵ Piyeer ayeenk břup aře ji na a : « Pibanun uko wi iřupuñ hënk. » ¹⁶ Kë aji na baka : « An kak, hënk di nawaanuñ nřal te hënkun? ¹⁷ Naamme kë uko bti unneejuñ ři

mntum mi ñaan uji uřep du kayiñ, kapën du bnřeeh, ¹⁸ bë uko umpënuñ ři mntum uwoona du uhaař meeř. Wuñ mëñřan ujaan uřopan ñaan ři keř ki Nařibaři. ¹⁹ Du uhaař meeř di di iko itëñř yi ijaan iwoona : nřal nřwuřaan, bfiñar, ppiinř na ahar ñaan këme ayin ñaan, pjuban pi piinř, kakiiñ, nřilan na přup buřaan ři bañaan, bkuutar. ²⁰ Iko mëñř ijaan iřopan ñaan, kë pde bë iinñow iñen paanji pařopan ñaan†. »

Pfiyaar pi ñaař anwoon aanwo nayuday

(Markut 7.24-30)

²¹ Wi Yetu apënuñ da aře ya du nřaak ři Tir na Fidoñ ²² Kë ñaař aloñ i uřaak wi Kanaan anwoon du uřaak mëñř aře pën ahuuran aji : « Naweeek, *abuk Dayiř, ñagi'aan! Untaayi unooran poonu abuk naan maakan. » ²³ Yetu aanteema nin uko uloñ. Bařaşarul kë baře ñoga akoořa aji na a : « Dookana, anooranun na phuuran pi nul. »

²⁴ Kë Yetu ateem aji : « Nařibaři ayilën řaň pa nřkaneel ři *Iřayel nanneemuñ. » ²⁵ Kë ñaař aře baan añup ři kadun ki Yetu aji na a : « Naweeek, biin iřenkën! »

²⁶ Kë aji na a : « Unuuura bajej pde pi bapoř bawul nřbuř nřmpoři†. »

²⁷ Kë ateem aji : « Naweeek, ifaři, kë nřbuř nřmpoři nřaře doo ji nade ituk inkjotnuñ du umeeřa wi bajug řa. »

²⁸ Wi wi Yetu ařaan aji na a : « Ñaařu, pfiyaar pi nu padëmi! Uwoon jibi inřaluñ! » Wal mëñř kë abukul aře bi jeb jeb.

Yetu ajeban bamaakal batum

²⁹ Yetu apën da aře ya umban wi *bdëk bi Galilay. Apaya du pnkuñ ařo. ³⁰ Bañaan batum babi ři a, ařij bankjiinkuñ, bakuul, banřakmuñ, babiiř břup, na bamaakal batum kak, abëkan ři ihoř yi Yetu ; kë ajeban baka. ³¹ Bañaan bañoñar wi bawinuñ banwoon baanhil břup kë baktup,

* 15:4 Ppën 21.27; 20.12. † 15:20 Pařopan : Yetu aankřiiniyaan ři dko di uko wi pjinř, bafaritay baji bañow iñen kařaşna udolade wi baka. ‡ 15:26 Nřbuř nřmpoři : Wal mëñř bayuday baji baji banwoon baanwo bayuday bawo nřbuř.

banțakmunj kë bajebi, kë bankjiinkunj kë bakpoş bnuura, kë bakuul bakwin. Badëman wal mënț Naşibați i *Itrayel.

Yetu akak ade de'an bañaan batum (Markut 8.1-10)

³² Yetu adu bațaşarul wal mënț așë ji na baka : « Dñaaga bañaan biki, nnuur njwanț nji nji, nji bawo i na nji kë baanka uko ude. Mënjal bațiış na ubon : bahilan kaya kajot ti bgah. »
³³ Kë bațaşarul bașë ji na a : « Ti dko dangaağun di, tuñ di nkkaanunj uko de unkhilanunj kayokan bañaan batum biki? »

³⁴ Kë aji na baka : « Nawo na ipoom hum? »

Kë bateem aji « Ipoom paaj na kalon na nteb nlon njmpoti. »
³⁵ Kë Yetu așë ji na bañaan bațo ti mboş ;
³⁶ așë jej ipoom paaj na kalon yun na nteb nlon, abeeb Naşibați, akitëş ya așë wul bațaşarul, kë bafaş bañaan.
³⁷ Bade bti adoo yok. Bațaşar Yetu kë batuman kkaar paaj na plon na iko induksiin.
³⁸ Bañaan bandeen bawo biint iñeen-week njbaakër njaaş iñeen (4000), ațu na baat na bapot.
³⁹ Wi Yetu adolonj bañaan kë bațiışı, wi wi așaan apaya ti bteem aya utaak wi Magadan.

16

Bafaritay bahepar Yetu uko unkdimanunj kë awo i Naşibați

(Markut 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ *Bafaritay na *bataduk babi ti Yetu wal mënț, ala ptaawana așë hepara uko unkdimanunj kë awo ñaan i Naşibați.
² Kë Yetu așë teem baka aji : « Woli unuur uya pjot kë bați bajeenki naji naji : “Dko dalunj kajeeh faan.”
³ Kë na nfa kub, bați bajenle naji : “Uşubal uşub nta.” Naji name uko wi iko yi bați ijakunj, așë wo naanhil pyikrën uko wi Naşibați akdolonj nta di.
⁴ An bañaan bawuțaan biki, nandekunj Naşibați kafet, nahepar uko unkyuujunj kë dwo i Naşibați. Naankwin uko ulonj umpati na wi Yonat* Națupar Naşibați adiimanunj.

☆ **16:4** Natenan ti Yonat.

» Wi wi Yetu așaan aduk baka da, aya na bgahul.

Uko utaajanaani pşon wi bafaritay na bataduk

⁵ Yetu na bațaşarul baya bdëk umban wundu. Kë bațaşarul bașë țilma ptiş ipoom.
⁶ Kë Yetu așë ji na baka : « Natenan bnuura, nalipariin uko utaajanaani pşon wi *bafaritay na *bataduk.
⁷ Bațaşarul kë bașë țiini bukal bukal aji : « Ațiini han țiki njentij ipoom. »

⁸ Kë Yetu ammeen uko wi baktiiniyaanunj aji na baka : « An, nanwoonj naanfiyaar akëşan, we ukaanj kë naktiiniyaan pwo naantij ipoom ba?
⁹ Naandobi yikrena te hënkunj iko yi nawinunj i? Naanleş wi nkitşunj ipoom kañeen pa biint iñeen-week-kañeen njaaş iñeen (5000) i? Kë kkaar hum kantumunj ipoom ki ki nayaanaanunj ba?
¹⁰ Kë wi nkitşunj ipoom paaj-na-kalon pa biint iñeen-week-njbaakër njaaş iñeen (4000)? Kë kkaar hum kantumunj ipoom ki ki nayaanaanunj?
¹¹ Kë hum di di nawoonj naamme kë mënțiiniyaan ipoom? Dji nalipara uko utaajanaani pşon wi bafaritay na bataduk. »

¹² Bațaşar Yetu bayikrën wal mënț kë aji na baka balipara pjukan pi bafaritay na bataduk, mënț uko utaajanaani pşon wi bajaan badolna ipoom wa.

Piyeer aji Yetu awoonj Krittu

(Markut 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Yetu aya na bațaşarul du utaak uñnogunj ubeeka wi Tetare-Filip așë hepar baka aji : « Bañaan başal aji *Abuk Niint awo in ba? »
¹⁴ Kë bateem aji : « Balonj baji iwo *Yowan Nabattaar ; kë balonj baji iwo *Eli Națupar Naşibați kë balonj kak baji iwo Yeremiya këme alonj ti *bațupar Naşibați bandukiin. »

¹⁵ Kë așë ji na baka : « Kë ti an, nji dwo in ba? »
¹⁶ Fimonj Piyeer kë ateema aji : « Iwo *Krittu, Abuk Naşibați ajug ubida. »
¹⁷ Kë Yetu așë ji na a : « Inuurandëni iwi

Fimonj abuk Yonat. Mënt ñaan najën aţupiinj manjoonan manj, Paapa anwoonj du baţi a. ¹⁸ Kë nşë jaku : Iwo Piyeer*, pnduba panjaan pamëban katoh, iluŋ kamëban bankfiyaarnuŋ. Pkeţ paankhilan kanaţ ţi kadun ki baka. ¹⁹ Dluŋ kawulu iniigşaaŋi yi Baţi : uko wi ikpokuŋ ţi mboş uluŋ kapokana du baţi, kë uko wi ikdinanuŋ ţi mboş, uluŋ kadinana du baţi. » ²⁰ Wi wi aşookuŋ baţaşarul aji na baka bawut kaţup nin ñaanj kë ul awoonj Krittu.

Yetu aţup aji aluŋ kakeţ kabot kanaţa ţi pa

(Markut 8.31-33; Luk 9.22-27)

²¹ Unuur mënt wi wi Yetu ajunuŋ pdiiman baţaşarul kë awo i pya Yerutalem, kahaj da maakan ţi iñen yi bantohi, *baţeŋan baweek na *bajukan Bgah. Baluŋ kado bafiŋa, unuur uwajanţën aşë naţa ţi pkeţ. ²² Piyeer apula kë bagaagi aşë jun pŋoman na a aji : « Ajugun, dñehan Naşibaţi abuuranu uko waŋ! Nin ukoolan uunkdolu! »

²³ Kë Yetu aşë wugşaa aji na Piyeer : « Lowaan, iwi Fatana! Inaţ ţi bgah aneenanaan pţëp. Iinji kla uko wi Naşibaţi anjaluŋ, iji kla uko wi bañaan baŋaluŋ. »

²⁴ Kë wi wi Yetu ajakuŋ na baţaşarul bti : « Woli ñaan anjal kaţaşën, awo kaţilma uleeful kakuŋa kruţ ki nul kadinan phaj ji nji kaşë kaţaşën woli ado akeţ. ²⁵ Ñaan ankşaluŋ pbuuran ubida wi nul aluŋ kawaan wa ; kë anklun kawaan ubida wi nul pa nji aluŋ kabuuran wa. ²⁶ We uwoonj ñaan aka pyok pi umundu bti, woli anee-mandën uhaaş wi nul? We wi ñaan ahilanuŋ kawul kabuuranaan uhaaş wi nul. ²⁷ *Abuk Ñiint aban ţi pbi na mndëm mi Aşin na ŋwanjuţ ŋi nul. Wal mënt awayëş ñaan andoli ţi mnwo mi nul. ²⁸ Dţupan na manjoonan : balonj ţi banwoonj nţa ţi baankkeţ bë baan-win Abuk Ñiint kë abi ji naşih. »

* **16:18** Piyeer : Dawoonj pnduba këme plaak.

17

Uleef wi Yetu bti uţëlşaa

(Markut 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Wi ŋnuur paaj ŋaţëpuŋ kë Yetu aşë jej bi Piyeer na Yakob na Yowan aţa Yakob aya na baka du pnkuŋ pweek kë bagaagi. ² Uleef wi nul kë uşë ţëlşaa ţi kadun ki baka : kaara di nul dajeeh ji unuur, kë imişa yi nul ikak afaat feh. ³ Ţi dko mënt, kë baţaşar Yetu başë win *Moyit na *Eli kë baktiini na a.

⁴ Wal mënt kë Piyeer aşë ji na Yetu : « Ajugun, unuura ŋwo ţi dko di. Injal le katar iloona iwajanţ; kalonj kawo ki nu, kalonj ki Moyit, kandukiinj kawo ki Eli. »

⁵ Ahum kaţiini, kë kanfélun kalonj kanknuuruŋ kaşë mara mara abi awun baka, kë pdiim plonj paşë pënna ţi ka aji : « Iwi iwoonj abuk naan, dŋalu maakan, dmaganu! Nadoon katiinka! »

⁶ Wi baţaşar Yetu batiinkuŋ pdiim mënt aşë lënk maakan ajot afëţ kës ţi mboş. ⁷ Kë Yetu aşë ñog aban baka aşë ji : « Nanaţiin, nawutan kalënk. » ⁸ Wi bakatuŋ kës, baankak awin nin alonj, kë Yetu tañ awohanj da.

⁹ Wi bakwaliinj pnkuŋ, kë Yetu aşë ji na baka : « Naktup nin ñaanj alonj uko wi nawinuŋ, te wal wi *Abuk Ñiint aklun kanaţa ţi pkeţ. »

¹⁰ Baţaşar Yetu bahepara aji : « we ukaanj kë *bajukan Bgah baji Eli awo i kaduna kabi ji *Krittu ado kabi. »

¹¹ Kë atëem baka aji : « Na manjoonan Eli awo i kabi, kakakan iko bti ţi bgah. ¹² Kë nşë ţupan, Eli adobi bi, kë baanyikrëna, bahajana, adola jibi baŋaluŋ. Hënk kak di di Abuk Ñiint aklun kahaj ţi iñen yi baka. » ¹³ Wal mënt, kë baţaşarul başë yikrën kë awo ţi ptiiniyaan *Yowan Nabattaar.

Yetu ajëban napoţ i untaayi ukyewlënuŋ

(Markut 9.14-29; Luk 9.37-43a)

¹⁴ Wi Yetu na bi Piyeer, Yakob na Yowan bakakuŋ du dko di pntuk pi bañaan pawoonj, kë ñiint alonj aşë bi ţi Yetu anup ţi kadunul aji na a : ¹⁵ «

Naweeek, ñagiin abuk naan. Aji jot kako, ahaj maakan : ñyaaş n̄tum aji jot ti bdoo, ulon̄ kak aji jot ti meel. ¹⁶ D̄tija baṭaşaru kē baanhilan ajebana. »

¹⁷ Kē aṣē teem aji : « Nawo bañaan̄ bawuṭaan, banwoon̄ baanfiyaari! Dwo kaṭo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? Naṭijaan napoṭ ti. » ¹⁸ Kē Yetu aṣē lēbar na untaayi kē upēn̄ ti napoṭ, kē ajeb̄ ti dko mēnt̄.

¹⁹ Baṭaşar Yetu bagaag na a aṣē hepara aji : « we ukaan̄ kē un, n̄nehilan adook untaayi mēnt̄? »

²⁰ Kē ateem baka aji : « Naanfiyaar akēşan. D̄tupan na manjoonan, woli naka lah pfiyaar panliṇun̄ na pbuk pi maaj, najile na pnkuṇ pi : Pēnan̄ ti, papēn da. Uunkka nin uko ulon̄ wi nawoon̄ naankhinan pdo. ²¹ [Kē untaayi utēnt̄ wun̄, p̄nehan Naşibaṭi na pyiman̄ ṭañ pahilanun̄ pdook wa.]

Yetu aṭup pkeṭ pi nul uyaaş utēbant̄en

(Markut 9.30-32; Luk 9.43b-45)

²² Yetu na baṭaşarul bawo b̄ti du *Galilay, kē aṣē ji na baka : «*Abuk Ñiint̄ abi kawulana du bañaan̄, ²³ balun̄ kafina, unuur uwajan̄t̄en aṣē naṭa ti pkeṭ. » Kē başē jooṭan maakan.

Yetu na Piyeer baluk daaşa di Katoh Kaweek ki Naşibaṭi

²⁴ Yetu na baṭaşarul baban ubeeka wi Kapernawum. Kē bakobraar daaşa di *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi başē bi ti Fimon̄ Piyeer ahepara aji : « Jēm najukan i nan aji luk daaşa di Katoh Kaweek ki Naşibaṭi i? »

²⁵ Kē ateem baka aji : « Aa. Aji luk da. »

Wi aneejan̄ neej ti katoh kē Yetu aṣē ji na a : « Fimon̄, we wi işalun̄ ti uko wi ba? In awoon̄ kaluk başih̄ biki umundu wi daaşa ba? Babuk baka kēme balon̄ bampaṭi. »

²⁶ Kē ateem aji : « Bañaan̄ bampaṭi baka. »

Kē Yetu aṣē ji na a : « Babuk başih̄ keeri baanwo i kaluk. ²⁷ Kē un n̄şē wo n̄enjal̄ p̄t̄ij̄ b̄tup. Yaan du bdēk,

ifēl kabuuti, uṭēb uteek wi ikpēnanun̄, haabēşan wa mntum : itēnk̄ pataka da pankkēşun̄ pluk daaşa di naan na di nu. Jejan̄ pa iya iluk daaşa di nja batēb. »

18

In adēmnun̄ ti an?

(Markut 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baṭaşar Yetu babī ti a wal mēnt̄ aṣē hepara aji : « In adēmnun̄ du *Pşih̄ pi Baṭi ba? ² Kē aṣē du napoṭ alon̄ aṭu'a ti ptoof pi baka, ³ aṣē ji : « Na manjoonan̄ d̄tupan, woli naankak anaam̄ ji bapoṭ, nin naankneej du Pşih̄ pi Baṭi. ⁴ Ukaan̄ kē ankwoon̄ naweeek du Pşih̄ pi Baṭi awoon̄ ankwalanun̄ uleeful kakak̄ ji napoṭ i. ⁵ Kē ñaan̄ anyeenkun̄ napoṭ ji i ti katim naan, nji ti uleef naan i i ayeenkun̄. »

Naṭaafaraan kawuuk bañaan̄ bapujan

(Markut 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ Yetu akak̄ aji : « Ñaan̄ ankdolon̄ alon̄ ti bapoṭ biki*, banfiyaarnun̄ ajot ti p̄juban, uhokan pa a batana plaak̄ pweek bayoorana du bdēk. ⁷ Bañaan̄ banwoon̄ ti umundu bawuṭanī ṭiki iko inhinanun̄ kado baka bapujan̄ itumi. Iko mēnt̄ iinhinan̄ kawaana, kē ñaan̄ anşaan̄ aṭij̄ ya aṣē wuṭan!

⁸ « Woli kañen̄ ki nu, kēme kahoṭ ki nu iṭu kē ikjuban, falan̄ ya ifēl du kalowan. Uhokan iya baṭi na kañen̄ kēme kahoṭ kammukşiiṇ, kē di iya infernu du bdoo bawoon̄ baankjēmşa na iñen̄ itēb na ihoṭ itēb. ⁹ Kē woli pkēş pi nu paṭu'u kē ikjuban, lookşan̄ pa ifēl du kalowan. Uhokan iya baṭi na pkēş p̄loolan̄, kē di bafēlu du bdoo bi infernu na kēş̄ ktēb.

¹⁰ « Naṭaafaraan̄ kabeeh̄ alon̄ ti bapoṭ biki. Na manjoonan̄, n̄wanj̄ut̄ n̄i baka n̄aji n̄anaṭ̄ wal undoli du kadun̄ ki Paapa anwoon̄ du baṭi. ¹¹ [*Abuk Ñiint̄ abi bi pbuuran̄ bam̄biin̄ aneem.] »

Uhoñ wi unkaneel unneemun̄
(Luk 15.3-7)

* **18:6** Bapoṭ biki : Yetu aṭiiniyaan̄ ti banfiyaarun̄, bukal bakakun̄ ji bapoṭ.

12 Yetu ahoñ aji : « we wi naşalun ƚi uko wi ba? Woli ñaan alon aka ñkaneel iñeen-week kë ulon uşë neem, aankduk ñkaneel ñandukiin du pnkun kaya pla uloolan unneemun i? 13 Dƚupan, woli awin wa, aji lilander unkaneel uloolan wun kapel ñandukiin ñanwoon ñaanneemi. 14 Kë hënk kak di di Aşinan anwoon baƚi awoon aanjal alon ƚi bampoƚi biki aneem. »

Pmiir atëñful

15 Yetu aji kak : « Woli atëñtu anfiyaarun ajubanu, yaan iwina, iƚiini na a, an batëb ƚañ. Woli atiinku, këme kë ika'a. 16 Kë woli aandi ptiinku, duun ñaan alon këme batëb, nahilna nado jibi *Ulibra wi Naşibaƚi ujakun: *naboman uko bti ƚi kadun ki bamaar batëb këme bawajanƚ.* 17 Akak le wo aandi ptiink baka, kƚup pntuk pi banfiyaarun ; woli apok ptiink baka, jejana ji ñaan anwoon aanfiyaar Naşibaƚi këme ji nakobraar daaşat. 18 Dƚupan, na manjoonan : iko bti yi nakpokun ƚi mboş ilun kapokana du baƚi, kë iko bti yi nakdinanun ƚi mboş ilun kadinana du baƚi.

19 « Na manjoonan dkak aƚupan, woli bañaan batëb ƚi an ƚi mboş batiinkar añehan uko ulon wi banjalun, Paapa anwoon du baƚi ado wa pa baka. 20 Aa, dko di bañaan batëb këme bawajanƚ bayitun ƚi katim naan, dji kawo ƚi ptoof pi baka. »

Nadoon kamiir batëñtan

21 Fimon Piyeer aňog Yetu wal mënƚ aşë hepara aji : « Ajugun, nyaaş hum ni ni nwoon kamiir atëñ naan woli ajubanaan? Dwo kamiir te nyaaş paaj na ulon i? »

22 Kë Yetu ateema aji : « A-a, mënjkaku nyaaş paaj na ulon ƚañ, nyaaş ni iwoon i kamiira ñawo kaban iñeen-paaj-na-ulon (70) nyaaş paaj-na-ulon.

23 « Hënk di *Pşih pi Baƚi pawoon: pawo ji uko wi naşih anjalun pten jibi balemparul badolun na itaka yi

nul. 24 Ajun pten, kë başë ƚija alon anƚeeƚulun itaka intumun ptum pan. 25 Niinƚ mënƚ aanka uko uluki itaka mënƚ ; kë naşih aşë ji bawaapa ul na aharul, na babukul na iko bti yi akaan, bahilna bakakan uko wi aƚeeƚun. 26 Nalemparul un kë aşë ñup ƚi kadun ki naşih aji na a : “Miiraan, dlun kaluku ya bti!” 27 Naşih aňagi'a aşë wutara itaka yi aƚeeƚulun awuta kë ayaa.

28 « Nalemp mënƚ apën aşë yi na atëñful alon i bawoon ƚi ulemp anƚeeƚulun ktaka kntiinku. Atiika adoo kak i pfiiklëna aşë jaka : “Lukaan uko wi iƚeeƚnun!” 29 Atëñful kë anup akooƚa aji na a : “Miiraan, dlun kaluku!” 30 Kë undu aşë pok, ado kë bawata ukalabuş ayoonkna alun aluk uko wi aƚeeƚun. 31 Wi balemp bandukiin bawinun uko unƚepun, bajooƚan maakan aşë ya akakalëş wa bti naşih.

32 « Kë naşih ado kë baƚija nalemp mënƚ aşë ji na a : “Iwi nalemp nawuƚan i! Dwutaru itaka bti yi iƚeeƚnun ƚiki ikooƚën aji ndo han ; 33 iwo i lah kak kaňaga atëñtu jibi nji ñagi'iin.” 34 Adeebaƚ maakan aşë wula banjaan bahajan bañaan te wi aklun kaluk uko bti wi aƚeeƚun. »

35 Kë Yetu aşë kak aji : « Hënk di di Paapa anwoon du baƚi aklun kado andoli ƚi an, woli naammiir batëñtan na manjoonan ƚi iƚëb yi nan. »

19

Yetu aƚiiniyaan uko wi bniim (Markut 10.1-12)

1 Wi Yetu aƚupun iko yan aba, aşë pën ƚi utaak wi *Galilay aya umban wi *Yuda unwoon du plut pi *Yordan. 2 Bañaan batum baƚaşa da kë abot aje-ban bamaakal.

3 *Bafaritay balon banjal pƚaawana, aşë ñoga ahepara aji : « Bgah bi nun badinan ñaan abubara adook aharul ƚi bniim i? »

☆ 18:16 Pleşan 19.15. † 18:17 Bakobraar daaşa : Bayuday bajej baka ji bado buƚaan banwoon baanwo biki pntaali pi Naşibaƚi. ☆ 19:4 Ujuni 1.27.

4 Kë Yetu ateem baka aji : « Naanleyiir uko wi Ulibra wi Naşibaţi ujakun i kë du ujuni Naşibaţi apaş bañaan kë bawo ñiint na ñaaţ* »⁵ aşë ji : « *Wañ ukaan kë ñiint aklun kaduk aşin na anin kawo na aharul, bakak ñaaş alookan.* »⁶ Hënk, baankak awo bañaan batëb, bawo ñaaş alookan. Ñaaş awutan keeri kagar uko wi Naşibaţi anaakrënuş. »

7 Bafaritay bahepara aji : « Keeri we ukaan kë *Moyit aji ñaaş awo i kapiit ñaaţ kakaarta kankyuujun kë bniim babaa, kabaa kadooka? »

8 Kë ateem aji : « Mndënëm mi nhaaş ni nan manţuun kë Moyit adinanan uko mënt. Kë uşë wo uunwo han du ujuni. »⁹ Dţupan, woli ñaaş adook aharul anwoon aampiint na ñaaş alon nampaţi, aşë niim alon, ajuban pjuban pi piint. »

10 Baţaşarul bajaka aji : « Woli hënk di uwoon kawo pa ñiint na aharul, uhokan pwut bniim. »

11 Kë Yetu ateem baka aji : « Mënt bañaan bti bahilanun kadinan pjukan pi mënt, biki Naşibaţi aţenuş kë bahilani tañ bahilanun. »¹² Iko itum ihinan kaneenan biint baniim : balon baanhilan bniim ţiki babuka buka han, balon ţiki bakaş baka, balon kak pşih pi Baţi paji paţu baanji baniim. Ñaaş anhinanun pte uko wi, ateen wa! »

*Yetu ayeenk bapoţ bnuura
(Markut 10.13-16; Luk 18.15-17)*

13 Bañaan baţij Yetu bapoţ pa apaf baka iñen, abot aňehandër baka, kë baţaşarul başë noman na baka. ¹⁴ Kë Yetu aşë ji : « Nawutan bapoţ babi ţi nji, nakneenan baka, ţiki *Pşih pi Baţi pawo pi banwoon ji baka. »¹⁵ Wi wi aşaaş apaf baka iñen aşë ya na bgahul.

*Yetu na ñiint nayok
(Markut 10.17-31; Luk 18.18-30)*

16 Ñiint alon abi aňog Yetu aşë hepara aji : « Najukan, we wi nwoon kado unuura kakaana ubida wi mnţo? »

17 Kë ateema aji : « we ukaan kë ikheparaan uko unuura wi ñaaş awoon i kado? Alookan tañ annuuriin, Naşibaţi a. Woli inşal kayeenk ubida wi mnţo kdo kado uko wi Bgah bajakun. »

18 Kë akak ahepara aji : « Iko ihon? »

Kë ateema aji : « Iinkfiş ñaaş, iinkpiint na ahar ñaaş këme ayin ñaaş, iinkkiij, wutan katapar ñaaş uko wi awoon aando, »¹⁹ mëbaan şaaş na naan bnuura, şalan atëntu jibi inşalun uleefu. »

20 Kë naţaşu unş ateema aji : « Iko mënt bti ddo ya. We wi nkaan aduka pdo? »

21 Kë Yetu aji na a : « Woli inşal kawo ñaaş anjaan ado uko bti unilun Naşibaţi, kya, kawaap iko yi ikaan bti kaşë jej itaka mënt kaţen bajuuk, kka pyok du baţi. Wal mënt kşë bi kaţaşën. »²² Wi naţaşu unş atiinkun uko mënt, aşë ya na pjooşan, ţiki ayok maakan.

23 Wi wi Yetu aşaaş aji na baţaşarul : « Dţupan na manjoonan pneeş du *Pşih pi Baţi patam nayok maakan. »²⁴ Aa, dţupan kak uko wi : Uyoş apel pa untaam wi pnkunkaali uneeş ţi bhër bi kaguja kë di nayok aneeş du Pşih pi Baţi. »

25 Wi baţaşarul batiinkun uko waş baňonar fuş aşë ji : « Kë in ahilanun keeri kabuur? »

26 Kë Yetu aşë jaban baka kęş aşë ji : « Bañaan bajën baanhilan pbuuran nşleef ni baka, kë Naşibaţi aşë wo aambiişna biişna nin uko ulon. »

27 Piyeer aji na a wal mënt : « Tenan, nşduk iko bti aţaşu. We wi nşklun kayeenk ba? »

28 Kë Yetu aji na baka : « Dţupan na manjoonan : woli umundu uhalu ubii, kë *Abuk Ñiint aneeşan pşih na mndëm, an baţaşaraan iñeen na batëb nanţaşnun nakak aţo na nji kaşih, kawayëş kntaali iñeen na ktëb ki Itrayel. »²⁹ Kë biki katim naan kaţuun kë baduk itoh yi baka, këme babuk başin baka, başin baka, banin baka, babuk baka, nşteeh ni baka, balun

* 19:5 Ujuni 2.24.

kayeenk uko wi badukunɗ ɗyaaş iñeen-week kaşë kayeenk ubida wi mnɗo. ³⁰ Kë batum banwoonɗ hënkunɗ bateek balunɗ kawo babaañsaani, batum banwoonɗ babaañsaani balunɗ kawo bateek. »

20

Uhoñ wi bazaar biki baduunɗ ulemp

¹ Yetu akak aji ɗi uko wanɗ: «*Pşih pi Naşibaɗi pawo wo ji uko wi ajug uɗeeh ampënuɗ na nfa kub ala balemp pa uɗeeh wi nul. ² Aɗiinkar na balemp aji aluk baka itaka inliɗunɗ na baluk bi unuur aşë do baka kë baya uɗeeh. ³ Aɗo ado uko ji ɗwoori ɗwajanɗ apën awin balemp balonɗ kë bawo du bayiti baanka uko udo, ⁴ kë aşë ji na baka : “An kak, nayaan uɗeeh ; dlukan bnuura.” ⁵ Kë bayaa.

« Ajug uɗeeh apën na mnde ilant, akak apën na pnak awin balonɗ, akak ado jibi adolonɗ na bukundi. ⁶ Wi unuur uɗeehiinɗ, akak apën awin balemp balonɗ kë banaɗ da aşë hepar baka aji : “we ukaanɗ kë nawo ɗi, unuur bti bë naankdo uko ulonɗ?” ⁷ Kë bateem aji nin alonɗ aanjejj jejj baka ulemp.

« Kë aji na baka : “An kak, nayaan uɗeeh.”

⁸ « Wi utaakal ubanunɗ, ajug uɗeeh kë aşë ji na namali i nul : “Duun balemp iwul andoli baluk bi nul, ijunna bambaañsaanunɗ pbi işë ido kaya te du bateek.”

⁹ « Biki bajejunɗ ɗi uɗeeha unuur kë babii, ayeenk andoli baluk bi unuur upëb. ¹⁰ Bateek babi kak aşë şal aji bayeenk baluk bampelunɗ bi bambaañsaanunɗ pbi, kë başë wula baka andoli baluk bi unuur. ¹¹ Wi bakyeeɗunɗ itaka aşë ɗoman ɗi uko wi ajug uɗeeh adolonɗ ¹² aji : “Bambaañsaanunɗ pbi balempa uwoori uloolan, kë işë luk baka aliŋan na un, ɗlempunɗ unuur bti ɗi bnuur.”

¹³ « Kë Ajug uɗeeh aşë teem alonɗ ɗi baka aji : “Nanoh, mëndolu nin buɗaan blonɗ; Mëntɗ itaka yi, yi ɗtiinkaruɗ i? ¹⁴ Jejan uko wi ɗtiinkaruɗ, iya

na bgahu. Ulilën lil kë nwul ambaañsaanunɗ pbi uko unliɗunɗ na wi nwuliinɗ. ¹⁵ Mënka na pdo uko unliɗunɗ na bka bi naan i? Këme iwo i kadeebaɗ ɗiki djoob bkow?” »

¹⁶ Yetu akak aji : « Kë hënk di di banwoonɗ babaañsaani bakluɗ kawo bateek, bateek başë bawo bambaañsaani. »

Uyaaş uwajanɗen wi Yetu akɗupun pkeɗul na pnaɗa pi nul ɗi pkeɗ (Markut 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yetu aya Yerutalem aşë du baɗaşarul iñeen na batëb kë bagaagi, aşë ɗiini na baka wi bawoonɗ ɗi bgah aji : ¹⁸ « Natenan, nya Yerutalem, kë başë lunɗ kawul *Abuk Niiinɗ *baɗenjan baweek na *bajukan Bgah. Balunɗ kaji aduknaanaa, pduknaana pi pkeɗ. ¹⁹ Bawula banwoonɗ baanwo bayuday bahilna babeɗa, bakoba na itintël, bapaɗa ɗi krut. Unuur uwajanɗen aşë naɗa ɗi pkeɗ. »

²⁰ Wal mëntɗ kë anin babuk Tebede aşë bi aŋoga, ul na babukul, anup ɗi kadunul pa phepara uko ulonɗ. ²¹ Kë Yetu aşë ji na a : « we wi inɗalunɗ ba? »

Kë aji na a : « Dolan babuk naan batëb biki balunɗ baɗo alonɗ ɗi kadeenu ki nu, alonɗ ɗi kamayu, woli ilunɗ aɗo aşih. »

²² Yetu ateema aji : « Naamme uko wi nakñehanaanunɗ. Nahinan kadaan ɗi pnkalame pi nji kayaanɗ kadaan, kahaj ji nji i?

Kë bateema aji : « Nhinani. »

²³ Kë Yetu aşë ji na baka : « Aa, nalunɗ kadaan ɗi pnkalame pi naan ; kë uko unwoonɗ wi pɗo ɗi kañen naan kadeenu na kamayu, mëntɗ nji dwoonɗ kadat banwoonɗ biki pɗo da, biki Paapa ajakuɗ aji bawo biki kaɗo da, bukal bakluɗ kaɗo da. »

²⁴ Wi baɗaşarul iñeen bandukiinɗ batiinkunɗ uko wanɗ, aşë deebaɗër batëb bukundi. ²⁵ Wi wi Yetu aşaanɗ aɗiini na baka bukal bti aji : « Nawin jibi başih biki ɗtaak bajaanɗ bayuuj mndëm mi baka, baweek biki ɗtaak kaɗoonkna bañaanɗ. ²⁶ Uunwo kawo haɗ pa an. Anɗalunɗ pwo naweek ɗi

an awo i kawo nalempar batēntul.
 27 Kē woli ñaañ añał pwo nateek ti an, awalaan bkowul ado kalempar batēntul. 28 Kē hēnk, *Abuk Ñiint aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bañaan kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranun bañaan batum maakan.

*Bakuul batēb biki Yetu ajebanun
 (Markut 10.46-52; Luk 18.35-43)*

29 Yetu na bařasarul bapēn ti ubeeka wi Yeriko, kē bañaan batum baře řařa. 30 Bakuul batēb bařo wal mēnt ti kabañ ki bgah, kē wi batiinkun kē Yetu aktēpun aře huuran aji : « Naweeek, *Abuk Dayit, ñagi'un! »

31 Kē bañaan batum banwoon da bawo ti pñoman na baka aji bayomp, kē baře huuranaara huuran maakan aji : « Naweeek, Abuk Dayit, ñagi'un! »

32 Yetu anař adu baka aře ji : « We wi nañaluñ ndolan ba? »

33 Kē bateema aji : « Naweeek, dolan nđo kawin! »

34 Añaga baka aře ban baka kēř kē bakak awin ti dko mēnt, aře řařa na bgah.

21

*Uneej Yetu ti Yerutalem
 (Markut 11.1-11; Luk 19.28-40; natenan ti Yowan 12.12-19)*

1 Yetu na bařasarul bañog Yerutalem aten ubeeka wi Betfage du umbañ wi Pnkun pi Mnoliwera*. Kē aře yil bařasarul batēb, 2 aji na baka : « Nayaan du ufēř unwoon ti kadunan ; uneejaran neej nawin batan ubuuru na ubuk wa ; nafēnřan řa nařijēn. 3 Woli baheparan uko unkayi, nateem kaji Ajugun anuma řa. Ti dko mēnt bawutan naya na řa.

4 Uko mēnt uwo, uko wi Nařupar Nařibaři abiin ařup uhilna udolana :

5 *“Najakan na ubeeka wi *Fiyon
 Nařih i nu abi ti iwi ;
 awalan bkowul, adapa ubuuru,*

na ubuuru umpoři, ubuk untaam ulempni”✧

6 Bařařar Yetu baya, ado jibi ajakun na baka, 7 ařij ubuuru na ubuk wa. Wi wi bařaan aje imiřa yi baka agur ti řa kē Yetu aře paya. 8 Bañaan batum maakan bawo ti bgah wal mēnt, aje iyeti yi baka ařeef ti bgah ; kē baloñ batib inah yi mnko ařeef. 9 Bañaan batum bankpořun ti kadunul na bankřařuluñ bahuuran aji :

« *Hotana,† iwi *Abuk Dayit
 Bnuura nuura ti ankmbiin ti katim ki
 Ajugun*

Hotana! Nařibaři adēm du baři duuř! »✧

10 Wi Yetu aneejun ti Yerutalem, bañaan biki ubeeka bti bañonar fuř aře hepar aji : « I abaa wo wo ahon ba? »

11 Kē bañaan baře teem aji : « Yetu Nařupar Nařibaři a, awo i Nataret du Galilay. »

Yetu na bawaap du Katoh Kaweek ki Nařibaři

(Markut 11.15-19; Luk 19.45-48; natenan ti Yowan 2.13-22)

12 Yetu aya neej du *Katoh Kaweek ki Nařibaři aře jun pdook bawaap na banknugun bti banwoon da. Awat nmeeřa ni bařelēř itaka, na iřij yi bawaap nbalab. 13 Wi wi ařaan aji na baka : « Nařibaři ařup ti Ulibra wi nul aji : “*Katoh naan kaluñ kadu'ana *katoh kañehanaani*”✧ kē an, naře kakan ka dko dmennaani di bakiiij. »✧

14 Bakuul baloñ na banknjiinkun babi añoga da, kē ajeban baka. 15 *Bařeñan baweek na *bajukan Bgah bawin iko iñonareñan yi adoluñ abot atiink bapoř kē bakhuuran du Katoh Kaweek ki Nařibaři aji : « *Hotana, iwi *Abuk Dayit* » aře deebař. 16 Bajaka wal mēnt : « *Itiink uko wi bapoř biki bakjakun i?* »

Kē Yetu aji na baka : « *Dtiink bnuura di ; naambaan kaleyiira ti Ulibra wi Nařibaři dko danjakun ;*

“Ido kē bapoř bampoři

* 21:1 Pnkun pi Mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives.” ✧ 21:5 Fakariya 9.9. † 21:9 Hotana ři uhebēre dawo « Buuran » aře bi kak uřup unjaan udēmanaan Nařibaři. ✧ 21:9 Kañaam 118.26. ✧ 21:13 Itayi 56.7. ✧ 21:13 Yeremiya 7.11. ✧ 21:16 Kañaam 8.2.

*na bambaaj abuka buka
kë bakdëmanu.» »**

¹⁷ Yetu aduk baka ñuñ, apën ñi ubeeka, aya Betani di ayaaj afërna.

*Bko bi Yetu afëpuñ
(Markut 11.12-14,20-24)*

¹⁸ Na nfa, wi Yetu akkakuñ ubeeka wi Yerutalem, kë ubon uşë de a. ¹⁹ Awin bko blon bi bajaan bado bfig ñi kabañ ki bgah, abi aňog ba, aşë ñenka itoh toh. Aji wal mënñ na bko buñ: « Nin iinkak abuk! » Ñi dko mënñ, kë bko babi kay kay. ²⁰ Başaşarul bawin uko mënñ aşë ñoñar maakan. Bahepar Yetu aji : « hum di di bko bi bahilun akay hënk ñi dko mënñ? »

²¹ Kë Yetu ateem baka aji : « Dñupan, manjoonan ma, woli nahaş Naşibañi abot awo naanka nşal nteb, mënjakan nahil pdo bfig bi bakay, nadoo hılan kaji na pnkuñ pi : “Pënan ñi, iya ijot du bdëk,” uko mënñ udolana. ²² Woli nahañi, uko bti wi nañehanun Naşibañi, adolan wa. »

*In añuñ Yetu pdo iko yi akdolun
(Markut 11.27-33; Luk 20.1-8)*

²³ Yetu aneej du *Katoñ Kaweek ki Naşibañi aşë jun pjukan. Wal mënñ kë *bañen baweek na *bantohi bayuday başë bi aňoga ahepara aji : « Mnhina mnhon mi mi ikdolnun iko yi ba? In ajakiñ kë ihilan kado ya? »

²⁴ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Nji kak, dñal kaheparan uko uloolan ñañ ; woli nateemën, kaşë ñupan wal mënñ mnhina mi nji kadolni iko yi. ²⁵ In ayilun *Yowan pbattaar ba? Naşibañi a, këme bañaan baka? »

Kë başë wo ñi plañar ñi ptoof pi baka aji : « Woli nteem aji Naşibañi ayilulun, aheparun uko unkaan kë nënfiyaara? ²⁶ Kë woli nteema aji bañaan bayilulun, ñwo i kañi bañaan bti babi bañaara'un, ñiki bafiyaar kë Yowan awo Nañupar Naşibañi. »

²⁷ Bateem Yetu wal mënñ aji baamme anyilulun. Kë aşë ji na baka : « Nji kak mënñupan mnhina mi nji kadolnun iko yi. »

*Uhoñ wi ajug katoñ na babukul
batëb*

²⁸ Yetu akak aji na baka : « Kë we wi naşalun ñi uko wi? Ñiint alon abi ka bapoş batëb. Añiini na nateek aji na a : “Abuk naan, yaan ilemp ña du uñeeh.” ²⁹ Kë abukul un ateema aji : “A-a, mënky a ;” aşo aban ñuñ aşal, anaşa aya uñeeh. ³⁰ Aşin baka akak añiini na natëbantën. Kë ateem aji : “Aa, Paap dya” aşë bi wo aanya. ³¹ Ahoñ ñi batëb bukuñ adolun uko wi aşin baka añalun? »

Kë bateem aji : « Nateek. »

Kë Yetu aşë ji na baka wal mënñ: « Dñupan, manjoonan ma, bakobraar daaş na baaş bañuunk babanan uteek du *Pşih pi Naşibañi. ³² Hënk di uwoon, *Yowan Nabattaar abi ñi adiimanan bgah btool kë naanfiyaara ; kë bakobraar daaş na baaş bañuunk kë başë fiyaara. Kë wi nadoon awin uko mënñ naantëlsa ñelëş ñhaaş ñi nan afiyaara. »

*Uhoñ wi balemp biki uwoorta
(Markut 12.1-12; Luk 20.9-19)*

³³ Yetu akak ahoñ aji : « Nakaan natiink uhoñ wi : Ñiint alon abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiñu, aşë biig wa afooyan. Ajip bhër ado dko dpooñni, abot akiin bliit bi mñlaak bkuññaan pa bayen, aşë dukar wa bañaan balon pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, aşë ya bayaaş. ³⁴ Wal wi upooñ ubanun, kë aşë yil balemparul du bañaan banwoon du uwoorta pa pyeenk kafah ki nul. ³⁵ Bañaan mënñ bamob balemparul, akob alon, añi natëbantën, akak atap nawajantën mñlaak aña. ³⁶ Ajug uwoorta akak ayil balemparul balon, bantumuñ apel bateek, kë bañaan banwoon du uwoorta badola baka ji bateek. ³⁷ Kë abaañsaan ayil abukul, aşal aji : “Baya kakali abuk naan.” ³⁸ Kë wi biki adukaruñ uwoorta bawinun abukul, aşë lañar aji : “I, akdukiñ na iko yi aşin. Najoh ñña, ñşë ñduka na ya!” ³⁹ Bamoba, apënan ñi uwoorta aña. »

⁴⁰ Kë Yetu aşë hepar baka aji : « Kë we wi ajug uwoorta akeeri bi kado bañaan mënñ wi akbiñ? »

41 Kë bateema aji : « Pfiñ pi akfiñuñ bañaan bawuñaan biki uwoorta mēnt pawuñ. Ajej uwoorta kawul balon, bankwululun kafah ki nul upooñ ubanle. »

42 Yetu aji na baka wal mēnt; « Naambaan kaleyiira uko umpiitun ti Ulibra wi Naşibañi i?

“Pnduba pi baniw bapokun pakakun amēban katoh uko mēnt uwo udo wi Ajugun unuura abot awo uñonjarēnaan ti kēş ki nun.” »*

43 Yetu akak aji na baka : « Ukaan kē nji kañupan : Naşibañi alun kajej *Pşih pi nul kawul pa bañaan balon bankdolun uko unnuuriin ti kēş ki Naşibañi. 44 Ñaan ankjotun ti pnduba mēnt, akita, kē ñaan i pakjotnun, panantēla. »

45 *Bañeñan baweek na bafaritay bayikrēn kē bukal bakaan kē Yetu akhoñ hañ. 46 Bado na pmoba wal mēnt aşē ti bañaan bañşalun aji Yetu awo *Nañupar Naşibañi.

22

Uhoñ wi bampokun pbi pyoban (Luk 14.15-24)

1 Yetu akak ahoñ na baka aji : « 2 *Pşih pi Bañi panaam ji uko wi naşih anduun bañaan pyoban ti bniim bi abukul. 3 Ayil balemparul pa baya badu biki aduun pyoban kē başē wo baañal pbi. 4 Kē akak ayil balon aji na baka : “Najakan na biki nduun pyoban kē djun pde, afiñ ngit nkaş nñ naan na nñtaam nannurnaaniin ti nñ naan, iko bti ibēkani, babi ti dko di bniim.”

5 « Kē biki baduun başē wo baando to to aten uko mēnt, andoli atool kaya pdo kanuma ki nul : balon baya nñteeh, balon pjula. 6 Kē bandukiin bamob balempar naşih, ahan baka afiñ. 7 Naşih adeebañi, aşē do bangoli biki nul kē bafiñ balat mēnt abot atēr ubeeka wi baka. 8 Wi wi aşaan aji na balemparul : “Pde pabaa kē biki mbiin adu pyoban başē wo baantaan na pde pa. 9 Nayaan

du npañ bgah nadu bañaan bti biki nakwinun.” 10 Kē balemparul baya ti igah, adu biki bawinun bti, bawuñaan na banuura, kē dko di bniim datumi.

11 « Naşih aneej wal mēnt pten bambiin pyoban aşē win da ñiint alon anwoon aanwoh imişa yi ufettu. 12 Kē aşē ji na a : “Nanoh, hum di di idolon adoo neej ti, bē iinwoh imişa yi ufettu ba”? Kē un mēnt ayompi. 13 Naşih kē aşē ji na balemparul : “Natanana ihoñ na iñen nafēla bdig du bdēm, dul di akyaan kawooni kabot kadeebañ kadohrēn.” » 14 Kē Yetu aşē akak aji : « Bañaan batum badu'anaa kē bantiinku bakdataniin. »

Pluk Fetar daaşa

(Markut 12.13-17; Luk 20.20-26)

15 Wi uko mēnt uñepun, *bafaritay baya ayitiir wal mēnt katen jibi bakdoli pa pñawwan Yetu ti bñup. 16 Wi wi bayilun bañaşar baka balon na balon biki *Herod kē baji na a : « Najukan, nme kē iwo ñaan i manjoonan, abot aji kjukan bgah bi Naşibañi na manjoonan. Iinji kñi nin ñaan ti iinji kten uko wi ñaan awoon. 17 Tupun keeri, we wi işalun? Nwo i kaluk *Fetar naşih daaşa kēme nñnwo i kaluka da? »

18 Kē Yetu ammeen nşal nwuñaan nñ baka aşē teem baka aji : « An balagare! We ukaan kē nakdo na pñawanaan ba? 19 Nadiimanaan pataka pi najaan nalukna daaşa. »

Kē badiimana pa, 20 kē aşē ji na baka : « Kaara di in dawoon ti pa? Kē katim ki in kawoon ti pa? »

Kē bateem 21 aji : « Fetar a. »

Wi wi aşaan aji na baka : « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoon wi Fetar, naşē nakakan Naşibañi uko unwoon wi Naşibañi. » 22 Wi ajakun hañ kē başē ñonjar fuñ aduka, aya.

Pnaña ti pkeñ

(Markut 12.18-27; Luk 20.27-40)

23 Unuur mēnt, *bataduk balon babi añog Yetu – bukal bajaan baji pnaña ti pkeñ paanwoo – 24 aşē ji na a : « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli ñaan aket bē aanka napoñ, abuk

* 21:42 Kañaam 118.22-23.

aşin awo kayeenk aharul, kahilna kabukara bapoŋ.”²⁵ Kë uşë bi ka ƚi un biinŋ paaj na alon banŋaarun. Nateek aniim ŋaaŋ aşë waanŋa bë aambuki, adukar abuk aşin aharul.²⁶ Kë natëbantën akak akeŋ aduk ŋaaŋ bë aambuki, kë uwoha haŋ pa nawa-janŋen kak, awoha haŋ pa bukal paaj na alon bti.²⁷ Wi bukal bti bakeŋun, kë ŋaaŋ akak akeŋ.²⁸ Kë hënkuŋ woli baŋaan balun anaŋa ƚi pkeŋ, in akwoon ayin ŋaaŋ mënŋ, wi bukal paaj na alon bti baniimulun? »

²⁹ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Naneemi, naamme Ulibra wi Naşibaŋi abot awo naamme mnhina mi nul.³⁰ Hënku di uwoon, woli baŋaan balun anaŋa ƚi pkeŋ, biinŋ baankniim, kë baat baankniima, balun kawo ji ŋwanjut du baŋi.³¹ Kë ƚi uko wi pnaŋa ƚi pkeŋ, naambaan kaleyiira uko wi Naşibaŋi ajakuŋ i? Aji : ³² “Dwo Naşibaŋi i Abraham, i Itaak, na i Yakob.” »[☆]

Yetu akak aji na baka : « Naşibaŋi awo i baŋaan bajeb, aanwo i bankeŋun. »³³ Baŋaan banktiinkulun bti baŋonŋar ƚi pjukan pi nul.

Uko undëmnun ƚi iko yi bgah bajakuŋ

(Markut 12.28-34; Luk 10.25-28)

³⁴ *Bafaritay batiink kë Yetu atem *baŋaduk kë bawaan uŋup aşë yitiir.³⁵ Kë alon ƚi baka, anwoon *najukan Bgah aşë ŋal pŋaawan Yetu aşë hepara aji : ³⁶ « Najukan, ƚi iko yi bgah bajakuŋ, uhon udëmnun dëm ba? »

³⁷ Kë aşë teema aji : « Nalan Ajugun Naşibaŋi i nu na kaŋëbu bti, na uhaaşu bti, na uşalu bti.³⁸ Uko wan udëmnun ƚi iko yi bgah bajakuŋ.³⁹ Kë uko unyeenkuŋ ƚi wa abot adëm kak wii wi : Nalan atëŋŋu jibi inaluŋ uleefu.⁴⁰ Iko itëb yun iŋonkrën *Bgah bi Moyit bti na pjukan pi *baŋupar Naşibaŋi. »

Krittu na Dayiŋ

(Markut 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Jibi *bafaritay bayitiirun, kë Yetu aşë hepar baka aji : « ⁴² we wi naşalun ƚi *Krittu ba? Awo abuk in ba? »

Kë bateema aji : « Awo *abuk Dayiŋ. »

⁴³ Kë Yetu aşë ji na baka : « Kë hum di di *Uhaaş wi Naşibaŋi uŋuun Dayiŋ kë aji du'a Ajugun ba? Ul, anŋiiniin aji :

⁴⁴ “Naşibaŋi Ajugun aji na Ajugun :

ŋoon ƚi kaŋen naan kadeenu

te ndoo ndo başooradu

ido kapafna baka ihoŋ.”[☆] »

⁴⁵ Yetu akak aji : « Keeri, woli Dayiŋ aji du Krittu Ajugun, hum di di ahilanun kawo kak Abuk Dayiŋ? »⁴⁶ Nin alon ƚi baka aanhinan ateema. Kapëna unuur mënŋ nin alon aankak añoom phepara uko ulon.

23

Pŋaafara bajukan Bgah na bafaritay (Markut 12.37-40; Luk 11.39-52; 20.45-47)

¹ Kë Yetu aşë ƚiini na pntuk pi baŋaan na baŋaşarul aji na baka :

² « *Bajukan Bgah na *bafaritay baŋo ƚi pŋij pi *Moyit. ³ Nadoon kado nabot nado kaŋaş iko bti yi baktupanan, naşë nawut pdo kado uko wi bajaan bado :

ƚiki baji baŋup kaşë wo baanji bado uko wi baŋupun. ⁴ Baji batan idaj idiŋ kaŋu baŋaan pkuŋa ya, bukal ƚi ŋleef ŋi baka başë pok pdeen pkoŋ ploolan ŋaŋ pŋenk baka. ⁵ ƚi iko bti yi bakdolun baji bala pwinana ƚi baŋaan ukaan kë kako ki bajaan baŋu Uŋup wi Naşibaŋi katan ƚi bkow na iŋen yi baka kaji kadëm. Iŋen yi imiŋa yi baka ikak aji ihaan maakan*.

⁶ Baji baŋal pŋo ƚi iŋij innuurnaaniin woli bawo du dko di ufettu kabot kaŋal pŋo kadun du *itoh iŋehanaani. ⁷ Baji baŋal baŋaan banohntën baka ƚi dko di baŋaan kabot kaŋal baŋaan bado kadu baka “Najukan”.

⁸ « Kë an, nawutan kado baŋaan bado kadu'an “Najukan”; an bti naŋaari abot akaha najukan aloolan

»

»

»

»

»

[☆] 22:32 Ppën 3.6. [☆] 22:44 Kaŋaam 110.1. ^{*} 23:5 Bayuday baji bado iko ilon yi bapiiŋun Uŋup wi Naşibaŋi kaleşna wa. Ital iniilu inwoon ƚi iŋen yi imiŋa yi baka ikak aji ileşan baka Uŋup wi Naşibaŋi.

ñañ. ⁹ Nawutan kado kado ñaañ alon kaji Aşinan ti mboş ; nakaha Aşinan aloolan, anwoon du bați. ¹⁰ Nawutan kado badoo badu'an "Nayafan"; nakaha nayafan aloolan, anwoon *Krittu. ¹¹ Anwoonun naweek ti an aklun kawo nalempar batentul. ¹² Ñaañ ankdëmanun bkowul balun kawalana, kë ñaañ ankwalanun bkowul balun kadëmana. »

Pwuţan pi bafaritay

¹³ Yetu akak aji : « Nawuţani an *bajukan Bgah na an *bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naneenan bañaan pneej du *Pşih pi Bați. Naanji naneej da an ti nleefan kë naanji nawut banjalun pneej baneej! ¹⁴ [Nawuţani an bajukan Bgah na an bafaritay balagare, naji nade bka bti bi baat bayot kabot kajon ti pñehan Naşibați pa pwinana. Ukaan kë Naşibați aklun kakoban kakob kandëmnun maakan.]

¹⁵ « Nawuţani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoon balagare, an biki pkakan ñaañ aloolan ti udolade wi nan pajaan paţu namuur idëk na ntaak. Woli naka'a, naji nadola ataaj na pneej infernu nyaaş ntëb kapelan.

¹⁶ « Nawuţani, an bayuuj bgah banwoon bakuul, nanjaan naji : "Woli ñaañ ajej *Katoh Kaweek ki Naşibați amehnaana, uunwo ukoolan ; bë woli ñaañ amehna ti uwuuru wi katoh ki Naşibați, awo i kado uko wi ajakun."

¹⁷ « An bawaan nşal, an bakuul! we udëmnun: uwuuru wa këme katoh ki Naşibați kandolun kë uwuuru mënt uyimani? ¹⁸ Nakak aji naji : "Woli ñaañ amehna ti *bliit bi mngur, uunwo ukoolan, bë woli ñaañ amehna ti iko inţenanun ti ba, awo i kado uko wi ajakun." ¹⁹ An bakuul, we udëmnun: iko inţenanun ti bliit bi mngur këme bliit bi mngur bankakanun iko mënt kë iyimani?

²⁰ Pmehna ti bliit bi mngur pawo pmehna ti ba na ti iko bti inwoon ti ba.

²¹ Kë pjej Katoh Kaweek ki Naşibați

kamehnaana pawo pmehna ti ka na ti anfëţun ka. ²² Pmehna ti bați pawo pmehna ti pşih pi Naşibați na ti antoon ti pa.

²³ « Nawuţani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoon balagare, nanjaan nawul kafah ki Naşibați ti iko bti yi nakjaarun kadoo wul impotëţaanun maakan aşë wo naanji nado uko unkaanun udooni ti iko yi bgah bajakun: pwo natool, pñaga, na pfiyaar Naşibați. Yan yi yi nawoon i kado lah kaşë kawut kaţilma indukiin ²⁴ An bayuuj bgah banwoon bakuul, nanjaan natëntan poot pi nan pa ppënan uwu kaşë yoor untaam wi pnkunkaali.

²⁵ « Nawuţani an bajukan Bgah na bafaritay an nanwoon balagare, naji nawent ikoopa yi nan na iraata yi nan bnuura ti bdig, meet daşë tum na iko yi kakij na kafeer. ²⁶ Iwi nafaritay nakuul, duniin iwent kakoopa na praata meet, bdig bahilna bajinj.

²⁷ « Nawuţani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare nanjaan nawo ji ihër yi babomanun: iji inuura ti bdig, meet kaşë tum na imoh na iko impuţun. ²⁸ Kë hënk di di nawoon, naji nawo wo ji bañaan batool ti kadun ki bañaan, aşë tum na kalagare na buţaan ti nhaaşan meet.

²⁹ « Nawuţani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naniw ihër yi *baţupar Naşibați kabot kaboman ihër yi batool, ³⁰ kaşë kaji ti uşal : "Woli nwo laalan da ti wal wi başinun, nënknaakiir na baka katul pñaak pi baţupar Naşibați." ³¹ Hënk naji nadinan kë nawo bubuk bambiin afinj baţupar Naşibați. ³² Nabaañëş uko wi başinan babin ajun.

³³ « An npula, pntuni pi nşfunan! Hum di di nakhinanun kabuur kakob, kawo naankneej infernu?

³⁴ Waş ukaan kë nji kayil baţupar Naşibați, bañaan banwoon na uşal untunja, na bajukan : nalun kafinj balon, kapan ti krut, nalun kafud balon itintël du *itoh iñehanaani yi

nan, kabot kadookar na baka na nbeeka. ³⁵ Hënku, pñaa bti pi bañaan batool pi natulun ti mboş pahilna pakak ti an, du pkeş pi Abel natoool te du pi Fakariya, abuk Baraki, i bafinun ti dko danwoon ti ptoof pi umeeşa wi btejan na *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naşibaşi. ³⁶ Dţupan na manjoonan, kawuun ki kayeenk kakob ki iko mënş bti iktijun. »

*Yetu aţęgara Yerutalem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ Yetu akak aji : « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaan kfin *baţupar Naşibaşi kabot katap biki ayilun ti iwi mnlaak, nyaaş nşum ddo na pşonkrën babuku jibi uguk ujaan uboof nbuk wa, kę ipoki. ³⁸ Hënku, Naşibaşi aşaan adukaran katohan. ³⁹ Dţupan, naankak awinën te unuur wi naklun kaji : “Ñaan ankmbiin ti katim ki Aju-gun anuurandęni !” »

24

*Uţoka Katoh Kaweek ki Naşibaşi
(Markut 13.1-4; Luk 21.5-7)*

¹ Yetu apęn ti *Katoh Kaweek ki Naşibaşi, kę baţaşarul başę ñoga pa pdimana jibi kadęmi akuş anuura. ² Kę aşę teem baka aji : « Jęm nawin iko yi bti i? Na manjoonan dţupan, nin plaak paankduka kapaf ti ptęnt pa ti bę paankfoma kajot ti mboş. »

*Nnuur nji mnhaj
(Markut 13.5-13; Luk 21.8-19)*

³ Yetu aţo du pnkun pi mnoliwera, kę baţaşarul başę bi agaag na a, ahępara aji : « Ţupun, lum di di uko wan ukwoon, na uko unkyuujun un ubi'u na uba umundu? »

⁴ Kę ateem aji : « Naţaafaraan bagu-uran, ⁵ Ţiki bañaan batum balun kabi na katim ki naan, kaji bukal bawoon *Krittu, kaguur bañaan batum. ⁶ Woli nalun atiink ngut, abot atiink kę baktiiniyaan ngut, nawutan kalęnk : iko męnt iwo i kawo. Kę naşę wo i kame kę uundobi wo uba umundu. ⁷ Utaak unaţa ugut na utaak ulon, pşih pagut na plon. Ubon ulun kawo ti nşaa nlon, mboş mando kaşınţar.

⁸ Iko męnt bti ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi ñaaş ankyaan kabuk.

⁹ « Wal męnt balun kamoban kawul bahajanan bafin ; katim ki naan kalun kaşu nşaa bti nşooran. ¹⁰ Bañaan batum baankak afiyaaręn, bado kawaapar kabot kaşoorad. ¹¹ Batum balun kaşilan kaji bawo *baţupar Naşibaşi kaguur bañaan batum. ¹² Buţaan dadęm maakan bañaan badoo bakak baankak aşalad. ¹³ Kę ñaan anşaan amęban ti nji aliint nnuur bti, un męntan alun kabuur. ¹⁴ Balun kaşup *Uşup Ulil Unuura wi *Pşih pi Başi wi ti umundu bti, bañaan bti bahilna batiink wa. Wal męntan wi wi uba umundu ukbiin. »

*Unoor uweek
(Markut 13.14-23; Luk 21.20-24)*

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuţaan maakan unjaan uşopan, wi *Daniyel *Naşupar Naşibaşi aşiiniyaanun kę uwo ti *dko dyimanaan du Katoh Kaweek ki Naşibaşi – ankleyiirun awo i kayikrën – ¹⁶ bañaan bankwoon du utaak wi *Yuda bakeeriin başi baya du inkun iweek. ¹⁷ Anşoon du uşala awutan kaneejar uko ulon. ¹⁸ Anwoon du uşeh, awutan kakakar bayeti bi nul! ¹⁹ Nnuur męnt, baş bankwoon na iyin, na bankbootanun bawuţan. ²⁰ Nañhaan pti męnt pawut kawo ti wal wi uşubal na mpoj kęme ti *unuur wi pnoorfęn. ²¹ Nnuur męnt nşawo nnuur nji mnhaj mnweek. Mnhaj manwoon maambaan kawohara wi umundu uwoonun ; kę mnhaj mntęnt ma maankak alun kawo nin uyaaş ulon kak. ²² Kę woli Naşibaşi aantiinktęn lah nnuur męnt, nin ñaan aankduka duka kado kahefęnt ; kę bañaan biki adatuş başę Ţu kę atiinktęn nşaa.

²³ « Wal męnt, woli ñaan ajakan : “*Krittu awi !” kęme : “Awi moş !” Nin nakfiyaara. ²⁴ Bañaan balun kanaţa kaşilan kaji bawoon Krittu na *baţupar Naşibaşi. Bado mlagre na iko iñonaręnaan pa woli bahilani bado

ŋaabar du baka biki Naŋibaŋi ajokuŋ.
²⁵ Aa, dɕupan nawo bame ji uko mēnt̄ ubi udo kaban.

²⁶ « Woli bajakan keeri : “Krittu awi du *pndiiŋ” nawutan kaya da ; kēme woli bajakan : “Awi amena moŋ” nakfiyaar uko mēnt̄ nin. ²⁷ Jibi kaliik liik kajaan kawoona kaban kalon ki baŋi, kajeehan baŋi bti, hēnk di di ubi wi *Abuk Ŋiint̄ ukluŋ kawo. ²⁸ Dko di untaam ukeŋnuŋ dul di ŋjugude ŋajaan ŋayit. »

Ubi wi Abuk Ŋiint̄
(Markut 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ Yetu akak aji : « Woli ŋnuur ŋi unoor ŋuŋ ŋaŋpa ŋep,
 “Unuur uunkak ado katēr,
 pli paankak ado katēr,
 ŋjah ŋajot,
 mnhina mi baŋi manŋint̄ar[☆].

³⁰ Wal mēnt̄, iko inkyuujun kē *Abuk Ŋiint̄ abi, iwinana du baŋi, kntaali ki umundu bti kaluŋ kayewla ; kawin Abuk Ŋiint̄ abi ŋi infelun yi baŋi na mnhina na mndēm mweek.
³¹ Aluŋ kayil ŋwanjuŋ ŋi nul ŋabi na plul pweek, ŋayitrēn baŋaan biki adatuŋ banwoonuŋ ŋtaak bti kapēna du kaban kalon ki umundu te kalon.

Uhoŋ wi mnko
(Markut 13.28-32; Luk 21.29-33)

³² Yetu akak aŋiini na baka aji : « Natenan ŋi mnko. Wi inah ijunaŋ jun pluuman, kē itoh ipēni, naji name kē pti paŋogi. ³³ Kē hēnk, woli naluŋ awin iko mēnt̄ bti, nameen kē ubi wi *Abuk Ŋiint̄ uŋogi, awuŋ ŋuŋ plēman.
³⁴ Na manjoonan, dɕupan kawuuŋ ki kaankt̄ep bē iko mēnt̄ bti iinwinanaa.
³⁵ Baŋi na mboŋ ŋaba, kē ŋtup ŋi naan ŋaŋē wo ŋaankba. »

Nawoon bten

³⁶ Yetu akak aji : « Kē ŋi uko wi unuur mēnt̄ na woori mēnt̄, nin alon aammee, nin ŋwanjuŋ du baŋi, nin ŋji Abuk Naŋibaŋi ; Paapa ŋaŋ ameen.
³⁷ Jibi ubiŋ awo ŋi wal wi *Nowe, hēnk di ukluŋ kawo kak ŋi wal wi *Abuk Ŋiint̄ akbiŋ. ³⁸ Hēnk di uwoon

ŋfa ji meel mambi mando kapar awun umundu bti, baŋaan bade, adaan, aniim, aniimandēn babuk baka te unuur wi Nowe aneejuŋ ŋi upuur, ³⁹ kē baŋaan baanŋal aji uko ulon ubi, te kē meel mando par aba baka bti. Hēnk di ukwoon ŋi ubi wi Abuk Ŋiint̄. ⁴⁰ Biint̄ batēb bawo du uŋeeh, alon ajejana, alon aduka. ⁴¹ Baat̄ batēb bawo ŋi pŋon, alon ajejana, alon aduka.

⁴² « Nawoon bten, naamme unuur wi Ajugun akbiŋ. ⁴³ Nameen bnuura uko wi : woli ajug katoh ame wal wi nakiiŋ akbiŋ na utejan, awo bten aankdinan baluŋan uniŋ wi katohul. ⁴⁴ Ukaan kē an kak, nawo kawo bten, ŋiki Abuk Ŋiint̄ abi ŋi wal wi nawoon naankyoonka. »

Nalemp natool na nalemp anwoon
aanwo natool
(Luk 12.42-46)

⁴⁵ Yetu akak aji : « In awoon nalemp natool natit i ajug katoh aktuuŋ ŋi kadun ki balemp biki nul, ado kawul baka kafah ki ŋdeey ki baka uwoori ubanle? ⁴⁶ Nalemp i ajug katoh akŋēnkun ŋi ulemp wi aŋu'u luŋ wal wi akkakuŋ, uŋ mēnt̄ anuurandēni. ⁴⁷ Dɕupan na manjoonan, ajug katoh ahankana bka bi nul bti. ⁴⁸ Bē woli nalemp awo nawuŋaan, aji ŋi uŋalul kē ajugul ajon ubi, ⁴⁹ aŋē naŋa akob balemp batēnt̄ul, ade adaan na bakuj, ⁵⁰ ajug nalemp mēnt̄ aluŋ kabi ŋi unuur wi awoon aankyoonka, na wal wi awoon aammee. ⁵¹ Ahajana bnuura kabot kadola jibi bajaan bado balagare : dul di bakluŋ kawooni, kadeebaŋ kadohrēn.

25

Uhoŋ wi beegani iŋeen

¹ Yetu akak aji na bankntiinkuluŋ : « Kē hēnk, *Pŋih pi Baŋi paluŋ kawo ji uko wi beegani iŋeen banwoon na ŋkaniya pya kakit naniim. ² Kaŋeen ŋi baka baanklipara, kē kaŋeen bandukiŋ baklipara. ³ Banwoon baanklipara bukuŋ bajej ŋkaniya ŋi baka aŋē wo baant̄ij ungaant̄ ulon kak

☆ 24:29 Itayi 13.10; 34.4.

; ⁴ kë banklipariin başë tji ungaant ti nmpoban na nkaniya. ⁵ Jibi naniim ajonun ubi, kë başë nyoënt bukai bti.

⁶ « Na utejan mnjel, kë pdiim ploņ paşë liir aji : “Naniim abi! Napënan nakita.” ⁷ Kë beegani bti başë naşa aboman nkaniya ni baka. ⁸ Kë beegani banwoon baanklipara bukuņ başë ji na banklipariin: “Naşenun ti ungaant wi nan, nkaniya ni nun njajëmşaa.”

⁹ « Kë başë teem baka aji : “Nin, wi uundo kës kës nfaaşër. Nayaan du bajula nanug wi nan.” ¹⁰ Baţool pya pnug ungaant, kë naniim aşë bi. Bambomanderuņ aba kë baneej na a du dko di bniim, kë bgah badëti.

¹¹ « Banwoon baanklipara wi badukiin abi, aşë ji : “Naweek, naweek, haabëşun bgah!”

¹² « Kë aşë teem baka aji : “Na man-joonan, dtupan, mëmme an !” »

¹³ Kë Yetu aşë ji : « Nawoon bten keeri, naamme unuur këme uwoori wi *Abuk Niiint akbiin. »

Uhoñ wi balemp biki bawulun itaka

(Luk 19.12-27)

¹⁴ Yetu akak ahoñ na baka aji : «*Pşih pi Baţi paluņ kawo ji uko wi nniint ankyaan bayaaş, aşë du balemparul adukar baka bka bi nul.

¹⁵ Awul baka itaka, andoli inliņun na ulemp wi ahinanuņ kado na ya. Awul aloņ inliņun na baluk bi nşubal kañeen, awul aloņ inliņun na baluk bi nşubal ntëb, awul nawajantën bi uşubal uloolan, aşë tool ti dko mënt aya pyaanş.

¹⁶ « Nalemp i bawulun baluk bi nşubal kañeen abi jun jun plemp na itaka ti dko mënt aka itaka impeluņ uko wi bawululuņ nyaaş ntëb. ¹⁷ Kë i bawulun bi nşubal ntëb akak ado ji nateek, aka uko wi bawululuņ nyaaş ntëb. ¹⁸ Kë i bawulun baluk bi uşubal uloolan aşë jip bhër amen ktaka ki ajugul awululuņ.

¹⁹ « Wi ajug balemp ayaan ajon, aşë tiiş, adu balemparul babi baţupa jibi baduki ado na itaka. ²⁰ Nalemp i bawulun baluk bi nşubal kañeen

abi aţij itaka aji na a : “Naweek, iwulën itaka inliņun na baluk bi nşubal kañeen aji nlemp, kë nduk aka uko wi iwulun nyaaş ntëb, yii yi.”

²¹ « Naweek kë aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko umpoţi wi nwuliin. Dwulu umpeluņ wa maakan. Biin iwo ti mnlilan na nji.”

²² « Kë natëbantën i bawulun itaka inliņun na baluk bi nşubal ntëb abi aji na a : “Naweek, iwulën itaka inliņun na baluk bi nşubal ntëb, kë nduk aka uko wi iwulun nyaaş ntëb, yii yi.”

²³ « Kë naweek aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko umpoţi wi nwuliin, dwulu umpeluņ wa maakan, biin iwo ti mnlilan na nji.”

²⁴ « Kë nawajantën i bawulun itaka inliņun na baluk bi uşubal uloolan aşë bi, aji : “Naweek, dme kë iwo nnaan anjootun anjaan akit du dko di awoon aantepii kabot kakaaw dko di awoon aanjaari. ²⁵ Dţi'u ti, ukaan kë njip amoy ya ; itaka yi nu yii yi.”

²⁶ « Kë ajugul ateema aji : “Iwi nalemp nawuţaan, nanşabër! Ime kë dwo nnaan anjaan akit du dko di awoon aantepii kabot kakaaw dko di awoon aanjaari ; ²⁷ kë we ukaan keeri kë iinje itaka yi nwuliin ahankan du naşeeţan ba? Inşaan kabuk uko uloņ woli dyaar ya. ²⁸ Najejan itaka mënt nawul ankaan baluk bi nşubal iñeen.”

²⁹ Bawul ankaan, aşë tumandën, kë anwoon ankaa badoo yeenk yeenk uko wi adukanaaniin. ³⁰ Hënkun, nafëlan nalemp nawaan udooni i du bdëm, dul di bakluņ kawooni, kadeebaţ kadohrën. »

Unuur wi pwayëş

³¹ Yetu akak aji : « Woli *Abuk Niiint aluņ abi na mndëm mi nul agakandër na nwanjuţ bti, aţo ti pţij pi pşih na mndëm. ³² Bañaan biki ntaak bti ni mboş bayit ti kadunul, aşë paţëş baka jibi nayafan ajaan apaţëş nkaneel na npi. ³³ Aţu nkaneel ti kañen kadeenu, kaşë kaţu npi ti kamayu. ³⁴ Wal mënt wi wi naşih aşaan aji na banwoon

ti kañenul kadeenu : “Nabiini, an biki Paapa awulun bnuura bi nul, naneejan ti Pših pi Baṭi pi Naṣibaṭi abomananaṅ wi umundu upaṣnuṅ. ³⁵ Ubon ubi de'ën kē naṭenēn kē ndee, kē udaan uṭijēn kē naṭenēn kē ndaani, dbi wo nayaant, kē nayeenkēn, ³⁶ awo mēnwō na imiṣa, kē nawoharēnēn, amaak kē nabi pwinēn, awo ukalabuṣ kē nabi pwinēn.”

³⁷ « Baṭool banwoon ṭi kadeenu bahepara wal mēntṭ kaji : “Ajugun, lum di di ṅwiniin kē iwo na ubon kē ṅwulu uko ude, aṅal udaan kē ṅwulu kē idaani, ³⁸ awo nayaant kē nyeenku, awo iinwo na imiṣa, kē ṅwoharēnu, ³⁹ amaak kēme awo ukalabuṣ kē ṅbi pwinu?”

⁴⁰ « Naṣih ateem baka wal mēntṭ kaji : “Na manjoonan, dṭupan, uko wi nadolon pa alon ampoṭēṭaanuṅ ṭi bayiṭ naan biki, ṅji i i nadolon wa.”

⁴¹ « Wi wi aṣaan aji na banwoon ṭi kamayu : “Nalowaan, an nanfēpaniin naya du bdoo banwoon baankjēmṣa bi babomanuṅ pa Untaayi Uweek na ṅṭaṣar wa. ⁴² Ubon ubi de'ën, kē napok pṭenēn nde, kē udaan uṭijēn bē naanṭenēn ndaan, ⁴³ dbi wo nayaant kē naanyeenkēn, awo mēnwō na imiṣa kē naanwoharēnēn, amaak abot awo du ukalabuṣ kē naambi pwinēn.”

⁴⁴ « Bukuṅ mēntṭan bakak ahepara wal mēntṭ kaji : “Ajugun, lum di di ṅwiniin kē iwo na ubon, aṅal udaan, awo nayaant, awo iinwoh imiṣa amaak kēme awo ukalabuṣ kē ṅēntṭēnku?”

⁴⁵ « Ateem baka wal mēntṭ kaji : “Na manjoonan, dṭupan, uko wi nawoon naando pa alon ṭi bampoṭēṭaanuṅ biki, ṅji i i nawoon naando wa.”

⁴⁶ « Kē hēnk di di bakluṅ kaya, balon du mnhaj mi mndani, banwoon baṭool baka ubida wi mnto. »

26

Uko wi baṭiinkaruṅ aji bado Yetu
(Markut 14.1-2; Luk 22.1-2; nate-
nan ṭi Yowan 11.47-53)

¹ Wi Yetu aṭupun uko wan bti aṣē ji na baṭaṣarul : ² « Name kē *Ufettu wi Mbuur uduka ṅnuur ṅṭēb, kē bakluṅ kawul *Abuk ṅiint bahilna bapaṅa. »

³ *Baṭejan baweek na bantohi kē baṣē yit wal mēntṭ du uko *naṣih i baṭejan i katim kawoon Kayif. ⁴ Baṭiinkar aji bado mntit kamob Yetu kabot kafiṅa, ⁵ aṣē wo baṅal pdo uko mēntṭ ṭi wal wi ufettu ṭiki baṭi ubeeka ubi uṣiṅtar.

Naaṭ alon ajees Yetu ukēra ujuṅ ulil pṭēkēñ

⁶ Yetu awo du uko Fimon i bajaan badu namaak bdoo du ubeeka wi Betani. ⁷ Wi awoon ṭi pde, kē ṅnaaṭ alon aṣē bi aṅoga, awo na pṭukar pm-
poṭi pi banugnuṅ itaka itum. Pawo na ukēra ujuṅ ulil pṭēkēñ untamuṅ maakan. Ajees ukēra mēntṭ ṭi bkow bi Yetu. ⁸ Wi baṭaṣarul bawinuṅ uko wi ṅnaaṭ adolon badeebaṭ aji : « we uwoon kalat ki? ⁹ Ukēra wi uhilan lah kawaapana itaka itum, kajej ya kaṭen bajuuk. »

¹⁰ Kē Yetu ammeen uko wi bajakuṅ aṣē ji : « we ukaan kē naknooran ṅnaaṭ i ba? Uko unuura wi wi adolon hēnk pa ṅji. ¹¹ Na manjoonan, bajuuk bawo na an ṅnuur bti, kē ṅji, mēnkwo na an ṅnuur bti. ¹² Ajeesēn jees ukēra ujuṅ ulil pṭēkēñ wi ṭi uleef pa umoy wi naan. ¹³ Na manjoonan dṭupan, dko di bakṭupnuṅ *Uṭup Ulil Unuura wi, bakak aṭup uko wi ṅnaaṭ i adolon, kaleṣna'a.

Yudat anwaapun Yetu

¹⁴ Wal mēntṭ, alon ṭi baṭaṣar Yetu iñeen na batēb anwoon Yudat Itkariyot, aya du baṭejan baweek, ¹⁵ aji na baka : « we wi nakwulnuṅ nṣē wulan Yetu ba? » Kē bukuṅ bawula ktaka iñeen ṅwajanṭ ki baṭakuṅ na untaam. ¹⁶ Wi wi ajunuṅ pla jibi akdoli kadoo kawula baka.

Pde pbaañsaani

¹⁷ Baṭaṣar Yetu babi aṅoga ṭi unuur uteek wi *ufettu wi ipoom indaṭ aṣē hepara aji : « Ṭuṅ di di iṅaluṅ ṅya ṅjuṅna pde pi *Ufettu wi Mbuur ba? »

18 Kë atëem baka aji : « Nayaan ubeeka du uko așe najaka : “Najukan aji : Wal wi naan ubani, du katohu di di nji kadolnuŋ ufettu na bațașar naan.” » 19 Kë bațașarul bado jibi Yetu ajakuŋ na baka, aboman pde pi ufettu.

20 Wi utaakal ubanuŋ, kë Yetu așe Țo na bațașarul iŋeen na batëb pa pde. 21 Bawo Ți pde, kë așe ji : « DȚupan, na manjoonan, alon Ți an aluŋ kawaapën. »

22 BajooȚan maakan andoli kahep-ara kaji : « Ajugun, woon nji a i? »

23 Kë atëem aji : « AnkȚuun kaŋen na nji Ți praata, uŋ mënȚan akwulnuŋ! 24 Aa, *Abuk NiiintȚ awo i kakeȚ jibi upiitaniinȚ Ți a Ți Ulibra wi NașibaȚi, kë anșaanȚ awula așe wuȚan! Uhokan lah awo aankbuka. »

25 Kë YudaȚ, anwaapulunȚ așe hep-ara aji : « Najukan, woon nji a i? »

Kë Yetu atëema aji : « Ijakuŋ haŋ. »

26 Wi bawoonȚ Ți pde, kë Yetu așe jej kapoom, abeeb NașibaȚi, akitëș ka awul bațașarul așe ji : « Nayeenkan nade, uleef naan wii wi. » 27 Akak ajeȚ pnkalame pi poot, abeeb NașibaȚi, awul baka așe ji : « Nadaanan Ți pa an bti, 28 pŋaak naan pii pi, paknȚenanuŋ bhonȚar, pul paktuliinȚ NașibaȚi ahilna amiir baŋaanȚ batum pjuban pi baka. 29 Kë nșe Țupan, mënkaȚ adaan poot pi te unuur wi nji kaluŋ kadaan pa phalu na an, du Pșih pi Paapa. »

30 Bayeeh aŋaamarën NașibaȚi, așe pën atool pya du Pnkuŋ pi Mnoliwera*.

Yetu aȚup kë Piyeer aluŋ kapok kaji aamme'a

(MarkuȚ 14.26-31; Luk 22.31-34; natenan Ți Yowan 13.37-38)

31 Yetu aji na baka : « Uko wi bakluŋ kadolën Ți utejan wi nȚa wi uȚu an bti nadukën. Kë hënȚ di di upiitunȚ Ți Ulibra wi NașibaȚi aji : “*Dkob nayafan kafinȚ, ŋkaneel ŋi batani nșe ŋawayșër.*”[⚡]

32 Woli dlunȚ anaȚa Ți pkeȚ, kajotan kadun du Galilay. »

33 Piyeer aȚiini na a wal mënȚ aji : « Woli uko wi bakdoliinȚ uȚu kë baŋaanȚ bti baduku, nji mënȚkduku. »

34 Kë Yetu așe teema aji : « Na manjoonan dȚupu, ji uguk udo kahaan nȚa di, ipok pme'ën ŋyaaș ŋwajanȚ. »

35 Piyeer kë așe ji na a : « Udole wo pkeȚ keȚ na iwi, mënȚpkok kaji mëmme'u. » Kë bațașarul bti bakak aji haŋ.

Pŋehan pi Yetu du Gettemaniya

(MarkuȚ 14.32-42; Luk 22.40-46)

36 Wal mënȚ kë Yetu așe ban na bațașarul du dko dlonȚ di bajaanȚ bado Gettemaniya așe ji na baka : « NaȚoon Ți, dya du kadun kaŋehan NașibaȚi. »

37 AjeȚ na a Piyeer, na babak Tebede batëb, așe jun ptiink pjoȚan na mn-haj Ți uhaaș wi nul. 38 Aji na baka wal mënȚ : « Uhaaș wi naan ujooȚani, pjoȚan mënȚ padiȚ maakan kë ndoo kita. NadukiinȚ Ți nawo bten. »

39 Kë wi ajohariinȚ aya low btiišu așe jot afëȚ kaara Ți mboș aŋehan NașibaȚi aji : « Paap, woli uhinan kawo, lowaan pnkalame pi mnhaj mi Ți nji, ușe uwut kawo jibi nŋaluŋ, uwoon jibi iŋaluŋ. » 40 Akak așe Țenk bațașarul kë bakŋoyënȚ, kë așe ji na Piyeer : « Naandoo hilan awo bten na nji uwoori uloolan Țaŋ! 41 Nawoon bten nado kaŋehan nawutna kajot Ți kaguuru. Nhaaș ŋi nan ŋaŋal maakan pdo bnuura, kë ŋleefan nșe biișna. »

42 Akak aya uyaaș utëbantën alow baka aŋehan NașibaȚi aji : « Paap, woli pnkalame pi mnhaj pi paan-hilan pȚëp bë mënȚkdaan pa, uko wi iŋaluŋ ukeeriinȚ udolana! » 43 Akak kak, aȚenk bațașarul kë bakŋoyënȚ, Țiki kęș ki baka kadiȚ bnjoy.

44 Akak aduk baka aya uyaaș uwan-janȚen pŋehan NașibaȚi, akakalëș uko wi ajakuŋ. 45 Akak wal mënȚ du bațașarul așe ji na baka : « Nahuma kaŋoyënȚ abot anoorfën? Wal wi *Abuk NiiintȚ akwulaniinȚ Ți iŋen yi bado buȚaan uŋogi. 46 NanaȚiinȚ nȚa! Natenan, ankwulnuŋ awii wi. »

* 26:30 Pnkuŋ pi mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti di Oliveira, Mount of Olives.” ⚡ 26:31 Fakariya 13.7.

Yetu amobanaa
(Markut 14.43-50; Luk 22.47-53;
natenan ti Yowan 18.2-11)

⁴⁷ Yetu ahum kañiini, kë Yudat, anwoon alon ti banjañan iñeen na batëb, ašë wuj na pntuk pi bañaan banwoon na ikej na induk. *Bañan baweek na bantohi bayilun baka. ⁴⁸ Yudat anwaapulun aji na baka hënk di di bakmeenun ñaan mënt: « I nji kamookun, ul a, namobana. » ⁴⁹ Wi abanaan ban aňog Yetu, ašë ji na a : « Dwulu mboš, najukan » ašë mooka.

⁵⁰ Kë Yetu ašë ji na a : « Nanoh, doon uko wi ibiin pdo†. » Kë bukundu bašë dëpa ti a amoba. ⁵¹ Alon ti bangakandërun na Yetu atoot kakej abi fal fal kabať ki nalempar *naših i bañan. ⁵² Kë Yetu ašë ji na a : « Kakaan kakej ki nu ; bañaan bti bankjejun ikej balun kakeťna kakej. ⁵³ Işal aji mënhi kadu Paapa i, awulën ti dko mënt uko umpelun nwanjut iñeen-week-iñeen nyaaş iñeen-ntëb? ⁵⁴ Woli ddo han, hum di di uko wi bapiitun ti Ulibra wi Našibaťi uhilanun kadolana keeri? Wul ujakun aji uko mënt uwo kadolana. »

⁵⁵ Wi wi Yetu ašaan aji na pntuk pi bañaan pun: « Dwo nado buťaan i, kë nado bi pmobën na ikej na induk? Nnuur bti dji kaťo du *katoh ki Našibaťi kajukan, kë naammobën. ⁵⁶ Kë iko bti inkdolaniin hënk iwo iko yi *baťupar Našibaťi bajakun ti Ulibra wi nul. » Baťaşarul bti baťi aduka.

Yetu du uruha wi bayuday
(Markut 14.53-65; Luk 22.54-55,63-71; natenan ti Yowan 18.12-24)

⁵⁷ Bammobun Yetu baňooťa du uko Kayif *naših i bañan di *bajukan Bgah na bantohi bayitun. ⁵⁸ Kë Piyeer ašë wo du kalowan aťaša te da ; aneej ti blay ašë řo na balemp aten jibi uko ukbiin kabaañsaan.

⁵⁹ *Bañan baweek na biki *uruha bti bala uko ulon utapar Yetu kadolna

akeť. ⁶⁰ Bañaan batum badoo bi atapara iko ilon kë iinkëša kës. Kë batëb balon babaañsaanun pbi, ⁶¹ ašë ji : « Ñiinť i aji ahilan kafom *Katoh Kaweek ki Našibaťi kabot kaniw ka ti nnuur nwanjanť. »

⁶² Kë naših i bañan ašë naťa aji na a : « Iinkteem i? Iintiink uko wi bañaan biki baktupun ti iwi i? » ⁶³ Kë Yetu ayompa yomp.

Kë akak aji na a : « Dñehanu, ti katim ki Našibaťi ajuť ubida, řupun me iwoon *Krittu Abuk Našibaťi. »

⁶⁴ Kë ateema aji : « Iji han. Đupan kak, hënkun, nawin *Abuk Ñiinť aťo du kañen kadeenu ki Našibaťi anhiniin iko bti ; nawina kak abi na infëluť yi baťi. »

⁶⁵ Wal mënt, kë naših i bañan ašë tow imiša y i nul† ašë ji : « Akar Našibaťi! Nkak anuma uko ulon i? Natiinka hënkun kë akar Našibaťi. ⁶⁶ We wi naşalun ti uko wan ba? »

Kë bateem aji : « Aduknaanaa, awo i kakeť. » ⁶⁷ Wi wi başaan atëfjera ti kaara, aşuuka abot akoba iñen ti ijeem ⁶⁸ ašë ji na a : « Iinji iwo Krittu Naťupar Našibaťi i? řupan ñaan ankobiin keeri. »

Piyeer apok aji aamme Yetu
(Markut 14.66-72; Luk 22.56-62;
natenan ti Yowan 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Piyeer aťo wal mënt ti blay du bdig, kë nalemp ñaať alon aňoga ašë ji : « Iwi kak ibi wo na Yetu i utaak wi *Galilay. »

⁷⁰ Kë Piyeer ašë pok ti kadun ki bañaan bti aji aamme uko wi ñaať akťupun hënk. ⁷¹ Akak apën aya umban wi plëman kë ñaať nalemp alon akak awina ašë ji na bañaan banwoon da : « Abi wo na Yetu i ubeeka wi Naťaret. »

⁷² Kë akak apok, ado mehna. Aji na baka : « Mëndo me me ñiinť i. »

⁷³ Bakak aťo ntiinku, kë balon ti banwoon da bašë bi aňoga ašë ji : « Iwo na baka na manjoonan, idoo řup řup ji biki Galilay. »

† 26:50 Doon ulemp wi nu : Npiit nlon naji : we ukaan kë ibii? ‡ 26:65 Ptow imiša : Ado do han ayuujna kë ři ul uko wi Yetu ajakun uwo buťaan bweek maakan.

74 Kë ašë mehna aji na Našibați afëpa woli aanktup manjoonan, awo ti pji « Mëmme ñiint i. » Ti dko mënt, kë uguk ušë haan. 75 Kë Piyeer ašë leš uko wi Yetu abiin ajaka : « Ji uguk udo kahaan, ipok nyaaš ñwajanť kaji iimme ën. » Apën bdig ašë wooni maakan.

27

Pkeť pi Yudat
(Markut 15.1-2; Luk 22.66; nate-
nan ti Yowan 18.28)

1 Na nfa kub, *baťenjan baweek na bantohi bayuday bti bayiti, atiinkar aji bafin Yetu. 2 Wi wi bašaan atana, ašë ñooťa awul *Pilat nantuja i utaak mënt.

3 Yudat anwaapun Yetu awin wal mënt kë baya kafina, ašë țëga akakan *baťenjan baweek na bantohi ktaka iñeen ñwajanť ki baťaknuñ untaam. 4 Aji na baka : « Djubani, wi nwulanan ñaan anwoon aando nin ukoolan. »

Kë bašë teema aji : « Nëmme, utenu. » 5 Afël wal mënt itaka ti *Katoh Kaweek ki Našibați ašë pën aya ayuu-ladiir.

6 Baťenjan baweek bajej itaka yun ašë ji : « Bgah bi nun baneenan nťu itaka yi du dko dhankni itaka di Katoh ki Našibați țiki iwo yi pñaak. » 7 Baťiini atiinkar ašë nug na itaka mënt « uťeeh wi naniw idunk » ado dko dmoyni bayaanť. 8 Ukaan kë te hënkun baji badu uťeeh mënt « uťeeh wi pñaak. » 9 Wal mënt wi wi uko wi Yeremiya *Naťupar Našibați abiin aťup udolaniin: « Bañaan biki *Itrayel baji ktaka iñeen ñwajanť ki baťaknuñ untaam ki ki baknugnulun. 10 Bajej ya anugna uťeeh wi naniw idunk jibi Ajugun ajaknuñ. »*

Yetu du kadun ki Pilat
(Markut 15.2-5; Luk 23.3-5; nate-
nan ti Yowan 18.33-38)

11 Yetu anať du kadun ki *Pilat nantuja, kë ašë hepara : « Iwi, iwoon naših i *bayuday i? »

Kë ateema aji : « Ijakun han. »

12 *Baťenjan baweek na bantohi bawo ti ptapara iko itum, kë aanteem baka.

13 Kë Pilat ašë ji na a : « Iintiink iko yi baktapariin bti i? »

14 Kë aanteema teem, kë Pilat adoo ñoñar maakan.

15 *Ufettu wi mnjeeh undoli, nantuja aji wutan nakalabuš, i bañaan bañalun awutan. 16 Kë ušë ka wal mënt nakalabuš i katim kapënaliin i bajaan bado Barabaat.

17 Wi wi Pilat ašaan aji na pntuk panyitun da : « Ahoñ ti baka i i nañalun nwutanan ba, Barabaat këme Yetu i bajaan bado *Krittu? »

18 Ame bnuura kë banwulun Yetu bakuja kuj ukaan kë baťija a.

19 Kë wal wi aťoon du *uruha awayëš, kë aharul ašë yil kë baji na a, awut kaneej ti bťup bi ñiint natool un, țiki aťu nťa kë anoor maakan ti nťaafi.

20 Baťenjan baweek na bantohi bawuuk pntuk paji bawutan Barabaat bašë bado bafin Yetu. 21 Kë nantuja akak ayeenk bťup ahepar baka aji : « Ahoñ ti baka i i nañalun nwutanan? »

Kë bateem aji : « Barabaat. »

22 Akak ahepar baka aji : « Kë we wi mbaan ado keeri na Yetu i bajaan bado Krittu ba? »

Kë baji bukal bti : « Pañana. »

23 Kë akak ahepar baka : « Buťaan bhon bi bi adolon ba? » Kë bakhuranaara huuran maakan aji : « Pañana! »

24 Wi Pilat awinun kë aankak ahil pdo uko ulon, kë bañaan babot ahuranaara huuran maakan, kë ašë jej meel aňow iñen ti kadun ki bañaan bukun ašë ji : « Dpënan bkow naan ti pñaak pi ñiint i. An nakmeen. »

25 Kë bañaan bti bateem aji : « Pñaak pi nul pakakan ti un, na ti babakun. » 26 Wal mënt, awutan baka Barabaat ašë do kë bakob Yetu na itintël abaa wula baya bapaña ti krut.

* 27:10 Fakariya 11.12-13; Yeremiya 32.6-9.

Bangoli baben Yetu
(Markut 15.16-20; natenan ti Yowan 19.2-3)

²⁷ Bangoli biki *Pilat nantuna bañoof wal mēnt Yetu du blay bi katoh ki nantuna ašē du batēnt baka bti kē babi afooya. ²⁸ Bawohēša imiša ašē tu'a bayeti bjeenkā. ²⁹ Wi wi bašaan ašiiir ukēl wi iyiw afuušana, abot ajej pmul ploŋ aŋu'a ti kañen kadeenu*. Banup wal mēnt ti kadunul ašē beŋa aji na a : « Nwulu mboš, iwi naših i *bayuday! » ³⁰ Batēfjēra akuŋ ajej pmul puŋ akoba ti bkow. ³¹ Wi babenulun akēšan, bawohēša bayeti akakana imiša yi nul ašē ŋooŋa pya kapan du krut.

Yetu du krut
(Markut 15.21-32; Luk 23.26-43; natenan ti Yowan 19.16-24)

³² Wi bakpēnuŋ, bayit na ŋiint alon i ubeeka wi Firen anwoon katim ki Fimon, ašē tu'a pkuŋa krut di Yetu. ³³ Baban dko di bajaan bado Golgota uwoon « dko di kaheem ki bkow. » ³⁴ Bawul Yetu poot pannaakrēnuŋ na bko btaaktaan, kē añem pa ašē pok pdaan. ³⁵ Bapaŋa ti krut abot ado kanuŋ na mnlaak ahilna afaašiiir imiša yi nul. ³⁶ Wi wi bašaan aŋo ayeŋa. ³⁷ Bapiit ti bkowul duuŋ uko unkaŋ kē baŋu'a pkeŋ aji : « I, awoon Yetu naših i *bayuday. » ³⁸ Bakak apaŋ balat batēb, alon ti kadeenu ki nul, undu du kamayu.

³⁹ Banktēpuŋ bawo ti pkara abot abēt bēŋan ikow aji : ⁴⁰ « Iwi inhinanuŋ katok *Katoh Kaweek ki Našibaŋi kašē kaniw ka ti ŋnuur ŋwajanŋ, buuraan uleefu. Woli iwo Abuk Našibaŋi heliin ti krut! »

⁴¹ *Baŋeŋan baweek na *bajukan Bgah na bantohi bakak abeŋa aji : ⁴² « Abuuran balon ašē wo aanhinan pbuuran uleeful! Aji awoon naših i *Itrayel, aheliin keeri ti krut, ŋšē ŋfiyaara! ⁴³ Aanhaŋ Našibaŋi i? Akeeri buurana, woli aŋala. Mēnt ul ajakuŋ

aji awo Abuk Našibaŋi i? » ⁴⁴ Balat biki bapanuŋ na a bado kak akara haŋ.

Pkeŋ pi Yetu
(Markut 15.33-39; Luk 23.44-48; natenan ti Yowan 19.28-30)

⁴⁵ Ti udiin unuur, unuur umara mara awunana, kē bdēm bawala ti umundu bti, ado ŋwoori ŋwajanŋ. ⁴⁶ Wi udoon uko ji ŋwoori ŋwajanŋ, Yetu kē ašē do pdiim aji : « Eloy, Eloy, lama tabaktani† » uwoon: « Našibaŋi, Našibaŋi, we ukaŋ kē iwutēn? »

⁴⁷ Balon ti banwoon da wi batiinkuluŋ ašē ji « Awo ti pdu *Eli *Naŋupar Našibaŋi. »

⁴⁸ Ti dko mēnt, kē alon ti baka ašē ti ajej kalēmēt atoop ti poot ptaaktaan atan ka ti pmul awula adaan. ⁴⁹ Bandukiin kē bašē ji na a : « Wutan! Nten me Eli abi kabuurana! » ⁵⁰ Wi wi Yetu akaŋ ado pdiim pweek ašē jēmša. ⁵¹ Wal mēnt, blaañ bkēm maakan banjaan baneenan bañaan pneej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Našibaŋi batowa ti ptoof. Kē mboš mankuŋ ašintar, mnlaak mnweek mantowaa, ⁵² kē ihēr ihaabšaa, banfiyaaruŋ Našibaŋi batum banketuŋ kē banaŋaa. ⁵³ Bapēn ti ihēr yi baka, kē wi Yetu anaŋiin ti pkeŋ kē bašē neej ti Yerutalem ubeeka uyimanaan, di bañaan batum bawinuŋ baka.

⁵⁴ Wi naweek i bangoli iñeen-week baromeŋ na bangoli bankyeŋuŋ Yetu bawinuŋ kē mboš mankšintar abot awin uko unktēpuŋ, balēnk maakan ašē ji : « Na manjoonan, i awo Abuk Našibaŋi. »

⁵⁵ Baat batum bantašnuŋ Yetu du *Galilay aŋenka banaŋ alow aten. ⁵⁶ Bi Mariya i utaak wi Magdala, na Mariya anin bi Yakob na Yotef, na anin babuk Tebede bawo ti baat mēnt.

Umoy wi Yetu
(Markut 15.42-47; Luk 23.50-56; natenan ti Yowan 19.38-42)

⁵⁷ Wi utaakal ubanuŋ, kē ŋiint alon nayok i ubeeka wi Arimati ašē bi.

* 27:29 Ti utaak mēnt baših baji bafuuŋa kabot kamēban pmul ti kañen. † 27:46 Eloy, Eloy, lama tabaktani Kañaam 22.

Katimul kawo Yotef, awo kak naṭaṣar Yetu. ⁵⁸ Aya awin *Pilat, aṣe hepara puum pi Yetu. Kē Pilat ado kē bawula pa. ⁵⁹ Yotef ajej puum, abootan ti blaañ bfaatal feh ⁶⁰ aṣe tu pa ti bhër bi nul bi abaan ado do kē bajipa ti kaban ki plaak. Wi wi aṣaan ado kē bakël plaak pweek atuhna ba aṣe tool. ⁶¹ Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natëbantën bawo da wal mënṭ, aṭo ataan na bhër.

Bañaan bankyeṇuṇ bhër

⁶² Unuur ujintï, unuur mënṭ uwoon unṭaanuṇ wi pbomandër pa *unuur wi pnoorfën, *baṭeṇan baweeek na *bafaritay bayitiir aya du *Pilat, ⁶³ aji na a : « Naweek, nleṣ kē naṭilan i aṭup wi ahumuṇ najeb aji ti nnuur nṭwajanṭ anaṭa ti pkeṭ kakak najeb! ⁶⁴ Doon bado kayeṇ bhër bnuura te unuur uwajanṭën, kaṭi baṭaṣarul babi bakiiṇ puum baṣe baji na bañaan anaṭa ti pkeṭ. Nṭilan mënṭ nädem kapel nṭeek. »

⁶⁵ Pilat kē ateam baka aji : « Naka bangoli. Naṭuun baka bayeṇ jibi naṇaluṇ. » ⁶⁶ Kē baya do kē bakyeṇ bhër : baniw plaak pantuhnuṇ bhër aṣe do bayeṇ kē banaṭi.

28

Pnaṭa ti pkeṭ pi Yetu

(Markuṭ 16.1-10; Luk 24.1-12; natenan ti Yowan 20.1-10)

¹ Wi unuur wi pnoorfën uṭeṇuṇ, ti unuur uteek wi kanëm na nfa kub, bi Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natëbantën kē baṣe ya pten bhër. ² Ti dko mënṭ, kē mboṣ manṣe ſinṭar maakan, kē uwanjuṭ uloṇ wi Ajugun uṣe walnaana baṭi abi akël plaak aṣe to ti pa. ³ Ujeeh ji kaliik liik kē imiṣa yi wa ibot awo ifaatal feh. ⁴ Bayeṇ balënk maakan akat kat. Bawo ji bankeṭuṇ.

⁵ Kē uwanjuṭ uṣe ji na baṭ bukuṇ : « An, nawutan kalënk : dme kē nala Yetu i bapaṇuṇ. ⁶ Aanwo ti, anaṭa ti pkeṭ jibi abiiṇ aṭup. Nabiin naten dko di abiiṇ apiinṭna. ⁷ Nataraan naya naṭup baṭaṣarul kē anaṭa ti pkeṭ,

ajotan kadun aya *Galilay ; dul di nakyaan kawinna. Waṇ wi wi nwoon i kaṭupan. »

⁸ Baṭaran pduk dko di bhër, balënk abot awo na mnlilan mweek, aṭi pya kaṭup baṭaṣar Yetu uko unṭeṇuṇ. ⁹ Kē ti dko mënṭ, kē Yetu aṣe pën awinana ti kadun ki baka aji : « Dwulan mboṣ. » Kē baṭ baṣe nṭoga ajot ti ihoṭul, adëmana. ¹⁰ Kē aṣe ji na baka : « Nawutan kalënk. Nayaan naji na bayiṭ naan baya Galilay, dul di di bakyaan kawinnën. »

Nṭilan nji baweeek biki bayuday

¹¹ Wi baṭ bakyaan na bgah, kē baloṇ ti bayeṇ baṣe neej ti ubeeka akakalëṣ *baṭeṇan baweeek uko bti unṭeṇuṇ. ¹² Kē bukuṇ baṣe yit na bantohi atiinkar awul bangoli itaka itum, ¹³ aṣe ji na baka baji : « Baṭaṣarul babi na utejan akiij puum wi nwoon ti bṇoy. » ¹⁴ Bakak aji na baka woli nanṭuṇa amee, bukal kaṭiini na a awut kanooran baka. ¹⁵ Bangoli bayeenk itaka yuṇ abot ado uko wi bajakuṇ na baka, kē hënk di bakṭiiniyaanuṇ uko mënṭ te hënkunṭ ti *bayuday.

Yetu ti kadun ki baṭaṣarul

(Markuṭ 16.14-18; Luk 24.36-49; natenan ti Yowan 20.19-23; Ulemp wi Banjañan 1.6-8)

¹⁶ Baṭaṣar Yetu iñeen na aloṇ baya *Galilay, du pnkuṇ pi Yetu ajakuṇ na baka baya kayit. ¹⁷ Kē wi bawinuluṇ, aṣe nṭup adëmana ; kē baloṇ baṣe woha na nṣal nṭëb. ¹⁸ Yetu añog, aṣe ji na baka : « Naṣibaṭi awulën mnhina bti du baṭi na mboṣ. ¹⁹ Nayaan keeri, nado bañaan biki umundu bti bado kaṭaṣën, nabattaarën baka ti katim ki Aṣin naan, ki Abukul na ki *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, ²⁰ najukan baka pdo kaṭaṣ iko bti yi njakanan nado kado. Natenan : dwo na an na nnuur bti te uba umundu. »

Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun. Markut aambi wo naṭaṣar Yetu, aṣe bi gakandër na Pawulu, abi lemp kak na Piyeer. Aka ptiinkna iko yi apiitun ṭi Piyeer anjaan abi kaṭup bañaan iko yi Yetu adolon ṭi mboṣ. Apiit wa pa banwoon baanwo bayuday, kadiimanaan baka ke na manjoonan Yetu awoon Abuk Naṣibaṭi. Markut aṭup ṭi ulibra wi iko yi Yetu adolon na yi ajukanun bañaan, akak aṭiiniyaan pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu ajukan bañaan na mnhina, ajeban bamaakal, adook nṭaayi akuṭ ado iko iṇoṇarënaan. Yetu aambi bi pwin biki bakjuukntënuṇ ṭi ulemp, abi bi pjuukëṭ, kawul kaṭuṭul kalukna, bañaan batum bahilna babuur. Baweek biki bayuday bapoka adoo do ke bafiṇa. Ñaan andoli ankṭaṣun Yetu awo kabomandër mnhaj, ṭi ubaañṣaani alun kawo ṭi mnlilan. »

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (1.1-8)
2. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (1.9-13)
3. Ulemp wi Yetu du Galilay (1.14-9.50)
4. Yetu apëna Galilay pya Yerutalem (10.1-52)
5. Kanëm kabaañṣaani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayëṣ pi bawayṣulun na pkeṭul (11.1-15.47)
6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (16.1-8)
7. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (16.9-20)

Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi
(Maci 3.1; Luk 3.1-6,15-18)

* 1:1 Abuk Naṣibaṭi : Npiit nji njanwo ṭi nlibra nlon.

1 Ujuni wi Uṭup Ulil Unuura unṭiiniyaanun uko wi Yetu Krittu Abuk Naṣibaṭi* wii wi. 2 Jibi Naṣibaṭi aṭupun ṭi ulibra wi Itayi naṭuparul apiitun:

« *Tenan, dluṇ kayil nalempar naan ṭi kadunu, abomanu bgah.* »

3 *Pdiim plon pahuuran du *pndiiṣ aji : "Nabomaan bgah bi Ajugun aklun kaṭëpna, nadolana ilël itool."* »

4 Hënk di di Yowan nabattaar apënuṇ awinana du pndiiṣ aji : « Nawutan pjuban, naṭëlëṣ nḃida, nado batitmu, Naṣibaṭi aṣe pënanan ipekadu. » 5 Bañaan bti biki ubeeka wi Yerutalem na uṭaak wi Yuda bti baya du a, aṭup ipekadu yi baka, ado ke babattaar baka ṭi bdëk bi Yordan. 6 Yowan awohara kamiṣa ki babomanun na pfaal pi unṭaam wi pnkunkaali aṣe tan katël ṭi blank ; aji de nḡuul na mnob. 7 Aji ṭup kaji : « Ñaan ankmbiin ṭi kafëṭ naan adëm apelën maakan, ke mëndoo ñoom ñoom kaṇup pfënëṣa iṣapaat. 8 Nji dbattaaran na meel, ke ul aṣe luṇ kabattaaran na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. »

Batitmu bi Yetu
(Maci 3.13-17; Luk 3.21-22)

9 Wal mënṭan waṇ, Yetu apëna ubeeka wi Nataret du Galilay abi yeenk batitmu ṭi kañen ki Yowan du bdëk bi Yordan. 10 Wal wi akpënuṇ ṭi meel aṣe win baṭi ke bahaabṣaa, ke Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣe wala ṭi a awo ji ubalab ufaatal. 11 Ke pdiim plon paṣe pëna baṭi aji : « Iwi, iwoon Abuk naan, dṇalu maakan, dmaganu. »

Fatana ala pguur Yetu du pndiiṣ
(Maci 4.1-11; Luk 4.1-13)

12 Wi uko waṇ uṭëpan ṭëp, ke Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣe ya na Yetu du *pndiiṣ. 13 Awo da nḡuur iñeen nḃaakër ke Fatana akdo na pguura ado buṭaan. Yetu awo da ṭaṇ na nko nji uṭëeh, ke nwanjut nḃaktënka.

Yetu ajun pjukan

✧ 1:2 Malaki 3.1. ✧ 1:3 Itayi 40.3.

14 Wi uko waŋ uṭëpuŋ, bamob Yowan, kë Yetu ašë ya Galilay aṭiiniyaan Uṭup Ulil Unuura wi Našibaṭi. 15 Aṭiini aji : « Unuur ubani, Pših pi Našibaṭi pañogi, nawutan pjuban, naṭëlëš ɲbida, nakak nafiyaar Uṭup Ulil Unuura. »

Yetu adu batuh babaakër

16 Unuur ulon wi Yetu akpoşuŋ ti kabaŋ ki bdëk bi Galilay, ašë win Fimoŋ na Andre aṭa'ul kë bakfël bridiya du bdëk : bawo batuh. 17 Kë Yetu ašë ji na baka : « Naṭaşaan, dkakanan batuh bañaan. » 18 Ti dko mënṭ, kë babi duk duk iridiya yi baka aṭaşa.

19 Wi ayaan alow btişu, awin Yakob na Yowan babak ñiint alon i katim ki Febede, kë bawo ti bṭeem aboman iridiya yi baka. 20 Adu baka ti dko mënṭ, kë baduk Febede ašin baka ti bṭeem na balemparul, aṭaşa.

Yetu ajukan du Kapernawum abot ajeban ñiint i untaayi uneejuŋ (Luk 4.31-37)

21 Yetu na baṭaşarul baya du ubeeka wi Kapernawum. Ti *unuur wi pnoorfën wi bayuday kë ašë ya aneej du *katoh kañehanaani ajukan. 22 Bañaan banktiinkuluŋ bañoŋar ti pjukan pi nul, ajukan na pdiim pi naşih, aankdo ji *bajukan bgah bi *Moyit.

23 Wal mënṭ, ti dko di bawoon ñiint alon i untaayi uneejuŋ awo da ; ahuran aji : 24 « Ay, iwi Yetu i Nataret we wi ɲkaarun ba? Ibi bi pṭokun i? Dme ñaan i iwoon: iwo ñaan nayimanaan i Našibaṭi ayiluŋ. » 25 Kë Yetu ašë lëbar na wa aji : « Yompaan mntum, pënan ti ñiint i. » 26 Kë untaayi uşë şëŋ şëŋan maakan ñiint i uneejuŋ, ašë wuuk pdiim pweek apën ti a. 27 Bammaaruŋ bti bañoŋar fuṭ ašë tiini na batënṭ baka aji : « We wi? Pjukan phalu pii pi, panwoon ji pi naşih! Aji tiini na ɲntaayi ɲatiinka! » 28 Ti dko mënṭ, kë katim ki Yetu kaşë pënala aniink Galilay.

Yetu ajeban anin ahar Fimoŋ

29 Wi bapënaŋ pën ti *katoh kañehanaani ki bayuday kë Yetu ašë gakandër na Yakob na Yowan aya uko bi Fimoŋ na Andre. 30 Ñaaṭ anin ahar Fimoŋ apiintṭi, kë uleef uyik na a maakan. Wi Yetu abanaŋ ban kë başë ṭupa. 31 Yetu abi aňoga, amëbana ti kañen, anaṭana, kë uleef ubi joobëṭ joobëṭ na a, kë anaṭa awul baka iko ide. 32 Na utaakal, wi unuur ujoṭuŋ, kë başë ṭij Yetu bamaakal bti na biki ɲntaayi ɲaneejuŋ. 33 Ubeeka bti uyitiir ti plëman pi katoh. 34 Ajeban bamaakal bti, bantumi abot apaṭ mmaak. Adook kak ɲntaayi ɲtum, ašë wo aandinan ɲa ɲaṭup, ṭiki aañjal ɲayuuj uko wi awoon.

Yetu amena apën ti Kapernawum ašë ñaay na Galilay ajukan

35 Na nfa kub, wi bdëm bahumuŋ nwoo, kë Yetu ašë naṭa apën. Aya du dko dangaaguŋ aňehan Našibaṭi. 36 Fimoŋ na biki bagakandëruŋ kë başë pën pla'a. 37 Wi bawinuluŋ ašë ji na a : « Bañaan bti bala'u. » 38 Kë ašë ji na baka : « Nabiin ɲya du ɲntanka ɲmpaṭi ɲaññoŋuŋ dko di, dwo i kaṭij baka kak Uṭup Ulil Unuura : Pṭup Uṭup Ulil Unuura pakaan kë mbii. » 39 Kë ašë ṭëp ti Galilay bti aṭup Uṭup Ulil Unuura ti itoh iñehanaani abot adook ɲntaayi.

Yetu ajeban namaak bdoo (Maci 8.1-4; Luk 5.12-16)

40 Unuur ulon, namaak bdoo alon abi ti Yetu akooṭa, aṇup aji na a : « Woli iñali, ihinan kakakanaan njintṭ. » 41 Yetu kë ašë ñagi'a, atar kañen abana ašë ji : « Aa, dñali, kakan ijintṭ. » 42 Ti dko mënṭ kë pmaak pi bdoo papën ti a kë akak ajintṭ. 43 Yetu aji na a aṭiış ašë lëbar na a aji : 44 « Wutan kaṭup nin ñaan uko unṭëpuŋ, ṭaraan iya iwinana du naṭeŋan Našibaṭi ibot ido bṭeŋan bi Moyit ajakuŋ pa bañow bi nu, kadiimanaan bañaan bti kë ijebi. » 45 Kë ul, wi apënaŋ pën ašë jun pṭup bañaan bti uko undoluluŋ, aniinkan

† 1:40 Ti bgah bi bayuday, namaak bdoo aṭop ti kadun ki Našibaṭi.

uko unṭepun dko bti, kē Yetu aando hil ppēn kawinana ṭi ṇbeeka. Aji pēn kaya du dko dangagun, bañaan baṣe kapēnna dko bti kabi ṭi a.

2

Yetu ajeban ṇiint naṭakmaan apēnana ipekadu

(Maci 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Wi ṇnuur ṇlon ṇaṭepun kē Yetu aṣe kak du ubeeka wi Kapernawum. Kē bañaan baṣe tiink kē abii, awo du katoh. ² Pntuk pi bañaan payitiir da atum kē dko dnaṭ daando wo ṭi plēman. Kē Yetu aṣe ṭup baka Uṭup wi Naṣibaṭi. ³ Baṭija ṇiint naṭakmaan i biint babaakēr bamēbanun. ⁴ Kē baṣe wo baanhil pṭija te du Yetu ṭiki bañaan baṭumi, aṣe paya du uṣan aboolēṣ dko dantaanun na di Yetu awoon, aṣe walan kajiiṇ ki ṇiint naṭakmaan api-inṭun. ⁵ Wi Yetu awinun pfiyaar pi bañaan bukun bafiyaarulun, aṣe ji na naṭakmaan : « ṇiintu, ipekadu yi nu ipēni. »

⁶ Kē *bajukan Bgah balon baṣe ṭo du dko mēnt aṣe ṣal aji : ⁷ « Hum di di ṇiint i aṇoomun aṭiini hēnk? Akar Naṣibaṭi! In ahilanun kamiir ṇaan ipekadu bē mēnt Naṣibaṭi a ṭañ? »

⁸ ṭi dko mēnt, kē Yetu ammeen ṇṣal ṇi baka aṣe ji na baka : « we ukaan kē nakṣal hēnk ba? ⁹ We uyojnun ba, pji na naṭakmaan “Ipekadu yi nu ipēni” kēme “Naṭiin ijej kajiiṇ ki nu ipos”? ¹⁰ Natenan, nabaan ame kē *Abuk ṇiint aka mnhina mi ppēnan ipekadu ṭi mboṣ. » Wal mēnt kē Yetu aṣe ji na ṇiint anṭakmun: ¹¹ « Dji inaṭa, ijej kajiiṇ ki nu, iṭiis katohu. » ¹² ṭi dko mēnt kē ṇiint anaṭa ajej kajiiṇ ki nul aṣe pēn ṭi kadun ki bañaan bti. Bañaan bti baṇonari aṣe dēman Naṣibaṭi aji : « ṇēmbaan kawinara iko itēnt yi. »

Yetu adu Lewi

(Maci 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Uyaas ulon kak Yetu aya du umban wi bdēk. Kē bañaan baṭum baṣe ji baya du a, ajukan baka. ¹⁴ Wi aktēpun, awin Lewi abuk Alfe kē aṭo du dko dlukni daaṣa di aklempnun,

aṣe ji na a : « Ṭaṣaan » kē Lewi anaṭa aṭaṣa.

¹⁵ Yetu awo ṭi pde du uko Lewi, kē bakobraar daaṣa baṭum na bañaan balon baṭum biki bajaan badu bado buṭaan baṣe wo da ade na a, ul na baṭaṣarul ; hēnk di bajaan baṭum kaṭaṣa. ¹⁶ *Bajukan Bgah banwoon ṭi pntuk pi bafaritay wi bawinun kē Yetu akde na bakobraar daaṣa na biki bajaan bado bawuṭaan aṣe ji na baṭaṣarul : « we ukaan kē akde na bakobraar daaṣa na bado buṭaan? »

¹⁷ Yetu kē aṣe tiink uṭup wi baka aṣe ji : « Mēnt bañaan banwoon bajeb banumiin nakuraar, bamaakal banumi'ulun. Mēmbi bi pdu banṣalun aji bawo baṭool, dbi pdu bado buṭaan. »

Yetu aṭiiniyaan pyiman

(Maci 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Baṭaṣar Yowan na biki bafaritay bawo ṭi pyiman, kē bañaan balon baṣe bi aji na Yetu : « Baṭaṣar Yowan na biki bafaritay baji bayiman, kē we ukaan kē biki nu baṣe wo baanji bayiman ba? » ¹⁹ Kē Yetu aṣe teem baka aji : « Banoh naniim baanhil kayiman wi naniim ahumun na baka di? ṇnuur bti ṇi naniim akwoon na baka, baankhil pyiman. ²⁰ ṇnuur ṇalun kaban, wi naniim akjejaniin, ṇnuur mēnt bayiman. ²¹ Nin ṇaan aanji bam kamiṣa kaṭaf na kalēmēt kahalu, woli ado han kalēmēt kahalu katow kaṭaf, dko dantowiin dabaa haan haan maakan. ²² Kē nin ṇaan aanji ṭu poot phalu ṭi ṇbuuli ṇṭaf, woli ṇaan ado han poot kafom ṇbuuli, poot na ṇbuuli ṇatoka. ṇaan aji wo kaṭu poot phalu ṭi ṇbuuli ṇhalu! »

Yetu awoon Ajug unuur wi pnoorfēn

(Maci 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Unuur ulon wi pnoorfēn Yetu amuur ṇṭeeh ṇi ṇdeey, kē baṭaṣarul baṣe wuur ṇa kadoh. ²⁴ Kē bafaritay balon baṣe ji na a : « Tenan, we ukaan kē baji bado uko wi bgah baneenanun pdo ṭi unuur wi pnoorfēn ba? »

25 Yetu ateem baka aji : « Naambaan kaleyiira uko wi Dayit adolun wi ul na batentul bawoon ti kanuma ke ubon ubot ade baka i? 26 Jibi aneejun du katoh ki Nasibati* ti wal wi Abiyatar awoon nasih i batenan, ajej ipoom ade abot awul banwoon na a ke badee. Iboom ment yi badolun pa btenan bi Nasibati, yi batenan tan bakaan na pde. » 27 Ke Yetu ase kak aji na baka : « Unuur wi pnoorfen udolana pa naan, ment naan adolaniin pa unuur wi pnoorfen. 28 Henk, *Abuk Niint awo Ajug unuur wi pnoorfen. »

3

Yetu ajeban niint antakmun kaen

1 Yetu akak aneej du *katoh kañehanaani, ke niint alon antakmi kaen ase wo da. 2 Bañaan baten Yetu bnuura me ajeban ti unuur wi pnoorfen, ase baka wal ment uko utapara. 3 Yetu ke ase ji na niint antakmun kaen : « Natin inat ti ptoof. »

4 Ahepar baka aji : « We wi bgah bajakun naan ado ti unuur wi pnoorfen ba? Bnuura keme butaan? Pbuuran naan keme pfiña? » Ke ase yomp.

5 Yetu aten baka ayitan ase deebat abot ajootan tiki baanji bañaga. Wi wi asaan aji na niint : « Taran kaen » ke atar ka, kaen ke kajib na a. 6 Wi bafaritay bapenan pen ase yitiir na batasar Herod balon alatar jibi bakdoli kadoo kafin Yetu.

Yetu adat banjaan iñeen na batëb

7 Yetu apen aya agaag na batasarul du umban wi bdek. Pntuk pweek patasa : Bapenna utak wi Galilay, na wi Yuda, 8 ubeeka wi Yerutalem, utak wi Idume, ntaak ni umban wundu wi bdek bi Yordan na ntanka ni nmban ni nbeeka ni Tir na Fidon. Babi bti ti a tiki batiink uko wi adolun.

9-10 Jibi Yetu akjebanun bañaan batum, bamaakal bti ke ase wuukar ala pbana, ke ase ji na batasarul

babomana bteem, bañaan bawutna kapem pëmana. 11 Bañaan biki nntaayi nanejun baji wonti bawina, ase jot kanup ti kadunul kahuuran kaji : « Iwo Abuk Nasibati! » 12 Ke ase ji lebar na na kaneenan na ptup naan i awoon.

13 Yetu apaya du pnkun ase du biki adatun, ke babi ti a. 14 Ti baka adat bañaan iñeen na batëb pa bawo na a, abot alun ayil baka ptup Utup wi Nasibati. 15 Akak awul baka phina pi pdook nntaayi. 16 Bañaan iñeen na batëb biki Yetu adatun biki biki : Fimon i atuun katim ki Piyeer, 17 Yakob na Yowan babuk Febede biki awulun katim ki Bowarneget uwoon babuk kamparantant ; 18 Andre, Filip, Bartolomi, Maci, Tooma, Yakob abuk Alfe, Fade, Fimon i bajaan badu nagutar utak, 19 na Yuda Itkariyot ambiin adek Yetu kafet.

Yetu ateem banklatulun

20 Yetu akak du katoh ke bañaan batum kak babi ayit, ul na batasarul baando hilan pde. 21 Wi bayitil batiinkun uko mentan wan, ase birada, tiki baji ayilaa.

22 Ke *bajukan Bgah bampennun Yerutalem bakji : « Beltebul aneej ti a, mnhina mi uweek wi nntaayi mi mi ajaan adookna nntaayi. »

23 Ke Yetu ase du baka ahoñ na baka aji : « Hum di di Tatana ahilun kadoo uleeful? 24 Woli bañaan biki psh banom apulad, psh ment paanhilan kana. 25 Woli bañaan biki katoh kaloolan banom apulad, katoh ment kaankhil kana. 26 Ke woli Tatana agut lah na bkwul, apulad, aanhil kana, wi nul ubaa. 27 Ke nin naan ase wo aanhil pneej du katoh ki niint ammegatun, kajib bka bi nul ke andun atana. Woli ado han ase jej bka bi katohul. 28 Na manjoonan, dtupan, Nasibati ahilan kamiir bañaan ipekadu na ntup ntuwaan ni baktupun ti a, woli nadoo tum. 29 Ke naan asale tup butaan ti Uhaas wi Nasibati nin Nasibati aankmiira : ajuban pjuan

* 2:26 Ti wal wi Dayit, kaloona kajaan kadiiman ke Nasibati awo da. Kul ki ki bajaan bado katoh ki Nasibati.

panwoon paankba. » ³⁰ Aji na baka haŋ ŋiki baji untaayi uwo ŋi a.

Bayiŋ Yetu biki mnfaŋan
(Markut 3.31-33; Maci 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Anin na baŋa Yetu banaŋ du bdiŋ aŋe do ke badu'a. ³² Baŋaan batum baŋo afooya, ke baŋe ji na a : « Tenan, naan na baŋa'u bawo bdiŋ, bala'u. »

³³ Ke aŋe teem baka aji : « In awoon ni na baŋa naan ba? » ³⁴ Aten baŋaan banŋoon ayitan, aŋe ji : « An nawoon ni na baŋa naan. ³⁵ Ŋaan ankdolon uko wi Naŋibaŋi analon awoon abuk paapa na ni. »

4

Uhoŋ wi nagur ndeey
(Maci 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Byaaŋ blon kak Yetu awo ŋi pjukan du kakab bdeŋ. Baŋaan batum ke baŋe yit aŋoga, batum ptum paŋ ke adoo paya aŋo ŋi bteem banwoon ŋi bdeŋ. Baŋaan bti bawo du pkay. ² Ke aŋe ŋepna ŋi uhoŋ aŋup baka iko itum. ŋi pjukan pi nul aji na baka : ³ « Natiinkan. Najaar apen pgur ndeey. ⁴ Wi akgurun ndeey ke nlon naŋe jot ŋi bgah ; ke nkaŋ nabi ade na bti. ⁵ Ke nlon najot du dko di mnlaak di mboŋ manwoon maantumi. Ke nanaŋa ŋi dko menŋ ŋiki mboŋ maankes da. ⁶ Wi bnuur banaŋiin ater na, jibi nawoon naanwo na intaan, ke nalewi. ⁷ Nlon najot ŋi dko di iyiw, ke iyiw idem afiŋklen na ke naambuki. ⁸ Nlon ke najot ŋi mboŋ mnuura, anaŋa adem, awul ndeey. Blon baji bawul mbuk iŋeen nwananŋ, blon kawul mbuk iŋeen paaj, blon kak mbuk iŋeen week. » ⁹ Yetu akak aji : « Ankaan ibaŋ itiinki, atiinkan! »

We ukaan ke Yetu aji hoŋ?

¹⁰ Wi Yetu apenuŋ agaag, banfooyulun na banjaŋan iŋeen na batib bawo ŋi phepara ŋi uhoŋ wi ajaan ahoŋ. ¹¹ Ke aŋe ji na baka : « An, baŋenan ke name uko ummeniin wi Pŋih pi Naŋibaŋi. Ke pa biki bdiŋ ŋi uhoŋ wi wi nji kaŋupun na baka. ¹² Henk,

woli badoo ten baankwin,
woli badoo tiink, baankte
henk baankŋelēs nŋbida,
Naŋibaŋi aŋe wo aankmiir baka
*ipekadu. »**

¹³ Yetu aji na baka : Naamme uko wi uhoŋ wi ukaŋ? Ke hum di di nakmeen uhoŋ bti wi nji kalon ka-hoŋ ba? ¹⁴ Nagur ndeey, Uŋup wi Naŋibaŋi wi wi aktepiin. ¹⁵ Baŋaan balon bawo ji bgah bi Uŋup ujon, wi bantiinkan tiink Uŋup, ke Tatana aŋe ban apenan uŋup wi batepiin ŋi baka. ¹⁶ Ke balon bawo ji dko di mnlaak di ndeey najoton, bayeenk ŋi dko menŋ Uŋup na mnlian, ¹⁷ aŋe wo banka intaan, baanji baŋian kaliintan. Wi Uŋup ukŋu'an ŋu bajun pnooran baka keme phajan baka baji babi wutan wutan. ¹⁸ Banwoon dko di iyiw, bajaan batiink Uŋup, ¹⁹ ke manŋaaf, pyok panjaan pafoon bkw, na pneebar iko itum naŋe fiŋklen Uŋup kaneenan wa pbuk. ²⁰ Banwoon mboŋ mnuura, bajaan batiink uŋup, kadinan wa, kaŋe buk ndeey. Alon aji buk ndeey iŋeen nwananŋ, alon ndeey iŋeen paaj, alon iŋeen week.

Uhoŋ wi unkaniya
(Luk 8.16-18)

²¹ Yetu akak aji na baka : « Baji batehan unkaniya kaŋe fet wa na kakana keme kaŋu wa ŋi kaliŋa uteh i? Menŋ ŋi bko duuŋ di di bajaan baŋu wa i? ²² Uunka nin uko ulon ummeniin unwoon uunkmeetana, unhankaniin unwoon uunkpen bdiŋ kameetana. ²³ Ankaan ibaŋ itiinki atiinkan! »

²⁴ Akak aji na baka « Nadoon kaŋanŋen bnuura uko wi naktiinkun, balon kaniiban na kaniibi ki najaan naniibna kadoo kapelan. ²⁵ Bawul ankaan, ke anwoon ankaa, bateh uko wi adoon aka. »

Uhoŋ wi ndeey nanjaan nanaŋa bdi di na

²⁶ Yetu akak aji : « Henk di Pŋih pi Naŋibaŋi pawoon: woli naan agur ndeey, ²⁷ anoyentle na utejan keme anaŋa na nfa, ndeey naji nkaŋ kadem

* 4:12 Itayi 6.9-10.

bë aanji me jibi ñadoli do. ²⁸ Mboş ti uleef wi ma manji manjun kabuk ujaagal, kabaa wul ibëb, ñdeey ñaşë pën ti ya. ²⁹ Wi ñdeey ñakayan kay başë jun pkaaw ña, ñiki kakit kabani. »

Uhoñ wi pbuk pmpoñi
(Maci 13.31-32; Luk 13.18-19)

³⁰ Yetu akak aji na baka : « We wi ñëknaamntënuñ na Pşih pi Naşibañi këme na uhoñ uhoñ wi ñkyuujnuñ pa?

³¹ Panaam ji pbuk pampotëñaanuñ ti mbuk mi mboş bti. ³² Woli batepi pa, paji panaña, kawo bgof bandëmnuñ ti ugoñ untepiinñ ti unkintaar, inah yi ba iji idëm, kë ñkat ñado ji ñahil pdo intañ yi ña ti blifi. »

³³ Yetu aji ñup iko itum itënt yuñ ti uhoñ, kañupna na bañaanñ bahilna bawat ibañ ti uko wi akjakuñ. ³⁴ Aji tiini na baka ti uhoñ ñañ aşale gaag na bañaşarul aji piban baka wa bti.

Yetu añañan ukëk
(Maci 8.18,23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Utaakal wi unuur mënt Yetu aji na bañaşarul : « Najoh ñya bdëk umbañ wundu. » ³⁶ Bañaşarul baya na a ti bteem bi awoonñ aduk pntuk pi bañaanñ. Iteem ilonñ ikak awo na baka. ³⁷ Kë ukëk uweek uşë naña kë ñmaaronñ ñafël meel du bteem, kë bado jun ptum. ³⁸ Kë Yetu aşë ñoyënt wal mënt ti kafet ki bteem apaf bkow ti pbulja. Kë başë huma aji : « Ajugun, iindo haajala, ñket? » ³⁹ Kë aşë ten, alëbar na uyook akuñ aji na bdëk : « Yompan, tiiman. » Uyook kë unañi, kë dko dayompandëri. ⁴⁰ Yetu kë aşë ji na baka : « we ukaanñ kë nalënk hënk ba? We ukaanñ kë naanfiyaari ba? » ⁴¹ Kë başë lënk maakan aşë ñupar aji : « In awi ba, kë uyook na meel ñadoo ji ñatiinka? »

5

Yetu ajeban ñiint i ñntaayi ñaneejuñ
(Maci 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Baban bdëk umbañ wundu, du utaak wi Genateret. ² Wi Yetu awalayan wala ti bteem, kë ñiint alonñ ampënnuñ du pnguran i untaayi uneejuñ aşë bi ti kadunul. ³ Pnguran

pawoon katoñul, kë nin alonñ aanhil ptana udole wo na mnkorentu ma. ⁴ Nyaaş ñtum aji wo na ifeeru ti ihoñ babot katana na mnkorentu, kë aşë ji marana maran ma kabot kakit ya, kë nin alonñ aanhil pkakana adoom. ⁵ Aji bi duka duka du pnguran na inkuñ, kawuuhar, kapiharën uleef na mnlaak.

⁶ Wi awinuñ Yetu du kalowan, aşë ti, abi anup ti kadunul ⁷ aşë huuran na pdiim pweek aji : « We wi ñkaarunñ ba, Yetu Abuk Naşibañi *Andëmuñ Maakan? Dkooñu kooñ tenan ti Naşibañi, khajanaan. » ⁸ Aji hanñ ñiki Yetu aji na untaayi upën ti ñiint.

⁹ Yetu akak ahepara aji : « Katimu kawo hum? » Kë atëem aji : « Pntuni pawoon katim naan, ñtumi. » ¹⁰ Kë ñaşë kooña maakan awut kadook ña ñalow utaak.

¹¹ Kë uşë ka ti pnkuñ batani bweek bi ñnkuma ñankşuñuñ. ¹² Kë ñntaayi ñaşë kooñ Yetu aji : « Wutun ñya ñneeñ ti ñkuma ñuñ. » ¹³ Kë adinan ña. Kë ñapën, aneeñ ti ñkuma. Batani kë başë pëna du pnkuñ ajot du bdëk. Ñkuma ñawo iñeen-week nyaaş iñeen ñtëb (2000). Nayoora bti.

¹⁴ Bayeñ ñkuma kë başë ti aninkan uko wi bawinuñ du ubeeka na ñntanka. Bañaanñ kë baya pten uko untepuñ. ¹⁵ Babi ti Yetu aşë win ñiint i pntuni pi ñntaayi paneejuñ kë aña awohara, akak ñaanñ, kë başë lënk. ¹⁶ Banwinuñ uko untepuñ bakakalëş uko undolunñ ñiint mënt na uko wi ñkuma. ¹⁷ Wal mënt kë başë kooñ Yetu apën ti utaak wi baka.

¹⁸ Jibi Yetu akpayiinñ ti bteem, ambiinñ aneeja kë aşë kooña pa pduka na a. ¹⁹ Yetu aandinana wa aşë ji na a : « Kakan katoñu, yaan du bayitu itup baka uko bti wi Ajugun adoonñ pa iwi, jibi añañi. » ²⁰ Kë aya niinkan uko wi Yetu adolunñ pa a ti Utaak wi Nbeeka Iñeen. Kë bañaanñ bti başë ñonñar.

Yetu anañan abuk Jayirut ti pkeñ abot ajeban ñaañ alonñ
(Maci 9.18-26; Luk 8.40-56)

21 Yetu akak umban wundu na bteem. Kë bañaan batum bakak ayit aňoga ti kakab bdëk. 22 Hënk, kë naweek alon ti biki *katoh kañehanaani ki bayuday i katim kawoon Jayirut ašë bi. Wi awinun Yetu, abi ajot ti ihoť yi nul, 23 akooťa maakan aji : « Abuk naan ñaať amaak adoo ñogan pkeť, biin ipafa iñen ahilna ajeb awut kakeť. » 24 Yetu agakandër na a, pntuk pweek kë pašë řaša, apëm pëmana.

25 Kë ñaať alon anwoon na pmaak pi ptula pñaak nřubal iñeen na ntëb ašë wo na baka. 26 Ahaj maakan ti iñen yi bakuraar batum, atok bka bi nul bti bë aanwin nin uko ulon, kë pmaak pabaa dëm dëm pya. 27 Wi atiinkun kë baktiiniyaan uko wi Yetu, kë ašë bi neej ti pntuk, abi ti kafet ki Yetu aban kambiint ki kamiša ki nul. 28 Aji ti uřalul woli adoo hil aban kamiša ki nul, abi jeb jeb. 29 Wi abanun kamiša ki Yetu, kë pñaak pabi řaň řaň, kë atiink ti uleeful kë ajebi.

30 Wal mënť kak kë Yetu ašë tiink phina ploň kë papën ti a. Awugša ti pntuk ašë ji : « In abannun imiša? » 31 Bařařarul baji na a : « Iwin kë pntuk pakpëm pëmanu, kë ibaa hepar ñaan ambaniin? »

32 Ul, kë ašë ten ayitan, ala ñaan ambanulun. 33 Naať alënk akat kat, řiki ame uko untëpun. Abi ajot ti kadun ki Yetu ařup manjoonan bti. 34 Kë Yetu ašë ji na a : « Ñaaťu, pfiyaar pi nu pajebanu. Yaan bnuura, pmaak pašë pawutanu. » 35 Ahum kařiini kë bañaan balon bašë pënna du uko naweek i katoh kañehanaani ašë ji na Jayirut: « Abuku aneemi, wutan kanooran kak najukan. » 36 Yetu kë ašë pok ptiink břup bi bañaan bukun, aji na naweek i katoh kañehanaani : « Klënk, fiyaaran řaň. » 37 Piyeer, Jakob na Yowan ařa Jakob řaň bařařulun aanwut nin bañaan balon kak kë bařaša. 38 Wi babanun du uko naweek i katoh kañehanaani, Yetu kašë win dko kë dayewla maakan, bañaan bawooni abot awuuhar. 39 Anej ašë

ji na baka : « we ukaan kë nakñaat awooni ba? Napoť aankeťi, anjoyent njoyent. » 40 Bañaan bawo wal mënť ti pben Yetu.

Kë ašë do kë bañaan bti bapëni, ajeja ašin na anin napoť na biki agakandëraanun, aneej du dko di napoť awoon. 41 Ajeť kañen ki napoť ašë ji na a : « *Talita kum* » uwoon: « Poon, djaku inaťa! » 42 ři dko mënť kë anaťa, apoř, kë bañaan bašë ñonjar maakan. Napoť aka wal mënť nřubal iñeen na ntëb. 43 Yetu kë ašë řook baka aji bawut kado alon ame, ašë do kë bawul napoť kë adee.

6

*Yetu aya Nataret
(Maci 13.53-58; Luk 4.16,22,24)*

1 Yetu apënna da, aya ubeeka wi akuřnaaniin, kë bařařarul bagakandër na a. 2 ři unuur wi pnoorfën, awo ři pjukan du *katoh kañehanaani. Bañaan batum banktiinkulun bañonari, ašë ji : « řun di di i mënť ameenun iko yi? In awululun uřal untuňa wi, kë adoo ji do mlagre mntent mi na iñen yi nul? 3 Mënť naťukan abuk Mariya a i? Mënť abuk anin bi Jakob, Yotet, Yuda na řimon a i? Kë bařa'ul baat, baanwo ři na un i? » Kë uko waň uneenan baka pfiyaara.

4 Yetu aji na baka : « Naťupar Nařibaťi, ři ubeeka wi nul, ři ptoof pi bayiřul na ři katohul meet řaň di di bañaan bawoon baanji bamëbana bnuura. » 5 Mlagre mi adolon řaň manwoha pjeban bamaakal balon wi apafun baka iñen. 6 Añonjar ři uko wi bawoon baanfiyaari.

*Yetu ayil banjaňan iñeen na batëb
(Maci 9.35; 10.1,5-14; Luk 9.1-6)*

Yetu aya du ntanka nãñnogun da ařup Uřup Ulil Unuura wi Přih pi Nařibaťi. 7 Ado kë banjaňan iñeen na batëb babii. Kë ašë yilna baka batëb batëb, awul baka mnhina mi pdook nntaayi. 8 Aji na baka baji ñaan kařij pjuuťi řaň, bašë bawut kařij uko ude, umaň, itaka. 9 Aji na baka bawoha na iřapaat na imiša yi bařuun. 10 Yetu aji

na baka : « Woli naban ti dko, naŋoon ti katoh ki bakyeenkanan te unuur wi nakpenun ti dko ment. ¹¹ Woli naban ti dko dlon ke baanyeenkan abot awo baantiinkan, woli napen, nadan danaan pdēpalen ti ihoŋ yi nan : henk nayuuŋ baka ke bado buŋaan. »

¹² Wi banjaan bayaan, baŋup baŋaan ke bawo i kawut pjuban kabot kaŋelēŋ n̄bida. ¹³ Badooŋ n̄ntaayi n̄tum abot akēr bamaakal baŋum ukēra ti bkow ajeban baka.

*Herod na Yetu
(Maci 14.1-2; Luk 9.7-9)*

¹⁴ Herod naŋih atiink ke baŋaan bakŋiiniyaan uko wi Yetu ŋiki katimul kapēnalaa. Baji : « Yowan Nabattaar anaŋiŋ ti pkeŋ ukaan ke awo na mn̄hina mi pdo mlagre. » ¹⁵ Balon ke bakji *Eli a, balon kak baji Naŋupar Naŋibaŋi a, annaamuŋ na baŋupar Naŋibaŋi bajon. ¹⁶ Wi Herod atiinkuŋ n̄ŋup n̄uŋ aŋe ji : « Yowan i ndoon ke bafaali anaŋiŋ ti pkeŋ! »

*Pkeŋ pi Yowan Nabattaar
(Maci 14.3-12; Luk 3.19-20)*

¹⁷⁻¹⁸ Herod naŋih abi jej Herodiyana, ahar Filip abuk aŋin aniim, ke Yowan Nabattaar aŋe ji na a : « Bgah bi nja baneenan ŋaan ajej ahar abuk aŋin aniim. » Uko waŋ uŋuŋ ke Herod ado ke bamoba awat ukalabuŋ abot atana na mn̄korentu. ¹⁹ Herodiyana aŋoor Yowan abot aŋal pdo bafiŋa, aŋe wo aanhilani, ²⁰ ŋiki Herod aŋi Yowan wi ameeŋ ke awo ŋaan natool abot ayiman, aji yeŋana. Herod aji ŋal pdo katiinka, aŋe ji woli atiinka aanji me uko uŋal. ²¹ Unuur ulon ke Herodiyana aŋe ka uko udooni bafiŋ Yowan. Unuur ment Herod ado ufettu unkleŋanuŋ unuur wi abukiŋ, adu baweek biki dko, baweek biki bangoli, na baŋaan bantiinkaniŋ ti Galilay. ²² Poonu abuk Herodiyana ment aneej uki, Herod na biki aduŋ ti ufettu bti ke baŋe lilandēra. Ke Herod naŋih aŋe ji na poonu uŋ : « Heparaan uko wi iŋaluŋ, dwulu wa.

» ²³ Abot amehna aji : « Uko bti wi ikheparaanuŋ dwulu wa, woli idoo ŋal kakib utaak wi naan ti ptoof kawulu umban ulon. »

²⁴ Napoŋ ke aŋe pen ahepar anin aji : « we wi mbaan ahepara ba? » Ke ateema aji : « Bkow bi Yowan Nabattaar. » ²⁵ Poonu ataran akak du naŋih aŋe ji na a : « Dŋal iwulēn henkuŋ ti praata, bkow bi Yowan Nabattaar. »

²⁶ Naŋih ajooŋani, ke pmehna pi nul na baŋaan biki aduŋ ufettu baŋe tu ke aanhil ppok. ²⁷ Aji na nayeŋ ti dko ment aya aŋi bkow bi Yowan. Nayeŋ ke aya faala du ukalabuŋ, ²⁸ aŋi bkow ti praata awul napoŋ ŋaaŋ, ke aya awul anin. ²⁹ Wi baŋaŋar Yowan batiinkuŋ uko unŋepuŋ, babi ajej puum pi nul aya moy.

*Yetu ade de'an pntuk pi baŋaan
(Maci 14.13-21; Luk 9.10-17; nate-
nan ti Yowan 6.5-13)*

³⁰ Banjaan bakak aŋe bi ayit ti Yetu, aŋupa uko bti wi badoluŋ na wi bajukanuŋ. ³¹ Ke aŋe ji na baka : « Nabiin na nji du dko dangaaguŋ nanoorfēn ntiinku. » Aŋiini han ŋiki baŋaan baŋum baya abi, ke baando hilan ade.

³² Ke baŋe ya na bŋeem du dko dangaguŋ. ³³ Wi baŋaan bawinuŋ baka ke bakya, baŋum bame uko wi bakdoluŋ. Wal ment wi wi bapēnuŋ n̄beeka bti aŋi aya du dko ment aban baka da uteek.

³⁴ Wi Yetu akwaliŋ ti bŋeem awin pntuk pweek pi baŋaan, aŋe ŋaga baka, bawo wo ji ŋkaneel ŋanwoon ŋaanka nayafan. Wi wi aŋaan awo ti pjukan baka iko itum. ³⁵ Jibi unuur ukyaan pjot, ke baŋaŋarul baŋe bi aŋoga, aji na a : « Dko di dagaagi ke unuur ubot alow ; ³⁶ dolan baka baya du n̄fēt na n̄ntanka ŋaŋnoguŋ dko di, bahilna baka uko ude. »

³⁷ Ke Yetu aŋe teem baka aji : « An, Nawulan baka bade bdi di'an. » Ke baji na a : « Njejna ŋuŋ itaka* iliina yan kahilna kanug uko ude pa baŋaan

* 6:37 Itaka : Itaka ment iwo baluk bi n̄nuur iŋeen-week n̄yaaŋ n̄tēb.

biki bti? » ³⁸ Yetu aji na baka : « Nawo na ipoom hum ba? Nayaan naten. »

Kè baya aten, abi aji na a : « Nkaha ipoom kañeen na nṭëb nṭëb. »

³⁹ Wi wi aṣaan aji na baka bado bañaan baṭo ṭi ujaagal bado knṭuk. ⁴⁰ Baṭoona knṭuk ki bañaan iñeen-week, na ki iñeen kañeen. ⁴¹ Yetu ajej wal mēnt ipoom kañeen yuṅ na nṭëb nṭëb, akat kēs du baṭi aṣë beeb Naṣibaṭi ṭi iko ide yuṅ, akitēs ipoom awul baṭaṣarul bawul bañaan. Akak ado kē bafaṣ baka bti nṭëb nṭuṅ. ⁴² Bañaan bti bade ayok, ⁴³ kē baṭij kkaar iñeen na ktëb ki ipoom na nṭëb nṭandukiin. ⁴⁴ Ṭi bandeen bukuṅ, biint bawo iñeen-week nṭyaaṣ iñeen kañeen (5000).

Yetu apoṣ ṭi bdëk duuṭ
(Maci 14.22-32; natenan ṭi Yowan 6.15-21)

⁴⁵ Wi bañaan baba'aṅ ba pde, Yetu ado kē baṭaṣarul bapaya ṭi bṭeem ajota kadun, baya umban wi Bettayida du bdëk umban wuṅ, ul kē aṣë duka aṭiṣan bañaan. ⁴⁶ Wi adoluṅ bañaan bti kē baṭiṣi, aṣë paya du pnkuṅ añehan Naṣibaṭi. ⁴⁷ Wi unuur uyobuṅ, bṭeem bawo ṭi ptoof pi bdëk, ul kē aṣë wo aloolan du pkay. ⁴⁸ Awın baka kē banoor na ppaat wi uyook uwoon uunkyook ataṅ na umban wi bakyaan. Kaya utejan mnjel, kē aṣë poṣ ṭi bdëk duuṭ abi adoo la pṭëp baka.† ⁴⁹ Wi baṭaṣarul bawinuluṅ kē akpoṣ ṭi bdëk duuṭ, banuṅ aji ujurte wa, aṣë fuut idiim, ⁵⁰ bawina bukal bti aṣë lēnk. Ul, kē aṣë ṭiini na baka ṭi dko mēnt aji : « Nawutan kahaajala, nji a, nawutan kalēnk. » ⁵¹ Wi wi aṣaan apaya du baka ṭi bṭeem, uyook kē uṣë ṭañan. Bañoṅar maakan, ⁵² na manjoonan, baamme jibi Yetu adoon mlagre mi ipoom, kē iṭëb yi baka ikak awo ṭi bdēm.

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi Genateret
(Maci 14.34-36; natenan ṭi Yowan 6.22-25)

⁵³ Wi bamuuruṅ, aban du pkay du utaak wi bagenateren, bakaban bṭeem ṭi kaban. ⁵⁴ Wi baheli'aṅ hela kē bañaan baṣë yikrēn Yetu. ⁵⁵ Baya ṭi utaak bti aṭij bamaakal ṭi ijiiñ du dko di batiinkuṅ aji awoo. ⁵⁶ Dko bti di aneejuṅ, du nṭtanka, nṭbeeka, nṭfēt, baji baṭij bamaakal du bayiti, kakooṭa awut babana woli udoo wo kambiiñt ki ulankuṅ wi nul ; kē bambanuṅ ka bti bajebi.

7

Udolade wi bajon
(Maci 15.1-20)

¹ *Bafaritay na *bajukan Bgah baloṅ bampēnuṅ Yerutalem babi ayit aṅog Yetu. ² Bawin kē baṭaṣar Yetu baloṅ kē bakde bē baaññow iñen jibi udolade ujakuṅ. ³ Hēnk di uwoon, bafaritay ji bayuday bti baanji bade kē baaññow iñen yi baka bnuura. Baji bado han pa pmēban udolade wi bajon. ⁴ Babot awo baanji bade woli bapēna bayiti bē baantul tulan nṭleef ni baka na meel. Bakak amēban idolade itum yi bajon, ji pñow ikoopa, idunk, na iraata. ⁵ Ukaṅ kē bafaritay na bajukan bgah bahepar Yetu aji : « we ukaṅ kē baṭaṣaru baanji baṭaṣ udolade wi bajon, babaa ji bade de bē baaññow iñen? »

⁶ Ateem baka aji : « Itayi afaṅ wi aṭiiniyaanuṅ uko wi nan, an balagare, Naṣibaṭi aji ṭi ulibra wi Itayi :

“Pntaali pi paji padēmanaan na mntum ṭañ,

kē uhaaṣ wi pa uṣë lowēn.

⁷ Pñehan na bṭeṅṅan bi baka iinjakēn nin uko uloṅ

iko yi bakjukanuṅ iwo udolade wi bañaan bajēn ṭañ.”*

⁸ Naji naduk uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ kaṣë mēban udolade wi bañaan bajēn. »

⁹ Akak aji na baka : « Naji napok bnuura uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ kaṣë kaṭaṣ udolade wi nan. ¹⁰ Moyit aji : “Mēbaan ṣaaṣ na naan bnuura” akak aji : “Ankkaruṅ aṣin kēme anin, pkeṭ

† 6:48 Adoo la pṭëp baka kēme aya du baka. ✧ 7:7 Itayi 29.13. ✧ 7:10 Ppēn 20.12. ✧ 7:10 Ppēn 21.17.

pakwoon baluk bi nul.”* 11 An, naşë ji : Woli ñaan aji na aşin këme anin : “uko wi nhilanuñ lah kaţenknu uwo ‘korban’ (uwoon: uwo wi Naşibaţi.)”

12 Naji nadinana keeri awut kado nin uko uloñ kak pa aşin këme anin.

13 Hënk di nagaruñ uţup wi Naşibaţi na udolade wi nakjukanuñ. Nabot aji nado iko itum itëñ yuñ kak. »

14 Wi wi Yetu akaañ adu pntuk pi bañaan aji na baka : « Natiinkan an bti nabot name. 15 Nin uko uloñ unwoonuñ bdig uunhilan kaţopan ñaan ţi kës ki Naşibaţi, wal wi ukneejuñ ţi a. Uko unjaan upënna ţi a ujaan uţopana ţi kës ki Naşibaţi. [16 Ankaañ ibaţ itiinki atiinkan !] »

17 Wi Yetu aneejuñ du katoh alow pntuk, baţaşarul bahepara uko wi uhoñ ukjukanuñ. 18 Kë aji na baka : « An kak hënk di di nawaanuñ nşal i? Naamme me kë nin uko uloñ wi bdig unkneejuñ ţi ñaan uunhilan kaţopana ţi kës ki Naşibaţi i? 19 Uunji uneej ţi uhaaş wi nul, ţi kayiñul di di ujaan uneej, aya kapënan wa du bnţeeh. » Hënk ţi nşup nuñ, Yetu adiiman kë iko ide bti inuura.

20 Aji kak : « Uko unjaan upën ţi ñaan ujaan ukakana aţop ţi kadun ki Naşibaţi. 21 Hënk di uwoon, du nhaaş meetş nji bañaan di di nşal njuţaan njaan nşapënna, nşal njanjaan nşatij pjuban pi piinţ, kakiiş, pñiñ, 22 ppiinţ na ahar ñaan këme ayin ñaan, pñeebar iko, mnñot, kaguuru, pţuunk, pñal uko wi atëñţu, bkuutar, bbeehar, bpën. 23 Iko iwuţaan yuñ bti iji ipënna ţi ñaan meetş yul ijaan iţu ñaan kaţop ţi kës ki Naşibaţi. »

Pfiyaar pi ñaaţ anwoon aanwo nayuday

(Maci 15.21-28)

24 Yetu apën da, aşë ya umbań wi ubeeka wi Tir. Aneej du katoh kalon aşë wo aanñal bame, kë bañaan başë mehaara me. 25 Uunjoni, kë ñaaţ alon i untaayi uneejuñ ţi abukul ñaaţ aşë tiink kë baţiiniyaan uko wi nul aşë bi ajot ţi ihoţ yi nul. 26 Ñaaţ mëñţ aanwo

nayuday, awo nafiniteñ i utaak wi Firi. Akooţ Yetu aji na a adook untaayi, upën ţi abukul.

27 Yetu kë aji na a : « Wutan duna bapoţ bade bayok, uunnuura bajej pde pi bapoţ bawul nbuş nmpoţi* . »

28 Ñaaţ ateema aji : « Ajugun, ifañi, kë nbuş nmpoţi nşë ji nade ituk yi bapoţ bawatuñ ţi umeeşa uţeeh. »

29 Wi wi Yetu aşaan aji na a : « Uţup wi, uţu kë untaayi upën ţi abuku, yaani. »

30 Ñaaţ mëñţ akak katohul aţenk kë napoţ apiinţ ţi kalişa, kë untaayi upën ţi a.

Yetu ajeban nadënëmaan (Maci 15.29-31)

31 Yetu apën du umbań wi ubeeka wi Tir aţëpna wi Fidoń amuur utaak wi Nbeeka Iñeen aşë ya umbań wi bdëk bi Galilay. 32 Baţija nadënëmaan ankaañ aji noor na bţup, aşë kooţa apafa iñen.

33 Yetu ajeja kë balow bañaan, aya agaag. Aţu'a ikoñ ţi ibaţ, atëfëj, abana pndemënt, 34 aşë kat kës du baţi, awuuk uhëfëñţ aşë ji na ñiinţ : « Efata » uwoon « haabşiin. » 35 Ţi dko mëñţ, ibaţ ihaabşaa, kë pndemënt pabot afënëşa, kë akţiini bnuura.

36 Kë Yetu aşë ji na bañaan bawut kaţup nin ñaan uko unţepuñ. Jibi akneenanuñ baka, kë babaa ţiiniyaan ţiiniyaan maakan uko wi adoluñ. 37 Bañońar pñońar pweek maakan aşë ji : « Ado iko bti bnuura, adoo do kë bandënëmuñ baktiink, kë babiiş bţup baktiini. »

8

Yetu ade de'an bañaan iñeen-week nbaakër nyaaş iñeen

(Maci 15.32-39; Markut 6.30-44)

1 Ţi nnuur mëñţ bañaan batuma tum aşë wo baanka uko ude, ukaañ kë Yetu adu baţaşarul aji na baka : 2 « Dñaga bañaan biki, nnuur nşwajanţ nji nji, nji bawoon na nji abot awo baanka uko ude. 3 Woli dji na baka baţiış, kë baya na ubon, baya jot du bgah te balon ţi baka bapënna dko dlow. »

* 7:27 Nbuş nmpoţi : Wal mëñţ bayuday baji baji banwoon baanwo bayuday bawo nbuş.

⁴ Baṭaṣarul bahepara aji : « Ƨun di di nkaanun ipoom iwul baka bade badoo bayok? Dko di nwoon di da-gaagi. »

⁵ Ahepar baka aji : « Nawo na ipoom hum ba? » Kē bateema aji : « Paaj na kalon. »

⁶ Ado bañaan kē baṭo Ƨi mboṣ, aṣē jej ipoom paaj na kalon yun, abeeb Naṣibaṭi, akitēṣ aṣē wul baṭaṣarul bawul bañaan. Kē bawul ya baka. ⁷ Bakak awo na nṭēb nlon nmpoṭi. Yetu akak abeeb Naṣibaṭi Ƨi nṭēb nun, aṣē wul na baṭaṣarul kē bawul bañaan. ⁸ Bañaan bade ayok, kē indukiin itum kkaar paaj na plon. ⁹ Bañaan banwoon da bawo uko ji iñeen-week nbaakēr nyaaṣ iñeen (4000), kē Yetu aṣē do baka kē baṭiisi. ¹⁰ Ƨi dko mēnt kē aṣē paya Ƨi bteem na baṭaṣarul aya utaak wi Dalmanuta.

Bafaritay bahepar Yetu uko unkndi-manun kē awo i Naṣibaṭi

(Maci 6.14; 12.38-39; Luk 11.16,29)

¹¹ Bafaritay babi, awo Ƨi pṭiini na Yetu, bala pṭaawana, aṣē hepara uko ulon unkndiimanun kē awo ñaan i Naṣibaṭi. ¹² Yetu awuuk uhefēnt aṣē ji : « we ukaan kē kawuun ki kakhepar uko unkndiimanun kē dwo ñaan i Naṣibaṭi ba? Dṭupan, na manjoonan, nin mēnkdiiman kawuun ki uko ulon. » ¹³ Aduk baka aya apaya kak du bteem aṣē ya umban wundu.

¹⁴ Baṭaṣar Yetu baṭilma pṭij ipoom aṣē wo haara na kaloolan ṭañ. ¹⁵ Yetu aji na baka : « Naṭafaraan, nalipariin uko utaajanaani pṣon wi bafaritay na wi Herod. » ¹⁶ Bawo Ƨi pṭiiniyaan uko wi bawaanun ipoom.

¹⁷ Yetu ammeen uko wi bakṭiiniyaanun aji na baka : « we ukaan kē nakṭiiniyaan uko wi nawaanun ipoom ba? Naanji nawin kabot kayikrēn i? ¹⁸ Iṭēb yi nan idēnēṭi i? Nawo na kēṣ aṣē wo naanji nawin, nawo na ibaṭ aṣē wo naanji nate. Naanleṣ ¹⁹ wi nkitṣun ipoom kañeen pa biint iñeen-week kañeen nyaaṣ iñeen (5000) i? Kē kkaar hum kantumun na ipoom ki ki

nayaanaanun ba? » Bateem aji : « Iñeen na ktēb. »

²⁰ « Kē wi nkitṣun ipoom paaj na kalon pa bañaan iñeen-week nbaakēr nyaaṣ iñeen (4000), kkaar hum kantumun na ipoom ki ki nayaanaanun? » Kē baji : « Paaj na plon. » ²¹ Kē aṣē ji na baka : « Naandobi yikrēnaara ha? »

Yetu ajeban nakuul

²² Yetu na baṭaṣarul baban ufēṭ wi Bettayida, kē baṣē Ƨija nakuul alon, akooṭa abana. ²³ Amēbana Ƨi kañen, apēn na a Ƨi ufēṭ. Aṭu'a iṣuuj Ƨi kēṣ, apafa iñen aṣē hepara aji : « Iwin uko ulon i? »

²⁴ Wi akompēṣun aṣē ji : « Dwin bañaan, bawo ji mnko mankoṣun. »

²⁵ Yetu kē akak aṭu'a iñen Ƨi kēṣ, kē wi atenuṣ, aṣē jeb ahil ayikrēn iko bti apaṭēṣ ya. ²⁶ Yetu kē aṣē ji na a aṭiṣ aṣē wut kaneej Ƨi ufēṭ.

Piyeer aji Yetu awoon Krittū

(Maci 16.13-16; Luk 9.18-22)

²⁷ Yetu aya na baṭaṣarul du nntanka naññogun du ubeeka wi Tetare-Filip. Wi bawoon Ƨi bgah kē aṣē hepar baka aji : « Bañaan baṣal aji dwo in ba? » ²⁸ Bateema aji : « Balon baji iwo Yowan Nabattaar, kē balon baji iwo Eli, kē balon kak baji iwo alon Ƨi baṭupar Naṣibaṭi. »

²⁹ Yetu kē aṣē hepar baka aji : « Kē Ƨi an, nji dwo in ba? » Kē Piyeer aṣē teema aji : « Iwo Krittū. » ³⁰ Kē aṣē ṣook baka aji na baka bawut kaṭup nin ñaan uko wi nul.

³¹ Yetu ajun pṭup baka kē *Abuk Ñiint awo i kahaj maakan, kabot kapokana Ƨi bantohi, Ƨi baṭenjan baweek na Ƨi *bajukan Bgah. Balun kado bafiṣa, unuur uwajanṭen aṣē naṭa Ƨi pkeṭ. ³² Wi akṭupun uko wan aankhoñ, aṭiini ajinṭan. Kē Piyeer aṣē pula kē bagaagi aṣē jun pṣoman na a Ƨi uko wi ajakun. ³³ Yetu awugṣa aten baṭaṣarul aṣē noman na Piyeer aji : « Lowaan, iwi Fatana, Ƨiki iinji kla uko wi Naṣibaṭi anjalun, iji kla wi bañaan banjalun. »

Hum di di ñaan awoon kařaş Yetu?
(Maci 16.24-28; Luk 9.23-27)

³⁴ Yetu ado pntuk pi bañaan na bařaşarul k  babii, ař  ji na baka : « Woli ñaan aňal kařaş n, awo kařilma uleeful, kakunja kruť ki nul kadinan phaj ji nji kabot kařaş n, udole wo ři pkeť. ³⁵ H nk di uwoon, anňaluň pbuuran ubida wi nul aluň kawaaň wa. K  ñaan i nji Yetu na Uťup Ulil Unuura nķťuun awaaň ubida wi nul aluň kabuuran wa. ³⁶ We uwoon ñaan aka pyok pi umundu bti woli aneemand n ubida unkmbiin. ³⁷ We wi ñaan ahilanuň pwul unklinun na uhaař wi nul. ³⁸ Woli ñaan akowara nji na nťup nji naan ři kadun ki bañaan biki umundu wi, bandekuň Nařibaťi kafet abot awo bajuban, nji *Abuk Ńiinť kaluň kakowara baka woli dbi na nwanjuť nyimanaan na mnd m mi Paapa. »

9

¹ Yetu akak aji na baka : « Dťupan na manjoonan, baloň ři bañaan banwoon nťa ři baankkeť b  baanwin Přih pi Nařibaťi pabi na mnhina. »

Eli na Moyit bap n aťiini na Yetu
(Maci 17.1-9; Luk 9.28-36)

² Wi nnuur paaj n ť puň, Yetu ajeť Piyeer, Jakob na Yowan k  baya agaag du pnkuň pweek. K  uleeful uř  řelřa ři kadun ki baka, k  awo ji ñaan nampaťi. ³ Imiřa yi nul ikak ji unuur abot afaat pfaat pi imeeň nin nanaj aloň ři umundu aanhil pwul imiřa pfaat pť nť puň. ⁴ Eli na Moyit k  bař  winana ři kadun ki baka, awo ři pťiini na Yetu.

⁵ Piyeer aji na Yetu : « Najukan, uwo bnuura, jibi nja nwoon ři : nťan iloona iwajaň, kaloň kawo ki nu, kaloň kawo ki *Moyit, kandukiin ki *Eli. »

⁶ Bařaşar Yetu bal nk pal nk paň k  Piyeer aando me uko wi akťupuň.

⁷ Kanf luň kabi awun baka, k  pdiim plon pař  p nna ři ka aji : « I, awoon Abuk naan, dňala maakan, naťiinkana. »

⁸ ři dko m nť, bařaşarul baten dko di bawoon afooyan ař  wo baanwin nin

aloň, Yetu řaň awoon na baka. ⁹ Wi bap nuň ři pnkuň ahela, Yetu k  ař  ji na baka bawut kařup nin ñaan uko wi bawinuň te wi *Abuk Ńiinť aknaťiin ři pkeť. ¹⁰ Bam ban uko wi ajakuň na baka, ař  řiini jibi bawoon, ala pme uko wi aňaluň pji wi ajakuň : « Pnaťa ři pkeť. » ¹¹ Bařaşarul bahepara aji : « we ukaaň k  *bajukan Bgah baji Eli awo i kaduna kabi ji Kritt  ado kabi? »

¹² Yetu ateem baka aji : « Na manjoonan, Eli awo i kadun kabi kakakan iko bti ři bgah. Nařal aji babubara apiit aji Abuk Ńiinť awo i kahaj maakan, kapokana i? ¹³ K  nř  řupan, Eli adobi bi k  badola uko bti wi baňaluň, jibi bapiitun ři a. »

Yetu ajeban napoť anneejiin
(Maci 17.14-18; Luk 9.37-43)

¹⁴ Wi Yetu, Piyeer Jakob na Yowan babanuň du bařaşar Yetu bandukiin, ař  win pntuk pweek pi bañaan na *bajukan Bgah k  baktiini na baka. ¹⁵ Wi bañaan bawinaň win Yetu, ař  l nkara bti, aťiira pwula mboř. ¹⁶ Ahepar baka uko wi baktiiniyaanuň. ¹⁷ Ńiinť aloň k  ař  teemna du pntuk aji : « Naweeť, dťju abuk naan, awo na unťaayi umbiřanuluň bťup. ¹⁸ Dko di uyaaň amobna, uji uwata ři mboř, napoť kayiit, katibr n iňiin, uleeful uji ukak kataať. Dkooť bařaşaru badooť wa k  baanhilani. »

¹⁹ Yetu aji na baka : « Nawo bañaan bawuťaan, banwoon baanfiyaari! Dwo kaťo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? Naťijaan napoť. » ²⁰ K  baťija'a. Wi unťaayi uwinaaruň win Yetu, ař  jun př ň ř ňan napoť k  ajot ři mboř, ak l nk, ayiit.

²¹ Yetu ahepar ařin napoť aji : « Lum di di ujunuň pwata h nk ba? » K  ateem aji : « Wi awoon napoť nampoťi te h nkuň. ²² Nyaař nťum uji uwata du bdoo na du meel kado na pfiņa. K  iřale hil pdo uko uloň, kť nkun, Ńagi'un. »

²³ Yetu ateem aji : « Iji nřale hil... Ńaan anfiyaaruň, Nařibaťi ahil pdo iko bti pa a. » ²⁴ ři dko m nť ajug

napoŕ k  a    ajar aji : « Dfiyaari, biin i  nk n, nhilna nkak nfiyaar maakan. »

²⁵ Wi Yetu awinun   ba aan  atum bakti abi ayit k  a   l bar na untaayi aji : « Iwi untaayi, injaan kd n man kabot kabii an b up, dji ip n  i napoŕ i, i   iwut kalun kakak  i a. »

²⁶ Wi untaayi ukp nun, k  napoŕ a    ajar al tar maakan. Napoŕ awo ji  aan anke un, k  ba aan bti bado ji ake i. ²⁷ Yetu k  a   m bana  i ka en ana ana k  ana i. ²⁸ Wi Yetu a i  un katoh, agaag na ba a arul, k  ba   hepara aji : « we ukaan k  un,   nhil lah adook untaayi ba? » ²⁹ K  a   teem baka aji : « Untaayi ut n  wun, p ehan Na iba i  a  pahilanun pdook wa. »

Uyaa  ut bant n wi Yetu ak upun pke  na pna a  i pke  pi nul
(Luk 9.44-45)

³⁰ Wi bap nun  i dko dun, a   muur u aak wi Galilay. K  Yetu a    al ba aan bawut kame. ³¹ Awo  i pjukan ba a arul aji : «*Abuk  iint  awulana du ba aan, bafina, unuur uwajant n a   na a  i pke . » ³² K  ba a arul ba   wo baamme uko wi ak upun abot a i phepar apiban baka wa.

Ahon awoonun naweek?
(Maci 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Yetu na ba a arul batool aya Kapernawum. Wi babanun du katoh k  Yetu a   hepar baka aji : « We wi nak iiniyaanun lah du bgah ba? » ³⁴ K  ba   yomp,  iki du bgah bawo  i pla ar ala and mnun  i baka.

³⁵ Yetu a o a   du ba a arul i een na bt b, aji na baka : « Woli alon a al pwo nateek, akakan awo kaf   i bat n ul, awo nalempar baka. »

³⁶ Aje j napoŕ alon a u'a  i ptoof pi baka, amooka, a   ji : ³⁷ «  aan anyeenkun napoŕ at n  i  i katim ki naan, nji  i uleef naan i i  aan m n  ayeenkun, k  anyeenkun, m n  nji i ayeenkun, anyilnun a. »

Anwoon aampokun, awo na un
(Luk 9.49-50)

³⁸ Yowan aji na Yetu : « Naweek,  win alon k  akdook  ntaayi  i katimu, k   neenana,  iki aanji  a un. » ³⁹ Yetu ateema aji : « Nawutan kaneenana : Nin  aan aanhilar kado mlagre  i katim ki naan kabot ka up uko uwu aan  i nji  i dko m n . ⁴⁰ Anwoon aampok nja, awo na nja. ⁴¹ K  ankwulanun kakoopa ki meel nadaan  iki nawo i Krittu, alun kayeenk baluk bi awoon i kayeenk. »

Nalipariin
(Maci 18.6-11; Luk 17.1-2)

⁴² Yetu akak aji : « Ankdolun alon  i bapoŕ biki* ajot  i pjuban, uhokan batana  i ka u  plaak pweek ba   baf la du bd k. ⁴³ Woli ka en ki nu ka u k  ikjuban, falan ka, uhokan iya ba i na ka en kammuk i n k  di pya du infernu na i een it b du bdoo banwoon baankj m a ⁴⁴ [di ubob uwoon uunji uke , k  bdoo baanji baj m a]. ⁴⁵ Woli kahot ki nu ka u'u k  ikjuban, falan ka, uhokan iya ba i na kahot kammuk i n, k  di pya na ihot it b du infernu ⁴⁶ [di ubob uwoon uunji uke , k  bdoo baanji baj m a]. ⁴⁷ Woli pk   pi nu pa u'u k  ikjuban, look an pa. Uhokan i eej du P ih pi Na iba i na pk   ploolan k  di baf lu du infernu na k   kt b, ⁴⁸ di ubob uwoon uunji uke , k  bdoo baanji baj m a. ⁴⁹ Balun ka u ba aan bti bdoo jibi bajaan ba u pnam  i mnde. ⁵⁰ Pnam pawo uko unuura. Pa ale ya , nakakanaan we kataabare ki pa? Nawoon na pnam  i uleef wi nan nabot natiinkar na bat n an.

10

Yetu a iiniyaan uko wi bniim
(Maci 19.1-9; Luk 16.18)

¹ Wal m n  k  Yetu a   na a  i dko dun, aya umban wi Yuda, amuur bd k bi Yordan. Ba aan  atum bakak ayit a oga, k  awo  i pjukan baka jibi ajonun kado. ² Bafaritay babi a oga, banal p aawana a   hepara me bgah bi Moyit badinan  aan adook aharul  i bniim.

* **9:42** Bapoŕ biki Yetu a iiniyaan  i banfiyaarun, bukal bakakun ji bapoŕ.

³ Kë ašë teem baka aji : ⁴ « We wi Moyit ajakuŋ ƚi uko mēnt? » Kë baji : « Moyit adinan ņiint apiit ņaaƚ kakaarta kankyuujun kë bniim babaa, kabaa dooka. » ⁵ Yetu kë ašë ji na baka : « Mndēnem mi ņhaaš ņi nan manŋuun kë Moyit aŋup uko mēnt. ⁶ ƚi ujuni, wi Našibaƚi aƚakuŋ umundu, ado baka kë bawo ņiint na ņaaƚ. ⁷ Ukaan kë ņiint aklun kaduk ašin na anin, ⁸ kaya kawo na aharul, bukal batēb bti bašē bakak ņaan aloolan. Hēnk, baankwo baŋaan batēb, bawo aloolan. ⁹ ņaan awutan keeri kagar uko wi Našibaƚi anaakrēnuŋ. »

¹⁰ Wi bakakuŋ katoh, kë baƚašarul bašē kak ahepara ƚi uko wi ajakuŋ. ¹¹ Kë Yetu aji na baka : « Woli ņaan adook aharul ašē niim alon, ajuban pjuban pi piint. ¹² Kë ņaaƚ akale duk ayinul ašē niimar na ņiint alon, ajuban pjuban pi piint.

Yetu na bapoƚ
(Maci 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ Baŋaan baƚij Yetu bapoƚ pa aban baka, kë baƚašarul bašē ņoman na baka. ¹⁴ Wi Yetu awinuŋ uko mēnt ašē deebaƚ, aji na baka : « Nawutan bapoƚ babi ƚi ņji, nakneenan baka ƚiki Pših pi Našibaƚi pawo pi banwoon ji baka. ¹⁵ Na manjoonan, dŋupan, anjalun pneej ƚi Pših pi Našibaƚi awo kanaam na napoƚ. » ¹⁶ Yetu ajej baka, amook abot apaf baka iŋen, aŋehandēr baka Našibaƚi.

Yetu na ņiint nayok
(Maci 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Wi akpēnuŋ pya, kë ņiint alon ašē ƚi, abi ajot ƚi ihoƚ yi nul ašē hepara aji : « Najukan nanuura, we wi nwoon kado kayeenkna ubida wi mnŋo ba? » ¹⁸ Yetu kë ašē teema aji : « Imeha kë Našibaƚi ƚaŋ anuuriin, ukaan kë ikdu'ēn nanuura i? » ¹⁹ Ime uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ: iinkfiŋ ņaan, iinkpiint na ayin ņaan këme ahar ņaan, iinkkiij, wutan katapar ņaan uko wi awoon aando, kjej nin

uko wi ņaan ƚi kaguuru, mēbaan šaaš na ņaan bnuura. »

²⁰ Niint kë ašē teema aji : « Najukan, iko mēnt djun pƚaš ya wi nhumun hum te hēnkun. » ²¹ Yetu atena ašē magana, aji na a : « Uko uloolan uduki'iin: Yaan iwaap iko yi ikaan bti, iwul itaka bawaan, wal mēnt ika pyok du baƚi, išē ibi iƚašen. »

²² Kë ul, wi atiinkun uko wan, ašē ya na pjooƚan ƚiki ayok maakan. ²³ Yetu aten baŋaan ayitan ašē ji na baƚašarul : « Uluŋ katam maakan pa bayok baneej du Pših pi Našibaƚi. » ²⁴ Baƚašarul baŋonar maakan ƚi ņŋup ņi nul. Kë Yetu akak aji na baka : « An bayiƚ naan, utam maakan ņaan aneej du Pših pi Našibaƚi! ²⁵ Uyoj apel pa untaam wi pnkunkaali uneej ƚi bhēr bi kaguja kë di nayok aneej du Pših pi Našibaƚi. »

²⁶ Baƚašarul babaa ņonar ņonar maakan ašē ji : « Kë in ahilanun keeri kabuur? » ²⁷ Kë Yetu ašē jaban baka keš ašē ji : « Baŋaan bajēn baanhilan pbuuran ņleef ņi baka, kë Našibaƚi ašē hil pbuuran baka, ƚiki aambišna biišna nin uko ulon. » ²⁸ Piyeer kë ašē ji na a wal mēnt: « Un, ņduk iko bti aƚašu. » ²⁹ Yetu ateema aji : « Na manjoonan, dŋupan, nin ņaan aankduk katohul, babak ašin, anin, ašin, bapoƚ, këme ņteehul pa ņji na Uŋup Ulil Unuura, ³⁰ bē aankyeenk ƚi ņwal ņi ņwoon ņi ņyaaš iŋeen-week itoh, babak ašin, banin, bapoƚ na ņteeh. Iko mēnt bti igakandēr na mnhaj. Kë du umundu unkmbiin, aka ubida wi mnŋo. ³¹ Batum ƚi banwoon bateek hēnkun balun kawo babaaŋšaani kë banwoon babaaŋšaani balun kawo bateek.

Uyaaš uwajantēn wi Yetu akŋupun pkeƚ na pnaƚa ƚi pkeƚ pi nul
(Maci 20.17-19; Luk 18.35-43)

³² Yetu na baƚašarul bawo ƚi bgah aya ubeeka wi Yerutalem, kë Yetu ajotun kadun. Baƚašarul bahaajala maakan, kë bankƚašun baka babot awo na palēnk. Yetu kë ašē jej kak

* **10:18** Kēme : We ukaan kë ikdu'ēn nanuura ba? Našibaƚi ƚaŋ anuuriin nin alon kak annuura nuura.

na a bařasarul ińeen na batëb, awo ři přup baka uko unkmbiin kadola. ³³ Aji : « Natenan, un biki biki aya Yerutalem kë bařë luń kawul *Abuk Ńiinř bařenan baweek na *bajukan Bgah, baluń kaji aduknaanaa, pduknaana pi pkeř kařë kawula banwoon baanwo bayuday. ³⁴ Babeņa, katëfjëra, kakoba na itintël, kafinja. Unuur uwajanřen ařë nařa ři pkeř. »

*Nawoon balempar batëńan
(Maci 20.20-28)*

³⁵ Yakob na Yowan babuk Febede baya ñog Yetu ařë ji na a : « Najukan, nřal idolun uko wi nřkhepariin. » ³⁶ Kë Yetu ahepar baka uko wi banaluń ado pa baka. ³⁷ Kë bařë ji : « řenun nřluń nřo alon ři kadeenu ki nu, undu ři kamayu ki nu wal wi ikyeenkuń přih. »

³⁸ Yetu aji na baka : « Naamme uko wi nakńehanuń. Nahilan kahařř ji nji i, këme kayeenk batitmu bi nji kayeenkuń i? » ³⁹ Bateem aji : « Nřhili. »

Yetu kë ařë ji na baka : « Pnkalame pi nji kadaannuń, nadaanna pa, batitmu bi nji kayeenkuń, nayeenk ba. ⁴⁰ Kë uko wi přo ři kadeenu këme ři kamayu ki naan mënř nji dwoon kadat bańaan banwoon přo da, bankań na přo da baluń kařo da. »

⁴¹ Wi banjańan ińeen bandukiin batiinkuń uko wi Yakob na Yowan bajakuń, ařë deebařer baka. ⁴² Yetu adu baka ařë ji na baka : « Nawini, banjakuń aji bawo bařih biki nřaak baji bařih na mnřot, baweek biki nřaak kańoonkna bańaan. ⁴³ Unwo kawo hań pa an. Anřaluń pwo naweek ři an awo kařep řep kawo nalempar batëńul. ⁴⁴ Kë woli ñaan ańal pwo nateek ři an, awalaan bkowul ado kalempar batëńul. ⁴⁵ *Abuk Ńiinř ři uleeful aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bańaan kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranuń bańaan bařum maakan. »

Yetu ajeban nakuul du ubeeka wi Yeriko

(Maci 20.29; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Yetu na bařasarul baban ubeeka wi Yeriko, kë wi bakpënuń da na pntuk pweek pi bańaan, Bartime nakuul abuk Time ařo ři kabań bgah awo ři bńehan. ⁴⁷ Wi atiinkuń kë Yetu i Nataret aktëpuń ařë jun phuuran aji : « Yetu abuk Dayiř, ñagi'aan » ⁴⁸ Kë wi bańaan batum bawoon ři pńoman na a ayomp, kë abaa huuran huuran maakan aji : « Abuk Dayiř ñagi'aan » ⁴⁹ Yetu kë ařë nař aji : « Nadu'ana. » Badu nakuul aji na a : « Wutan kalënk, nařiin, adu'u. » ⁵⁰ Kë ařë fël umanta, alut anařa aya du umbań wi Yetu. ⁵¹ Yetu aji na a : « we wi inaluń ndolu ba? » Nakuul kë aji : « Najukan i naan, dolaan nkak ndo kawin. » ⁵² Yetu kë ařë ji na a : « Yaani, pfiyaar pi nu pabuuranu. » ři dko mënř kë ařë kak awin ; ařë řař Yetu na bgah.

11

*Yetu aneej ři Yerutalem ji nařih
(Maci 21.1-9; Luk 19.29-34)*

¹ Yetu na bařasarul bańog Yerutalem kakab nřbeeka nři Betfage na Betani du umbań wi Pnkuń pi Mnoliwera* kë Yetu ařë yil batëb ři bařasarul. ² Aji na baka : « Nayaan du untanka unwoon ři kadunan : uneejan, nawin batan ubuuru umpoři wi nin ñaan awoon aambań kadapi'aara. Nafëńëřan wa nařij. ³ Woli baheparan uko unkayi kë nakfëńëř ubuuru, nateem kaji Ajugun anuma wa, woli abaa, ado wa ukak. »

⁴ Bařasar Yetu baya ařënk kë batan ubuuru umpoři ři plëman plon kakab bgah, ařë fëńëř wa. ⁵ Balon ři banwoon da bahepar bařasar Yetu uko unkań kë bafëńëř wa. ⁶ Kë bateem baka jibi Yetu ajakuń na baka. Kë bawut baka kë bayaa. ⁷ Bařij ubuuru du Yetu, apënan iyeti yi baka, agur ři wa, kë Yetu ařë paya ři wa. ⁸ Bańaan batum bařeef iyeti ři bgah, balon kë bařeef ikën yi mnjaak yi batibnuń du

† **10:38** Nahilan kadaan ři pnkalame pi nji kadaannuń. * **11:1** Pnkuń pi mnoliwera : Dawoon katim ki pnkuń pi bajań bado na umbaabu "Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives."

uṭeeh. ⁹ Bankpoşuŋ ʔi kadun ki nul na bankṭaşuluŋ bahuuran aji :

« *Hotana, †bnuura nuura ʔi Ankmbiin ʔi katim ki Naşibaṭi Ajugun!* »

¹⁰ *Bnuura nuura ʔi pşih pankmbiin hēnk, pşih pi Dayiṭ ateemun!*

Hotana, Naşibaṭi adēm du baṭi duuṭ. »

¹¹ Yetu aneej du Yerutalem aya du *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi meet. Wi atenuŋ dko bṭi ayitēn, aṣē pēn pya Betani, ul na baṭaşarul iñeen na batēb ʔiki utaakal ubani.

Yetu aṣēp bko bi bajaan badu bfig (Maci 21.18-19)

¹² Unuur utēbantēn, wi bakpēnnuŋ Betani kē ubon uṣē de Yetu. ¹³ Awin bko bi bajaan bado bfig du kalowan, aṣē ya pten me aṭēnk da mnko mnloŋ kade. Wi aṣaan aṅog aṣē ṭēnka itoh ṭañ, ʔiki wal wi kabuk ki ba uundobi ban. ¹⁴ Wi wi aṣaan aṭiini na bko aji : « Nin ṅaaŋ aankak adē mnko mi nu. » Baṭaşarul kē batiinka.

Yetu adook bawaap du katoh ki Naşibaṭi

(Maci 21.12-17; Luk 19.45-47; nate-nan ʔi Yowan 2.13-22)

¹⁵ Yetu na baṭaşarul baban Yerutalem, kē wi baneejuŋ ʔi Katoh Kaweek ki Naşibaṭi, kē Yetu aṣē jun pdook bankwaapuŋ na banknuguŋ da. Awat ṅmeeṣa ṅi batorkaar itakaṭ, na iṭij yi bawaap ṅbalab. ¹⁶ Abot aneenan baṅaaŋ bankuṅiij bado kaṭēpna ʔi Katoh ki Naşibaṭi meet. ¹⁷ Ajukan baka aji : « Mēnt uko wi upiitaniij ʔi Ulibra wi Naşibaṭi i : *katoh ki naan kadu'ana *katoh kañehanaani pa ṅṭaak bṭi* » An kē naṣē do ka *dko dmennaani di bakii*. » ¹⁸ Baṭejan baweek na *bajukan Bgah batiink uko wi Yetu adoluŋ, aṣē la jibi bakdolun kadoo kafina ; baṭi'a, ʔiki pntuk bṭi pamaṭ pjukan pi nul maakan. ¹⁹ Utaakal ubanle, Yetu na baṭaşarul baji bapēn ʔi ubeeka kaṭiis.

Bko bi bajaan bado bfig bankayi (Maci 21.20-22)

²⁰ Wi Yetu na baṭaşarul baktēpuŋ na nfa, bawin bko bi bajaan bado bfig kē bakay te du intaañ. ²¹ Piyeer aleṣ uko unṭēpuŋ, aṣē ji na Yetu : « Najukan, tenan, bko bi ifēpuŋ bakay ṣaṭ. » ²² Kē Yetu aṣē teem aji : « Nafiyaaran Naşibaṭi. ²³ Na manjoonan, dṭupan, woli ṅaaŋ aji na pnkuŋ pi pēnan ʔi iya ijot du bdēk, woli aanwo na ṅşal ṅṭēb, aṣē fiyaar kē uko wi ajakuŋ udolana, Naşibaṭi kado uko mēnt pa a. ²⁴ Ukaaŋ kē ṅi kajakan, uko bṭi wi nakheparuŋ woli nañehan Naşibaṭi, nafiyaaran kē nadobi yeenk yeenk wa. Hēnk Naşibaṭi ado uko mēnt pa an. ²⁵ Woli nañehan, aṣē kaar uko uloŋ na ṅaaŋ, namiirana, Aşinan anwoon baṭi ahilna amiiran kak ipekadu yi nan. ²⁶ [Kē woli naankmiir, Aşinan anwoon baṭi aankmiiran kak ipekadu yi nan.] »

Bahepar Yetu ṅaaŋ anṭu'uluŋ pdo iko yi akdolun

(Maci 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Yetu na baṭaşarul bakak Yerutalem, kē wi Yetu awoon du Katoh Kaweek ki Naşibaṭi apoş, baṭejan baweek, *bajukan Bgah na bantohi kē baṣē bi aṅoga. ²⁸ Bahepara aji : « Mhina mhon mi mi ikdolnuŋ iko yi ba? In ajakiij kē ihilan kado ya? » ²⁹ Yetu kē aṣē teem baka aji : « ṅi, dheparan uko uloolan ṭañ, nateemaan, ṅşē ṅṭupan mnhina mi ṅi kadolnuŋ iko yi. ³⁰ In ayiluŋ Yowan pbattaar ba? Naşibaṭi a kēme baṅaaŋ baka? Nateemaan. » ³¹ Kē baṣē wo ʔi plaṭar jibi bawoon, aji : « Woli ṅṭeem aji Naşibaṭi ayiluluŋ, aheparun kaji, we ukaaŋ kē ṅēnfiyaara. ³² Kē woli ṅi baṅaaŋ bayiluluŋ... hee! » Baṭi baṅaaŋ ʔiki baṅaaŋ bṭi bafiyaar kē Yowan awo na manjoonan Naṭupar Naşibaṭi. ³³ Kē baṣē teem Yetu aji baamme anyiluluŋ. » Kē Yetu aṣē

† **11:9** Hotana : ʔi uhebēre dawoon « Buuran » aṣē bi kak uṭup unjaan udēmaan Naşibaṭi. * **11:9** Kañaaam 118.25,26. † **11:15** Batorkaar itaka baji batorkaar bayuday banwoonuŋ ṅṭaak ṅloŋ itaka yi baka bahilna banug iko idolni bṭejan babot baluk Katoh Kaweek ki Naşibaṭi daaṣa. * **11:17** Itayi 56.7.

ji na baka : « Nji kak, mënktupan mnhina mi nji kadolnuņ iko yi. »

12

*Uhoñ wi balemp biki uwoorta
(Maci 21.33-46; Luk 20.9-19)*

¹ Yetu abot awo ti phoñ na bañaan banwoon ti Katoh Kaweek ki Naşibaţi aji : « Niiñt alon abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiñu, aşe biig wa afooyan. Ajip bhër ado dko dpooñni, abot akiin bliit bi mnlaak bkuunţaan pa bayeņ, aşe dukar wa bañaan balon pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, aşe ya bayaaş. ² Wi wal wi upooñ ubanuņ, kē aşe yil nalemparul alon du bañaan banwoon du uwoorta pa pyeenk kafah ki nul. ³ Bañaan bukuņ mēnt bamob nayili akob, adooka kē akak iñeen ijint. ⁴ Kē ñiint ajug uwoorta kē akak ayil du baka nalemparul alon kak. Bakoba ti bkow, abot akowandēna. ⁵ Ayil nawajantēn kē bafiņa. Ayil kak balemparul batum balon kē bakob balon, afiņ balon.

⁶ Kē abukul i amaganuņ tañ aduki'aaruņ, ul i ayiluņ uyaaş ubaañşaan du baka aşe ji : « Baya kakali abuk naan. » ⁷ Kē wi bañaan biki adukaruņ uwoorta bawinuņ abuk ajug uwoorta aşe laţar aji : « I, akdukiin na iko yi aşin, najoh ņfiņa, ņşē ņduka na ya. » ⁸ Bamoba, afiņa, ajej puum apēnan ti uwoorta afēl. ⁹ Kē we wi ajug uwoorta akdoon ba? Abi, kafin balemp biki aţuuņ ti uwoorta, kajej wa, kawul balon. ¹⁰ Naanleyiir uko umpiitun ti Ulibra wi Naşibaţi i?

*“Pnduba pi baniw bapokun
pakakun amēban katoh ;*

¹¹ *Uko mēnt uwo udo wi Ajugun
unuura abot awo uñonjarēnaan ti
kēs ki nun.”*☆

¹² Baţeņan baweek, *bajukan Bgah na bantohi bayikrēn kē bukal bakaan kē Yetu akhoñ haņ. Bado na pmoba wal mēnt aşe ti pntuk. Baduka, aya.

*Uko wi pluk Fetar daaşa
(Maci 22.15-22; Luk 20.20-26)*

¹³ Wi uko mēnt uţēpuņ, bayil du Yetu balon ti bafaritay na baţaş Herod balon pa pţup ţupana katenna me bahil kaţaawana. ¹⁴ Babi aji na a : « Najukan, ņme kē iwo ņaan i manjoonan anwoon aanji ti nin ņaan abot awo iinji kten uko wi ņaan awoon. Iji kjukan Bgah bi Naşibaţi jibi bawoon na manjoonan. Ţupun, bgah bi nun badinan ņluk Fetar naşih najeenkal daaşa i? Nwo kaluka da kēme ņenwo i kaluka da? » ¹⁵ Yetu, ame ņşal ņi kalagare ņi baka, aşe ji na baka : « we ukaan kē nakdo na pţaawanaan ba? Naţijaan pataka nten pa. » ¹⁶ Kē baţij pataka plon. Kē aşe ji na baka : « Kaara di in, na katim ki in iwoon da? » Kē bateem aji : « Fetar. » ¹⁷ Kē aşe ji na baka : « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoon wi Fetar, naşe nakakan Naşibaţi uko unwoon wi Naşibaţi. » Kē başe ņonjar bti ti uko wi Yetu ajakuņ.

Pnaţa ti pkeţ

(Maci 22.23-33; Luk 20.22-39)

¹⁸ Unuur mēnt, *Bataduk balon babi ti Yetu, bukal bajaan baji pnaţa ti pkeţ paanwoo. Baji na a : ¹⁹ « Najukan, Moyit apiit pa un aji : Woli ņaan aka abuk aşin kē akeţi, aşe duk ņaaţ anwoon aambuki, ayeenkan ahar abuk aşin mēnt ahilna abukara bapoţ. ²⁰ Kē uşe bi ka biint paaj na alon banţaarun. Nateek aniiim ņaaţ aşe keţ bē aambuki. ²¹ Natēbantēn kē aniiim ņaaţ mēnt akak akeţ kē aambuki. Kē uwo haņ pa nawajantēn. ²² Kē nin alon ti biint paaj na alon banţaarun bukuņ aanduk napoţ. Wi bakteņun bti, ņaaţ kē akak akeţ. ²³ Kē hēnkun, woli bañaan balun anaţa ti pkeţ, awo ahar in ti baka, wi bukal paaj na alon bti banimuluņ? »

²⁴ Yetu ateem baka aji : « Mēnt ppaam ņţup ņi Ulibra wi Naşibaţi na mnhina mi nul pakaan kē nakneem i? ²⁵ Hēnk di uwoon, woli bañaan balun anaţa ti pkeţ, biint baankdo kajej baaţ, kē baaţ baankniima : bawo wal mēnt ji ņwanjut ņi baţi. ²⁶ Kē ti

☆ 12:11 Kañaam 118.22-23.

uko wi pnaṭa ṭi pkeṭ, naanleyiir Uli-bra wi Moyit ṭi dko dankṭiiniyaanun uko wi bgof bankyikuṅ, jibi Naṣibaṭi ajakuṅ na Moyit aji : “*Dwo Naṣibaṭi i Abraham, i Itaak, na i Yakob*”? »[✧]
²⁷ Yetu akak aji : « Naṣibaṭi aanwo keeri i bankeṭun, awo i bajeb. Na-neem bnuura. »

Uko undēmnuṅ ṭi iko yi bgah bajakuṅ

(Maci 22.24-40; natenan ṭi Luk 10.25-28)

²⁸ Alon ṭi *bajukan Bgah antiinkun baka awin kē Yetu ateem bnuura, abi aṅog ahepara aji : « Ṭi iko yi bgah bajakuṅ, uhoṅ udēmnuṅ dēm ba? »

²⁹ Yetu ateem aji : « Undēmnuṅ dēm wii wi “*Ṭiinkan, iwi Itrayel : Ajugun Naṣibaṭi i nun awoha aloolan ṭaṅ.*” ³⁰ *Iwo kaṅal Ajugun, Naṣibaṭi i nu, na kaṭēbu bti, na uhaaṣu bti, na uṣalu bti, na uforta wi nu bti.*»[✧] ³¹ Uko unyeenkun ṭi wa wii wi : “*Iwo kaṅal atenṭu jibi iṅaluṅ uleefu.*»[✧] Nin uko ulon ṭi bgah uumpel pel iko yi. »

³² Najukan Bgah aji na a : « Uwo bnuura Najukan, iṭup manjoonan : Naṣibaṭi awoha aloolan ṭaṅ, uunkak aka alon kak. ³³ Kē pṅala na kaṭēb bti na uṣalu bti, na uforta wi nu bti, na pṅal atēṅṭu jibi iṅaluṅ uleefu upel iṅeṅan bti yi baṅeṅanun na yi bafiṅarun Naṣibaṭi.

³⁴ Yetu awin kē aṭiini na mntit aṣē ji na a : « Iinlow Pṣih pi Naṣibaṭi. » Nin alon aankak aṅoom phepara uko ulon.

Hum di di Krittū ahinanun kawo abuk Dayiṭ

(Maci 22.41—23.7; Luk 20.41-47)

³⁵ Yetu ajej bṭup awo ṭi pjukan du Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi aji : « Hum di di *bajukan Bgah bahilanun kaji Krittū awo abuk Dayiṭ ba? ³⁶ Dayiṭ ul, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi udola kē aṭup ṭi uko wi Krittū aji :

Naṣibaṭi Ajugun aji na Ajugun :

Ṭoon ṭi kaṅen naan kadeenu te ndoo ndo baṣooradu

ido kapafna baka ihoṭ.

³⁷ Dayiṭ ul, ṭi uleeful, aji du Krittū kaji Ajugun, hum di di ahinanun keeri kawo Abuk Dayiṭ? » Pntuk pweek pawo ṭi ptiinka aṣē lilan maakan.

Nadoon kalipara bajukan Bgah (Maci 23.1-36; Luk 20.45-47)

³⁸ Yetu aji na baka ṭi pjukan pi nul aji : « Nalipariin *bajukan Bgah, bukāl banjaan baṅal pṅaay na imiṣa iyul, kaṅal banohntēn baka ṭi dko di baṅaan baṭum, ³⁹ kaṅal pṭo ṭi kadun ṭi itoh iṅehanaani na ṭi iṭij inuura ṭi ṅfettu. ⁴⁰ Baji bade bka bti bi baaṭ bayoṭ, kabot kadaar kajon ṭi pṅehan Naṣibaṭi pa pwinana. Naṣibaṭi alun kakob baka kakob kandēmnuṅ maakan. »

Uṭen wi ṅaaṭ nayoṭ najuuk (Luk 21.1-4)

⁴¹ Yetu aṭo ataṅ na dko di bajaan bawatna itaka pa Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi. Aten jibi baṅaan bakwatun itaka da. Bayok baṭum bawat itaka itum. ⁴² ṅaaṭ alon nayoṭ najuuk kē aṣē bi awata ktak-ktēb ṭaṅ.

⁴³ Kē Yetu aṣē du baṭaṣarul aji na baka : « Dṭupan na manjoonan, ṅaaṭ nayoṭ najuuk i awul apelan baṅaan bti banwulun itaka. ⁴⁴ Banwulun bukuṅ bti bawul itaka yi bawoon baanumaa, kē ul ṭi bwaan bi nul aṣē wul itaka bti yi anumiin pa pde. »

13

Yetu aṭup pjot pi katoh ki Naṣibaṭi (Maci 24.1-3; Luk 21.5-7)

¹ Wi Yetu akpēnun ṭi Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi, kē alon ṭi baṭaṣarul aṣē ji na a : « Najukan, tenan knduba kweek na ṅniw ṅnuura ṅi babomanaanun Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi. » ² Yetu ateema aji : « Iwin ṅniw ṅweek ṅi? Nin plaak paankduka kapaf ṭi pṭēṅ pa, mangarandēr bti. »

³ Yetu na baṭaṣarul baban du *pnkun pi mnoliwera, kē Yetu aṣē ṭo ataṅ na Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi. Wi bi Piyeer, Yakob, Yowan na Andre

bagaagun na a, ašë hepara aji : ⁴ « Tupun, lum di di uko waŋ ukwoon, kē we ukyuujun kē iko mēnt̄ bti iñogan ti pban. »

*Wal wi mnhaj mnweek mankjunun
(Maci 24.4-14; Luk 21.8-19)*

⁵ Yetu awo ti pji na baŋašarul : « Naŋafaraan alon aguuran. ⁶ Baŋum balun kabi na katim ki naan kaji bawoon Kritt̄u, kaguur bañaan baŋum. ⁷ Woli nalun atiink ŋgut, abot atiink kē bakt̄iiniyaan uko wi ngut na pgarandër, nawutan kalēnk : iko mēnt̄ iwo i kawo. Nameen kē uundobi wo uba umundu. ⁸ Utaak unaŋa ugut na utaak ulon, pših pagut na plon. Du ŋmbaŋ ŋtum, mboš manlun kašint̄ar, ubon uweek ubot uwo. Iko mēnt̄ bti ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi ñaaŋ ankyaan kabuk.

⁹ Naŋafaraan an ti ŋleefan ; bañoŋtan du ŋruha, kakoban na itint̄el du itoh iñehanaani, kañoŋtan du kadun ki bant̄uŋa na ki baših, ŋiki nafiyaarēn. Wal mēnt̄ naŋup baka uko wi nameen ti nji. ¹⁰ Uŋup Ulil Unuura uwo i duna kaŋupana ti ŋtaak bti. ¹¹ Woli bamoban aŋoŋ du uruha, nakdo kaŋaaf uko wi nakyaan kaŋup, uko unkyaan kabi ti bkowan wal mēnt̄ naŋupan wa, ŋiki mēnt̄ an nakdoon kaŋiini, Uhaaš wi Našibaŋi wa. ¹² Ñaan alun kakeešaar abuk ašin kado bafiŋa. Ašin napoŋ alun kakeešaar abukul kado bafiŋa, bapoŋ banaŋara bajug baka kado bafiŋ baka. ¹³ Katim ki naan kaŋu bañaan bti bašooran. Kē anšaan amēban kaliint̄ te kaban, abuur. »

*Mnhaj mnweek
(Maci 24.15-22; Luk 21.20-24)*

¹⁴ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuŋaan maakan unjaan uŋopan* kē uwo ti dko di uwoon uunwo kawo – Iwi inkleyiirun yikrēnēn. Bañaan bankwoon du utaak wi Yuda bakeeriin baŋi baya du inkun iweek. ¹⁵ Anŋoon du ušaala awutan kaneejar

uko ulon. ¹⁶ Anwoon du ŋteeh awutan kakakar bayeti bi nul du katoh. ¹⁷ Ŋnuur mēnt̄, baat̄ bankwoon na iyin, na bankbootanun bawuŋan. ¹⁸ Nañehaan uko mēnt̄ uwut kaban ti wal wi ušubal na mpoj. ¹⁹ Ŋnuur mēnt̄ ŋawo ŋnuur ŋi mnhaj. Mnhaj manwoon maambaan kawohara wi Našibaŋi aŋakun umundu ; kē mnhaj mnt̄ēnt̄ mun maankak alun kawo nin uyaaš ulon kak. ²⁰ Kē woli Ajugun aantinkt̄en lah ŋnuur mēnt̄, nin ñaan aankduka duka kado kahefēnt̄ ; kē bañaan biki adatuŋ bašë ŋu kē atiinknt̄en ŋa. ²¹ Woli alon ajakan : “Natenan, Kritt̄u awo du dko dan” kēme : “Awo du dko dimon” nakfiyaara. ²² Bañaan balun kanaŋa kaŋilan kaji bawoon Kritt̄u na baŋupar Našibaŋi. Bado mlagre na iko iñonjarēnaan pa woli bahilani baguur biki Našibaŋi adatuŋ. ²³ Naŋafaraan keeri, ddoobi ŋupan iko bti inklun kabi. »

*Ubi wi Abuk Ñiint̄
(Maci 24.29-31; Luk 21.25-28)*

²⁴ « ŋi ŋnuur mēnt̄, wi mnhaj mankt̄epun, unuur ujēmša, pli paankak anuur, ²⁵ ŋjah ŋajotna baŋi. Iko bti yi baŋi iŋint̄ar. ²⁶ Wal mēnt̄, bašë bawin *Abuk Ñiint̄ ado kabi ti infelun, awo na mnhiina mnweek maakan na mndēm. ²⁷ Ayil wal mēnt̄ ŋwanjut ŋaya dko bti ti umundu, ŋaya du kaban ki baŋi na ki umundu ŋaŋonkrēn biki adatuŋ.

*Pjukan pi mnko
(Maci 24.32-35; Luk 21.29-33)*

²⁸ « Natenan ti mnko : Wi inah ijunan jun pluuman kē itoh ikpēn naji nayikrēn kē pti pañogani. ²⁹ Hēnk di ukwohan pa an kak : woli nalun awin iko yan kē ibani, nameen kē Abuk Ñiint̄ aŋogi, awo ti plēman. ³⁰ Na manjoonan, dŋupan, kawuun† ki kaankt̄ep bē iko yi bti iinwinanaa. ³¹ Baŋi na mboš ŋaba, kē ŋŋup ŋi naan ŋašë wo ŋaankba. ³² Kē unuur wi iko mēnt̄

* **13:14** Baŋiiniyaan ti uko wi kadun ki unton wi bagrek wi baŋuun du Katoh Kaweek ki Našibaŋi ; natenan ti Daniyel 9.27; 11.31; 12.11. † **13:30** Kēme Umundu wi ŋwoon wi.

bti ikbiin, kēme woori mēnt, nin ñaan alon aamme me wa, mēnt nwanjut ni baṭi, mēnt nji Abukul a, Naṣibaṭi Paapa ṭañ ameen wa.

*Nawoon bten
(Maci 24.36-51; Luk 21.34-36)*

³³ « Naṭafaraan, nawoon bten, naamme wal wi uko mēnt ukbanuṅ. ³⁴ Uwo ji ñiint ankyaan bayaas aṣe dukar balemp katoḥ, andoli na ulemp wi nul, aji na nayeṅ bgah awo bten. ³⁵ Nawoon keeri bten, naamme woori wi ajug katoḥ akbiin, naamme me abi na utaakal kēme na utejan mnjel, kēme uhaan nguk kēme na nfa. ³⁶ Nalipariin akur kur aban aṣe ṭenkan nawo ṭi bṅoy. ³⁷ Uko wi nji kaṭupanan, dṭup wa bañaan bti, nawoon bten. »

14

*Bala pfiṅ Yetu
(Maci 26.2-5; Luk 22.1-2)*

¹ Ufettu wi ipoom indaṭ na *Ufettu wi Mbuur ṅaduka ṅnuur ṅtēb, kē baṭejan baweek na *bajukan Bgah baṣe la jibi bakdoli mntit kadoo kamob Yetu kafiṅa. ² Baji : « Nwut kado nin uko ulon ṭi ufettu, ji bañaan babi baṣinṭar. »

*Ñaaṭ alon ajeeṣ Yetu ukēra ujuṅ ulil pṭēkēñ ṭi bkow
(Maci 26.6-13)*

³ Yetu awo du ubeeka wi Betani du katoḥ ki Timon i bajaan badu namaak bdoo. Wi bawoon ṭi pde, ñaaṭ alon kē aṣe bi na ukēra ujuṅ ulil pṭēkēñ ṭi pṭukar pmpoṭi pi banugnuṅ itaka itum. Ukēra mēnt ubomanaan bko bi bajaan bado nardu abot atam maakan. Afom pa aṣe jeeṣ ukēra ṭi bkow bi Yetu.

⁴ Kē bañaan balon baṣe wo baanlilani, baṅur ṅuran aji : « We ubaan awo ptok ukēra pi ba? ⁵ Woli bawaap lah wa baka uko umpelun baluk bi uṣubal*, kajej itaka mēnt kawul bajuuk. » Badeebaṭēr ñaaṭ.

⁶ Kē Yetu aṣe ji na baka : « Nawu-tana, we ukaan kē naknoorana ba?

Ado uko unuura pa nji. ⁷ Bajuuk, nawo na baka ṅnuur bti, nahilan kado baka bnuura, wal wi naknumiin, kē nṣe wo mēnkwo na an ṅnuur bti. ⁸ Ado uko wi ahilanuṅ pdo, adobi ṭu ṭu ukēra ujuṅ ulil pṭēkēñ ṭi uleef naan pa umoy. ⁹ Na manjoonan, dṭupan, dko bti di bakṭupuṅ Uṭup Ulil Unuura, baṭup kak uko wi ñaaṭ i adolon, kaleṣna'a.

*Yuda Itkariyot aṭu na pwaap Yetu
(Maci 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰ Yuda Itkariyot, alon ṭi banjañan iñeen na batēb aya du baṭejan baweek pwul baka Yetu. ¹¹ Wi baṭiinkuluṅ, balilani aṣe honṅa itaka. Kē aṣe wo ṭi pla jibi akdolon kadoo kawul baka Yetu.

Baṭaṣar Yetu babomandēr ufettu wi mnjeeh

(Maci 26.17-25; Luk 22.7-13; Yowan 13.21-30)

¹² ṭi unuor uteek wi ufettu wi ipoom indaṭ, wi bañaan bajaan bafiṅ ṅkaneel pṭejananaan ufettu wi mnjeeh, baṭaṣar Yetu baji na a : « Ṭuṅ di inaluṅ ṅya ṅbomandēr ideena kañah ki ufettu. »

¹³ Ayil wal mēnt baṭaṣarul batēb, aji na baka : « Nayaan du ubeeka, naya kayit na ñiint alon ankuñiṅ pdunk pi meel : naṭaṣana. ¹⁴ Katoḥ ki akneejuṅ, najakan na ajug katoḥ mēnt: “Najukan aji : ṭuṅ di meeṭ di akdeenuṅ pde pi ufettu na baṭaṣarul dawoon?”

¹⁵ Ayuujan meeṭ dhaan du bko duuṭ danwoon na iko yi naknumiin bti, dul di nakyaan kabomandērun ṅhilna ṅde pde pi ufettu. » ¹⁶ Baṭaṣarul baya, aban du ubeeka, aṭenk kē iko iwo bti jibi ajakuṅ na baka kē baboman pde pi ufettu.

Yetu aṭup kē alon ṭi baṭaṣarul alun kawaapa

(Maci 26.20-25; Luk 22.14; natenan ṭi Yowan 13.21-30)

¹⁷ Wi utaakal ubanuṅ, Yetu aban na baṭaṣarul iñeen na batēb. ¹⁸ Wi baṭoon awo ṭi pde, Yetu aji : « Dṭupan, na manjoonan, alon ṭi an, ankndeen na

* 14:5 Uko umpelun baluk bi ṅnuur iñeen-week ṅyaaṣ ṅwajanṭ.

nji aluŋ kawaapën. » ¹⁹ Bajooŋani, kē andoli ašë wo ƚi phepara aji : « Woon nji a i? » ²⁰ Kē ašë ji na baka : « Alon ƚi an baŋaŋar naan iñeen na batëb, anktuun kañen na nji ƚi praata. ²¹ Aa, *Abuk Ñiint awo kakeŋ jibi upiitaniin ƚi a ƚi Ulibra wi Naŋibaŋi, kē anŋaan awula ašë wuŋan. Uhokan lah awo aankbuka. »

Yetu aŋup aji Piyeer aluŋ kapok pme'a

(Maci 26.26-29; Luk 22.17-20,31-34)

²² Wi bakdeen, Yetu ajeŋ kapoom, abeeb Naŋibaŋi, akitëŋ ka, awul baka ašë ji : « Najejan, uleef naan wii wi. » ²³ Abot ajeŋ pnkalame pi poot, wi abeebuŋ Naŋibaŋi aba, ašë wul baka badaan, kē badaan bukal bti. ²⁴ Aji na baka : « Pñaaŋ pi naan pii pi, pankntuluŋ pa pntuk pweek maakan, pi Naŋibaŋi aŋeŋanaanuŋ bhonar. ²⁵ Dŋupan, na manjoonan, nin mēnkak adaan poot te unuur wi iko bti ikkakuŋ ihalu du Pŋih pi Naŋibaŋi. »

²⁶ Bayeeh añaamarën aba, ašë pën pya du *Pnkun pi Mnoliwera. ²⁷ Yetu aji na baka : « An bti nadukën, jibi upiitun ƚi Ulibra wi Naŋibaŋi :

“Dkob nayafan kafin,

ñkaneel ñašë ñawayšër”✧

²⁸ Kē wi nji kanaŋiin ƚi pkeŋ, djot kadun kayoonkan du Galilay. »

²⁹ Piyeer aji na a : « Woli bañaan bti baya aduku, nji mēnkduku! » ³⁰ Yetu ateema aji : « Na manjoonan dŋupu, na utejan wi, ji uguk udo kahaan uyaas utëbantën, iwi, ipok ñyaaŋ ñwajanŋ kaji iimme'en. » ³¹ Kē Piyeer ašë taman maakan aji : « Woli ddoo wo i pkeŋ na iwi, nin, mēnkpok kaji mēmme'u. » Kē bukal bti bakak aji haŋ.

Du Gettemaniya

(Maci 26.36-46; Luk 22.40-46)

³² Baban du dko di bajaan bado Gettemaniya kē Yetu ašë ji na baŋaŋarul : « Naŋoon ƚi, dya pñehan Naŋibaŋi. »

³³ Ajeŋ na a Piyeer, Jakob, na Yowan ašë jun phaajala na ptiink mnhaj ƚi

uhaaŋ wi nul. ³⁴ Aji na baka : « Uhaaŋ wi naan ujooŋani, pjooŋan pdiŋ maakan kē ndo kita ; nadukiin ƚi nawo bten. »

³⁵ Kē wi ajohariin aya low ntiisu, ašë jot ƚi mboŋ añehan Naŋibaŋi, aji woli uhilan lah kawo, mnhaj mankbiiŋ mi manlowa. ³⁶ Aji : « Abbaŋ, Paap, iwi inhiniin iko bti, lowaan mnhaj mi ƚi nji ; ušë uwut kawo uko wi nŋaluŋ, wi iŋaluŋ ukdolaniin.

³⁷ Yetu akak ašë ƚenk baŋaŋarul kē bakŋoyënt, kē ašë ji na Piyeer : « Timon, iŋoyënt? Iinhilan awo bten uwoori uloolan ƚañ. ³⁸ Nawoon bten nado kañehan nawutna kajot ƚi kaguru. Uhaaŋ wi nan uŋal pdo bnuura kē ñleefan ñašë waŋ uforta. »

³⁹ Akak aya alow baka añehan Naŋibaŋi awo ƚi pkakalëŋ uŋup wi aŋupuŋ ƚi kateeku. ⁴⁰ Awuŋŋa akak, aŋenk baŋaŋarul kē bakŋoyënt, kēŋ ki baka kadiŋ bŋoy, baamme uko wi bakteemuluŋ.

⁴¹ Yetu akak uyaas uwajanŋen du baŋaŋarul aŋenk kē bakŋoyënt ašë ji na baka : « Naŋoyëntën, nanoorfënan. Uko mēnt ubaa. Wal wi *Abuk Ñiint awoon i kawulana ƚi iñen yi bado buŋaan ubani. ⁴² Nanaŋiin ñya! Nate-nan, ankwaapnuŋ añogi, awii wi. »

Bamob Yetu

(Maci 26.47-56; Luk 22.47-53)

⁴³ ƚi dko mēnt, wi Yetu ahumuŋ kaŋiini, kē Yudaŋ, anwoon alon ƚi ban-jañan iñeen na batëb, ašë wuj na pntuk pi bañaan banwoon na ikej na induk. Baŋejan baweeŋ na *bajukan Bgah na bantohi bayiluŋ baka. ⁴⁴ Yuda, anwaapulun aji na baka, hēnk di di nakmeenuŋ ñaan mēnt, aji : « I nji kamookun, ula namobana, nawutan kado abuur. » ⁴⁵ Wi abanaan ban añog Yetu ašë ji na a : « Najukan » ašë mooka. ⁴⁶ Bukundu kē bašë dëpa ƚi a amoba. ⁴⁷ Alon ƚi banwoon da apënan kej atib nalempar naŋih i baŋejan, abi fala fal kabaŋ.

✧ 14:27 Fakariya 13.7. † 14:36 Abba : ƚi uŋup uaramayik dawoon Paap.

48 Yetu kë aşë tiini na baka aji : « Dwo nado buţaan i, kë nado bi pmobën na ikej na induk? 49 Nnuur bti dji kawo na an du Katoh Kaweek ki Naşibaţi kajukan, kë naammobën. Kë uko wi Ulibra wi Naşibaţi ujakun uwoon kadolana. » 50 Kë wal mënt, baţaşarul bti başë ti aduka.

51 Naţaşala alon anguradiin blaañ tañ aktaşulun. Bamoba, 52 kë aşë wutan blaañ aţi byişu.

Bañoof Yetu du uruha wi bayuday
(Maci 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; natanan ti Yowan 18.13-15)

53 Bañoof Yetu du uko naşih i baţenan. Baţenan baweek, bantohi na *bajukan Bgah bayit da bti. 54 Piyeer kë aşë low du kafet aţaşate du blay meet bi katoh kaweek ki naşih i baţenan. Aţo na balemp atëma. 55 Baţenan baweek na bawayeş bţup bti bandukiin bala uko utapar Yetu kahilna kado bafına aşë wo baanwini. 56 Batum baji batapara kë nţup ni baka naşë wo njanji nayeenkiir. 57 Balon baji banaţa katapara kaji : 58 « Ntiinka kë aji afom Katoh Kaweek ki Naşibaţi, ki iñen yi bañaan ibomanun, kaşë kaniw ti nnuur nwananţ, kalon ki iñen yi bañaan iwoon iinkboman. » 59 Baando tiinkar tiinkar ti uţup wun.

60 Naşih i baţenan anaţa wal mënt anaţ ti ptoof pi baka aşë hepar Yetu aji : « Iinkhepna ti uko wi bañaan biki baktupun ti iwi i? » 61 Kë ul aşë yompa yomp, aanji nin uko ulon. Naşih i baţenan akak ahepara aji : « Naşibaţi i njaan ndëman, iwi iwoon Krittu Abukul i? » 62 Yetu ateema aji : « Nji a. Kë naşë lun kawinën nji *Abuk Niint nţo ti kadeenu ki *Andëmun Maakan. Nalun kawina kak ado kabi na infëluñ yi baţi. »

63 Kë naşih i baţenan aşë tow imişa yi nul† aji : « Ndoona we kak bamaar ba? 64 Natiink bti kë akar Naşibaţi. We wi naşalun ti uko wi ba? » Kë bukal bti başë ji aduknaanaa, awo i pkeţ. 65 Balon bawo ti ptëfjëra, awuna

kaara akoba aşë ji na a : « Iwi, Naţupar Naşibaţi, ţupan ñaan ankobiin. » Kë balemp başë wo ti pkoba.

Piyeer apok aji aamme Yetu
(Maci 26.69-75; Luk 22.56-62; natanan ti Yowan 18.15-18,25-27)

66 Wi Piyeer awoon ti uţeeh, du blay, kë ñaat alon ti balemp biki naşih i baţenan aşë ban. 67 Wi awinun Piyeer kë aktëma, aşalana aşë ji na a : « Iwi kak ibi wo na Yetu i Nataret. » 68 Kë aşë pok aji : « Iji we? Mëndo me me uko wi inaluñ pţup. » Atool ppën du blay bi bdig [kë uguk uşë haan].

69 Naat nalemp awina aşë wo kak ti pji na banwoon da : « Awo ti baka. » 70 Kë Piyeer akak apok. Uunjoni kë banwoon da başë wo ti pji na a : « Iwi, na manjoonan, iwo alon ti baka, idoo wo i utaak wi Galilay. » 71 Kë aşë mehna aji na Naşibaţi afëpa woli aankţup manjoonan, awo ti pji : « Mëmme niint i najakun hënk. »

72 Ti dko mënt kë uguk uşë haan uyaaş utëbantën. Kë Piyeer aşë leş uţup wi Yetu abiin aji na a : « Ji uguk udo kahaan uyaaş utëbantën ipok nyaaş nwananţ kaji iimme'ën. » Aţi wal mënt, apën bdig awooni.

15

Bañoof Yetu du kadun ki Pilat
(Luk 23.1-5,13-25; Maci 27.1-2,11-14; natanan ti Yowan 18.28-38)

1 Wi nfa mambanan ban kë baţenan baweek başë ţo ayit na bantohi, na *bajukan Bgah na bañaan bti biki uruha wi bayuday. Bado kë batan Yetu aşë ñooţa aya wul Pilat. 2 Kë Pilat aşë hepar Yetu aji : « Iwi, iwoon naşih i bayuday i? » Kë ateem aji : « Iwi, ijakun han. » 3 Baţenan baweek batapara iko itum. 4 Pilat kë akak hepara : « Iinka uko ulon uţup i? Iinwin iko yi baktapariin bti? » 5 Kë Yetu aanteema teem nin uko ulon, kë Pilat adoo ñonar.

6 Ufettu undoli Pilat aji wutan pa bañaan biki aşıhun nakalabuş i baheparun. 7 Kë niint alon i bajaan bado Barabaat aşë wo ukalabuş, ul

† 14:63 Atow imişa yi nul pyuujna kë adeebaţi.

na bañaan balon banfinun ñaan wi bakyewlanun ubeeka.

⁸ Pntuk pabi aşë wo ti phepar Pilat uko wi ajonun kado baka. ⁹ Pilat aji na baka : « Nañal nwutanan naşih i bayuday i? » ¹⁰ Ame kë bañan baweek bakuj Yetu, ukaan kë bañja'a. ¹¹ Kë bañan baweek başë wuuk pntuk pañep ñep paji awutan baka Barabaat. ¹² Pilat akak aje bñup aşë ji : « We wi nji kadoon keeri na i najaan nado naşih i bayuday? » ¹³ Kë bakak ahuuran aji : « Pañana! » ¹⁴ Pilat aji na baka : « Buñaan bhon bi bi adoon ba? » Kë babaa huurana huuran maakan aji : « Pañana! » ¹⁵ Jibi Pilat añañun pdo uko unlilun pntuk, awutan baka Barabaat, aşë do kë bakob Yetu na itintël, aşë wul baka a bapan.

Bangoli baben Yetu

(Maci 27.27-31; natenan ti Yowan 19.2-3)

¹⁶ Bangoli bañoot Yetu du blay bi katoh ki Pilat nantuña, aşë du batënt baka bti. ¹⁷ Bawoharëna bayeti bjeenkal jud, abot aşiir iyiw ado ukël aña'a ti bkow*. ¹⁸ Bawo ti pnohntëna aji : « Nwulu mboş, iwi naşih i bayuday. » ¹⁹ Bakoba ti bkow na pmul, atëfjëra abot añaup ti kadunul, kawo ji badëmana. ²⁰ Wi babenulun aba, bapënan bayeti bjeenkal akakana imişa yi nul, aşë pën na a pya kapan ti krut.

Bapan Yetu

(Maci 27.32-44; Luk 23.26-43; Yowan 19.17-27)

²¹ Bañu ñiinñ alon i katim ki Timon, i ubeeka wi Kiren ampënnun uñeeh pkuna krut ki Yetu, awo aşin bi Alektandër na Rufut. ²² Bañoot Yetu du dko di bajaan bado Golgota uwoon « Kaheem ki Bkow. » ²³ Bawula poot pi banaakrënuñ na bko bi bajaan bado miir kë apok pdaan. ²⁴ Bapaña afaaşiir imişa yi nul, wi badolun kanun na mñlaak, katenna uko wi andoli akyitanaanun.

²⁵ Wi nwoori kañeen kalon nabanun wi wi bapanulun. ²⁶ Bapiit ti bkowul duut ti krut uko unñuun kë bapaña, uwo « Naşih i bayuday. » ²⁷ Bapaña na balat batëb, alon ti kadeenu ki nul, alon ti kamayu. [²⁸ Kë hënk di di uko upiitun ti Ulibra wi Naşibañi udolaniin, uji : « *Banaakrëna na bado buñaan.* »]

²⁹ Bankñepun bakar karana aşë bëñ bëñan ikow aji : « Mbeeh, mënt iwi ijakuñ aji iwat Katoh Kaweek ki Naşibañi kaşë kaniw ka ti nnuur nwananñ i? ³⁰ Heliin ti krut, ibuuran uleefu. » ³¹ Bañan baweek kak na *bajukan Bgah banaakiir abeña aji : « Abuuran balon aşë wo aanhil pbuuran uleeful! ³² Aanwo Krittu naşih i Itrayel i? Aheliin keeri hënkunñ ti krut nwin, nşë nfiyaar. » Biki bapanun na a bado kara kak.

Pkeñ pi Yetu

(Maci 27.45-56; Luk 23.44-49; natenan ti Yowan 19.28-30)

³³ Ti udiin unuur, unuur umara mara awunana, kë bdëm başë wala ti umundu bti, ado nwoori nwananñ. ³⁴ Ti nwoori nwananñ ni pnak, Yetu kë aşë do pdiim aji : « Eloy, Eloy, lama tabaktani » uwoon : « *Naşibañi i naan, Naşibañi i naan, we ukaan kë iwutën?* » ³⁵ Balon banwoon da, wi batiinkulun, baji : « Natiinkan, adu *Eli. » ³⁶ Alon aña, atoop kalëmënt kantanun ti pmul ti poot ptaakñaan, awula adaan, aşë ji : « Nayoonkan, nten me Eli abi kawalana. » ³⁷ Kë Yetu aşë do pdiim pweek aşë jëmşa. ³⁸ Blaañ bkëm maakan banjaan baneenan bañaan pneej du dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Naşibañi batowa ti ptoof. ³⁹ Naweek i bangoli iñeen-week alon anañ wal mënt ataan na Yetu. Wi awinunñ jibi ajëmşiiñ, aşë huuran aji : « Ñiinñ i awo na manjoonan Abuk Naşibañi. »

⁴⁰ Uka kak bañ balon bannañun alow aşë ten, bi Mariya i uñaa wi Magdala, Falome, Mariya anin Yakob

* **15:17** Bado hënk anaaman na uko wi Fëtar naşih najeenkal ajaan aña ti bkow. ☆ **15:34** Kañaam 22.2.

nampoŋi na Yotef, bawo ŋi bakan mēntan. ⁴¹ Baat mēntan bajaan babi kaŋaŋ Yetu kabot kaŋenka wi awoon du Galilay. Baat batum kak bampayiiŋ na a du ubeeka wi Yerutaalem bawo da.

Umoy wi Yetu

*(Maci 27.57-61; Luk 23.50-56; nate-
nan ŋi Yowan 19.38-42)*

⁴²⁻⁴³ Utaakal ukeŋ udo bi ban, kē ŋiint alon i katim kawoon Yotef, anwoon i ubeeka wi Arimati aŋe bi. Awo ŋaan antiinkaniin ŋi uruha wi bayu-
day, awo ŋi pyoonk ubi wi Pŋih pi Naŋibaŋi. Aya na mntēŋ ahepar Pilat puum pi Yetu wal mēnt ŋiki un-
uur mēnt uwo wi pbomandēr pa un-
uur wi pnoorfēn. ⁴⁴ Pilat aŋoŋar kē Yetu adobi keŋ, wi wi aŋaan adu
naweek i bangoli iŋeen-week, ahepa-
ara me ujon, wi akeŋnuŋ. ⁴⁵ Wi
ateemulon, kē aŋe dinan Yotef aje
puum. ⁴⁶ Yotef anug blaaŋ bi ifaal,
awalan puum pi Yetu ŋi krut aŋe
bootan pa na ba, aya bēkan pa ŋi bhēr
bi bajipun ŋi kaban ki plaak. Ado
kē bakel plaak pweek ŋi plēman pi
bhēr. ⁴⁷ Mariya i utaak wi Magdala
na Mariya anin Yotef baten dko di
babēkanulon bnuura.

16

Baat baŋenk bhēr kē bawo bjint

*(Maci 28.1-10; Luk 24.1-10; nate-
nan ŋi Yowan 20.1-10)*

¹ Wi *unuur wi pnoorfēn wi bayu-
day uŋepun, Mariya i utaak wi Mag-
dala, Talome na Mariya anin Yakob
banug ukera ujun ulil pŋekēŋ katul
tulan ŋi puum pi Yetu. ² ŋi unuur
unŋaŋun unuur wi pnoorfēn, na nfa
kub wi unuur upēnuŋ, kē baŋe ya du
bhēr bi Yetu. ³ Balaŋar aji : « In abaan
aya kakelun plaak panwoon ŋi plēman
pi bhēr ba? »

⁴ Kē wi baŋaan akat kēŋ aŋe
win plaak pandēmun maakan kē
pakelanaa. ⁵ Baneej du bhēr aŋe
win ŋi kadeenu ki baka naŋaŋa alon
anwohariin kamiŋa kafaatal kē aŋoo,
kē baŋe lēnk maakan.

⁶ Aji na baka : « Naklēnk, nala
Yetu i Nataret, i bapanun: anaŋa ŋi
pkeŋ, aanwo ŋi. Natenan dko di bapi-
inŋanulon. ⁷ Nayaan naji na Piyeer na
baŋaŋarul bandukiin: “ajotan kadun
du Galilay, dul di nakwinnulon jibi
abiin aŋupan.” »

⁸ Bapēn du bhēr aŋe ŋi, ŋleef ŋaki
na baka, kē babot aŋoŋar maakan,
palēnk pi balēkun paŋu kē baanŋup
nin ŋaan uko ulon te ado ban katoh.

Yetu apēn awinana wi anaŋiin ŋi pkeŋ

[⁹ Yetu anaŋa ŋi pkeŋ na nfa mi
unuur unŋaanun unuur wi pnoorfēn.
Apēn awinana duna ŋi Mariya i utaak
wi Magdala, i abiin apēnan ŋntaayi
paaj na ulon. ¹⁰ Aya aŋup uko mēnt
bambiin awo na Yetu banwoon wal
mēnt ŋi puum awooni. ¹¹ Wi batiinkun
kē anaŋa ŋi pkeŋ, kē ul abot awina,
baanfiyaara.

¹² Wi uko waŋ uŋepun, Yetu apēn
awinana awo ji ŋaan nampaŋi ŋi
baŋaŋarul batēb bankyaanun aya du
ufēŋ unwoon du uŋeeh. ¹³ Bukun
mēntan bakak aŋup bandukiin uko wi
bawinun, kē baanfiyaar baka kak.

¹⁴ Yetu abaaŋŋaan apēn awinana ŋi
banjaŋan iŋeen na aloolan wi baŋoon
ŋi umeeŋa pa pde, anoman na baka
ŋi uko wi bawoon baanfiyaari na
ŋi pdēnēm pi ŋhaaŋ ŋi baka ŋiki wi
anaŋiin ŋi pkeŋ aŋe pēn awinana, baan-
fiyaar banwinulon. ¹⁵ Akak aji na
baka : « Nayaan ŋi umundu bti
naŋup Uŋup Ulil Unuura baŋaan bti
biki umundu. ¹⁶ Ankfiyaaruŋ kabot
kayeenk batitmu abuur, kē anwoon
aankdi pfiyaarēn aduknaana. ¹⁷ Iko
yi ikyuujun kē bafiyaari : Balun
kado kadook ŋntaayi ŋi katim ki naan.
Balun kaŋiini ŋŋup ŋyaanŋ. ¹⁸ Bajej
ŋpula ŋi iŋen yi baka. Woli badoo
daan bnunk bankfijarun, nin uko
ulon uunkdo baka. Bapaf bamaakal
iŋen kajeban baka. »

¹⁹ Wi Yetu Ajugun aŋiiniin aba, aŋe
deenana baŋi, aŋo ŋi kaŋen kadeenu ki
Naŋibaŋi. ²⁰ Kē baŋaŋarul baŋe ya du
dko bti aŋup Uŋup Ulil Unuura. Aju-
gun alemp na baka abot ayuuj kē uko

wi bakɕupun uwo manjoonan na iko
iñonjarënaan yi bakdolun.]

Uṭup Ulil Unuura wi Luk apiitun

Uṭup ujuni

Luk apiit nlibra ntëb. Uṭup Ulil Unuura wi Luk apiitun na Ulemp wi Banjañan. Luk ate ugrek bnuura. Awo nakuraar. Wi Pawulu ayaan pṭup bañaan banwoon baamme Naşibaṭi Uṭup Ulil Unuura, bukal bagakanderun. Wal mënt Luk aandoobi me Naşibaṭi. Abaa bi kak kak naritton. Apiit ulibra wi bë aanwin Yetu. Aya ala bañaan bammeen Yetu ahepar baka bnuura jibi iko iṭepari. Ajej Uṭup Ulil Unuura wi Markuṭ apiitun aṣe piit, jibi Maci adolon. Maci kak ajej ulibra wi Markuṭ. Ṭi ulibra wi nul, Luk ajuk iko yi bayuday akuṭ ajuk iko yi banwoon baanfiyaar Naşibaṭi bawoon baammee. Apiit pa bañaan banteen ugrek banwoon baanfët ṭi Palettina. Aṭiiniyaan pntaali pi Yetu ajunna du Adam kadiimanaan kë Yetu awoon nabuuran bañaan bti. Woli ñaan aleyiir ulibra wi Luk aji win uṅal wi Naşibaṭi adiimanun bañaan biki umundu upokun: bajuuk, bamaakal. Luk aṭiiniyaan kak Uhaaṣ wi Naşibaṭi na pñehan Naşibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uko unkayi kë Luk apiit ulibra wi (1.1-4)
2. Hum di di Yowan Nabattaar na Yetu babukiin (1.5–2.52)
3. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1-20)
4. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (3.21–4.13)
5. Yetu aya aṭo du Galilay (4.14–9.50)
6. Yetu apenna Galilay atool pya Yeruṭalem (9.51–19.27)
7. Kanëm kabaañsaani ki Yetu ṭi mboṣ: pwayeṣ pi bawayşulun na pkeṭul (19.28–23.56)

8. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (24.1-12)
9. Yetu apen awinana ṭi kadun ki baṭaşarul aṣe deenana du baṭi duuṭ (24.13-53).

Ujuni

¹ Bañaan batum, badoonaan na ppiit, kaṭup iko bti inṭepun ṭi ptoofun. ² Bakakalëşun ya, jibi bammaarun abot awin na keş ki baka du ujuni, baṭupun baka ya. Bukal biki baṭuun pṭup *Uṭup Ulil Unuura. ³ Ukaan kë nşë şal aji, wi nheparun bnuura, aten iko bti jibi iyeenkiiri du ujuni, uyuk maakan nji kak npiitu, nṭupu bnuura jibi iko iṭepari, iwi Teofil i mmaganun maakan, ⁴ ihilna ime kë iko yi bajukaniin iwo manjoonan.

Uwanjut uṭup Fakariya kë Yowan Nabattaar alun kabuka

⁵ Wal wi *Herod awoon naşih i utaak wi Yuda, naṭenjan i Naşibaṭi alon awo da i bajaan bado Fakariya. Awo i pntuk pi baṭenjan biki pşini pi Abiya. Aharul awo i pşini pi *Aaron naṭenjan, katimul kawo Elitabet. ⁶ Bawo bukal batëb bti bañaan batool ṭi kadun ki Naşibaṭi, banjayi bataş uṭup na bgah bi Ajugun bti bnuura. ⁷ Kë başë wo baambuki, ṭiki Elitabet aanhilan pbuk, kë bakak awo bukal batëb bti bañaan bandoon abi ṭaf ṭaf.

⁸ Unuur ulon, Fakariya awo ṭi pdo bṭenjan ṭi kadun ki Naşibaṭi, ṭiki pntukul pakaan na pdo ba. ⁹ Baṭenjan baji bado kambiilun katen ñaan i Naşibaṭi adaton, kë ul, Fakariya adataniin ṭi baṭenjan bti, pneej du *diko dyimanaan di Katoḥ Kaweek ki Naşibaṭi, katër mnkulan*. ¹⁰ Pntuk pi bañaan batum kë paşë wo ṭi pñehan Naşibaṭi du bdig, wal wi aktërun mnkulan.

¹¹ Ṭi dko mënt kë aṣe win *uwanjut ulon wi Ajugun, kë unaṭ ṭi umban udeenu wi umeeşa utëri mnkulan. ¹² Fakariya alënk adiwşa, wi awinun wa, ¹³ kë uwanjut uşë jaka : « Fakariya, wutan kalënk! Uko wi iñehanun, utiinkana du Naşibaṭi : Elitabet aharu,

* 1:9 Mnkulan : Manjaan mantër du dko dyimanaan kadëmanan Naşibaṭi. Mnkulan, manwo pñaak pi bbeekar pankayun.

alun kabukaru napoŕ ñiintŕ, luŕi iŕu'a katim ki *Yowan. ¹⁴ Alunŕ kaŕiju mnlilan na mntaŕ ; bañaanŕ batum balunŕ kalilandër kabuka ki nul. ¹⁵ Alunŕ kawo ñaanŕ naweekŕ ŕi kadun ki Ajugun. Aanwo kalunŕ kadaan nin poot. *Uhaaŕ wi Naŕibaŕi ujonna pwo ŕi a du kayiŕ ki anin. ¹⁶ Alunŕ kakakan bubukŕ *Itrayel du Ajugun, Naŕibaŕi i baka. ¹⁷ Alunŕ kado kapoŕ ŕi kadun ki Naŕibaŕi, na uhaaŕ na mnhina mi *Eliŕ *Naŕupar Naŕibaŕi, bapoŕ bakakna batiinkar na baŕin baka, banwoonŕ baanktaŕ Naŕibaŕi, bakak bawo na nŕal nnuura ji bañaanŕ banwoonŕ batool. Alunŕ kado pntuk pi bañaanŕ, pabomandër bnuura pa Ajugun. »

¹⁸ Kë Fakariya aŕë ji na Uwanjut: « Hum di di nji kadolonŕ, kadoo kame kë uko waŕ uwo manjoonan? Dŕafi, kë ahar naan akak awo naweek. » ¹⁹ Uwanjutŕ uteema aji : « Nji dwoonŕ *Gabriyel! Dji kanaŕ ŕi kadun ki Naŕibaŕi, kalempara. Ul ayilnuŕ, mbi nŕiini na iwi, nŕupu uŕup ulil wi. ²⁰ Iinfiyaar uko wi nŕupiinŕ, kë uŕë luŕ kadolana ŕi wal wi Naŕibaŕi adatuŕ, ikak keeri namum, kabiiŕ bŕup, te unuur wi iko mënŕ yuŕ ikluŕiŕ kadolana. »

²¹ Wal mënŕ, kë bañaanŕ baŕë naŕ ayoonk Fakariya aŕë la uko unkaanŕ kë ajon maakan hënŕ du *dŕo dyimanaan. ²² Kë wi apënuŕ, aankak ahil pŕiini na baka. Hënŕ di bañaanŕ bameenŕ kë aya ka mnwin du dŕo dyimanaan meetŕ. Fakariya aŕiiniyaan na baka na iñen ŕaŕ, kë pdiim paankpën.

²³ Wi abaanŕ ulemp wi awoonŕ i pdo du *Katoŕ Kaweek ki Naŕibaŕi, aŕë kak katoŕul. ²⁴ Uunjoni, kë Elitabet aharul aŕë mobana kayiŕ. Amen kayiŕ mënŕ te kli kañeen, aŕë ji ŕi uŕal : ²⁵ « Kë hënŕ di di Ajugun alempuŕ na nji, ŕi wal wi adatuŕ, abuuranaan mnkow ŕi këŕ ki bañaanŕ! »

Uwanjut uŕup Mariya kabuka ki Yetu

† **1:36** Awo narëkëm.

²⁶ Wi kayiŕ ki Elitabet kadolonŕ kli paaj, kë Naŕibaŕi aŕë yil *Gabriyel *Uwanjut du ubeeka wi *Nataret du uŕaak wi *Galilay ²⁷ du neegani anwoonŕ aamme ñiintŕ, i ñiintŕ alonŕ anwoonŕ Yoteŕ, i pŕini pi *Dayiŕ naŕih, ajokuŕ. Katim ki neegani aŕ kawo *Mariya. ²⁸ Uwanjutŕ uneej du katoŕul aŕë ji na a : « Dwulu mboŕ, iwi i Naŕibaŕi awulunŕ bnuura bi nul aŕuman. Ajugun awo na iwi. » ²⁹ Wi Mariya atiinkuŕ uŕup waŕ aŕë ñonŕ maakan, awo ŕi pŕal, aji : « Pwul mboŕ pi pawo phonŕ ba? » ³⁰ Uwanjut kë uŕë ji na a : « Mariya, wutan kalënŕ ; Naŕibaŕi awulu bnuura bi nul. ³¹ Hënŕ, iluŕ kawo na kayiŕ, kabuk napoŕ ñiintŕ ; luŕi iŕu'a katim ki Yetu. ³² Alunŕ kawo naweek. Balunŕ kado kadu'a Abuk Naŕibaŕi *Andëmuŕ Maakan. Naŕibaŕi Ajugun, alunŕ kaŕoorana ŕi pŕih pi *Dayiŕ ateem. ³³ Ul akuŕ kaŕijan pŕini pi *Yakob bŕi, te mndani. Pŕih pi nul paankluŕ kaba. » ³⁴ Kë Mariya aŕë ji na uwanjut: « Hum di di uko mënŕ wuŕ ukhilanuŕ kaluŕ kadolana, wi nwoonŕ mëndobi me biintŕ? » ³⁵ Uwanjutŕ uteema aji : «*Uhaaŕ wi Naŕibaŕi uluŕ kahela ŕi iwi, Naŕibaŕi Andëmuŕ Maakan aŕë guru na mnhina mnweek mi nul ji blifi. Ukaanŕ kë napoŕ nayimanaan anklunŕ kabuka akdu'ana Abuk Naŕibaŕi! ³⁶ Tenan, Elitabet, i nayiŕuŕ, andoonŕ awo naŕaf awo kak na kayiŕ ki napoŕ ñiintŕ. Ul i bajakuŕ aanhil pbuk† awo ŕi kli paaj, ³⁷ ŕiki Naŕibaŕi aambiŕna biiŕna nin ukoolan. » ³⁸ ŕi dŕo mënŕ, kë Mariya aŕë teem aji : « Nji, dwo nalempar Ajugun, uko mënŕ uwoonŕ jibi ijakuŕ! » Wi wi uwanjutŕ wuŕ uyaanŕ, aduka.

Mariya aya pwin Elitabet ayiŕul

³⁹ ŕi nnuur mënŕ njuŕ, kë *Mariya aŕë bomandër ataran pya du ubeeka ulonŕ unwoonŕ du inkunŕ du Yuda. ⁴⁰ Aya aban, aneej du uko Fakariya, aŕë wul Elitabet mboŕ. ⁴¹ ŕi dŕo mënŕ, wi Elitabet atiinkuŕ pwul mboŕ pi Mariya, kë napoŕ aŕë ŕinŕar du

kayinul meet, kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë tum ti Elitabet, ⁴² wi wi aşaaŋ ado pdiim pweek, aji : « Naşibaţi awulu bnuura apelan baaţ bti, abot awul napoţ i iwoonaanun ti kayin bnuura bweek! ⁴³ Nji dbaa wo wo in ba, kë anin Ajugun adoo poş aban du nji? ⁴⁴ Wi ntiinkaŋ tiink pwul mboş pi nu, kë napoţ aşë lilan, aşinţar ti kayin naan meet. ⁴⁵ Ńaaŋ anfiyaaruŋ aji uko wi Ajugun aţupuŋ uluŋ kadolana anuurandëni! »

Mariya ayeeh mnlilan mi nul

⁴⁶ Kë *Mariya aşë teema aji :
« Uhaaş wi naan udëman Ajugun,
⁴⁷ kë uşal wi naan uwo ti mnlilan
wi Naşibaţi abuuranaanun,
⁴⁸ ŋiki aţo aten nji
nalemparul nandayanaan.
Hënkun iwuun yi ŋwal bti ido kadu'ën
ñaat nanuurandënaan,
⁴⁹ ŋiki Naşibaţi anhiniin iko bti,
ado pa nji iko inuura iweek
maakan :
katim ki nul kayimani!
⁵⁰ Mñaga mi nul manwo ti bañaan biki
iwuun bti bankdëmanuluŋ.
⁵¹ Atar kañen adiiman mnhina mi nul
agar bandëmanun ikow yi baka.
⁵² Awalan başih ti pşih pi baka,
aşë deen banwalanuŋ ikow yi
baka.
⁵³ Awul banwoon ti kanuma iko in-
uura, atuman
aşë dook bayok, kë bakak iñen
ijinţ.
⁵⁴⁻⁵⁵ Aţënk bañaan biki *Itrayel balem-
parul,
ji kahoŋ ki abiiŋ ado başinun,
aleş ti mñaga mi nul,
*Abraham na pntaali pi nul, te
mñto. »

⁵⁶ Mariya aţo na Elitabet uko ji kli kwajant, abaa wugşa, aţiiş katohul.

Kabuka ki Yowan nabattaar

⁵⁷ Wi unuur wi Elitabet awoon
i kabuk ubanuŋ, aţij napoţ ñiinţ,
⁵⁸ Bakinţul na bayiţul, batiink kë
Naşibaţi ayuuja mñaga, aşë wo ti
mnlilan na a. ⁵⁹ Unuur uţënk bakreŋ,
babi pwalan napoţ *katëmp, kaşë
kaţu'a katim ki aşin : Fakariya. ⁶⁰ Kë

anin aşë pok, aji : « Naţu'ana katim
ki *Yowan » ⁶¹ Kë başë teema aji : «
Nin alon ti bayiţu aanwo wo katim ki
Yowan. » ⁶² Kë başë du aşin, ahepara
na iñen katim ki aŋaluŋ baţu abukul.
⁶³ Fakariya ado kë batemana iko ipiiti,
aşë piit aji : « Awo katim ki Yowan.
» Bañaan kë başë ñoŋar bti. ⁶⁴ ŋi
dko mënt mntum manhaabşa na a,
pndemënt kë pafëŋşaa, kë aşë jun
pţiini, abeeb Naşibaţi. ⁶⁵ Bakinţul bti
balënk, abot aŋoŋar. Kë iko inţepuŋ
yuŋ imeetana, aniink utaak unwoon
du inkun du *Yuda bti. ⁶⁶ Bañaan bti
bahank iko yi batiinkun du ŋhaaş, aşë
ji : « we wi napoţ i akluŋ kawo? »
Mnhina mi Ajugun manwo na a na
manjoonan.

Fakariya ayeeh mnlilan mi nul

⁶⁷ Kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë bi,
aneej atum ti Fakariya aşin napoţ, kë
awo ti pţup ji *baţupar Naşibaţi aji :
⁶⁸ « Najoh ŋdëman Ajugun, Naşibaţi i
*Itrayel
ŋiki abi ti nja, pbuuran bañaan
biki nul.
⁶⁹ Anaţan pa un, ti biki pşini pi *Dayiţ
nalemparul
Nabuuran i phina pweek,
⁷⁰ Jibi abiiŋ aţup ti mntum mi
baţuparul bayimanaan bajon.
⁷¹ Aji ankmbiiŋ, aluŋ kabuuranun ti
başooradun,
aluŋ kapënanun ti iñen yi bam-
pokuŋ un bti.
⁷² Hënk, Naşibaţi adiiman mñaga mi
nul ti bateemun
aşë leş kahoŋ kayimanaan ki
adolun.
⁷³ Abi hoŋ *Abraham aşinun amehna,
⁷⁴ aji, atehun, kapënan ti iñen yi
başooradun,
abot ado kë ŋhil adëmana na
mntëŋ,
⁷⁵ ŋhilna ŋwo bajinţ na baţool ti këş ki
Naşibaţi,
ŋnuur bti ŋi ubida wi nun.
⁷⁶ Kë, iwi, napoţ i naan, iluŋ kadu'ana
naţupar *Andëmuŋ Maakan,
Naşibaţi

ilun kado kapos̄ ti kadun ki Aju-
gun, kabomana bgah,
77 kaṭupna pntaali pi nul, kē alun
kabuuran baka,
wi akbiin̄ kapēnan baka ti
ipekadu yi baka.
78 Naṣibaṭi atum na mn̄naga, ukaan̄ kē
akluṅ kado kafiiṭun na bjeehi
banwoonun̄ baṭi,
bannaamun̄ na bi unuur un-
kmayun̄,
79 kajeehanaan banwoon̄ ti bdēm
na ti ulimēnt̄ wi pkeṭ,
kaṭijun̄ ti bgah bi mn̄jeeh. »
80 Kē napoṭ, ul, aṣē dēma dēm na
uleef na uhaaṣ. Awo du dko di
*pndiiṣ te unuur wi alun̄iin̄ anaṭa, abi
awinana ti baṅnaan̄ biki Itrayel.

2

Kabuka ki Yetu

1 Naṣih̄ najeenkal anwoon̄ *Tetar
Aguttu ado wal mēntan̄ aji bapiitan̄
baṅnaan̄ bti. 2 Ppiitan̄ itim paṅ,
panwoon̄ pteek, padolana ti wal wi
Kiriniyut̄ awoon̄ nantun̄a i utaak wi
Firi.
3 Baṅnaan̄ bti baya ppiitan̄, andoli du
ubeeka wi bateem. 4 Kē *Yotef ul kak
anaṭnaana ubeeka wi *Nataret̄ ti utaak
wi *Galilay pya utaak wi Yuda, du
Betleyem, ubeeka wi *Dayiṭ, ṭiki awo i
pṣini pi nul. 5 Aya pa ppiitan̄ da, ul na
*Mariya, poonu i ajokuṅ, anwoyi na
kayin̄.
6 Wi bawoon̄ ti Betleyem, kē wal
wi Mariya awoon̄ i kabuk, kē uṣē
ban. 7 Kē abuk napoṭ ṅiin̄, ba-
jeenul. Abootana na ilaaṅ, apiin̄ṭana
ti kambēṅan, ṭiki baantēnkber̄ aka dko
dpiin̄ṭ du meet̄ di bayaant̄.

*Uwanjut̄ upēn awinana ti kadun ki
bayafan*

(Maci 2.1-15)

8 Ti utaak mēnt̄ wun̄, bayafan balon̄
baji bafēr du ṅṭeeh kayeṅ itani yi
baka. 9 *Uwanjut̄ ulon̄ wi Ajugun
upēn awinana ti kadun ki baka, kē
mndēm mi Naṣibaṭi manṣē jeehan
baka, kē balēnk maakan. 10 Kē uwan-
jut̄ uṣē ji na baka : « Nawutan kalēnk,

dbi pṭupan uṭup unklun̄ kaṭij mnlilan
mweek ti baṅnaan̄ bti : 11 *Nabuuran
Baṅnaan̄ abuka ti utejan wi nṭa wi pa
an, du ubeeka wi *Dayiṭ naṣih̄ : ul
awoon̄ *Kriṭtu Ajugun. 12 Kē hēnk di
di nakyaan̄ kayikrēnaan̄ napoṭ mēnt̄:
naṭēnk babootana na ilaaṅ, bapiin̄ṭana
ti kambēṅan. »

13 Ti dko mēnt̄, kē pntuk pweek pi
ṅwanjut̄ ṅi baṭi paṣē wuj, anaakiir na
uteek, aṣē beeb Naṣibaṭi aji :

14 « Naṣibaṭi adēm du baṭi duuṭ,
mn̄jeeh mi nul manwala ti mboṣ
pa baṅnaan̄ biki aṅaluṅ! »

Bayafan baya Betleyem

15 Wi ṅwanjut̄ ṅakakuṅ baṭi, aduk
baka, kē bayafan baṣē ṭelṣēr aji : «
Nawulēn̄ nya te Betleyem, nya ṅwin
uko unwoon̄, wi Ajugun adoluṅ kē
ṅmee. »

16 Hēnk di di bataranun̄ aya, baṭēnk
Mariya, na Yotef, na napoṭ aambaan̄
abuka buka, kē apiin̄ṭ ti kambēṅan.
17 Wi bawinuluṅ, aṣē kakalēs uko wi
*uwanjut̄ uṭupuṅ baka ti napoṭ mēnt̄.
18 Baṅnaan̄ bti bantiinkun̄ bayafan,
baṅṅar̄ ti uko wi baṭupuṅ. 19 Kē
Mariya, anin̄ Yetu, ahank bn̄uura iko
inṭepun̄ bti ti kaṭēbul, aṣē ṣalntēn̄ ya.
20 Bayafan bawugṣa wal mēnt̄ akak,
aṣē dēman Naṣibaṭi, abot abeeba ti iko
bti yi batiinkun̄ akuṭ awin. Iko mēnt̄
yun̄ iṭēp̄ jibi uwanjut̄ ujakun̄ na baka.

Bawalan Yetu katēmp

21 Ti unuur uṭēnk bakreṅ, wal wi
pwala *katēmp pi napoṭ ubani. Kē
baṭu'a katim ki Yetu, jibi *uwanjut̄
uṭupuṅ Mariya, wi awoon̄ aandobi
wo na kayin̄.

*Baṭij Yetu aya adiiman du Katoh
Kaweek ki Naṣibaṭi*

22 ṅnuur ṅabani ṅi *Yotef na *Mariya
bawoon̄ biki kabaaṅēs baṅow jibi
*Bgah bi Moyit bajakuṅ. Baṭij Yetu
du ubeeka wi Yerutalem, kaya kadi-
imana Ajugun. 23 Bado haṅ ṭiki upiit̄
ti ulibra wi Bgah bi Ajugun, aji : «
Bajeen ṅiin̄ṭ awo kafah ki Ajugun. »*

24 Bawo i kado kak bafin̄ar Ajugun

☆ 2:23 Ppēn 13.2,12,15.

ɲrikaŋe ɲtëb, ukaş na waaŋ kême ɲbalab ɲtëb ɲanhojuŋ, jibi Bgah bi Ajugun bajakuŋ✧.

Fimeyoŋ abeeb Naşibaŋi wi awinuŋ

Yetu

²⁵ Kë ɲiint alon aşe wo wal mënŋ du Yerutaalem, anwoon katim ki Fimeyoŋ. Awo ɲaan anwoon natool ɲi kës ki Naşibaŋi abot adëmana bnuura. « Awo wo ɲi pyoonk wal wi Naşibaŋi akwentuŋ mnkuul mi *Itrayel. » Kë *Uhaaş wi Naşibaŋi uşë wo ɲi a. ²⁶ Uhaaş wi Naşibaŋi ubi ɲupa kë aankket, bë aanwin Krittü, i Ajugun ayiluŋ. ²⁷ Uhaaş wi Naşibaŋi uŋija te du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi. Kë wi bajug Yetu baŋijuluŋ da, pya kado uko wi *Bgah bi Moyit bajakuŋ, ²⁸ Fimeyoŋ ayeenka ɲi iñen, abeeb Naşibaŋi, aşë ji :

²⁹ « Ajugun, kahoŋ ki nu kadolanaa, hënkun ihilan kawutan nalemparu, aya na mnjeeh, ³⁰ ɲiki dwiŋ na kës ki naan mbuur manwoonuŋ du iwi, ³¹ mi ibomanuŋ ɲi kës ki umundu bti. ³² Dwiŋ bjeehi bankdoliin imeetana ɲi banwoon baanwo *bayuday kabot kawo pdëm pi Itrayel pntaali pi nu. »

Fimeyoŋ aŋup uko unklun kabi

³³ Aşin Yetu na anin bañoŋari jibi batiinkun Fimeyoŋ kë akŋiiniyaan uko wi nul. ³⁴ Kë Fimeyoŋ aşë ɲehan Naşibaŋi bnuura pa baka, abaa ji na *Mariya anin Yetu : « Tenan, Naşibaŋi adatuŋ napoŋ i, ul aktijun pjoŋ na pnaŋa pi bañaan batum ɲi *Itrayel. Alun kado kadiiman mnhina mi Naşibaŋi, bañaan balun kado kalaŋa. ³⁵ Hënk, ɲşal ɲammeniin ɲi ɲhaaş ɲi bañaan batum, ɲaluŋ kameetana. Kë iwi Mariya, pjoŋan palun kaluŋanu kaŋëb ji kakej. »

Aana aŋup uko unkmbiin

³⁶ Uka ɲaaŋ alon *Naŋupar Naşibaŋi i katim ki Aana, awo abuk Fanuwel, i pşini pi Ater. Adobi wo wo ɲaaŋ naweek, aniima ɲşubal paaj na ulon

³⁷ aşë duka nayoŋ. Aana mënŋ aka ɲşubal iñeen bakreŋ na ɲbaakër. Aanji low *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi, kaşë bi duka duka ɲi plempara, ɲi pyiman na pñehan. ³⁸ Aban da wal mënŋ aşë wo ɲi pbeeb Naşibaŋi abot aŋiiniyaan uko wi napoŋ, bañaan bti bankyoonkun mbuur mi Yerutaalem.

Pkak Nataret du utaak wi Galilay

³⁹ Wi *Yotef na *Mariya babaan pdo iko bti jibi Bgah bi Ajugun bajakuŋ, bawuŋşa akak utaak wi *Galilay, du Nataret, ubeeka wi baka. ⁴⁰ Napoŋ adëm na uforta, na uşal untuŋa, kë bnuura bi Naşibaŋi babot awo na a.

Yetu aŋo na bajukan Bgah du Katoh Kaweek ki Naşibaŋi

⁴¹ Na ɲşubal, bajug Yetu baji baya *Ufettu wi Mnjeeh du Yerutaalem. ⁴² Kë wal wi Yetu adoluŋ ɲşubal iñeen na ɲtëb, kë başë ɲija, ji udolade wi baka. ⁴³ Wi ufettu uŋëpuŋ, bawuŋşa akak, kë Yetu napoŋ aşë duka Yerutaalem, kë bajugul baamme. ⁴⁴ Baŋuur aji Yetu awo ɲi pntuk pi bañaan bankyaanŋun na baka, bapoş ado unuur upëb abaa naŋa pla'a, ahepar na bayiŋ baka, na biki bameeruŋ. ⁴⁵ Wi bawoon baanwina, aşë wuŋşa pla'a te Yerutaalem. ⁴⁶ ɲi unuur uwajantën, baŋënka du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi, kë aŋo ɲi ptoof pi *bajukan Bgah bi Moyit, atiink baka, abot ahepar baka iko ilon. ⁴⁷ Bañaan bti banktiinkuluŋ bañoŋar ɲi mntit mi nul, na jibi akteemuŋ bajukan baweek. ⁴⁸ Wi bajugul bawinuluŋ, bakak aŋoŋar maakan. Kë anin aşë ji na a : « Abuk naan, ibaa dolun do we hënk ba? Tenan! Nji na şaaş ɲhaajala maakan awo ɲi pla'u. »

⁴⁹ Kë Yetu aşë teem aji : « We ukaan kë nakla'ën ba? Naamme kë dwo i kawo ɲi katoh ki Paapa i? »

⁵⁰ Kë bajugul başë paam uŋup mënŋ.

Yetu atiink bajugul

⁵¹ Wi wi Yetu aşaan awuŋşa akak *Nataret na bajugul, aji tiink baka. Kë anin ahank ɲi kaŋëb ki nul iko bti yi atiinkun abot awin. ⁵² Yetu kë aşë

✧ 2:24 Bgah 12.8.

dèm, na uşal, na uleef. Kë Naşibaţi na bañaan bti babot alilandëra.

3

*Naşibaţi ayil Yowan Nabattaar
(Maci 3.1-6; Markut 1.2-6; natenan
ti Yowan 1.19-23)*

¹ Uwo ti wal wi Tiber *Fetar awoon ti uşubal utënk nşubal iñeen na kañeen wi awoon naşih najeenka*, kë Pont-*Pilat awo nantuņa i utaak wi Yuda, kë *Herod awo nantuņa i utaak wi *Galilay, Filip naweek Herod kë awo nantuņa i ntaak ni Iture na Trakonitid, kë Litaniyat awo nantuņa i utaak wi Abilen, ² ti wal wi Anat na Kayif bawoon *baţen baweek biki Naşibaţi. Ti uşubal mënt *Yowan abuk Takariya awo du *pndiis, kë Naşibaţi aşë tiini na a, awula utup wi nul. ³ Wi wi aşaan ajun pñaay ti utaak bti unñogun bdëk bi Yordan, aji na bañaan: « Nawutan pjuban, naţelëş nbida, nado *batitmu, Naşibaţi aşë pënanan ipekadu. » ⁴ Kë hënk di uko wi *Itayi *Naţupar Naşibaţi apiitun ti Ulibra wi Naşibaţi udolaniin, apiit aji :

« *Pdiim ploņ pahuuran du pndiis aji :
“Nabomaan bgah bi Ajugun aklun*

*katëpna,
nadolana ilël itool!*

⁵ *Injiir ilun kafukana,
inkun iweek na impoti ifom
kalinran na igah.*

*Igah innotun ikak itool.
Igah inşëkrëtiin ikak idaan.*

⁶ *Hënk, bañaan bti balun kawin jibi
Naşibaţi abuurunun un.” »**

*Uko wi pdo, kawutna pjuban
(Maci 3.7-10)*

⁷ *Yowan aji ji na pntuk pweek pi bañaan panjaan pabi ti a pyeenk *batitmu : « An, nawo pntuni pi nşfunan! In ahoopaţanan aji naţi udeeb wi Naşibaţi unkmbiin ba? ⁸ Nadolan keeri iko inkyuujun kë nawut pjuban abot aţelëş nbida ; nawutan kaşal kaji : “Nwo biki pşini pi Abraham!” Dţupan : Naşibaţi

ahilan kakakan mnlaak mi babuk *Abraham. ⁹ Ptibi padobi bëkan bëkan ti mnko uţeeh, bko banwoon baankbuk mnko mnuura bafal kafël du bdoo. »

¹⁰ Pntuk pi bañaan pahepara aji : « Kë nbaa do do hum ba? »

¹¹ Kë ateem baka aji : « Ankaan imişa itëb, apënan kalon kaţen anwaanun. Ankaan uko ude, afaaşir na anwaanun ! » ¹² *Bakobraar daaşa balon babi kak pdolan batitmu, aşë hepara aji : « Najukan, we wi nwoon kado? » ¹³ Kë aji na baka : « Nakhepar kapelan wi baţu'anaņ pyeenk. » ¹⁴ Bangoli bahepara kak, aji : « Kë un, we wi nwoon kado? » Kë ateem baka aji : « Nawutan kateh nin ñaan alon itaka na uyoh, këme ti nşilan, nalinan ti baluk bi nan. »

*Yowan aţiiniyaan ñaan anklun kabi
(Maci 3.11-12; Maci 1.7-8; natenan
ti Yowan 1.24-28)*

¹⁵ Jibi bañaan bti bakyoonkun uko unwoon wi pbi aşë şal aji : « Wom *Yowan awoon *Krittu? » ¹⁶ Kë Yowan aşë tiini na baka bti aji : « Nji, dji kabattaaran na meel. Kë, anşaan alun kabi aşë dëm apelën maakan, mëndoo ñoom ñoom kaņup pfënëşa işapaat. Ul aklun kabattaaran na *Uhaaş wi Naşibaţi na bdoo. ¹⁷ Awo na kajeţ ti iñen, aweey kapaţëş ptiiņ na plëfar. Aya katoor ptiiņ ti pnkuti, kaşë kafël plëfar du bdoo banwoon baankjëmşa. » ¹⁸ Yowan akak ajukan pntuk pi bañaan iko itum, ameeţanaan baka *Uţup Ulil Unuura.

Bawat Yowan Nabattaar ukalabuş

¹⁹ *Herod nantuņa ajej Herodiyana ñaaţ i naweekul akak ado iko iwuţaan itum ilon kak, ukaan kë *Yowan anoman na a. ²⁰ Kë Herod, abaa beeh beeh ado kak buţaan blon: Awat Yowan ukalabuş!

*Batitmu bi Yetu
(Maci 3.13-17; Markut 1.9-11)*

²¹ Wi bañaan bti bakdolanun *batitmu, Yetu kak ado batitmu. Wi

* **3:1** Naşih najeenka awo naşih i Rom na i ntaak ni baromen batehun. Aji tu nantuņa ti utaak undoli wi batehun. * **3:6** Itayi 40.3-5.

awoon ʔi pñehan Naşibaʔi, kē baʔi başē haabēşa. ²² Wi wi *Uhaaş wi Naşibaʔi uşaaj awala ʔi a, awo wo ji ubalab ufaatal. Kē pdiim plon ʔaşē pēna baʔi, aji : « İwi, iwoon Abuk naan, dñalu maakan, dmaganu. »

*Pşini pi Yetu
(Maci 1.1-17)*

²³ Yetu aka uko ji nşubal iñeen nʔwajanʔ wi ajunun ʔjukan bañaaj. ʔi uşal wi bañaaj bti, Yetu awo abuk Yotef, i Heli, ²⁴ i Mattat, i Lewi, i Melki, i Yanayi, i Yotef, ²⁵ i Matatiya, i Amot, i Nahum, i Hetli, i Nagayi, ²⁶ i Maat, i Matatiya, i Femeyin, i Yotek, i Yoda, ²⁷ i Yowanan, i Reta, i Ferubabel, i Falatiyel, i Neri, ²⁸ i Melki, i Adi, i Kotam, i Elmadam, i Er, ²⁹ i Yetu, i Eliyeter, i Yorim, i Mattat, i Lewi, ³⁰ i Fimeyon, i Yuda, i Yotef, i Yonam, i Eliyakim, ³¹ i Meleya, i Mena, i Matata, i Natan, i Dayiʔ, ³² i Yete, i Yobed, i Boot, i Fala, i Naaton, ³³ i Aminadab, i Admin, i Arni, i Hetrom, i Peret, i Yuda, ³⁴ i Yakob, i İtaak, i Abraham, i Terah, i Nahor, ³⁵ i Ferug, i Ragawu, i Falek, i Eber, i Fala, ³⁶ i Kayinam, i Arfaktad, i Fem, i Nowe, i Lamek, ³⁷ i Metutela, i Henok, i Yaret, i Malalalel, i Kayinam, ³⁸ i Enot, i Fet, i Adam, i Naşibaʔi.

4

Untaayi Uweek udo na pguur Yetu du pndiış

(Maci 4.1-11; Markut 1.12-13)

¹ Wi Yetu antumun na *Uhaaş wi Naşibaʔi awoonun bdēk bi Yordan, kē Uhaaş wi Naşibaʔi uşē ñooʔa du *pndiış. ² ʔi nşuur iñeen nbaakēr nʔi adolon da, Untaayi Uweek udo na pguura ado buʔaan. Nşuur mēnʔ bti aandee, ukaaj kē ubon ukde'a wi nʔaʔepun. ³ Kē Untaayi Uweek uşē ji na a : « Woli iwo Abuk Naşibaʔi, kji na plaak pi pakak kapoom. »

⁴ Kē Yetu aşē teem wa aji : « Upiitana aji : “Mēnʔ uko ude ʔañ umēbanun ubida wi ñaan.”* »

⁵ Untaayi kē ukak apayana bko duuʔ aşē diimana byaaş bloolan nʔtaak bti nʔi umundu, ⁶ aşē jaka : « Dwulu pşih na pyok pi nʔtaak nʔi bti, ʔiki bawulēn wañ mēnʔan, kē nhinan kaʔen ya ñaan i nʔalun. ⁷ Woli inup ʔi kadun naan, adēmanaan, kka iko mēnʔ yi bti. »

⁸ Kē Yetu akak ateema aji : « Upiitana aji : “Ajugun, Naşibaʔi i nu ʔañ i i iwoon kadēman, kē ul ʔañ i iwoon kado kalempar.”* »

⁹ Kē Untaayi Uweek ukak añaooʔa Yerutalem, apayana ʔi bʔuk bi *Katoh Kaweek ki Naşibaʔi duuʔ, aşē ji na a : « Woli iwo Abuk Naşibaʔi, klut kajot. ¹⁰ Kē hēnk di di upiitun ʔi Ulibra wi Naşibaʔi aji : “Alun kado nʔwanjut nʔi nul nʔado kayeñu.” ¹¹ Ukak apiitana aji : “Nalun kajeju jej, kaʔi ihubta ʔi plaak plon.”* »

¹² Kē Yetu aşē teem wa aji : « Upiitana aji : “İnwo kado katen me Ajugun, Naşibaʔi i nu ahinan pdo uko wi ajakun.”* »

¹³ Wi Untaayi Uweek udolon iko bti pa pguur Yetu ado buʔaan, ulowa, adun awuta.

Yetu akak du utaak wi Galilay

(Maci 4.12-17; Markut 1.14-15; natenan ʔi Yowan 4.1-3,43-46)

¹⁴ Mnħina mi *Uhaaş wi Naşibaʔi manʔon Yetu, akakana *Galilay. Katim ki nul kameetana ʔi utaak bti. ¹⁵ Aji jukan ʔi *itoh iñehanaani yi baka, kē bañaaj bti bamagana.

¹⁶ Yetu aya *Nataret di akuşnaaniin, aya aneej du *katoh kañehanaani ki bayuday ʔi *unuur wi pnoorfēn, jibi ajonun kado. Anaʔa aya pleyiir Ulibra wi Uʔup wi Naşibaʔi, ¹⁷ kē başē leyiir kafah ki *İtayi *Naʔupar Naşibaʔi apiitun. Wi ahaabşun wa, aşē win dko di bapiitun aji :

¹⁸ « Uhaaş wi Ajugun uwo ʔi nji adatēn aji nşup bajuuk *Uʔup Ulil Unuura.

Ayilēn nji na bakalabuş balun kawutan baka nji na bakuul balun kawin,

* 4:4 Pleşan 8.3. * 4:8 Pleşan 6.13. * 4:11 Kañaam 91.11-12. * 4:12 Pleşan 6.16. * 4:19 İtayi 61.1-2.

mbuuran bambiinkniij biki ba-knooranuŋ.

19 *Ayilën kak nŋup uşubal wi Ajugun akdiimanuŋ bnuura bi nul.* ✧ »

20 Yetu adët ulibra wal mënt, awul wa nalemp i katoh kañehanaani, ašë ƣo. Bañaan bti ƣi katoh kañehanaani kē bašë jabana kēş. 21 Kē ašë ƣiini na baka aji : « Nŋa di, uŋup wi ukak manjoonan ƣi an nanktiinknuŋ. »

22 Banktiinkuluŋ bti bamaŋa, abot añaŋar ƣi nŋup nnuura nŋi akŋupuŋ baka. Wi wi başaan aji : « I mēnŋan, aanwo abuk *Yotef i? »

23 Kē Yetu ašë teem aji : « Dme bnuura kē naleşanaan uhoñ unjakuŋ aji : “Iwi nakuraar, duni ijeban uleefu” kakuŋ kajakēn : “Baŋupun uko wi idoluŋ du ubeeka wi Kapernawum. Kaki ido haŋ ƣi ubeeka wi nu !” » 24 Yetu abot aji na baka : « Dŋupan na manjoonan : Nin alon ƣi baŋupar Naşibaŋi aambaan katiinkana bnuura du mboş mi kabuka ki tul.

25 Manjoonan mii mi, dŋupan wa : Baat bayoŋ batum babi wo du *Itrayel ƣi wal wi *Eli, wi uşubal udoon nşubal nŋwajanŋ na kli paaj wi uwoon uunşubi, kē ubon uweek ukak awo ƣi utaak bti. 26 Kē Naşibaŋi ašë wo aanyil Eli du ñaaŋ alon ƣi baka, abaa ƣep ƣep ayila du ñaaŋ nayoŋ alon anfētuŋ du ubeeka wi Farepta du utaak wi Fidoŋ. ✧ 27 Bamaak bdoo bakak aŋum ƣi Itrayel ƣi wal wi Elite Naŋupar Naşibaŋi. Kē ašë wo aanjeban nin alon ƣi baka. Naaman i utaak wi Firi i i aŋepuŋ ƣep ajeban. ✧ »

28 Wi bañaan banwoon ƣi katoh kañehanaani ki bayuday batiinkuŋ uko wi aŋupuŋ ašë deebaŋ bti. 29 Banaŋa apul pulan Yetu, apēnan bdig bi ubeeka, añaŋa te du pnkuŋ duuŋ, pi baniwuŋ ubeeka wi baka, kahilna kawuuka du uŋeeh. 30 Kē ašë ƣep ƣi ptoof pi baka, aya na bgahul.

Yetu ajeban ñiintŋ i untaayi uneejuŋ (Markut 1.21-28)

31 Yetu aya wal mēntŋ Kapernawum, ubeeka ulon wi utaak wi *Galilay, ƣi *unuur wi pnoorfēn wi bayuday, awo

ƣi pjukan bañaan. 32 Banktiinkuluŋ bañaŋar maakan ƣi pjukan pi nul, ƣiki nŋup nŋi nul nŋawo na mnhina.

33 Kē ñiintŋ alon i untaayi uneejuŋ, ašë wo ƣi *katoh kañehanaani ki bayuday. Awo ƣi phuuran aji : 34 « Ay, iwi Yetu i *Nataret we wi nŋkaarun ba? Ibi bi ptokun i? Dme ñaan i iwoon: Iwo ñaan nayimanaan i Naşibaŋi ayiluŋ. »

35 Kē Yetu ašë lēbar na wa, aji : « Yompaan mntum, pēnan ƣi ñaan! » Kē untaayi uşë wat ñiintŋ ƣi kadun ki bañaan bti, ašë pēn ƣi a, uundola nin buŋaan blon. 36 Wal mēntŋ bañaan kē başë ñonŋar fuŋ, aŋupar aji : « Uŋup wi uwo uhon? Aji ƣiini na nŋtaayi kado pdiim na mnhina ji naşih, kē nŋaji nŋapēn! »

37 Kē uko wi Yetu uşë meeŋana meeŋana pya ƣi nŋfēt nŋanŋogun da bti.

Yetu ajeban bamaakal batum (Maci 8.14-17; Markut 1.29-34)

38 Wi Yetu apēnuŋ du *katoh kañehanaani ki bayuday, aya aneej du uko Fimoŋ. Anin ahar Fimoŋ amaak wal mēntŋ, kē uleef uyik na a maakan, kē başë ñehan Yetu ado uko ulon pa a. 39 Kē ašë juŋ ƣi ñaaŋ un, alēbar na pmaak, kē papēn ƣi a. ƣi dko mēntŋ kē ayootan Fimoŋ abi naŋa naŋa ajun pwul baka iko ide.

40 Wi utaakal ubanuŋ, bañaan bti bankaŋ bamaakal banwoon na mmaak mntum kē baŋij baka du Yetu. Aji paf kañen ƣi andoli, abi jeb jeb. 41 Nŋtaayi kē nŋakak apēn ƣi bañaan batum, ašë huuran aji : « Iwo Abuk Naşibaŋi! » Kē Yetu ašë bēg nŋa, aandinan nŋa nŋaŋup, ƣiki nŋame kē ul awoon *Krittu.

Yetu aya pŋup Uŋup Ulil Unuura du utaak wi Yuda (Maci 4.23; Markut 1.35-39)

42 Wi unuur ujintŋ jintŋ, kē Yetu ašë pēn, aya du dko dangagun. Bañaan batum kē başë wo ƣi praba. Wi bawinuluŋ, baŋal pmēbana, awut kaya kaduk baka.

43 Kē ašë ji na baka : « Dkak awo i kaŋup *Uŋup Ulil Unuura ƣi uko wi

*Pşih pi Naşibaţi du nbeeka nundu, wan ukaan k  Naşibaţi ayil n. »

⁴⁴ H nk di aŝaan aji  up U up Ulil Unuura  i *itoh i ehanaani  i u aak wi Yuda.

5

Ba aş Yetu bateek

(Maci 4.18-22; Markut 1.16-20; nanaanan  i Yowan 1.35-51; 21.1-11)

¹ Unuur ulon wi Yetu ana un  i kaba  ki *bd k bi Genetaret, k  ba aan ba   fooya atum, p iinkna U up wi Naşibaţi. ² Wi wi aŝaan awin i eem it b  i kaba  ki bd k. Batuh bawala  i ya, awo  i pwent iridiya yi baka. ³ Blon  i i eem m n  bawo bi n iint alon i bajaan bado Fimon. Yetu apaya  i ba, a   ji na a a u kalow pkay, a    o  i b eem ajun pjukan pntuk pi ba aan.

⁴ Wi a iini n aba, a   ji na Fimon: « Johariin du dko di bd k badiilnu , na   naf l iridiya natuh. »

⁵ K  Fimon a   teema aji : « Naweeek, n uh utejan b i, n mmob mob nin u  b, k  wi iŝaan ajak n ndo wa, df l iridiya. »

⁶ Baf l iridiya, amob n  b nantumu  p tum pa , k  iridiya idoo kak i kamar. ⁷ Wi wi baduun batuh bat n  baka banwoon  i b eem bt bant n na i en, babi p n k baka. Bukun babi a n k baka, k  batuman i eem it b k  ido kak yi kajiir. ⁸ Wi Fimon andu'ani n Piyeer awinu  uko m n , ajot  i iho  yi Yetu aji na a : « Ajugun, lowaan  iki dwo n aan nado bu aan. »

⁹ A iini ha   iki al nk adiwŝa ul na bat n l,  i btuh bi batuhu  bi. ¹⁰ *Yakob na *Yowan babak Tebede banjaan balemp na Fimon bakak al nk maakan kak. K  Yetu a   ji na Fimon: « Wutan kal nk, h nku  ba aan biki ikkaku  katuh. »

¹¹ Wi bakakanaaru  kakan i eem du pkay, a   bi duk duk iko m n  b i, a  ŝ Yetu.

Yetu ajeban namaak bdoo
(Maci 8.1-4; Markut 1.40-45)

¹² Unuur ulon wi Yetu awoon  i ubeeka ulon, k  n iint alon ammaaku  bdoo a   wo da. Wi awinu  Yetu, a   jot  i iho ul af   kaara  i mboŝ a ehana aji : « Ajugun, woli i ali, ihi-nan kakakanaan njint * . »

¹³ Yetu atar ka en abana, a   ji : « Aa, dnali, kakan ijint . »

 i dko m n , k  pmaak pi bdoo pabi p n p n  i a. ¹⁴ K  a   ji na a awut ka up nin alon uko un pu . A   jaka aji : « Duni iya iwinana du na enjan Naşibaţi ibot ifi ar Ajugun uko wi *Moyit a uun pdo pa ba ow bi nu kadiimanaan ba aan b i k  ijebi. »

¹⁵ K  katim ki Yetu ka   mee ana mee ana pya. Ba aan batum k  bakbi p iinka kaku  kajeb  i mmaak mi baka.

¹⁶ K  ul, a   ji ya du dko dgaag ka ehan Naşibaţi.

Yetu ajeban n iint antakmu 
(Maci 9.1-8; Markut 2.1-12)

¹⁷ Yetu awo unuur ulon  i pjukan, k  *bafaritay balon na *bajukan Bgah ba   wo  i bankntiinkulu . Bawoona n f  b i n i *Galilay na Yuda, na Yeru alem. K  mnhina mi Ajugun man   winana  i pjeban pi akjebanu  ba aan. ¹⁸ Wi wi biint balon bant ji n iint alon antakmu   i kajiin bawuju . Bado na pneejana kab kan  i kadun ki Yetu, ¹⁹ a   wo baanhilani  iki ba aan batumi. Wi wi ba aan apaya du b uk bi katoh ado bh r  i uŝan ahilna awalan n iint antakmu  na kajiin  i p oof pi ba aan,  i kadun ki Yetu. ²⁰ Wi Yetu awinu  pfiyaar pi biint buku  bafiyaaruli, a   ji : « N iintu, ipekadu yi nu ip ni. »

²¹ K  Bajukan Bgah balon na bafaritay ba   ŝal aji : « N iint ankkaru  Naşibaţi i awo ahon ba? In ahilanu  kap nan n aan ipekadu b  m n  Naşibaţi a  a ? »

²² K  Yetu amme n n ŝal n i baka, a   ji na baka : « we ukaan k  n ŝal n n n awo  i an ba? ²³ We uyojnu  ba : p i na n aan: “Ipekadu yi nu ip ni” k me “Na iin ipoŝ”? ²⁴ Natenan, nabaan

* 5:12  i bgah bi bayuday, namaak bdoo a op  i kadun ki Naşibaţi.

ame kë *Abuk Ñiint̃ aka mnhina mi ppënan ipekadu ti mboş. »

Wi wi aŝaañ aji na ñiint̃ naŝakmaan : « Djaku : Naŝiin, ijej kajiiñ ki nu, itiiş katohu! »

²⁵ Ti dko mënt̃, kë ñiint̃ anaŝa ti kadun ki bañaañ, ajej kajiiñ ki api-inŝnuŝ aŝiiş katohul aŝë beeb Naŝibaŝi.

²⁶ Bammaaruŝ iko mënt̃ bañoŝar fuŝ. Bawo ti pbeeb Naŝibaŝi akuŝ awo na palënk aŝë ji : « Nwin nŝa iko iñoŝarënaan. »

*Yetu adu Lewi pa awo naŝaŝaruŝ
(Maci 9.9-13; Markut 2.13-17)*

²⁷ Wi uko waŝ uŝëpuŝ, kë Yetu apën, aŝë win ñiint̃ aloñ *nakobraar daaŝa. Katim ki ñiint̃ mënt̃ kawo Lewi. Aŝo du dko di aklempnuŝ, kë Yetu aŝë ji na a : « Ţaŝaan! » ²⁸ kë ñiint̃ anaŝa aduk iko bti, aŝaŝ Yetu.

²⁹ Wi wi aŝaañ adu Yetu pyoban du katohul aŝë do ufettu uweek pa a. Bañaañ batum bawo ti pde na baka : bakobraar daaŝa, na bañaañ baloñ kak. ³⁰ *Bafaritay na *bajukan Bgah biki baka kë baŝë űoman uko mënt̃an, aji na baŝaŝar Yetu : « Naji nade kabot kadaan na bakobraar daaŝa na bado buŝaan. We ukaañ ba? » ³¹ Kë Yetu aŝë teem baka aji : « Mënt̃ bañaañ banwooñ bajeb banumiiñ nakuraar, bamaakal banumi'uluŝ. ³² Mëmbi bi pdu bañaañ banŝaluŝ aji bawo batool, dbi bi pdu bandinanuŝ aji bawo bado buŝaan, bahilna bawut pjuban, batëlëş űbida. »

*Yetu aŝiiniyaan pyiman
(Maci 9.14-17; Maci 2.18-22)*

³³ *Bafaritay kë baŝë ji na Yetu : « Baŝaŝar *Yowan Nabattaar baji bayiman kabot kañehan Naŝibaŝi, kë biki nun baji bado haŝ. Biki nu kë baŝë ji bawo ti kande, na udaan! »

³⁴ Kë Yetu aŝë teem baka aji : « Ti unuur wi bniim, ñaañ ahilan kado bayaanŝ bambiiñ bniim bayiman wal wi naniim ahumuŝ da i? ³⁵ Kë wal

uŝë bi, wi naniim akjejaniiŝ. Baluŝ kayiman ti űnuur mënt̃. »

³⁶ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Ñaañ aanji kib kamiŝa kahalü kabamna kamiŝa kaŝaf, woli ñaañ ado haŝ kamiŝa kahalü kaji katoka, kë dko dambamnuŝ daanji daya na kaŝaf! ³⁷ Nin ñaañ aloñ aanji tu poot phalu ti űbuuli űŝaf. Poot phalu puŝ pafom űbuuli, poot patula ti mboş, űbuuli űatoka. ³⁸ Kë ñaañ aŝë wo kaŝu poot phalu ti űbuuli űhalu. ³⁹ Nin ñaañ aloñ andaanuŝ poot pŝaf aanji űal phalu. Baji baji : “Pŝaf paliluŝ apel.”† »

6

*Yetu na unuur wi pnoorfën
(Maci 12.1-8; Markut 2.23-28)*

¹ Ti unuur uloñ wi pnoorfën wi bayuday, Yetu awo ti pmuur űŝeeh űi űdeey, kë baŝaŝaruŝ baŝë wuur űa afoñël ti iñen, adoh. ² *Bafaritay baloñ kë baŝë ji na baka : « we ukaañ kë nakdo uko wi Bgah baneenanuŝ pdo ti *unuur wi pnoorfën ba? » ³ Kë Yetu aŝë teem baka aji : « Naanleyiir uko wi *Dayiŝ abiiŝ ado i, wi ubon ukde'uluŝ ul na batëntul? ⁴ Aya aneej du katoh ki Naŝibaŝi* ajej ipoom yi badoluŝ pa bŝenjan bi Naŝibaŝi ade akuŝ awul batëntul kë badee. Ipoom yi baŝenjan ŝañ bakaañ na pde. » ⁵ Wi wi Yetu aŝaañ aji na baka : « *Abuk Ñiint̃ awooñ Ajug unuur wi pnoorfën. »

(Maci 12.9-14; Markut 3.1-6)

⁶ Ti unuur uloñ kak wi pnoorfën wi bayuday, kë Yetu aŝë ya du *katoh kañehanaani ajukan. Kë ñiint̃ aloñ aŝë wo da anŝakmi ti kañen kadeenu. ⁷ *Bajukan Bgah na *bafaritay baloñ kë baŝë la uko utapar Yetu, aŝë tena bnuura, kame me ajeban ti *unuur wi pnoorfën. ⁸ Kë Yetu aŝë me űŝal űi baka. Aji na ñiint̃ anŝakmuŝ : « Naŝiin ibi ti kadun ki bañaañ. » Kë ñiint̃ anaŝa abi anaŝ da.

⁹ Kë Yetu aŝë ji na baka : « Dheparan, we wi Bgah badinanuŝ ñaañ

† 5:39 Poot pi baktiiniyaanuŝ ti paji woli paŝafi paba lil lil maakan. * 6:4 Ti wal wi Dayiŝ, kaloona kajaañ kadiiman kë Naŝibaŝi awo da. Kul ki ki bajaañ bado katoh ki Naŝibaŝi.

ado ti unuur wi pnoorfën ba? Bnuura këme buṭaan? Pbuuran ñaan këme ptoka? » ¹⁰ Wi wi aṣaan aten baka bti afooyan aṣë ji na ñiint; « Taran kañen. » Kë ado hañ, kë kañen kabi jeb jeb. ¹¹ Kë baṣë deebaṭ maakan alaṭar katen uko wi bahiini kado Yetu.

Yetu adat banjañan iñeen na batëb (Maci 5.1; 10.1-4; Markuṭ 2.23-28)

¹² Yetu aya ti ṅnuur mënṭan pñehan Naṣibaṭi du pnkuṅ, afër ti pñehan.

¹³ Wi unuur ujintuṅ, kë aṣë du baṭaṣarul. Adat ti baka bañaan iñeen na batëb, aṭu katim ki *banjañan.

¹⁴ Bawoon: Fimonṅ i aṭuunṅ katim ki Piyeer, Andre aṭa Fimonṅ, *Yakob, *Yowan, Filip, Bartelemi, ¹⁵ Maci, Tooma, Yakob abuk Alfe, Fimonṅ andu'aniinṅ Nagutar utaak, ¹⁶ *Yudat i Yakob, na Yudat Itkariyot ambiinṅ adek Yetu kafet.

Pntuk pi bañaan pabi ti Yetu (Maci 4.24-25; Markuṭ 3.7-11)

¹⁷ Wi wi Yetu aṣaan awala na baka, aṣë naṭ ti dko dbad. Baṭaṣarul batum, aṭu na pntuk pi bañaanṅ banwoonunṅ ṅfët bti ṅi *Yuda, na Yerutaalem, na ṅbeeka ṅi Tir na Fidonṅ ṅanwoonṅ ti kabaṅ ki bdëk. ¹⁸ Babi ptiinka kabot kajeb mmaak mi baka. Biki ṅntaayi ṅakyewlënuṅ kak bajebi. ¹⁹ Kë bañaanṅ bti baṣë do na pban Yetu, ṭiki mnhina mlonṅ mampëna ṭi a, ajeban bañaanṅ bti.

Bannuurandënuṅ na banwuṭanunṅ (Maci 5.1-12)

²⁰ Kë Yetu aṣë kat këṣ aten baṭaṣarul aṣë ji :

« Nanuurandëni an nanwaanunṅ, ṭiki *Pṣih pi Naṣibaṭi pawo pi nan.

²¹ Nanuurandëni an nanwoonṅ na ubon hënkunṅ, nalunṅ kade kayok.

Nannuurandëni, an nanwoonṅ ṭi ṅwooni hënkunṅ, nalunṅ kado kaji.

²² Nanuurandëni, woli bañaanṅ baṣooran, adookan, akaran,

atok katim ki nan aji nafëpaa ṭiki nafiyaar *Abuk Ñiint.

²³ Nalilaan unuur mënṭ, nawo ṭi mntaṅ, baluk bi nan balunṅ kadëm du baṭi. Kë hënk di di bateem baka babiinṅ ado na *baṭupar Naṣibaṭi.

²⁴ Kë an bayok naṣë wuṭan, nadobi yeenk baluk bi nan!

²⁵ Nawuṭani, an nanyokunṅ hënkunṅ, nalunṅ kawo na ubon.

Nawuṭani, an nankjiinṅ hënkunṅ, nalunṅ kawo na puum kabot kawooni.

²⁶ Nawuṭani, woli bañaanṅ bti baṭup bnuura ṭi an!

Kë hënk di di bateem baka babiinṅ ado na bataaki banjakunṅ aji bawo baṭupar Naṣibaṭi. »

Pñal baṣooradul (Maci 5.39-47)

²⁷ « Kë nṣë ṭupan, an nankntinkunṅ: Nañalan baṣooradan, nado kado bam-pokanaṅ bnuura. ²⁸ Nañehandëran bankfëpanaṅ Naṣibaṭi awul baka bnuura, nañehaan Naṣibaṭi pa bankṭupunṅ buṭaan ṭi an. ²⁹ Woli ñaanṅ akobu ṭi kajeem kalonṅ, kdek kak kundu. Woli ñaanṅ atehu bayeti, wutana ajey kak kamiṣa. ³⁰ Woli ñaanṅ añehanu, ṭenana, woli ajey uko wi nu, wutan kahepara wa. ³¹ Uko wi nañalunṅ bañaanṅ badolan, nadoon wa kak pa baka.

³² « Woli nañal banñalanaṅ ṭañ, ubeeb uhoṅ wi wi nakaanṅ ba? Bado buṭaan badoo ji banñal banñalunṅ baka.

³³ Woli nado bnuura bankdolanaṅ bnuura ṭañ, ubeeb uhoṅ wi wi nakaanṅ ba? Bado buṭaan badoo ji bado hañ. ³⁴ Woli naṭeetanṅ banhilanunṅ kalukan, ubeeb uhoṅ wi wi nakyoonkunṅ ba? Bado buṭaan badoo ji baṭeetanṅ kak batëntṅ baka, kayoonk baluk banliṅunṅ na wi baṭeetanunṅ.

³⁵ Kë naṣë wo i kaṭëp ṭëp kañal baṣooradan, nadoon kado bnuura, kaṭeetanṅ, kawut kahaṭ balukan. Nalunṅ kayeenk baluk bweek, kaṣë kawo babak Naṣibaṭi *Andëmunṅ

Maakan. Ul, annuuriin na banwoon baanji babeeba, na banjotuj. »

Nadoon kaŕen batënŕan
(Maci 7.1-5)

³⁶ « Nadoon kaŕaga maakan, jibi Aŕinan ajaan ŕagi'an maakan. ³⁷ Nawutan katen buŕaan bi batënŕan, baŕe baluŕ bawut pten bi nan. Nawutan kaji atënŕan aduknaanaa, baŕe bawo baankluŕ kaji naduknaanaa. Namiiran batënŕan, baŕe baluŕ bamiiran. ³⁸ Naŕenan, baŕe baluŕ baŕenan. Baluŕ kawulan unŕumuŕ adoo apel umbootu wi nan, ŕdeey ŕaluŕ kaŕum kadoo katula, baluŕ kaniiban na kaniibi ki najaan naniibna! »

³⁹ Yetu akak ahoŕ na baka aji : « Hum di di nakuul ahinanuŕ kaŕon nakuul atënŕul ba? A-a, baya kajot bukal batëb bti ŕi bhër. ⁴⁰ Nin najuk alon aanhinan kapel najukan i nul, kë najuk anjukun ame, aŕe luŕ kawo ji najukan i nul.

⁴¹ « Iba ya we ppënan katëmal kanwoon ŕi pkëŕ pi atënŕu, aŕe duk pmul panwoon ŕi pi nu? We ukaan ba? ⁴² Hum di di ihinanuŕ kaji na atënŕu, “ayiŕ naan, biin mpënanu katëmal ŕi pkëŕ,” aŕe wo iinwin pmul panwoon ŕi pi nu? Iwi nataaki, duni ipënan pmul panwoon ŕi pkëŕ pi nu! Woli ipënan pa kbaa hil kawin bnuura, kapënan katëmal kanwoon ŕi pkëŕ pi atënŕu! »

Bko na mbuk mi ba
(Maci 7.16-20)

⁴³ « Bko bjeb baanhil kabuk mnko mnwuŕaan, kë bko bmaakal baanhil pbuk mnko mnuura. ⁴⁴ Baji bayikrënaan bko ŕi mnko mi ba. ŕnaan aanhinan kamar pjaak ŕi byuw, kë ŕnaan aanhil kak kamar mbut ŕi btëmpël. » ⁴⁵ ŕnaan anwoon nanuura, aji jejna bnuura mënt du kaŕëbul, kantumi na iko inuura, anwuŕuŕ aji jejna buŕaan bi nul du kaŕëbul, kantumi na iko iwuŕaan. Aa, uko unŕumuŕ ŕi kaŕëb ki ŕnaan, ujaan upëna ŕuŕ mntumul.

Itoh itëb
(Maci 7.24-27)

⁴⁶ « Naji nadu'ën kaji “Ajugun, Ajugun,” kaŕe wo naanji nado uko wi njakuŕ. We ukaan ba? ⁴⁷ Woli ŕnaan abi ŕi nji, atiink uŕup wi naan, aŕaŕ wa, ddiimanan jibi anaamuŕ: ⁴⁸ Anaam ji ŕnaan anniwuŕ katoh. Ajip adilën, aŕe paf katoh ŕi mnlaak. Woli uŕubal uweek ubii, kë meel mampaari, maanji mahilan ka pŕint, ŕiki, katoh kaniw bnuura aliint. ⁴⁹ Kë anŕaan atiink uŕup wi naan aŕe wo aandi pdo uko wi njakuŕ, anaam na ŕnaan anniwuŕ katoh ŕi mboŕ aŕe wo aanjip adiilan. Woli meel mampaari, katoh kajot ŕi dko mënt, katoka bti. »

7

Pfiyaar pi naweek i bangoli iŕeen week

(Maci 8.5-13; natenan ŕi Yowan 4.46-54)

¹ Wi Yetu aŕiiniin na baŕaan banktiinkuluŕ aba, aŕe neeŕ ŕi ubeeka wi Kapernawum. ² Naweek alon i bangoli iŕeen-week awo da, aka nalemparul alon, i aŕaluŕ maakan kë amaaki adoo ŕnogan pkeŕ. ³ Wi atiinkuŕ kë baktiiniyaan uko wi Yetu, kë aŕe yil bantohi *bayuday balon du a, bakooŕa abi ajeban nalemparul. ⁴ Wi babiin ŕi Yetu, aŕe kooŕa bnuura aji na a : « ŕiint i awo i iŕenka, ⁵ ŕiki aŕal pntaali pi nun. Ul aniwuŕ un *katoh kaŕëhanaani. »

⁶ Kë Yetu agakandër na baka, wi bakyaan pŕog katoh kë naweek i bangoli aŕe yil banohul balon baya baji na a : « Ajugun, kŕo kanooran uleefu, dpoŕ ibi ineeŕ ŕi katoh naan. ⁷ Uko waŕ ukaan kë mëñoom abi te du iwi ; iŕale ŕup uŕup uloolan ŕaŕ nalempar naan abi jeb jeb. ⁸ Nji kak dka anŕihnuŕ abot awo na bangoli biki nŕihuŕ, woli dji na alon ŕi baka : “Yaani,” aya, undu “Biini,” abi, nalempar naan “Dolan uko wi,” Ado wa. » ⁹ Wi Yetu atiinkuŕ uŕup waŕ aŕe maŕ naweek i bangoli maakan, awuŕŕa wal mënt aten baŕaan batum bankŕaŕuluŕ aŕe ji na baka : « Dŕupan, ŕi *Itrayel bti,

mëmbaan kawina pfiyaar panlini na pi. »

¹⁰ Wi bayili bakakuñ katoh, baṭenk nalempar nangoli naweek kē ajebi.

Yetu anaṭan nduba alon ṭi pkeṭ du ubeeka wi Nayin

¹¹ Wi uko wañ uṭepuñ, kē Yetu aṣē tool pya ubeeka ulon wi bajaan bado Nayin, baṭaṣarul na bañaan baṭum kē bakyaanṭ na a. ¹² Wi Yetu akneejanuñ ubeeka, ayit na umoy wi nduba alon i ñaaṭ nayoṭ alon akahañ ṭañ. Pntuk pweek pi bañaan pañooṭana. ¹³ Wi Yetu Ajugun awinuñ ñaaṭ uñ aṣē ñagi' a aji na a : « Yompan. » ¹⁴ Aya aban kajiiñ ki bapafuñ puum, bamëbanuñ ka kē banaṭi ; kē aṣē ji : « Ndub, iwi i nji kaṭiiniyaanuñ, naṭiin! » ¹⁵ Nduba ankeṭuñ kē ahet aṭo aṣē jun pṭup na bañaan. Kē Yetu akakana anin. ¹⁶ Bañaan bti balenk adiwṣa, abot adëman Naṣibaṭi aji : « *Naṭupar Naṣibaṭi naweek apën ṭi ptoofun kē Naṣibaṭi abot awuli pntaali pi nul. » ¹⁷ Uko wi Yetu wañ umeetana ṭi *Yuda bti na nṭaak njanfooyuñ wa.

Yetu atëem bayili biki Yowan Nabattaar
(Maci 11.2-19)

¹⁸ Baṭaṣar *Yowan Nabattaar baya akakalëṣa iko mënṭ bti, kē aṣē du baṭaṣarul batëb ¹⁹ ayil baka du Ajugun baya bahepara : « Iwoon anwoon i pbi, kēme nwo biki kayoonk alon kak? » ²⁰ Wi biinṭ mënṭan babanuñ ṭi Yetu aṣē ji na a : « Yowan Nabattaar ayilun ṭi iwi, nheparu me iwoon anwoon i pbi, kēme nwo biki kayoonk alon kak? »

²¹ Wal mënṭ Yetu ajëban bañaan baṭum bammaakuñ, apënan bañaan baṭum nṭaayi abot ado bakuul kē bakwin. ²² Kē Yetu aṣē teem bayili aji : « Nayaan nakakalëṣ Yowan uko wi nakwinuñ akuṭ atiink hënk : bakuul bakak awin, banṭakmuñ bapoṣ, bammaakuñ bdoo bajëbi kē bandënëmuñ baktiink, bankeṭuñ banaṭa ṭi pkeṭ, *Uṭup Ulil Unuura

utiinkana ṭi bawaan. ²³ Anwoon aampok pfiyaarën anuurandëni. »

²⁴ Wi bañaan biki Yowan ayilun bayaan, kē Yetu aṣē wo ṭi pṭiiniyaan uko wi Yowan na bañaan baṭum bukuñ aji : « we wi wi nayaan pten du *pndiiṣ ba? Bmaaj bi uyook ukṣinṭuñ ba i? A-a. ²⁵ Kē we wi wi naṣaan aya pten ba? Ñiinṭ anñëgiin a i? Bankaan iko inuura abot ade umundu bawo du itoh yi baṣih. ²⁶ Kē we wi nayaan pten ba? *Naṭupar Naṣibaṭi a i? Nafañi, kē nṣë ṭupan, nawin ampeluñ Naṭupar Naṣibaṭi. ²⁷ Ul i i upiitun aji : “Naṣibaṭi aji : Tenan, dyil nalempar naan ṭi kadunu, abomanu bgah.” »*

²⁸ « Dṭupan : Ṭi bañaan bambukiin ṭi kayin ki baaṭ, nin alon aampel pel Yowan ; kē ñaan anwoonuñ nam-poṭi du *Pṣih pi Naṣibaṭi aṣē pela. » ²⁹ Bañaan bti adoo ṭu na *bako-braar daaṣa banktiinkuluñ badinan kē Naṣibaṭi awo naṭool wi badoluñ *batitmu bi Yowan. ³⁰ *Bafaritay na *bajukan Bgah kē baṣë pok uko wi Naṣibaṭi analuñ pa baka, bapok Yowan *abattaar baka.

³¹ Yetu akak aji na baka : « We wi wi mbaan anaamntën na bañaan biki kawuuñ ki nṭa ki? Banaam na we? ³² Bawo ji bapoṭ banṭoon du ufeeru, aṣē ṭëlṣër aji :

“Nṭeeni,
kë naankii!
Nyeeh iyeeh yi pjooṭan
kë naanwoonii!”

³³ « Aa, Yowan Nabattaar abi, aankde pde, aankdaan poot, kē naji : “Awo na untaayi!” ³⁴ *Abuk Ñiinṭ kē abii, ade abot adaan poot, kē naji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar daaṣa na bado buṭaan!” ³⁵ Kē bankṭaṣuñ uṭup unṭuṅa wi Naṣibaṭi baṣë yikrën kē uwo utool. »

Yetu apënan ipekadu yi ñaaṭ nado buṭaan

(Maci 26.6-13; Markut 14.3-9; natenan ṭi Yowan 12.1-8)

³⁶ Unuur ulon, *nafaritay alon adu Yetu pyoban ; kē aya aneej du katoh

ki nul aṭo ʔi umeeṣa. ³⁷ N̄aaṭ alon kē aṣē wo ʔi ubeeka mēnt, anwoon nado buṭaan. Wi ameen kē Yetu abi pyoban du uko nafaritay aṣē ʔij ukēra ujuṅ ulil pṭēkēñ ʔi pṭukar pmpoṭi pi babomanuṅ na ufuuṣ ufaatal. ³⁸ Abi aṭo ʔi kafet ki Yetu, ʔi ihoṭul*, awooni, aṅwana ihoṭ na mnkuul abot awent ya na uwel wi nul, aboot ihoṭ yi Yetu aṣē kēr ukēra ujuṅ ulil pṭēkēñ ʔi ya. ³⁹ Wi nafaritay anduṅ Yetu pyoban awinuṅ uko waṅ aṣē ji ʔi uṣal : « Woli n̄iint i awo lah *Naṭupar Naṣibaṭi na manjoonan, ame in awoon n̄aaṭ ankbanuluṅ hēnk, na uko wi awoon: naṭuunk! » ⁴⁰ Kē Yetu aṣē ʔiini wal mēnt na nafaritay aji na a : « Fimon, dka uko ulon wi nṅaluṅ kaṭupu » kē ateema aji na a : « Naweeṭ ṭupan. »

⁴¹ Kē Yetu aṣē ji : « Biint batēb balon babi ṭeet itaka du najula, alon kē aṭeet baluk bi n̄nuur iṅeen week n̄yaaṣ kaṅeen, undu kē ayeenk bi n̄nuur iṅeen-kaṅeen ⁴² Jibi bawoon baan-hilan pluk, kē najula awutar baka bukal batēb bti itaka yi baṭeetun. In akṅalnuluṅ maakan ʔi batēb bukuṅ ba? » ⁴³ Kē Fimon atem aji : « Dṣal aji i awutaruṅ itaka itum a. » Kē Yetu ajaka : « Ifaṅi. »

⁴⁴ Wi wi aṣaan awuṅṣa aṭaan na n̄aaṭ aṣē ji na Fimon: « Iwin n̄aaṭ i? Dneeṭ ʔi katohu, kē iinṅowēn ihoṭ ; ul kē aṣē n̄owēn ihoṭ na mnkuul mi nul abot awent ya na uwel wi nul. ⁴⁵ Iimmookēn wi mbiin, kē ul aṣē bi kabootēn boot ihoṭ wi mbiinuṅ. ⁴⁶ Iinṭu'en ukēra ʔi bkow ; ul, kē aṣē kērēn ihoṭ na ukēra ujuṅ ulil pṭēkēñ. ⁴⁷ Ukaan kē njaku, ipekadu yi nul intumuṅ ipēn ʔi a, ʔiki adiiman uṅal uweek. Kē n̄aan i bamiiruṅ uko umpoṭi aji ka uṅal umpoṭi pa ammiruluṅ. » ⁴⁸ Wi wi Yetu aṣaan aji na n̄aaṭ: « Ipekadu yi nu ipēni. » ⁴⁹ Kē banwoon na a ʔi umeeṣa baṣē ṣal aji : « N̄iint i awo ahon ba, adoo aji pēnan ipekadu? » ⁵⁰ Kē Yetu aṣē ji na n̄aaṭ un: « Pfiyaar pi nu pabuuranu ; yaan bnuura. »

8

Baaṭ bangakandēruṅ na Yetu

¹ Wi uko waṅ uṭēpuṅ, kē Yetu aṣē wo ʔi p̄naay na n̄beeka na n̄ntanka, ajukan abot aṭup *Uṭup Ulil Unuura wi *Pṣih pi Naṣibaṭi. Baṭaṣarul iṅeen na batēb kē bawo na a, ² aṭu na baaṭ balon biki bapēnanuṅ n̄ntaayi na mmaak : *Mariya i bajaan badu Mariya i ubeeka wi Magdala, i bapēnanuṅ n̄ntaayi paaj na ulon, ³ Yowana ahar Huṭa namali i *Herod, Fuṭana, na balon batum kak. Baaṭ mēnt bajaan baṭēnk Yetu na baṭaṣarul na bka bi baka.

Uhoñ wi nagur n̄deey

(Maci 13.1-9; Markut 4.1-9)

⁴ Jibi pntuk pi baṅaan payituṅ, kē baṅaan bakwoona n̄beeka bti abi ʔi Yetu, kē aṣē hoñ na baka aji : ⁵ « Najaar apēn pgur n̄deey. Wi akgurun, n̄deey nlon kē n̄aya ajot du bgah ; apoṣana, kē n̄kat n̄ade n̄a bti. ⁶ Nlon kē n̄ajot ʔi mnlak, wi n̄anaṭiin, awaan meel akay. ⁷ Nlon kē n̄ajot ʔi ptoof pi iyiw, kē wi n̄anaṭiin na iyiw, kē ifiiklēn n̄a. ⁸ Nlon kē n̄aya ajot ʔi mboṣ mnuura, anaṭa, awul n̄deey n̄tum maakan. » Wi ajakuṅ haṅ aṣē huuran aji : « Ankaan ibaṭ itiinki, atiinkan! »

Uko unkayi kē Yetu aji hoñ

(Maci 13.10-17; Markut 4.10-12)

⁹ Baṭaṣar Yetu bahepara uko wi uhoñ waṅ ujaki. ¹⁰ Kē atem baka aji : « An, baṭenan kē name iko injoonanuṅ yi *Pṣih pi Naṣibaṭi, inwoon iimmeṭanaa, kē bandukiin, ʔi uhoñ wi wi n̄ji kaṭupuṅ na baka, hēnk :

“woli badoo ten baankwin
woli badoo tiink baankte.” » ✧

¹¹ « Uko wi uhoñ ujakuṅ wii wi : N̄deey n̄awoon Uṭup wi Naṣibaṭi. ¹² Baṅaan balon bawo ji bgah, bi Uṭup ujuṭuṅ, wi bantiinkuṅ wa, kē Untaayi Uweek uṣē bi, apēnan wa ʔi n̄haaṣ n̄i baka aṭi bafiyaar bakuṭ babuur. ¹³ Balon bawo ji dko di mnlak di Uṭup ujuṭuṅ, baji bayeenk wa na mnlilan woli batiink

* 7:38 Bayuday baji bapiint woli bade. ✧ 8:10 Itayi 6.9.

wa ; kë başë wo baanka intaañ, baji bafiyaar btiışu, woli ujeenki baji bawutan. ¹⁴ Kë balon bawo ji dko di iyiw, bawoon bantiinkun Uțup așë ya, kë manțaaf, pyok panjaan pafooyan bkow na kalilare ki umundu kë ifi-iklën baka kë baandëmi. ¹⁵ Kë banwoon mboș mnuura bajaan batiink Uțup wi Nașibați na uhaaș unuura uțool kamëban wa kabot kabuk nđeey ti kamiir ki baka.

*Uhoñ wi unkaniya
(Markut 4.21-25)*

¹⁶ « Nin alon aanji tehan unkaniya kașë fët wa na kakana, këme kațu wa du kalișa uțeeh, aji tu wa du bko duuț, bankmbiin bahilna bawin bjeehi bi wa. ¹⁷ Uko ummeniin nța uluñ kameetana, kë uko unhankaniin uluñ kapën ti bđig. ¹⁸ Națaafaraan keeri ti utiink wi nan, ankaan baluñ kawula kak kapelan ; kë anwaanun, badoo yeenk yeenk uko wi așaluñ aji akaa. »

*Bayiț Yetu biki mnfațan
(Maci 12.46-50; Markut 3.31-35)*

¹⁹ Anin Yetu na bața'ul babi du dko di awoon așë wo baanhinan aňoga tiiki baňaan bațumi. ²⁰ Kë başë do kë bațupa aji : « Naan na bața'u buk bukuñ du bđig, baňal pwinu. » ²¹ Kë Yetu așë teem aji : « Banktiinkun Uțup wi Nașibați akuț ado uko wi uheparun bawoon ni na bața naan. »

*Yetu ațañan ukëk
(Maci 8.23-27; Markut 4.35-41)*

²² Yetu apaya unuur ulon ti bțeem na bațașarul așë ji na baka : « Nawulën nya bđëk umban wundu. » Kë baya alow. ²³ Wi bakmuurun, kë Yetu așë nyoent. Kë ukëk ușë mara mara anața ti bđëk. Meel manneej ti bțeem kë badoo kak i pjiir. ²⁴ Wi wi bațașar Yetu bașaan aňoga, ahuma, ahuran aji : « Naweeke, Naweeke, nkeți, wi nun ubaa. » Yetu aten wal mënț așë noman na uyook na meel mankșınțaruñ. Kë ițañani, dko kë dayompandëri. ²⁵ Wi wi așaan aji na baka : « Pfiyaar pi nan pawo tuñ ba? » Balënk akuț aňonar așë tupar aji : « Ñaan i, awo ahon

andoon așook uyook na meel kë nđado ji nțaiinka? »

*Yetu ajeban ñiint i untaayi uneejun
(Maci 8.28-34; Markut 5.1-20)*

²⁶ Baya aňog utaak wi Bagenateren untaanun na wi *Galilay. ²⁷ Wi Yetu atapan tap kahoț ti mboș, kë ñiint alon i ubeeka mënț i nntaayi naneejun așë bi ayit na a. Ujon wi awoon aankak awoh imiș, kë aankak afër ti itoh, aji bi wo wo du pnguran. ²⁸ Wi awinun Yetu așë fut idiim ajot ti ihoț yi nul ahuran maakan aji : « Inumiyaan we ba Yetu, Abuk Nașibați *Andëmun Maakan? Dkooțu kooț, khajanaan! » ²⁹ Yetu alëbar wal mënț na untaayi upën ti ñiint un. Nyaas nțum, untaayi uji uneej ti a, baji batana tan na mnkorentu këme bakiina kiin, kë așë ji marana maran iko yi batannulun, untaayi ușë ya na a du *pndiiș. ³⁰ Kë Yetu așë hepara aji : « Katimu kawo hum? » Kë aji : « Pntuni » tiiki nntaayi nțum naneej ti a. ³¹ Kë nășë kooța awut kawat na du infernu.

³² Kë batani bweek bi nnkuma başë wo ti pșuñ du pnkun duuț. Wi wi nntaayi nakoțun Yetu adinan na naneej ti nnkuma. Kë adinani. ³³ Kë nntaayi nãpën ti ñiint, aneej ti nnkuma, batani buñ kë bawura wura ajot du bđëk ayoora.

³⁴ Wi bayafan bajug batani bawinun uko unțepun așë jin na pti, wi bayaan așë kakalëș uko mënț ti ubeeka na nřët. ³⁵ Wi wi baňaan bașaan abi pten uko unțepun, abi aňog ti Yetu așë win ñiint i nntaayi nãpënuñ ti uleef kë ațo ti ihoț yi Yetu. Awohara hënkun akak ñaan, kë baňaan başë lënk. ³⁶ Banwinun uko unțepun bti bakakalëș bandukiin jibi ñiint aneejiin nntaayi ajebi. ³⁷ Baňaan bti du utaak wi Bagenateren balënk adiwșa wal mënț, ukaan kë baji na Yetu « Yaani, lowun! » kë Yetu așë paya ti bțeem kaya na bgahul.

³⁸ Wi wi ñiint i nntaayi nãdukun așaan aji na a : « Dkooțu kooț wutaan mbi na iwi. » Kë Yetu așë dooka aji na a : ³⁹ « Kakan katohu! Iya ikakalëș

uko wi Naşibaŋi adolonŋ bti pa iwi. » Kë ñiint ayaa, ašë ɥup ɥi ubeeka bti uko wi Yetu adolonŋ pa a.

Yetu ajeban ñaaŋ alonŋ akuŋ anaŋan poonu abuk Jayirut ɥi pkeŋ

(Maci 9.18-26; Markut 5.21-43)

⁴⁰ Pntuk pi bañaanŋ pawo ɥi pyoonk Yetu du bdëk umbanŋ wunŋ. Wi abanonŋ, kë bašë bi bti pkita. ⁴¹ Kë ñiintŋ alonŋ anwoonŋ katim ki Jayirut ašë bi da. Awo naweek i *katoŋ kañehanaani ki bayuday. Abi ajot ɥi ihoŋ yi Yetu ašë kooŋa aji abi du katoŋ. ⁴² Abukul ñaaŋ aloolan ɥaŋ i akaanŋ i nşubal iñeen na nŋtëb amaak aňogan pkeŋ.

Wi Yetu akyaanŋ ɥi bgah, bañaanŋ batum adoo wuuk wuukana. ⁴³ Kë ñaaŋ alonŋ ašë wo da, awo na pmaak pi ptula pñaak nşubal iñeen na nŋtëb hënkunŋ [atok bka bi nul bti ɥi pñaay na bapiintan] kë nin ñaanŋ aanhinan ajebana. ⁴⁴ Ñaaŋ mënŋ abi aňog ɥi kafetŋ ki Yetu ašë ban kambiint ki kamiša ki nul, ɥi dko mënŋ kë pñaak pabi ɥaŋan ɥaŋan ptula. ⁴⁵ Kë Yetu ašë ji : « Ñaanŋ alonŋ abanën, in ula? » Wi bañaanŋ bti bapokunŋ kë Fimonŋ Piyeer ašë ji na a : « Naweek, bañaanŋ bafooyu, awuuk wuukanu di. » ⁴⁶ Kë Yetu ašë ji na a : « Ñaanŋ alonŋ abanën, dtiink mnhina mlonŋ kë mampën ɥi nji. »

⁴⁷ Wi ñaaŋ awinunŋ kë amobanaa ašë bi ajot ɥi ihoŋ yi Yetu, alënk akat kat. Akakalëš Yetu ɥi kadun ki bañaanŋ bti uko unkayi kë abana, abot aŋup jibi ajebi ɥi dko mënŋ. ⁴⁸ Kë Yetu ašë jaka : « Ñaaŋu, pfiyaar pi nu pajebanu. Yaan na bnuura. »

⁴⁹ Ahum kaŋiini, kë alonŋ ašë woona uko naweek i katoŋ kañehanaani aji na a : « Kŋo kanooran Najukan, abuku aneem hënkunŋ. » ⁵⁰ Kë Yetu atiinka, ašë teem aji : « Klënk nin, fiyaarën ɥaŋ, anaŋa. » ⁵¹ Wi babanunŋ du uko naweek i katoŋ kañehanaani, aandinan nin alonŋ aneej na a bë mënŋ Fimonŋ Piyeer, *Yowan na *Yakob, aŋu na ašin na anin poonu. ⁵² Bañaanŋ bti bawooni abot aŋëga. Kë Yetu ašë ji : «

Nayompan, aankeŋi aňoyëntŋ nŋoyëntŋ. » ⁵³ Kë bañaanŋ bašë njuubana, ɥiki bame kë akeŋi. ⁵⁴ Kë Yetu ašë mëban poonu ɥi kañen aji na a : « Poon, naŋiin » ⁵⁵ kë uhaaş ušë kak ɥi napoŋ, kë anaŋa ɥi dko mënŋ. Wi wi Yetu ašaanŋ aji na baka bawula pde ade. ⁵⁶ Bajug poonu baňonar bnuura, kë ašë ji na baka bawut kaŋup nin alonŋ uko unŋepunŋ.

9

Yetu ayil banjañan iñeen na batëb

(Maci 10.1-9,11-14; Markut 6.7-13)

¹ Yetu adu *banjañan iñeen na batëb ašë wul baka uforta na mnhina mi bahilni kadook nŋntaayi bti, kabot kajejan mmaak. ² Wi wi ašaanŋ ayil baka baya baŋup uko wi *Pşih pi Naşibaŋi na pjeban bamaakal. ³ Aji na baka : « Naktŋj nin ukoolan pa bayaaš, nin panduk, nin umañ, nin uko ude, nin untaam, nabot nawut kaya na imiša itëb. ⁴ Katoŋ kaji kayeenkanle, naneej da, kaŋo, te wi naklunŋ kapën da kaya. ⁵ Dko di bayaanŋ awo baanyeenkan, nadan danaan pdëpalën ɥi ihoŋ yi nan woli napën ɥi ubeeka mënŋ, nayuuŋna baka kë bado buŋaan. » ⁶ Wi wi banjañan bašaanŋ aya na nŋfët aŋup *Uŋup Ulil Unuura abot ajeban bamaakal na dko bti.

Herod Antipa aňal kame ñaanŋ anwoonŋ Yetu

(Maci 14.1-2; Markut 6.14-16)

⁷ Wi *Herod nantunŋa i *Galilay atiinkunŋ uko unktëpunŋ ašë ɥu kapaam ; balonŋ baji baji « *Yowan anatiinŋ ɥi pkeŋ » ⁸ balonŋ kaji « *Eli akaanŋ abi » ⁹ balonŋ kak kaji « Alonŋ ɥi *baŋupar Naşibaŋi bajon anaŋiinŋ ɥi pkeŋ. »

⁹ Kë Herod ašë ji wal mënŋ : « Yowan, nji ɥi uleef naan ddo kë bafala bkow. Kë in ašaanŋ awo ñiintŋ i ntiinkunŋ kë baji ado iko yanŋ? » Kë wi wi Herod ašaanŋ aduka wal mënŋ ala pwin Yetu.

Yetu awul pntuk pi bañaanŋ pde

(Maci 14.13-21; Markut 8.27-31)

¹⁰ *Banjañan bawoona bayaaš wal mënŋ ašë kakalëš Yetu iko yi badolonŋ bti. Yetu kë ašë duk pntuk pi bañaanŋ

✧ 9:8 Malaki 3.23.

aya agaag na baka du umban wi ubeeka wi bajaan bado Bettayida. ¹¹ Kë wi bañaan bamehan me han aşë ɕaşa. Yetu ayeenk baka bnuura, aɕini na baka uko wi *Pşih pi Naşibaɕi abot ajeban bannumiin pjeb.

¹² Unuur ujun pyob kë banjañan iñeen na batëb başë ñoga ajaka : « Jakan na bañaan baya du ntanka na nɕfët njanñogun ɕi bahilna baka uko ude, na dko dpiint, dko di nwoon di daanfëti. »

¹³ Kë Yetu aşë ji na baka : « nawulan baka bade bdiidi'an! »

Kë başë teema aji : « Nkaha ipoom kañeen na nɕëb nɕëb. Këme nwo i kaya kanugar bañaan biki bti uko ude. »

¹⁴ Biint banwoon da bawo uko ji iñeen week nyaaş iñeen kañeen (5000).

Yetu kë aşë ji na baɕaşarul : « Nadolan baka bado kaɕoona uko ji bañaan iñeen kañeen (50). »

¹⁵ Kë bado han, bañaan bti kë baɕo bnuura. ¹⁶ Wi wi Yetu aşaan ajej ipoom kañeen yun na nɕëb nɕëb nɕun, akat kës aten baɕi, abeeb Naşibaɕi ɕi iko ide yun, akitës ya aşë wul baɕaşarul aji bafah pntuk pi bañaan. ¹⁷ Bañaan bti kë bade ayok, kë baɕonkrën iko ide indukiin kë itum kkaar iñeen na ktëb.

Fimon Piyeer aɕup aji Yetu awoon Krittu

¹⁸ Yetu agaag unuur ulon na baɕaşarul awo ɕi pñehan Naşibaɕi aşë hepar baka aji : « Bañaan başal aji dwo in ba? » ¹⁹ Kë başë teema aji : « Balon baji iwo *Yowan Nabattaar, kë balon baji iwo *Eli, kë balon kak baji iwo alon ɕi *baɕupar Naşibaɕi bajon annaɕiin ɕi pkeɕ. »

²⁰ Kë Yetu aşë hepar baka aji : « Kë ɕi an, nji dwo in ba? »

Fimon Piyeer ayeenk wal mënɕ bɕup aşë ji na a : « Iwo *Krittu i Naşibaɕi ayilun. »

²¹ Wi wi Yetu aşaan aşook baka aji bawut kaɕup wa nin ñaan.

²² Akak aji na baka : « *Abuk Ñiint awo kahaj maakan, kapokana ɕi bantohi, ɕi *baɕenjan baweek na ɕi *bajukan Bgah. Balun kado bafina, unuur uwajantën aşë naɕa ɕi pkeɕ. »

Hum di di ñaan awoon kaɕaş Yetu (Maci 16.24-28; Markut 8.34—9.1)

²³ Yetu aɕini wal mënɕ na bañaan bti, aji na baka : « Woli ñaan anjal kaɕaşën, awo i kaɕilma uleeful kakuja kruɕ ki nul, kadinan phaj ji nji unuur unjinti, kabot kaɕaşën udole wo ɕi pkeɕ. ²⁴ Ñaan ankşalun pbuuran ubida wi nul alun kawaan wa ; kë anklun kawaan ubida wi nul pa nji alun kabuuran wa. ²⁵ Ñaan ahilanle aka umundu bti, adolna wa we ba woli aneemandën ubida wi tul? ²⁶ Woli ñaan alon akowari'aan, nji na nɕup ni naan, nji *Abuk Ñiint, dlun kakowari'a woli dbi na mndëm mweek mi Paapa na mi nwanjuɕ nyimanaan. ²⁷ Dɕupan na manjoonan, balon ɕi banwoon nɕa ɕi baanklun kakeɕ bë baanwin *Pşih pi Naşibaɕi. »

Ubi wi Pşih pi Naşibaɕi (Maci 17.1-8; Markut 9.2-8)

²⁸ Nnuur bakren naya pɕëp wi Yetu aɕupnun uko wan, kë aşë jej bi Fimon Piyeer na *Yowan na *Yakob aya na baka du pnkun pweek pa baya bañehan Naşibaɕi.

²⁹ Wi Yetu awoon ɕi pñehan Naşibaɕi, kë başë win kaara di nul kë daɕëlşaa, imişa yi nul kë ikak afaat feh. ³⁰ Biint batëb kë banaɕ aɕini na a : *Moyit na *Eli ³¹ banknuurun maakan. Bawo ɕi pɕiiniyaan jibi Yetu akbaañëşi ulempul, wi aklun kakeɕ du Yerutalem.

³² Fimon Piyeer na batënɕul batëb bukun baɕoyënt aront, kë wal wi batenuɕ, aşë win mndëm mi Yetu abot awin bañaan batëb banwoon na a.

³³ Kë wi biint bakan mënɕan bakyaan pduk Yetu, Fimon Piyeer kë aşë ji na a : « Najukan, unuura nwo ɕi dko di! Ntan iloona iwajant, kalon kawo ki nu, kalon ki Moyit,

kandukiin kawo ki *Eli. » Aankak ame uko wi akɔpuɔ.

³⁴ Ahum kaɔini, kē kanfēluɔ kalon kašē mara mara abi, awun baka, baɔašar Yetu kē balēnk maakan wi kanfēluɔ kawunuɔ baka. ³⁵ Kē pdiim ploɔ pašē pēna ɔi ka aji : « I, awoon Abuk naan, i nji ndatuɔ. Nadoon katiinka. »

³⁶ Wi pdiim paɔ patiinkaniin kē bašē wina Yetu ɔaɔ. ɔuɔ nɔnuur mēntan baɔašar Yetu bayompi, baantɔp nin ņaan uko wi bawinuɔ.

Yetu ajeban napoɔ i untaayi ukywēlenuɔ

(Maci 17.14-18; Markut 9.14-27)

³⁷ Wi unuɔr ujintuɔ kē Yetu na baɔašarul bakwala pnkuɔ, kē pntuk pweek pi baɔaan pašē bi pyit na Yetu.

³⁸ Kē ņiintɔ aloɔ ašē huuranaan du pntuk meetɔ aji : « Naweeɔ, dkooɔ kooɔ ; tenan abuk naan! Ul aloolan ɔaɔ i i nji nkaan. ³⁹ Untaayi uji uneeɔ ɔi a, kadola amara mara kaɔajar, kalētar, kabot kayiih. Ukak aji ujon uwutana, kaduka anoor maakan wal wi ubi i wutana. ⁴⁰ Dkooɔ baɔašaru badook wa, kē baanhinani. »

⁴¹ Wi wi Yetu ašaan ateema aji : « Nawo baɔaan bawuɔaan, banwoon baanfiyaari! Dwo kaɔo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? » Wi aɔiniin haɔ aba ašē ji na ņiintɔ : « ɔijan abuku! »

⁴² Wi napoɔ akɔogun Yetu kē untaayi ušē wata ɔi mboš adola kē aklētar. Kē Yetu ašē bēg wa, ajebana, akakana ašin. ⁴³ Baɔaan bti kē bašē ņoɔar ɔi mndēm mi Našibaɔi.

Yetu aɔup pkeɔ pi nul uyaas utēbantēn

(Maci 17.22-23; Markut 9.30-32)

Baɔaan bti bahum ņoɔar iko bti yi Yetu akdolun, kē ašē ji na baɔašarul :

⁴⁴ « Namēbaan uko wi nji kaɔupanaɔ hēnkuɔ bnuura : *Abuk ņiintɔ abi kawulana du baɔaan. »

⁴⁵ Kē baɔašar Yetu bašē wo baante uɔup mēntɔ. Uhoɔ mēntɔ upel kame ki baka, bahilna bawo baankte wa. Kē bakak aɔi phepar Yetu apiban baka wa.

In adēmnuɔ ɔi an?

(Maci 18.1-5; Markut 9.33-37)

⁴⁶ Wi wi blaɔar bašaan apēn ɔi baɔašar Yetu, kē banal kame andēmnuɔ ɔi baka. ⁴⁷ Kē Yetu ammeen nšal nji baka, ašē ɔij napoɔ aloɔ, adola kē aɔo aɔoga ⁴⁸ ašē ji na baka : « ņaan anyeenkuɔ napoɔ i ɔi katim ki naan, ayeenkēn nji ɔi uleef naan, kē ņaan anyeenknuɔ, akak ayeenk anyilnuɔ. Anwoonuɔ nampoɔi ɔi an, uɔ mēntan adēmnuɔ. »

Anwoon aampokan, awo na an

(Markut 9.38-40)

⁴⁹ *Yowan ajeɔ bɔup wal mēntɔ aji : « Naweeɔ, nwin ņaan aloɔ anjaan adook ntaayi ɔi katim ki nu, kē nneenana, ɔiki aanji gakandēr na un kaɔašu. »

⁵⁰ Yetu kē ašē teem aji : « Nakneenana : anwoon aampokan, awo na an. »

Yetu atool pya Yerutalem

⁵¹ Wi wal wi Yetu awoon i pdeenana baɔi uɔogun, kē ašē bi ɔu ɔu ɔi pya Yerutalem. ⁵² Adun ayil baɔaan balon kē bajota kadun. Wi bakyaan na bgah, ašē neeɔ du ufēɔ ulon du *ɔamariya kabomana dko dfēr.

⁵³ Baɔaan biki ufēɔ mēntɔ kē bašē pok pyeenk Yetu ɔiki atool tool pya Yerutalem. ⁵⁴ Wi *Yowan na *Yakob bawinuɔ uko waɔ ašē ji : « Ajugun, injal nɔdo bdoo bawoona baɔi babi batēr baɔaan biki, bakakan baka ufob i? »

⁵⁵ Kē Yetu ašē kok aɔoman na baka [aji : « Naamme uhaaš unwoon kaɔon ubida wi nan. *Abuk ņiintɔ aambi bi ptok nɔbida nji baɔaan, abi bi pbuuran baka. »] ⁵⁶ Kē bašē tool wal mēntɔ aya untanka umpaɔi.

Naɔašar Yetu awo kawul uleeful bti

(Maci 8.19-22)

⁵⁷ Wi bakyaan na bgah kē ņaan aloɔ ašē ji na Yetu : « Dko di ikyaan, dɔašu da. » ⁵⁸ Kē Yetu ašē ji na a : « Nɔfēš naka ihēr, kē nkaɔ nji baɔi naka intaɔ, *Abuk ņiintɔ ul, aanka dko dpafni bkow. »

⁵⁹ Akak aji na alon: « Ƨaşaan. » Kë an mënŧan ateema aji : « Nawweek, duni ŧenën te umoyën Paapa. » ⁶⁰ Kë Yetu aji na a : « Wutan bakeŧ baya bamoy bankeŧun biki baka ; iwi yaan ido kaŧiiniyaan *Pŧih pi Naŧibaŧi. »

⁶¹ Alon akak aji na a : « Ajugun, dlun kaŧaŧu, ma duni iyoonkën dya kaŧup bayiŧ naan. » ⁶² Kë Yetu aŧë teema aji : « Ñaan anjununŧ kajaar aŧë kok kafet aanhil plemp du Pŧih pi Naŧibaŧi. »

10

*Yetu ayil baŧaşarul iñeen-paaj-na-alon na batëb (72)
(Maci 9.37-38)*

¹ Wi uko wanŧ uŧëpun, kë Yetu Ajugun aŧë dat bañaan iñeen paaj na alon na batëb* (72) kak ŧi baŧaşarul, ayil baka kë bakyaana batëb batëb, ajota kadun ŧi nbeeka bti na dko bti di aklun kaŧëpna. ² Aji na baka : « Kakit kadëmi, kë balemp baŧë tiinkëŧ ; nakooŧan Ajug kakit ado balemp babi kakit ki nul. ³ Nayaani, dyilan ji nkaneel nmpoŧi du ptoof pi nñiin. ⁴ Nakŧij nin umbooŧu, nin umañ, nin kaŧapaat, naknaŧ pwul nin ñaan alon mboŧ ŧi bgah.

⁵ « Woli naneej ŧi katoh kalon, naduniin naji : “Bnuura bawo ŧi katoh ki.” ⁶ Woli ñaan i bnuura awoon ŧi katoh mënŧ, bnuura bi nañehanun bunŧ baduka ŧi a ; bë woli aanwo ñaan i bnuura, aankyeenk bnuura bi nañehanun. ⁷ ŧi katoh ki bakyeenkanan, naŧoon da, nadaan nabot nade uko wi bakwulanan, ŧiki nalemp aka na ptuumara. Nakdo kañaay na itoh.

⁸ « Woli naneej ŧi ubeeka ulon kë bayeenkan, nadeen uko wi bakwulanan. ⁹ Najebaan bamaakal biki ubeeka mënŧ nabot naji na banfëŧun da : “*Pŧih pi Naŧibaŧi pañogan.” ¹⁰ Bë woli naneej ŧi ubeeka ulon kë baanyeenkan, napën du igah kaji : ¹¹ “Ndoon dan danan pdëpalën pi ubeeka wi nan pankabunŧ ŧi ihoŧ yi nun kadukaran

pa. Kë naŧë wo kame kakŧa uko wi : Pŧih pi Naŧibaŧi pañogan.” ¹² Dŧupan, ŧi unuur wi pwayëŧ, uko wi Naŧibaŧi aklunŧ kado ubeeka mënŧ utam kapel wi badolunŧ Todom*.

¹³ « Nawuŧani, an biki ubeeka wi Koratim, nawuŧani an biki ubeeka wi Bettayida, woli mlagre mandolaniinŧ du an mandolaniinŧ lah du nbeeka nji Tir na Fidoŧ, banfëŧunŧ da badobi wohara undiimaan nŧaaku kabot kaŧo ŧi ufob kadiimanaan kë banal pŧëlëŧ nŧida nji baka. ¹⁴ Ukaanŧ kë ŧi unuur wi pwayëŧ uko wi Naŧibaŧi akdolananŧ ulunŧ katam kapel wi biki Tir na Fidoŧ. ¹⁵ Kë an biki Kapernawum, nanunŧ aji nalunŧ kadeenana te du baŧi i? Nabaa ŧëp ŧëp kawalana te du infernu. »

¹⁶ Yetu akak aji na baŧaşarul : « Ñaan antiinkananŧ, atiinkën ; ampokananŧ apokën, kë ampoknunŧ apok anyilnunŧ. »

Baŧaşar Yetu bakak na mnlilan du a (Maci 13.16-17)

¹⁷ Baŧaşar Yetu iñeen paaj na alon na batëb bakak na mnlilan aŧë ji na a : « Ajugun, nntaayi nadoo ji nado uko wi njakuŧ ŧi katim ki nu. »

¹⁸ Kë Yetu aŧë teem baka aji : « Dwin *Fatana kë awoona baŧi ajot ji kaliik liik. ¹⁹ Natenan! Dwulan mnhina mi ppoŧ nŧpula na nŧifar na pi ppoŧ phina bti pi naŧooradun, bë nin uko ulon uunkdolan do. ²⁰ Kë naŧë wo kalilan ŧi uko wi itiman ipiitaniinŧ du baŧi kapel uko wi nntaayi nŧaktiinkananŧ. »

Naŧibaŧi ayuuj bampoŧi Uŧup Ulil Unuura (Maci 11.25-27)

²¹ Wal mënŧ, *Uhaaŧ wi Naŧibaŧi uŧu mnlilan mnweek ŧi Yetu kë aŧë ji : « Dbeebu Paap, Ajug baŧi na mboŧ, wi imenunŧ iko yi bantohi na bammeenŧ, aŧë diiman ya bapoŧ bampoŧi. Yoow Paap, ŧiki wanŧ uwoonŧ uko wi inaluŧ.

²² « Paapa awulnunŧ iko bti. Nin ñaanŧ aamme nji Abukul uko wi nwoonŧ bë mënŧ Paapa a, kë nin ñaanŧ aamme uko wi Paapa awoonŧ bë mënŧ

* **10:1** Npiit nlonŧ nji unjonŧ naji : bañaan iñeen paaj na alon. ☆ **10:12** Ujuni 19.24-28.

nji Abukul a, na biki ndatun adiiman baka a. »

²³ Wi wi Yetu aſaan awuſa ti baſaſarul aſe ji na baka : « Keſ kankwinun uko wi nakwinun kanurandeni. ²⁴ Dſupan, *baſupar Naſibaſi baſum, na baſih baſum babi nal pwin uko wi nakwinun be baanwin wa, abot aſal katiink wi naktiinkun be baantiink wa. »

Uhoñ wi ñiint najoob bkow i utaak wi Famariya

(Maci 22.34-40; Markut 12.28-31)

²⁵ Ke *najukan Bgah alon anjali pſaawan Yetu aſe naſa aji na a : « Najukan, we wi nhinanun kado, kayeenkna ubida wi mnſo? »

²⁶ Yetu ke aſe teema aji : « We wi bapiitun ti ulibra wi Bgah ba? We wi iwinun ba? »

²⁷ Ke najukan Bgah ateem aji : «*Nalan Ajugun Naſibaſi i nu na kaſebu bti, na uhaaſu bti na uforta wi nu bti, na uſalu bti, ibot inſal atentu jibi inſalun uleefu.* » ²⁸ Wi wi Yetu aſaan aji na a : « Iteem bnuura. Dolan hañ ilun kayeenk ubida. »

²⁹ Ke najukan Bgah aſe nalaara pdiiman ke awo ti kafañ aſe ji na a : « Ke in abañ awo atentu naan ba? »

³⁰ Yetu ke aſe ji na a : « Ñiint alon abi walnaana Yerutalem atool pya ubeeka wi Yeriko aſe yit na bakit bgah ke bawohesa bti abot akoba bnuura, aſe duka tun ke aňogan pkeſ, ke baſool aya na bgah bi baka. ³¹ Naſeñan alon amara mara aſepna bgah menſ, awina, aňawſa'a. ³² Ke ñiint alon anklemnun du *Katoh Kaweek ki Naſibaſi† akak aſepna bgah menſ, awina, akak aňawſa'a. ³³ Ke ñiint alon i utaak wi *Famariya ankyaan bayaaſ aſe bi aňog, awina, aſe ñagi'a. ³⁴ Aňoga, akuraara ijen, na ukera na poot, aſe tan ya. Wi wi aſaan apayana ti ubuuru wi nul aſija du katoh ki bayaant, atena. ³⁵ Wi unuur ujintun, ñiint i utaak wi Famariya apenan itaka†

awul ajug katoh ki bayaant, abot aji na a : «Doon katena bnuura, woli iduk apenan itaka ilon, ke nwoona bayaaſ, kakakanu ya.» ³⁶ Yetu ahepar najukan Bgah aji : « Ti uſalu, ti bañaan bawajant bukuñ in awoonun atentu ñiint anjotun ti ptoof pi bakit bgah? »

³⁷ Ke ateem aji : « Aññagi'ulun a. »

Ke Yetu aſe ji na a : « Yaan ido kado hañ. »

Maarta na Mariya

³⁸ Wi Yetu na baſaſarul bakyaan na bgah, ke aſe neeñ ti ufetu ulon, ke ñaaſ alon anwoon katim ki Maarta adu'a pyoban du katohul. ³⁹ Maarta menſ aka aſa'ul alon anwoon katim ki Mariya, ambiin aſo ti ihoſ yi Ajugun atiink uſup wi nul. ⁴⁰ Ke Maarta ul aſe lanta na ulemp wi katoh. Wi wi aſaan abi ti Yetu aſe ji : « Ajugun, uundolu ukoolan i, wi aſa naan awutnun nji aloolan na ulemp? Jakana abi aſenkən. » ⁴¹ Ajugun ke aſe teema aji na a : « Maarta, Maarta, iba yewla we anooran bkowu, ala iko itum ba? ⁴² Uko uwo umpooſ, udoo wo wo uloolan, *Mariya adatun kafah kanuurnaaniin, baanklun kateha ka. »

11

Yetu ajukan baſaſarul pñehan Naſibaſi

(Maci 6.9-13)

¹ Yetu awo unuur ulon ti pñehan Naſibaſi du dko dlon, wi abañ ke alon ti baſaſarul aſe ji na a : « Ajugun, jukanun pñehan Naſibaſi jibi *Yowan ajukanun baſaſarul. » ² Ke Yetu aſe ji na baka : « Woli nañehan Naſibaſi najaan naji :

Paap, katimu kayiman, pſihu pabi.

³ Tenun unuur unwoon uko ude wi nnumiin,

⁴ miirun ipekadu yi nun,

jibi un nkmiirun bañaan bti banjubanun un,

iſe iwut kawutun njot ti kaguuru. »

✱ 10:27 Pleſan 6.5; Bgah 19.18. † 10:32 Ñiint alon anklemnun du Katoh Kaweek ki Naſibaſi : awo i pſini pi Lewi. ‡ 10:35 Itaka yi awulun iwo baluk bi nnuur nteb bi nalemp.

⁵ Yetu akak aji na baka : « Woli alon ʒi an aka nanoh, aya du a na utejan mnjel, ajaka : “Nanoh, ʒeʒanaan ipoom iwajanʒ ʒun. ⁶ Nanoh naan alon abaan aban ban awoona bayaaʒ, bē mēnka uko uwula ade.” ⁷ Naʒal aji undu aʒemna du meeʒ kaji : “Kdo kanooran, ddēt bgah abot apiinʒ na bapoʒ, mēnhinan pnaʒa kawulu ipoom.” ⁸ Dʒupan, woli aando naʒa awula ipoom ʒiki awo nanohul, abi naʒi'aara naʒa kawula uko wi anumiin ʒiki ayewlēna*.

⁹ « Djakan : Nañehaan, nalun kayeenk, nalaan, nalun kawin, nakob kobaan, balun kahaabēʒan. ¹⁰ Hēnk di uwoon, ñaan aññehanun aka, anklaan awin ; kē ankob kobanun, bahaabēʒa.

¹¹ « Ahoŋ ʒi an i i abukul akñehanun uʒēb aʒē wula upula ba? ¹² Kēme kak añehana pneem, aʒē wula utifar? ¹³ Woli an nandoon awo bado buʒaan name pwul babukan iko inuura, naʒalanun nʒaaʒ hum nʒi nʒi Aʒinan i baʒi ahilanun kaʒen bankñehanulun Uhaaʒ wi nul? »

Yetu na Beltebul

¹⁴ Unuur ulon, Yetu adook untaayi unneejuŋ ʒi ñiinʒ alon ambiiʒun bʒup. Wi untaayi upēnun kē ñiinʒ mēnt aʒē kak aʒiini, pntuk pi bañaan kē paʒē ñoŋar maakan. ¹⁵ Balon ʒi baka kē baʒē ji : «*Beltebul†, uweek wi ntaayi, uwululun mnhina mi pdook ntaayi. » ¹⁶ Balon kē baŋal pten Yetu, aji na a ado mlagre adiimanaan kē awoona du Naʒibaʒi.

¹⁷ Kē Yetu, ammeen nʒal nʒi baka aʒē ji na baka : « Woli bañaan biki uʒaak uloolan bagut, batok utaak di, itoh ido kajotna kaloolan kaloolan.

¹⁸ Woli *ʒatana agut na uleeful hum di di pʒihul paknaʒun ba? Naji dji kadookna ntaayi ʒi katim ki nul.

¹⁹ Woli dji kadook ntaayi ʒi katim ki Beltebul, bankʒaʒanan badook na nʒa ʒi katim ki in? Ukaan kē bukal ʒi nleef nʒi baka bakluŋ kadiiman kē naanfaŋi.

²⁰ Bē woli pkoñ pi Naʒibaʒi, pi pi nʒi

kadooknuŋ ntaayi, *Pʒih pi Naʒibaʒi paban ʒi an keeri.

²¹ « Woli ñaan ankaan uforta abot awo na iŋaan an aʒ ayen katohul, bka bi nul baankbanana. ²² Aʒē wo woli alon ampelanulun uforta abii, awata, ayeenk iŋaan bti yi ahaʒun, aje bka bti bi ayeenkun ʒi a kafaʒa bañaan.

²³ « Anwoon aanwo na nʒi aʒoorēn. Anwoon aantēnkēn pyitrēn batani agar ba. »

Untaayi ukak du katoh ki wa (Maci 12.43-45)

²⁴ Yetu akak aji : « Untaayi upēnle ʒi ñaan i ubiin awo. Uji uñaay du *pndiiʒ, kala dko dfēt, kaya kabi. Wi uyaan awo uunwini, uji uji : “Dkak du katoh ki naan, ki mpēnnun.” ²⁵ Wi ukakun, uji uʒēnk ka kawetana ajinʒ, aboman bnuura. ²⁶ Wal mēnt, uji uyaar ntaayi paaj na ulon nʒanwuʒun apel wa, nʒabi kafēt da. Ñaan mēnt kaʒē kak wal mēnt kawuʒēn kapel kateeku. »

²⁷ Wi aʒiiniin han, kē ñaʒ alon aʒē huuranaan du pntuk meeʒ aji : « Ñaʒ ambukiin, abootan, anuurandēni. »

²⁸ Kē Yetu aʒē teema aji : « Iwo kaji, banktiinkun Uʒup wi Naʒibaʒi abot aʒaʒ wa banuurandēni! »

Baji na Yetu adiiman kē awoona du Naʒibaʒi

(Maci 12.38-42)

²⁹ Bañaan batuma tum abi, kē Yetu aʒē ji na baka : « kawuun ki kawo kawuʒaan, kawo ʒi phepar mlagre mankdiiimanun kē dwoona du Naʒibaʒi. Baankwin nin uko ulon umpaʒi na wi Yonat *Naʒupar Naʒibaʒi adiimanun. ³⁰ Jibi Yonat* adiimanun biki ubeeka wi Niniwe kē awoona du Naʒibaʒi, hēnk di *Abuk Ñiinʒ akluŋ kadiiman biki kawuun ki kē awoona du Naʒibaʒi. ³¹ ʒi unuur wi pwayēʒ Naʒih ñaʒ i utaak wi ʒaba alun kanaʒa na bañaan biki kawuun ki, kayuuj kē baduknaanaa, ʒiki awoona du kaban ki umundu pbi katiink uʒup unʒa

* **11:8** Kēme ʒiki alun kakowa woli aanwula. † **11:15** Beltebul dawo Katim kalon ki ʒatana, uweek wi ntaayi. ✧ **11:30** Yonat 3.3-5. ✧ **11:31** 1 Baʒih 10.1-10.

wi *Falomon naſih[☆], k  alon aſ  wo  i ampelun Falomon naſih. ³²  i unuur wi pway s, ba aan biki Niniwe balun kana a na biki kawuun ki kayuun k  baduknaana,  iki bukal biki Niniwe, babi wut pjuban wi batiinki u up wi Yonat, alon k  aſ  wo  i, ampeli Yonat. »

Uho  wi unkaniya

³³ Nin  naan aanji tehan unkaniya kaſ   u wa du b not, k me kaf t wa na kakana, baji ba u wa du bko duu  bankmbiin bahilna bawin bjeehi. ³⁴ K s kawoon unkaniya wi uleef wi nu. Woli k s ki nu kawo kjob, uleefu b i kak uwo  i bjeehi ; b  woli kamaaki, uleefu b i kak uwo  i bd m. ³⁵  aafaraan bjeehi banwoon  i iwi bawo bd m! ³⁶ Woli uleefu b i uwo  i bjeehi, b  nin bd m baanwo  i wa, ujeeh wul b i ji woli unkaniya ujeehan  naan.

Yetu a ook bafaritay na bajukan Bgah

(Maci 23.4-36)

³⁷ Wi Yetu ak iiniin han, k  *nafaritay alon aſ  du'a pyoban du kato-hul, k  aya aneej a o pde. ³⁸ Wi nafaritay awinun k  Yetu aa  now duna i en aba jun pde ji udolade wi *bayuday, aſ   onjar.

³⁹ K  Ajugun aſ  ji na a : « An buk bukuun an bafaritay, naji nawent ikoopa na iraata yi nan bnuura  i bdig, kaſ  wut uleefan meet u um na uſal wi kakii na m ot. ⁴⁰ An bawaan  ſal biki! M nt andolon bdig adolan meet i? ⁴¹ Na pan  ep na en bajuuk uko unwoon du iraata yi nan meet, wal m nt iko b i iſ  iwo ijint  i an.

⁴² « Nawu ani, an bafaritay, nanjaan nawul kafah ki Naſiba i[†]  i iko b i yi nakjaarun, kado wul bduug s na bnkaafu, na iko impo i yi natepiin, kaſ   ilma pwo ba ool na p al Naſiba i. Uko wan wi wi nawoon i lah kado, kaſ  kawut ka ilma undukiin.

[†] 11:42 Kakit kaji kado ifah i een, kalon kaji kawo ki Naſiba i. [§] 11:44  i bayuday, woli  naan apoſ bh r bi pnguran i opi, iinji khil pneej katoh ka ehanaani Naſiba i b  iindo ba ow ajint. [☆] 11:51 Ujuni 4.8; 2 Njuur nuur 24.20-22.

⁴³ « An bafaritay Nawu ani, an nanjalun p o kadun du *itoh i ehanaani Naſiba i, abot aji nanjal banohnt enan  i dko di ba aan. ⁴⁴ Nawu ani, an nanwoon ji i er yi pnguran inwoon iinka umarkaani, yi  naan ajaan apoſ b  aanji me . »

⁴⁵ Wal m nt k  *najukan Bgah alon aſ  jaka : « Najukan, wali ik iiniin han, ikarun kak di! » ⁴⁶ K  Yetu aſ  teema aji : « An bajukan Bgah kak, Nawu ani, an nanjaan na u ba aan pku a bdaaj bdi  kaſ  wo naando ji nadeen pko  plooman pban ba! ⁴⁷ Nawu ani, naji naniw i er yi *ba upar Naſiba i te baſinan bafinun baka. ⁴⁸ H nk nadiiman k  nawo  i udolade uloolan na baſinan. Bukal bafinun k  naſ  niw i er! ⁴⁹ Ukaan k  uſal un na wi Naſiba i u up aji : “Dluun kayil ba upar naan na *banja an du baka ; balun kafin balon  i baka, kahajan balon.” ⁵⁰ Kawuun ki keeri ka op na p aak pi ba upar Naſiba i b i pi batulun du wi umundu uwoonun. ⁵¹ Balun kahepna  i pke  pi Abel te kaban du pke  pi Fakariya i bafinun  i dko danwoon  i p oof pi umeeſa wi b enan na *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naſiba i.  Aa, d upan, kawuun ki kalun kahepna  i uko wan.

⁵² « Nawu ani an bajukan Bgah nam banun kaniigſaani ki ume, awo naanneej an  i  leefan, abot aneehan banjalun pneej baneej. »

⁵³ Wi Yetu ap nun da, k  bajukan Bgah na bafaritay baſ  deeba era maakan awo  i phepara iko itum, ⁵⁴ ado na p aawana kahilna katapara b up.

12

Yetu a ook ba aan  i kalagare

¹ Wal m ntan, ba aan batum maakan adoo poſar. K  Yetu aſ  ji na ba aſarul duna : « Nalipariin uko utaaajanaan p on wi *bafaritay : kalagare. ² Nin uko ulon unhakuun

uunkluŋ kawo uunkpën kawinana, kë nin uko uloŋ ummeniin uunkluŋ kawo uunkmeeta.

³ « Ukaŋ kë uko wi naŋupun du bdëm uluŋ katiinkana na pnak, uko wi nahoopaŋ du meet dandëtuŋ uluŋ kahuurana du itoh duuŋ. »

In i i ñaaŋ awoon kado kaŋi?
(Maci 10.28-31)

⁴ Yetu akak aji : « Dŋupan, an banoh naan : nakdo kaŋi banhilanun pfiŋ uleef aŋe wo baanhilan pdo uko umpeluŋ waŋ. ⁵ Ddiimanan i nawoon biki kado kaŋi : nadoon kaŋi Naŋibaŋi ankaŋ mnhina mi pfëlan du infernu, wi nakeŋuŋ. Aa, dŋupan, ul i i nawoon kado kaŋi.

⁶ « Baanji bawaapar nŋiiru kañeen nŋduŋ nŋëb i? Kë Naŋibaŋi aŋe wo aanji ŋilma nin uloolan ŋi ŋa. ⁷ Uwel wi bkow bi nan bti udo fënan. Naklënk keeri nin ukoolan, ŋiki nadëm apel pntuni pi nŋiiru. »

Pdinan këme ppok Kritt
(Maci 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Yetu akak aŋiini na baka aji : « Dŋupan na manjoonan, ñaaŋ ankdi nanun ŋi kadun ki bañaan kë awo naŋaŋaraan, *Abuk Ñiint aluŋ kadinan ŋi kadun ki nwanjuŋ ŋi Naŋibaŋi kaji awo naŋaŋarul ⁹ Kë ñaaŋ ankpoknuŋ ŋi kadun ki bañaan, dluŋ kapoka ŋi kadun ki nwanjuŋ ŋi Naŋibaŋi. ¹⁰ Ñaaŋ anktupuŋ buŋaan ŋi Abuk Ñiint bahilan kaluŋ kamiira wa, kë woli ñaaŋ akar *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi baankluŋ kamiira wa. ¹¹ Woli bañoŋan pya kawayëŋ du itoh iñehanaani, këme ŋi kadun ki baŋih këme bantunja, nawutan kahaajala pme jibi nakyaan kayeŋan nleefan këme uko wi nakyaan kaŋup, ¹² ŋiki Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujukanan wal mënŋ uko wi nakŋupuŋ. »

Uhoŋ wi ñiintŋ nayok nawaan uŋal

¹³ Kë ñiintŋ aluŋ anwoon ŋi pntuk aŋe ji na Yetu : « Najukan, jakan na abuk paapa abi nfaaŋiir iko yi aŋinun adukaruŋ un. » ¹⁴ Kë Yetu aŋe teema aji : « Ñiintu, in abaan aŋu'en pwo nawayëŋ këme nafaŋ bka bi nan ba?

» ¹⁵ Wi wi Yetu aŋaŋ aji na bañaan bti banwoon da : « Naŋaŋaraan kaŋal bka, ubida wi ñaaŋ unwoona ŋi bka, ahille adoo yok maakan. »

¹⁶ Wal mënŋ, kë aŋe hoŋ na baka aji : « Ñiintŋ aluŋ nayok abi ka nŋeeh, kë nŋawul nŋdeey nŋtum, ¹⁷ kë aŋe wo ŋi phepar ŋi uŋalul aji : “Dbaa do do hum ba? Mënka dko dhankni nŋdeey ŋi naan bti.”

¹⁸ « Wi wi aŋaŋ aji : “Hënk di di nŋi kadoluŋ: dfom inkuti yi naan, kaŋiir indëmuŋ apel yi, kahank da nŋdeey ŋi naan bti na bka bi naan. ¹⁹ Wal mënŋ kaŋe ji na bkow naan : ‘Aŋe wo, ihank iko itum pa nŋsubal nŋtum ; noorfënan, ide, idaan, ido kanoha.’ ”

²⁰ « Kë Naŋibaŋi aŋe ji na a : “Iwi nanaaf, iŋaŋan pŋefëntŋ na utejan wi nŋa wi. Hënkun, in akjejuŋ uko wi ihankaruŋ bkowu ba?”

²¹ « Hënk di uwoon ŋi ñaaŋ anjaan ahanka hank iko pa bkowul, anwoon aanji la pyok pi Naŋibaŋi. »

Nahaŋan Naŋibaŋi
(Maci 6.25-34)

²² Wi wi Yetu aŋaŋ aji na baŋaŋarul : « Uko waŋ ukaŋ kë njakan, nawut kaŋaaf uko ude wi nanumiin pa ubida, këme iko iwohara yi nanumiin pa uleef wi nan. ²³ Ubida upel pde, kë uleef upel imiŋa. ²⁴ Natenan nŋtomaali ; nŋaanji nŋatepi, nŋaanji nŋakit, nŋaanka nin inkuti ihankni nŋdeey, kë Naŋibaŋi aŋe ji wul ŋa uko ude. An napel nŋkat di! ²⁵ Ahoŋ ŋi an ahilanun ŋi manŋaaf kaŋoŋalëŋ unuur uloolan ŋaŋ ŋi ubida wi nul? ²⁶ Woli naandoo hilan pdo uko wi, unwoonun umpoŋi, we uwoon pŋaaf iko indukiin?

²⁷ « Natenan iŋeeñ inuura yi ugof wi uteh jibi ijaan idëm, iinji ilemp, iinji iŋiir. Kë nŋe jakan, *Falomon nŋaŋih ŋi pdëm pi nul bti, aambaan kañëgi'aara ji kalon ŋi ya. ²⁸ Ujaagal uwo nŋa du uteh, faan baluŋ bafël wa du bdo, kë Naŋibaŋi aŋe ji woharana woharan wa iko inuura. An nanwoon naanfiyaar akëŋan, nameen na manjoonan kë Naŋibaŋi aluŋ kawoharënan kak.

²⁹ « An kak, nakdo kala uko ude këme uko udaan, nawutan kahaajala. ³⁰ Iko yan yi yi banwoon baanfiyaar Naşibaţi bajaan babi wo wo ti pla, kë an, Aşinan ame kë nanuma iko mënţ. ³¹ Nawo i kaţep ţep kala Pşih pi nul, naşë nayeenk kak iko mënţ. »

*Nalaan pyok pi baţi
(Maci 6.19-21)*

³² Yetu akak aji na baka : « An nanwoon batani bmpoţi, naklënk, ulil Aşinan kë awulan Pşihul. ³³ Nawaapan bka bi nan nabot naţen itaka bajuuk. Nawoon na n̄mbooţu n̄anwoon n̄aanji n̄atowa. Naţuun bka bi nan du Naşibaţi. Baankya katoka da. Bakiiş baanhilan kaban ba, këme n̄bob n̄atok ba. ³⁴ Na manjoonan, dko di bka bi nan bawoon dul di kaţëb ki nan kakwoon. »

*Balemp banwoon bten ayoonk ubi
Abuk Ńiinţ*

³⁵ « Nabomandëran, nawohara iko yi ulemp, nawutan n̄kaniya ni nan n̄ado kayik. ³⁶ Nawoon ji balemp bankyoonkun ajug baka awoona bniim, bahaabëşa plëman wal wi akbihan bi kakob ti pa. ³⁷ Balemp biki aktënkuş bawo bten wal wi akbanuş banuurandëni! Dţupan na manjoonan, ajug baka awohara iko yi ulemp, kado baka baţo kaşë kayiş baka. ³⁸ Woli ajug baka abi na mnjel, këme aţep mnjel, woli aţenk balemparul kë bawo bten, banuurandën keeri!

³⁹ « Nameen bnuura uko wi : woli ajug katoh ame lah wal wi nakiiş awoon i kabi, aankwuta aneeş du katohul. ⁴⁰ An kak nabomandëran, ţiki *Abuk Ńiinţ aluş kabi ti wal wi nawoon naanhaţi. »

*Baţaşar Yetu bawo kado bnuura
ulemp wi aţuun baka pdo
(Maci 24.45-51)*

⁴¹ Kë Fimon Piyeer aşë ji na Yetu : « Ajugun, un baţaşaru n̄kaan kë ikhoñ han, këme bañaan bti baka? » ⁴² Kë Ajugun aşë teem aji : « In

awoon nalemp natoool natit i ajug katoh aktuun ti kadun ki bañaan biki nul, ado kawul baka kafah ki n̄deey ki baka uwoori ubanle. ⁴³ Nalemp i ajug katoh aktënkuş ti ulemp wi aţu'u luş wal wi akkakun, un mënţ anuurandëni. ⁴⁴ Dţupan na manjoonan, ajug katoh ahankana bka bi nul bti. ⁴⁵ Bë woli nalemp aji ti uşalul kë ajugul ajon ubi, aşë naţa akob balemp biinţ na baaţ, ade adaan akuş, ⁴⁶ ajug nalemp mënţ aluş kabi, ti unuur wi awoon aankyoonka, na wal wi awoon aammee, kaşë kaha-jana bnuura kabot kadola jibi bajaan bado na bañaan banwoon baanfiyaar Naşibaţi.

⁴⁷ « Nalemp ammeen uko wi ajug katoh aşaluş, aşë wo aamboman nin ukoolan këme ado wi aşaluş ul ti uleful, aluş kakoba maakan. ⁴⁸ Kë anşaan ado uko unkëşuş bakoba bë aamme, akoba btiişu. Ńaan i bawuluş uko utum, baluş kahepara uko utum, kë i bahankanuş iko utum, baluş kahepara kak iko intumuş apel. »

*Yetu aambi bi pţij mnjeeh, bpaţşër
bi bi aţijun*

⁴⁹ Yetu akak aji : « Dbi ti umundu pţij bdoo, aşë n̄al bado bi bateh teh! ⁵⁰ Dwo i kaneeş ti mnhaj* jibi ñaan ajaan aneeş ti meel woli ayeenk *batitmu, kë uşal wi naan uşë ţëla ţëla maakan ji mbi ndo kaneeş ti ma.

(Maci 10.34-36)

⁵¹ « Naşal aji dbi bi pţijan btiinkar i? A-a, dţupan, dbi bi pţij bwaysër. ⁵² Kajunna n̄ta, woli bañaan bawo kañeen ti katoh, baanktiinkar, bawajant baaţara batëb, batëb baaţara bawajant. ⁵³ Ajug katoh aluş kanaşara abukul ñiinţ, abuk katoh ñiinţ akuş anaşara aşin. Ńaaţ anaşara abukul ñaaţ, abuk katoh ñaaţ, anaşara anin, ñaaţ nayotan anaşara ahar abukul, ababul akuş anaşara anin ayinul. »

*Pten kame iko inkţëpun
(Maci 16.2-3)*

* 12:50 Bapiit ti ugrek aji : Dwo i kayeenk batitmu.

⁵⁴ Kë Yetu aşë ji na pntuk : « Woli nawin infëluŋ kē ijën du kayoba, ƚi dko mēntŋ naji naji uşubal ubi, kē uji ubiha. ⁵⁵ Kē woli uyook ufuuƚna btammaŋu, naji naji dko dayik nƚa, kē daji dayika. ⁵⁶ An balagare, nahil pme uko wi iko yi baƚi na yi mboş ijakuŋ, aşë wo naanhil pyikrën uko wi Naşibaƚi akdolun nƚa di. »

(Maci 5.25-26)

⁵⁷ « Kē we ukaaŋ kē naanji nayikrën an ƚi nleefan uko unwoon unuura ƚi kēş ki Naşibaƚi? ⁵⁸ Woli iya na ņaaŋ alon i nakaan bƚup du *uruha, doon kala pba pŋom na a ƚi bgah, kaƚi aŋooƚu du kadun ki nawayëş, uŋ mēntan awulu nalemparul awatu ukalabuş. ⁵⁹ Dƚupu, iinkpën du ukalabuş bē iinluka te pataka pbaaŋşaaani. »

13

Nawutan pjuban naƚëlëş nƚida

¹ ƚi nƚwal mēntŋ, kē baŋaaŋ balon başë bi, akakalëş Yetu uko wi bagalilay, biki *Pilata doon kē bafinŋ kē pŋaaƚ pi baka panaakiir na pi nƚtaam nƚi baƚjuŋ afiŋar Naşibaƚi. ² Kē aşë teem baka aji : « Naşal aji bagalilay mēntŋ bawo bajuban apel bagalilay bandukiin bƚi ukaaŋ kē bahaj haŋ i? ³ Dƚupan mēntŋ hēnk da, nawutan pjuban, naƚëlëş nƚida kēme nakeƚ an bƚi ji baka.

⁴ « Kē baŋaaŋ iŋeen na bakreŋ biki pmboš pweek pi uniw wi Filowe pajotnuŋ afiŋ, naŋuur kē bajuban apel baŋaaŋ biki Yeruŋalem bandukiin bƚi i? ⁵ Dƚupan, mēntŋ hēnk da, woli naanwut pjuban, aƚëlëş nƚida nakeƚ an bƚi ji baka. »

Uhoŋ wi bko banwoon baanji babuk

⁶ Kē Yetu aşë kakalëş baŋaaŋ uhoŋ wi : « ņiintŋ alon abi tepi blemani* du uƚeeh wi nul. Abi pmar mnlemani aşë wo aantēnk nin ploolan ƚi ba. ⁷ Wi wi aşaaŋ aji na nalemparul : “Ddo nşubal nƚwajaŋŋ nƚi njaki kabi pmar mnlemani bē mēnji kaƚēnk ba

babuk. Tiban ba. Babaa wo i kado kanooran mboş we ba?” ⁸ Kē undu aşë teema aji : “Ajugun, wutan ba kak piikal, nwuŋëş mboş ƚi pƚeeƚ pi ba, mmēŋan ba. ⁹ Ulome balun babak. Woli baambuki, kbaa tib ba.” »

Yetu ajeban ƚi unuur wi pnoorfën wi bayuday ņaaƚ anƚakmuŋ

¹⁰ Yetu awo ƚi pjukan du *katoh kaŋehanaani ki bayuday kalon ƚi *unuur wi pnoorfën. ¹¹ Kē ņaaƚ alon aşë wo da i untaayi udolon kē aƚakēm ado nşubal iŋeen na bakreŋ ; aŋuuk aanak ahil nin phetan uleef. ¹² Wi Yetu awinulon aşë du'a aji na a : « ņaaƚu, pmaak papën ƚi iwi. » ¹³ Wi wi aşaaŋ apafa iŋen, ƚi dko mēntŋ kē aheti, aşë jun pbeeb Naşibaƚi.

¹⁴ Kē naweek i katoh kaŋehanaani aşë deebaƚ uko wi Yetu ajebanun ƚi unuur wi pnoorfën. Aƚiini wal mēntŋ na pntuk pi baŋaaŋ aji na baka : « Naka nnuur paaj nƚi ņaaŋ ajaan awo kalemp. Nawo i kabi ƚuŋ nnuur mēntŋ pdo bajebanan, mēntŋ ƚi unuur wi pnoorfën wa. » ¹⁵ Ajugun kē aşë teema aji : « An balagare! ƚi unuur wi pnoorfën, jēm andoli ƚi an aji fēnëş uwit wi nul kēme ubuuru wi nul du kampen kaŋooƚ wa uya udaan i? ¹⁶ Kē ņaaƚ i, anwoon i pntaali pi *Abraham, i *Fatana atanun nşubal iŋeen na bakreŋ, aanwo i kafēnëş ƚi unuur wi pnoorfën i? » ¹⁷ Wi ajakuŋ haŋ, kē banklaƚulun bƚi başë kowa fuƚ, baŋaaŋ kē başë lilan ƚi iko inuura iweek bƚi yi akdolun.

Uhoŋ wi pbuk pmpoƚi panjaan pabuk bko

(Maci 13.31-32; Marku 4.30-32)

¹⁸ Wal mēntan kē aşë ji : « Na we wi *Pşih pi Naşibaƚi panaamuŋ ba? Kē na we wi nhilanun pnaamntŋen pa ba? ¹⁹ Pawo ji pbuk pmpoƚi pi ņaaŋ ajejuŋ aƚepi du uƚeehul. Kē panaƚaa, akak bgof, kē nƚkat nƚadoo bi ado intan ƚi inah yi ba. »

Uhoŋ wi uko utaajanaan pşon

(Maci 13.33)

* 13:6 Bapiit aji bko mēntŋ bawo Figuiet ƚi umbaabu.

20 Yetu akak aji : « Na we wi nhi-lanuj kanaamntën *Pših pi Naşibaţi ba? 21 Panaam ji bko btişu bi ñaaş ajaan aţu  i pşon ptum te pado taaj bti. »

Plëman pamminuj

22 Wi Yetu akyaanţun pban Yerutalem, aţëpna  i  beeka na  fët ajukan aşë ya. 23 Kë alon aşë ji na a : « Ajugun, bañaan bantiinku bakluş kabuur i? » Kë aşë ji na baka : 24 « Natamaan naneejna plëman pamminuj,  iki dţupan, batum baluş kado na pneej bë baankhilan. 25 Woli ajug katoş anaţa adoo tuş plëman, kë naşë hoş du bdiş, nakob plëman kabot kakooş bahaabëşan kaji “Ajugun, haabëşun plëman.” Aşë teeman kaji : “Mëmme di nawoonuş.” 26 An naşë ji na a : “N de akuş adaan na iwi, kë ikuş ajukan  i igah yi nun.” 27 Ul kaşë teem kaji : “Mëmme di nawoonuş, an bti bado buţaan, nalowaan.”

28 « Naluş kawooni, kadeebaţ, katibrën iñiñ wal wi nakluş kawin *Abraham na *Itaak na *Yakob na *baţupar Naşibaţi bti du Pşih pi Naşibaţi, an  i  leefan başë bafëlan bdiş. 29 Wal mënţ, bañaan başë bapëna umayar unuur, kayoba, btamşanka na btammaņu kabi pmaar ufettu uweek du Pşih pi Naşibaţi. 30 Kë hënk di di balon  i bambaañşaanuş bakluş kawo bateek, kë balon  i bateek baluş kawo babaañşaan. »

Yetu aţëgara Yerutalem (Maci 23.37-39)

31  i wal mënţan kë *bafaritay balon başë bi  i Yetu aji na a : « Pënan  i dko di iya dmpaţi, *Herod a al kafinju. » 32 Kë aşë teem aji na baka : « Nayaan naji na unfëş waņ: “dpënan  ntaayi  i bañaan kabot kajeban bañaan n a na faan, unuur uwajanţën, nşë mba ulemp wi naan.” 33 Kë nşë wo i kaya na bgah naan n a na faan na kankoţan. Hënk di uwoon, na man-joonan nin *Naţupar Naşibaţi alon aanhil kakeţna du dko dlon dampaţi na Yerutalem.

34 « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaan kfij baţupar Naşibaţi, katap biki ayiliñ mnlak,  yaaş  tum ddo na p onkrën babuku jibi uguk ujaan uboof  buk wa, kë ipoki. 35 Ènhën, Naşibaţi aluş kadukaran katoşan. Kë nşë  upan, naankak awinën te wal wi nakluş kado kaji : “Bnuura bi Naşibaţi  i ankmbiin  i katim ki Ajugun!” »

14

Yetu ajeban ñiinţ anwoon na  ntëñ

1  i *unuur wi pnoorfën ulon Yetu aya pyoban du uko naweek alon i *bafaritay, kë bañaan başë wo  i ptena bnuura. 2 Kë ñiinţ alon anwoon na  ntëñ aşë wo  i kadunul. 3 Wi wi Yetu aşaan ahepar *bajukan Bgah na bafaritay aji : « Bgah bi nun badinan ñaan ajeban namaakal  i *unuur wi pnoorfën këme baandinani? » 4 Kë başë yomp. Yetu kë aşë ban namaakal ajebana aşë dola kë ayaa. 5 Wi wi aşaan aji na baka : « Ahoş  i an awoon aankpënan  i dko mënţ abukul këme uwitul unjoti  i pliik  i unuur wi pnoorfën ba? » 6 Kë baanhinan ateema.

Pdat dko d o

7 Yetu awin kë bambiin pyoban baji badat dko d o di kadun, ukaan kë ahoñ na baka, aji : 8 « Woli badu'u ufettu wi bniim, wutan kaya ka o du kadun. Iwo ka i nayoban ampeliñ abi aban, 9 andu'anan pyoban iwi na a aşë bi, aji na iwi i en ñiinţ mënţ a o. Wal mënţ inaţa kawo na mnkow kaya ka o du kafeţ. 10 Kë woli badu'u ufettu, yaan i o du kafeţ, andu'iñ pyoban abile, aşë ji na iwi : “Nanoh ñogan moş kadun.” Wal mënţ, idëm  i kadun ki bañaan bti ban oon na iwi  i umeeşa. 11 Hënk di uwoon, ñaan ankdëmanuş bkowul, baluş kawalana, kë ankwalanuş bkowul, baluş kadëmana. »

Naduun bajuuk pyoban

12 Yetu akak aji na andu'uluş pyoban : « Woli idu bañaan pyoban këme pde kañah, wutan kadu banohu,

babuk şaaş, bayiţu k eme bakintu bayok,  iki bukal baluŋ kadu'u kak pyoban k eme pde ka ah, uwo baluk bi nu. ¹³ K  woli ido ufettu,  epan  ep idu bajuuk, ban akmuŋ, bankjiinkuŋ, na bakuul, ¹⁴ i e inuurand en,  iki baankhilan pluku. Na manjoonan, iluŋ kaluka  i wal wi ba aaŋ batool bakna iŋ  i pke . »

*Bampokuŋ pbi pyoban
(Maci 22.1-10)*

¹⁵ Wi alon  i biki baduun pyoban atiinkuŋ uko waŋ a e ji na Yetu : « Ankluŋ ka o kade du *P ih pi Na iba i anuurand en! » ¹⁶ K  Yetu a e ji na a : « N iintu alon abi wo i pdo ufettu uweek a e du ba aaŋ batum. ¹⁷ Wi wal wi pde ka ah ubanuŋ k  a e yil nalemparul aya aji na biki aduun: “Nabiini, ka ah kabaa.”

¹⁸ « K  ba e junna aloolan aloolan bukal bti pji amiir baka. Nateek aji na a : “Dba nug nug u eeh, dwo i kaya pten wa, dkoo u koo  miiraan.”

¹⁹ K  alon aji na a : “Dba nug nug  ngit i een  jaari dya h nk pten jibi  aklempi, dkoo u koo  miiraan.”

²⁰ Alon k  aji na a : “Dba niim niim h nkuŋ, uka  k  m nhilan pbi.”

²¹ « K  nalemparul aya akakal eş ajugul uko wi bateemuluŋ. Ajug katoh adeeba  wal m ntu a e ji na nalemparul : “Faraan iya du iyiti na igah yi ubeeka i j en  i, bajuuk, ban akmuŋ, bakuul na bankjiinkuŋ.” ²² K  nalemparul aya akak aji na a : “Naweek, ddo uko wi ijakuŋ k  dko daantuma tum.” ²³ K  ajug katoh a e ji na a wal m ntu: “Yaan na igah yi   eeh ido ka a  ibiig, idab er ba aaŋ, katoh naan kahilna katum.” ²⁴ D upan, nin alon  i bateek biki nduun aank em ka ah naan. »

*Pduk iko bti ka a  Yetu
(Maci 10.37-38)*

²⁵ Ba aaŋ batum bawo  i ppo  na Yetu ; k  a e kok aji na baka : ²⁶ « Woli  aaŋ abi  i nji b  aan al en maakan apelan a in, anin, aharul, babukul, ba a'ul na baweekul na uleeful kak, aanhil pwo na a araan. ²⁷ Anwoon

aankuŋa krut ki nul kadinan phaj ji nji udole wo  i pke , kapo   i kafet ki naan, aanhil pwo na a araan. »

²⁸ « Ahoŋ  i an ajaan a al pniw katoh kaweeek b  aanji dun ka o ka al bnuura katen itaka yi anumiin, kame me ahilan pniw ka kaba? ²⁹ Woli aando haŋ, ajun pniw b  aambi hilaan pbaa  eş, bankwinuŋ ka babeŋa ³⁰ kaji : “N aan i ajunuŋ pniw b  aanhilan pbaa  eş!”

³¹ « K  na ih ahoŋ ajaan wonti aya pgut na naših alon aanji dun ka al katen me ahilan na bangoli i een-week  yaaş i een week (10.000) pgut na anwoon na bangoli i een-week  yaaş i een-week   eb ba (20.000)?

³² Woli aanhilani, ayil du na ih undu wi ahumuŋ nlowi, kakoo a batiinkar.

³³ K  h nk di uwoon, woli alon  i an aanduk bka bi nul bti aanhil pwo na a araan. »

*Pnam panya uŋ
(Maci 5.13; Markut 9.50)*

³⁴ Yetu akak aji na baka : « Pnam pawo uko unuura, pa ale kak aya , bakakanaan kataabare ki pa na we ba? ³⁵ Nin paankak anuura pa mbo , k eme pa um  an ; paji pafel.

« Ankaan ibat  itiinkni, atiinkan. »

15

*Uho  wi unkaneel umpo i unneemuŋ aku  awinana
(Maci 18.12-14)*

¹ *Bakobraar daa a na bado bu aan bti baji ba og Yetu, katiinka. ² *Bafaritay na *bajukan Bgah ba e kahoopa er kaji : « N iintu i aji naakiir na bado bu aan, kabot kade na baka. »

³ K  Yetu a e ho  na baka aji : ⁴ « Ahoŋ  i an ajaan aka n e  kaneel i een-week a e neemand en uloolan, aanji duk  undu du p aar, kaya pla unneemuŋ, te wi awinan wa? ⁵ Wal wi awinuŋ wa, aji lilan maakan, kalap wa, ⁶ kaya katoh, kadu banohul na bakintul, kaji na baka : “Nalilaan na nji, dwiun unkaneel wi naan unneemuŋ.” ⁷ K  h nk di uwohan,

mnlilan mnweek manwo du baŕi pa nado buŕaan aloolan anŕelŕuŕ ubida kapel baŕaan baŕum* banwoon baŕool, banwoon baannuma pŕelēŕ ŕbida. »

Uhoñ wi baluk banneemuŕ akuŕ awinana

⁸ « Kē ŕaaŕ ahoŕ ajaan wonŕi aka baluk bi ŕnuur iŕeen, aŕē neemandēn baluk bi unuur uloolan, aanji tehan unkaniya, kawet dko bnuura, te wi awinuŕ baluk mēnŕ i? ⁹ Wal wi awinuŕ ba, aji du banohul na bak-inŕul kaji na baka : “Nalilaan na nji, dwin baluk bi mbiin aneemandēn.” ¹⁰ Hēnk di mnlilan manjaan manwo ŕi ŕwanjut ŕi Naŕibaŕi pa nado buŕaan aloolan anŕelŕuŕ ubida. »

Uhoñ wi napoŕ anneemuŕ akuŕ awinana

¹¹ Yetu akak aji na baka : « ŕiint alon abi ka bapoŕ batēb. ¹² Anwoon nabaasa kē aŕē ji na aŕin : “Paap, wulaan kafah ki naan ŕi bka bi nu.” Kē aŕin afaaŕ baka bka bi nul. ¹³ Wi nabaasa adoluŕ ŕnuur ŕntiiŕu aŕē ŕonkrēn bka bi nul bŕi, atool aya du utaak ulon unlowuŕ atok tokan bka bi nul ŕi unoh.

¹⁴ « Wi atokuŕ bka bi nul bŕi, kē ubon wi katēr ilēmēt uŕē mara mara ajot ŕi utaak mēnŕ, kē ajun pwo ŕi kanuma. ¹⁵ Wi wi ayaan aneej ulemp du ŕiint alon i utaak mēnŕ, kē uŕ mēnŕ aŕu'a pyeŕ ŕnkuma. ¹⁶ Ado ji ŕal pde ilēfa yi ŕnkuma katumanaan kayiŕ bē nin alon aanji ŕena ya. ¹⁷ Wal mēnŕ kē aŕē ŕalnŕēn aji : “Balemp hum bawoon du uko paapa, aji bade kayok kado dukŕēn, kē nji nŕē wo ŕi akeŕ ubon! ¹⁸ Dkak du paapa kaji na a : ‘Paap djuban ŕi kadun ki Baŕi abot ajuban ŕi kadunu ; ¹⁹ mēnkak ataŕaŕ na pdu'ana abuku, jejaan ji alon ŕi balemp biki nu.’ ²⁰ Kē hēnk di atooluŕ pkak du aŕin.

« Ahum nlowi, kē aŕin aŕē wina, abot aŕagi'a ; aŕiira, ajotna, amooka bnuura. ²¹ Kē abukul aŕē ji na a

: “Paap, djuban ŕi kadun ki Baŕi abot ajuban ŕi kadun ki nu, mēnkak ataŕaŕ na pdu'ana abuku.” ²² Kē aŕin aŕē ji na balemp biki nul : “Nataraan, naŕijan kamiŕa kannuur-naaniin, nawoharēna, naŕu'ana paneel ŕi pkoŕ, nabot naŕu'a iŕapaat ŕi ihoŕ. ²³ Nayaaran uwit ummagnuŕ ŕi batani nafiŕ, ŕde, ŕnoha, ²⁴ abuk naan annaŕuŕ i abi keŕ aŕē kak ŕi umundu, abi neem, aŕē winana!” Kē baŕē wo ŕi unoh.

²⁵ « Bajeen ŕiint awo wal mēnŕan du uŕeeh. Wi akbiin, aŕog katoh aŕē tiink kē bakkob abot aki. ²⁶ Adu wal mēnŕ nalemp i aŕin alon ahepara uko umba'i duk awo wo. ²⁷ Kē uŕ ateema aji : “Aŕa'u abiin, kē ŕaaŕ aŕin uwit ummagnuŕ ŕiki akak najoob.” ²⁸ Kē bajeen aŕē deebaŕ, apok pneej katoh. Kē aŕin aŕē pēn akooŕa. ²⁹ Kē aŕē teema aji : “Ddo ŕŕubal ŕŕum, alem-paru, mēmbaan kapoka nin pdo uko wi ijakuŕ, kē iimbaan kaŕenarēn upi umpoŕi nnohnaana na batēnŕ naan ; ³⁰ kē abuku i aŕaan akak, ul anyaan ade bka bi nu na baŕ bawuŕaan aba, kē iŕē do kē bafiŕ uwit ummagnuŕ!”

³¹ « Kē aŕin aŕē ji na a : “Abuk naan, iwi, iji kwo na nji na ŕnuur nuur, uko wi nkaan bŕi uwo wi ŕu. ³² Kē ŕŕē wo i kanoha kabot kawo ŕi mnlilan, ŕiki aŕa'u i abi keŕ, aŕē kak ŕi umundu ; abi neem aŕē winana !” »

16

Namali natit

¹ Yetu abot aji na baŕaŕarul : « ŕiint alon nayok abi ka namali, kē baŕē keeŕaara du a aji atoka bka. ² Kē ado kē badu namali aŕē ji na a : “We wi mbaan atiink kē bakŕup ŕi iwi ba? Yuujaan jibi idoluŕ na bka bi naan, hēnkuŕ mēnkak aŕal iwo namali i naan.” ³ Kē namali aŕē ŕal aji : “Dbaa do we, wi ajug katoh apēnanaanuŕ ŕi ulemp? Pya kajaar? Mēnhinan ka. Bŕehan? Dkowa ba. ⁴ Yoow! Dme uko wi nji kadoluŕ wi bakpēnanaanuŕ ŕi

* **15:7** Bapiit ŕi ulibra aji baŕaan iŕeen kaŕeen kalon na kaŕeen kalon (99).

ulemp, pa bañaan bahilna bayeenkën du itoh yi baka.”

5 « Kë hënk di di adoon kë badu banṭeeṭuṅ ajug katoḥ kë bakbiina aloolan aloolan, aji na nateek : “Hum di di iṭeeṭuṅ ajug katoḥ ba?” 6 Kë ñiint ajaka : “Iniibi* iñeen-week yi ukëra” kë aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ṭoon itaran ipiit iniibi iñeen-kañeen.” 7 Akak aji na alonḥ : “Kë iwi, hum di di iṭeeṭuṅ ajug katoḥ ba?” Kë ateema aji : “Iniibi iweek iñeen-week yi maaḥ” kë aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ipiit iniibi iweek iñeen bakreṅ.” 8 Kë ajug katoḥ aṣë maṭ namali naguuru uṅ jibi adolonḥ mntit hënk. Hënk di uwoon, bañaan banṅaluṅ umundu wi batit ṭi mnwo mi baka na batëntḥ baka apel biki bjeehi bi Naṣibaṭi. »

Pṭijan itaka bnuura

9 Yetu akak aji : « Dṭupan : nalaan banoh na itaka yi umundu wi buṭaan wi, nahilna unuur wi iko yi umundu wi ikbaan, bayeenkan du itoh yi baṭi inwoon yi mṅto. 10 Anwoon natool ṭi uko umpoṭi wi bawululunḥ aji wo natool ṭi utum, kë anwoon aanwo natool ṭi umpoṭi aanji wo natool ṭi utum. 11 Woli naanwo baṭool ṭi pyok pi umundu wi buṭaan wi, in aklunḥ kawulan pyok pi manjoonan? 12 Kë woli naanwo baṭool na bka bi ñaan nampaṭi, naṣal aji Naṣibaṭi alunḥ kawulan banwoonḥ bi nan i?

13 « Nin ñaan aanhil kalempar baṣih batëb : apok alonḥ kaṅal undu, këme amëban alonḥ, kaṣë beeh undu. Naanhilan kalempar Naṣibaṭi kabot kalempar itaka. »

Nṭup ṅlon kak ṅi Yetu

(Maci 11.12-13; 5.31-32; Markut 10.11-12)

14 *Bafaritay banjaanḥ banjal itaka batiink iko mënṭḥ bṭi aṣë beṅ Yetu. 15 Kë aṣë ji na baka : « An nawo bañaanḥ banjaanḥ badaar kawo baṭool ṭi kadun ki bañaanḥ kë Naṣibaṭi aṣë me ṅṣal ṅi nan. Uko wi bañaanḥ badëmanunḥ uji

uwo unwuṭuṅ maakan ṭi kadun ki Naṣibaṭi.

16 « Ji *Yowan Nabattaar abi ado kabi, *Bgah bi Moyit na *baṭupar Naṣibaṭi bawoonḥ ; du wal wi abiinunḥ kë baṣë ṭupan *Uṭup Ulil Unuura wi Pṣih pi Naṣibaṭi, kë bañaanḥ bṭi bataman ado na pneeḥ ṭi pa. 17 Baṭi na mboṣ manyojnunḥ pṭok apel uko uloolan umpoṭëṭaanunḥ ṭi *Bgah bi Moyit.

18 « Ñaan andookunḥ aharul akuṭ aniim alonḥ ajubanḥ pjubanḥ pi piintḥ, kë anniimunḥ ñaaṭ i ayinul adookunḥ ajubanḥ pjubanḥ pi piintḥ. »

Ñiintḥ nayok na Lataar najuuk

19 Yetu akak aji : « Ubi ka ñiintḥ alonḥ nayok, anjaki ñëga kabot kade bnuura, kawo ṭi unoh na ṅnuur. 20 Kë baṣë fël ṭi plëman pi katohul ñiintḥ alonḥ najuuk i bajaanḥ bado Lataar† i uleef unniinkunḥ ṅjad. 21 Ado ji ṅal ṅal pjeṅṅṅ ituk injotnunḥ ṭi umeeṣa wi nayok. Nbuṣ ṅadoonḥ aji ṅalaj ṅjad ṅi nul. 22 Kë najuuk uṅ abi keṭ, kë ṅwanjut ṅaya na a kë aṭo akab du *Abraham. Kë nayok abi keṭ kak, kë bamoya.

23 « Wi nayok awoonḥ du mnkeṭ, ahaj maakan, aṣë kat këṣ awin Abraham du kalowan, kë Lataar aṭo añoga. 24 Wi wi ahuuranunḥ adu'a aji : “Abraham Paapa, ñagi'aan, iyil Lataar atoop pkoñ ṭi meel abi ñowanaan pndemënt, dhaj maakan ṭi bdoo bi.” 25 Kë Abraham aṣë teema aji : “Abuk naan, leṣan kë iwin bnuura wal wi iwoonḥ du mboṣ, kë Lataar ul, aṣë wo ṭi mnhaj. Hënkunḥ awo ṭi atuumara, iwi kë iṣë haj. 26 Tenan kak : bwal bweek bakak apaṭëṣun na an, banṅaluṅ pṭëp bahilna bawo baankṭëp, ñaanḥ aanhil pmuur bwal bi kabi du un.”

27 « Kë nayok aṣë ji na a wal mënṭḥ : “Keeri Paap, dkooṭu kooṭ, yilan Lataar du katoḥ ki paapa, 28 dka babuk paapa kañeen ; aya aṭup baka uko wi awinunḥ, bawutna kabi kak ṭi dko di mnhaj di.” 29 Kë Abraham aṣë

* 16:6 Kaniibi kandoli kawo ṅlitru iñeen ṅwajantḥ na paaj na ulonḥ. † 16:20 Lataar dawoonḥ Naṣibaṭi aji ṭënk.

ji na a : “Bawo na ɲibra ɲi *Moyit na ɲi *baɗupar Naɗibaɗi, batiinkan uko wi baɗupun ɗi ɲa.” ³⁰ Kë ɲiintɗ nayok un aji na a : “Uunkkësa kës baka, bë woli ɲaan anwoonun du mnket aya ɗup baka, bawut pjuban, kaɗëlës ɲbida.” ³¹ Kë Abraham ašë ji na a : “Wi bawoon baanji batiink *Moyit na baɗupar Naɗibaɗi, woli ɲaan adoo naɗa ɗi pket abi aɗup baka, baankteha te.” »

17

Pjuban na pmiirad

¹ Kë Yetu ašë ji na baɗašarul : « iko inhinanun kado baɲaan bado buɗaan iinhinan kawaanana, kë ɲaan anšaan ɗij ya ašë wuɗan! ² Uhokan pa a batana plaak pweek bawata du bdëk, kë di pwuta ado alon ɗi bapoɗ biki* Naɗibaɗi ajot ɗi pjuban. ³ Naɗafaraan!

« Woli atëntu ajubanu, ɗiiniin na a, woli awut pjuban, kmiira. ⁴ Kë woli ajubanu ɲyaaš paaj na ulon ɗi unuur, akuɗ abi ɲyaaš paaj na ulon aji na iwi : “Miiraan” kmiira. »

Pfiyaar pi nalempar Naɗibaɗi (Maci 17.19-20)

⁵ *Banjañan baji na Ajugun : « Hoɗalëšan pfiyaar panwoon ɗi un. » ⁶ Kë aji na baka : « Woli naka lah pfiyaar panliɗun na pbuk pi maaj, najile na pnɗeen pi : “Dëtadiiran iya ijab du bdëk,” patiinkan! »

Plempar Naɗibaɗi na byompan

⁷ « Ahoɗ ɗi an ajaan aji na nalemparul najaar këme nayafan woli awoona uɗeeh : “Taraan, biin iɗo ide?” ⁸ Aambaa ɗëp ɗëp kaji na a : “Juɲaan kañah, ibot iɗëlës iko ibi iyışën, te ndo nde mbot ndaan, ibale kbaa de kabot kadaan.” ⁹ Aanka na pwula nin uko ulon, ɗiki ado uko wi ajakulun. ¹⁰ Kë hënk di uwoon pa an : wal wi nadoli uko bti wi Naɗibaɗi ajakanan nado, najakan : “Nwo balemp ɗaɲ, ɲdo uko wi ɲwoon biki kado.” »

Biintɗ iñeen bamaak bdo

¹¹ Wi Yetu atoolun pya Yerutalem, ašë ɗëpna ɲmban ɲi ɲtaak ɲi *Famariya na *Galilay. ¹² Wi akneejuɗ ɗi untanka ulon, kë biintɗ iñeen bammaakuɗ bdo bašë bi pyit na a, ašë naɗ alow, ¹³ ahuuran aji : « Yetu, najukan, ɲagi'un. »

¹⁴ Wi Yetu awinun baka ašë ji : « Nayaan nawinana du baɗenjan biki Naɗibaɗi. » Wi bakyaan na bgah, ašë mara mara ajeb. ¹⁵ Kë alon ɗi baka, wi awinun kë ajebi, ašë wugša, awo ɗi phuuran, adëman Naɗibaɗi. ¹⁶ Abi, ajot ɗi ihoɗ yi Yetu ašë beeba. ɲiintɗ mënɗ, awo i utaa wi Famariya. ¹⁷ Kë Yetu ašë hepar aji : « Biintɗ iñeen bti baanjebi i? Kë biki kañeen kalon bandukiin bawo ɗun ba? ¹⁸ Alon ɗi baka aankak ado bi kabi kadëman Naɗibaɗi, ɲiintɗ i anwoon aanwo *nayuday akakuɗ ɗaɲ abi adëmana! » ¹⁹ Wi wi Yetu ašaan aji na a : « Naɗiin iya, pfiyaar pi nu pabuuranu. »

Ubi wi Pših pi Naɗibaɗi (Maci 24.23-28,36-41)

²⁰ *Bafaritay bahepar unuur ulon Yetu lum di *Pših pi Naɗibaɗi pakbiin, kë atëem baka aji : « Ubi wi Pših pi Naɗibaɗi uunkwinana, ²¹ kë ɲaan aankdo kaji : “Tenan : pawo ɗi! Këme : pawo mon.” Pših pi Naɗibaɗi pawo ɗi ptoofan. » ²² Yetu akak aji na baɗašarul : « ɲnuur ɲlon ɲabi, ɲi nakluɗ kaɲal pwun *Abuk ɲiintɗ unuur uloolan ɗaɲ, bë naankwina. ²³ Balun kajakan : “Awi mon!” “Awii wi!” Nakya da, nakɗiir da. ²⁴ Jibi kaliik liik kajaan kawoona kaban kalon ki baɗi, kajeehan baɗi bti, hënk di di Abuk ɲiintɗ akluɗ kawo ɗi unuur wi nul. ²⁵ Kë ašë wo i kahaj maakan duna, kawuun ki kabot kapoka.

²⁶ « Uko umbiin awo ɗi wal wi Nowe ukaan awo ɗi ɲwal ɲi Abuk ɲiintɗ. ²⁷ Baɲaan bawo wal mënɗ ɗi kande na udaan, aniim, awul babak baka iniim, te unuur wi Nowe aneejuɗ ɗi upuur wi meel uweek, kë ušubal

* 17:2 Bapoɗ biki : Yetu aɗiiniyaan ɗi banfiyaarun, bukal bakakuɗ ji bapoɗ. ✨ 17:27 Ujuni 6.9; 7.24.

uweek uşë jot, atuman idëk, kë bay-
oora bukal bti.✠

²⁸ « Kë hënk di uwohanj ti wal wi
Lot : bañaan bawo ti kande na udaan,
anug, awaap, atepi, aniw ; ²⁹ Kë unuur
wi Lot apënuj ti Todom, Naşibaţi kë
aşë do uşubal wi bdoo, na pdëpalën
panktëraduñ kë papëna baţi, afiñ
baka bukal bti.✠ ³⁰ Kë hënk di di ukluñ
kawo, ti unuur wi Abuk Niiñt akluñ
kawinana.

³¹ « Ti unuur mënt, ñaan anwoon
ti uşaala, awutan kaneejar iko yi
nul. Kë hënk di ukwohanj pa ñaan
anyaan uţeeh, awutan kawugşa ptiış.
³² Naleşan uko undoluñ ahar Lot✠!
³³ Ankdoonj na pbuuran ubida wi nul
aluñ kawaan wa, kë anwaanjuñ ubida
wi nul aluñ kabuuran wa. ³⁴ Dţupan :
na utejan mënt, bañaan batëb bapiiñt
ti kalişa kaloolan : alonj ajejana, alonj
aduka. ³⁵ Baat batëb bawo ti pşon :
alonj ajejana, alonj aduka. [³⁶ Biinţ
batëb bawo du uţeeh : alonj ajejana,
alonj aduka.] » ³⁷ Kë bataş Yetu başë
hepara aji : « Ajugun, tuñ di di iko
mënt ikluñ kaţëpna? » Kë atëem baka
aji : « Dko di untaam ukeţnuñ, dul di di
njugude ñakluñ kayitiir. »

18

Uhoñ wi nawayëş na ñaaţ nayoţ

¹ Yetu akak ahoñ na bataşarul
adiimanaan baka kë bawo biki kado
kañehan Naşibaţi ñwal bti, kawut
kawutandër. ² Aji na baka : « Ubi
ka ti ubeeka ulonj, nawayëş bţup
aññoomuñ Naşibaţi abot awo aanji
tiink nin ñaan. ³ Ti ubeeka mënt kak,
ñaat nayoţ alonj awo da anţaali pbi du
a bawayëşa. Aji ji na a : “Wayëşaan na
naşoorad naan.”

⁴ « Nawayëş ajon kapok aşë bi ban
tuñ aji : “Na manjoonan, mënji kaţi
Naşibaţi abot awo mënji kaţiink nin
ñaan ; ⁵ kë jibi ñaaţ i aknooranaanuñ,
dwayëşa. Woli abi'a bi ti, abi baañşaan
pdo kayewlënën.” » ⁶ Ajugun kë
aşë kak aji na baka : « Natiinkan

uko wi nawayëş nawuţaan i ajakuñ!

⁷ Kë Naşibaţi, aankbi kaţënk biki nul,
kawayëş baka i, wi bakhuuranuluñ
añehan ñwal bti? Ajon uţënk baka i?

⁸ Dţupan na manjoonan, awayëş baka
kataran taran. Kë *Abuk Niiñt, aluñle
bi, aţënkaara ti umundu bañaan ban-
fiyaaruñ i? »

Uhoñ wi Nafaritay na nakobraar daaşa

⁹ Yetu akak ahoñ pa bañaan
banşaluñ aji bawo batool aşë beeh
bandukiin, aji : ¹⁰ « Biinţ batëb
babi ya pñehan Naşibaţi du Katohul
Kaweek ; alonj awo *nafaritay kë alonj
awo *nakobraar daaşa. ¹¹ Nafaritay
anaţ aşë ñehan Naşibaţi ti uşalul aji
: “Iwi Naşibaţi, dbeebu ti uko wi
mpaţuñ na bañaan bandukiin, bakiiñ,
bado buţaan, bajuban pjuban pi piinţ
; dbeebu kak wi nwoonj mënnaam na
nakobraar daaşa i. ¹² Dji kayiman
ñnuur ñtëb ti kanëm kabot kafaaş uko
wi nyeenkun bti kado ifah iñeen, kajej
kalonj kawulu.” ¹³ Nakobraar daaşa
ul kë aşë naţ alow, aandoo ñoom pkat
këş katen baţi, aşë kuña iñen*, aji
: “Iwi Naşibaţi, ñagi'aan, nji nwoonj
nado buţaan.” »

¹⁴ Yetu aji na baka : « Dţupan : Un
mëntan wi aţiişuñ, Naşibaţi adinan kë
awo natool ti kadun ki nul, kë uşë
wo uunwo hanj pa nafaritay. Hënk di
uwoonj, ankdëmanuñ bkowul, baluñ
kawalana, kë anwalanuñ bkowul,
baluñ kadeenja. »

Yetu awul bapoţ bampoţi bnuura bi Naşibaţi

(Maci 19.13-15; Markut 10.13-16)

¹⁵ Bañaan balonj baţij Yetu bapoţ
bampoţi pa aban baka, kë bataşarul
bawin uko mënt aşë ñoman na baka.
¹⁶ Kë Yetu aşë do kë bañogan bapoţ
aşë ji : « Nawutan bapoţ babi ti nji!
Nakneenan baka, ţiki *Pşih pi Naşibaţi
pawo pi banwoonj ji baka. ¹⁷ Dţupan
na manjoonan : anjalun pneej ti Pşih
pi Naşibaţi awo kanaam na napoţ. »

✠ 17:29 Ujuni 18.20; 19.25. ✠ 17:32 Ujuni 19.26.
hënk di bayuday bajaan bado woli bawo ti puţan.

* 18:13 Ti ugrek bapiit aji : Akob iñen ti bjënt,

*Ñiint̃ nayok**(Maci 19.16-30; Markut 10.17-31)*

¹⁸ Kë ñiint̃ aloñ antiinkaniiñ ašë hepar Yetu aji : « Najukan nanuura, we wi nwooñ kado kayeenkna ubida wi mn̄to ba? » ¹⁹ Yetu kē ašë ji na a : « Imeha kē Našibaŋi ŋañ anuuriiñ, ukaaŋ kē ikdu'ën nanuura i? ²⁰ Ime uko wi *Bgah bi Moyit bajakuŋ: “Iinkpiint̃ na ahar ñaaŋ kēme ayin ñaaŋ, iinkfiŋ ñaaŋ, iinkkiiŋ, wutan katapar ñaaŋ uko wi awooñ aando, mēbaañ šaaš na naan bnuura.” » ²¹ Kē ñiint̃ ateema aji : « ddo iko mēnt̃ bti wi nwooñ napoŋ te hēnkuŋ. »

²² Wi Yetu atiinkuŋ uko waŋ ašë ji na a : « Iduka uko uloñ kak : waapan iko yi ikaaŋ bti, ijej itaka iŋen bajuuk, woli ido haŋ kšë ka pyok du baŋi. Wal mēnt̃, kšë bi, kaŋašën. » ²³ Wi ñiint̃ atiinkuŋ uko waŋ, ašë jooŋan, ŋiki ayok maakan. ²⁴ Yetu awin kē ajooŋanii ašë ji : « Utam maakan pa nayok aneej du *Pših pi Našibaŋi! ²⁵ Aa, uyoj apel pa unŋaam uweek wi pnkunkaali uneej ŋi bhēr bi kaguja kē di nayok aneej du Pših pi Našibaŋi. »

²⁶ Banktiinkuluŋ kē bašë ji : « Kē in ahilanuŋ keeri kabuur? » ²⁷ Yetu kē ateem baka aji : « Bañaañ bajēn baanhilan pbuuran ŋleef ŋi baka, kē Našibaŋi ašë hil pbuuran baka. » ²⁸ Timoñ Piyeer kē ašë ji na a wal mēnt̃ : « Tenan, ŋduk iko yi ŋkaaŋ bti pa pŋašu. » ²⁹ Yetu kē ašë ji na baka : « Dŋupan, manjoonan ma : ñaaŋ ankdukuŋ katohul, aharul, babuk ašin, na bajugul na babukul pa Pših pi Našibaŋi, ³⁰ ayeenk kapelan maakan ŋi umundu wi uko wi abiiñ aka, kabot kayeenk ŋi umundu unkm̄biiñ ubida wi mn̄to. »

Yetu akak aŋup kē aluŋ kakeŋ kabot kanaŋa ŋi pa

(Maci 20.17-19; Markut 10.32-34)

³¹ Yetu adu *banjaŋan iñeen na batēb mpaŋ ašë ji na baka : « Hēnkuŋ, ŋtool ppaya du Yeruŋalem. Iko bti yi *baŋupar Našibaŋi bapiiŋuŋ ŋi *Abuk Ñiint̃ idolana. ³² Abuk Ñiint̃ aluŋ kawulana du banwooñ baanwo

*bayuday, baluŋ kabeŋa, kakara, katēfjēra ; ³³ kakoba na itintēl kašë kafija, unuur uwajaŋtēn ašë naŋa ŋi pkeŋ. » ³⁴ Kē banjaŋan iñeen na batēb bašë tiink ašë wo baante uko wi ajakuŋ. Uŋup mēnt̃an uŋēp baka kē baamme uko wi Yetu aŋaluŋ pji na baka.

Yetu ajeban nakuul aloñ du ŋmbaŋ ŋi Yeriko

(Maci 20.29-34; Markut 10.46-52)

³⁵ Kē wi Yetu akñoguñ ubeeka wi Yeriko, nakuul aloñ aŋo bñehan ŋi kabaŋ ki bgah. ³⁶ Wi atiinkuŋ bañaañ batum kē baktēp, kē ašë hepar uko unwooñ, ³⁷ kē baŋupa aji : « Yetu i *Nataret aktēpuŋ. » ³⁸ Wi wi ašaŋ ahuuran aji : « Yetu *Abuk Dayiŋ, ñagi'aan! » ³⁹ Banwooñ ŋi kadun baŋoman na a ayomp, kē abaa huuranaara huuran maakan aji : « Abuk Dayiŋ, ñagi'aan! » ⁴⁰ Kē Yetu ašë naŋ ado kē baŋija a. Wi nakuul aŋoguñ kē ašë hepara : ⁴¹ « we wi iŋaluŋ ndolu ba? » Kē ateem aji : « Ajugun, dolaan ndo kawin kak! » ⁴² Yetu kē aji na a : « Doon kawin, pfiyaar pi nu pajebanu. » ⁴³ ŋi dko mēnt̃ kē akak awin abot aŋaš Yetu, ašë dēman Našibaŋi. Kē bañaañ bti bakak ayeeh mndēm mi Našibaŋi wi bawinuŋ uko unŋēpuŋ.

19*Fake*

¹ Yetu aneej ŋi Yeriko awo ŋi pmuur ubeeka, ² kē ñiint̃ aloñ anwooñ katim ki Fake ašë wo da, awo naweek i *bakobraar daaša abot ayok maakan. ³ Ado na pwin ñaaŋ anwooñ Yetu ašë wo aanhinani ŋiki bañaañ batumi, kē abot awo ñaaŋ naŋamñaan. ⁴ Aŋi wal mēnt̃ ajot kadun ašë paya ŋi bko bloñ kahilna kawin Yetu, anktēpnuñ da.

⁵ Wi Yetu abanuŋ du dko di apayiiñ ašë kat kēš aji na a : « Fake, ŋaraan iwala, dwo i kawala du katohu ŋa. » ⁶ Kē ataran awala ayeenkna na mnlilan. ⁷ Wi bañaañ bti bawinuŋ uko waŋ, ašë ŋur ŋuran aji : « Aya awala du uko ñiint̃ nado buŋaan! » ⁸ Kē Fake ašë naŋa

anaŋ, aji na Ajugun : « Ajugun, tenan, dfaaş bka bi naan ƚi ptoof kaŋen ba-juuk, akak awo woli dguur ƚaaŋ bka bi nul kakakana ƚyaaş ƚbaakër uko wi nyeenkuluŋ. »⁹ Yetu kè ašë ƚi na a : « Naşibaŋi abuuran ƚta baŋaaŋ biki ka-toh ki, iwi kak iwo abuk *Abraham.¹⁰ Hënŋ di uwoon, *Abuk Ŋiintŋ abi bi pla kabot kabuuran banneemuŋ. »

*Uhoŋ wi itaka
(Maci 25.14-30)*

¹¹ Wi baŋaaŋ bawoon ƚi ptiink Yetu, kè ašë hoŋ na baka ƚiki aŋog Yerutaalem, kè başë şal aji *Pşih pi Naşibaŋi pawinana wal mënŋ.¹² Aji na baka : « Ŋiintŋ alon i kabuka kaweeŋ abi ya du utaak unlowuŋ pya kayeenk pşih pi utaak wi nul, kaşë kawuŋşa.¹³ Adu balemparul iŋeen, awul baka andoli baluk bi kli kwajanŋ ašë ƚi na baka : “Nalempan na itaka yi te ubi'ën.”

¹⁴ « Baŋaaŋ biki utaakul kè başë şoor, ayil baŋaaŋ balon kè baya du naşih najeenkal aji na a : “Ŋënŋal ƚaaŋ i aşihun.”

¹⁵ « Wi bayaan aŋoorana du pşih, kè ašë wuŋşa. Wi abanuŋ, ašë do kè badu balemparul biki abiiŋ awul itaka, katen jibi andoli ƚi baka aduki alemp.¹⁶ Nateek abi ajaka : “Naşih, itaka yi iwulnuŋ yii yi, dduk aka uko wi iwulnuŋ ƚyaaş iŋeen.”¹⁷ Kè aji na a : “Ido bnuura, iwo nalemp nanuura ; jibi iwoon nanuura ƚi uko umpoŋi wi nwuliŋ, iwo nantuŋa i ƚbeeka iŋeen.”

¹⁸ « Natëbantën kè abii, aji na a : “Naşih, itaka yi iwulnuŋ yii yi, dduk aka uko wi iwulnuŋ ƚyaaş kaŋeen.”¹⁹ Kè akak aji na uŋ mënŋan : “Iwo nantuŋa i ƚbeeka kaŋeen.”

²⁰ « Undu kak kè abii aji : “Naşih, itaka yi nu yii yi, dtan ya ƚi blaaiŋ ahank.²¹ Dŋi'u, iwi inwoon ƚiintŋ najooŋ, anjaan ayeenk uko wi awoon aanhankani, kabot kakit uko wi awoon aantepi.”²² Kè naşih uŋ ašë ƚi na a : “Iwi nalemp nawuŋaan, dwayëşu na ƚŋup ƚi iŋupuŋ iwi ƚi

uleefu. Ime aji dwo ƚaaŋ najooŋ anjaan ayeenk uko wi awoon aanhankani, kabot kakit wi awoon aantepi.²³ Kè we ukaan keeri kè iinjeŋ itaka yi nwuliŋ ahankan du naŋeeŋan ba? Işaaŋ kabuk uko ulon, woli dyaarad ya.”

²⁴ « Wi wi aşaaŋ aji na baŋaaŋ banŋoon da : “Nayeenkana itaka yi nul, nabot nawul ya andukiŋ aka ƚyaaş iŋeen uko wi nwululuŋ.”²⁵ Kè bateema aji : “Adobi ka ka itaka itum!”²⁶ Kè akak aji na baka : “Dŋupan, ƚaaŋ ankaan, baluŋ kaŋena kak, bë anwoon aanka, bado yeenka wi akaan.²⁷ Kè başoorad naan, banwoon baambi ƚal ƚşih baka, naŋijan baka ƚi, nafaal ƚi kadun naan.” »

*Yetu aneeŋ ƚi Yerutaalem ƚi naşih
(Maci 21.1-9; Markuŋ 11.1-10; na-
tenan ƚi Yowan 12.12-16)*

²⁸ Wi Yetu aŋiiniŋ haŋ aba, ašë tool pya Yerutaalem, apoş ƚi kadun ki pntuk.²⁹ Wi aŋogun ƚfëŋ ƚi Betfage na Betani, kaŋog pnkuŋ pi bajaan bado « Pnkuŋ pi Mnoliwera* » ašë yil baŋaşarul batëb aji na baka : ³⁰ « Nayaan du ufëŋ unwoon ƚi kadunan wuŋ, woli naneeŋ da, naŋenk ubuuru umpoŋi untanuŋ, wi nin ƚaaŋ awoon aambaan kadapi'aara ; nafënëşan wa naŋij.³¹ Woli alon ahepar uko unkaan kè nakfënëş wa, najaka Ajugun anumiŋ wa. »

³² Wi bayili bayaan, baya ƚenk kè uko uwo jibi Yetu ajakuŋ na baka.³³ Wi bawoon ƚi pfënëş ubuuru umpoŋi wuŋ, bajug wa kè başë ƚi : « we ukaan kè nakfënëş ubuuru ba? »³⁴ Kè başë teem aji : « Ajugun anuma wa. »

³⁵ Wi wi bajejuŋ wa aŋij Yetu, ašë pënan iyeti yi baka agur wa, ašë dola kè apayaa.³⁶ Wi akyaan, kè baŋaaŋ başë pënan iyeti yi baka aşëf ƚi bgah.³⁷ Wi Yetu abanuŋ du bgah bankwalnaaniŋ Pnkuŋ pi Mnoliwera atool pya Yerutaalem, kè pntuk pi

* **19:29** Pnkuŋ pi Mnoliwera : Dawoon katim ki pnkuŋ pi bajaan bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.”

başaşarul bti paşë lilan maakan, ahuran maakan awo ti pdëman Naşibaţi pa mlagre mi bawinun bti. ³⁸ Baji : « *Bnuura nuura ti naşih ankmbiin ti katimul!* » Mnjeeh du baţi na mndëm du baţi duuţ ! » ³⁹ *Bafaritay balon banwoon ti pntuk kë başë aji na Yetu : « Najukan, nomaan na başaşaru başańan. » ⁴⁰ Kë aşë teem baka aji : « Dţupan, woli bayompi, mnlaak mi manhuuran. »

Yetu akak aţëgara Yerutalem

⁴¹ Wi Yetu ańogun, awin ubeeka wi Yerutalem, aşë ţëgara wa, ⁴² aji : « Dńal lah iwi kak iyikrën iko inkţijiin nţa di mnjeeh, kë iko mënţ işë mena, kęş ki nu kaanhilan pwin ya. ⁴³ Nnuur nlon nabi ni başooradu bakdolun uniw wi mboş kakoolntënu, kagut na iwi. ⁴⁴ Balun katoku, iwi na babuku. Baankwut nin katoh kalon kanaţ, ţiki iinyikrën wal wi Naşibaţi abiin pbuuranu. »

Yetu adook bawaap du Katoh Kaweek ki Naşibaţi
(Maci 21.12-17; Markut 11.15-19; natenan ţi Yowan 2.13-22)

⁴⁵ Yetu aneej wal mënţ du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi aşë jun pdook bawaap, ⁴⁶ aji na baka : « Naşibaţi aţup ţi Ulibra wi Uţup wi nul aji : “*Katoh naan kawo kańehanaani.*” » Kë an naşë kakan *ka dko dmennaani di bakii*! »

Yetu ajukan du Katoh Kaweek ki Naşibaţi

⁴⁷ Unuur unjinti, Yetu aji jukan du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi. Kë *baţenjan baweek na *bajukan Bgah na baweek biki *bayuday başë la pfińa, ⁴⁸ aşë wo baamme jibi bakdoli, ţiki başańan bti bawat ibaţ ańiinka bnuura.

20

Bayuday bahepar Yetu ńaan anţu'ulun pdo iko yi akdolun
(Maci 21.23-27; Markut 11.27-33)

¹ Yetu awo unuur ulon ţi pjukan du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi abot

aţup *Uţup Ulil Unuura, kë *baţenjan baweek na *bajukan Bgah başë wuj na bantohi ² ahepara aji : « Ţupun, mnhina mnhoń mi mi ikdolnun iko yi ba? In ajakiin kë ihilan kado ya? »

³ Kë aşë teem baka aji : « Nji kak dńal kaheparan uko ulon. Naţupaan, ⁴ in ayilun *Yowan pbattaar ba? Naşibaţi a këme başańan baka? » ⁵ Kë başë wo ţi plaţar ţi ptoof pi baka aji : « Woli nteem aji Naşibaţi ayilulun, aheparun kaji, we ukaan kë nęnfiyaara? ⁶ Kë woli nji başańan bayilulun, başańan bti batapun mnlaak, ţiki bafiyaar aji awo *Naţupar Naşibaţi. »

⁷ Bateem aji baamme anyilulun. ⁸ Yetu kë aşë ji na baka : « Nji kak, męnkţupan na mnhina mnhoń mi nji kadolnun iko yi. »

Uhoń wi balemp biki Uwoorta (Maci 21.33-46; Markut 12.1-12)

⁹ Wi wi Yetu aşaan ahoń na başańan aji : « Niiinţ alon abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubińu, aşë wul wa başańan balon pa badoki bapoońle bawula kafah ki nul, aşë ya bayaaş bi awo i kaya kajon. ¹⁰ Wal wi umar ubanun, kë aşë yil nalemparul alon du baka pa bawula kafah ki nul ; kë başë koba, adook kë akak ińen ijint. ¹¹ Kë ńiintţ ajug uţeeh akak ayil nalemparul alon ; kë bakak akob un męńan, akowandëna, aşë dooka kë akak ińen ijint. ¹² Kë akak ayil nawa-jantën ; kë bakoba ańaakan afëla bdig.

¹³ « Kë ajug uţeeh aşë ji wal mënţ: “Dbaa do do hum ba? Dyil da abuk naan i nńalun maakan, ulome ul, baya kakali'a.” ¹⁴ Wi başańan biki awulun uwoorta bawinun abuk ńiintţ un aşë şal aji : “I akdukiin na iko yi aşin ; nawulan nfińa, nyeenkna phiij.” ¹⁵ Kë hęnk di bamobulun apul pulan apënan du uwoorta aşë fińa. We wi ajug uţeeh akeeri bi kado başańan mënţ? ¹⁶ Alun kabi kafin baka kawul uwoorta başańan balon. »

Wi başańan batiinkun uko wań aşë ji : « Naşibaţi aankdinan nin uko wań

uwo! » ¹⁷ Wi wi Yetu aſaan ajaban baka keſ aſe ji na baka : « Natenan uko wi bapiitun ſi Ulibra wi Naſibaſi : “Pnduba pi baniw bapokun, pakakun ameban katoh.”^{*}

We wi uko umpiitun wi ukdiimanun; ¹⁸ ſnaan ankjotun ſi pnduba menſ akita, ke ſnaan i pakjotnun, panantela. »

¹⁹ *Bajukan Bgah na *baſenan baweek bayikren wal menſ, na manjooan ke bukal bakaan ke ahoſ haſ. Bala wal menſ pmoba, aſe ſi baſaan.

Pluk Fetar daaſa

(Maci 22.15-22; Markuſ 12.13-17)

²⁰ *Bajukan Bgah na *baſenan baweek bamena wal menſ aſe yil baſaan balon bandaaruſ aji bawo batool bado katen me Yetu ajub ſi uſup ulon, kahilna kamoba, kaſooſ du pſih pi nantuſa naromeſ. ²¹ Wi wi baſaan aji na a : « Najukan, nme ke iji kſup kabot kajukan bnuura, abot awo iinji kpaſſer, na manjooan, bgah bi Naſibaſi bi bi ijaan kjukan. ²² Nwo i kaluk Fetar* naſih najeenkal daaſa, ke me nenwo kaluka da? » ²³ Ke Yetu ammeen nſal ni kalagare ni baka aſe ji : ²⁴ « Nadiimanaan pataka. Kaara di in na katim ki in iwoon ſi pa? » Ke bateem aji : «*Fetar a. » ²⁵ Ke aſe ji na baka wal menſ: « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoon wi Fetar, naſe nakakan Naſibaſi uko unwoon wi Naſibaſi. »

²⁶ Ke baanhinan amob Yetu ſi nſup ni aſupun ſi kadun ki baſaan, baſonar jibi ateemuſ, aſe yomp.

Pnaſa ſi pkeſ

(Maci 22.23-33; Markuſ 12.18-27)

²⁷ *Bataduk balon babi aſog ſi Yetu, bukal bajaan baji pnaſa ſi pkeſ paanwo, bahepara aji : ²⁸ « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli ſnaan aka abuk aſin anniimuſ aſe keſ be aanduk napoſ, ayeenkan ahar abuk aſin menſ ahilna abukara bapoſ.” ²⁹ Ubi ka biinſ paaj na alon banſaarun.

Nateek aniim ſnaaſ aſe waana be aambuki. ³⁰ Natebanſen ke ayeenk ſnaaſ akeſ kak be aambuki, ³¹ nawajanſen kak ke ayeenk ſnaaſ akak akeſ be aambuki. Ke biinſ paaj na alon bukuſ bti bado haſ, akeſ be baanduk napoſ. ³² Ke ſnaaſ akak abaaſaan aneem. ³³ Ke henkuſ woli baſaan balun anaſa ſi pkeſ, in akwoon ayin ſnaaſ menſ, wi bukal paaj na alon bti baniimuſun? »

³⁴ Ke Yetu aſe ji na baka : « Biinſ na baat biki umundu wi baji banimar ; ³⁵ ke biki Naſibaſi akluſ kaji ke bataan na pnaſa ſi pkeſ kabot kawo ſi ubida unkmbiin, baankak aluſ kado kaniimar wal menſ. ³⁶ Henk di di bawoon kak baankak akeſ, baanam na nwanjuſ abot awo babuk Naſibaſi, wi banaſiin ſi pkeſ. ³⁷ Ke Moyit aſup bnuura aji baſaan balun kanaſa ſi pkeſ. ſi dko di Ulibra wi Naſibaſi dankſiiniyaanuſ uko wi bgof bankyikuſ, adu Ajugun aji, “Naſibaſi i *Abraham, i *Itaak, na i Jakob.” » ³⁸ Yetu akak aji « Naſibaſi awo i baſaan bajeb, aanwo i bankeſun, ſiki biinſ bawajanſ bukuſ bti bawo bajeb pa ul. »

³⁹ *Bajukan Bgah balon bajeb bſup wal menſ aſe ji na a : « Najukan, iſiini bnuura. » ⁴⁰ Ke baankak aſoom phepara uko ulon.

Krittu awo Abuk Dayiſ abot awo Ajug Dayiſ

(Maci 22.41-46; Markuſ 12.35-37)

⁴¹ Yetu aji kak na baka : « Hum di di ſnaan ahilanun kaji *Krittu awo *Abuk Dayiſ? ⁴² Dayiſ ſi uleeful aſup ſi uko wi Krittu ſi Ulibra wi pnaamaren aji :

“Naſibaſi Ajugun aji na Ajugun :

ſoon ſi kaſen naan kadeenu

⁴³ *te ndoo ndo baſooradu,*

ido kapafna baka ihoſ.”^{}*

⁴⁴ Dayiſ aji du'a kaji “Ajugun” hum di di Krittu ahinanun keeri kawo abuk Dayiſ? »

Nalipariin bajukan Bgah

(Maci 23.1,5-7,14; Markuſ 12.37-40)

^{*} 20:17 Kaſaam 118.22. ^{*} 20:22 Fetar awoon naſih najeenkal. ^{*} 20:43 Kaſaam 110.1.

⁴⁵ Jibi bañaan bawoon ɥi ptiinka, k  Yetu a   ji na ba a arul : ⁴⁶ « Nalipariin *bajukan Bgah banjaan ba al p aaay na imi a iyul, ka al banohnt n baka ɥi dko di bañaan, ka al p o kadun ɥi itoh i ehanaani, na ɥi i ij inuura ɥi  fettu. ⁴⁷ Baji bade bka bti bi baa  bayo , kadaar kajon ɥi p ehan Na iba i pa pwinana. Na iba i alu  kakob baka kakob kand mnu  maakan! »

21

U en wi  naa  nayo  najuuk (Markut 12.41-44)

¹ Yetu akat k   a   win bayok k  bakwat itaka du dko di bajaan bawatna itaka ɥi *Katoh Kaweek ki Na iba i. ² Abot awin  naa  nayo  alon najuuk k  a u da ktaka kt b  a . ³ K  a   ji : « Na manjoonan, d upan,  naa  nayo  najuuk i awul apelan bañaan bti. ⁴ Banwulu  buku  bti bawul itaka yi bawoon baannuma, k  ul ɥi bwaan bi nul a   wul itaka bti yi anumiin pa pde. »

Iko inkyuujun k  uba umundu u ogi (Maci 24.1-2; Markut 13.1-2)

⁵ Jibi bañaan balon bawoon ɥi pma  *Katoh Kaweek ki Na iba i aji kanuura, kul na induba inuura inniwnu  ka, na iko inuura yi bajaan ba en pa p  gna ka, k  a   ji : ⁶ « Iko yi naktenu  yu ,  nuur  alu  kabi, k  nin plaak paankduka kapaf ɥi p ent  pa : iko m nt  bti ijot. » ⁷ K  ba   hepara aji : « Najukan, lum di di uko wa  ukwoon, k  we ukyuujun un k  uko wa  uban ɥi pbi? »

⁸ Yetu k  ateam baka aji : « Nawutan kadinan baguuran, bañaan ba um balu  kabi na katim ki naan, kaji bawoon *Krittu kabot kaji unuur wi nul u ogi! Nawutan ka a  baka. ⁹ Woli nalun atiink  gut na pgarand r, nawutan kal nk. Iko m nt  iwo yi kawo ji umundu ubi udo kaba. K  umundu u   wo uunwo kaba wal m nt . »

¹⁰ Aji na baka wal m nt : « Utaak una a ugut na utaak ulon, p ih pagut na plon. ¹¹ Mbo  man in ar maakan,

mmaak mwu aan na ubon  awo ɥi  mban  lon, iko iyibanaan iwo, iko inkwoonu  ba i iwinana.

¹² « K  ji iko ya  bti ibi ido kadolana, bamoban kahajanan, ka oo an *uruha du itoh i ehanaani, kawatan ukalabu , ka oo an uruha du kadun ki ba ih na bantu a ɥiki nafiyaar n. ¹³ Iko ya  bti ikdolun na up baka uko wi nameen ɥi nji. ¹⁴ Nameen k  naannuma pla uko wi nakyaan ka up kayenanaan  leefan : ¹⁵ dlun kawulan u up untu a wi ba ooradan bakwoon baankhil ppok k me kala . ¹⁶ Ba inan na baninan, babak ba inan, bayi an na banohan, badoo lu  kakee aaran, bafin ba um ɥi an. ¹⁷ Bañaan bti ba ooran ɥiki nafiyaar n. ¹⁸ K  bkow nin baanklu  kade'u. ¹⁹ Natamaan maakan, h nk di naklu  kakaana ubida wi manjoonan.

Utoka Yerutalem

(Maci 24.15-22; Markut 13.14-20)

²⁰ « Woli nalun awin k  bangoli bafooy Yerutalem, nameen k  daban ɥi p okana. ²¹ Banwoon ɥi utaak wi *Yuda wal m nt  ba iin bamena du inku  iweek, banwoon ɥi Yerutalem meet  ba iin bap n, banwoon du  teeh wal m nt  bawutan kaneej ubeeka, ²² ɥiki  nuur m nt   awo  i Na iba i akkobu  bañaan biki nul banjubanulu ,  nuur  i iko impiitaniin bti ikdolaniin. ²³  nuur m nt , baa  bankwoon na iyin, na bankbootanu  bawu an! Pjuuk pweek pawo ɥi utaak wi, udeeb wi Na iba i ubot uwala ɥi bañaan. ²⁴ Bafin baka na ikej, kamob baka kaya katuh du  taak bti, banwoon baamme Na iba i balu  kapo  Yerutalem katok tokan da te wi  wal  i baka  akbaan.

Yetu a up jibi Abuk  iin  aklun kabi ɥi umundu

(Maci 24.29-31; Markut 13.24-27)

²⁵ « Iko inkyuujun k  *Abuk  iin  abi iwinana ɥi unuur, ɥi pli, na ɥi  jah. K  ɥi mbo , bañaan balu  ka-haajala, kayewla phomp pi bd k na pi  maaron. ²⁶ Bañaan balu  kake 

palënk, wi bakşaluŋ iko inkluŋ kajotna umundu wi bañaan bafëtuŋ, iko yi baŋi iluŋ kaşınŋar. ²⁷ Wal mënŋ wi wi bakwinuŋ Abuk Ñiint awuj na mn-hina na mndëm mnweek ŋi kanfëluŋ. ²⁸ Woli iko mënŋ ijun pwinana, nahet kakat kës, ŋiki mbuur mi nan maññogi. »

Uhoñ wi bjaak

(Maci 24.32-35; Markut 13.28-32)

²⁹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Natenan bjaak na mnko bti. ³⁰ Woli manjuna jun pteefñ, naji wonŋi naten ma nabi me me kē pti pañogi. ³¹ Kē hēnk woli naluŋ awin iko yaŋ kē ibani, nameen kē *Pşih pi Naşibaŋi paban ŋi pbi. ³² Na manjoonan, dŋupan, kawuun ki kaankŋep bē iko mēntŋ bti iinwinanaa. ³³ Baŋi na mboş ŋaba, kē nŋup ŋi naan ŋaşē wo ŋaankba. »

Nawoon bten

(Maci 24.36-51; Markut 13.33-37)

³⁴ Yetu akak aji : « Nalipariin, nakwut ŋhaaş ŋi nan ŋaduka ŋi unoh uweek, na ukuj, na manŋaaf mi umundu, nado kaŋi unuur mēntŋ ukur kur ugotni'an ³⁵ ji bridiya, ŋiki unuur mēntŋ uban ŋi bañaan bti biki umundu. ³⁶ Nawoon bten keeri, nado kañehan Naşibaŋi wal undoli, nahilna nabuur ŋi iko inwoon yi pbi bti, nabot nahilna nanaŋ ŋi kadun ki *Abuk Ñiintŋ. »

Nnuur ŋbaañşaaŋi ŋi Yetu

³⁷ Na pnak, Yetu aji wo du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi kajukan, na utejan aşē ya kafēr du pnkuŋ pi bajaan bado « Pnkuŋ pi Mnoliwera. » ³⁸ Wal wi nfa mambanan ban, bañaan bti kaşē bi du Katoh Kaweek ki Naşibaŋi pa ptiinka.

22

Baŋenan baweek na bajukan Bgah batiŋkar pa pfiŋ Yetu

(Maci 26.1-5,14-16; Markut 14.1-2,10-11)

¹ Ufettu wi ipoom indaŋ wi bajaan bado *Ufettu wi Mbuur uñog wal

mēntŋ. ² *Baŋenan baweek na *bajukan Bgah baŋal pfiŋ Yetu, aşē ŋi uko wi bañaan bakbiinŋ kado, ukaanŋ kē bakla jibi bakdoli kadoo kafina.

³ Kē uşal wi *Tatana uşē neej ŋi Yudaŋ, i bajaan bado Itkariyot, anwoon alonŋ ŋi *banjañan iñeen na batēb. ⁴ Aya du baŋenan baweek na baweek biki bangoli bayeŋ *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi, atiŋkar na baka jibi akwuli baka Yetu. ⁵ Balilan fuŋ aşē dinan pwula itaka. ⁶ Kē ul, aşē la wal wi akwuluŋ baka'a, bē pntuk pi bañaan paankmaar.

Yetu abomandēr na banjañan pa ufettu wi Mnjeeh

(Maci 26.17-25; Markut 14.12-21; natenan ŋi Yowan 13.21-30)

⁷ ŋi wal wi *ufettu wi ipoom indaŋ, unuur wi bajaan bafinŋ ŋkaneel pŋenanaan *ufettu wi mnjeeh ubani. ⁸ Kē Yetu aşē yil Fimonŋ Piyeer na *Yowan aji na baka : « Nayaan najun un kañah ki ufettu. »

⁹ Kē başē hepar a aji : « ŋunŋ di di inaluŋ njuŋnu ka? »

¹⁰ Kē aşē teem baka aji : « Natenan, woli naneej ŋi ubeeka, nayit na ñiintŋ alonŋ ankuŋiinŋ pdunk pi meel. Naŋaşana, du katoh ki akyaan kaneej, ¹¹ naji na ajug katoh : “Najukan aji : ŋunŋ di meeŋ di akdeenuŋ pde pi ufettu na baŋaşarul dawoonŋ?” ¹² Ayuujan du bko duuŋ, meeŋ dhaan danwoon na iko yi naknumiinŋ bti. Dul di di nakyaan kabomanun ŋhilna ŋde pde pi ufettu. »

¹³ Kē bayaa, aya awin iko bti jibi Yetu ajakuŋ na baka, aşē juŋ pde.

Kañah kabaañşaaŋi

(Maci 26.20,26-29; Markut 14.17,22-25; 1 Korint 11.23-26)

¹⁴ Wi wal wi pde ubanuŋ, kē Yetu aşē ŋo ŋi umeeşana *banjañanul. ¹⁵ Wi wi aşaanŋ aji na baka : « Dŋal maakan kade pde pi ufettu* wi na anji ndo kaneej ŋi mnhaj. ¹⁶ Dŋupan, mēnkak ade pa te wal wi uko wi pde pi pakŋenanun ukdolaniinŋ du *Pşih pi Naşibaŋi. »

* 22:15 Pde mēntŋ paŋi paleşan wal wi Naşibaŋi abuuranuŋ bayuday pjuuk du Ejiptu.

17 Aje pnkalame plon, abeeb Naşibaţi aşë ji : « Nayeenkan pa, nafaashiir ;
18 dtupan, mênkak adaan poot te wal wi *Pşih pi Naşibaţi pakbiin. »

19 Wi abaan, aşë jej kapoom, abeeb Naşibaţi, akitêş ka awul baka aşë ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniin pa an. Nalujiin nado kado hênk, uwo mnleşan mi naan. » 20 Wi babaan pde, akak ado hañ na pnkalame aji : « Poot pi pawoon pñaak pi naan pantulun pa an, pi Naşibaţi aţejanaanun bhonjar bhalu. »

Yetu aţup aji alon ţi banjañanul akwaapulun

(Maci 26.21-25; Markut 14.18-21)

21 « Natenan, ñaan anwoon j i kawaapên aţo na nji ţi umeeşa wi.
22 Na manjoonan, *Abuk Ńiint awo kakeţ jibi Naşibaţi ajakuñ, kē ñaan anşaan awaapa aşë wuţan! » 23 Wal mēnt, kē *banjañan başë wo ţi pla ñaan ahonj ţi baka akdolun uko wan.

In awoonun naweek?

(Maci 20.24-28; 19.28; Markut 10.41-45)

24 Blaţar bapên ţi *banjañan kē banjal kame i bahilanun kaji awoonun naweek ţi baka. 25 Kē Yetu aşë ji na baka : « Başih biki nţaak baji bañotna biki başihun, kē banşihun bado kē baji badu baka "bado bnuura" 26 Kē uşë paţ pa an, anwoonun naweek ţi an awo kaţep ţep kawo ji anwoonun nampoţi, kē ankwulun uworda awo kaţep ţep kawo ji ankdolun uko wi uworda ujakun. 27 In adēmnuñ ba? Anţoon ţi umeeşa kēme ankyişulun pde? Mēnt anţoon ţi umeeşa a i? Nji kē nşë wo ţi ptoofan, ji anklemparun bañaan! »

Uko wi Yetu ahonun banjañan

(Maci 19.28)

28 « An nawo na nji wal wi nwoon ţi mnhaj bti, 29 kē jibi Paapa awulun pşih, hênk di di nkaan awulan pa.
30 Nalun kade kabot kadaan na nji du pşih pi naan, kabot kaţo ţi itij yi pşih, kawayëş knaali iñeen na ktëb ki *Itrayel. »

Yetu aţup aji Fimon Piyeer alun kapok pme'a

(Maci 26.31-35; Markut 14.27-31; natenan ţi Yowan 13.36-38)

31 Kē Yetu akak aji : « Fimon, Fimon, *Tatana añehan pa phil kaşint şintanan ji ndeey ţi kajeţ. 32 Kē nji, nşë ñehan Naşibaţi pa iwi, ihilna inaţ iliint ţi pfiyaar. Woli ilun akak ţi nji, ktëntën batëntu. » 33 Kē Fimon Piyeer aşë ji na a : « Ajugun, woli uwo pya ukalabuş kēme woli udoo wo pkeţ na iwi, nji wi. » 34 Kē Yetu aji na a : « Fimon Piyeer, dtupu, ji uguk udo kahaan nţa di, ipok pme'en nyaaş njwanj. »

Umbootu, umañ na kej

35 Kē Yetu aşë hepar *banjañan aji : « Wi mbiin ayilan bē naantij nin umbootu, nin umañ, nin işapaat, nawaan uko ulon i? » Kē bateem aji : « Nin ukoolan. » 36 Wi wi aşaan aji na baka : « Kē hênkun, ankaan umbootu awo kajej wa, na ankaan umañ, kē anwoon aanka kej, awo kawaap umanta wi nul, kanug ka. 37 Dtupan, uko wi Ulibra wi Naşibaţi uţupun uwo kadolana ţi nji : "Baţu'a na bado buţaan." » 38 Baţaşarul bajaka wal mēnt: « Ajugun, ikej itëb yii yi. » Kē ateem baka aji : « Ukëşi. »

Yetu añehan Naşibaţi du pnkun pi mnoliwera

(Maci 26.36-46; Markut 14.32-42)

39 Yetu apên aya du Pnkun pi Mno-liwera jibi ajonun kado. Baţaşarul kē baya na a. 40 Wi abanun du dko mēnt aşë ji na baka : « Nadoon kañehan Naşibaţi nawutna kajot ţi kaguuru. » 41 Wi wi aşaan aduk baka btiişu aşë njup añehan Naşibaţi 42 aji : « Paap, woli injali, klowanaan mnhaj mi. Kē mēnt unal wi naan uşaan awo kadolana, wi nu wa. » 43 [Wal mēnt, kē *uwanjut wi Naşibaţi ulon uşë pën ţi kadunul pa ptëntëna. 44 Yetu ahaajala maakan, aşë ñehan Naşibaţi maakan. Uyikaj wi nul udoo kak ji pñaak ajat.]

45 Wi Yetu añehanun Naşibaţi aba, aşë naţa, akak du baţaşarul, aţenk baka kē baknoyënt, banoor maakan ţiki bajootani. 46 Kē aşë ji na baka : «

we ukaanj k  naknoy nt ba? Nana iin na ehan Na iba i, nawutna kajot  i kaguuru. »

Bamob Yetu
(Maci 26.47-56; Markut 14.43-49; natenan  i Yowan 18.3-11)

⁴⁷ Yetu ahum ka iini, k  pntuk pi ba naan pa   wuj. Yuda , alonj  i *banja an i een na bat b k  awo  i kadun ki baka. Abi a og Yetu pa pmooka. ⁴⁸ K  Yetu a   ji na a : « Yuda , imook mook *Abuk  iintj kawulna'a! » ⁴⁹ Wi banwoonj na Yetu bawinuj uko unkbomanderuj a   ji na a : « Ajugun,  tib baka na ikej? » ⁵⁰ K  alonj  i baka ap enan kej atib afal kaba  kadeenu ki nalempar *na ih i ba enjan. ⁵¹ K  Yetu a    iini na baka aji : « Na a aan. » Wi wi a aan aban kaba  ki  iintj un ajeban ka.

⁵² Yetu a iini wal m ntj na *ba enjan baweek, na baweek biki bayen *Katoh Kaweek ki Na iba i na bantohi bambiinj pmoba aji : « Dwo nado bu aan i, k  nado bi pmob n na ikej na induk? » ⁵³ Dji kawo na an  nuur bti du Katoh ki Na iba i, k  naando na pmob n. K  wal wi u   wo wi nan, wi ba naan biki utejan bajaan bana a. »

Fimonj Piyeer apok aji aamme Yetu
(Maci 26.57-58,69-75; Markut 14.53-54,66-72; natenan  i Yowan 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Bamob Yetu wal m ntj a    noo a aneejan du katoh ki *na ih i ba enjan. Fimonj Piyeer k  a   low du kafet a a a. ⁵⁵ Batehan bdoo  i ptoof pi blay k  ba naan ba o afooy ba at ma, k  Fimonj Piyeer akak a o da. ⁵⁶  aa  nalemp alonj awina k  a o a og bdoo ; k  a   tena bnuura a   ji : «  iintj i kak awo na a! »

⁵⁷ K  Fimonj Piyeer a   la a aji : «  aa u, m mme'a » ⁵⁸ Ba o bti  su, k   iintj alonj akak awina, aji : « Iwi kak iwo alonj  i baka! »

K  Fimonj Piyeer ateema aji : « A-a, m nwwo na baka. » ⁵⁹ Ba o uko ji uwoori, k  alonj akak a up aji : « Natenan, manjoonan ma,  iintj i awo na a, adoo wo i *Galilay. »

⁶⁰ K  Fimonj Piyeer ateem aji : « Iwi, m mme uko wi ikjakunj. »  i dko m ntj, wi ak iiniin, k  uguk u   haan. ⁶¹ K  Ajugun a   kok aten Fimonj Piyeer. Wi wi a aan ale  u up wi Ajugun abiinj a upa : « Fimonj Piyeer, d upu, ji uguk udo kahaan n a di, ipok pme' n  yaa   wajan . » ⁶² Wi wi Fimonj Piyeer a aan ap n bdig, awooni maakan.

Bakob Yetu abot akara
(Maci 26.67-68; Markut 14.65)

⁶³ Bankyenunj Yetu bawo  i pbe a, abot akoba. ⁶⁴ Baji bawuna k   ka   hepara kaji : « In akobiinj? Iwi *Na upar Na iba i,  upan  naan anko-biinj! » ⁶⁵ Bakak akara, ikar itum ilonj kak.

Ba oo  Yetu uruha wi bayuday

⁶⁶ Wi unuur ujintun, bantohi *bayuday, *ba enjan baweek na *bajukan Bgah k  ba   yitiir. Bado k  ba ij Yetu  i kadun ki baka, ⁶⁷ a   ji na a : « Woli iwo Kritt , k upun. »

K  ateem baka aji : « Woli d upan, naankfiyaar, ⁶⁸ k  woli dheparan uko ulonj, naankteem n. ⁶⁹ K  h nkunj *Abuk  iintj a    o du ka en kadeenu ki Na iba i anhiniin iko bti! »

⁷⁰ Wal m ntj, k  bukal bti ba   ji : « Iwoonj Abuk Na iba i keeri? »

K  ateem baka aji : « Na upi, dwo a. »

⁷¹ K  ba   ji : «  kak anuma alonj a upun i? Un  i iba un  tiinkna wa  i mntumul! »

23

Ba oo  Yetu du Pilat
(Maci 27.1-2,11-14; Markut 15.1-5; natenan  i Yowan 18.28-38)

¹ Wi wi ba aan bti ban oonj *uruha wi *bayuday ba aan ana a, a oo  Yetu du kadun ki *Pilat. ² Bajun ptapara aji : «   enk  iintj i k  awo  i pyewl n ba aan biki utaak ; aji ji na baka bawut pluk *Fetar na ih najeenkal daa a, abot aji ul  i uleeful awoonj *Kritt , na ih. » ³ K  Pilat a   hepar Yetu aji : « Iwi, iwoonj na ih i bayuday i? » K  Yetu ateema aji : « Iwi, Ijakunj hanj. » ⁴ K  Pilat a   ji na

*baŕejan baweeek, na pntuk pi bañaan: « Mënwin uko ulonj unkkaañ nji ñiintj i aduknaanaa. »

⁵ Kë başë taman maakan aji na a : Awuuk bañaan bapataŕa na pjukan pi nul, ajunna du *Galilay, aŕeŕna Yuda, aşë bi hënkuñ te ƒi. ⁶ Wi Pilat atiinkuñ uko wañ aşë hepar aji : « Ñiintj i awo i Galilay i? » ⁷ Kë wi ameeñ kë awo i utaak wi *Herod aşıhuñ, kë aşë do kë bañooŕa Herod anwoonj ƒi Yerutalem ƒuñ nnuur mënŕan njuñ.

Bañooŕ Yetu du kadun ki Herod

⁸ Wi *Herod awinuñ Yetu aşë lilan maakan, añał undiimaan pwin Yetu, ƒiki atiink kë baktiiniyaan iko yi adoluñ, abot añał kawina ado mlagre mlonj. ⁹ Herod awo ƒi phepar Yetu iko itum, kë apok pteema. ¹⁰ Wal mënŕ kë *baŕejan baweeek na *bajukan Bgah başë huuran iko yi baktaparuluñ. ¹¹ Wi wi Herod na bangoli biki nul bajunuñ pbenj Yetu akowandëna, aşë woharëna kamişa ki naşih. Bakakana du Pilat. ¹² Herod na *Pilat bambiinj aşoorad, kë bakak unuur mënŕ banoh.

Bañaan baji na Pilat awutan Barabaat

¹³ *Pilat ado kë badu *baŕejan baweeek, baweeek biki *bayuday na bañaan bti, ¹⁴ aşë ji na baka : « Naŕijën ñiintj i, aji awo ƒi pyewlën utaak, kë nhepara ƒi kadunan, awo mënwin nin uko ulonj ƒi iko yi nataparuluñ. ¹⁵ *Herod kak aanwin nin uko ulonj wi adoonj, wi akakanuñ nja a. Nawini, ñiintj i aando do nin uko ulonj unkeşuñ akeŕ. ¹⁶ Ddo bakoba başë bawutana. » ¹⁷ [Ufettu undoli *Pilat aji wo i pwutan pa baka nakalabuş alonj.]

¹⁸ Kë başë huuran bukal bti aji afiñ Yetu aşë wutan Barabaat! ¹⁹ Barabaat awo wal mënŕ ukalabuş ƒiki ayewlën ubeeka abot afiñ ñaanj.

²⁰ Kë Pilat anjalun pwutan Yetu akak aŕiini na baka. ²¹ Kë bakhuuranaara huuran aji : « Pañana! Pañana! » ²² Kë akak aŕiini na baka

uyaaş uwajantën aji : « we wi ñiintj i adoluñ uwuŕaan ba? Mënwin nin uko ulonj unkeşuñ bafiña, ddo bakoba kaşë kawutana. » ²³ Kë bukal başë huuranaara huuran maakan ahepar bapaña, kë pñaat pakdëma dëm ²⁴ te kë Pilat adoo dinan baka uko wi baheparuñ. ²⁵ Awutan ñiintj i bakheparuluñ, i bawatuñ ukalabuş ƒiki ayewlën utaak abot afiñ ñaanj. Wi wi aşaanj awutar baka Yetu badola uko wi banjalunj.

Yetu awo ƒi bgah bi mnhaj

²⁶ Wi bakyaan na Yetu, bamob ñiintj alonj i katim ki Timonj, i ubeeka wi Kuren anwooni uŕeeh, aŕu'a pkuña krut ƒi kafetj ki Yetu. ²⁷ Pntuk pweek paŕaşa, na baat balonj bankuñiñ iñen abot aŕëga. ²⁸ Kë Yetu aşë kok aji na baka : « An baat biki Yerutalem, nawutan kawooni pa nji! Nadoon kawooni pa nleefan na babukan! ²⁹ Nnuur nabi ni bakluñ kado kaji : “Banuurandëni, baat banwoonj baanhil pbuk, na iyin inwoonj iimbuki, na mnwil manwoonj maambootani!” ³⁰ Wal mënŕ bañaan bado kaji na inkunj iweek ijotna baka, kaji na inkunj impoŕi imoy baka! » ³¹ Woli bado bmul bñow hënk, hum di di bakluñ kado na bkay*? » ³² Baŕij kak bado buŕaan batëb pa pya kafin na Yetu.

Yetu apananaa

³³ Wi babanuñ du dko di bajaan bado « Kaheem ki bkow » aşë pañ Yetu da, ul na bado buŕaan batëb bukuñ, alonj ƒi kañenul kadeenu, alonj ƒi kamayu. ³⁴ [Kë Yetu aşë ji : « Paap, miirën baka : baamme uko wi bakdolunj. » Bangoli bafaaşir imişa yi nul wi badoluñ kanuñ na mnlaak katenna uko wi andoli akyitanaanuñ.]

Babenj Yetu abot akara wi awoonj ƒi krut

³⁵ Bañaan babi anaŕ bten. Kë baweeek biki baka, başë beña aji : « Abuuran balonj, abuuraan uleeful,

☆ 23:30 Hotey 10.8. * 23:31 Başal aji Yetu awoonj bmul bñow, kë banwoonj ƒi pjuban bawoonj bmul bkay.

woli awo *Krittu i Naşibaţi adatuñ! »
³⁶ Bangoli kak babenja : baji bañoga kawula poot ptaaktaan, ³⁷ kaşë ji na a : « Woli iwo naşih i *bayuday, buuraan uleefu! » ³⁸ Bapiit ti bkowul duut ti krut aji : « I, AWOON NAŞIH I BAYUDAY. »

³⁹ Alon ti bado buţaan i bapanuñ ti krut awo ti pkar Yetu aji na a : « Iinwo Krittu i? Buuraan uleefu ikuţ ibuurun. » ⁴⁰ Kë natëbantën aşë noman na atëntul un aji na a : « Iindo ji kti Naşibaţi, te bawo ti pdolu uko unnaamuñ na wi bakdoluluñ! ⁴¹ Ulin liñ pa un, nwo ti pluk buţaan bi ndoluñ ; kë ul aşë wo aando nin buţaan blon. » ⁴² Wi wi aşaan aji : « Yetu, luñi ileşën, woli iluñ abi na pşih pi nu. » ⁴³ Kë Yetu aşë teema aji : « Na manjoonan, dţupu, nta di, iwo na nji du baţi. »

Pkeţ pi Yetu

(Maci 27.45-56; Markut 15.33-41; natenan ti Yowan 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ti udiin unuur, unuur umara mara awunana, kë bdëm bawala ti umundu bti, ado nwoori nwanjanţ. Wi wi blaañ bkëm maakan banjaan baneenan bañaan pneej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Naşibaţi batowiin ti ptoof. ⁴⁶ Kë Yetu aşë do pdiim pweek aji : « Paap, dkakan uhaaş wi naan ti iñen yi nu. » Wi ajakuñ han, aşë jëmşa. ⁴⁷ Naşih i bangoli iñeen-week baromen awin uko unţepuñ aşë dëman Naşibaţi aji : « Na manjoonan, ñiint i awo natool! » ⁴⁸ Wi Bañaan batum bambiin pten bawinuñ uko unţepuñ, baţiış, aşë kuña iñen. ⁴⁹ Banoh Yetu bti na baat bangakandëranuñ na a du *Galilay banaţ alow aten.

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Markut 15.42-47; natenan ti Yowan 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ñiint alon i katim kawoon *Yotef, anwoon i ubeeka wi *bayuday wi bajaan bado Arimati, awo da wal mënt, awo ñaan najoob bkow, natool. Awo ti pyoonk ubi wi Pşih pi Naşibaţi. Awo ti bañaan banjaan baţo kawayëş du *uruha wi bayuday aşë

wo aandinan ti uko wi bawayëş bandukiin badinanuñ abot ado. ⁵² Yotef aya du Pilat, ahepara puum pi Yetu. ⁵³ Awalan puum ti krut, abootan pa na blaañ bi ifaal aşë neejan pa ti bhër blon bi bajipuñ ti kaban ki plaak, bhër bi bawoon baambaan kamoya nin ñaan. ⁵⁴ Unuur wi pbomander wa, tiki *unuur wi pnoorfën wi bayuday uñogi. ⁵⁵ Kë baat banwoonuñ *Galilay na Yetu başë taş Yotef, baya, aten bhër, awin jibi babëkani puum. ⁵⁶ Wi wi bakakuñ ubeeka pboman ukëra na ukëra ujuñ ulil ptekëñ wi bayuday bajaan bakër ti puum. Ti *unuur wi pnoorfën wi bayuday, kë banoorfëni, tiki hënk di bgah bajakuñ.

24

Yetu anaţa ti pkeţ

(Maci 28.1-10; Markut 16.1-8; natenan ti Yowan 20.1-10)

¹ Na nfa kub, ti unuur untaşuñ *unuur wi pnoorfën, baat baya du bhër, aţij ukëra wi babomanuñ na ukëra ujuñ ulil ptekëñ. ² Baţenk kë plaak pweek maakan pandëtnuñ plëman pi bhër kë pakëlanaa, awo ti kaban. ³ Baneej, aşë wo baantënk puum pi Yetu Ajugun da. ⁴ Bañojar, baamme uko wi bakdolun, kë biint batëb banwohariin imişa inknuuruñ başë pën awinana ti kadun ki baka. ⁵ Balënk maakan, aşë juţ, kë biint bukuñ başë ji na baka : « Nabaa la we ñaan najeb ti bankeţuñ ba? ⁶ [Aanwo ti, Naşibaţi anaţana ti pkeţ.] Naleşan uko wi abiin ajakan wi ahumuñ du *Galilay. ⁷ Aţiini na an aji *Abuk Ñiint awo i kawulana du bado buţaan, kapaņana ti krut, kaşë kanaţa ti pkeţ unuur uwajanţën. » ⁸ Kë başë leş nţup ni Yetu.

Banjaan bapok pfiyaar uko wi baat baţupuñ baka

⁹ Wi baat bawoonuñ bhër, bakakalëş iko mënt bti *banjaan iñeen na alon na bandukiin bti. ¹⁰ Baat mënt bawoon *Mariya i ubeeka wi Magdala, Yowana, na

Mariya anin Yakob. Baat ban-gakanderuŋ na baka bakak aŋup wa banjañan ; ¹¹ kë bukal bašë nuŋ kë babura ŋupa ŋup, baanfiyaar baka.

¹² [Kë Timon Piyeer ašë naŋa wal mënŋ aŋi te du bhër. Ajiŋ aten, ašë winaara ilaañ ŋañ, wi wi akakuŋ ka-tohul aňonjar ŋi uko unŋepuŋ.]

Baŋašar Yetu batëb bankyaan un-tanka wi Emayut

(Markut 16.12-13)

¹³ ŋi unuur mënŋan, baŋašar Yetu batëb batool pya untanka wi Emayut unlowiirun na Yerutalem uko ji ŋwoori ŋtëb ŋi poš. ¹⁴ Bawo ŋi pŋiiniyaan iko inŋepuŋ. ¹⁵ Wi bakŋiiniŋ, alaŋar, kë Yetu ŋi uleeful ašë ñog baka agakandër na baka, ¹⁶ kë uko ulon ušë neenan baka pyikrëna. ¹⁷ Yetu kë ašë ji na baka : « we wi nabaan aŋiiniyaan hënŋ wi nakpošun ba? »

Kë banaŋ, ajooŋan. ¹⁸ Alon ŋi baka anwoon katim ki Kleyofat kë ašë ŋiini na a aji : « Unaam iwoha aloolan, anwoon ŋi Yerutalem anwoon aamme uko unŋepuŋ ŋi ŋnuur ŋi! » ¹⁹ Kë ateem baka aji : « We ula ba? » Kë baji na a : « Uko wi Yetu i ubeeka wi *Naŋaret! Abi wo *Naŋupar Našibaŋi anhiniŋ, ŋi udo na uŋup ŋi kadun ki Našibaŋi na ki bañaan bti. ²⁰ *Baŋenjan baweek biki nun, na baweek biki nun bawula kë baŋu'a pkeŋ, apana ŋi kruŋ. ²¹ ŋbi haŋ aji ul awoon i kabuuran *Itrayel, kë iko yan bti išë do hënkuŋ ŋnuur ŋwajanŋ ŋi iŋëpi. ²² Baat balon banwoon na un, kë bašë ñonjarënun maakan na manjoonan. Baya na nfa kub du bhër, ²³ kë wi bawoon baanwin puum pi nul, ašë wuŋša. Bajakun aji ŋwanjuŋ ŋado pën awinana ŋi kadun ki baka aji awo najeb. ²⁴ Balon ŋi un baya du bhër, aŋenk kë bawo jibi baat baŋupun baka ; kë ul, bašë wo baanwina! »

²⁵ Wal mënŋ kë Yetu ašë ji na baka : « An bawaan ŋŋal, naji nanoom ŋi pfiyaar iko bti yi baŋupar Našibaŋi ba-jakuŋ! ²⁶ *Krittu aanwo i lah kahaj hënŋ i, ji abi ado kaneej du mndëm? » ²⁷ Wi wi ašan ajuŋna ŋi uko wi *Moyit apiitun, aŋiiniyaan uko wi

Baŋupar Našibaŋi bti, aŋëpna ŋi Ulibra wi Našibaŋi apiban baka uko wi baŋupun ŋi a.

²⁸ Wi baňogun ufëŋ wi bawoon i pya, kë Yetu ašë awo ji ñaan ankyaan na bgahul. ²⁹ Kë bašë dabëra aji na a : « ŋoon na un, unuur uyobi, utejan udobi ban ban. » Kë aneej aŋo na baka. ³⁰ Wi wi ašan aŋo ŋi umeeša na baka, ajej kapoom, abeeb Našibaŋi, ašë kitëš ka awul baka. ³¹ Wal mënŋ kë këš kašë haabša na baka kë bayikrëna, wi wi ašan ayon ŋi kadun ki baka. ³² Kë bašë ŋiini bukal bukal aji : « Nënŋiink lah mnlilan ŋi iŋëbun i, wi akŋiiniŋ na un du bgah abot apibanun Ulibra wi Našibaŋi? »

³³ Banaŋa ŋi dko mënŋ akak Yerutalem. Baya ŋenk da *banjañan iñeen na alon banwoyi da na batëŋ baka, ³⁴ kë bakŋiini aji : « Ajuŋan anaŋa ŋi pkeŋ na manjoonan, apën awinana ŋi kadun ki Timon! » ³⁵ Kë bukal bašë kakalëš uko unŋepuŋ ŋi bgah na jibi bayikrënuŋ Yetu wal wi akitëšun kapoom.

Yetu apën awinana ŋi kadun ki ban-jañan

(Maci 28.16-20; Markut 16.14-18; natenan ŋi Yowan 20.19-23; Ulemp wi Banjañan 1.6-8)

³⁶ Bahum kaŋiini, kë Yetu ŋi uleeful ašë pën ŋi ptoof pi baka aji : « Bnuura bawo na an. » ³⁷ Balënk maakan, ŋiki bašal aji bawin ujurte. ³⁸ Kë Yetu ašë ji na baka : « we ukaan kë nayewlaa ba? We ukaan kë nawo na ŋŋal ŋtëb ŋi iŋëb yi nan ba? ³⁹ Natenan iñen na ihoŋ yi naan : Nji a na manjoonan! Nabanaan, naten, ujurte uunji uka uleef utëŋ wi, upaŋ na ŋji, jibi nahilanun kawin. » ⁴⁰ [Aŋiini haŋ ašë diiman baka iñen na ihoŋ yi nul.] ⁴¹ Kë jibi bawoon ŋi mnlilan abot aňonjar, ukaan kë baanhilan afiyaar, kë ašë hepar baka aji : « Nawo na uko ude ŋi i? » ⁴² Kë bawula uŋëb wi batoowun. ⁴³ Ajej wa, ade ŋi kadun ki baka.

⁴⁴ Wi wi ašan aji na baka : « Wi nhumun na an, ŋŋup ŋi, ŋi ŋi ŋŋupanaŋ: Uko wi Ulibra wi Našibaŋi ujakuŋ ŋi

nji ti dko di *Moyit apiitun, na di *baɕupar Naɕibaɕi bapiitun, na ti Iyeeh yi pñaamarën Naɕibaɕi, iko mënɕ bti iwo yi kadolana. »

⁴⁵ Wal mënɕ kē ašë haabëš baka nşal bahilna bayikrën uɕup wi Ulibra wi Naɕibaɕi. ⁴⁶ Aji na baka : « Uko wi bapiitun wii wi : *Krittu awo i kahaj, kabot kanaɕa ti pkeɕ unuur uwajanɕën. ⁴⁷ Bañaanɕ bawo kaɕup ti katim ki nul ti bañaanɕ biki ntaak bti, kajunna ti Yerutalem, kaji na baka bawut pjuban, baɕëlëš nɕida, Naɕibaɕi ahilna amiir baka ipekadu. ⁴⁸ Nawo bamaar biki iko mënɕ bti. ⁴⁹ Kē nji ti uleef naan, nşë luɕ kawulan uko wi Paapa ahonun. An, nadukiin ti ubeeka te wal wi naktumun na phina panwoonun baɕi. »

Yetu apaya baɕi
(*Markuɕ 16.19-20; natenan ti Ulemp wi Banjañan 1.9-11*)

⁵⁰ Wi wi Yetu ašaan aya na baɕašarul te ufëɕ wi Betani, ašë tar iñen, añehan Naɕibaɕi awul baka bnuura bi nul. ⁵¹ Wi akdolun han, ašë duk baka, adeenana du baɕi. ⁵² Bukal, kē bašë dëmana, ašë kak Yerutalem, atum na mnlilan. ⁵³ Baji babi duka duka kadëman Naɕibaɕi du katoh kaweeek ki nul.

Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun. Aṭup ṭi ulibra wi uko wi Yetu adolon ṭi mboṣ na uko wi ajukanun bañaan, na pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup bañaan na mnhina, ajeban bamaakal, adook nṭaayi akuṭ ado iko itum maakan iñoṅarënaan ṭi kadun ki bañaan. Ulibra wi Yowan apiitun uunaam maakan na ṅi bi Maci, Markuṭ na Luk. Yowan aṣal kë bañaan biki apiitun ulibra wi bame ṅlibra mënṭ na iko yi Yetu aṭupun da na iko yi adolon. Uko mënṭ ukaan kë aampiit iko yi bi Maci, Markuṭ na Luk bapiitun.

Yowan aṭup ṭi ujuni wi ulibra wi nul ñaan i Yetu awoon. Aṭup aji Uṭup wi Naṣibaṭi ubiin ṭi umundu wi akak ñaan najën. Yetu ado iko iñoṅarënaan itum bañaan bahilna bayikrën kë ul awoon Naṣih i Naṣibaṭi atarun adat aji ul akbuuranun bañaan. Uko unkaan kë Uṭup Ulil Unuura wi Yowan upaṭ na ṅi bandukiin wii wi : « Yowan akakalëṣ iko ilon yi Yetu aṭupun inkdi-imanun kë awo i Naṣibaṭi : Yetu aṭup aji ul awoon bjeehi bi umundu, pde panjaan pawul ubida, meel manjaan manwul ubida, plëman pi ṅkaneel ṅmpoṭi ṅaktëpnun, nayafan nanuura, bko bdolni ubiñu. Aji kak ul awoon bgah, manjoonan na ubida, kë aji naṭan bañaan ṭi pkeṭ kawul baka ubida.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pdëman Uṭup (1.1-18)
2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (1.19-34)
3. Yetu adat baṭaṣarul bateek (1.35-51)
4. Yetu ado nyaas paaj na ulon iko iññoṅarënun bañaan (2.1–12.50)

5. Kanëm kabaañsaani ki Yetu ṭi mboṣ: pwayëṣ pi bawayëṣulun na pkeṭul (12.1–19.42)

6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (20.1-10)

7. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (20.11–21.25)

¹ Du ujuni anwoon Uṭup ado bi wo'a wo, awo du Naṣibaṭi abot awo Naṣibaṭi. ² Anwoon Uṭup awo na Naṣibaṭi du ujuni.

³ Naṣibaṭi aṭëpna ṭi a aṭak iko bti ; ṭi iko bti inṭakaniin nin kalon kaanṭakana bë kaanṭëpna ṭi a. ⁴ Ṭi ul di di ubida upënnun, kë ubida mënṭ uwo bjeehi pa bañaan. ⁵ Bjeehi bajeehan du bdëm, kë bdëm baanwun* ba.

⁶ Ubi ka ñiint alon i Naṣibaṭi ayilun ; katimul kawo Yowan†. ⁷ Abi kaṭup uko wi ameen bti ṭi bjeehi, bañaan bti baṭëpna ṭi a bafiyaar. ⁸ Mënṭ Yowan ṭi uleeful awoon bjeehi ; abi bi ṭañ kaṭup uko wi ameen ṭi bjeehi. ⁹ Bjeehi mënṭ bawoon na manjoonan bjeehi bambiin ṭi mboṣ kajeehan bañaan bti.

¹⁰ Anwoon Uṭup adobi wo'a wo ṭi mboṣ, kë Naṣibaṭi abot aṭëpna ṭi a aṭak ma, kë bañaan biki mboṣ baṣë wo'a wo baamme'a. ¹¹ Abi ṭi katoḥ ki nul, kë bañaan biki nul baṣë wo baandi'a. ¹² Kë bañaan bti banṣaan adi'a, aṭiyaara, aṭen baka kë bahinan pwo babuk Naṣibaṭi. ¹³ Mënṭ ṭi pñaak këme ṭi ñiint na ñaaṭ këme ṭi uko wi ñiint aṅalun wi wi bawoonun babuk Naṣibaṭi. Naṣibaṭi ul ṭi uleeful adolon kë bawo babukul.

¹⁴ Anwoon Uṭup akak ñaan najën abi afëṭ na nja, kë ṅṣë win mndëm mi nul, atum na bnuura abot atum manjoonan. Aṣin awululun mndëm mënṭ ul anwoon alookan i abukun ṭañ. ¹⁵ Yowan aṭiiniyaan uko wi nul aji : « Ul i i ṅji njakun aji : “Ankmbiin ṭi kafëṭ naan, ajotën kadun ṭiki, ji mbi ndo kawo, ado bi wo'a wo.” » ¹⁶ Na manjoonan nja bti ṅji ṅyeenka yeenk ṭi bnuura btum banwoon ṭi a. ¹⁷ ṅyeenkna bgah ṭi *Moyit, kë

* **1:5** Kë bdëm baanwun ba : Balon baṣal aji kë dko di daji : kë bdëm baandi ba, këme kë bdëm baanyikrën ba. † **1:6** Yowan : Baṭiiniyaan ṭi Yowan Nabattaar.

bnuura na manjoonan manşë biina ti Yetu Krittu. ¹⁸ Nin ñaan aambaan kawina Naşibaţi. Abukul i akaan anwoon Naşibaţi, ankabun ti Aşin, ameeţanulun.

Uko wi Yowan nabattaar aţupun ti bkowul
(Maci 3.1-12; Markut 1.1-8; Luk 3.1-18)

¹⁹ Uko wi Yowan ajakun wii wi, wi baweeb biki bayuday banwoon Yerutalem bayilun baţenan Naşibaţi na bañaan balon banjaan balemp du *Katoh Kaweeb ki Naşibaţi ke baya hepara ñaan i awo i. ²⁰ Aampok pteem baka, abi ţup ţup baka ajinţan aji : « Mënţ nji dwoon Krittu. »

²¹ Ke bateema aji : « Iwo in keeri? Iwo *Eli i? »

Ke aji na baka : « Mënwo Eli. »

Ke bakak ajaka : « Iwoon *Naţupar Naşibaţi i? »

Ke aji : « A-a. »

²² Ke başë ji na a : « Ţupun keeri ñaan i iwoon ñhilna nya ñţup banyilun un. We wi wi iktupun ti iwi? »

²³ Ke ateem na ñţup ni *Itayi Naţupar Naşibaţi aji : « Nji, dwoon: *pdiim pankhuuranun du *pndiis aji : "Nadolan bgah bi Ajugun bawo btool."* »[✧]

²⁴ Bayili bukun bawo *bafaritay. ²⁵ Bakak ahepar Yowan kak aji : « Ke we ukaan ke ikbattaar wi iwoon iinwo Krittu, iinwo Eli, iinkak awo Naţupar Naşibaţi? »

²⁶ Ke ateem baka aji : « Nji dbattaar na meel, ke alon aşë wo ti ptoofan i nawoon naamme, ²⁷ ankmbiin ti kafet naan, i nji ndoon awo mënñoom kanup pfënşa işapaat. »

²⁸ Uko mënţ uţepna du Betani du plut pi bdëk bi Yordan, dul di Yowan akbattaaraanun.

Uko wi Yowan Nabattaar aţupun ti Yetu
(Maci 3.13-17; Markut 1.9-11; Luk 3.21-22)

²⁹ Wi unuur ujintun, Yowan awin Yetu ke akbi, ke aşë ji : « Anwoon

unkaneel wi bţenan wi Naşibaţi un-kmpënanun pekadu di umundu awi.

³⁰ Uko wi nul wi wi nji kaţiiniyaanun wi njakun: « Ñiint ankmbiin ti kafet naan ajotën kadun, ţiki, ji mbi ndo kawo, adobi woho wo. » ³¹ Nji ti uleef naan, mënbi me'a, ke pdola ameeţana ti bañaan biki Itrayel, pakaan ke mbi abattar na meel. »

³² Yowan aţup ji ñaan namaar aji : « Dwin *Uhaaş wi Naşibaţi ke uwala ti a awo ji ubalab ufaatal abi aţo ti a. ³³ Mënbi me'a, ke anşaan ayilën aji mbattaar na meel aşë jakën aji : « Ñaan i ikwinun Uhaaş wi naan uwala ti a ubot uţo ti a, un mënţan akbattaaranun na Uhaaş wi naan. » ³⁴ Ke nji nşë win abot aţup ke i mënţ awo Abuk Naşibaţi. »

Baţaşar Yetu bateek

³⁵ Wi unuur ujintun, Yowan akak awo da na batëb ti baţaşarul. ³⁶ Awin ke Yetu akţep ke aşë ji : « Anwoon unkaneel wi bţenan wi Naşibaţi i i. »

³⁷ Baţaşarul batëb bukun batiink uko wi ajakun aşë ţaş Yetu. ³⁸ Yetu akok awin ke bakţaş aşë ji na baka : « We wi naklaan ba? »

Ke bateem aji : « Rabi, ţun di di iwoon ba? » Rabi dawoon najukan.

³⁹ Ke aji na baka : « Nabiin naşë nawin. » Ke baya ame dko di awoon, aţo na a unuur mënţ. Nwoori ñbaakër ni utaakal ñakyaan pban wal mënţ.

⁴⁰ Andre aţa Fimon Piyeer awo alon ti batëb bantiinkun uko wi Yowan ajakun aşë ţaş Yetu. ⁴¹ Adun awin Fimon naweeb kul aji na a : « Nwin Meşuwa. » Meşuwa dawoon Krittu. ⁴² Añooţa du Yetu. Yetu ajabana keş aşë ji : « Iwoon Fimon abuk Yowan, hënkun ido kadu'ana Kefat. » Kefat dawoon Piyeer†.

⁴³ Wi unuur ujintun, Yetu aţu na pya utaak wi *Galilay. Aya awin da Filip aji na a : « Ţaşaan! » ⁴⁴ Filip awo i Bettayida, ubeeka wi bi Andre na Piyeer. ⁴⁵ Ke Filip aya awin Natanayel aji na a : « Nwin ñaan i Moyit aţiiniyaanun

✧ 1:23 Itayi 40.3. † 1:42 Kefat, Piyeer : Ţi uţup wi baramayen Kefat dawoon plaak ; Ţi uţup wi bagrek Piyeer dawoon kak plaak.

ti Ulibra wi Bgah, i baɥpar Naŝibaɥi bandukiin bakaan aɥiiniyaan! Yetu i Nataret a, abuk Yotef. »

⁴⁶ Kē Natanayel aŝe hepara aji : « Uko ulon unuura uhil kapenna du Nataret i? »

Kē Filip ateema aji : « Biini, iwin. »

⁴⁷ Yetu awin kē Natanayel akbi ti a, aŝe ji : « Abuk Itrayel na manjoonan akbiin hēnk, aamme kalagare. »

⁴⁸ Natanayel kē aŝe hepara aji : « ɥun di imeennun ba? »

Kē Yetu ateema aji : « Ji Filip abi ado kadu'u, wi iwoon du bfig uɥeeh, dwinu. »

⁴⁹ Kē Natanayel aŝe ji na a : « Rabi, iwo Abuk Naŝibaɥi, iwo naŝih i *Itrayel. »

⁵⁰ Kē Yetu ateema aji : « Ifiyaar tiki djaku dwinu wi iwoon du bko uɥeeh. Ilun kawin iko indemun apel yi iwinun nɥa. »

⁵¹ Wi wi aŝaan aji : « Na manjoonan, dɥupan, nalun kawin baɥi bahaabēŝa, nwanjuɥ nɥabot nɥado kapaya, kawala ti *Abuk Ńiinɥ. »

2

Bniim du Kana

¹ Unuur uwajanɥen bniim blon bawo du ubeeka wi Kana du *Galilay, kē anin Yetu awo da. ² Yetu kak awo ti biki baduun babi bniim, ul na baɥaŝarul. ³ Poot pabaa, kē anin Yetu aŝe bi aji na a : « Baankak aka poot. »

⁴ Kē aŝe ji na a : « Abuk ņaaɥ, we ukaan kē ikɥupēn uko wanɥ? Unuur wi naan uundobi ban. »

⁵ Kē anin aŝe ji na balemp : « Uko wi akjakarananɥ, nadolan wa. »

⁶ Kdunk paaj ki mnlak kawo da ki bayuday bajaan baɥuuna meel mi bajaan badolna baņow. Pdunk paji pado uko ji nliɥru iņeen-week. ⁷ Kē Yetu aji na balemp : « Natumaan idunk yi na meel. » Kē batuman ya.

⁸ Wi babaan kē aŝe ji na baka : « Naliikan hēnkun naņooɥ najaņan iko. » Kē baliik aņooɥ.

⁹ Ankjaņananɥ aņemi, kē uŝe wo ubiņu. Aamme dko di uwoonun,

kē balemp baŝe me, bukal banliikun meel. Adu naniim, ¹⁰ aji na a : « Ńaan aji dun kawul poot panlilnun, wal wi baņaan bakujun, kē baa pēnan panwoon paanlil maakan. Iwi, kē iŝe hank plil te hēnkun! »

¹¹ Uko wanɥ uwoonɥ ujuni wi iko iņonarēnaan yi Yetu ajaan ado baņaan bahilna bame uko wi awoonɥ. Ado wa du Kana di Galilay, adiiman mndem mi nul kē baɥaŝarul bafiyaara.

¹² Wi abaan, aŝe ya ubeeka wi Kapernawum, ul, na anin na babuk aŝin na baɥaŝarul, ado da nnuur nɥntiinku.

Yetu na bawaap du Katoh Kaweek ki Naŝibaɥi

(Maci 21.12-13; Markuɥ 11.15-17; Luk 19.45-46)

¹³ *Ufettu wi Mbuur wi bayuday uņogi, kē Yetu aŝe ya Yeruɥalem.

¹⁴ Aɥenk du *Katoh Kaweek ki Naŝibaɥi bawaap nɥgit na nkaneeɥ na nbalab ; batorkaar itaka bakak aɥoo da. ¹⁵ Ajeɥ wal mēnɥ ital aboman btintēɥ aŝe dook baka bti ti Katoh ki Naŝibaɥi bukal na nkaneeɥ na nɥgit ; afēɥ itaka yi batorkaar abot awat nmeēŝa ni baka.

¹⁶ Aji na bawaap nbalab : « Napēnaan nko ni ti. Nawutan kakakan katoh ki Paapa dko dwaapi. » ¹⁷ Baɥaŝarul baleŝ wal mēnɥ uko umpiitaniinɥ ti Ulibra wi Naŝibaɥi : *Unɥal uweek wi nkaan pa Katohu ukfiɥnun.*[☆]

¹⁸ Wal mēnɥ, kē baweek biki bayuday baŝe ji na a : « Dolan uko ulon unkyuujun kē ihilan kado kado uko wi ikdolun hēnk. »

¹⁹ Kē Yetu ateem baka aji : « Nafomle Katoh ki Naŝibaɥi ki, kanaɥan ka ti nnuur nwananɥ. »

²⁰ Kē baŝe ji na a : « Bado nŝubal iņeen nbaakēɥ na nŝubal paaj pa pniw katoh ki mēnɥ, kē iwi iŝe ji iniw ka ti nnuur nwananɥ? » ²¹ Kē Yetu wal mēnɥ aŝe tiiniyaan tiiniyaan uleeful. ²² Kē hēnk, wi abiin anaɥa ti pkeɥ, baɥaŝarul baleŝ kē abi ji hanɥ, aŝe fiyaar uko umpiitunɥ ti Ulibra wi Naŝibaɥi na uɥup wi Yetu abiin aɥup.

☆ 2:17 Kaņaam 69.10.

23 Jibi Yetu awoon du Yerutalem ti wal wi Ufettu wi Mbuur, baŋaan batum bafiyaara wi bawinun iko iŋonarënaan yi akdolun. 24 Kë ul ašë wo aanfiyaar baka, ŋiki ame baŋaan bti, 25 abot awo aannuma ŋaan aŋupa jibi ŋaan awoori ŋiki ul ti bkowul ame uko unwoon ti uhaaš wi ŋaan.

3

Yetu na Nikodem

1 Uka ŋfa ti *bafaritay ŋiinŋ alon i kamtim kawoon Nikodem. Awo ti baweek biki bayuday. 2 Aya du Yetu na utejan aji na a : « Najukan, ŋme kë iwo najukan i Našibaŋi ayilun, ŋiki nin ŋaan alon aanhil pdo iko iŋonarënaan yi ikdolun woli Našibaŋi aanwo na a. »

3 Kë Yetu ašë teema aji : « Na manjooonan dŋupu, nin ŋaan aanhilan kawin *Pših pi Našibaŋi bë aankak abuka buka* . »

4 Kë ašë ji na a : « Hum di di ŋaan ahiniin kabuka kak wi adoon abi ŋaf? Ahinan kakak du kayin ki anin kabuka kak i? »

5 Kë ateema aji : « Na manjooonan dŋupu, ŋaan anwoon aankak abuka ti meel na Uhaaš wi Našibaŋi aanhil kaneej du Pših pi Našibaŋi. 6 Uleef uji ubuk uleef, kë uhaaš uji ubuk uhaaš. 7 Wutan kaŋonar woli djaku, nawo kabuka kak. 8 Uyook uji ufuuŋ dko di unali. Iji ktiink wa ufuuŋ bë iinji këme dko di uwoonun këme dko di ukyaan. Kë hënk di uwoon kak pa baŋaan bambukiin ti Uhaaš wi Našibaŋi. »

9 Kë Nikodem ašë ji na a : « Hum di di uko mëntŋ uhilun kadolana? »

10 Kë ateema aji : « Hum di ihilun kawo najukan ti Itrayel ašë wo iimme iko yan? 11 Dŋupu na manjooonan, ŋji ŋŋiiniyaan uko wi ŋmeen kabot kaŋup wi ŋwinun, kë an našë wo naanji nadinan pfiyaar uko wi njakuŋ. 12 Woli naanfiyaar wi ŋji kaŋiiniyaanun iko yi mboš, hum di di nakluŋ kafiyaar woli dlun aŋiiniyaan iko yi baŋi ba? 13 Nin ŋaan alon aampaya baŋi *Abuk ŋiinŋ ŋaŋ [anwoon du baŋi] awaliin.

14 Kë jibi *Moyit adeenun upula unŋak du *pndiiš*, hënk di Abuk ŋiinŋ akdeenaniin, 15 ŋaan anfiyaarulun ahilna aka ubida wi mnŋo.

16 « Našibaŋi aŋal baŋaan maakan adoo wul Abukul aloolan ŋaŋ i akaan, ŋaan anfiyaarulun awutna kakeŋ, ašë ka ubida wi mnŋo. 17 Našibaŋi aanyil yil Abukul abi aji na baŋaan kë baduknaana awo i pkeŋ, ayila yil baŋaan baŋepna ti a babuur. 18 ŋaan anfiyaarulun aankduknaana, anwoon aanfiyaara ado bi duknaana duknaana, ŋiki aanfiyaar ti Abuk Našibaŋi aloolan ŋaŋ i akaan. 19 Kë uko wi, ukŋun baji baduknaana : bjeehi babi ti umundu kë baŋaan bašë magan bdëm apel bjeehi ŋiki iko yi baŋaan bakdolun iwuŋ maakan. 20 ŋaan ankdolun buŋaan apok bjeehi ; un mëntan aankya du bjeehi, kaŋi iko iwuŋaan yi adolun iwinana. 21 Kë ŋaan anjaan aŋaš manjooonan aji ya du bjeehi, kahilna kadiiman kë iko yi akdolun iwoona du Našibaŋi. »

Yetu na Yowan Nabattaar

22 Wi iko yan iŋepun, Yetu aya na baŋašarul du uŋaak wi Yuda, aŋo da na baka abattaar. 23 Yowan kak awo ti pbattaar du Aenon kaŋog Falim ŋiki meel mantum da, kë baŋaan babot abi'abi ti a pyeenk batitmu. 24 Baandobi wata wal mëntŋ ukalabuš. 25 Unuur ulon kë bŋup bašë pën ti baŋašar Yowan na nayuday alon ti uko wi baŋow. 26 Babi ti Yowan aji na a : « Najukan, ŋaan ambiiŋ awo na iwi du plut pi Yordan, i ibiin aŋiiniyaan uko wi nul awun du abattaar kë baŋaan bti bakya du a. »

27 Kë Yowan ateem baka aji : « Nin ŋaan aanhil kayeenk uko ulon bë unwoona du baŋi. 28 An ti uleefan namaar kë ŋŋiini aji : “Mënwo Krittü kë bašë yilën ti kadunul.” 29 Naniim akaan naniima, kë nanoh naniim anwoon da aji lilan woli atiink pdiim pi naniim. Mnlilan mi, manwoon mi

* 3:3 Bë aankak abuka buka : Baŋiiniyaan ti kak pbuknaana baŋi. ✧ 3:14 Natenan ti Mnŋen 21.19.

taan mandëm maakan keeri. ³⁰ Ul awo kado kadëm, nji nşë ndo kawala.

³¹ « Anwoonun bați apel bañaan bti ; anwoon i mboş, awo i mboş abot aji tşup iko yi mboş. Anwoonun bați [apel bañaan bti] ³² aji tşup uko wi awinun akuş atiink kë nin alon aşë wo aanji di ptiink uşup wi nul. ³³ Anfiyaarun uşup wi nul adiiman kë adinan kë uko wi Naşibați ajakuş uwo manjoo-nan ; ³⁴ Naşibați aji wul ñaan i ayilun Uhaaşul kakëşan aşë kaşup uşup wi Naşibați. ³⁵ Naşibați Aşin anjal Abukul, akuş awula iko bti. ³⁶ Anfiyaarun Abukul aka ubida wi mnto ; anwoon aandi ptiinka aanka ubida mënt ; udeeb wi Naşibați uji uwo ti a. »

4

Yetu na ñaaş i utaak wi Famariya

¹ Bafaritay batiink kë baji başaşar Yetu batum adoo pel biki Yowan kë abot aji battaar bañaan bampelun biki Yowan akbattaarun. ² Yetu ul ti uleeful aanji battaar, başaşarul bajaan battaar. ³ Wi atiinkun uko mënt, apen du Yuda akak Galilay. ⁴ Awo i kamuur utaak wi *Famariya.

⁵ Kë hënk di ayaan aban du ubeeka ulon wi Famariya wi bajaan badu Fikar kaşog uşeeh wi *Yakob abiin aşen *Yotef abukul. ⁶ Ti dko mënt di di pliiik pi Yakob pawoon. Yetu apoş anoor aşë ya aşo du kaşog pliiik mënt. Unuur udiin wal mënt.

⁷ Kë ñaaş alon i Famariya aşë bi pliiik. Kë Yetu aşë ji na a : « Tenaan meel ddaan. » ⁸ Başaşarul baya wal mënt ubeeka pla uko ude.

⁹ Kë ñaaş aji na a : « Hum di iwi, inwoon nayuday ihilun kañehanaan meel, nji nwoon i Famariya? » (Bayuday baanji banaakiir na bañaan biki Famariya.)

¹⁰ Kë ateema aji : « Woli ime lah uko wi Naşibați ajaan aşen abot ame ñaan anjakiin itena adaan, iwi ti uleefu ikñehanulun aşë tşenu meel manjaan manwul bañaan ubida. »

¹¹ Kë aşë ji na a : « Naweeek, iinwo na nin ukoolan uliikni kë pliiik pabaa

diil maakan. Tşun di di ibaan aliiikna meel manjaan manwul bañaan ubida ba? ¹² Idëm apel Yakob ateem nja anwulun nja pliiik pi i? Ul andaanun ti pa abot awul babukul na nntaam nji nul kë ñadaani? »

¹³ Kë Yetu aşë teema aji : « Ñaan andaanun meel mi, udaan ukak aşıja ; ¹⁴ kë ñaan anşaan adaan meel mi nji kalun kawula nin udaan uunkak aşıja, meel mi nji kawululun mankak ukumpëş unkwulun ubida wi mnto. »

¹⁵ Kë ñaaş aşë ji na a : « Naweeek, tşenaan meel mënt, udaan uwutna kakak kaşijën ndoo nwo i pbi pliiik ti. »

¹⁶ Kë aji na a : « Yaan idu ayinu işë ikak na a ti. »

¹⁷ Kë ateema aji : « Mëniimaa. »

Kë Yetu aşë ji na a : « Işup manjoo-nan wi ijakuş iinniimaa, ¹⁸ tşiki ibi niima nyaaş kañeen, kë i iwoonaanun hënkun aanwo ayinu. Ifan ti wan. »

¹⁹ Kë ñaaş kë aşë ji na a : « Naweeek, dwin kë iwo *Naşupar Naşibați na manjoo-nan. ²⁰ Bateemun badëman Naşibați ti pnkun pi, kë an bayuday naşë ji du Yerutalem di di bañaan bawoon i kado kadëmana. »

²¹ Kë aşë ji na a : « Abuk ñaaş, fiyaarën, wal ulon ubi wi mënt ti pnkun pi këme du Yerutalem tañ di bakdoon kadëmanaan Naşibați Aşin nja. ²² An, naji nadëman uko wi nawoon naammee. Un nji ndëman uko wi nmeen tşiki ti bayuday di di Naşibați aşepnun abuuran bañaan. ²³ Kë wal uşë bi, wii wi, udo bi ban ban, wi banjaan badëman Naşibați Aşin nja bakme'ulun na manjoo-nan kado kadëmana na uhaaş ; bukal bawoon banjaan badëman Naşibați Aşin nja, bukal biki aklaan. ²⁴ Naşibați awo uhaaş kë banjaan badëmana bawo i kame'a na manjoo-nan kadëmana na uhaaş. »

²⁵ Kë ñaaş aşë ji na a : « Dme kë Ñaan i Naşibați adatun, i bajaan bado *Krittu abi. Woli alun abi, aşup nja iko bti jibi iwoori. »

²⁶ Kë Yetu aji na a : « Nji nkañiiniin na iwi, dwoon aŋ mēnt. »

²⁷ Wal wi añiiniin haŋ kë başaşarul başē wuj, ašē ñoŋar wi bawinuluŋ kë akñiini na ñaaŋ. Kë nin alon ði baka ašē wo aanhepara uko wi aklaaŋ këme uko wi akñiiniin na ñaaŋ.

²⁸ Wal mēnt ñaaŋ aduk pdunk pi nul, aya du ubeeka aji na bañaan: ²⁹ « Nabiin nawin ñiint alon anŋupnuŋ iko yi ndoluŋ bti. Woon Krittü a i? »

³⁰ Bapēn ði ubeeka aya du a.

³¹ Wal mēnt başaşarul bawo ði pkooŋa aji na a : « Najukan, deeni. »

³² Kë ašē teem baka aji : « Dka pde pi nawoon naammee. »

³³ Başaşarul bawo ði pşal aji me alon aŋija ŋij uko ude. ³⁴ Kë Yetu ašē ji na baka : « Pde pi naan pawoon pdo uko wi anyilnuŋ ajaknuŋ ndo na pbaañēş ulempul. ³⁵ Jēm naji naji : “uduka kli kbaakēr kakit kaşē kabi” i? Dŋupan, nakatan kēş naten ŋteeh, ŋado bi kay kay pa kakit. ³⁶ Kë nakit ado bi jun jun pyeenk baluk bi nul abot akit ŋdeey pa ubida wi mnŋo, najaar na nakit bahilna balilan bukal batēb bti. ³⁷ ði uko mēnt, uko wi bajakuŋ uwo manjoonan : Alon aji jaar, alon kakit. ³⁸ Nji dyilan naya nakit uko wi nawoon naanjaari. Balon bado ulemp untamnuŋ, kë an naşē yeenk ulemp wi ujēnk wi baka. »

³⁹ ði ubeeka wi mēnt bañaan biki Famariya batum bafiyaar Yetu wi batiinkuŋ uko wi ñaaŋ aŋupuŋ ði a aji : « Aŋupēn iko yi ndoluŋ bti. » ⁴⁰ Hēnk, wi bañaan babiin du a, bakooŋa aji aŋo na baka ; kë aŋo da ŋnuur ŋtēb. ⁴¹ Nŋup ŋi nul ŋado kë bañaan batum maakan kak bafiyaara ; ⁴² baji na ñaaŋ: « Mēnt uko wi iŋupuŋ ŋañ ukaaŋ kë ŋfiyaara ; un ði ŋleefun ŋtiinka abot ame kë ul na manjoonan awoon Nabuuran bañaan bti. »

⁴³ Wi Yetu aŋoon ŋnuur ŋtēb du Famariya, ašē pēn da aya *Galilay. ⁴⁴ Abi ŋup aji kë *Naŋupar Naşibaŋi aanji tiinkana du uŋaak wi nul. ⁴⁵ Kë wi aŋaan aban du Galilay, bañaan bamēbana

bnuura ŋiki wi bayaan *Ufettu wi Mbuur du Yerutalem bawin iko bti yi adoluŋ da.

Pjeban pi abuk nalempar naşih

⁴⁶ Yetu akak ubeeka wi Kana du *Galilay di abiiŋ akakanaan meel ubiñu. Kë wal mēnt alon ði balempar naşih baweek alon i abukul amaakuŋ ašē wo du Kapernawum. ⁴⁷ Wi atiinkuŋ kë Yetu awoona Yuda aban ði Galilay, aya du a, akooŋa aya ajeban abukul ŋiki amaak aŋogan pkeŋ. ⁴⁸ Kë Yetu ašē ji na a : « Woli naanwin mlagre na iko iñoŋarēnaan naanji nafiyaarēn. »

⁴⁹ Kë nalempar naşih ašē ji na a : « Naweek, biin ji abuk naan abi akeŋ. »

⁵⁰ Kë aji na a : « Yaani, abuku awo najeb. »

Kë ñiint afiyaar uko wi Yetu ajakuluŋ, atool pya katohul. ⁵¹ Ahum nwo ði bgah, kë balemparul başē bi ayit na a aji na a abukul ajebi. ⁵² Ahepar baka wal wi amatrēnuŋ. Kë baji na a : « Takal da, uko ji uwoori uloolan wi pnak wi wi uleef ukakuŋ ajoobēt na a. » ⁵³ Aşin napoŋ aleş kë wal mēnt wi wi Yetu ajakuluŋ: « Abuku awo najeb. » Wi wi aŋaan afiyaar Yetu ul na biki katohul bti.

⁵⁴ Uko waŋ uwoon uko uñoŋarēnaan utēbantēn wi Yetu adoluŋ ði Galilay. Ado wa wi apēnnuŋ Yuda.

5

Pjeb pi naŋakmaan du Bettata

¹ Wi iko yaŋ iŋepuŋ, ufettu ulon wi bayuday uwo, kë Yetu ašē ya Yerutalem. ² Kë du Yerutalem ði kaŋog « plēman pi ŋkaneel » uşē ka, dko dlon dñownaani danwoon na irakan kañeen di bajaan bado ði uŋup uhebērē Bettata*. ³ ŋuŋ irakan mēnt, bamaakal batum maakan : bakuul, banknjiinkuŋ, na bambiinkniin, baji bapiint da kayoonk meel manşinŋar ; ⁴ uwanjuŋ ulon wi Ajugun uji ubanle ŋuŋ ubi kawala da, meel manşē kaşinŋar ; anneejuŋ uteek wi meel manşinŋaruŋ pmaak pi akahan paji

* 5:2 Bettata : Balon bapiit Betetda.

pabi jeb jeb. ⁵ Uka da wal mēnt̄ ñiint̄ alon̄ andoli n̄şubal iñeen-n̄wajan̄ na bakren̄ n̄i aṭakmi. ⁶ Yetu awina kē apiint̄ da abot ame kē ujon wi aṭakmi aanhinan poş aşē ji na a : « Injal kajeb i? »

⁷ Kē ñiint̄ naṭakmaan ateema aji : « Naweeek, mēnka nin alon̄ anhilun̄ kaṭēnkēn n̄wala du dko dñownaani woli meel manşint̄ar, kē ji mbi ndo kaban, alon̄ aji do bi banēn da uteek. »

⁸ Kē aşē ji na a : « Naṭiin, jejan iko yi ipiint̄nuṅ ipoş. » ⁹ Ṭi dko mēnt̄, kē ñiint̄ abi jeb jeb ajej iko yi apiint̄nuṅ apoş.

Kē unuur mēnt̄ uşē wo *unuur wi pnoorfēn wi bayuday. ¹⁰ Baweek biki bayuday baji na ñiint̄ i babaan̄ ajeban jeban : « Unuur wi pnoorfēn uwo nṭa, bgah bi nja baneenan̄ ikuṅa. »

¹¹ Kē ateem baka aji : « Anjebanaanun̄ ajakēn : “Jejan iko yi ipiint̄nuṅ ipoş.” »

¹² Kē başē hepar aji : « Ñaan̄ ahon̄ ajakiin̄ jejan iko yi ipiint̄nuṅ ipoş ba? » ¹³ Kē i bajebanun̄ aşē wo aamme ñaan̄ mēnt̄an, kē Yetu abot aneem ṭi pntuk.

¹⁴ Wi uko waṅ uṭēpuṅ, Yetu ayit na ñiint̄ i ajebanun̄ du *Katoh Kaweeek ki Naşibaṭi aşē ji na a : « Hēnkun̄ ijebi, ṭañaanun̄ pjuban ji uko untamun̄ apel umbiin̄ adolu umobu. »

¹⁵ Ñiint̄ aya wal mēnt̄ aṭup baweek biki bayuday aji Yetu ajebanulun̄.

¹⁶ Kē baweek biki bayuday başē jun phajan Yetu, ṭiki aji do iko mēnt̄ ṭi unuur wi pnoorfēn. ¹⁷ Kē aşē ji na baka : « Paapa aji lempa lemp̄ n̄nuur bti, kē nji kak mbot alemp. » ¹⁸ Uko waṅ ukaan̄ kē baweek biki bayuday batamanaara taman ala pfiṅa ; baji baji mēnt̄ uko wi bgah baneenanun̄ ṭi unuur wi pnoorfēn ṭañ wi wi ajaan̄ ado, abot aji ji Naşibaṭi awoon̄ aşin̄ kalin̄an uleeful na Naşibaṭi.

Mnhina mi Abuk Naşibaṭi

¹⁹ Yetu akak ayeenk̄ bṭup aji na baka : « Na manjoonan̄ dṭupan, Abuk Naşibaṭi aanhil̄ pdo nin uko ulon̄ bdidi'ul bē aanwin̄ Aşin̄ kē ado

wa. Uko wi Aşin̄ adolon̄, Abukul akak aji do wa. ²⁰ Naşibaṭi anjal Abukul abot aji diimana iko yi ajaan̄ ado ; alon̄ kadiimana iko indēmun̄ apel yi, inkṭuun̄ nañon̄ar. ²¹ Kē jibi Naşibaṭi ajaan̄ anaṭan̄ bañaan̄ ṭi pkeṭ kabot kawul baka ubida, hēnk̄ kak di di Abukul ajaan̄ awul ñaan̄ i adaton̄ ubida. ²² Hēnk̄ kak, Naşibaṭi aankwayēş nin ñaan̄ alon̄, awutar uko mēnt̄ bti Abukul, ²³ bañaan̄ bti bahilna badēman̄ Abukul jibi bajaan̄ badēmana. Ñaan̄ anwoon̄ aanji dēman̄ Abukul, aanji dēman̄ Naşibaṭi anyilulun̄. ²⁴ Na manjoonan̄ dṭupan, ñaan̄ anktiinkun̄ nṭup n̄i naan̄ abot afiyaar Naşibaṭi anyilnun̄, aka ubida wi mnṭo. Ñaan̄ mēnt̄ aankduknaana, apēnna du pkeṭ abi ṭi ubida.

²⁵ « Na manjoonan̄ dṭupan, wal ubi, hēnkun̄ da, wi banwoon̄ du pkeṭ baktiinkun̄ pdiim̄ pi Abuk Naşibaṭi, bankntiinkun̄ pa abi du a, baka ubida. ²⁶ Jibi Naşibaṭi awoon̄ anjaan̄ awul ubida, hēnk̄ kak di di aṭenun̄ Abukul ado kawul ubida. ²⁷ Akak awula mnhina mi pwayēş ṭiki awo *Abuk Ñiint̄. ²⁸ Nawutan̄ kañon̄ar ṭi uko mēnt̄ ṭiki wal ubi wi banwoon̄ du ihēr meet̄ baktiinkun̄ pdiimul. ²⁹ Bandolon̄ bnuura bapēn̄ kayeenk̄ ubida, bandolon̄ buṭaan̄ başē bapēn̄ pa Naşibaṭi aji baduknaana awo i pkeṭ. ³⁰ Nji ṭi uleef̄ naan, mēnhil̄ pdo nin uko ulon̄, pwayēş pi naan̄ paji pawo ptool, ṭiki ṭi uleef̄ naan, mēnji kado uko wi nji nṅalon̄, dji kawayēş jibi anyilnun̄ ajaknun̄. »

Uko wi baṭupun̄ ṭi Yetu

³¹ Yetu akak aji : « Woli nji ṭañ kaṭuparun̄ bkow naan̄ uhinan̄ kawo uunkwo manjoonan̄ ṭi an. ³² Kē alon̄ aşē aṭup ṭi uko wi naan, dme kē uko wi akṭupun̄ ṭi nji uwo manjoonan̄. ³³ Nayil̄ bañaan̄ du *Yowan, kē aṭupan̄ uko unwoon̄ manjoonan̄ ṭi uko wi naan. ³⁴ Kē nşē wo mēnuma ñaan̄ aṭuparaan, dṭup ṭup haṅ nahilna nabuur.

³⁵ « Yowan̄ abi wo unkaniya unktērun̄ ajeehan̄ dko, kē nadat̄ n̄wal

nlon pwo ti bjeehi na mnlilan wi naktiinkun uko wi atupanan. ³⁶ Nji, dka uko unkyuujun uko wi nwoon apel wi Yowan atupanan: iko yi Paapa atu'enuj pdo, yi nji kadolun, idi-iman ke Paapa ayilnuj. ³⁷ Ke Paapa anyilnuj ul ti uleeful atup ti uko wi naan. Naambaanj katiinka pdiimul, keme kame jibi anaami. ³⁸ Ke jibi nawoon naanfiyaar i ayilun, nadi-iman ke naambaanj kamebanaara utup wi nul. ³⁹ Naji najuk Ulibra wi Nasibati bnuura, tiki nasal ke ti wa di di nakkaanun ubida wi mnjo. Ke Ulibra wi Nasibati menj utupun uko wi taan. ⁴⁰ Ke an nasu wo naanjal pbi ti nji kakaana ubida.

⁴¹ « Menkyeenkna mndem ti bañaan. ⁴² Dme an, naanjal Nasibati na manjoonan. ⁴³ Dbi ti katim ki Paapa, ke naanyeenken ; alon abile bdidi'ul, nayeenka. ⁴⁴ Hum di di nahilun kafiyarèn, an nanjaan nademan nleefan kasu wo naanji nala mndem mi Nasibati anwoon alookan? ⁴⁵ Nawutan kasal kaji dlun kakeešaran du Paapa. Moyit i nahaŋun akkeešaranan. ⁴⁶ Woli nafiyaar lah *Moyit, nakak kafiyarèn, tiki apiit piit uko wi naan. ⁴⁷ Be woli naanfiyaar uko wi apiitun, hum di di nakfiyaarun uko wi nji kaŋupun? »

6

Pntuk pweek pi Yetu ade de'anun
(Maci 14.13-21; Markut 6.30-44;
Luk 9.10-17)

¹ Wi iko yan itepun, Yetu amuur *bdék bi Galilay (bul bi bajaan bado kak bdék bi Tiberiyad). ² Bañaan batum bawo ti ptaša wi bawinun iko iñonarënaan yi akdolun ti bamaakal. ³ Aya apaya du pnkun aŋo da na baŋašarul. ⁴ Ufettu wi bayuday wi bajaan bado *Ufettu wi Mbuur uñog wal menj.

⁵ Yetu akat keš, awin bañaan batum ke bakbi du a, ašë ji na Filip : « ŋun di di nkyaan kanugna ipoom kawul bañaan biki bti bade? » ⁶ Atup han

katenna Filip, tiki ul ti uleeful ame uko wi akdolun. ⁷ Filip ateema aji : « Baluk bi kli bakren baandoo keš pa ñaan andoli ayeenk bndun. »

⁸ Andre, naŋašarul alon anwoon abuk ašin Timon Piyeer aji na a : ⁹ « Napoŋ alon awo ti na ipoom* kañeen na nteb nteb ; iko menj ikesu uko ulon pa bañaan biki bti i? »

¹⁰ Ke Yetu ašë ji na baka : « Nadolan bañaan baŋo bnuura. » Pjaagal patum ti dko menj, ke bañaan baŋoo. Biinj bawo uko ji iñeen-week nyaaš iñeen-kañeen (5000). ¹¹ Yetu aje ipoom, abeeb Nasibati ašë faaš ya bañaan abot ado han kak na nteb. Ñaan andoli aji yeenk uko wi akdeen.

¹² Wi badeen bti ayok, ke ašë ji na baŋašarul : « Naŋonkaan iko indukiin, nin uko ulon uwut katoka. »

¹³ Baŋonkan iko bti indukiin, ke itum kkaar iñeen na kteb. Iko menj bti ipenna ti ipoom kañeen yun.

¹⁴ Wi bañaan bawinun uko uñonarënaan wi adolon, ašë ji : « Na manjoonan i awoon *Naŋupar Nasibati anwoon i pbi ti mboš. » ¹⁵ Wal menj ke Yetu ašë yikren ke baŋal kamoba kadola awo naših, ašë ti aya agaag du pnkun.

Yetu apoš ti bdék

(Maci 14.13; Markut 6.45-52)

¹⁶ Wi utaakal ubanun, baŋašar Yetu baya bdék, ¹⁷ bapaya ti bteem, atool pya du plut du Kapernawum. Unuur udo bi yob yob, ke Yetu akak awo aando bi du baka. ¹⁸ Baya aban ŋun ke ukék ušë unaŋa, ke bdék baŋuunki. ¹⁹ Wi bapaatun uko ji nkilometër kañeen keme paaj, ašë win Yetu ke akpoš ti meel duuŋ abi du bteem bi bawoon, balenk wal menj. ²⁰ Ke ašë ji na baka : « Nji a, nawutan kalenk. » ²¹ Baŋal pdo apaya ti bteem, ašë kur aban du pkay.

Yetu, pde panjaan pawul ubida

(Natenan ti Maci 14.34-36; Markut 6.53-56)

* 6:9 Ipoom menj bado ya na uko unnaamun na maaj ; yul iyojnun preeš ti ipoom bti.

22 Na nfa, pntuk pi bañaan panwoon du bdëk umbaan wundu paleş kē bteem bloodan bawohan da takal abot ame kē Yetu aampaya ti bteem na başaşarul, bukal tañ bayaan. 23 Kē wal mēnt kak, iṭeem ilon kē işē bi du dko di bañaan babin adeena ipoom wi Yetu Ajugun abeebuŋ Naşibaṭi. 24 Wi bañaan bawinun kē Yetu aanwo da, başaşarul kak kē baanwo da, bapaya ti iṭeem aya praba du Kapernawum.

25 Wi bayaan awina du plut aşē ji na a : « Najukan, lum di di ibanun ti ba? »

26 Kē Yetu ateem baka aji : « Na manjoonan dṭupan, mēnt pdo na pyikrēn iko iñoŋarēnaan yi nawinun pakaan kē nakla'ēn, nala'ēn la ṭiki nade ipoom ayok. 27 Nawutan kado kalemp pa pde pankmbaan, nadoon kalemp pa pde panjaan pawul ubida wi mnṭo, pi *Abuk Niinṭ aklun kawulan. Naşibaṭi Aşin adiimanan bnuura kē ul awoona du a. »

28 Wal mēnt kē başē hepara aji : « we wi ṅwoon kado kado, kahilna kawo ti uko wi Naşibaṭi aṅaluŋ? »

29 Kē Yetu ateem baka aji : « Pdo uko wi Naşibaṭi aṅaluŋ pawo pfiyaar ṅaan i ayilun. »

30 Wi wi başaan aji na a : « Dolan uko unkyuujun kē ṅwo i kafiyaaru. We wi ibaan ado? 31 Bateem nja bade uko wi bajaan bado “Mana” du *pndiiş, jibi upiitaniin ṭi Ulibra wi Naşibaṭi aji : “Awul baka kē bade pde panwoonun baṭi.”* »

32 Kē Yetu aşē teem baka aji : « Na manjoonan dṭupan, *Moyit aanwulan pde panwoonun baṭi, Paapa akwulan pde panwoonun baṭi na manjoonan. 33 Pde pi Naşibaṭi pawo anwalnaaniin baṭi abot awul umundu ubida. »

34 Kē başē ji na a : « Naweeek, wulun pde mēnt unuur unwoon. »

35 Kē aji na baka : « Nji, dwoon pde panjaan pawul ubida. ṅaan ankmbiin ṭi nji, nin ubon uunkak ade'a, kē ṅaan anfiyaarnun, nin udaan uunkak

aṭija. 36 Kē nşē ṭupan, nawinēn aşē wo naanfiyaarēn. 37 Kē bañaan bti biki Paapa akwulun balun kabi ṭi nji, kē ṅaan ankmbiin ṭi nji, nin mēnkdooka. 38 Mēnwalnaana du baṭi pa pdo uko unlilnun, dbi bi pdo uko wi anyilnun aṅaluŋ ndo. 39 Kē uko wi anyilnun aṅaluŋ, uwo nwut kaneemandēn nin alon ṭi biki awulun, nşē naṭan baka ṭi pkeṭ ṭi unuur ubaañsaani. 40 Uko wi Paapa aṅaluŋ wii wi : ṅaan andekun keş ṭi nji Abukul abot afiyaaraan aka ubida wi mnṭo, nşē naṭana ṭi unuur ubaañsaani. »

41 Wi ajakun haŋ, kē bayuday balon banwoon da başē ṅur ṅuran ṭiki aji ul awoon pde panwoonun baṭi. 42 Bawo ṭi pṭiini aji : « I mēnt, aanwo Yetu abuk Yotef i? ṅme aşin na anin bnuura. Hum di ahiniin hēnkun kaji awoona baṭi ba? »

43 Kē Yetu aşē teem baka aji : « Naṭaṅaan pdo kaṅur ṅuran. 44 Nin alon aanhilaran pbi ṭi nji bē mēnt Paapa anyilnun aṭijulun, kē nji nşē lun kanaṭana ṭi unuur ubaañsaani. 45 *Naṭupar Naşibaṭi apiit aji : “Naşibaṭi alun kajukan baka bukal bti.”* ṅaan anktiinkun Paapa abot amēban pjukan pi nul, abi du nji. 46 Nin ṅaan aambaan kawin Naşibaṭi Paapa bē mēnt anwoonun du a ; ul tañ awinun Aşin. 47 Dṭupan na manjoonan, ṅaan anfiyaarnun aka ubida wi mnṭo. 48 Nji dwoon pde panjaan pawul ubida. 49 Başinan bade pde pi bajaan bado Mana du pndiiş abaa keṭa keṭ. 50 Kē pde panwoonun baṭi, pi ṅaan akdeen kaşē kawo aankkeṭ paşē wo pii pi. 51 Nji dwoon pde panwoon na ubida, panwalnaaniin baṭi. Woli ṅaan ade pde mēnt, aka ubida wi mnṭo. Pde mēnt pawoon uleef naan wi nji kalun kawul, umundu ukaana ubida. »

52 Bayuday balon bawo wal mēnt ṭi plaṭar aji : « Hum di di ahilun kawulun uleeful ṅde? »

53 Kē Yetu aşē ji na baka : « Na manjoonan dṭupan, woli naande uleef

wi *Abuk Ñiint̃ akuṭ awo naandaan pñaakul, naankwo na ubida. ⁵⁴ Ñaañ ankdeeñ uleef naan kakuṭ kadaan pñaak pi naan aka ubida wi mn̄to, nš̄e naṭana ṭi pkeṭ ṭi unuur ubaañšaani. ⁵⁵ Uleef naan uwo pde na manjoo-nan, kē pñaak pi naan pawo poot na manjoo-nan. ⁵⁶ Ñaañ ankdeeñ uleef naan kakuṭ kadaan pñaak pi naan amēbandēr na nji mbot nwo na a. ⁵⁷ Paapa anwooñ ukumpēs̃ wi ubida ayilnuṅ kē mbot akaana ubida ṭi a. Hēnk di di ñaañ ankde'ēnuṅ akṭēpnuñ ṭi nji kaka ubida. ⁵⁸ Pde panwoonuñ baṭi pii pi ; paanwo ji pi baṣinan babiiñ ade abaa keṭa keṭ. Ñaañ ankdeeñ pde pi aluñ kaka ubida wi mn̄to. »

⁵⁹ Yetu aṭup uko wañ wi akjukanuñ du *katoh kañehanaani du Kaper-nawum.

⁶⁰ Baṭaṣar Yetu batum, wi batiinkuñ uṭup wañ, aš̄e ji : « Uṭup wi udiṭi! Ñaañ aanhilan ptiink wa? »

⁶¹ Yetu, ame ṭi uleeful kē baṭaṣarul bawo ṭi pn̄ur n̄uran ṭi uko wi aṭupuñ aš̄e ji na baka : « Uko wañ udolan naṭañan pfiyaar i? ⁶² Kē woli naluñ awin *Abuk Ñiint̃ kē akpaya pkak du baṭi bi awoonuñ, nabaa do hum? ⁶³ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaañ uwul ubida, ñaañ najēñ aanwo nin ukoolan. Nṭup n̄i n̄i nṭupanañ n̄ado Uhaaṣ wi Naṣibaṭi na ubida n̄abi ṭi an. ⁶⁴ Kē uš̄e ka ṭi an bañaañ baloñ banwooñ baanfiyaarēn. » Yetu ado bi meha me du ujuni banwooñ baankfiyaara abot ame ankluñ kawaapa. ⁶⁵ Aji na baka kak : « Uko wañ ukaañ kē njakan nin ñaañ aanhil kabi du n̄i bē mēnt̃ Paapa aṭenuluñ uko mēnt̃. »

⁶⁶ Ṭi wal mēnt̃ kē baṭaṣar Yetu batum baš̄e deka kafet̃, baankak aṭaṣa. ⁶⁷ Kē aš̄e ji na baṭaṣarul iñeen na batēb : « An kak naya kadukēn i? »

⁶⁸ Fimoñ Piyeer aṭeema aji na a : « Ajugun kabaa kaya du in ba? Iwooñ na nṭup n̄anjaañ n̄awul ubida wi mn̄to. ⁶⁹ Nfiyaaru abot ame kē iwi iwooñ ñaañ nayimanaan i Naṣibaṭi ayiluñ. »

⁷⁰ Kē Yetu aš̄e ji na baka : « Mēnt̃ n̄i ddatanañ an baṭaṣar naan iñeen na batēb i? Kē aloñ ṭi an aš̄e wo untaayi. » ⁷¹ Aṭiiniyaan wal mēnt̃ Yuda abuk Fimoñ Itkariyot, anwooñ aloñ ṭi baṭaṣarul iñeen na batēb, aš̄e luñ kawaapa.

7

Yetu du Ufettu wi iloona

¹ Wi iko yañ iṭēpuñ, Yetu awo ṭi pñaay na utaak wi Galilay, aanjal pdo kañaay na utaak wi Yuda ṭiki bala pfiña. ² Ufettu wi *bayuday wi baa-jaañ bado *ufettu wi iloona uñog wal mēnt̃. ³ Kē baṭa'ul baš̄e ji na a : « Wutan kaduka ṭi, yaan Yuda baṭaṣaru bahilna kak bawin iko yi ijaañ kdo. ⁴ Ñaañ aanji mena woli aṅal iko yi akdoluñ iwinana. Jibi ikdoluñ iko yañ, pēnan iwinana ṭi bañaañ. » ⁵ Baṭiini hañ ṭiki baanfiyaara.

⁶ Kē Yetu aš̄e ji na baka : « Wal wi naan uundo bi ban, kē n̄wal bti n̄aš̄e nuura pa an, nado uko wi naṅaluñ. ⁷ Bañaañ biki umundu baanhilan ppokan, kē n̄i baš̄e pokēñ ṭiki dji kaṭup kaji iko yi bakdoluñ iwuṭi. ⁸ An, nayaan ufettu, n̄i mēnkya, ṭiki wal wi naan uundo bi ban. »

⁹ Wi ajakuñ hañ aš̄e duka du Galilay. ¹⁰ Kē wi baṭa'ul bayaañ du ufettu, kē aš̄e naṭa aya da bē nin ñaañ aammee. ¹¹ Baweek biki bayuday bawo ṭi pla'a ṭi wal wi ufettu aš̄e ji : « Awo ṭuñ ba? » ¹² Ṭi pntuk pi bañaañ pambiiñ ufettu bhoopaṭēr batum maakan ṭi uko wi nul. Baloñ baji baji awo ñaañ nado bnuura, baloñ kaji aji fēl bañaañ. ¹³ Kē nin aloñ kakša aš̄e wo aanṭiiniyaan uko wi nul kē bañaañ batee, ṭiki baṭi baweek biki baka.

¹⁴ Bañaañ baya ado ban ṭi ptoof pi kanēm ki ufettu, kē Yetu aš̄e ya du *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi awo ṭi pjukan. ¹⁵ Bayuday bañon̄ar aš̄e hepar aji : « Hum di di ameeñ iko yi bē aanjuki? »

¹⁶ Kē Yetu aš̄e teem baka aji : « Pjukan pi naan paampēna ṭi n̄i, pa-woona du anyilnuṅ. ¹⁷ Woli ñaañ aṅal

pdo uko wi Naşibaţi analuŋ, ayikrën me pjukan pi naan pawoona du a, këme uko wi nji kaţupun uwoona ti nji ʒań. ¹⁸ Woli uwoona ti nji nawin kë dla la mndëm mi uleef naan, kë woli dla mndëm mi anyilnuŋ, kawo ńaaŋ i manjoonan, anwoon natool. ¹⁹ *Moyit aanwulan *Bgah i? Kë nin alon ti an aşë wo aanji do uko bti wi bajakuŋ. We ukaan kë nakdo na pfińen ba? »

²⁰ Kë bańaaŋ başë teema aji : « Iwo na untaayi. In aklaan pfińu ba? »

²¹ Kë Yetu atëem baka aji : « Ddola mlagre mlolan, kë naşë ńoŋar. ²² Moyit aţu'an pwala katëmp kë paşë wo paanwoona du a, pawoona du bateem nja, kë naşë ji nawalan ńaaŋ katëmp ti unuur wi pnoorfën. ²³ Hënkun, naji nawalan ńaaŋ katëmp ti unuur wi pnoorfën kë uunwo uko wi Bgah bi Moyit baneenanuŋ. Kë hum di di nahilanuŋ kadeebaţëraan ţiki djeban ńaaŋ bti ti unuur wi pnoorfën? ²⁴ Nawutan kado kawayëş jibi nawinaruŋ uko, nadoon kawayëş na manjoonan. »

Yetu awoha Krittü i?

²⁵ Wal mënt ńaaŋ balon biki Yeruţalem bawo ti phepar aji : « Mënt i i baklaan pfiń i? ²⁶ Kë aşë wo awi, aţup ti kadun ki bańaaŋ, baanjaka nin uko ulon. Om baweek biki nja başal aji awo *Krittü na manjoonan? ²⁷ Kë un nşë me dko di ńaaŋ i awoonun ; woli Krittü abi, nin alon aankme dko di awoonun. »

²⁸ Kë Yetu, anhumun du *Katoŋ Kaweek ki Naşibaţi aşë huuran aji : « Naji name'ën abot ame dko di nwoonun. Nji mëmbi bi bdidi naan, anwoon manjoonan ayilnuŋ. Naamme'a, ²⁹ kë nji nşë me'a ţiki dwoona du a, kë ul ayilnuŋ. »

³⁰ Bado na pmoba wal mënt, kë nin alon aşë wo aambana ban ţiki wal wi nul uundobi ban.

³¹ Kë ti bańaaŋ banwoon da, batum bafiyaar Yetu aşë ńiini aji : « Woli *Krittü alon abi, adola iko ińńoŋarënuŋ impeli yi i akdolun i? »

³² Bafaritay batiink kë bańaaŋ baknur ńuran uko mënt ti Yetu, kë baţeŋan baweek na bafaritay başë yil bayen bamoba.

³³ Kë Yetu aşë ji : « Dwo na an ńwal ńntiinku kak, kaşë kakak du anyilnuŋ.

³⁴ Naluŋ kado kala'ën bë naankwinën ; kë dko di nji kawoon, naankhil pbi da. »

³⁵ Bayuday bahepar ti ptoof pi baka aji : « ʒun di di akyaan kë ńënkwinä? Aya du bayiţ nja banwayşëruŋ du banwoon baanwo bayuday kaşë kajukan banwoon baanwo bayuday i?

³⁶ We wi analuŋ pţup hënk wi ajakuŋ: “Naluŋ kado kala'ën bë naankwinën ; kë dko di nji kawoon naankhil pbi da.” »

Meel manjaan manwul ubida

³⁷ ʒi unuur ubaańşaaŋ unwoon unuur uweek wi ufettu, Yetu anaţ aşë huuran aji : « Woli udaan uţij ńaaŋ, abiin ti nji, ńaaŋ anfiyaarnuŋ, ³⁸ adaanan. *Ulibra wi Naşibaţi uji : “Meel mntum manjaan manwul ubida manluŋ kado kapëna ti a ji ukumpëş.” »

³⁹ Yetu aţiiniyaan ńiiniyaan wal mënt Uhaaş wi Naşibaţi wi banfiyaarulun bawoon biki kabi kayeenk. Naşibaţi aandobi wul Uhaaşul wal mënt ńiki aando bi dëman Yetu.

Blaţar ti uko wi Yetu

⁴⁰ Bańaaŋ balon ti pntuk, wi batiinkun uko wi Yetu ajakuŋ aşë ji : « Na manjoonan ńaaŋ i awoon *Naţupar Naşibaţi! » ⁴¹ Balon baji : « Awo *Krittü! » Kë balon bakji : « Krittü awo i kapëna *Galilay i? ⁴² Baampiit ti *Ulibra wi Naşibaţi aji Krittü awo i pntaali pi *Dayiţ kapëna Betleyem ubeeka wi Dayiţ i? »

⁴³ Wal mënt kë bańaaŋ başë wo ti plaţar ti uko wi Yetu. ⁴⁴ Balon ti baka baŋal pmoba, kë nin alon aşë wo aampafa paf kańen.

⁴⁵ Bayen bakak du baţeŋan baweek na bafaritay, kë bukuŋ başë hepar baka uko unkayi kë baantij Yetu.

⁴⁶ Kë bateem baka aji : « Nin ńaaŋ aambaan kaţiiniyaara ji a. »

⁴⁷ Kë bafaritay başë ji na baka : « Nañal kaji aguuran an kak? ⁴⁸ Alonj ti baweek biki nja këme ti bafaritay afiyaara i? ⁴⁹ Kë pntuk pi bañaan panktaşulun paşë wo paamme *Bgah bi Moyit, pafëpanaa. »

⁵⁰ Wal mëntj kë alonj ti bafaritay i katim kawoonj Nikodem ambiinj aya du Yetu aşë ji na baka : ⁵¹ « Bgah bi nja badinan baji ñaanj aduknaana bë baandun atiinka kame uko wi adolonj i? »

⁵² Kë bateema aji : « Iwi kak iwo i Galilay i? Tenan bnuura, iwin kë mëntj du Galilay di di *Naşupar Naşibaţi akpënnun. » [⁵³ Kë başë tiiş andoli du katohul.]

8

Yetu na ñaaş anjubanun pjuban pi piintj

[¹ Kë Yetu aşë ya du Pnkun pi Mno-liwera *. ² Na nfa kub kë aşë kak du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi, kë bañaan bti bakbi'a bi du a. Aşo, aşë jun pjukan baka. ³ Kë *bajukan Bgah na *bafaritay başë tija ñaaş alonj i bamobunj kë akpiintj na ñiintj anwoonj aanwo ayinul. Babi anaşana ti ptoof pi bañaan, ⁴ aşë ji na Yetu : « Najukan, bamob ñaaş i kë akpiintj na ñiintj anwoonj aanwo ayinul. ⁵ Kë *Moyit aşë ji na nja ti *Bgah aji baaş mëntj bawo katap baka mnlak badoo bakeş. Kë iwi, we wi işalunj ti uko mëntj? » ⁶ Başini tiini hanj kaşawanaana, kahilna kaka uko wi baktaparuli bşup.

Kë Yetu aşë juş apiit ti mboş na pkoñ. ⁷ Jibi bakheparaarulunj hepar, kë Yetu aşë het aji na baka : « Anwoonj aambaan kajubanaara ti an, atapana plaak uteek. » ⁸ Wi ajakunj hanj aşë kak ajuş apiit ti mboş.

⁹ Wi bañaan bukunj batiinkunj uşup wanj bajun abuyëşana aloolan aloolan, ajunna bantohi. Yetu kë aduka aloolan na ñaaş tañ, kë anaş ti kadunul. ¹⁰ Yetu ahet wal mëntj aşë ji na a : « Bantjiiinj ti bawo şun ba? Nin alonj aanji iwo i kakeş? »

¹¹ Kë ateem aji : « Nin alonj Naweek. »
Kë Yetu akak aji na a : « Nji kak, mënki kë iwo i kakeş. Yaan na bgahu, işë işañan pjuban. »]

Yetu bjeehi bi umundu

¹² Yetu akak aşini na bañaan aji na baka : « Nji, dwoonj bjeehi bi umundu, ñaanj anktaşnunj, aankdo kapoş ti bdëm, aka bjeehi banjaan bawul ubida. »

¹³ Kë bafaritay başë ji na a : « Iwi, iji kşupar uleefu, nşnhinan kadinan kë uko wi iktupunj uwo manjoonan. »

¹⁴ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Woli ddoo şupar uleef naan, uko wi nji kaşupunj ujoonani, nji dme dko di nwoonunj abot ame di nji kayaan, kë an naşë wo naamme dko di nwoonunj na di nji kayaan. ¹⁵ An, naji nawayëş ji bañaan bajën, nji, mënji kawayëş nin ñaanj. ¹⁶ Kë woli dbi wo i kawayëş, pwayëş pi naan paji pajoonan, şiki mëntj nji tañ nji kawayëşun, Paapa anyilnunj awo na nji.

¹⁷ « Bapiit ti *Ulibra wi Bgah bi nan aji banuma bañaan batëb kadi-imanaan kë uko unşupunj ujoonani. ¹⁸ Nji dşupar uleef naan, kë Paapa anyilnunj abot aji şuparaan. »

¹⁹ Bahepara wal mëntj aji : « Şaaş awo şun ba? »

Kë ateem baka aji : « Naamme'en abot awo naamme Paapa! Woli name'en lah, name kak Paapa. »

²⁰ Yetu aşini hanj wi akjukanunj bañaan du dko di *Katoh Kaweek ki Naşibaţi di bajaan bawatna itaka. Kë nin alonj aammoba, şiki wal wi nul uundobi ban.

²¹ Yetu akak aji na baka : « Dya, kë naşë lunj kado kala'en, nalunj kakeş na ipekadu yi nan. Naanhil pya dko di nji kayaan. »

²² Kë başë ji wal mëntj : « Wom anjal kafinj uleeful wi ajakunj dko di akyaan nşnhil kaya da. »

²³ Kë Yetu aşë ji na baka : « An nawo biki mboş, kë nji nşë wo i başı. Nawo biki umundu wi, nji kë nşë wo mënwo

* 8:1 Pnkun pi Mnoliwera : "Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives."

i wa. ²⁴ Uko waŋ ukaaŋ kē nji na an, nakeŋ na ipekadu yi nan. Dɔɔpan, woli naanfiyaar kē nji dwoon, Anwoon[☆], nakeŋ na ipekadu yi nan. »

²⁵ Kē bašē hepara aji : « Iwo in ba? »

Kē ateem baka aji : « Dwo űaaŋ i nji kajakanan undiimaan aji dwoo†.

²⁶ Dka iko itum yi pɔɔp ɔi an inkɔuun nji naduknaanaa. Uko wi njaan kaɔup baűaaŋ dɔiinkna wa du anyilnuŋ, ul anwoon űaaŋ i manjoonan. »

²⁷ Baanyikrēn wal mēnt kē aɔiiniyaan ɔiiniyaan Aűin. ²⁸ Akak aji na baka : « Woli nalun adeen *Abuk űiint, našē me kē nji dwoon anwoon abot awo mēnji kado nin uko ulon bdidi naan, dji kaɔup uko wi Paapa ajukanaanun. ²⁹ Kē anyilnuŋ abot awo na nji, aanwutēn kē nwo aloolan. Dji kado uko wi aűaluŋ unuur unjintɔi. » ³⁰ Wi Yetu akɔupun haŋ kē baűaaŋ baɔum bašē fiyaara.

Banwoon babuk Abraham na manjoonan

³¹ Yetu aji na *bayuday banjakun bafiyaara : « Woli namēban uko wi nɔɔpanan bnuura, nawo baɔaűar naan na manjoonan. ³² Nalun kame manjoonan, manjoonan mēnt manklun kabuuranan. »

³³ Kē bateema aji : « Nwo biki pntaali pi *Abraham, kē nin űaaŋ aambaan kajuukntēnun. Hum di di ihilun kaji nluŋ kabuur? »

³⁴ Kē ašē teem baka aji : « Dɔɔpan na manjoonan, űaaŋ anjaan ado buɔaan, pekadu daji dakakana awo nalempar da kabot kajuukntēna. ³⁵ Nalempaanji wo ɔi katoh te mnto, abuk ka ajaan awo da te mnto. ³⁶ Woli Abuk Naűibaɔi abuuranan, nabuur na manjoonan. ³⁷ Dme kē nawo biki pntaali pi *Abraham, kē našē la pfiŋēn, ɔiki nɔɔp nji naan űaanhil pban du iɔēban. ³⁸ Dji kaɔup uko wi nwinun du Paapa, kē an nakdo uko wi natiinknuŋ du aűinan. »

³⁹ Kē bašē teema aji : « Abraham awoon aűinun. »

Kē aji na baka : « Woli nawo lah babuk Abraham, nado kado iko yi ajaan ado. ⁴⁰ Hēnkun kē našē űal pfiŋēn nji nwoon űaaŋ anɔɔpanan manjoonan mi ntiinknuŋ du Naűibaɔi, Abraham aando haŋ. ⁴¹ Kē an, našē ji nado iko yi aűinan akdolun. »

Kē baji na a : « Un, aninun aanwo naɔuunk, aűinun awoha aloolan : Naűibaɔi a. »

⁴² Kē ateem aji : « Woli Naűibaɔi awoon lah aűinan, naűalēn ɔiki dwoona du a abi, mēmbi bi bdidi naan, ul ayilnuŋ. ⁴³ We ukaan kē naanji nate nɔɔp nji naan ba? Naanhil hil ptiink uko wi nɔɔpanan. ⁴⁴ Nawo babuk *Untaayi Uweek kē iko yi aűinan aűaluŋ yi yi najaan naűal kado kado. Du ujuni adobi woha wo nafiŋ baűaaŋ, nin aanji ɔup manjoonan, ɔiki manjoonan maanwo ɔi a. Woli aɔilan aji do uko wi awoon, ɔiki awo naɔilan abot awo aűin baɔilan. ⁴⁵ Nji dji kaɔupan manjoonan ukaan naanfiyaarēn. ⁴⁶ Ahoŋ ɔi an ahilanun hilan kadiiman kē dɔubani? Kē woli dɔup manjoonan, we ukaan kē naanfiyarēn ba? ⁴⁷ űaaŋ anwoon i Naűibaɔi aji tiink nɔɔp nji nul ; naanji natiink űa, ɔiki naanwo biki Naűibaɔi. »

⁴⁸ Kē *bayuday bašē teem Yetu aji : « Nēnfaűun i, wi njakuŋ aji iwo i utaak wi *Tamariya akuɔ aji iwo na untaayi i? »

⁴⁹ Kē ateem baka aji : « Mēnwo na untaayi, dji kadēman Paapa, kē an našē la pkowandēnēn. ⁵⁰ Mēnkla mndēm pa uleef naan, alon aklaan ma pa nji, ul akluŋ kayuuj uko wi űaaŋ andoli awoon na manjoonan. ⁵¹ Dɔɔpan na manjoonan, woli űaaŋ amēban uɔup wi naan nin aankkeɔ. »

⁵² Kē *bayuday bašē ji na a : « Nyikrēn hēnkun na manjoonan kē iwo na untaayi. *Abraham akeɔi, kē *baɔupar Naűibaɔi bakak akeɔ, kē iűē ji : “Woli űaaŋ amēban uɔup wi naan, aankkeɔ nin.” ⁵³ Idēm apel Abraham aűin nja ankeɔun i na baɔupar Naűibaɔi bankaűan akeɔ? Iűal aji iwo in ba? »

☆ 8:24 Natenan ɔi Ppēn 3.14-15. † 8:25 Balon bapiit aji : « We ukaan kē nwo i kado kaɔini na an. »

⁵⁴ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Woli ddëman dëman lah bkow naan nji ti uleef naan, mndëm mi naan maankwo nin ukoolan. Paapa akdëmanaanuñ, ul i najaan nañiiniyaan kaji awo Naşibați inan, ⁵⁵ aşë wo naamme'a. Nji, kë nşë me'a. Woli dji lah mëmme'a kawo nañilan ji an. Kë nşë me'a abot amëban uñup wi nul. ⁵⁶ Abraham aşinan alilan maakan wi aşaluñ kë aluñ kawin unuur wi naan. Awin wa aşë wo ti mnlilan. »

⁵⁷ Kë bayuday başë ji na a wal mënt; « Iindo ka ka nşubal iñeen kañeen aşë ji iwi iwinuñ Abraham! »

⁵⁸ Kë aji na baka : « Dņupan na manjoonan, ji Abraham abi ado kawo, nji dwoo. »

⁵⁹ Bajej wal mënt mnlak katapa, kë aşë mena apën ti *Katoh Kaweek ki Naşibați.

9

Pjeb pi nakuul i kabuka

¹ Yetu awo ti bgah aşë win ñiint alon ambukiin awo nakuul. ² Kë bataşarul başë hepara aji : « Najukan, we ukaañ kë ñiint i abuka awo nakuul ba? In ajubanuñ ba? Ul a këme bajugul? »

³ Kë Yetu ateem aji : « Mënt pjuban pi nul pa këme pi bajugul, uko mënt uwo wo, iko inuura yi Naşibați ajaañ ado ihilna iwinana ti a. ⁴ Wi unuur uhumuñ, ñwo i kado ulemp wi anyilnuñ, utejan ubi wi nin ñaan awoon aankhil ulemp. ⁵ Jibi nhumuñ ti umundu, dwo bjeehi bi wa. »

⁶ Wi Yetu ajakuñ hañ, aşë tēfjēr mboş anag akēr ti kēs ki nakuul, ⁷ aşë ji na a : « Yaan iñowa du dko di meel di badoluñ du Filowe. » (Filowe dawoon nayili.) Kë nakuul ayaa, aya añowa, aşë wugşa, abi kawin win bnuura.

⁸ Bakinñul na bañaañ banjonuñ kawina kë aji ñehan baji wal mënt; « Mënt i ajaañ aņo bñehan du i? »

⁹ Balon baji : « Ul a. »

Kë balon baji : « Mënt ul a, anaama naam. »

Ul kë aşë ji : « Nji a. »

¹⁰ Kë başë hepara aji : « Ido do hum adoo kak awin ba? »

¹¹ Kë ateem aji : « Ñiint i bajaan bado Yetu añowanuñ mboş na işuuñ akērēn ti kēs aşë ji na nji nya nñowa du Filowe, kë nya añowa, aşë bi kawin win. »

¹² Kë başë ji na a : « Ñiint mënt awo tuñ? »

Kë ateem aji : « Mëmme. »

¹³ Bajej wal mënt ñiint aņooñ du *bafaritay. ¹⁴ Kë unuur wi Yetu aşaañ añowan mboş na işuuñ ajebanaan nakuul kë uşë wo *unuur wi pnoorfēn wi bayuday. ¹⁵ Uko wañ ukaañ kë bafaritay bahepar ñiint uko wi adoluñ adoo win hēnkuñ. Kë ateem aji : « Akērēn mboş ti kēs, kë nya añowa abi kawin win. »

¹⁶ Bafaritay balon kë başë ji : « Ñaan andoluñ uko wi aanwo i Naşibați țiki aanji țaş uko wi bgah bajakuñ ti uko wi unuur wi pnoorfēn. »

Kë balon baji : « Hum di di ñaan nado buțaan ahilanuñ kado iko iñonarēnaan mënt. » Baankak atiinkar wal mënt. ¹⁷ Wi wi başaañ aji kak na nakuul i bajebanuñ : « Kë iwi, we wi işaluñ aji awoo, wi adoluñ kë ikak awin? »

Kë aji na baka : « Awo *Naņupar Naşibați. »

¹⁸ Baanfiyaar kë abi wo nakuul aşë win hēnkuñ. Uko wañ ukaañ kë badu bajugul. ¹⁹ Bahepar baka aji : « I awo abukan i? Ujoonan kë abuka buka awo nakuul i? Hum di di ahilanuñ keeri awin? »

²⁰ Kë bajugul bateem aji : « Njme kë awo abukun, akuñ ame kë abuka buka awo nakuul. ²¹ Kë jibi adoli ado win hēnkuñ, na anjebanuñ, ñēmme. Naheparēna, awo naweek, aņupan bdidi'ul. » ²² Bajugul bațiini hañ țiki bați baweek biki baka, bantiinkaruñ aji badook ñaan ankjakuñ kaji Yetu awoon *Krittu, ti *katoh kañehanaani. ²³ Uko wañ ukaañ kë bajugul baji : « Awo naweek, naheparēna. »

²⁴ Bafaritay bakak adu ñiint amiin awo nakuul aji na a : « Dëmaan

Naşibaŋi, iŋup manjoonan! Un, ŋme kē ŋiint̄ mēnt̄ awo nado buŋaan. »

²⁵ Kē aŋē teem baka aji : « Mēmme me awo nado buŋaan, dmeha uko uloolan : dbi wo nakuul, aŋē win hēnkuŋ. »

²⁶ Kē baŋē hepara aji : « we wi adoliin? Hum di di adoluŋ kē ido kak awin? »

²⁷ Kē ateem baka aji : « Ddo bi ŋupan kē naandi ptiinkēn. We ukaan kē nakak aŋal katiink? Wom nakak aŋal kakak baŋaŋarul? »

²⁸ Kē baŋē jun pkara aji : « Iwi iwoon naŋaŋar ŋiint̄ mēnt̄ ; un, ŋwo baŋaŋar *Moyit. ²⁹ Un ŋme kē Naşibaŋi aŋiini na Moyit ; kē i, ŋēmme dko di awoonun. »

³⁰ Kē ateem baka aji : « Uko waŋ uŋoŋarēni : naamme dko di awoonun, kē aŋē dolēn kē nkak awin! ³¹ ŋme kē Naşibaŋi aanji tiink bado buŋaan, kē woli ŋaan aji dēmana abot ado uko wi aŋaluŋ aji tiink un mēnt̄an. ³² Nin ŋaan aambaan katiinka kē baji ŋaan alon ajeban nakuul i kabuka. ³³ Woli ŋiint̄ mēnt̄ aanwo lah i Naşibaŋi, aankhil pdo nin uko ulon. »

³⁴ Kē bafaritay baŋē ji na a : « Ibuka abi wo wo bti ŋi buŋaan aŋē ji ijukanun. » Wi wi baŋaan adooka kē apēn ŋi katoh kaŋehanaani.

³⁵ Yetu atiink kē badooka. Aya awina aŋē hepara aji : « Ifiyaar *Abuk ŋiint̄ i? »

³⁶ Kē ateema aji : « Naweeek, in awoon Abuk ŋiint̄ nhilna nfiyaara? »

³⁷ Kē aji na a : « Iwina, ul akŋiiniin na iwi hēnk. »

³⁸ Wal mēnt̄ kē ŋiint̄ aŋē ji : « Aju-gun, dfiyaari » aŋē ŋup adēmana.

³⁹ Yetu akak aji : « Nji dbi bi ŋi mboŋ pa pwayēŋ, banwoon baankwin bahilna bado kawin, bankwinun bakak bakuul. » ⁴⁰ Bafaritay balon banwoon na a batiink uko wi aŋupun aŋē hepara aji : « Un kak, ŋwo bakuul i? »

⁴¹ Kē ateem baka aji : « Woli nawo lah bakuul, baankji naduknaanaa ; kē jibi najakuŋ aji nawin, nakeer nhum nduknaana. »

10

Uhoñ wi Nayafan na batani bi nul

¹ Yetu akak aŋiini aji : « Na manjoonan dŋupan, ŋaan anwoon aaneejna plēman pi kampen aŋē lutna umbaŋ ulon awo nakiiŋ, nalat. ² Anneejnuŋ plēman kē aŋē wo nayafan i ŋkaneel. ³ Nayeŋ aji haabēŋa plēman, ŋkaneel ŋabot katiinka, aji du undoli ŋi katim ki wa kapēnan bdig. ⁴ Woli apēnan ŋkaneel bti ŋanwoon ŋi nul, aji jot ŋa kadun, ŋaŋē kaŋaŋa ŋiki ŋayikrēn pdiim pi nul. ⁵ ŋkaneel mēnt̄ ŋaankŋaŋ nin ŋaan nampaŋi, ŋaji ŋaŋēp ŋēp kaŋi'a ŋiki ŋaanyikrēn pdiimul. » ⁶ Yetu ahoñ na baka haŋ kē baŋē wo baamme uko wi aŋaluŋ pŋup baka.

⁷ Wi wi akaan aŋiini na baka aji : « Na manjoonan, dŋupan ŋi dwoon plēman pi ŋkaneel ŋakŋēpnuŋ. ⁸ Banjotnuŋ kadun bti bawo bakiiŋ, na balat, kē ŋkaneel ŋaanktiink baka. ⁹ Nji dwo plēman. Woli ŋaan aŋēpna ŋi ŋi aluŋ kabuur, aluŋ kado kaneej kakak kapēn kaŋē kaka uko ude. ¹⁰ Nakiiŋ abi bi ŋaŋ pa pkiiŋ, kafaal, kabot katok tokan. Nji dbi pa baŋaan baka ubida, bakak batum na wa.

¹¹ « Nji dwo nayafan nanuura, anjaan awul ubida wi nul pa ŋkaneel ŋi tul. ¹² ŋaan i balukuŋ luk kē abi byafan, anwoon aanwo ajug ŋkaneel, awinle uŋiin aji ŋi kaduk ŋa, uŋiin kamob ŋlon kawayēŋ batani. ¹³ Aji do haŋ ŋiki awo ŋaan i balukuŋ luk pa abi alemp, aanji ŋaaf ŋkaneel. ¹⁴ Nji dwo nayafan nanuura, ame ŋkaneel ŋi naan, kē ŋabot ame'en ¹⁵ jibi Paapa ame'enun kē mbot ame'a. Dwul ubida wi naan pa ŋkaneel ŋi naan. ¹⁶ Dka ŋkaneel ŋlon ŋanwoon ŋaanwo ŋi kampen ki. ŋaŋ mēnt̄ kak dwo i kaŋiŋ ŋa, ŋaluŋ katiink pdiim pi naan. Batani baŋē bawo bloolan, nayafan abot awo aloolan. ¹⁷ Paapa aŋalēn ŋiki dwul ubida wi naan ; aŋē luŋ kayeenk wa. ¹⁸ Nin ŋaan aanji yeenkēn ubida, ŋi ŋi uleef naan djaan kawul wa. Dka mnhina mi pwul wa, kakut kayeenk wa. Uko waŋ wi wi Paapa aŋu'enun pdo. »

¹⁹ Ntup ni Yetu atupun ntuu kë bayu-day baankak atiinkar. ²⁰ Batum baji : « Awo na untaayi, ayilaa. We ukaan kë naktiinka ba? »

²¹ Kë balon baji : « Ntup ni njaanwo ni ñaan anwoon na untaayi. Kë untaayi, uhil kahaabës bakuul kës i? »

Ñaan i Yetu awoon na manjoonan

²² Ufettu unjaan uleşan unuur wi *Katoh Kaweek ki Naşibaţi kakaan akak ayiman uwo wal mēnt du Yerutalem. Uwo ti wal wi ujonţ. ²³ Yetu añaay na Katoh Kaweek ki Naşibaţi du dko di bajaan bado Uşaalaa wi *Falomon. ²⁴ Bayuday babi afooya aşë ji na a : « Ibaa do kanooranun te lum ba? Woli iwo *Krittu, ktupun bañaan bti kame. »

²⁵ Kë Yetu ateem baka aji : « Dtupan kë naanfiyaarën. Iko yi nji kadolon pa Paapa iyuu j kë dwo a ; ²⁶ kë an naşë wo naanfiyaarën tiki naanwo nkaneel ni naan. ²⁷ Nkaneel ni naan njaji natiink pdiim pi naan ; dme na kë njabot aji ntaşën. ²⁸ Dwul na ubida wi mnto, naankket nin kë nin alon aanktehën na. ²⁹ Paapa antennun iko mēnt adēm apel iko bti. Nin alon aanhil kateh uko ulon ti iñen yi nul. ³⁰ Nji na Paapa nwo ñaan aloolan. »

³¹ Wal mēnt kë bayuday başë kak atij mnlak ptpa. ³² Kë aşë ji na baka : « Ddo iko inuura itum kë nawini, iko mēnt iwoona du Paapa, kahon ti ya kakaan kë nanal ptpapën mnlak ba? »

³³ Kë başë teema aji : « Mēnt uko unuura ukaan kë nktapu mnlak, ikar kar Naşibaţi ukaan, iwo ñaan najën tañ aşë jej bkowu atu Naşibaţi. »

³⁴ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Jëm Naşibaţi aji ti ulibra wi nul : “Dji : Nawo başibaţi?” » ³⁵ Nme kë ñaan aanhil plaţ uko umpiitaniin ti Ulibra wi Naşibaţi. Kë wi aduun biki utup wi nul uktiiniyaanun aji başibaţi, ³⁶ we ukaan kë naji dkar Naşibaţi Paapa wi njakun aji dwo Abukul, nji i adatuñ ayil ti umundu. ³⁷ Woli mēnkdo iko yi Paapa ajaan ado, nawutan kafiyaarën. ³⁸ Kë woli ddo ya, woli naando fiyaarën,

nafiyaaran iko yi njaan kado, nahilna nayikrën uloolan kë Paapa awo ti nji, kë nji mbot awo ti Paapa. »

³⁹ Bakak ado na pmob Yetu, kë aşë buur baka.

⁴⁰ Akak aya du plut pi bdëk bi Yordan, du dko di *Yowan abiin abattaaraan, ato da. ⁴¹ Bañaan batum babi du a aji : « Yowan aandiiman nin uko ulon uñojarënaan, kë uko bti wi atupun ti ñiint i uşë joonan. »

⁴² Bañaan batum bafiyaara ti dko di awoon mēnt.

11

Pket pi Lataar

¹ Ubi ka ñiint alon ammaakun i katim kawoon Lataar. Abi wo du ufet wi Betani ul na Mariya na Marta baweekul baaţ. ² Mariya abiin ajeeş ukëra ulil ptekeñ ti ihoţ yi Ajugun abot awent ya na uwel wi nul. Lataar aţa Mariya mēnt amaakun hēnk. ³ Baaţ batëb bantaarun bukun bayil alon du Yetu, kë aya ji na a : « Naweek, nanohu i imaganun amaaki. »

⁴ Wi Yetu atiinkun uko mēnt aşë ji : « Pmaak pi Lataar paankfiņa, amaak maak bañaan bahilna bawin mndēm mi Naşibaţi, na mi Abukul. » ⁵ Yetu amagan bi Marta, Mariya, na Lataar aţa baka. ⁶ Kë wi aşaan atiink pmaak pi Lataar, ato dko di awoon nnuur ntëb kak, ⁷ abaa ji na baţaşarul : « Najoh nkak utaak wi Yuda. »

⁸ Kë başë teema aji : « Najukan, du nnuur nantëpun, bayuday banal katapu mnlak kafin, kë işë nal pkak da. »

⁹ Kë aşë ji na baka : « Kapëna nfa te utaakal nwoori njaanwo iñen na ntëb i? Ankpoşun na pnak aanji hubta ti uko ulon tiki aji win bjeehi bi umundu wi. ¹⁰ Kë anşaan aji poş na utejan, aji hubta tiki bjeehi baanwo ti a. »

¹¹ Wi Yetu atupun baka uko wun aşë kak aji : « Lataar nanohun anoyënti, kë nşë ya kahuma. »

¹² Baţaşarul kë bateema aji : « Ajugun, jibi aknoyëntun noyënt tañ, akeer ajeb. »

13 Yetu aṭiiniyaan uko wi pkeṭ pi Lataar kē bašē nuṅ kē aji Lataar anjoyēnt̄ njoyēnt̄. 14 Kē ašē jint̄lēs̄ baka bṭup aji na baka « Lataar akeṭi. 15 Dliilan pa an, wi nwoon̄ mēmmaar pkeṭ pi nul, nahilna nafiyaarēn. Nabiin̄ nya du a. »

16 Kē Toma, i bajaan̄ badu kbet, ašē ji na baṭašar Yetu bandukiin̄: « Nabiin̄ kak nya, ṅhilna ṅkeṭ na najukan i nja. »

Yetu awoon̄ pnaṭa ṭi pkeṭ

17 Wi Yetu abanuṅ, aṭēnk̄ kē udo bi do ṅnuur ṅbaakēr wi bamoyuṅ Lataar. 18 Ufēṭ wi Betani uunlowiir na Yerutalem, uya pban ṅkilometēr ṅwajanṭ̄; 19 kē bayuday batum bašē bi pwin bi Marta na Mariya na puum pi aṭa baka kabot katēṅṭēn̄ baka. 20 Wi Marta atiinkuṅ kē Yetu aṅogi, ašē naṭa kaya kayit na a, kē Mariya ašē duka aṭo du katoh.

21 Marta aji na Yetu : « Ajugun, woli iwo lah ṭi, aṭa naan aankkeṭ! 22 Kē nšē me kē ṭi dko di ṅwoon̄ di hēnkuṅ, uko bti wi ikṅehanuṅ Našibaṭi, awulu wa. »

23 Kē aji na a : « Aṭa'u anaṭa ṭi pkeṭ. »

24 Kē akak aji na a : « Dme kē ṭi uba umundu, wal wi baṅaan̄ bti baknaṭiin̄ ṭi pkeṭ, ul kak anaṭa ṭi pa. »

25 Kē akak aji na a : « Nji dwoon̄ pnaṭa ṭi pkeṭ, nji kak dwoon̄ ubida. Anfiyaarnuṅ, woli adoo keṭ, aluṅ kaka ubida. 26 Kē ṅnaan̄ ankaan̄ ubida abot afiyaarēn nin aankkeṭ. Ifiyaar uko waṅ i? »

27 Kē ateema aji : « Aa Ajugun, dfiyaar kē iwoon̄ *Krittu Abuk Našibaṭi, anwoon̄ i pbi ṭi umundu wi. »

Nwooni ṅi Yetu

28 Wi Marta aṭiiniin̄ haṅ, ašē ya du Mariya i baṭaarun̄ ahoopaṭa aji : « Najukan abii, adu'u. » 29 Wi Mariya atiinkuṅ uko waṅ ašē naṭa ataran apēn̄ aya du Yetu. 30 Kē Yetu ašē wo aando bi neej du ufēṭ ahum du dko di ayitiiraanuṅ na Marta. 31 Wi bambiin̄ awo ṭi katoh na Mariya atēṅṭēna bawinuluṅ kē ataran apēn̄, baṭaša anuṅ kē aya ṅwooni du bhēr.

32 Wi Mariya abanuṅ du dko di Yetu awoon̄, awina, ašē jot ṭi ihoṭul aji na a : « Ajugun, woli iwo lah ṭi, aṭa naan aankkeṭ. »

33 Yetu awina kē akwooni ul na baṅaan̄ bangakandēruṅ na a kē uko mēnt̄ ušē de'a maakan. 34 Ahepar baka dko di bamoyuṅ Lataar, kē baji na a : « Ajugun ṭašun, nya kayuuju da. » 35 Kē Yetu ašē wooni.

36 Baṅaan̄ baloṅ kē bašē ji : « Nate-nan jibi aṅaluli. »

37 Baloṅ ṭi baka kē bašē ji : « Ul anjebanuṅ nakuul, aanhil lah kaneenan Lataar akeṭ i? »

Pnaṭa ṭi pkeṭ pi Lataar

38 Uko mēnt̄ ukak ade Yetu maakan kē ašē ya du bhēr, bajēl jēl bhēr mēnt̄ ṭi pnkuṅ, kē plaak padētnuṅ ba. 39 Yetu aji : « Napēnaan̄ plaak. »

Marta naweek Lataar kē ašē ji na a : « Ajugun, ajun pṭēkēñ, udobi do ṅnuur ṅbaakēr ṅi amoynaani. »

40 Kē ateema aji : « Mēnjaku aji woli ifiyaari kwinn̄ mndēm mi Našibaṭi i? »

41 Bapēnan̄ plaak, kē Yetu ašē kat kēš du baṭi aji : « Paap, dbeebu wi itiinknuṅ. 42 Dme kē ṅnuur bti iji ktiinkēn, kē nšē ṭiini haṅ pa baṅaan̄ banfooynuṅ bahil bafiyaar kē iwi iyilnuṅ. »

43 Wi aṭiiniin̄ haṅ ašē huuran maakan aji : « Lataar, pēnan! »

44 Kē ankeṭuṅ apēn̄ kē ihoṭ na iñen itaayana na ilēmēt, kē bkow babooṭan na blaañ. Yetu aji na baka : « Nataayēšana, našē nawuta aya. »

45 Bayuday batum bambiin̄ du uko Mariya abot awin uko wi Yetu adoluṅ, bafiyaara. 46 Baloṅ kē bašē ya du *bafaritay pṭup baka uko wi adoluṅ.

47 Kē Baṭeṅan̄ baweek na bafaritay bašē duur du uruha wi baka ašē ji : « we wi ṅbaan̄ ado ba? Niiṅṅ i aji do iko iñon̄arēnaan̄ itum. 48 Woli ṅwuta kē akdo iko yi akdoluṅ yi, baṅaan̄ bti kafiyaara, baromeṅ babi tok dko dyimanaan̄ di nun na utaak wi nja. »

49 Alon̄ ṭi baka i katim kawoon̄ Kayif anwoon̄ ušubal mēnt̄ naših i baṭeṅan̄ aji na baka : « Naamme nin

uko ulonj! ⁵⁰ Naanwin kë uko mēnt uwo unuura pa an i? Ñaan aloolan akeṭar bañaan bti. Hēnk baṣē bawut ptook utaak bti. » ⁵¹ Uko wi Kayif aṭupun uumpēna ṭi a ; kë jibi awoon uṣubal mēnt naṣih i baṭeṇan, aṭup ji Naṭupar Naṣibaṭi kë Yetu akeṭar bayuday bti. ⁵² Mēnt pa bukal ṭañ baka, ma pyitrēn babak Naṣibaṭi bti banwayṣerun bawo baloolan.

⁵³ Unuur mēnt wi wi baweek biki bayuday bajunun pla pfiṇ Yetu. ⁵⁴ Ukaan kë aṭañan pdo kaya kabi ṭi ptoof pi bayuday. Aya du utaak ulonj uñnogun *pndiiṣ du ubeeka wi Efrayim, aṭo da na baṭaṣarul.

⁵⁵ *Ufettu wi Mbuur wi bayuday uñogi kë bañaan batum baṣē woona nṭēṭ ṇi baka abi ṭi Yerutalem kado bañow ji ufettu ubi uban. ⁵⁶ Bala Yetu, kë wi bawoon du *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi andoli aji hepar atēntul me aṣal kë abi ṭi ufettu. ⁵⁷ Kë *baṭeṇan baweek na *bafaritay baṣē ji ñaan awinle Yetu awo i kaṭup baka bahilna bamoba.

12

Du Betani (Maci 26.6-13; Markuṭ 14.3-9)

¹ Wi *Ufettu wi Mbuur udukiin ṇnuur paaj, Yetu aban Betani, di Lataar i abiiṇ anaṭan ṭi pkeṭ afēṭun. ² Badu da Yetu pyoban, Marta awo ṭi ulemp, kë Lataar ṭi uleeful aṭo na Yetu. ³ Mariya ajeṇ ptoof pi ulitru wi ukēra ulonj ulil pṭēkēñ untamun maakan*, akēr ihoṭ yi Yetu abot awent ya na uwel wi nul. Kë pṭēkēñ plil pun paniink katoḥ.

⁴ Kë Yuda Itkariyot, anwoon alonj ṭi baṭaṣar Yetu, ankbiin kawaapa, aṣē ji : ⁵ « we ukaan kë baanjej ukēra utam maakan wi awaap, unwoon itaka itum†, awul ya bajuuk ba? » ⁶ Aankṭiini ṭiini haṇ ṭiki aṇal bajuuk, aṭiini ṭiini ṭiki awo nakiiṇ. Kë jibi awoon nahank itaka yi bi Yetu na baṭaṣarul, aṭaal pdo kajeṇ itaka yi

baṭu'u luṇ phank kalempaṣaana. ⁷ Yetu kë aṣē ji na a : « Wutana : ado do haṇ pa unuur wi bakluṇ kaṭu'ēn du bhēr. ⁸ Bajuuk bawo na an ṇnuur bti, kë nji kë nṣē wo mēnkwo na an ṇnuur bti. »

⁹ Wal mēnt bañaan batum babi, wi batiinkunj kë Yetu awo da. Baambi ṭañ pa pwin Yetu, bakak aṇal kawin Lataar i anaṭanun ṭi pkeṭ. ¹⁰ Kë *baṭeṇan baweek baṣē tiinkar aji bafin Lataar kak, ¹¹ ul akaan kë bayuday batum babak afiyaar Yetu aduk baṭeṇan baweek.

Uneej wi Yetu du Yerutalem ji naṣih (Maci 21.1-9; Markuṭ 11.7-10; Luk 19.35-38)

¹² Wi unuur ujintun, bañaan batum maakan bambiin *Ufettu wi Mbuur du Yerutalem batiink kë baji Yetu abi ufettu. ¹³ Bajej ikēn yi mnjaak aṣē pēn abi pkita, ahuuran aji :

« *Hotana!*
Bnuura nuura ṭi ankmbiin ṭi katim ki
Ajugun,
naṣih i Itrayel.* »

¹⁴ Yetu awin ubuuru umpoṭi aṣē dapa wa, jibi upiitaniin aji :

¹⁵ « *Nawutan kalēnk, an babak *Fiyon:*
Tenan, naṣih i nan abi awi,
adapa ubuuru umpoṭi. »*

¹⁶ Uko mēnt baṭaṣarul baanyikrēn wa wal mēnt. Kë wal wi mndēm mi Yetu bambiin awinana kë baṣē leṣ kë iko mēnt bti ipiitana ṭi a ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi kë babot adola ya.

¹⁷ Bañaan bambiin awo na Yetu wi abiiṇ adu Lataar du bhēr anaṭana ṭi pkeṭ bawo ṭi pkakalēṣ uko wi bawinun. ¹⁸ Bañaan batum batiink uko uñonarēnaan wi adolonj, ukaan kë babi pwina. ¹⁹ *Bafaritay bawo ṭi phoopaṭēr wal mēnt aji : « Nawin kë ṇēnhilan da nin uko ulonj: bañaan bti bawo ṭi pṭaṣa. »

Bagrek banjalun pwin Yetu

* **12:3** Ukēra ulonj: Baji badu ukēra mēnt nardu, uwo ukēra ulil maakan wi bapēnanaanun ṭi bko blonj.

† **12:5** Itaka itum : Ilinj na baluk bi uṣubal. ✧ **12:13** Kañaam 118.25-26. ✧ **12:15** Fakariya 9.9.

‡ **12:20** Banwoon baanwo bayuday : Bañaan biki baktiiniyaanun ṭi bawo bagrek.

20 Banwoonj baanwo bayuday† balonj bawo wal mēntj ti bambiin pdēman Našibaṭi ti wal wi *ufettu wi mnjeeh. 21 Baya du Filip anwoonj i ubeeka wi Bettayida du utoak wi Galilay ašē ji na a : « Naweek, njaal kawin Yetu. » 22 Filip aya aṭup Andre, kē bukal batēb baya aṭup Yetu.

23 Kē Yetu ašē ji : « Wal ubani, wi bakluṅ kawin mndēm mi *Abuk Ņiintj. 24 Na manjoonan, dṭupan, woli pbuk pi maaj panjotunj ti mboš paankeṭi, paṭo ploolan ; bē woli pakeṭi paji pawul mbuk mntum. 25 Ņaaṅ anjalunj ubida wi nul awaanj wa, kē anwoonj aankdēman ubida wi nul ti mboš alunj kaka ubida unwoonj uunkba. 26 Woli űaaṅ aṅal plemparaan, awo i kaṭašēn ; hēnk, dko di nji kawoonj, ul kak alunj kawo da. Woli űaaṅ alemparaan, Paapa kadēmana.

27 « Hēnkunj uhaaš wi naan uṭēla ṭēlaa, kē we wi nji kajakunj? Dwo i kaji na Paapa abuuranaan ti wal wi i? A-a, uko waṅ ukaaṅ kē mbii. 28 Paap, dolan baṅaaṅ bawin kē katiimu kadēmi! »

Kē pdiim pašē pēnna baṭi aji : « Ddo bi dēman ka akak alunj kadēman ka. » 29 Ti baṅaaṅ baṭum banwoonj da atiink pdiim, balonj baji baṭiink kamparantant, kē balonj baji uwanjuṭ uṭiiniinj na Yetu.

30 Kē Yetu ašē kak aṭiini na baka aji : « Mēntj nji dkaaṅ kē pdiim paṅ patiinkanaa, an baka. 31 Hēnkunj wal wi Našibaṭi akyyuujunj umundu wi kē uduknaanaa ubani, hēnkunj bawalan *Fatana, naših i umundu wi afēla bdiḡ. 32 Kē nji, wal wi nji kadeeṅaniinjŠ, dpul baṅaaṅ bti babi ti nji. » 33 Yetu aṭup ṭup wal mēntj jibi akbiinj kakeṭ. 34 Baṅaaṅ bateema aji : « Njuk ti Uli-bra wi Našibaṭi kē *Krittu aṭo te mnṭo. Hum di di ihilanunj kaji *Abuk Ņiintj awo i kadeeṅana? In awoonj Abuk Ņiintj ba? »

35 Kē Yetu aji na baka : « Bjeehi bahum nwo na an nṅwal nṅtiinku. Nadoon kapoš wi nahumuṅ nwo na bjeehi, kaṭi bdēm babi bawunan : Ankpošunj ti bdēm aanji me dko di akyyaan. 36 Wi nahumuṅ nwo na bjeehi, nafiyaarēn ba nahilna nawo baṅaaṅ biki bjeehi. » Hēnk di di Yetu aṭiiniinj ašē ya na bgahul, aya amena baka.

Ppok pfiyaar Yetu

37 Yetu ado iko itum iṅonjarēnaan ti kadun ki baṅaaṅ, kē bawoha wo baanfiyaara. 38 Kē hēnk di uko wi *Itayi *Naṭupar Našibaṭi ajakuṅ udolaniinj, aṭiini aji :

« *Ajugun, in afiyaarunj uṭup wi nun? In i Ajugun adiimanunj mnhina mi nul?* »*

39 Itayi akak aṭup uko unkayi kē baṅaaṅ mēntj baanhil pfiyaar. Aji :

40 « *Našibaṭi adēt baka kēš*

adēnēṭan baka nṅhaaš

kēš ki baka kahilna kawo kaankwin, nṅhaaš nji baka nṅawut kayikrēn.

*Hēnk baankkak ti nji njeban baka. »**

41 Itayi aṭup haṅ ṭiki awin mndēm mi Yetu abot aṭiiniyaan uko wi nul.

42 Kē ti wal mēntj kak baṭum ti baweek biki bayuday bafiyaar Yetu, kē bafaritay bašaaṅ aka kē baanyuuj wa, bawutna kadook baka du *katoḡ kaṅehanaani. 43 Bahokan pwinana bnuura ti baṅaaṅ apel pwinana bnuura du Našibaṭi.

44 Yetu ahuuran aji : « űaaṅ anfiyaarunj, mēntj nji ti uleef naan ṭaṅ i i afiyaarunj, afiyaar kak anyilunj. 45 Kē űaaṅ anwinnunj awin anyilunj. 46 Dbi ti umundu ji bjeehi, űaaṅ anfiyaarunj awutna kaduka du bdēm.

47 « Woli űaaṅ atiink nṅup nji naan ašē wo aammēban nṅa, mēntj nji kajakunj aduknaanaa. Mēmbi bi pwayēš umundu kaji uduknaanaa, dbi bi pbuuran wa. 48 Kē űaaṅ ampoknuṅ awo aandi ptiink nṅup nji naan ašē duknaana : nṅup nji nji nṅupunj nṅalunj kadiiman kē aduknaanaa ti unuur

Š 12:32 Wal wi nji kadeeṅaniinj uwoonj: Wal wi nji kadeeṅaniinj ti Krut. Natenan kak ti Yowan 3.14-15.

* 12:38 Itayi 53.1. ☆ 12:40 Itayi 6.9-10.

ubaañsaani. ⁴⁹ Mēnt̄ nji ʔi uleef naan dʔupun̄, Paapa anyilnuŋ aʔupun̄ uko wi nwoon̄ kaʔup na jibi nwoon̄ kaʔup wa. ⁵⁰ Dme kē uko wi aʔuun̄ pdo uji uñooʔ ñaan̄ du ubida wi mn̄ʔo. Hēnk, uko wi nji kaʔiiniyaanun̄, dji kaʔup wa jibi Paapa ajaknuŋ nʔiiniyaan wa. »

13

Yetu añow ihoʔ yi baʔaʔarul

¹ *Ufettu wi Mbuur uñogi, kē Yetu ame kē wal wi pduk umundu wi kakak du Naʔibaʔi Aʔin ubani. Kē jibi aŋalun̄ baʔaʔarul banwoon̄ ʔi umundu, hēnk d̄i aŋalan̄ baka te wal ubaañsaani.

² Yetu na baʔaʔarul bawo ʔi pde kañah, kē Untaayi Uweek uʔē do bi neej ʔi *Yuda, abuk Fimon̄ Itkariyot, kē akten jibi akdolun̄ kadoo kawaap Yetu. ³ Yetu ame kē Aʔin aʔu iko bti ʔi iñen yi nul, abot ame kē awoona du Naʔibaʔi akuʔ akak du a. ⁴ Wi wi aʔaan̄ anaʔa, awohēs kamiʔa, atan blaañ ʔi blank, ⁵ ajej meel aʔu ʔi ubaaldu aʔē jun pñow ihoʔ yi baʔaʔarul awent ya na blaañ bi atanun̄ ʔi blank.

⁶ Abi aban ʔi Fimon̄ Piyeer, kē un̄ aʔē jaka aji : « Ajugun, iwi, kañowēn ihoʔ? »

⁷ Kē ateema aji : « Uko wi nji kadolun̄ hēnk, iimme wa, ilun̄ kame wa. »

⁸ Kē ateema aji : « Nin iinkñowēn ihoʔ! »

Kē aji na a : « Woli mēññowu ihoʔ, iinkwo ʔi banwoon̄ biki naan. »

⁹ Kē aʔē ji na a : « Ajugun, kwut kañowēn ihoʔ ʔañ, ñowaan kak iñen na bkow! »

¹⁰ Kē ateema aji : « Aññowiin̄ aankak anuma kañowa ; awo najin̄ʔ bti. Ihoʔ ʔañ yi yi awoon̄ kañow. An kak nawo bajin̄ʔ, aʔē wo mēnt̄ an bti baka. »

¹¹ Na manjoonan̄ Yetu ame ankmbiin̄ kawaapa, ukaan̄ kē aji mēnt̄ bukal bti bajin̄ʔun̄.

¹² Wi abaan̄ pñow baka ihoʔ, akak awohara kamiʔa aʔo aʔē ji na baka : « Name uko wi ndolan̄an̄ hēnk i?

¹³ Naji nadu'ēn kaji Najukan kaji Aju-gun ; nafaŋi, dwo a. ¹⁴ Woli nji Aju-gan na Najukan dñowan ihoʔ, an kak nawo i kado kañowar ihoʔ. ¹⁵ Ddo do haŋ adiimanaanan, an kak nado kado jibi ndolan̄an̄. ¹⁶ Na manjoonan̄, dʔupan, nalemp aambaan̄ kapel i aklemparun̄, kē nayili aampel anyilulun̄. ¹⁷ Name hēnkun̄ iko yaŋ, woli nado ya, nawo ʔi mnlilan. ¹⁸ Mēnt̄ an bti biki nji kaʔiiniyaanun̄. Dme biki nji ndatun̄ bnuura, kē uko umpiitan̄iin̄ ʔi Ulibra wi Naʔibaʔi uʔē wo i kadolana :

Ñaan̄ anʔoon̄ na nji ade

akak aʔsoorēn. ☆

¹⁹ « Dʔupan hēnkun̄ ji uko mēnt̄ ubi udolana, nahilna woli uko mēnt̄ ulun̄ adolana name kē nji *dwoon̄ anwoon̄. ²⁰ Na manjoonan̄, dʔupan, anyeenkun̄ ñaan̄ i nji nyilun̄, ayeenkēn ; kē anyeenknun̄, ayeenk anyilnun̄. »

Pneej pi Fatana ʔi Yudat

(Maci 26.20-25; Markut 14.17-21; Luk 22.21-23)

²¹ Wi Yetu aʔiiniin̄ haŋ aba, uʔalul uʔēla ʔēla maakan kē aʔē ji : « Dʔupan, na manjoonan̄, alon̄ ʔi an alun̄ kawaapēn. » ²² Baʔaʔarul bawo ʔi ptenar ʔiki baamme ahon̄ ʔi baka i i ajakun̄. ²³ Alon̄ ʔi baʔaʔarul, i amaganun̄ aʔo akab ʔi a. ²⁴ Fimon̄ Piyeer ado na kañen aji na a ahepara ñaan̄ mēnt̄. ²⁵ Kē un̄ ajuʔ ʔi Yetu aʔē hepara aji : « Ajugun, in ul a ba? »

²⁶ Kē ateem aji : « I nji kawulun̄ kapoom ki nji katoopun̄ ʔi pot a. » Ajej wal mēnt̄ kapoom atoop ʔi pot awul *Yudat, abuk Fimon̄ Itkariyot. ²⁷ Wi ayeenkun̄ ka, kē *Fatana aʔē neej ʔi a. Wi wi Yetu aʔaan̄ aji na a : « Uko wi iwoon̄ i pdo, ʔaraan̄ ido wa. » ²⁸ Kē nin alon̄ ʔi banwoon̄ da aʔē wo aamme uko un-kayi kē ajaka haŋ. ²⁹ Jibi Yudat awoon̄ anjaan̄ ahank itaka, baʔum baʔal aji aji ji na a aya anug iko yi banumiin̄ pa ufettu, kēme awul bajuuk uko ulon̄.

³⁰ Wi ayeenkun̄ kapoom kun̄ aʔē pēn ; utejan uban wal mēnt̄.

Uko uhalu wi pdo

☆ 13:18 Kañaaam 41.9.

³¹ Wi Yudaŋ apënuŋ kē Yetu ašë ji : « Hënkuŋ mndëm mi *Abuk Ńiint manwinana, kē mndëm mi Našibaŋi mankak awinana ŋi a. ³² [Kē woli mndëm mi Našibaŋi manwinana ŋi a,] Našibaŋi akak adiiman ul ŋi uleeful mndëm mi Abukul, ado uko mēnt hēnkuŋ. » ³³ An babuk naan, dwo na an ŋwal ŋntiinku ŋaŋ. Naluŋ kado kala'ën, kē nšë ŋupan uko wi nŋupuŋ bayuday bandukiin: naanhil pya dko di nji kayaan. ³⁴ Dŋupan uko uhalu wi nawoon i kado kado : Naŋaladan, aa, jibi nji nŋalanaŋ, naŋaladan haŋ. ³⁵ Woli naŋaladi, baŋaanaŋ bti bayikrēn wal mēnt kē nawo baŋašaraan. »

³⁶ Fimoŋ Piyeer aji na a wal mēnt: « Ajugun, iya ŋuŋ ba? »

Kē ateema aji : « Dko di nji kayaan, iinhil kaŋašēn da hēnkuŋ, iluŋ kabi da. »

³⁷ Kē ašë ji na a : « Ajugun, we ukaan kē mēnhil pŋašu da hēnkuŋ ba? Woli udoo wo nkeŋ pa uko wi nu, nji wi! »

³⁸ Kē ateema aji : « Kē iji iluŋ kakeŋ pa uko wi naan? Dŋupu na manjoonan : Ji uguk udo kahaan nŋa, ipok ŋyaaš ŋwajanŋ kaji iimme'ën. »

14

Yetu : Bgah banjaan baŋi du Ašin

¹ Yetu akak aji na baŋašarul : « Nawutan kahaajala. Nafiyaarēn Našibaŋi nakuŋ nafiyaarēn. ² Du katoŋ ki Paapa, dko dawo da adēm. Dya kabomanan dko da. Woli uunjoonan lah, mēnkŋupan wa. ³ Kē woli dbi ya abomanan da dko, kašë kakaran kaŋijan naŋogēn nahilna, dko di nwoon, nawo da kak. ⁴ Kē dko di nji kayaan, name bgah byaani da. »

⁵ Kē Tooma ašë ji na a : « Naweeek, wi ŋwoon ŋēmme dko di ikyaan, hum di di ŋkmeen bgah byaani da ba? »

⁶ Kē Yetu ateema aji : « Nji, dwoon bgah, manjoonan na ubida. Nin ŋaanaŋ aankyā du Našibaŋi Paapa bē aantēpna ŋi nji. ⁷ Woli name'ën, naluŋ kame Našibaŋi Paapa kak ; nado me'a hēnkuŋ akuŋ awina. »

⁸ Kē Filip ašë ji na a : « Ajugun, diimanun Našibaŋi Ašin nja, uko mēnt ukēšun. »

⁹ Kē aji na a : « Filip, djon na an ŋi maakan, kē išë wo iimme'ën te hēnkuŋ. Ńaanaŋ anwinnuŋ, awin Našibaŋi Paapa. Hum di di ihiluŋ kaji : “Diimanun Našibaŋi Ašin nja?” ¹⁰ Iinfiyaar kē dwo ŋi Paapa, kē abot awo ŋi nji i? Nŋup ŋi nji kaŋupuŋ ŋaanwoona ŋi nji, Paapa anwoon ŋi nji akdolun ulemp wi nul. ¹¹ Nafiyaaraan woli dŋupan aji : “Dwo ŋi Paapa kē Paapa akuŋ awo ŋi nji.” Kēme nafiyaaraan ŋiki nawin iko yi nji kadoluŋ. ¹² Na manjoonan dŋupan, ŋaanaŋ anfiyaarnuŋ, aluŋ kado kak iko yi nji kadoluŋ. Adoo luŋ kado indēmuŋ apel ya ŋiki dya du Paapa. ¹³ Kē uko wi nakluŋ kaŋehan ŋi katim ki naan, ddo wa. Hēnk ŋi iko yi Abukul akdolun mndëm mi Našibaŋi Paapa manhilna manwinana. ¹⁴ Woli naŋehan uko ulon ŋi katim ki naan, kaluŋ kado wa. »

Kahon ki ubi wi Uhaaš wi Našibaŋi

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli naŋalēn, naluŋ kamēban iko yi njakanaŋ nado kado. ¹⁶ Nji nšë luŋ ŋehan Paapa awulan Naŋēnkar alon ahilna awo na an te mnto : ¹⁷ an mēntan awoon Uhaaš wi Manjoonan wi umundu uwoon uunhil pyeenk ŋiki uunwin wa abot awo uunyikrēn wa. An, name wa ŋiki uŋogan akuŋ aluŋ kawo ŋi an.

¹⁸ « Mēnkdukan bajint, dluŋ kabi du an. ¹⁹ Uduka ntiinku, umundu ušë uwo uunkak awinēn. Kē an našë luŋ kawinēn. Dka ubida, ukaan kē an kak nakluŋ kaka wa. ²⁰ Unuur mēnt, nayikrēn kē dwo ŋi Paapa, kē an nawo ŋi nji, kē nkuŋ awo ŋi an. ²¹ Ńaanaŋ ammēbanuŋ iko yi njakuŋ abot ado ya, uŋ mēntan aŋaluŋ. Kē anšaanaŋ aŋalēn, Paapa aluŋ kaŋala ; nji kak mbot nŋala, nšë ndo ame'ën. »

²² Yudaŋ kē ašë ji na a (mēnt Yudaŋ Itkariyot akŋiiniin ŋi): « Naweeek, we ukaan kē ikdo un ŋaŋ ŋme'u, kē umundu ušë wo uunkme'u? »

23 Kë Yetu ateema aji : « Woli ñaañ añaalën, amëban n̄tup ñi naan, Paapa akak kañala, n̄së bi du a, kakuñ kaño du a. 24 Ñaañ anwoon aaññaalën, aankmëban n̄tup ñi naan ; kë uñup wi naan uşë wo uunwoona du ñji, uwoona du Paapa anyilnuñ. 25 D̄tupan uko wi, wi n̄humuñ na an. 26 Kë Nañenkar, *Uhaaş wi Naşibañi wi aklun kayil ñi katim ki naan, ulun kajukanan iko b̄ti kabot kaleşanan iko yi n̄tupanañ b̄ti. 27 Ddukaran bnuura, bnuura bi naan bi bi ñji kawulanañ, Bnuura bi njaañ kawul baanknaam na bi umundu ujaañ uwul. Uhaaş wi nan uwutan kahaajala këme kalën.

28 « Natiink uko wi njakanañ: dya, dlun kakak ñi an. Woli nañalën, nalun kalilan ñi pya pi naan du Paapa, ñiki Paapa adëm apelën. 29 D̄tupan uko mënñ hênkuñ ji ubi udo kaban, nahilna woli ubii nafiyaar. 30 Mënkak añiini iko itum na an, ñiki *naşih i umundu wi abi. Aanhilanaan nin uko ulon, 31 kë umundu uşë wo i kame kë dñal Paapa abot aji kado jibi Paapa ajaknuñ ndo kado. Nanañiin, nawulan nya na bgah bi nja. »

15

Bko banjaañ badolna ubiñu

1 Yetu akak aji : « Nji dwoon bko bi mbuk manjaañ mandolna ubiñu na manjoonan, kë Paapa ajaañ alemp ñi uwoorta. 2 Kanah kanwoon ñi ñji aşë wo kaambuki, aji fal ka, kë kambukuñ, aji heent ka bnuura kahilna kabuk kak maakan. 3 Uñup wi ñji n̄tupanañ udo bi jinñanan jinñan ji kanah ki baheentuñ. 4 Namëbanaan jibi mmëbananañ. Jibi kanah kajaañ kawo kaanji kahil pbuk woli kaanwo ñi bko, hênk di di nawoon kak naanhilan kawul mbuk woli naammëbanaan.

5 « Nji dwoon bko banjaañ badolna ubiñu ; an kë naşë wo inah. Ñaañ ammëbanaanuñ, kë mbot amëbana, añ mënñan aji wul mbuk mntum. Nalowënle naankhinan pdo nin uko ulon. 6 Woli ñaañ aanwo na ñji, aji fëlna ji kanah, kaji kakay. Inah itëñ

kuñ mënñ baji bajej ya kafël du bdo, iyik.

7 « Woli namëbanaan abot amëban n̄tup ñi naan nahil kahepar uko wi nañalun kaka wa. 8 Woli nawul mbuk mntum, nawo başaşaraan na manjoonan, uko mënñ uyuuj mndëm mi Paapa.

9 « Jibi Paapa añaalnuñ, hênk di di nkaañ añaalan. Nadukiin n̄nuur b̄ti ñi uñal wi naan. 10 Woli nado iko yi njakanañ nado, nawo ñi uñal wi naan, jibi ñji ndolun iko yi Paapa ajaknuñ awo ñi uñal wi nul. 11 D̄tupan uko wi, mnlilan mi naan manhilna manwo ñi an, hênk mnlilan mi nan manwo mnweek maakan. 12 Uko wi ñji kajakanañ nado wii wi : Nañaladan jibi ñji nñalanañ. 13 Uñal undëmnun uwo pwul ubida wi ñaañ pa banohul. 14 Nawo banoh naan woli nado uko wi njakanañ nado.

15 « Mënkak ado kadolan balem-par naan, nalemp aanji me uko wi ajugul ajaañ ado. Kë n̄së du'an banoh naan ukaañ kë ñji kañupan uko b̄ti wi n̄tiinknuñ du Paapa. 16 Mënñ an nadatnuñ ; ñji ddatanañ abot añu'an ulemp wi pya p̄tup Uñup Ulil Unuura kabot kawul mbuk mntum, mbuk mënñ mambot manño. Wal mënñ, uko wi nakluñ kahepar Paapa ñi katim naan, awulan wa. 17 Uko wi ñji kañu'anañ pdo uwo nañalad. »

Pşoor pi umundu uşooruñ Yetu na başaşarul

18 Yetu akak aji na başaşarul : « Woli umundu uşooran, nameen kë uşoorën ji ubi udo kaşooran. 19 Woli nawo lah biki umundu, uñalan ñiki nawo biki wa ; kë naşë wo naanwo biki umundu ñiki ddatanañ apënan ñi wa, ukaañ kë umundu uşooran. 20 Naleşan uko wi mbiin añupan : “Nalemp aambaañ kapela i aklemparuñ.” Woli bahajanaan, an kak balun kahajanan ; woli bañiink uñup wi naan, bakak katiink uñup wi nan.

21 « Iko mënñ b̄ti ñji kañuun badolan ya, ñiki baamme anyilnuñ. 22 Woli mëmbi lah, awo mënñiini na baka, baankduknaana, kë başë wo hênkuñ

baanka uko uṭup ɥi pekadu di baka. ²³ N̄naan anṣoornuŋ akak aṣoor Paapa. ²⁴ Woli m̄endo lah ɥi ptoof pi baka iko yi nin n̄naan awoon aambaan kado, baankduknaana ; k̄e h̄enkuŋ baṣe win akuṭ aṣoorun nji na Paapa. ²⁵ K̄e h̄enk di uko umpiitaniin ɥi Ulibra wi Naṣibaṭi udolaniin: “*Babubara aṣoor̄en.*”[✧]

²⁶ « Dluŋ kayil Naṭenkar alon, anwoon Uhaaṣ wi manjoonan unwoonun du Naṣibaṭi Paapa. Woli ubii, uluŋ kaṭup uko wi umeen ɥi nji. ²⁷ An kak, naluŋ kaṭup uko wi nameen ɥi nji tiki du ujuni di di nawoon na nji. »

16

¹ Yetu akak aji : « Dṭupan iko yaŋ bti nawutna kaṭañan pfiyaar. ² Baluŋ kadookan du itoh iñehanaani ; wal uluŋ kaban wi bafiŋan bakdoon kaji baṣal kaji bado do uko wi Naṣibaṭi aŋaluŋ.

³ Baluŋ kado iko yaŋ ɥiki baamme Paapa abot awo baamme'en. ⁴ K̄e nṣe ṭupan uko waŋ nahilna woli wal ubani naleṣ k̄e dṭupan wa. M̄enṭupan wa du kateeku ɥiki dhum nwo na an.

Uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ukluŋ kado

⁵ Yetu akak aṭiini na baka aji : « K̄e nṣe kak h̄enkuŋ du anyilnuŋ, k̄e nin alon ɥi an aanheparaan dko di nji kayaan. ⁶ Dwin bnuura k̄e uko wi nṭupanaŋ ukaan k̄e najooṭan maakan h̄enk. ⁷ K̄e nṣe ṭupan manjoonan, uwo bnuura pa an nji nya. Woli m̄enyaa, Anwoon i Kaṭenkan aankbi ɥi an, nṣale ya kayila ɥi an. ⁸ Wi akluŋ kabi, ayuuŋ k̄e bañaan biki umundu baneem ɥi uko wi pekadu, ɥi uko wi pwo natool na ɥi uko wi pwayeṣ. ⁹ Umundu uneem ɥi uko wi pekadu ɥiki na manjoonan pekadu dawoon ppok pfiyaar̄en ; ¹⁰ uneem ɥi uko wi ptool ɥiki bawin k̄e dya du Paapa k̄e naankak awin̄en ; ¹¹ aneem ɥi uko wi pwayeṣ ɥiki bawayeṣ *Fatana naṣih i umundu wi kaji aduknaanaa.

¹² « Dka iko itum kak yi nwoon i pṭupan, k̄e iṣe wo iinhil kajinṭ ɥi ikowan h̄enkuŋ. ¹³ Woli aluŋ abi, ul anwoon Uhaaṣ wi Manjoonan, aṭonjan kado name manjoonan bti. Aankluŋ kaṭiiniyaan uleeful, uko wi aṭiinkuŋ ṭañ wi wi akdoon kaṭup kabot kapibanan iko inkluŋ kabi. ¹⁴ Ul aluŋ kad̄emanaan, aluŋ kayeenk ɥi nji uko unwoon wi naan kadolan name wa. ¹⁵ Uko bti wi Paapa akaan uwo wi naan, ukaan k̄e nji ayeenk ɥi uko unwoon wi naan kadolan name wa.

¹⁶ « Uduka ntiinku naankak awin̄en, naṭole ntiinku nakak kawin̄en. »

¹⁷ Baṭaṣarul bahoopaṭer aji : « We wi akjakuŋ h̄enk ba wi ajakuŋ uduka ntiinku n̄enkak awina n̄kale ṭo ntiinku n̄kak kawina? We ukaan k̄e abot aji aya du Aṣin? »

¹⁸ Bawo ɥi pṭiini aji : « we wi aŋaluŋ pṭup wi ajakuŋ “ntiinku”? N̄enyikr̄en uṭup wi aktupuŋ. »

¹⁹ Yetu ame k̄e baṣal kahepara uko wi akṭiiniyaanuŋ aṣe ji na baka : « Nawo ɥi phepar uko wi njakuŋ: “Uduka ntiinku naankak awin̄en, nakale ṭo ntiinku nakak kawin̄en.”

²⁰ « Na manjoonan dṭupan, naluŋ kawooni, kabot kaṭega, bañaan biki umundu baṣe balilan. Naluŋ kajooṭan, k̄e pjooṭan m̄enṭ paṣe luŋ kakak mnlilan. ²¹ Woli n̄aaṭ aya kabuk, uleef uji ude'a ɥiki wal wi mnhaj mi nul ubani ; aṣale buk aankak aji leṣ mnhaj, aji lilan uko wi aṭiŋuŋ napoṭ ɥi umundu. ²² K̄e h̄enk di uwoon pa an : najooṭan h̄enkuŋ, k̄e nṣe luŋ kawinan kak naṣe nawo na mnlilan ɥi n̄haaṣ, mnlilan m̄enṭ nin n̄naan alon aankhil pp̄enanana ma. ²³ Unuur m̄enṭ, naankheparaan nin uko ulon.

« Na manjoonan dṭupan uko wi nakluŋ kañehan Paapa ɥi katim ki naan aluŋ kawulan wa. ²⁴ Te h̄enkuŋ naañehan nin uko ulon ɥi katim ki naan. Nañehaan, naluŋ kayeenk, mnlilan mi nan manṣe mandem maakan.

✧ 15:25 Kañaam 35.19; 69.4.

25 « Dhoñ hoñ aɕupnan iko mēnt bti. Kē wal ušē bi wi nwoon mēnkak ado kahoñ, dɕupan uko wi Paapa na nɕup njint piš. 26 Unuur mēnt nalun kañehan Paapa ɕi katim ki naan, kē nšē wo mēnkto kañehandēran a, 27 Našibaɕi Paapa ɕi uleeful aɗalan, ɕiki naɗalēn akuɕ aɕiyaar kē dwoona du a. 28 Dwoona du Paapa abi ɕi umundu wi, hēnkuɗ dduk umundu wi kaya du Paapa. »

29 Kē baɕašarul bašē ji na a : « Iwini, iinkak ahoñ, iɕup hēnkuɗ na nɕup njint piš! 30 Nme hēnkuɗ kē ime iko bti abot aji kēme iko yi ñaaɗ aɗaluɗ pheparu. Uko mēnt ukaaɗ kē nɕiyaar kē iwoona du Našibaɕi. »

31 Kē Yetu ateem baka aji : « Nafiyaar hēnkuɗ? 32 Kē wal ušē ubi, udo bi ban ban wi nakwayšēruɗ an bti, kaji andoli aya na bgahul, nadukēn aloolan. Kē nšē wo mēnwō aloolan, Paapa awo na nji. 33 Dɕupan iko yi, nɕhaaš nji nan nɕahilna nɕaɕoora wi nawoon baloolan na nji. Umundu uluɗ kanooran an, natamaan, dwat wa. »

17

Yetu añehandēr baɕašarul

1 Wi Yetu aɕiniinɗ haɗ ašē kat kēš du baɕi aji : « Paap, wal ubani. Di-imaan mndēm mi Abuku, ahilna adi-iman mndēm mi nu. 2 Iwula mnɕina mi aših bañaaɗ bti ahilna awul biki iwululuɗ bti ubida wi mnɕo. 3 Pka ubida wi mnɕo, pawo pme'u iwi inwoon Našibaɕi na manjoonan, abot awo aloolan ɕaɗ, na pme'ēn nji Yetu Krittu i iyilunɗ. 4 Ddiiman mndēm mi nu ɕi mboš wi ndoluɗ ulemp bti wi iɕuunɗ. 5 Kē hēnkuɗ Paap, du dko di iwoon, dēmanaan ɕi kadunu, wulaan mndēm mi mbiinɗ aka wi nwoon na iwi ji umundu ubi udo kapašana. »

6 « Ddo bañaaɗ biki idatuɗ ɕi umundu awulēn, kē bame'u. Babi wo biki nu kē išē wulēn baka ; bamēban uɕup wi nu. 7 Hēnkuɗ bayikrēn kē iko bti yi iwulnuɗ ipēnna du iwi. 8 Dwul baka nɕup nji iwulnuɗ, kē bayeenk nɕa, ayikrēn kē dpēnna du iwi na

manjoonan, aɕiyaar kē iwi iyilnuɗ. 9 Bukal biki nji kañehandēruɗ. Mēnt umundu wi nji kañehandēruɗ, biki iwulnuɗ baka ɕiki bawo biki nu. 10 Uko bti unwoon wi naan uwo wi nu, jibi uko bti unwoon wi nu uwoon wi naan. Mndēm mi naan manwinana ɕi baka. 11 Hēnkuɗ dbi du iwi, mēnkak awo ɕi umundu, kē bukal bašē wohā wo ɕi umundu. Paap iwi inyimanuɗ, mēbaan baka na mnɕina mi katimu ki iwulnuɗ bahilna bakak ñaaɗ aloolan jibi nji na iwi nwoon. 12 Wi nwoon na baka dmēban baka ɕi katim ki iwulnuɗ abot ayeɗ baka kē nin aloɗ ɕi baka aanneemi, woli mēnt anwoon i kaneem a. Hēnk di uko umpiitaniinɗ ɕi Ulibra wi Našibaɕi ukdolaniinɗ. 13 Hēnkuɗ dbi du iwi, ašē ɕup nɕup nji ɕi umundu bahilna bawo na mnlilan mnweek maakan mi nwoon-aanuɗ. 14 Dwul baka uɕup wi nu kē umundu ušē šoor baka, ɕiki baanwo biki umundu jibi nwoon mēnwō i umundu. 15 Mēnkñehanu ipēnan baka ɕi umundu, dñehanu ñehan ido kayeɗ baka, *Ajug Buɕaan awut kaban baka. 16 Baanwo biki umundu jibi nwoon mēnwō i umundu. 17 Uɕup wi nu uwo manjoonan, keer iɕēpna ɕi manjoonan ido baka bawulu ikow yi baka. 18 Jibi iyilnuɗ ɕi umundu, dyil baka kak ɕi umundu. 19 Dwulu bkow naan bti pa baka, bukal bahilna baɕēpna ɕi manjoonan bawulu ikow yi baka. »

20 « Mēnt bukal biki nji kañehandēruɗ ɕaɗ, dñehandēr kak biki nɕup nji baka nɕakdoluɗ bafiyaarēn. 21 Hēnk bukal bti bahil kawo ji ñaaɗ aloolan. Jibi iwi Paapa iwoon ɕi nji kē mbot awo ɕi iwi, bukal kak bamēbandēran na nja, umundu uhilna uɕiyaar kē iyilnuɗ. 22 Dwul baka mndēm mi iwulnuɗ, bahilna bawo ji ñaaɗ aloolan jibi nwoon ñaaɗ aloolan. 23 Nji dmēbandēr na baka, kē iwi imēbandēr na nji. Hēnk bahil kawo ji ñaaɗ aloolan na manjoonan, umundu ubot ume kē iyilnuɗ abot aɗal baka jibi inɗaluɗ. 24 Paap, dɗal dko bti di nwohan, biki iwulnuɗ bawo da na nji. Hēnk bawin mndēm mi naan. Mndēm mēnt

iwulën ma tiki inälën ji umundu ubi udo kapaşana. ²⁵ Paap, iwi inwoon na tool, umundu uumme'u, kë nji nşë me'u kë biki babot ayikrën kë iyilnuj. ²⁶ Ddo baka kë bame'u abot aluj kado bame'u kak, bahilna bado kaşal jibi inälnuj, nji tı uleef naan mbot nwo tı baka. »

18

Yetu amobanaa

¹ Wi Yetu abaaş pñehan, aya na başarul, kë bamuur katant ki Fedroş. Uwoorta uloş uwo du plut, kë du wa di di ayaaş aneej na başarul.

² Kë Yuda, ankwaapuluj aşë me dko mënş, tiki Yetu ajon kayit da na başarul. ³ Aya du uwoorta mënş aşıj pntuk pi bangoli na bayeş biki *başen baweek na *bafaritay bawululuj ; bawo na nkaniya na ifişı akuş awo na ikej. ⁴ Yetu, ammeen uko unwoon i pdola bti, apen aşë hepar baka aji : « In i naklaaş ba? »

⁵ Kë bateem aji : « Yetu i Nataret. »

Kë aji na baka : « Nji a » Kë Yuda ankwaapuluj aşë naş na baka. ⁶ Wi Yetu ajakuş na baka : « Nji a. » Kë başë kak ufeş, ajot tı mboş.

⁷ Kë akak ahepar baka aji : « Naji in i naklaaş ba? »

Kë bateem aji : « Yetu i Nataret. »

⁸ Kë aji na baka : « Djakan aji nji a. Woli nji i naklaaş, nawutan biki baya. » ⁹ Hënş di di uko wi abiinş aji na Naşibaşı wi akñehanuluj udolaniinş : « Mënneemandën nin aloş tı biki iwulnuj. »

¹⁰ Wal mënş, kë Fimoş Piyeer anwoon na kakej aşë toot ka, atuh nalempar *naşih i başen afala kabaş kadeenu. Katim ki nalemp mënş kawo Malkuş. ¹¹ Kë Yetu aşë ji na Piyeer : « Kakaan kakej ki nu tı kabeel! Işal aji mënşdaaş pnkalame pi Paapa awulnuj, panwoon pi mnhaş? »

* **18:13** Anat abiinş awo naşih i başen, kë wi baromeş bayeenkuş utaak aşë do kë Kayif ayeenkş ; kë bayuday batum başë tu'a tu kë Anat awoonş naşih i başen.

Bañoş Yetu du kadun ki Anat naşih i başen

(*Maci 26.57-58; Markuş 14.53-54; Luk 22.54*)

¹² Wal mënş kë bangoli na naweek i baka na bayeş biki baweek biki bayuday kë başë mob Yetu atan.

¹³ Bañoşa duna du Anat*, aşin ahar Kayif. Kayif awoonş naşih i başen tı uşbal mënş. ¹⁴ Ul abiinş awul bayuday uşal aji : « Uhokan ñaaş aloolan akeş pa bañaaş bti. »

Ppok pi Piyeer

(*Maci 26.69-70; Markuş 14.66-68; Luk 22.55-57*)

¹⁵ Fimoş Piyeer na naşar Yetu aloş bawo tı ptaş Yetu. Naşih i başen ame naşarul anwoon na Piyeer. Kë naşarul mënş aşë neej na Yetu du blay bi *naşih i başen. ¹⁶ Kë Piyeer aşë naş du bdig aňog plëman. Naşar Yetu i naşih i başen ameenş, apen aşıini na ñaaş ankyeşuluj plëman, ado Piyeer kë aneeji.

¹⁷ Ñaaş nayeş plëman aji na Piyeer wal mënş : « Iwi iinwo kak aloş tı başar ñiinş i i? »

Kë aji na a : « Mënwo a. »

¹⁸ Balemp na bayeş batehan bdoş afooy ba atëma tiki ujoş uwoş. Piyeer awo da kak na baka atëma.

Naşih i başen na Yetu

(*Maci 26.59-66; Markuş 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹ Naşih i başen ahepar Yetu tı uko wi başarul na tı iko yi akjukanuş. ²⁰ Kë Yetu ateema aji : « Na pnak di di nşiniinş na bañaaş bti. Djon kajukan du *itoh iñehanaani na du *Katoş Kaweek ki Naşibaşı, di bayuday bti bajaaş bayitna. Mëmbaaş kamena uko uloş. ²¹ We ukaaş kë ikheparaaş ba? Heparan bantiinkuş uko wi njukanuş baka ; bukal bame uko wi nji nşupuş. »

²² Wi ateemuş haş, kë aloş tı bayeş annaşuş da aşë koba kañen tı kajeem aji na a : « Hënş di di ikteemuş Naşih i başen? »

23 Kë Yetu aşë ji na a : « Woli d̄tup buṭaan, kdiiman jibi n̄tupi buṭaan ; b̄e woli d̄tup bnuura, we ukaañ k̄e ikob̄en? »

24 Kë Anat aşë do k̄e bañooṭa du Kayif Naşih i baṭejan. Iñenul itanana wal m̄enṭ.

25 Kë Piyeer aşë wo du blay at̄ema, baji na a : « Iwi kak, j̄em iwo alon ṭi baṭaşar ñiint̄ i i? »

Kë apok aji : « A-a, m̄enwo a. »

26 Wal m̄enṭ, nalempar Naşih i baṭejan alon, ayiṭ i Piyeer abiin̄ afal kabaṭ aji na a : « M̄enwinu lah du uwoorta na a i? » 27 Kë Piyeer akak apok. Ṭi dko m̄enṭ k̄e uguk uş̄e haan.

*Yetu du kadun ki Pilat
(Maci 27.1-2,11-14; Markut 15.1-5;
Luk 23.1-5)*

28 Bap̄enna wal m̄enṭ du uko Kayif, ajej Yetu ayaanaan du katoh kawee k̄i *Pilat nant̄uṇa anwoon̄ i Rom. Nfa mamban wal m̄enṭ. K̄e bayuday baş̄e wo baanneej du katoh, bañal kawo bajinṭ kahilna kade pde pi *Ufettu wi Mbuur. 29 Wañ ukaañ k̄e Pilat ap̄en du b̄dig abi du baka aş̄e hepar baka aji : « we wi ñiint̄ i adolon̄ ba? »

30 Kë bateema aji : « Woli aanwo lah nado buṭaan, n̄enṭ̄iju a. »

31 Kë Pilat aji na baka : « Najejana nawaȳeş b̄didi'an jibi bgah bi nan b̄ajakun̄. »

Kë bateema aji : « An baromen naandinan n̄ji n̄fiñ ñaañ. » 32 H̄enk di di uṭup wi Yetu abiin̄ aṭup jibi akkeṭari udolaniin̄.

33 Pilat aneej wal m̄enṭ du katoh aş̄e du Yetu aji na a : « Iwi, iwo naşih i bayuday i? »

34 Kë ateema aji : « Iwi ṭi uleefu ijakun̄ uko wañ k̄eme balon̄ baṭupun̄ hañ ṭi n̄ji? »

35 Kë aji na a : « N̄ji, dwo nayuday i? Biki utaaku, *başih biki baṭejan baṭijiin̄ ṭi n̄ji. We wi idolon̄ ba? »

36 Kë ateema aji : « P̄şih pi naan paanwo pi umundu wi. Woli pawo lah pi umundu wi, balempar naan bagutan kaneenan bayuday pmob̄en. K̄e p̄şih pi naan paş̄e wo paanwo pi mboş. »

37 Kë Pilat aş̄e ji na a : « Ikeer awo naşih? »

Kë ateema aji : « Ijakun̄ hañ: dwo naşih. Dbuka abot abi ṭi umundu pa pdiiman uko unwoon̄ manjoonan. Ñaañ anwoon̄ i manjoonan aji tiink pdiim pi naan. »

38 Pilat aji na a : « we uwoon̄ manjoonan? »

Wi ajakun̄ hañ, aş̄e kak ap̄en aya du bayuday aji na baka : « M̄enwin ṭi a nin uko ulon̄ unkkaañ n̄ji aduknaanaa. 39 K̄e jibi njaañ kawutanan nakalabuş̄ alon̄ ṭi wal wi Ufettu wi Mbuur, nañal nwutanan “Naşih i Bayuday” i? »

40 Kë baş̄e huuran aji : « A-a, m̄enṭ ul a. Barabaat i i n̄ñalon̄ iwutan. » K̄e Barabaat m̄enṭ aş̄e wo natal naweek.

19

1 *Pilat ajej wal m̄enṭ Yetu ado k̄e bakoba na itint̄el. 2 Bangoli baş̄iir iyiw ado uk̄el afuṭana, akak ajej kamişa kajeenkal awoharana. 3 Baji babi kañoga kaş̄e ji na a : « N̄wulu mboş, iwi naşih i bayuday! » Wi bajakun̄ hañ, baş̄e koba ṭi kaara.

4 Pilat akak ap̄en aji na bayuday : « Natenan, d̄tija ṭi an ṭi, kaṭupan k̄e m̄enwin nin uko ulon̄ unkkaañ n̄ji aduknaanaa. » 5 Wi Yetu ap̄enun̄ awo na iyiw ṭi bkow na kamişa kajeenkal, k̄e aş̄e ji na baka : « Ñaañ m̄enṭ awi. » 6 Wi baṭejan baweek na bayeñ biki baka bawinaarulun̄ win aş̄e huuran aji : « Pañana ṭi krut! Pañana! »

Kë Pilat aji na baka : « An najejana naya napañ. N̄ji m̄enwin nin uko ulon̄ unkkaañ n̄ji aduknaanaa. »

7 Kë baş̄e teema aji : « N̄ka bgah, k̄e ṭi bgah m̄enṭ awo i pkeṭ ṭiki aji awo Abuk Naşibaṭi. »

8 Wi Pilat atiinkun̄ uko m̄enṭ aş̄e l̄enk kak maakan. 9 Aya aneej du katoh aş̄e hepar Yetu aji : « Iwoona ṭun̄ ba? » K̄e Yetu aanteema. 10 Pilat aji na a wal m̄enṭ: « Iin̄jal p̄teem̄en? Imme k̄e dka mn̄hina mi pwutanu na mi ppañu i? »

11 Kë ateema aji : « Woli iinyeenkna lah mn̄hina m̄enṭ du baṭi

iinkhinanaan nin uko ulon ; ukaan kē antijnun ʔi iwi aka pekadu dandēmun apel di nu. »

¹² Kē dul di Pilat ajunnun pla jibi akdoli kadoo kawutan Yetu. Kē bayuday bašē huuran aji : « Woli iwutana, iinwo nanoh *Fetar. N̄naan anjakun aji awo naših aanwo našoorad Fetar naših najeenkal i? » ¹³ Wi Pilat atiinkun uko waŋ ašē pēnan Yetu bdig ašē ʔo du pʔij pi ajaan awayēšaan du dko di bajaan bado « Gabata » ʔi uʔup uhebērē, uwoon blay bi babomanun na mnlaak. ¹⁴ Unuur wi bakbomandērun pa *Ufettu wi Mbuur wa, ʔi mndiin unuur, kē Pilat ašē ji na bayuday : « Naših i nan awi. »

¹⁵ Kē bukal bašē huuran aji : « Fišana! Fišana! Pašana ʔi krut. »

Kē Pilat aji na baka : « Kē nwo i kapan naših i nan? »

Kē baʔenjan baweek bateema aji : « Nkaha naših alookan, Fetar a. »

¹⁶ Wal mēnt kē Pilat ašē awutar baka Yetu baya bapan. Kē bangoli bajeja ayaanaan.

Pkeʔ pi Yetu ʔi krut

(Maci 27.32-44; Markut 15.21-32; Luk 23.26-43)

¹⁷ Bado Yetu kē apēn akuŋa krut ul ʔi uleeful aya du dko di bajaan bado Golgota na uʔup uhebērē uwoon kaheem ki bkow. ¹⁸ Bapaŋa da na biint batēb balon, alon ʔi kañen kamayu, alon ʔi kadeenu. ¹⁹ *Pilat ado kē baboman kampiñu kalon apan ʔi krut duuʔ. Bapiit ʔi ka aji : « Yetu i Nataret naših i bayuday. » ²⁰ Uko mēnt bayuday batum baleyiir wa ʔiki dko di bapanunulun dañog ubeeka kē uko mēnt ubot apiitana ʔi uʔup uhebērē, uromen na ugrek. ²¹ Kē *baʔenjan baweek bašē ya aji na *Pilat : « Kpiit kaji naših i bayuday, piitan iji n̄iint i aji awoon naših i bayuday. »

²² Kē Pilat atēem baka aji : « Uko wi mpiitun, dpiit wa. »

²³ Wi bangoli bapanun Yetu du krut, bajej imiša yi awohariin ado ifah

ibaakēr, bangoli baji andoli ayeenk kalon. Kē kamiša kameeʔ kašē wo kaanwo na ulētna, kaʔijna kaʔuʔ te uʔeeh, ukaan kē ²⁴ balaʔar aji : « Nwut katow ka. Nabiin ndo kanun na mnlaak n̄ten ankyeenkun ka. » Hēnk, kē uko umpiitun ʔi Ulibra wi Našibaʔi udolanaa, upiitana aji :

« *Bafaašiiir imiša yi naan*

akuʔ ado kanun na mnlaak

*katen ankjejun kamiša naan. »**

Uko waŋ wi wi bangoli badolun.

²⁵ Anin Yetu na aʔa anin, na Mariya ahar Klopāt na Mariya i uʔaak wi Magdala banaʔ añog krut. ²⁶ Yetu awin anin, akak awin naʔašarul i amaganun kē anaʔ añog ʔi a ašē ji na anin : « Abuk n̄aaʔ, abuku awun. » ²⁷ Akak aji na naʔašarul : « Naan awun. » Kapēna unuur mēnt kē naʔašarul un ašē jej Mariya du katohul.

²⁸ Wi uko waŋ uʔepun, Yetu ame kē uko uba b̄ti hēnkun ašē ji : « Udaan uʔijēn. » Hēnk di uko umpiitaniin ʔi Ulibra wi Našibaʔi udolaniin. ²⁹ Pdunk plon pawo da wal mēnt pantumi poot p̄taakʔaan, hēnk kē bajej kalēmēt kalon atan ʔi pmul atoop ʔi pa ašē n̄oor ʔi mntum mi Yetu. ³⁰ Wi añemun poot p̄taakʔaan pun ašē ji : « Uko mēnt ubaa. » Wi wi ašaan ayoont bkow ašē jēmša.

³¹ Uwo ʔi unuur wi bakbomandērun pa *unuur wi pnoorfēn wi bayuday ; unuur wi pnoorfēn mēnt uwo unuur unyimani maakan, kē baweek biki bayuday bašē wo baanjal muum manwo ʔi ikrut unuur mēnt. Bañehan Pilat aji : « Dolan bakit baka ihoʔ* batarna bakeʔ bašē bawalan muum! » ³² Bangoli babi añog biint biki bapanun na Yetu, akit ihoʔ yi nateek, akak akit yi natēbantēn. ³³ Wi babanun ʔi Yetu ašē ʔēnk kē ado bi keʔ, kē hēnk di di bawoon baankita ihoʔ. ³⁴ Kē Nangoli alon ašē ajej bjan alofa ʔi kantaagan. ʔi dko mēnt, kē p̄naak na meel iše pēn. ³⁵ N̄naan ankʔupanaŋ uko wi awo namaar, kē uko wi akʔupun

* 19:24 Kañaaam 22.18. * 19:31 Baji bakit biki bapanun ihoʔ batarna bakeʔ ʔiki baji banaʔna ʔi ya kahilna kahefēnt.

ubot awo manjoonan. Ame kë uko wi aktupun ujoonani, atup iko yan an kak nahilna nafiyaar. ³⁶ Hënk di uko wi Ulibra wi Naşibaţi ujakun udolaniin, upiit aji : « *Nin kamoh kalon ki nul kaanklun kakita.* » ³⁷ Ukak apiitana ti Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Balun kado katen ñaan i balunanun kantaagan.* »

Umoy wi Yetu

(*Maci 27.57-61; Markut 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Yotef i utaak wi Arimati awo naşar Yetu aşë wo aandiiman wa tiki ati baweek biki bayuday. Wi Yetu akeţun, aya ahepar *Pilāt me ahil kayeenk puum kaya kamoy. Kë Pilāt adinani. Yotef abi ajeţ puum ayaanaan. ³⁹ Nikodem kak awo na a. Ul abiin aya du Yetu na utejan. Atij bko blil ptekën bi bajaan bamoyna. Bko mënt baņog nkil iñeen njwanţ. ⁴⁰ Bajej puum ataay na ilaañ na bko bun jibi bayuday bajaan bado. ⁴¹ Du dko di bapanun Yetu uwoorta ulon uwo da, kë bhër blon bhalu banwoyi baambi moynaara ñaan kë bawo da. ⁴² Uwo ti unuur wi bayuday bakbomanderun pa unuur wi pnoorfën kë bhër babot awo baanlowi, ukaan kë bamoy Yetu da.

20

Bhër bawo bjint

(*Maci 28.1-8; Markut 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Ti unuur untaşun *unuur wi pnoorfën*, bdëm bahumi kë Mariya i ubeeka wi Magdala aşë ya du dko di bhër. Aţenk kë plaak pweek maakan pandëtnun plëman pi bhër kë papëni. ² Ati wal mënt aya du bi Timon Piyeer na naşar Yetu undu, i Yetu amaganun, aşë ji na baka : « Bapënan Ajugun du bhër, kë njëmme dko di baţu'u li. »

³ Kë Piyeer apën na naşar Yetu undu, kë bakya du dko di bhër. ⁴ Baţi bti batëb ; kë naşar undu aşë tar apel Piyeer, ajota kadun, abana uteek

du bhër. ⁵ Ajuunknaa awin ilaañ yi babin ataayna puum, aşë wo aanneeji. ⁶ Wal mënt, kë Timon Piyeer aşë ban ; aneej du bhër, aten ilaañ. ⁷ Akak aten blaañ bamboţanaanun bkow kë babëkan bnuura awo mpaţ. ⁸ Wi wi naşar undu ambanun uteek abaan aneej. Awin akuţ afiyaar. ⁹ Na manjoonan te wal mënt baando bi me kë jibi bapiitun ti Ulibra wi Naşibaţi, Yetu awo i kanaţa ti pkeţ. ¹⁰ Başar bakak wal mënt du katoh ki baka.

Pwinana pi Yetu ti kadun ki Mariya i Magdala

¹¹ Mariya anaţ du kaņog bhër du bdig, awooni. Wi akwoonin, aşë juţ aten du bhër meeţ. ¹² Awin njwanjut ntëb njanwohi imişa ifaatal kë ntaţo ti dko di puum pi Yetu pabin abëkan, ulon du bkow, ulon du ihoţ. ¹³ Nwanjut njun naji na a : « Abuk ñaaţ, we wi ikwoonin ba? »

Kë aji na ņa : « Dwooni tiki bapënan Ajug naan, kë mëmme dko di baţu'u li. »

¹⁴ Wi ajakun han aşë kok, awin Yetu kë anaţi, kë aşë wo aamme kë ul a. ¹⁵ Kë Yetu aşë ji na a : « Abuk ñaaţ, we wi ikwoonin ba? In i iklaan ba? »

Mariya aji me nalemp i uwoorta a, aşë ji na a : « Naweek, woli iwi iyaan na a, ktupën dko di iţu'uli, dya kajeja. »

¹⁶ Kë aji na a : « Mariya! »

Kë aşë kok aji na a ti uţup uhebërë : « Rabuni! » uwoon najukan.

¹⁷ Kë aji na a : « Kmëbanaan, mëndo bi paya du Paapa. Yaan iwin bayit naan iji na baka dpaya du Paapa, anwoon kak Aşin baka, du Naşibaţi, anwoon kak Naşibaţi i baka. »

¹⁸ Kë Mariya i ubeeka wi Magdala aşë ya aji na naşar Yetu : « Dwin Ajugun. » Kë hënk di di akakalëşun baka uko wi ajakulun.

Yetu apën awinana ti kadun ki başar

¹⁹ Ti utaakal wi unuur untaşun unuur wi pnoorfën başar Yetu bayit

☆ 19:36 Ppën 12.46; Mnfën 9.12; Kañaam 34.20. ☆ 19:37 Fakariya 12.10. * 20:1 Unuur untaşun unuur wi pnoorfën : “dimanche, Sunday, domingo.”

du katoh kalon anigan ilëman bti ðiki baði baweeek biki bayuday, kë Yetu ašë bi anað ði ptoof pi baka aji : « Bnuura bawo na an! »²⁰ Wi ajakuñ hañ, ašë diiman baka iñen na kantaagan. Baðašarul balilan maakan wi bawinuñ Ajugun.²¹ Akak aji na baka : « Bnuura bawo na an. Jibi Paapa ayilnuñ, hënk di di nkaañ ayilan. »²² Wi ajakuñ hañ, ašë fuuð ði baka aji : « Nayeekan Uhaaş wi Našibaði. »²³ Bañaañ biki nakmiiruñ ipekadu, Našibaði amiir baka ya ; kë biki nawoon naankmiir ya, Našibaði aankmiir baka ya. »

²⁴ Kë Tooma, alon ði baðašar Yetu iñeen na batëb i bajaañ bado kbet ašë wo aanwo da wi Yetu abiin du baka.²⁵ Kë baðašar Yetu bandukiin bašë bi aji na a : « Nwin Ajugun! »

Kë ašë ji na baka : « Woli mënwin ði iñen yi nul dko di bapañuñ ireegu, kë woli mënðu pkoñ pi naan ði da, woli mënðu kañen ði kantaagan ki nul, nin mënkiyaar. »

²⁶ Wi kanëm kaðepuñ, baðašar Yetu bakak ayitiir du meet, kë Tooma awo na baka. Ilëman iniigani kë Yetu ašë pën, abi anað ði ptoof pi baka ašë ji : « Bnuura bawo na an. »

²⁷ Wi wi ašaañ aji na Tooma : « Iñen yi naan yii yi, ðuun pkoñ ði ; ðuun kañen ði kantaagan ki naan. Wutan katam bkow, fiyaarën. »

²⁸ Kë ašë ji : « Ajugun, Našibaði i naan! »

²⁹ Kë aji na a : « Iwinën ukaañ kë ifiyaari. Banwoon baanwin ašë fiyaar banuurandëni. »

³⁰ Yetu akak ado ði kadun ki baðašarul iko iñoñarënaan itum inwoon iimpiitana ði ulibra wi.³¹ Iko impiitaniin ði, ipiitana piitana, nahilna nafiyaar kë Yetu awoon *Krittu, Abuk Našibaði, nakuñ nahilna naka ubida ði a woli nafiyaari.

21

Pwinana pi Yetu du bdëk bi Tiberiyad

¹ Wi uko wañ uðëpuñ, Yetu akak apën awinana ði kadun ki baðašarul du

kabañ ki bdëk bi Tiberiyad. Hënk di di apënuñ awinana ði kadun ki baka.

² Fimon Piyeer, na Tooma i bajaañ bado kbet na Natanayel anwoon i ubeeka wi Kana du Galilay na babak Tebede na baðašar Yetu balon batëb bawoon da.³ Kë Fimon Piyeer ašë ji na baka : « Dya btuh. »

Kë baji na a : « Nbi na iwi. » Bapën, apaya ði bteem, kë utejan mënð baammob nin uðëb.

⁴ Wi nfa mambanuñ, Yetu anað du kabañ ki bdëk ; kë baðašarul baamme kë ul a.⁵ Kë ašë ji na baka : « Babuk naan, namob nteb i? »

Kë bateema aji : « A-a. »

⁶ Kë ašë ji na baka : « Nafëlan bridiya ði kañenan kadeenu, namob. » Bafël bridiya ašë wo baankak ahinan ba ppul ðiki batum nteb.⁷ Kë naðašar Yetu i amaganuñ ašë ji na Piyeer : « Ajugun a! » Wi Fimon Piyeer atiinkuñ uko wañ ašë woh imişa yi nul ðiki aanwoharaa, ašë tefa du meel.⁸ Baðašarul bandukiin ði bteem bapul bridiya apënan, baanlow pkay, bawo uko ji nmetër iñeen-week di pa.

⁹ Wi bawaliin du pkay, bawin bdoo kë batehan da, kë nteb napað ði ba duuð. Kapoom kabëkan da.¹⁰ Kë Yetu ašë ji na baka : « Nañjan nteb ni nabaañ amob mob nuñ. »¹¹ Wal mënð kë Fimon Piyeer ašë paya ði bteem kë bapul bridiya mon pkay. Batum nteb nweek : nawo iñeen week na iñeen kañeen na nwanant (153), kë bridiya bašë wo baammara mar.¹² Kë Yetu ašë ji na baka : « Nabiin nade. » Nin alon ði baðašarul aañnoom kahepara ñaan i awoli. Bame kë Ajugun a.¹³ Wal mënð abi, ajej kapoom awul baka, aðu na nteb.¹⁴ Wañ uwoon uyaaş uwajantën wi Yetu apënuñ awinana ði kadun ki baðašarul wi anañin ði pkeð.

Yetu na Fimon Piyeer

¹⁵ Wi badeen aba, kë Yetu ašë ji na Fimon Piyeer : « Fimon abuk Yowan, inälën apel biki i? »

Kë ateema aji : « Ajugun, aa, ime kë dnalu. »

Kë aji na a : « Doon kayeŋ batani bi naan. »

¹⁶ Akak ahepara uyaaş utëbantën aji na a : « Timonŋ abuk Yowan, iŋalën i? »

Kë ateem aji : « Ajugun, aa, ime kë dŋalu. »

Kë aji na a : « Doon kayafan batani bi naan. »

¹⁷ Akak ahepara uyaaş uwajantën aji na a : « Timonŋ abuk Yowan, iŋalën i? »

Piyeer ajooŋan wal mëntŋ ƚi uko wi akheparuŋ uyaaş uwajantën me aŋalaara ašë ji na a : « Ajugun, ime iko bti, ime bnuura kë dŋalu. »

Kë aji na a : « Doon kayeŋ batani bi naan. ¹⁸ Na manjoonan dŋupu : wi ihojuŋ, iji ktan katëlu bdidi'u, kaya dko di iŋaluŋ. Kë wi ikluŋ kaŋaf, iluŋ kadeeŋ iñen, aloŋ atanu katël, aŋooŋu dko di iwoonŋ iinŋali. »

¹⁹ Aŋup ƚup haŋ pkeŋ pi Piyeer akluŋ kakeŋ kadëmanaan Našibaŋi. Wi ajakuŋ haŋ ašë ji na a : « ƚašaan. »

²⁰ Piyeer akok ašë win naŋašar Yetu i amaganuŋ kë akŋaş baka ; ul awoonŋ ambiinŋ ajuŋ ƚi bjënt bi Yetu wi bakdeej ahepara ankwaapulunŋ.

²¹ Piyeer awina ašë ji na Yetu : « Ajugun, kë i? »

²² Kë ateema : « Woli dŋal aŋo te ubi'ën, utenu i? Iwi, ƚašaan. »

²³ Banfiyaaruŋ Yetu banaŋa wal mëntŋ aŋup aji baji naŋašarul mëntŋ aankkeŋ. Kë Yetu ašë wo aanji aankkeŋ, aji : « Woli dŋal aŋo te ubi'ën, utenu i? »

²⁴ Naŋašarul mëntŋ ƚi uleeful amaruŋ iko mëntŋ bti akuŋ apiit ya, kë ŋbot ame kë uko wi aŋupuŋ ujoonani.

²⁵ Uka iko ilonŋ itum kak yi Yetu adoluŋ. Woli ñaanŋ aŋal ppiit ya bti, dŋal aji umundu bti uunkkëš pŋuuna ŋlibra ŋankpiitunŋ.

Ulibra wi Ulemp wi Banjañan

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon unkkakalēṣun iko yi banjañan biki Yetu badolon. Uwoon utēbantēn wi Luk apiitun pa Teofil nanohul. Luk ul ṭi uleeful awo nakuraar. Kē aṣē ji bi kagakandēr na Pawulu na dko pṭup Uṭup Ulil Unuura. Ṭi ulibra wi, Luk aṭup iko yi baṭaṣar Yetu badolon na jibi baniinkani Uṭup Ulil Unuura ṭi umundu bṭi. Ñaan ahinan kawin ṭi ulibra wi, ulemp wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi udolon. Uwala ṭi banjañan, awul baka mnhina mi pṭup Uṭup Ulil Unuura. Bañaan baṭum bakak aṣiyaar ajunna Yerutalem aya Yuda na Famariya na ṅmbaṅ ṅtum ṭi umundu. Iko iṭēp jibi Yetu abiin aṭup aji ilun kawo ṭi Ulibra wi 1.8: « kē naṣē lun kayeenk phina woli Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwala ṭi an. Nalun kawo bamaar biki naan ṭi Yerutalem na ṭi utaak wi Yuda bṭi, na ṭi utaak wi Famariya te kaban kabaṅ ki umundu. » Ulibra wi uṭup jibi bhoṅar bi Naṣibaṭi adolon na bañaan babanun du bañaan bṭi biki mboṣ. Du Iṭrayel, baṭaṣar Yetu badonna aṭup bayuday Uṭup Ulil Unuura abaa ya du ṅtaak ṅi banwoon baanwo bayuday, na du bañaan bṭi. Du dko bṭi di baṭupun Uṭup Ulil Unuura bañaan balon bafiyaari kē balon baanfiyaar wa. Bañaan baṭum babi ṣoor banjañan, kē bukal baṣē tamanaara aṭup baka iko itum bahilna baliint ṭi pfiyaar.

1 Teofil, ṭi ulibra wi naan uteek, dṭiiniyaan iko bṭi yi Yetu adolon abot ajukan du ujuni, 2 te unuur wi adeenaniin du baṭi. Ji abi ado kadeenana du baṭi, aṭēpna ṭi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi aṭup *banjañan biki adaton, uko wi pdo. 3 Wi akeṭun, ṭi kadun ki baka di di akaan apen awinana najeb. Ado iko itum ṭi ṅnuur

iñeen na ṅbaakēr, adiiman baka kē awo najeb na manjoonan, aji pen kawinana ṭi kadun ki baka kabot kaṭup baka uko wi *Pṣih pi Naṣibaṭi.

4 Unuur ulon wi akdeen na baka, aṣē ji na baka bawut kapēn ṭi Yerutalem, baṭo da bayoonk kahon ki Aṣin, ki batiinknun ṭi mntum mi nul : 5 « *Yowan *abattaar an na meel, kē an, ṭi ṅnuur ṅankmbiin ṅi nalun kayeenk *batitmu bi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. »

Yetu apaya baṭi

6 Wi wi *banjañan bayitiirun, aṣē hepar Yetu aji : « Ajugun! Woon hēnkuṅ di di ikkakanun *Iṭrayel pṣih i? » 7 Kē aṣē teem baka aji : « Naanka na pme unuur kēme wal wi Aṣinun adaton ṭi mnhina mi nul, 8 kē naṣē lun kayeenk phina woli *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwala ṭi an. Nalun kawo bamaar biki naan ṭi Yerutalem na ṭi utaak wi *Yuda bṭi, na ṭi utaak wi *Famariya te kaban kabaṅ ki umundu. »

9 Wi Yetu ajakuṅ han, aṣē deenana du baṭi, kē baktena. Wi wi kanfēlun kaṣaan abi awuna, baankak awina. 10 Jibi bahumuṅ katen baṭi bi apayiin, kē biinṭ batēb, banwohariin imiṣa ifaatal baṣē mara mara awinana. 11 Baji na baka : « An biinṭ biki *Galilay, nabaa naṭ we aten baṭi ba? Yetu i, ampayiin baṭi ṭi kadunan, alun kabiha, jibi nawinulun hēnk, kē apaya baṭi. »

Bahoṭan Matiyat ṭi Banjañan

12 *Banjañan bapēnna wal mēnṭ du Pnkuṅ pi Mnoliwera* aṣē kak Yerutalem danwoon daanlowiir maakan na pnkuṅ mēnṭan, datool pdo ukilometēr. 13 Wi bakakuṅ, baya aneej ṭi katoḥ, du meet di bko duuṭ, di bi Fimon Piyeer, na Yowan, na *Yakob na Andre na Filip na Tooma, Bartelemi na Maci, Yakob abuk Alfe, Fimon nagutar utaak, na *Yudaṭ abuk Yakob bajonun kayitiiraan. 14 Batiinkar bukal bṭi na baṭ balon

* 1:12 Pnkuṅ pi Mnoliwera : Dawoon katim ki pnkuṅ pi bajaṅ bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.”

na *Mariya anin Yetu, na baṭa Yetu, añehan Naṣibaṭi.

15 Ṭi ṅnuur mēnṭan banfiyaaruṅ Yetu, baya pban iñeen-week na iñeen ṅtēb, kē Fimoṅ Piyeer aṣē naṭa ṭi ptoof aji na baka : 16 « An bayiṭ naan uko wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ubiṅ aṭēpna ṭi mntum mi *Dayiṭ, aṭup ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi ṭi uko wi nawo Yudaṭ, ambiṅ aṭij bammobuṅ Yetu, uwo wo wi kabi kadolana. » 17 Abi wo alon ṭi un, ayeenk kafah ki ulemp ji un. 18 Kē ñiint mēnṭan aṣē bi nug uṭeeh na ktaka ki buṭaan bi adoluṅ buṅ: Ajot afēṭa amay, kē ipēṣ itatadiiri. 19 Uṭup waṅ uniink Yerutalem bti, ukaaṅ kē bakak ado uṭeeh mēnṭan aji « HAKELDAMA » uwoon ṭi uṭup wi baka « uṭeeh wi pñaak. »

20 Fimoṅ Piyeer akak aji na baka : « Kē baṣē piit ṭi Ulibra wi Pñaamarēn Naṣibaṭi ṭi uko wi Yudaṭ aji :

“Katohul kaduka kajinṭ,
nin alon aankwo da.”✧

Akak aji :

“Alon ayeenk ulemp wi nul.”✧

21-22 Piyeer aji kak : « Kē bañaan balon baṣē jon nwo na un, undiimaan, wi Yetu Ajugun awoon na nja aneej apēn, du unuur wi *Yowan abattaaruluṅ te unuur wi abiṅ adeeṅana du baṭi ṭi kadun un. Keeri alon ṭi baka awo i kabi na un, kayuuj kē bawin Yetu wi anaṭiṅ ṭi pkeṭ. » 23 Wi wi baṣaan aṭij batēb ṭi baka, *Yotef anṭu'aniṅ katim ki Bartabaat, kē baṣē duuna ki Yuttuṭ, na alon anwoon katim ki Matiyat. 24 Kē baṣē ñehan Naṣibaṭi aji : « Iwi Ajugun, inmeen ñaan na uṣalul, yuujun i idatuṅ ṭi batēb biki, 25 awo nanjañanu, ayeenk ulemp wi Yudaṭ adukuṅ, aya di awoon i kaya. » 26 Bado kanuṅ na mnlaak, kē Matiyat adatanaa, ahoṭan ṭi banjañan iñeen na alon bukuṅ.

2

Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwala ṭi banfiyaaruṅ Yetu

✧ 1:20 Kañaam 69.26. ✧ 1:20 Kañaam 69.26.

1 Bayitiir bti ṭi unuur wi *Pentakot. 2 Ṭi dko mēnṭ, kē baṣē tiink pñaat panwoonuṅ baṭi anaam na ukēk kē pabi aneej ṭi katoḥ ki bawoon aṭum ka. 3 Kē baṣē win iko ilon ji indemēnt yi bdoo. Iko mēnṭ igarandēri, aji kandoli kaya kaṭo ṭi alon. 4 *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uneej aṭum ṭi baka bti, kē bakak aṭup ṅṭup ṅyaanṭ, andoli jibi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭu'uli pṭup.

5 Ṭi wal mēnṭan kē *bayuday balon banjaan badēman Naṣibaṭi banwoonuṅ ṅtaak bti ṅi umundu, baṣē wo ṭi Yerutalem. 6 Wi batiinkuṅ pñaat, pntuk payitiir aṣē ñoṅar maakan ṭiki andoli aji tiink baṭup uṭup wi tul. 7 Bañoṅar adiwaṣa, aṣē ji : « Bañaan bankṭiiniṅ hēnk baanwo biki *Galilay i? 8 Kē hum di di andoli ṭi un, ajaki tiink bakṭup ṭi uṭup wi nul? 9 Nwoona Paṭ, na Med na Elamit, na Metopotamiya, na Yuda, na Kapadoṣiya, na Pont na Atiya. 10 Balon bawoona Frigiya na Pamfli, na Ejiptu na ṅfēt ṅi Libiya ṅanñoṅuṅ Kuren, balon kē bawoona Rom. 11 Balon kē bawo bayuday biki kabuka aṭu na bankakuṅ baka, biki Kret, na Barab. Kē andoli ṭi un aṣē ji tiinka baka baṭup ṭi uṭup wi nul iko inuura yi Naṣibaṭi adoluṅ. » 12 Bañaan bañoṅar fuṭ, baamme uko wi pdo, andoli kaji na atēnṭul : « We uwoon uko wi? » 13 Kē balon baṣē beṅ baka, aji : « Biki baka pdaan poot. »

Fimoṅ Piyeer aṭiini na bañaan

14 Kē Fimoṅ Piyeer aṣē naṭa na *banjañan iñeen na alon bukuṅ aṣē huuran aṭem baka aji : « An *bayuday na an bti nanfēṭuṅ ṭi Yerutalem, an bti nawatan ibaṭ natiink nabot nate uko wi ṅji kaṭupanaṅ. 15 Nin, bañaan biki baankuji, jibi naṣaluṅ. Nhum ṭi nfa mpoṭi. 16 Uko wi *Naṭupar Naṣibaṭi i bajaan bado Yowel abiṅ aṭup uṭēpuṅ ṭēp adolana hēnk.

17 Naṣibaṭi aji :

“Ṭi ṅnuur ṅbaañsaani, dbi kawalan
Uhaaṣ wi naan ṭi bañaan bti.

*Babukan biint na baat baluŋ kawo
baŋupar biki naan,
bapoŋ na bantohi biki nan baluŋ
kado kaŋaafi iko inkwoonuŋ du
nji,
kawin iko inwoonŋ yi pbi.*

18 *Enhën, dluŋ kawalan ŋi nnuur mënŋ
Uhaaş wi naan ŋi balempar
naan biint na baat,
başë bawo baŋupar biki naan.*

19 *Dluŋ kado iko iŋonjarënaan du baŋi
duuŋ
kakak kadiiman iko iweek ŋi
mboş.
Pñaak, bdoo, na udu iluŋ kawo.*

20 *Unuur uluŋ kakak bdëm,
pli pakak ji pñaak,
ji unuur uweek unuura wi Ajugun
ubi udo kaban.*

21 *Hënk, ñaaŋ anklunŋiŋ kahaŋ ŋi katim
ki Ajugun abuur.”* ✧ »

22 Fimonŋ Piyeer akak aji na baka
: « An bañaanŋ biki *Itrayel natiinkan
bnuura uko wi nji kaŋupuŋ: Naşibaŋi
ayil Yetu i *Nataret ayuujna ŋi a mlagre
na iko iŋonjarënaan itum, indiimanuŋ
phina pi nul jibi nameenŋ wa an ŋi
nleefan. 23 Niiŋŋ aŋ, bawulan a, jibi
Naşibaŋi adoonŋ abi me wa akak aŋal
uwo, nafiŋa, wi nadoluŋ kë banwoonŋ
baanfiyaari bapaŋa. 24 Kë Naşibaŋi
aşë naŋana ŋi pkeŋ, abuurana mnhaŋ
mi pkeŋ, pkeŋ paanhilan amëbana.

25 *Dayiŋ aŋiiniyaana aji :
“Wal undoli dji kawin Ajugun ŋi kadun
ki naan,
iŋogën ukaanŋ kë nnaŋ aliint.

26 *Ukaanŋ kë nllan maakan akuŋ ayeeh
mnlilan mi naan.
Kë uleefubi wo wo ŋi mnhaŋ*

27 *ŋiki iinkwutan uhaaş wi naan uya
ufëŋ du mnkeŋ,
akak awo iinkwutën, nji ñaaŋ
nalemparu naweek mpuŋ.*

28 *Iyuujën bgah bankŋijunŋ du ubida,
iluŋ katumanaan na mnlilan ŋiki
iŋogën.”* ✧

29 « An bayiŋ naan, dhilan kaŋupan
uko wi na mntëŋ: Atemun Dayiŋ akeŋi,
amoya, kë bhër bi nul bawoha ŋi utaak

wi nun. 30 Abi wo Naŋupar Naşibaŋi
aşë me kë Naşibaŋi abi honŋa uko ulonŋ,
amehna ŋi kadunul,
“aji aluŋ kaŋu alonŋ i pşini pi nul ŋi pşih.” ✧

31 « Kë wi wi Dayiŋ ataruŋ awin
kë *Krittu aluŋ kanaŋa ŋi pkeŋ, aşë
ŋiiniyaan wa aji : “Naşibaŋi aanwuta
kë aŋo du mnkeŋ kë uleeful ukak awo
uumpuŋi.” ✧ 32 Yetu mënŋan, Naşibaŋi
anaŋana ŋi pkeŋ, kë nwo bti bamaar.
33 Naşibaŋi adeenŋa ŋi kadeenu ki nul,
kë ayeenk du Aşin nja *Uhaaş wi
Naşibaŋi, wi ahonuluŋ ŋfa, aniinkan wa
ŋi bañaanŋ, jibi nakwinuŋ akuŋ atiink
hënk. 34 ŋiki Dayiŋ ul, andoonŋ awo
aampaya baŋi aŋiini aji :

“Naşibaŋi Ajugun aji na Ajugun :
ŋoon ŋi kañen naan kadeenu

35 *te ndo nŋooran başooradu,
ido kapafna baka ihoŋ.”* ✧

36 Fimonŋ Piyeer abaañëş bŋup aji
: « Bañaanŋ biki *Itrayel bti, nameen
bnuura keeri : Yetu i napaŋuŋ ŋi krut,
Naşibaŋi adola kë awo Ajugun akuŋ
awo Krittu. »

Bateek banfiyaaruŋ

37 Wi bañaanŋ batiinkuŋ uŋup waŋ
aşë ŋëla ŋëla, ahepar Fimonŋ Piyeer na
*banjañan bukundi aji : « Bayiŋun,
kë nbaa do do hum ba? » 38 Fimonŋ
Piyeer ateem baka aji « Nawutan
pjuban, naŋëlëş nŋida, andoli ŋi an aji
yeenk *batitmu ŋi katim ki Yetu Krittu,
Naşibaŋi ahilna amiiran ipekadu.
Naşibaŋi aluŋ kawulan Uhaaş wi
nul. 39 Kahonŋ ki nul kawo ki nan,
na babukan, na banlowuŋ bti, na
biki Naşibaŋi Ajugun aklunŋ kadu'ara.
» 40 Fimonŋ Piyeer akak aŋiini na
baka pa bate abot akooŋ baka aji
: « Nalowan bañaanŋ bawuŋaan biki
nahilna nabuuran nleef nji nan.
» 41 Bandinanuŋ uŋup wuŋ, bado
batitmu, kë bañaanŋ banñogunŋ iñeen-
week nŋyaaş iñeen nŋwajanŋ (3000),
bahoŋana unuur mënŋan ŋi pntuk pi
banfiyaaruŋ Yetu.

Pntuk pteek pi banfiyaaruŋ

✧ 2:21 Yowel 3.1-5. ✧ 2:28 Kañaam 16.8-11.

✧ 2:35 Kañaam 110.1.

✧ 2:30 Kañaam 132.11. ✧ 2:31 Kañaam 16.10.

⁴² Bañaan bakak amëban bnuura pjukan pi *banjaan, amëban ti utok na bboofar, ti pfaašiiir kapoom* na pñehan Našibați. ⁴³ Bañaan bti bawo na palënk ti ñleef ñi baka, tiki banjaan baji bado mlagre na iko iñonarënaan itum. ⁴⁴ Banfiyaaruñ Yetu bti bakak ațok iko yi bakaan bti. ⁴⁵ Baji bawaap itoh na bka bi baka, kafašiiir, andoli ayeenk kaliñan na kanuma ki nul. ⁴⁶ Unuur unjinți baji bayitiir du *Katoh Kaweek ki Našibați, kafašaer ipoom ti itoh yi baka, kade na mnlilan na uhaaș ujint. ⁴⁷ Baji badëman Našibați, kë bañaan bti babot amagan baka. Ajugun, kë așë ji do unuur unjinți, ahoțan ti pntuk puñ biki aburanuñ.

3

Fimoñ Piyeer na Yowan bajeban ñiint anțakmuñ

¹ Fimoñ Piyeer na *Yowan baya unuur uloñ du *Katoh Kaweek ki Našibați wi ñwoori ñwajanț ñi utaakal ñakobuñ, tiki uwoon uwoori wi pñehan Našibați. ² Kë bañaan baloñ bașë țij da ñiint aloñ anțakmi ti kabuka. Unuur unwoon, baji bațija kațooran ti plëman pi Katoh ki Našibați pi bajaan badu Plëman Pnuura. Aji țo da pñehan bañaan banjaan babi pneej ti Katoh ki Našibați. ³ Wi awinuñ Fimoñ Piyeer na Yowan kë bakbi pneej, kë așë ñehan baka itaka. ⁴ Kë Fimoñ Piyeer na Yowan bașë tena bnuura, wi wi Fimoñ Piyeer așaan aji na a : « Tenun » ⁵ Ñiint ajaban baka kęș anuñ aji bawula ukoolan. ⁶ Kë Fimoñ Piyeer așë ji na a : « Mënwo na untaam, mënwo na uwuuru, așë wulu uko wi nwoonaanuñ: Ți katim ki Yetu *Krittu i *Nataret, poșan! »

⁷ Fimoñ Piyeer ațijana wal mënt ți kañen kadeenu așë dola kë anațaa. Ți dko mënt, ñiint atiink ihoț kë iliint na a. ⁸ Kë abi lut lut anaț abi kapoș poș. Aneej na baka ti Katoh ki Našibați,

apoș, alut, așë beeb Našibați. ⁹ Bañaan bti bawina kë akpoș așë beeb Našibați. ¹⁰ Bayikreña așë ji : « Ñiint i, mënt ul ajaan ațo bñehan du Plëman Pnuura i? » Kë bañaan bașë ñonar fuț akuț alënk ti uko unțepuñ.

Fimoñ Piyeer ații na bañaan

¹¹ Ñiint un aankak adi pwutan bi Fimoñ Piyeer na Yowan, kë bañaan bti bașë ñonar, ați aya du baka, du ușaala wi bajaan bado Ușaala wi *Falomon*. ¹² Wi Fimoñ Piyeer awinuñ bañaan bukuñ, așë ții na baka aji : « An bañaan biki *Itrayel ; nabaa ñonar we ti uko unțepuñ ba? Nabaa tenun hum hënk ba? Nașal aji phina pi nun na pdëman pi njaan ñdëman Našibați pakaan kë ñiint i apoși i? ¹³ Yetu i nawuluñ bașih biki nan, i napokuñ ți kadun ki *Pilata andoon abi șal pwutana, Našibați i *Abraham, i *Itaak na i *Yakob na i bașinun adiiman pdëm pi Yetu nalemparul mënt. ¹⁴ Ñiint, anwoon najint natool, ul i i napokuñ așë ñehan bawutan nafiñ bañaan. ¹⁵ Hënk, kë nafiñ napaș ubida. Kë Našibați așë națana ti pkeț, kë ñwo bamaar. ¹⁶ Pfiyaar ti katim ki Yetu pakaan kë ñiint națakmaan, i nakwinuñ abot ame'a i ajebi. Eñhën, pfiyaar ti Yetu pajebanuñ bnuura hënk jibi nakwinuñ an bti.

¹⁷ « An bayit naan kë nșë me kë uko wi nadoluñ, an na bașihan, nado do wa na kapaam. ¹⁸ Našibați ul, adobi țupa țup undiimaan ti mntum mi bațuparul bti aji *Krittu aluñ kahaj kakeț, kë wañ wi adolañ. ¹⁹ Keeri nawutan pjuban, nakak du Našibați ipekadu yi nan ihilna ipën. ²⁰ Ajugun aluñ kawulun ñwal ñi mnjeeh, kabot kayil Yetu Krittu, i adatuñ undiimaan pa an. ²¹ Yetu mënt, awo i kațo bați te wal wi iko bti ikkakuñ ihalu, jibi Našibați abiin ațup ti mntum mi bațuparul bayimanaan biki țfa. ²² Na manjoonan *Moyit ațup aji :

* 2:42 Banfiyaaruñ Yetu baji woli bade baji bafašaer kapoom kaleșna kañah kabaañsaani ki badeen na a. * 3:11 Ușaala wi Falomon: Dko mënt dapațëșaanuñ dko di banwoon baanwo bayuday bahilun kanaț na dko di bayuday țañ bahilun kanaț.

Naşibaţi Ajugun aluŋ kayil naşuparul ji nji, pa an, anwoonj i pntaali pi nan. Nawo i katiink iko bti yi akluŋ kaşupan.

²³ *Ñaaŋ anwoonj aantinka aluŋ kapën ti pntaali pi Naşibaţi, kaşë kakeş.*✧

²⁴ Kë *başupar Naşibaţi bti, ajunna ti Famiyel na bambiinŋ abi ti kafetuŋ, başiniyaan andoli iko yi ŋkwinuŋ nşa yi. ²⁵ Uko wi Naşibaţi aşupun aşepna ti başuparul uwo wi nan. Enhën, *bhoŋar bi Naşibaţi adoluŋ na başinan bawo kak pa an, wi ajakuŋ şfa na Abraham aji : *Dbi kaşepna ti kabuka ki nu kawulna umundu bti bnuura.*✧

²⁶ Ukaanŋ kë Naşibaţi apënan Yetu kë awo nalemparul aşë yila ti an duna, kahilna kawulan bnuura bi nul, wi akpënanananŋ ti buşaan bi nakdolunŋ. »

4

Başij Fimonj Piyeer na Yowan uruha uweek

¹ Fimonj Piyeer awo na *Yowan, ahum kaşini na başaanŋ, kë başenan balonŋ, na naweek i bayeŋ biki *Katoh Kaweek ki Naşibaţi, na *bataduk balonŋ başë bi, aŋog baka. ² Badeebaş ŋiki *banjaŋan batëb bukuŋ bajukan başaanŋ aji Yetu anaşa ti pkeş, kë waŋ ukyuuŋ kë banketuŋ bahilan kanaşa ti pa. ³ Hënk, kë bado kë bamob baka awat ukalabuş ayoonkna mnjinŋ, ŋiki unuur udobi yob yob wal mënş. ⁴ Kë başaanŋ batum ti banktiinkuŋ uşup wi banjaŋan, bafiyaar ti Yetu. Wal mënş banfiyaaruŋ bti başogan iŋeen-week ŋyaaş iŋeen kaşeen (5000).

⁵ Wi unuur uşinşunŋ kë baweek biki *bayuday, bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit başë yitiir du Yerutalem.

⁶ Başo na Anat, *naşenan naweek, anwoonŋ na Kayif na *Yowan na Alektandër na biki mnşini mi *başenan baweek bti, ayitiir. ⁷ Başij Fimonj Piyeer na *Yowan ti kadun ki baka aşë jun phepar baka aji : « Ťi phina këme ti katim ki in ki ki najebanuŋ ŋiinş anşakmuŋ? »

⁸ Fimonj Piyeer, i *Uhaaş wi Naşibaţi uneejuŋ akëş, kë aşë tem baka aji

: « An baweek biki nun na bantohi, ⁹ nadu'un nşa *uruha ŋiki ŋdo ŋaaŋ anşakmuŋ bnuura, aşë heparun jibi ŋhili hil ado jeban ŋiinş i. ¹⁰ Nawoon bame, an bti, na başaanŋ bti biki *İtrayel bandukiinŋ kë ti katim ki Yetu i *Nataret ki ki ŋiinş annaşunŋ uŋ ajebnuŋ. Yetu i napaşunŋ, kë Naşibaţi aşë naşana ti pkeş, ul akaanŋ kë ŋiinş i akak najeb ahil anaş ti kadunan. ¹¹ Kë ul Yetu i i Ulibra wi Naşibaţi uşakuŋ aji :

“Awoonj pnduba pi an baniw napokuŋ, pnduba mënşan puŋ pakakuŋ amëban katoh.”✧

¹² Ul şaŋ ahilanuŋ pbuuran başaanŋ. Enhën, ti umundu bti Naşibaţi aanwul wul nin ŋaaŋ alonŋ kak ahilanuŋ pbuuranun. »

¹³ Banşoonŋ uruha başoŋar wi bawinuŋ Fimonj Piyeer na *Yowan banwoonŋ baando juk juk, jibi baktupi kë nin baantëp ado lënk lënk. Bayikrën wal mënş kë biki mënş babi wo bagakandër na Yetu. ¹⁴ Wi bakaanŋ awin ŋiinş anjebuŋ uŋ kë anaş akab ti baka kë başë waanŋ uşup. ¹⁵ Hënk, kë bado kë bapënan baka ti dko di uruha, aşë jun pşini bukal bukal, katen jibi bakdoli. ¹⁶ Bahepar aji : « Nşaa do do hum na başaanŋ biki ba? Bakaanŋ ado mlagre mnjinŋ piş mii mi, kë başaanŋ bti banşetuŋ ti Yerutalem bamee, ŋënhilanuŋ kapok wa. ¹⁷ Kë ŋşë wo kado uko uwut kameeşana kapel hënk. Nşëg baka keeri başaanŋ pşini na nin ŋaaŋ alonŋ hënkunŋ ti katim ki Yetu. »

¹⁸ Wi wi banşoonŋ ti uruha başaanŋ adu baka kë bakak ti wa, aşë bëg baka maakan başaanŋ pşiniyaan na pjukan ti katim ki Yetu. ¹⁹ Kë Fimonj Piyeer na Yowan başë tem baka aji : « we unuurnaaniinŋ ti kadun ki Naşibaţi ba? Pşinka këme pşinkan? Uduka ti an! ²⁰ Un daan ŋënhilanuŋ kayomp na uko wi ŋwinuŋ akuş atiink. »

²¹ Bakak abëg baka bnuura, aşë wutan baka kë bayaa. Baanka uko unooranaan baka wi başaanŋ bti bawoonŋ

✧ 3:23 Pleşan 18.15,18,19. ✧ 3:25 Ujuni 22.18.

✧ 4:11 Kaşaan 118.22.

ti pdëman Naşibaţi ti mlagre mi baw-
inun. ²² Niiint anjebnun na mlagre un,
adobi pel pel nşubal iñeen nbaakër.

*Banfiyaaruñ bañehan Naşibaţi, wi
bawo i ti mnhaj*

²³ Wi bawutanaaruñ wutan Fimon
Piyeer na *Yowan, kè başë wugşa,
akak du batënt baka aya kakalës
iko bti yi *baţenjan baweek na ban-
tohi bajakuñ na baka. ²⁴ Bañaan
batiink baka aşë ñehan Naşibaţi ti
pdiim plooman aji : « Ajugun, iwi
ipaşun baţi, mboş, na bdëk na iko bti
inwoon da! ²⁵ Iwi iţëpnañ ti Uhaaşu
aţup ti mntum mi *Dayiţ ateemun
nalemparu wi ajakuñ aji :

“We ukaañ kè bañaan biki ntaak
babubara şınţar

kè bañaan bti babubara anaat
anooran nleef?”

²⁶ We ukaañ kè başih biki mboş bakbo-
mandër ugut,

kè baweek batiinkar aji bagut na
*Yawe Nawat Kabuka na Krittu
i akërun?”

²⁷ Aa wo! Herod na Pont *Pi-
lat bayitiir ti ubeeka wi, na ban-
woon baanwo bayuday, na *bayu-
day, anaţara Yetu nalemparu nay-
imanaan, i idatuñ aji awo Krittu.

²⁸ Bado hënk iko yi bti ti mnhina
mi nu na jibi ijakuñ ilun kadolana.

²⁹ Ajugun, hënkun, watan kabaţ
ti kabëgare ki baka işë iţenun un
balemparu, ndo kaţup Uţup wi nu
na mntëñ mnweek. ³⁰ Taran kañen
ki nu ijeban bañaan, ido mlagre
na iko iñonarënaan ti katim ki Yetu,
Nalemparu Nayimanaan. »

³¹ Wi bañehanun Naşibaţi aba, kè
dko di bawoon daşë şınţar kè *Uhaaş
wi Naşibaţi uşë neej ti baka bti kè
bakţup Uţup wi Naşibaţi na mntëñ.

Banfiyaaruñ baţok iko yi bakaan bti

³² Banfiyaaruñ bti bakak hënkun
awo uşal na uhaaş uloolan. Kè nin
alon aanji şal şal, kaji nji aloolan
dkaan wi, keme wundu. Baji ba-
naakrën bka bi baka bti. ³³ Phina
pweek pawinanaa, wi *banjañan
baktiiniyaanun pnaţa ti pkeţ pi Yetu

Ajugun, kè bnuura bweek bi Naşibaţi
batum ti bukal bti. ³⁴ Nin alon ti baka
aanwinana winana bwaan. Bankaan
mboş keme itoh baji bawaap ya kaţij
itaka yun ³⁵ kabi wul banjañan. Baji
bafaş itaka andoli ayeenk kafah
kanliñun na kanuma ki nul.

³⁶⁻³⁷ Kè hënk di Yotef, ñiiint alon i
pşini pi Lewi, anwoonun unjiw wi
Kiprut, i banjañan bajaan bado Barn-
abat (uwoon ñaan anjaan atëñtën) kè
aşë ka tfa uţeeh ulon. Awaap wa aţij
itaka abi awul banjañan.

5

Ananiyat na Tafira

¹ Kè ñiiint alon i bajaan bado
Ananiyat na Tafira aharul başë waap
mboş mlon, atiinkar, ² amen itaka
ilon, aşë tiñ indukiin, awul *banjañan.

³ Kè Fimon Piyeer aşë hepara aji
: « Ananiyat, we ukaañ kè *Fatana
aneeju uhaaş, kè ido la pguur *Uhaaş
wi Naşibaţi, ajej itaka ilon ti yi iwaap-
nun mboş, amen? ⁴ Ihilan lah, kawut
pwaap mboş mënt, keme kajej itaka
yi iwaapnun ma bti, kadolna uko wi
inumiiñ? Hum di di uşal wañ udoli
do, adoo neej ti iwi ba? Mënt bañaan
biki ikdoon na pguur hënk, Naşibaţi
a. » ⁵ Wi Ananiyat atiinkan tiink uko
wañ, aşë jot ti dko mënt, abi keţ keţ, kè
bañaan bantiinkun uko wañ bti balënk
maakan. ⁶ Baţaşa babi, abooţan puum
apënan aya amoy.

⁷ Uko ji nwoori nwanjanţ uţëpi, ahar
Ananiyat kè aşë bi aneej bë aamme
uko unţëpun. ⁸ Kè Fimon Piyeer aşë
du'a aji na a : « Tupaan! Preeş pi, pi
pi nawaaparun mboş i? » Kè ateema
aji : « Aa, preeş pañ pa. »

⁹ Kè Fimon Piyeer aşë kak aji na
a : « Nabaa şal şal hum adoo ji
naguur Uhaaş wi Naşibaţi ba? Tenan,
banaan amoy ayinu banaţun ti
plëman hënk, bakak ańooţu, kaya
kamoy. »

¹⁰ Ti dko mënt, kè abi jot jot ti ihoţ
yi Fimon Piyeer aşë ba. Wi baţaşu ba-
neejun, baţënka kè aketi akak ańooţu
pya kamoy du kańog ayinul.

11 Palënk pweek paneej banfiyaaruḡ bti, aṡu na bañaanḡ bti bantiinkuḡ uko unṡepuḡ.

Banjañan bajeban bañaanḡ batum

12 *Banjañan bado wal mënṡ mla-gre na iko iñoḡarënaan itum ṡi ptoof pi bañaanḡ. Banfiyaaruḡ baji bayitiir bti du uṡaala wi bajaanḡ bado Uṡaala wi *Falomonḡ. 13 Nin alonḡ aanji ñoom pnaakiir na baka, aṡë maganaara baka. 14 Kë pntuk pankdëmuḡ dëm pya pi biinṡ na baatḡ pafiyaar Ajugun abot abi ahoṡana ṡi baka. 15 Bado kak kak aji bapënan bamaakal ṡi igah, kaṡu baka ṡi iliṡa këme ijiiñ, Fimonḡ Piyeer wal wi aktëpuḡ ulimënṡ wi nul uban alonḡ ṡi baka. 16 Pntuk pi bañaanḡ paji paṡiina kak ḡbeeka ḡanñoḡuḡ Yerutalem, kaṡij bamaakal na biki ḡntaayi ḡakyewlënuḡ, kë bukal bti bajeḡi.

Bahajan Banjañan

17 Kë *naṡih i baṡeḡan na batënṡul – bukal biki bajaanḡ bado pntuk pi *bataduk – baṡë kuj *banjañan maakan, anaṡara baka 18 Bado kë bamob baka, awat ukalabuṡ. 19 Kë na utejan mënṡan, *uwanjuṡ wi Ajugun uṡë bi, ahaabëṡ ilëman yi ukalabuṡ apënan baka aṡë ji na baka : 20 « Nayaan *Katoḡ Kaweek ki Naṡibaṡi nado kaṡup uṡup wi ubida uhalu. »

21 Banjañan batiink uwanjuṡ wuḡ, kë wi unuur ujintaḡ jintaḡ, kë baṡë ya Katoḡ ki Naṡibaṡi, aṡo ajukan. Naṡih i baṡeḡan na batënṡul bado kë badu *uruha uweek wi biki *Itrayel, wi bajaanḡ bado Pntuk pi bawayëṡ bṡup *bayuday aṡë yil baya baṡij banjañan banwoonḡ du ukalabuṡ. 22 Wi bayili biki naṡeḡan naweek bayaḡan aban, baanṡënk banjañan du ukalabuṡ, aṡë kak du uruha aya kakalëṡ aji : 23 « Wal wi nyaanḡ du ukalabuṡ, ḡṡënk kë udët bnuura, kë bayeḡ banaṡ ṡi plëman. Kë wi ḡhaabëṡuḡ bgah, aṡë ṡënk dko kë dawo djintaḡ. » 24 Wi naweek i bayeḡ biki Katoḡ Kaweek ki Naṡibaṡi na baṡeḡan baweek batiinkuḡ uko waḡ, bañoḡar, aṡë la na ḡṡal uko unṡepuḡ.

25 Wal mënṡ, kë ñiinṡ alonḡ aṡë bi aji na baka : « Natenan! Biinṡ biki nawatuḡ ukalabuṡ, buk bukundi, ajukan bañaanḡ du Katoḡ ki Naṡibaṡi. » 26 Kë naweek i bayeḡ biki Katoḡ ki Naṡibaṡi aṡë tool, na bangoli biki nul ayaarad banjañan. Baando btam na baka, ṡiki baṡi pntuk pi bañaanḡ puḡ, pabi patap baka mḡlaak.

27 Kë baṡij baka, aneejan du uruha. Naṡih i baṡeḡan kë aṡë hepar baka aji : 28 « Njënneenan neenan pjukan ka-tim kaḡ i? Kë Yerutalem bti daṡë bi kak kak ṡi bgah bi nan, naḡal kataparun pkeṡ pi ñiinṡ i. »

29 Kë Fimonḡ Piyeer na banjañan bandukiinḡ baṡë teem aji : « Nḡo i kaṡaṡ Naṡibaṡi, mënṡ bañaanḡ biki ḡwoonḡ kaṡaṡ. 30 Naṡibaṡi i baṡinun apënan ṡi pkeṡ Yetu i nadoluḡ kë bafiḡi, wi napaḡuluḡ ṡi krut. 31 Ul i i Naṡibaṡi adëmanuḡ ṡi kadeenu ki nul, awoona Naṡih akuṡ awo *Nabuuran Bañaanḡ, bayuday bahilna baṡëlëṡ ḡbida, ipekadu ibot ipën ṡi baka. 32 Nḡwoonḡ bankṡupuḡ uko unṡepuḡ, un, na *Uhaaṡ wi Naṡibaṡi, unwoonḡ uko wi Naṡibaṡi awuluḡ bankṡaṡuluḡ. »

33 Wi banṡoonḡ *uruha batiinkuḡ uko waḡ, badeebaṡ maakan, aṡë ji bado bafiḡ banjañan. 34 Kë ñiinṡ alonḡ i bajaanḡ bado Gamaliyel aṡë naṡa ṡi uruha. Awo *nafariṡay *na-jukan Bgah, i bañaanḡ bamaganuḡ bnuura. Aji na baka bapënan banjañan bdiḡ btiinku, 35 aṡë ṡup na baka aji : « An bañaanḡ biki *Itrayel nalipariin ṡi uko wi naḡaluḡ pdo bañaanḡ biki. 36 Du ḡnuur ḡundu, ḡwina win, kë Tewdat awuji, ahomp na dko aji awo ñaanḡ naweek, kë bañaanḡ banñoḡanuḡ iñeen-week ḡyaaṡ ḡbaakër (400) baṡaṡa. Ul ṡi uleeful kë bafiḡa, kë bankṡaṡuluḡ bawayṡëri, nin ukoolan uunduka. 37 Kë nawo *Yudat i *Galilay akak abi, ṡi wal wi mnfën mi bañaanḡ akuḡa pntuk ; ul kak akeṡi, kë baṡaṡarul bti bawayṡëri. 38 Ukaanḡ kë njakan napënan iñen ṡi bañaanḡ biki, nawut baka baya! Woli ulemp wi baka na ḡṡal ḡi baka ḡawo ḡi bañaanḡ bajën ḡaluḡ kaba'aara bdiḡi

ɲa ; ³⁹ ɲaʃale wo ɲi Naʃibaɲi, naankluɲ kahilan pneenan ɲa. Naʃaafaraan kala pgut na Naʃibaɲi de. »

⁴⁰ Banʄooɲ uruha, kē baɲiink uɲup wi Gamaliyel. Bado kē badu banjaɲan, ado kē bakob baka itintēl, aʃē ji na baka baɲaɲna pɲiiniyaan katim ki Yetu, abaa wutan baka kē bayaa.

⁴¹ Banjaɲan bapēn ɲi uruha, aʃē lilan maakan jibi Naʃibaɲi awinuɲ aji bataaɲ na phaj ɲi katim ki Yetu.

⁴² Unuur unjintɲi, du Katoh Kaweek ki Naʃibaɲi kēme du itoh yi baɲaɲ, baji bajukanaara jukan, kakuɲ kaɲup *Uɲup Ulil Unuura unyuujun kē Yetu awoon Krittū.

6

Banfiyaaruɲ badat baɲaɲ paaj na aloɲ bado kaɲēnk banjaɲan

¹ Wal mēntan baɲaɲ banfiyaaruɲ Yetu batuma tum pya. *Bayuday banjaɲ baɲiini *ugrek, banaɲa pɲom na banjaɲ baɲiini uɲup uhebērē, ɲiki baji baɲilma unuur undoli baɲ banketandēnuɲ bayin baka ɲi wal wi pfah uko ude. ² Kē *banjaɲan iñeen na batēb baʃē du banfiyaaruɲ bti aji na baka : « Un ɲēnwō i kaduk ulemp wi pjukan Uɲup wi Naʃibaɲi, kabi pfaaʃ uko ude. ³ An bayitun, nadatan ɲi an baɲaɲ paaj na aloɲ banwoon baɲool ɲi kēʃ ki an bti, banɲumuɲ na *Uhaaʃ wi Naʃibaɲi na uʃal untuɲa, ɲɲu baka ɲi ulemp mēntan. ⁴ Un ɲʃē ɲbi ɲduka duka ɲi pñehan Naʃibaɲi, na ulemp wi pjukan Uɲup wi nul. »

⁵ Banfiyaaruɲ bti badinan uko wi banjaɲan bajakuɲ: Kē badat Fefan anfiyaari Ajugun maakan akuɲ atum na Uhaaʃ wi Naʃibaɲi, na Filip, na Prokoor, na Nikanoor, na Timon, na Parmenat, na Nikola (ankakuɲ nayuday, awo i ubeeka wi Antiyoka) ⁶ Baɲij baka ɲi kadun ki banjaɲan, kē bañehandēr baka Naʃibaɲi abot apaf baka iñen ɲi ikow.

⁷ Uɲup wi Naʃibaɲi umeetana meetana pya, banfiyaaruɲ ɲi Yerutalem kē baktuma tum pya, kē

batum ɲi baɲenjan badoo kak aɲaʃ bgah bi Yetu.

Bamob Fefan

⁸ Fefan antumi na bnuura bi Naʃibaɲi na mnhina mi Naʃibaɲi aji do iko iñonjarēnaan na mlagre mnweek ɲi baɲaɲ. ⁹ Kē ɲi wal mēnt baɲaɲ balon biki *katoh kañehanaani ki bayuday ki bajaɲ bado ki « Bajuuk ɲi Ulemp biki Bawutanuɲ » baneej blaɲar na Fefan. ɲi baɲaɲ bakan mēntan balon bawo biki Kuren, kē balon bawo biki Alektandriya, balon kē bawo biki Filitiya kē balon bawo biki Atiya. ¹⁰ ɲi blaɲar bi baka baanhilan apēnan uɲup ujint utool wi Fefan, ɲiki aɲiini na uʃal untuɲa wi *Uhaaʃ wi Naʃibaɲi uwulu-luɲ. ¹¹ Ukaɲ kē baluk baɲaɲ balon, kē baji : « Nɲiink nɲiintɲi i, kē akɲup uko uwuɲaan ɲi *Bgah bi Moyit na ɲi Naʃibaɲi. » ¹² Baya awuuk baɲaɲ bti, na bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit, kē badēpa ɲi Fefan amob ayaanaan du *uruha. ¹³ Baɲij baɲaɲ balon, kē badaar aji bawoon bamaar, aʃē ji : « Nɲiintɲi annaɲun i aji ɲupa ɲup buɲaan ɲi uko wi *dko dyimanaan di, na ɲi Bgah bi Moyit. ¹⁴ Nɲiinka kē aji Yetu i *Nataret i aluɲ kafom dko di, kabot kaɲēt udolade wi *Moyit awuluɲ un. » ¹⁵ Baɲaɲ bti banwoon ɲi uruha bajabana kēʃ, aʃē win kaara di nul kē dajeeh ji di *uwanjuɲ.

7

Fefan aɲiini ɲi kadun ki uruha

¹ Kē *naʃih i baɲenjan aʃē hepar Fefan aji : « Uko wi baɲupuɲ ɲi iwi uwoha manjoonan i? »

² Kē Fefan aʃē teem aji : « An batēnt naan na baʃin naan, natiinkan. *Abraham ateemun awo ɲfa du utaak wi Metopotamiya, ji abi ado kafēt du ubeeka wi Haran. Naʃibaɲi i mndēm apēn awinana da ɲi kadunul, ³ aji na a : “Dukan utaak wi nu, na biki katohu, iya utaak wi ɲji kaluɲ kayuuju.”*

⁴ Wi wi Abraham apēnuɲ du utaak wi bakaldeyeɲ, aya afēt du Haran. Kē dul di Naʃibaɲi adolnuluɲ, wal wi

* 7:3 Ujuni 12.1.

aşin aneemun, kë apên abi ti utaak wi nafêtuŋ nta wi. ⁵ Aanwula nin ufêt, nin dko dpaf kahoŋ du utaak mênŋ, aşê hoŋa aji aluŋ kawo ajug utaak mênŋ ul na pntaali pi nul. Wal wi Naşibaŋi akdoon kahon mênŋ, Abraham ahum aandobi buk. ⁶ Kê hênk di di Naşibaŋi aŋiiniŋ aji : “*Pntaali pi nul paluŋ kaya pyaanŋ, baluŋ kajuuknŋtên pa ti ulemp, kahajan pa nşubal iŋeen week ŋbaakêr (400).* ⁷ *Kê nji Naşibaŋi nşê luŋ kawayêş babuk utaak unŋuŋ baka ti pjuuk, ti buŋaan bi badoon. Waŋ uŋêple, bapên da kabi kadêmanaan ti utaak wi rhoŋiŋ wi.*”^{*} ⁸ Wal mênŋan wi wi adoluŋ *bhoŋar bi na Abraham, aŋeŋanaan ba pwala *katêmp, ukaan kë wi abukuŋ *Itaak, kë awalana katêmp wi akaan ŋnuur bakreŋ. Kê hênk di di *Itaak adolaŋ wi abiŋ abuk *Yakob, kë Yakob adola haŋ na babukul banwoon bateemun iŋeen na batêb bammeetaniŋ*.

⁹ « Bateemun bammeetaniŋ bakuj *Yotef aŋa baka wal mênŋ aşê waapa, kë bannuguluŋ baya na a Ejiptu. Kê Naşibaŋi aşê wo na a. ¹⁰ Apênana ti unoor wi nul bti, aşê ŋena kë awo na uşal unŋuŋa, abot adola kë atiinkana du Farawuna naşih i Ejiptu. Farawuna adola kë awo nantuŋa i Ejiptu bti na i katoh ki nul bti. ¹¹ Wal mênŋan, kë ubon uweek uşê wo ti Ejiptu bti na ti utaak wi *Kanaan ; baŋaan kë banoor maakan, kë bateemun baankak aka uko ude. ¹² Wi Yakob atiinkuŋ kë baj i uko ude uwo du Ejiptu, aşê yil da uyaaş uteek, bateemun. ¹³ Uyaaş utêbantên, wi bakakuŋ, kë *Yotef abi meetana ti babuk aşin. Hênk, kë Farawuna aşê me kabuka ki Yotef. ¹⁴ Wi wi Yotef aŋaan ado kë bayaarad Yakob aşin na bayiŋul bti. Bukal bti bawo iŋeen paaj na ulon na kaŋeen (75). ¹⁵ Kê hênk di Yakob ayaan du Ejiptu, kë dul di di ayaan akeŋna ul na bateemun bammeetaniŋ. ¹⁶ Bajej baka wal mênŋ aŋooŋ du ubeeka wi Fikem, aya moy du dko dlon di Abraham abiŋ anug na itaka ti babuk

Emor du Fikem.

¹⁷ « Kê wal wi uko wi Naşibaŋi ahoŋuŋ Abraham ubanuŋ ti pdolana, pntaali pi nun patumi, aşê ŋuma tum pya ti Ejiptu. ¹⁸ Hênk di naşih alon abiŋ aneejan pşih, anwoon aantênkbêr atiink kë baŋiiniyaan uko wi Yotef. ¹⁹ Naşih mênŋ aŋu mntit mi nul bti ti phajan pntaali pi nun, kadoo ŋu baka bafêl bapoŋ bambaan abuka buka bakeŋna. ²⁰ Wal mênŋan wi wi *Moyit abukiŋ, kë Naşibaŋi aşê ŋala. Aboot kli kwajanŋ du katoh baka. ²¹ Wi baŋaan aŋooŋa afêl, abuk Farawuna ŋaaf kë aşê jeja, akuş ji abukul ²² Moyit ajuk bnuura pme pi baŋaan biki Ejiptu, abot awo ŋaan naweek ti uko wi ajaan ado na wi ajaan aŋup.

²³ « Wi Moyit akaan nşubal iŋeen ŋbaakêr, kë uşal wi pya pwin bayiŋul baitrayel kë uşê bi ti a. ²⁴ Wi akyaan, awin ŋiintŋ alon i utaak wi Ejiptu kë akhajan ayiŋul, kë ayeenkara, afiŋ ŋiintŋ i Ejiptu, alukandêra. ²⁵ Aşal kë bayiŋul bame kë Naşibaŋi aŋêpna ti a, aŋij baka mbuur, kë başê wo baammee. ²⁶ Wi unuur uŋiŋuŋ, awin baitrayel batêb kë bakgut aşê neej pwayêş ado na pkakan baka ti ploolan aji na baka : “An biki, nabootuŋ abaa ŋom we ba?” ²⁷ Kê anwoon ti phajan atênŋul uŋ aşê wuuk Moyit aji na a : “In aŋu'iŋ pwo naşih na nawayêş ti un ba? ²⁸ Om iŋal kafinên jibi ifiŋuŋ ŋiintŋ i Ejiptu takal?” ²⁹ Wal wi Moyit atiinkuŋ uko waŋ, aşê ti, aya pyaanŋ du utaak wi Madiyan, di abiŋ akaana bapoŋ biintŋ batêb.

³⁰ « Wi aŋoon da, ado nşubal iŋeen ŋbaakêr, kë *uwanjut, uşê pên awinana ti bdoo blon bankyiki ti bgof du bnkan banŋogon pnkuŋ pi Finayi. ³¹ Moyit aŋoŋar ti uko wi awinuŋ aşê ŋog pten bnuura, kë pdiim pi Ajugun paşê tiinkana aji : ³² “Nji dwoon Naşibaŋi i bateemu, Naşibaŋi i Abraham, i Itaak na i Yakob.” Moyit alênk wal mênŋ akat kat aankak aŋoom pten. ³³ Kê Ajugun aşê jaka : “Wohşên iŋapaat, dko

* 7:7 Ujuni 15.13-14. * 7:8 Bawoon babuk Yakob iŋeen na batêb, bampaşuŋ kşini ki Itrayel.

di inaṭuṅ duṅ dayimani. ³⁴ Aa, dwin mnhaṅ mi pntaali pi naan du Ejiptu, atiink mnṭëḡ mi baka, aṣë wala pbuuran baka. Hënkuṅ biini, dṅal kayilu du Ejiptu.”*

³⁵ « Moyit mënṭ i baitrayel babiin apok aji na a : “In aṭu’iinṅ pwo naṣih na nawayëṣ? Ul i Naṣibaṭi akaan ayil awo naṣih na nabuuran i baka. Naṣibaṭi aṭëpna ṭi uwanjuṭ wi awinunṅ ṭi bgof bankyikuṅ ayilna a. ³⁶ Kë ul akaan apënan baka du Ejiptu. Ado mlagre mweek na iko iṅonjarënaan du utaak mënṭ, na wi bakmuurunṅ *bdëk bjeenkäl na du bnkan, ṅṣubal iṅeen ṅbaakër. ³⁷ Ul Moyit ajakuṅ na baitrayel aji : “Naṣibaṭi aluṅ kapënan ṭi bayitan naṭuparul alonṅ ji ṅji pa an.” ³⁸ Wi bateemun bayituṅ du bnkan ul kak abananuṅ baka uṭup wi uwanjuṭ uṭiiniṅ na a du pnkuṅ pi Finayi. Aa, ul ayeenkuṅ ṅṭup ṅi ubida, awulun.

³⁹ « Kë bateemun baṣë bi wo baandi ptiinka, apoka, aṣë ṅal pkak du utaak wi Ejiptu. ⁴⁰ Baji na *Aaron : “Ṭakun baṣibaṭi bankdoonṅ kapoṣ ṭi kadunun, Moyit i ampënanuṅ un du Ejiptu, ṅnaan aamme jibi aṭëpi.” ⁴¹ Ṭuṅ ṅnuur mënṭ, kë baṣë ṭak ubay, ado pa wa pgur, aṣë lilandër ulemp wi iṅeen yi baka maakan. ⁴² Kë Naṣibaṭi aṣë dek baka feṭ awut baka kë bakdëman ṅjah ṅi baṭi, jibi *baṭupar Naṣibaṭi bajakuṅ:

“An baṅnaanṅ biki *Iṭrayel, ṅji i i nafiṅaruṅ abot ado bṭeṅan
bi pntuni pi ṅntaam ṅṣubal iṅeen ṅbaakër du *pndiis i?

⁴³ Kaduṅ ki Molok naṣibaṭi i nan ki nakuṅiṅ ka,
na ptu pi Refan naṣibaṭi i nan anaamuṅ ujah
yul yi naṭakuṅ abot akak adëman.
Ukaanṅ kë ṅji kadolan naya pjuuk dko dlow
danṭëpuṅ utaak wi Babilon.”

⁴⁴ « Hënkuṅ ṭi uko wi *kaloona kanaanṅ kadiiman kë Naṣibaṭi awo da, kul ki bateemun bammeetaniṅ babiin awoonaan du bnkan : Moyit ado kë

baboman ka jibi Naṣibaṭi ajakuṅ, aji na a ado ka kanaam ji ki awinunṅ. ⁴⁵ Wi babuk baka bayeenkuṅ ka, aṣë ya na ka aneejan du ṅṭaak ṅi bayeenkuṅ wal wi Yotuwa awoonṅ ṭi pṣih, wi Naṣibaṭi adookuṅ baṅnaanṅ biki ṅṭaak mënṭ ṭi kadun ki baka. Kë kaloona mënṭ kawo da te wal wi *Dayiṭ abiṅ aneejan pṣih. ⁴⁶ Dayiṭ aṅalana ṭi kadun ki Naṣibaṭi, aṣë ṅnehan aji aṅal pdo baniwa katoh pa a, ul Naṣibaṭi i Yakob. ⁴⁷ Kë *Falomonṅ aṣaanṅ abi niwa katoh mënṭ.

⁴⁸ « *Andëmuṅ Maakan kë aṣaanṅ awo aanji feṭ ṭi itoh yi iṅeen yi baṅnaanṅ bajën ibomanuṅ. Jibi *Naṭupar Naṣibaṭi ajakuṅ:

⁴⁹ “Baṭi bawoonṅ pbuuṣiin pi naan
Kë mboṣ manwo di mnpafni ihoṭ
yi naan

Ajugun aji : Katoh kanaam hum ki ki nakniwnuṅ ba,

kë ṭuṅ dakwoonṅ dko dnoorfënaani
di naan ba?

⁵⁰ Mënṭ kaṅen ki naan kapaṣuṅ iko yi bṭi i?” »

⁵¹ Tefan akak aji na baka : « An batam ikow, badënëṭ ṅhaaṣ, nadënëmi,† akuṭ apok *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, nawoha ji bateeman. ⁵² Ahoṅ ṭi baṭupar Naṣibaṭi i i bateeman bawoonṅ baanhajani ba? Badoo fiṅ bambiinṅ aṭup ubi wi ṅnaanṅ Naṭool. An nawul ṅnaanṅ Naṭool mënṭ kë bafiṅi. ⁵³ An nanyeenkuṅ Bgah bi Naṣibaṭi banṭëpnuṅ ṭi ṅwanjuṭ, napok pṭaṣ ba. »

Batap Tefan mnlak afiṅ

⁵⁴ Wi baṅnaanṅ biki *uruha batiinkuṅ hanṅ, aṣë deebaṭër Tefan bnuura ado dumrën iṅiinṅ. ⁵⁵ Kë Tefan ul, i *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uneejuṅ, atum, aṣë jaban këṣ du baṭi, awin pdëm pweek pi Naṣibaṭi, kë Yetu anaṭ ṭi kaṅen kadeenu ki Naṣibaṭi. ⁵⁶ Kë aji : « Natenan dwin baṭi, kë bawo bhaab, kë *Abuk ṅiintṅ aṣë naṭ ṭi kadeenu ki Naṣibaṭi. »

⁵⁷ Wal mënṭ kë baṣë huuran maakan anëṭ ibaṭ yi baka. Wi wi

* 7:34 Ppën 3.1-10. † 7:51 Bapiit aji baṅnaanṅ « baanwalan ṅhaaṣ na ibaṭ katëmp » bawo ji banwoonṅ baanfiyaari, baanji batiink Naṣibaṭi.

başaaŋ adëpa ƚi a bukal bti, ⁵⁸ apul pulan apënan ƚi ubeeka, ajun ptapa mnlak. Bankntapulun mnlak mënŋan bahankan imiŋa yi baka naŋaŋa alon anwoon katim ki Fawul. ⁵⁹ Wi baktapulun mnlak hënk, kë Fëfan aŋë nëhan Naŋibaŋi aji : « Yetu Ajugun, yeenkan uhaaŋ wi naan. » ⁶⁰ Wi wi aŋaaŋ aŋup aŋë huuh maakan aji : « Ajugun, kŋo kafën baka pjuban pi badolon pi. » Wi akjakun han aŋë jëmŋa.

8

¹ Kë *Fawul adinan ƚi uko wi bafinun Fëfan.

Uyaaŋ uteek wi bahajanun banfiyaarun

Unuur mënŋan, bajun phajan maakan banfëŋun Yerutalem aŋihaar Yetu, kë bukal bti bawayŋer ƚi nŋaak nji *Yuda na *Famariya kë *banjaŋan ŋaŋ badukiin. ² Baŋaaŋ balon banjaŋan badëman Naŋibaŋi kë bamoy Fëfan, aŋë ŋëga ƚi pkeŋul. ³ Kë *Fawul ul, aŋë wo ƚi phajan maakan pntuk pi banfiyaarun bti, aji neeŋ ƚi itoh, kamob biinŋ na baaŋ kawat ukalabuŋ.

⁴ Kë banwayŋerun bukun baŋë nãay na utaak, aŋup Uŋup Ulil Unuura.

Filip aŋup Uŋup Ulil Unuura du Famariya

⁵ Kë Filip, aya du ubeeka ulon, ƚi utaak wi *Famariya, aŋë jun pŋup baŋaaŋ uko wi *Krittu. ⁶ Wi baŋaaŋ bti batiinkun iko iŋonjarënaan yi Filip adolon abot awin ya, bamëban uko wi akŋupun. ⁷ Kë hënk di di nŋtaayi nŋtum nŋpënun ƚi baŋaaŋ biki nŋaneejun, awuuh maakan, banŋakmun na bankjiinkun batum kë bajebi. ⁸ ƚi ubeeka mënŋ baŋaaŋ balilan maakan.

⁹ Niiŋŋ alon i bajaŋ bado Fimon anjonun ƚi ubeeka mënŋ awo da. Ulempul uwo pdo kado dayaamu, aji do baŋaaŋ kaŋonjar maakan. Ahomp aji awo nãaŋ naweek, ¹⁰ kë baŋaaŋ batum baktiinka, bampoŋi na baweek. Baji baji : « Niiŋŋ i awo mnhina mi Naŋibaŋi, mi bajaŋ bado mnweek. »

¹¹ Baŋaaŋ batiinka, ƚiki ajon kaŋonjarën

baka na dayaamu di ajaŋ ado. ¹² Kë hënkun baŋaaŋ baŋë fiyaar Filip anjaŋ aŋup *Uŋup Ulil Unuura wi *Pŋih pi Naŋibaŋi na wi Yetu Krittu. Banfiyaarun bti, biinŋ na baaŋ, badolan *batitmu. ¹³ Kë Fimon ul ƚi uleeful akak aŋihaar, adolan batitmu abot abi duka duka ƚi pŋaŋ Filip. Wi awinun iko iŋonjarënaan na iko yi mnhina inkdolaniiŋ, aŋonari.

¹⁴ Wi *banjaŋan du Yerutalem batiinkun kë baji baŋaaŋ biki Famariya bayeenk Uŋup wi Naŋibaŋi, bayil da *Yowan na Fimon Piyeer. ¹⁵ Wi babanun, baŋëhan Naŋibaŋi pa banfiyaarun, *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uhilna uwala ƚi baka, ¹⁶ ƚiki uundobi wala ƚi nin alon ƚi baka. Badolan ŋaŋ batitmu ƚi katim ki Yetu Ajugun. ¹⁷ Wi wi Fimon Piyeer na Yowan başaaŋ apaf baka iŋen ƚi ikow, kë Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uwala ƚi batamari.

¹⁸ Wi Fimon aŋaaŋ awin kë Naŋibaŋi awul Uhaaŋ wi nul baŋaaŋ wi banjaŋan bapafun baka iŋen, aŋi itaka aŋë ji na baka : ¹⁹ « Naŋënaan nji kak phina mënŋ nkak nhilna nãaŋ i nji mpafun iŋen, ayeenk Uhaaŋ wi Naŋibaŋi. » ²⁰ Kë Fimon Piyeer aŋë teema aji : « ŋëpan iya ikeŋ du, iwi na itaka yi nu, wi iŋalun aji ihilan kanug na itaka uko wi Naŋibaŋi ajaŋ aŋen ŋen. ²¹ Iinka nin kafah ƚi uko unktëpun ƚi, uhaaŋ wi nu uunjinŋ ƚi kadun ki Naŋibaŋi. ²² ŋaŋaaŋ mnŋot mi nu, iŋëhan Ajugun : Ahinan kalun kamiiru uŋal uwuŋaan umbiinŋ ƚi iwi wun. ²³ Dwin kë iwo na bkujar na uhaaŋ wi buŋaan akuŋ ahot ƚi pekadu! » ²⁴ Kë Fimon aŋë ji na bi Fimon Piyeer na Yowan : « Naŋëhandëraan Ajugun an ƚi nŋlefan, iko yi najakun yan iwutna kabanën. »

²⁵ Wi Fimon Piyeer na Yowan baŋupun uko wi bameenŋ ƚi Ajugun, wi bakŋupun uŋup wi nul, aŋë kak Yerutalem. ƚi bgah, baŋup Uŋup Ulil Unuura ƚi nŋfëŋ nŋtum nji Famariya.

Filip na namali i naŋih nãaŋ i Itiyopiya

²⁶ *Uwanjut wi Naŋibaŋi uŋiini na Filip, aji na a : « Yaan umban

wi btammaṅu, du bgah banjaan bawoona Yerutalem kawala Gata, nin alon aanwo ṭi ba » ²⁷ Kē Filip aṣē tool. Wi wi ayitun na ṅiint alon i Itiyopiya anwoon namali i Kandaki naṣih ṅaaṭ i utaak mēnt* . Niint mēnt awoona Yerutalem di ayaan pyaanṭ pi pdēman Naṣibaṭi, ²⁸ aṭiṣ. Aṭo ṭi ukaarū wi nul wi ṅmpēlēt ṅakpuluṅ aṣē leyir uko wi Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi apiitun.

²⁹ *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi kē uṣē ji na Filip : « Yaan imob ukaarū wundu. » ³⁰ Kē Filip aṭii, aṅog wa, aṣē tiink namali kē akleyir uko wi Itayi Naṭupar Naṣibaṭi apiitun, aṣē hepara : « Imeha uko wi ikleyirun ḥēnk i? » ³¹ Kē aṣē teema aji : « Dbaa do do hum kado kame, woli baampibanaan wa. » Wi wi aṣaan ado kē Filip apaya ṭi ukaarū aṭo, aṅoga. ³² Dko di Ulibra wi Naṣibaṭi di akleyirun dii di, daji :

« Ji unkaneel wi bakṅooṭun pya kafin
 Ji unkaneel umpoṭi ṭi kadun ki napuunk wa,†
 Hēnk di di ajaan ayompan mntum.
³³ Baneenana unwoon wi nul, ṭi pwalan bkowul.
 Ubida wi nul upēn ṭi umundu wi
 In akluṅ kakakalēṣ pntaali pi nul? »

³⁴ Kē namali aṣē hepar Filip aji : « Dkooṭu kooṭ ṭupaan ṅaaṅ i Naṭupar Naṣibaṭi aṭiiniyaanun ḥēnk? Ul ṭi uleeful a kēme alon? » ³⁵ Kē Filip aṣē ṭēpna ṭi umpiitun wun, aṭupa *Uṭup Ulil Unuura wi Yetu. ³⁶ Wi bakyaan na bgah, aṣē ban ṭi dko di meel, kē namali aṣē ji na a : « Meel mii mi, we uneenanun ndolan *batitmu ba? » [³⁷ Filip aji : « Woli ifiyaar na uhaaṣ wi nu bti, ihilan kayeenk batitmu. » Kē namali aṣē teem aji : « Aa, dfiyaar kē Yetu *Krittu awo abuk Naṣibaṭi. »]

³⁸ Namali ado kē banaṭan ukaarū, kē bawala bukal batēb bti ṭi meel, kē Filip adola batitmu. ³⁹ Wi bapēnun ṭi meel, kē Uhaaṣ wi Ajugun uṣē jej Filip, kē namali aankak awina. Namali aya na bgahul alilan maakan.

⁴⁰ Kē ul Filip, aṣē winana du ubeeka wi Atot aṣē ṭup Uṭup Ulil Unuura ṭi ṅbeeka bti ṅi aṭēpnun te adoo ban wi Kaytaraya.

9

Fawul afiyaar ḥēnkun Yetu Krittu

¹ Wal mēntan, kē *Fawul aṣē bi duka duka ṭi pbēg baṭaṣar Yetu, abot ala pfiṅ baka. ² Aya ahepar *naṣih i baṭeṅan kē awula uworda umpiitun pa baweek biki *katoḥ kaṅehanaani du Damat. Fawul aṅal kaya kaṭēnk baṭaṣ bgah bi Yetu du Damat, biint kēme baat, kamob baka kaṅooṭ Yerutalem.

³ Wi akyaan ṭi bgah ado ten Damat, ṭi dko mēnt bjeehi bweek banwoonun baṭi kē baṣē mara mara agura, ajeehana. ⁴ Kē aṣē jot ṭi mboṣ aṣē tiink pdiim ploṅ kē pakjaka aji : « Fawul, Fawul, we ukaan kē ikhajanaan ba? » ⁵ Fawul kē aṣē hepar aji : « Iwi in ula ba, Ajugun? » Kē aṣē teema aji : « Nji Yetu a, ikhajanun. ⁶ Kē nṣē ji inaṭa, ineej ubeeka baya kaṭupu uko wi iwoon kado. »

⁷ Bangakandērun bayaaṣ na a banaṭ, baanhilan bṭup ṭiki balēnk maakan : baji batiink pdiim, bē baanji bawin nin ṅaaṅ alon. ⁸ Fawul anaṭa ṭi mboṣ ahaabēṣ kēṣ aṣē wo aankak awin nin ukoolan, batēntul baṭijana ṭijan aneejanaan Damat, ⁹ kē aṭo da ṅnuur ṅwajanṭ aandee, aandaani akuṭ aduka nakuul.

¹⁰ Kē uṣē ka ṅiint alon naṭaṣar Yetu i bajaan bado Ananiyat anwoon du Damat. Aka mnwin, awin Ajugun, kē aji na a : « Ananiyat! » kē ahepni'a aji : ¹¹ « Ajugun, nji wi. » Kē Ajugun aṣē ji na a « Yaan du bgah bi katim ki Bgah Btool, ihepar du katoḥ ki Yudat, ṅaaṅ i bajaan bado Fawul, awo i utaak wi Tartut. Awo da aṅehan Naṣibaṭi, ¹² aṣē ka mnwin awin, ṅaaṅ alon i katim ki Ananiyat, ambiyi apafa iṅen akakna ado kawin. » ¹³ Ananiyat ateema aji : « Ajugun, dtiink kē baṅaaṅ batum bakṭiiniyaan buṭaan bi adolon »

* **8:27** ṭi ugrek awo ṅaaṅ i bakaṣun, baji bakaṣ wal mēnt banjaan balempar naṣih ṅaaṭ. Ankaṣaniin aanhil pkak ṭi bgah bi bayuday. † **8:32** Baji bapuunk ṅkaneel, kajej pfaal kaṣiima ilaaṅ.

bañaan banfiyaaruḡ du Yerutalem. ¹⁴ Kē ṭi Damat ṭi, *baṭeḡan baweek bawula du Yerutalem uworda umpiituḡ, wi ahilni kamob bañaan bti bankdēmanuḡ uko wi tu. » ¹⁵ Kē Ajugun aṣē jaka : « Yaani, ddat ṇiintḡ mēṭan uḡ, pa adolēn mmeēṭana ṭi banwoonḡ baanwo bayuday, ṭi baṣih biki baka, na ṭi *bayuday. ¹⁶ Dluḡ kadiimana bdidi naan mnhaj mi awoonḡ i kahaj bti pa nji. » ¹⁷ Kē Ananiyaṭ aṣē ya wal mēṭ, aneej du katoh, apafa iṇen aṣē ji : « Fawul ayiṭ naan, Ajugun Yetu, ampēnuḡ ṭi kadunu du bgah bi iktēpnunḡ, ayilnuḡ, ikakna ido kawin, ikuṭ itum na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. » ¹⁸ Ṭi dko mēṭ iko ji ipepat ikaṇṣa ṭi kēṣ ki nul ajot, kē akak awin bnuura. Wi wi anaṭiḡn ayeenk *batitmu. ¹⁹ Wi adeeḡ, kē uleef ukak na a.

Fawul aṭup Uṭup Ulil Unuura du Damat

*Fawul aṭo na baṭaṣar Yetu biki Damat ḡnuur ḡloḡ. ²⁰ Aandoo kak ayoonk aṣē neeḡ ṭi *katoh kañehanaani ki bayuday aṭup aji Yetu awoonḡ Abuk Naṣibaṭi. ²¹ Bañaanḡ bti banktiinkuluḡ baḡoḡar aṣē ji : « Mēṭ ul ṭi uleeful awoonḡ du Yerutalem ado na bañaanḡ bti bankdēmanuḡ Yetu mēṭ i? Aambi bi pmob baka kaḡooṭ du *baṭeḡan baweek i? » ²² Kē Fawul aṣē tamanaara taman ṭi pdiiman *bayuday biki Damat banwoonḡ baanhilana pnēṭ, kē Yetu awoonḡ Krittu. ²³ Wi ḡnuur ḡloḡ ḡaṭēpuḡ, kē bayuday baloḡ baṣē tiinkar pa pfiḡ Fawul. ²⁴ Kē aṣē me uko unkbomanderuḡ. Badoo kak kak aji bayeḡ ilēman yi ubeeka, pnak na utejan kahilna kafiḡa. ²⁵ Unuur uloḡ na utejan baṭaṣar Yetu kē baṭu'a ṭi pkaar pweek*, aṭēpana ṭi bhēr blonḡ banwoonḡ ṭi uniw, awalana uniw unfooyuḡ ubeeka. Wi wi aṣaanḡ atool pya Yerutalem.

Fawul akak Yerutalem

²⁶ Wi *Fawul abanuḡ Yerutalem, ado na pnaakiir na baṭaṣar Yetu kē bañaanḡ

mēṭ baṣē ṭi a, ṭiki baanfiyaar aji akak aṭaṣ Yetu na manjoonan. ²⁷ Kē Barnabat aṣē yeenka wal mēṭ, adiimana *banjañan. Wi wi abaanḡ akakalēṣ baka jibi Fawul ayiti na Ajugun ṭi bgah, kē aṭiini na a, na jibi aṭupuḡ na mntēḡ uṭup wi Yetu du Damat. ²⁸ Wal mēṭ kē aṣē bi duka duka ṭi pñaay na baka ṭi Yerutalem aṭup na mntēḡ uṭup wi Ajugun. ²⁹ Aji ṭiini na *bayuday banjaanḡ baṭup *ugrek, kateḡ na baka, kē bukuḡ baṣē do na pba na a. ³⁰ Wi baṭaṣar Yetu bameeḡ uko waḡ aṣē ḡooṭa ubeeka wi Kaytaraya, kē dul di di bayaanḡ adolna kē aya ubeeka wi Tartut.

³¹ Pntuk pi banfiyaaruḡ Yetu pawo wal mēṭ ṭi bnuura ṭi utaak wi *Yuda bti, ṭi *Galilay na ṭi *Tamariya. Payaha ya kadun ṭi ptiink Ajugun. *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi utēḡṭēn banfiyaaruḡ Yetu, kē baktiink Ajugun, abot atuma tum na ḡnuur nuur.

Fimoḡ Piyeer ajeban Ayne du ufēṭ wi Luda

³² Kē wal mēṭ, Fimoḡ Piyeer, jibi ajaanḡ añaay na bañaanḡ, aṣē wala du banfiyaaruḡ Yetu banfēṭuḡ du Luda. ³³ Aṭēnk da ṇiintḡ aloḡ i bajaanḡ bado Ayne anṭakmi awo ṭi kaliṣa ḡṣubal bakreḡ. ³⁴ Kē Fimoḡ Piyeer aṣē jaka : « Ayne, Yetu ajebanu, naṭiin iboman kaliṣa ki nu bdidi'u! » kē anaṭa ṭi dko mēṭ. ³⁵ Bañaanḡ bti biki Luda na biki ufēṭ wi Faroḡ wi bawinuluḡ, aṣē fiyaar Ajugun.

Fimoḡ Piyeer anaṭan Tabita ṭi pkeṭ du ubeeka wi Yope

³⁶ ḡnaaṭ aloḡ naṭaṣar Yetu i bajaanḡ bado Tabita (katim kaḡ kawoonḡ ṭi uṭup *ugrek Dorkat: dawoonḡ ubata) awo du ubeeka wi Yope. Awo ḡnaaṭ anjoobi bkow, aji ṭēnka ṭēnk bajuuk, kado bnuura. ³⁷ Amaak ṭi ḡnuur mēṭ akeṭ. Wi baḡowuḡ puum aṣē jej pa apayan du meeṭ di bko duuṭ†. ³⁸ Jibi Luda daḡoḡuḡ na Yope, baṭaṣar Yetu kē batiink kē Fimoḡ Piyeer awo da, aṣē yil da biintḡ batēb aji na baka baya baji

* 9:25 Pkaar pawo kacah kaweeek. † 9:37 Wal mēṭan, baji baniw itoh, kapaf, imeeṭ ilonḡ kawo bko duuṭ.

na a abi hênkuñ. ³⁹ Anaña òi dko mênò aya na baka. Wi abanuñ, badola kè apaya bko duuò. Baaò bayoò bti banaò òi kadunul awooni abot ayuuñ imiña yi Tabita abiiñ alèt wi ahojuñ na baka. ⁴⁰ Fimoñ Piyeer ado kè bapènan bañaan bti, ašè ñup añehan Našibaò. Wi awugšiiñ ataan na puum ašè ji : « Tabita nañiin. » Ahaabèš kèš, kè wi awinuñ Fimoñ Piyeer, ašè naña aò. ⁴¹ Fimoñ Piyeer kè ašè wula kañen ašenka pnaña, ašè du baaò bayoò, na banfiyaaruñ bandukiin adiiman baka kè awo najeb. ⁴² Bañaan bti òi Yope batiink uko unòpuñ, kè batum bakak afiyaar Ajugun Yetu. ⁴³ Fimoñ Piyeer afèt du Yope ajon du uko ñiinò alon nalemp injan anwoon katim ki Fimoñ.

10

Korneliyut awin uwanjut du Kaytaraya

¹ Ñiinò alon i bajaan bado Korneliyut, awo tfa du ubeeka wi Kaytaraya, awo naweek i bangoli iñeen-week du pntuk pandu'aniin Itali. ² Ñiinò an aji dèman akuò afiyaar Našibaò ul na biki katohul bti. Aji tènka bajuuk *bayuday abot aji ñehan Našibaò unuur undoli. ³ Unuur ulon na pnak, kaya ñwoori ñwajanò, Našibaò ahaabša kèš kè awin bnuura *uwanjut wi Našibaò ulon kè ubi aneej du katohul ašè ji na a : « Korneliyut! » ⁴ Kè Korneliyut ašè jaban uwanjut kèš, alènk ašè teem wa aji : « Ajugun we wa ba? » Kè uwanjut ušè teema aji : « Našibaò atiink pñehan pi nu akuò awin bnuura bi ijaan kdo bajuuk, aanñilmi'u. » ⁵ Hênkuñ yilan biinò balon du Yope ido ñiinò anwoon Fimoñ andu'aniin Piyeer, abi. ⁶ Awo nayaant i ñiinò alon anwoon Fimoñ kak ašè wo nalemp injan, anfètun du kakab bdèk. »

⁷ Wi uwanjut unñiiniiñ na a uyahan ya, kè ašè du balemp batèb biki katohul na nangoli alon òi biki ašihuñ anfiyaaruñ Našibaò maakan, abot aji

lemp du uko Korneliyut. ⁸ Aòup baka uko unòpuñ bti ašè yil baka kè baya Yope.

⁹ Wi unuur ujinòun, kè bayili bakya na bgah, adoo ñog Yope. Fimoñ Piyeer apaya wal mènò òi ušan* añehan Našibaò, wal mènòan unuur udiinò. ¹⁰ Kè ubon ušè de a kè anjal pde. Wi bawoon òi pjuña, Našibaò ahaabèša kèš kè ašè mara mara awin ¹¹ baò kè bawo bhaab, kè uko ulon ušè wala òi mboš, unnaami kaloona kaweek kantaniinò òi imbiint ibaakèr. ¹² Nntaam ñi katoh na ñi ušeeh bti, ñankpuliin na ñankyiñun, ñawo òi ka meet. ¹³ Kè ašè tiink pdiim plon kè pakjaka aji : « Fimoñ Piyeer, nañiin, finan ña, ide. » ¹⁴ Kè ašè teem aji : « Ajugun, nin! Wi mbuknaaniin, mèmbaan kadeha uko wi *Bgah baneenanun kème uko uòpu ulon. » ¹⁵ Kè pdiim pakak ajaka : « Uko wi Našibaò adinanun ñaan ade, mènò iwi iwoon kaji uòpu. » ¹⁶ Pdiim pañiini na a han ñyaaš ñwajanò, kè kako kašè pula, akak baò.

¹⁷ Ahum kašal uko wi Našibaò analan kaòupa, kè bayili biki Korneliyut bankrabun uko Fimoñ nalemp injan bašè wuj òi plèman. ¹⁸ Bahuuran kameena me Fimoñ andu'aniin Piyeer awoha nayaant i katoh mènò.

¹⁹ Fimoñ Piyeer ahum kašal uko wi awinuñ, kè *Uhaaš wi Našibaò ušè ji na a : « Biinò bawajanò buk bukuñ ala'u. » ²⁰ Waliin hênkuñ igakandèr na baka naya, išè iwut kaòaañ nin ukoolan, òiki ñi dyilun baka. ²¹ Kè Fimoñ Piyeer awala ayit na bañaan mènòan. Aji na baka : « Nji wi. Dwoon ñaan i naklaan. We uñjanan? » ²² Bateema aji : « Naweek i bangoli, Korneliyut, ñaan natool, anfiyaaruñ Našibaò, kè bayuday bti bamagana, ayilun un. Uwanjut wi Našibaò ulon ujakuñ na a aji awo kadu'u du katohul katiinku itupa uko wi iwoon kaòupa. » ²³ Fimoñ Piyeer aneejan baka òi katohul, ado baka kè bawo bayaant biki nul.

* **10:9** Itoh iji iwo na dko dlon du bko duuò, dandaanun, di ñaan ahiniin kaò, kème kapinò.

Wi nfa mambanuŋ, kē Fimonŋ Piyeer ašē gakandēr na baka, ul na bañaanŋ balonŋ biki Yope banfiyaaruŋ Yetu. ²⁴ Aban Kaytaraya na baka ŋi unuur utēbantēn. Korneliyut adu bayiŋul na banohul biki kaŋēb, kē baŋo pyoonk baka. ²⁵ Wi Fimonŋ Piyeer abanuŋ ŋi katoŋ, Korneliyut kē ašē naŋa ŋi dko mēntŋ aya ayit na a, ajot ŋi ihoŋul, adēmana. ²⁶ Fimonŋ Piyeer ajaka : « Naŋiin » ašē ŋēnka kē anaŋaa, abaa ji na a : « Nji dwo ŋnaanŋ najēn ji iwi. » ²⁷ Aŋiini na a, ašē neej, awin bañaanŋ baŋum baŋtoonŋ ašē ji na baka : ²⁸ « Name kē pnaakiir na banwoonŋ baanwo bayuday, kēme pŋo na baka paneenan ŋi nja bayuday. » Kē Naŋibaŋi ašē dolēn nji ŋi uleef wi naan, kē nyikrēn kē pnaakiir na ŋnaan anwoonŋ aanwo bayuday paanwuŋi.

²⁹ Ukaanŋ kē wi idu'ēnuŋ, kē mbi kabi bi, bē mēntaaf ŋaaf nin ukoolan. Dŋal hēnkuŋ kame uko wi iduurni. ³⁰ Korneliyut kē ašē teema aji : « Udo ŋnuur ŋwajanŋ, ji woori wi nji kaŋupunŋ na iwi hēnk, kaŋog ŋwoori ŋwajanŋ ŋi pnak, dŋo aŋehan Naŋibaŋi du katoŋ ki naan. Kē ŋnaanŋ alonŋ anknuuruŋ ašē mara mara apēn ŋi kadun ki naan ³¹ ajakēn : “Korneliyut, Naŋibaŋi aŋiinku akuŋ aleŋ jibi ijaanŋ kŋēnk ba-juuk. ³² Yilan keeri du Yope baya bado ŋiintŋ anwoonŋ Fimonŋ andu'aniinŋ Piyeer abi ŋi. Awo nayaantŋ i katoŋ ki Fimonŋ nalemp injan anŋēŋuŋ du kakab bdēk.” ³³ ŋi dko mēntŋ, kē nyil kē badu'u, kē idinan abi aŋēnkun ŋi. Hēnkuŋ ŋŋo ŋi kadun ki Naŋibaŋi un bti, katiink iko bti yi Ajugun ajakuŋ ibi iŋupun. »

Fimonŋ Piyeer aŋup Korneliyut na bayiŋul Uŋup Ulil Unuura

³⁴ Kē Fimonŋ Piyeer ašē ŋiini na bañaanŋ aji : « Dbaanŋ ayikrēn kē Naŋibaŋi aanji paŋŋēr. ³⁵ Kē ŋi utaak undoli woli ŋnaanŋ aŋiyaara akuŋ aŋaŋ bgahul aji wo na a. ³⁶ Awul uŋup wi nul bañaanŋ biki *Itrayel : *Uŋup Ulil Unuura wi mnjeeh ŋi Yetu *Krittū, ul anwoonŋ Ajug bañaanŋ bti. ³⁷ Name iko inŋēpun bti ŋi *Yuda ; ijunna *Galilay,

wi *Yowan aŋiiniyaanuŋ *batitmu aba. ³⁸ Name Yetu mēntŋ ampēnnuŋ *Nataret, nawin jibi Naŋibaŋi adatuluŋ awula *Uhaaŋ wi nul na phina. Name kak kē aŋaay na dko bti ado bnuura, ajeban bañaanŋ biki *Untaayi Uweek uknooranuŋ, ŋiki Naŋibaŋi awo na a. ³⁹ Kē nja ŋwo bamaar biki uko wi adoluŋ bti ŋi Yerutalem na utaak wi *bayuday bti. Ul, i bafiŋuŋ wi bapanuluŋ ŋi pmul. ⁴⁰ Ul, Naŋibaŋi anaŋana ŋi pkeŋ ŋi unuur uwajanŋtēn ašē diimana bañaanŋ. ⁴¹ Mēntŋ bañaanŋ bti bawinuluŋ, un ŋaŋ biki Naŋibaŋi ajonuŋ ndati, aji ŋwo bamaar, un ŋndaanuŋ akuŋ ade na a, wi anaŋiŋ ŋi pkeŋ. ⁴² Kē ašē ji na un ŋŋup bañaanŋ uko wi ŋmaaruŋ: Ul kak i i Naŋibaŋi adatuŋ aji awo nawayēŋ bŋup i bañaanŋ bajeb na bankēŋuŋ. ⁴³ Ul kak Yetu i i *baŋupar Naŋibaŋi bti baktiiniyaanuŋ wi bajakuŋ: ŋnaanŋ anfiyaaruŋ, ŋi mnhina mi Yetu mēntŋ ipekadu yi nul iji ipēn bti. »

Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uwala ŋi banwoonŋ baanwo bayuday

⁴⁴ Fimonŋ Piyeer ahum kakakalēŋ iko yuŋ, kē *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ušē wala ŋi bañaanŋ bti banktiinkuŋ uŋup wi nul. ⁴⁵ *Bayuday banfiyaaruŋ baŋŋooŋanuluŋ baŋoŋar maakan, wi bawinuŋ kē Naŋibaŋi adoo ŋen banwoonŋ baanwo bayuday Uhaaŋ wi nul, ŋiki ⁴⁶ batiink baka, kē baktup ŋŋup ŋmpaŋi akuŋ adēman Naŋibaŋi. Fimonŋ Piyeer akak aŋiini na baka aji : ⁴⁷ « ŋnaanŋ alonŋ akak ahinan kaneenan bado bañaanŋ biki *batitmu i? Bukal banyeenkuŋ Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ji nja. » ⁴⁸ Piyeer ado kē bado baka batitmu ŋi katim ki Yetu, kē bañaanŋ bakak aŋehana aji aŋo da ŋnuur ŋlonŋ.

11

Fimonŋ Piyeer akakalēŋ biki Yerutalem uko wi awinuŋ

¹ *Banjaŋan na banfiyaaruŋ Yetu bti banwoonŋ ŋi *Yuda batiink kē banwoonŋ baanwo bayuday badoo kak aŋiyaar Uŋup wi Naŋibaŋi. ² Wi Fimonŋ Piyeer akakuŋ ubeeka wi Yerutalem,

*bayuday banfiyaaruŋ kē bašë noman na a aji : ³ « Ibaa do do hum adoo neej ti itoh yi banwoonŋ baanwo bayuday, ade na baka ba? »

⁴ Kē Timonŋ Piyeer ašë jun pkakalëš baka bnuura iko jibi itëparuŋ du ujuni. ⁵ « Dbi wo du ubeeka wi Yope añehan Našibaŋi, kē ašë haabšaan kēš kē nwin uko ulonŋ kē uwalnaana baŋi, uwo wo ji kaloona kaweeek kantaniinŋ ti imbiint ibaakër, kē kabi awala aban ti nji. ⁶ Djaban ka kēš, ašë win ti ka meetŋ nntaam ni katoh na ni uŋeeh bti, njanjaanŋ nŋapula na njanjaanŋ nŋayiŋ, ⁷ ašë tiink pdiim pluŋ kē pakji na nji : “Timonŋ Piyeer, naŋiin, fiŋan nŋa, ide!” ⁸ Kē nteem pa aji : “Ajugun, nin! Wi mbuknaaniinŋ, uko wi bgah baneenanuŋ kēme uko uŋop ulonŋ uumbaanaŋ kaneejarën mntum.” ⁹ Kē pdiim pakak apëna baŋi aji : “Uko wi Našibaŋi adinanuŋ pde, mënŋ iwi iwoonŋ kaji uŋopi.” ¹⁰ Udo haŋ nŋyaas nŋwajanŋ, kē iko bti išë kak baŋi. ¹¹ Ti dko mënŋ, kē biinŋ bawajanŋ balonŋ biki bayilnuŋ ubeeka wi Kaytaraya bašë ban ti katoh ki nwoonŋ. ¹² *Uhaas wi Našibaŋi kē ušë jakën wutan kaŋaaf nin ukoolan, yaan na baka. Bañaanŋ banfiyaaruŋ paaj kē bagakandër na nji kē nŋya du uko Korneliyut. ¹³ Kē ašë kakalëšun jibi awinari *uwanjuŋ kē ubi aneej du katohul ašë ji na a : “Yilan ñaanŋ alonŋ du Yope ido Timonŋ andu'aniinŋ Piyeer abi ti, ¹⁴ aluŋ kaŋupu nŋŋup nŋankluŋ kabuuranu iwi na biki katohu.” ¹⁵ Djaka jak djun bŋup, kē Uhaas wi Našibaŋi ušë wala ti baka jibi ubiinŋ awala ti un du kateeku. ¹⁶ Kē nšë leš wal mënŋ uŋup wi Ajugun, wi abiinŋ aŋup aji : “Yowan abattaar na meel, kē an, našë luŋ kayeenk *batitmu bi Uhaas wi Našibaŋi.” ¹⁷ Woli Našibaŋi aŋen bañaanŋ biki aliŋan na un wi nŋkakunŋ ŋfa afiyaar Yetu *Krittü Ajugun, woon nji nandayanaan i, dhilanuŋ kaneeenan Našibaŋi ado uko wi ašaluŋ? »

¹⁸ Wi batiinkuŋ haŋ ašë walan nŋhaas, adëman Našibaŋi aji : « Manjoonan ma keeri, banwoonŋ baanwo

bayuday bahil kakak du Našibaŋi kakuŋ kaka ubida wi manjoonan, Našibaŋi aŋenuŋ baka wa. »

Kabuka ki pntuk pi banfiyaaruŋ du Antiyoka

¹⁹ Wi Tefan akeŋuŋ kē bašë kak ahaŋan banfiyaaruŋ, kē bawayšëri. Balonŋ baya ado ban utaak wi Feniti, kē balonŋ baya te unjuw wi Kipruŋ, kē balonŋ baya kak te ubeeka wi Antiyoka, ašë jukanaara *bayuday ŋañ *Uŋup Ulil Unuura. ²⁰ Kē banfiyaaruŋ balonŋ banwoonuŋ Kipruŋ na Kuren bašë ya Antiyoka aŋup banwoonŋ baanwo bayuday kak Uŋup Ulil Unuura. ²¹ Mnhina mi Ajugun mantënk baka kē bañaanŋ batum bafiyaar akuŋ akak du Ajugun.

²² Wal wi biki pntuk pi banfiyaaruŋ pi Yerutalem batiinkuŋ iko yaŋ, kē bašë do Barnabat kē aya Antiyoka. ²³ Wi abanuŋ, alilan maakan ŋiki awin bnuura bi Našibaŋi ti bañaanŋ biki ubeeka mënŋ ašë ji na baka bataman ti pfiyaar Ajugun ti itëb yi baka.

²⁴ Barnabat awo ñaanŋ najoob bkw antumuŋ na *Uhaas wi Našibaŋi, akuŋ afiyaar Ajugun, kē bañaanŋ batum bafiyaar akuŋ akak ti Ajugun.

²⁵ Barnabat aya wal mënŋ Tartut pla Fawul. ²⁶ Wal wi awinuluŋ ašë kak na a ti Antiyoka. Wi wi bašaanŋ aŋo ti pntuk pi banfiyaaruŋ mënŋan puŋ ušubal upëb bukal batëb ajukan bañaanŋ batum. Kē ti Antiyoka mënŋ di di bajunnuŋ pdu baŋašar Yetu aji « barittonŋ. »

²⁷ Ti nnuur mënŋan nŋuŋ, kē *baŋupar Našibaŋi balonŋ bawoona Yerutalem aya Antiyoka. ²⁸ Alonŋ ti baka i katim ki Agabuŋ, i Uhaas wi Našibaŋi uneejuŋ kē ašë naŋa, aŋup baka aji ubon uweek uluŋ kawo ti umundu bti (kē wul ubiinŋ awoha ti wal wi pših pi Klodiyut). ²⁹ Wal mënŋan kē baŋašar Yetu biki Antiyoka bašë tiinkar aji andoluŋ awul uko wi ahilanuŋ kaŋënkna banfiyaaruŋ biki utaak wi Yuda. ³⁰ Kē hënk di di badoluŋ, Barnabat na *Fawul kē baya wul baweeek

biki pntuk pi banfiyaaruŋ itaka yi ba-juntuŋ.

12

Herod Naşih ahajan banfiyaaruŋ Yetu

¹ Wal mēnt *Herod naşih akak ƚi phajan banfiyaaruŋ Yetu baloŋ. ² Ado kē bafin *Yakob naweek *Yowan na kakej. ³ Wi awinuŋ kē waŋ ulil *bayuday aşē taman, ado kē bamob Fimoŋ Piyeer (uwo ƚi wal wi *ufettu wi ipoom indaƚ). ⁴ Wi amobuŋ Fimoŋ Piyeer, ado kē bawata ukalabuş aşē ƚu bangoli, kē baji baluţsar babaakēr babaakēr pyeŋa. Aŋal karuhnaana Fimoŋ Piyeer ƚi kadun ki baŋaŋ bti woli *ufettu wi mnjeeh uƚēpi. ⁵ Hēnk, kē batuh Fimoŋ Piyeer ayeŋa bnuura. Wal mēnt kē banfiyaaruŋ başē ŋehan maakan Naşibaƚi pa a.

⁶ ƚi utejan unƚaanuŋ unuur wi Herod aƚuun pluŋ kado *uruha wi Fimoŋ Piyeer, kē awo ƚi ptoof pi bangoli batēb aŋoyēnt. Batana na mnkorentu, kē bayeŋ baloŋ bakak anaƚ ƚi plēman pi ukalabuş. ⁷ ƚi dko mēnt, kē *uwanjuƚ wi Ajugun uşē bi, kē ukalabuş ukak ajeeh maakan. Uwanjuƚ ukob koban Fimoŋ Piyeer ƚi kantaagan ahuma aşē ji na a : « Faraan inaƚa! » ƚi wal mēnt, kē mnkorentu manşē pēna ƚi iŋen yi Fimoŋ Piyeer ajot. ⁸ Uwanjuƚ kē uşē ji na a : « Naŋiin ibomandēr! » kē Fimoŋ Piyeer ado jibi ujakuŋ. Kē uwanjuƚ ukak ajaka : « Jejan bayeti bi nu, iƚaşēn. » ⁹ Bapēn ƚi ukalabuş kē Fimoŋ Piyeer akƚaş uwanjuƚ aamme aji uko unƚēpuŋ hēnk, uwo manjoonan, aşal aji aƚaafi ƚaafi. ¹⁰ Hēnk kē baƚēp bayeŋ bateek, aƚēp batēbantēn, aşē ban du plēman pweek pntak panwujuŋ du ubeeka. Plēman pahaabşa bdidi pa, ƚi kadun ki baka. Bapēn aƚēp na bgah bloŋ ; ƚi dko mēnt, kē uwanjuƚ uşē neem.

¹¹ Wal mēnt, kē uhaaş uşē kak na Fimoŋ Piyeer kē aşē ji : « Dbaan ayikrēn hēnkuŋ, manjoonan ma. Aju-gun ayil uwanjuƚ wi nul, abuuranaan

ƚi phina pi Herod, na ƚi iko iwuƚaan bti yi bayuday başaluŋ pdolēn. »

¹² Wi Fimoŋ Piyeer aşalntēnuŋ uko mēnt, aşē tool aya du uko *Mariya anin Yowan andu'aniin Markuƚ. Baŋaŋ batum bayit da aŋehan Naşibaƚi. ¹³ Akob ƚi plēman, kē nalemp ŋaaf alon andu'aniin Rode aşē ŋog, ahepar ŋaŋ ankobuŋ. ¹⁴ Ayikrēn pdiim pi Fimoŋ Piyeer aşē lilan maakan, aando haabēş plēman, aƚi akak meet aji na baŋaŋ : « Fimoŋ Piyeer a! Awoon du plēman, du bdiŋ. » ¹⁵ Kē başē teema aji : « Iwi iyilaa » kē ul aşē mēbana ƚi uƚup wi nul, kē başē kak ajaka : « Om uwanjuƚ wi nul wa? »

¹⁶ Wal waŋ bti, Fimoŋ Piyeer awo ƚi pkob ƚi plēman. Banfiyaaruŋ Yetu bahaabēş, awina aşē ŋoŋar maakan bukal bti. ¹⁷ Anēƚ baka kaŋen bay-ompna, aşē kakalēş baka jibi Aju-gun adoluŋ te kē adoo pēn du ukalabuş. Aşē ji na baka « Nayaan naƚup uko mēnt Yakob, na banfiyaaruŋ bukindu. » Wi abaan, aşē kak aya dko dmpaƚi.

¹⁸ Wal wi unuur ujintuŋ, bangoli baŋoŋar maakan aşē hepar dko di Fimoŋ Piyeer abaan aya ya? ¹⁹ Herod aƚu baŋaŋ pla'a, kē nin alon aanwina win. Wi aheparuŋ bayeŋ, aşē do kē bafin baka. Wi uko waŋ uƚēpuŋ, kē Herod aşē pēn du utaak wi *Yuda aya ado ŋnuur ŋloŋ du ubeeka wi Kayƚaraya.

Pkeƚ pi Herod Naşih

²⁰ *Herod adeebaƚēr bnuura wal mēnt baŋaŋ biki ŋbeeka ŋi Tir na Fidoŋ, kē başē tiinkar aji baya kawina. Bajunna aƚiini na Blattut, nalempar Herod alon i ahaƚuŋ, awat ƚi ploolan na a. Wi babaŋ aşē ya du Herod, akooƚa aba na udeeb, bateer. Uko ude wi baka uji uwoona du utaak wi Herod Naşih.

²¹ ƚi unuur wi Herod adatuŋ, ul ƚi uleeful, awohara imişa yi pşih aƚo ƚi pƚiŋ pi pşih, aşē ƚiini na baŋaŋ, jibi ajonuŋ kado. ²² Baŋaŋ kē başē maa-gatēna maakan aji : « Mēnt ŋaŋ najēn

aktiiniin hënk, naşibaţi nampoţi a! »
²³ Ți dko mënţ kē *uwanjut wi Ajugun
 uşē koba, Țiki aandēman Naşibaţi. Nkuf
 ŋajota kayiŋ, kē akeţi.

²⁴ Kē bañaan banfiyaaruŋ Uţup wi
 Naşibaţi akuţ atiink wa başē ʔuma
 ʔum pya. ²⁵ Wi bi Barnabat na
 *Fawul, babaan ulemp wi babiin pdo
 Ți ubeeka wi Yerutaalem, bapēn da, aşē
 ya na *Yowan andu'aniin Markut.

13

Barnabat na Fawul baya kayili

¹ Du Antiyoka, uka ʔfa Ți pntuk
 pi banfiyaaruŋ, *baţupar Naşibaţi na
 *bajukan Bgah : Barnabat, Timeyon
 andu'aniin najēnal, Lutiyuţ i Kuren,
 Manayeen nanoh i kpoţ i *Herod
 Naşih i *Galilay, na *Fawul. ² Unuur
 uloŋ wi bawoon Ți pdēman Naşibaţi
 abot ayiman, *Uhaaş wi Naşibaţi kē
 uşē ji na baka : « Nadatan Barnabat
 na Fawul babi bawo wo Ți ulemp ʔaŋ
 unkaan kē ndu baka. » ³ Wi bayi-
 manuŋ akuţ aŋehan Naşibaţi, aşē paf
 baka iŋen Ți ikow, awutan baka kē
 bayaa.

Barnabat na Fawul baţup Uţup Ulil Unuura du unjiw wi Kiprut

⁴ Jibi *Uhaaş wi Naşibaţi uyiluŋ
 baka hënk, Barnabat na *Fawul baya
 du ubeeka undu'aniin Feluka, dul di di
 bajenuŋ ulantu, aya unjiw wi Kiprut.
⁵ Wi babanuŋ ubeeka wi Falamina
 aşē jun pjukan Uţup wi Naşibaţi Ți
 *itoh iŋehanaani yi bayuday. Bawo na
 *Yowan Markut, kē akţēnk baka.

⁶ Kē wi bamuuruŋ unjiw bti, adoo
 ban ubeeka wi Pafot, aşē yit da na
 ŋaan nayaamu i bajaan bado Bar-
 Yetu, awo nayuday aşē ji homp kaji
 ul awo *Naţupar Naşibaţi. ⁷ Ńiint
 mēntan uŋ awo du uko Fergiyut Pawu-
 lut nantuŋa i unjiw anwoon ŋaan
 natit. Nantuŋa uŋ ado kē badu Barn-
 abat na Fawul Țiki aŋal ptiink Uţup
 wi Naşibaţi. ⁸ Kē Elimaat nayaamu
 (hënk dawoon katimul Ți *ugrek) aşē
 pok uko mēnt wuŋ, aannal nantuŋa
 awugēş uşal. ⁹ Kē Uhaaş wi Naşibaţi
 uşē neej wal mēnt aţum Ți Fawul –

i bakaan aji bado *Pawulu ; – aja-
 ban Elimaat kēş, aşē jaka : ¹⁰ « Iwi,
 iwo ŋaan antumuŋ kaguuru na mn-
 lafrēn, abuk *Unţaayi Uweek! An-
 woon aannal pţep Ți bgah, lum di
 di ibaan aţaŋan ʔaŋan pdo kapēnan
 bañaan Ți bgah btool bi Ajugun ba?
¹¹ Tenan hënkun Ajugun aşaan akobu,
 ikak nakuul, iinkak awin bnuur te
 ŋnuur ŋloŋ ŋadoo ŋaţep. » Ți dko mēnt,
 kēş kafēl na Elimaat, kē akfooy na dko
 ala ŋaan naŋooţa. ¹² Nantuŋa i unjiw
 aŋiyaar Yetu wi awinuŋ uko unţepuŋ,
 akak aŋoŋar maakan Ți pjukan pi uko
 wi Ajugun.

Pawulu na Barnabat bajukan Uţup Ulil Unuura du Antiyoka di Pitidi

¹³ *Pawulu na batēntul bajej ulantu
 du ubeeka wi Pafot, pya ubeeka wi
 Perga unwoon du utaak wi Pam-
 fili. *Yowan Markut aduk baka da
 awugşa akak Yerutaalem. ¹⁴ Kē bukal
 başē juţa Ți bgah bi baka. Bamuur
 Perga aya aban ubeeka wi Antiyoka
 du utaak wi Pitidi. Ți *unuur wi
 pnoorfēn wi bayuday, kē başē neej
 du *katoh kaŋehanaani aţo. ¹⁵ Wi
 baleyiiruŋ ŋlibra ŋi *Bgah bi Moyit, na
 ŋţup ŋi *baţupar Naşibaţi, kē baweeek
 biki katoh kaŋehanaani başē do kē ba-
 hepar baka aji : « Batēnt naan, nakale
 uko uţup unhilanuŋ katēŋtēn bañaan
 biki bti, naŋog katiinkana. » ¹⁶ Pawulu
 kē aşē naţa, anēţ baka kaŋen, aşē
 ji : « An bañaan biki *Itrayel na an
 bti nandēmanuŋ Naşibaţi, natiinkan.
¹⁷ Naşibaţi i pntaali pi nun, pi Itrayel,
 adat başinun, adēman pntaali pi baka,
 wi bawoon bayaanţ du utaak wi
 Ejiptu. Apēnan pa du Ejiptu kak Ți
 mnhina mi nul. ¹⁸ Awo na başinun du
 *pndiiş ŋşubal iŋeen ŋbaakēr, alemp
 na baka. ¹⁹ Awet ŋraaş paaj na uloŋ
 Ți utaak wi Kanaan, ajej mboş awul
 babukul biki Itrayel, ²⁰ uko waŋ udo
 ŋşubal iŋeen-week ŋyaaş ŋbaakēr na
 iŋeen kaŋeen (450).

« Wi waŋ uţepuŋ, kē aşē wul baka
 baweeek te wal wi Famiyel Naţupar
 Naşibaţi abiin abi. ²¹ Wi wi başaan
 ahepar Famiyel pka naşih, kē Naşibaţi

awul baka *Fawul abuk Kit i pşini pi Benyamin, kë aşih baka nşubal iñeen nbaakër. ²² Wi abiin apënan Fawul, aşë tu *Dayiţ şi pşih. Ul Dayiţ mënţ, hënk di di Naşibaţi aţiiniin uko wi nul, aji :

“Dwin şi Dayiţ abuk Yete, ñaan i uhaaş naan unaluŋ,

dme kë ahil kaluŋ kado unal wi naan bti.”

²³ Ţi pşini pi nul pi pi Naşibaţi awulunuş İtrayel Yetu, *Nabuuran Bañaan, jibi abiin ahon ƒfa. ²⁴ Yowan, ambiin Yetu uteek, ajukan şi İtrayel bti pwut pjuban na pyeenk *batitmu. ²⁵ Yowan ji abi ado kaba ulemp wi nul, aji na baka : “Naşal aji dwo in ba? Nji mënwo ñaan i naşaluŋ aji dwo, natenan, alon aluŋ kabi şi kafet ki naan, i mpoţuŋ maakan pŋup kafënëşa işapaat.”

²⁶ « An batënt naan, an biki pntaali pi *Abraham na an bti, nandëmanuş Naşibaţi : nja biki Naşibaţi awulunuş uţup wi mbuur. ²⁷ Bañaan banfëţuŋ du Yerutalem na baweeek biki baka, baamme kë Yetu awoon Nabuuran Bañaan. Kë baankak ate nşup ŋi baţupar Naşibaţi ŋi bajaan bapiban baka şi unuur undoli wi pnoorfën, aşë baañşaan pdo jibi ujakuŋ wi baţuun pbi kafin Yetu. ²⁸ Baanka uko utapara aşë ji na *Pilata ado bafina. ²⁹ Wi baţëpanuş iko bti impiitaniin şi a, bawalana şi kruţ, ahetana du bhër. ³⁰ Kë Naşibaţi aşë naţana şi pkeţ. ³¹ Yetu ado ŋnuur nşum ŋi ajaki pën kawinana şi bañaan bangakandëruŋ na a undiimaan, du utaak wi *Galilay te du ubeeka wi Yerutalem ; kë bukuŋ mënţan bawoon hënkuş bamaar biki nul şi bañaan biki İtrayel. ³²⁻³³ Kë un nşë bi bi pşijan *Uţup Ulil Unuura : uko wi Naşibaţi abiin ahon başinun ƒfa ado wa hënkuş pa nja, ŋnwoon babuk baka, wi anaţanuŋ Yetu şi pkeţ. Hënk di di bapiituş şi ulibra wi pñaamarën, aţup şi kañaam katëbantën aji :

“*Iwi iwoon Abuk naan ;
Nta di, dkak Şaaş.*”[✧]

³⁴ Naşibaţi atar aţup kë aluŋ kanaţana şi pkeţ, nin aankluŋ kawuta apuţ. Aţup aji hënk :

“*Dluŋ kawulan na manjoonan iko inuura inyimanuş,*

yi nhoŋuş Dayiţ.”[✧]

³⁵ Ukaan kë bapiit kak aji :

“*Tinkluş kawut ñaan nayimanaan i nu apuţ.*”[✧]

³⁶ Dayiţ ul şi wal wi nul, wi adoluŋ unal wi Naşibaţi aşë piinţ akeţ, kë bamoya na başin kë apuţi. ³⁷ Bë i Naşibaţi anaţanuŋ şi pkeţ, aampuţi. ³⁸ An bayiţ naan ŋbi bi pţupan name kë Yetu akaan kë ipekadu ihil kapën. Ţi katim ki Yetu ki ki baţupanaŋ pbuur şi ipekadu ; ³⁹ şi katim ki nul ki ki ñaan anhaţuş akbuurnuş şi ipekadu bti yi *Bgah bi Moyit bawoon baanhilan aburanaan. ⁴⁰ Nalipariin, uko wi baţupar Naşibaţi bajakuŋ uluş udolan, baji :

⁴¹ “*Natenan an babeeh iko,
nañonarën, naşoşa, naba.*

*Ţiki, şi ŋnuur ŋi nawoon ŋi, dluŋ kado uko uweek
wi nameen woli baţup ƒup ñaan wa,
aankfiyaar.*”[✧]

⁴² Wi Pawulu na Barnabat bakpënuŋ şi katoh kañehanaani, bañaan bukuŋ bakooţ baka baluş bakak, şi unuur wi pnoorfën unkm-biin baţiiniyaan kak uko wi baţupuŋ. ⁴³ Wi bañaan bawayşëruŋ, baţum şi baka, bayuday na baluş bankakuŋ şi Bgah bi Moyit, baţaş Pawulu na Barnabat. Kë bukal başë Ţiini na baka atëŋţën pa bajuţa şi bnuura bi Naşibaţi.

Pawulu na Barnabat bajukan bawoonuş baanwo bayuday

⁴⁴ Wi *unuur wi pnoorfën ukaan aban, ubeeka bti ubi ayit atiink uţup wi Ajugun. ⁴⁵ *Bayuday bakuj baka wi bawinuŋ pntuk pi bañaan puŋ, aşë laţ uko wi *Pawulu akjakuŋ, akak akara. ⁴⁶ Pawulu na Barnabat kë başë taman maakan ajukan na mntëŋ aji : « An biki bañaan bawoon lah kajukan Uţup wi Naşibaţi duna. Kë wi naşaan

apok wa, ašal aji naantaan na pka ubida wi mn̄to, ŋwutan tuŋ kaya du banwoon baanwo bayuday. ⁴⁷ Uko wan wi wi Ajugun ajakuŋ ŋwo i kado :

“Ddolu kē iwo bjeehi bi banwoon baanwo bayuday,
ihilna iŋij umundu bti du mbuur.”
»[☆]

⁴⁸ Wi banwoon baanwo bayuday, batiinkuŋ uko mēnt, balilani, abot adēman uŋup wi Ajugun. Kē biki Našibaŋi adatuŋ bti pa ubida wi mn̄to, bafiyaari. ⁴⁹ Uŋup wi Ajugun umeeŋana ŋi uŋaak wuŋ bti. ⁵⁰ Bayuday kē bašē wuuk wal mēnt baat bayok baloŋ bandēmanuŋ Našibaŋi, na bantohi biki ubeeka, kē baklat Pawulu na Barnabat. Kē bawuuk baŋaan kē bakak ahajan baka, adoo dook baka ŋi uŋaak. ⁵¹ Kē Pawulu na Barnabat bašē dan danan pdēpalēn ŋi ihoŋ yi baka adiiimanaan udeeb wi baka, ašē tool aya ubeeka wi Ikoniyom. ⁵² Banfiyaaruŋ biki Antiyoka kē bašē tum wal mēnt na mnlilan na *Uhaaš wi Našibaŋi.

14

Pawulu na Barnabat baŋup baŋaan biki Ikoniyom Uŋup Ulil Unuura

¹ Du ubeeka wi Ikoniyom kak bi *Pawulu na Barnabat baya, aneej du *katoŋ kaŋehanaani ki bayuday aŋiiniyaan uŋup wi Našibaŋi bnuura, jibi babiin ado ; kē baŋaan batum, *bayuday na banwoon baanwo bayuday, bafiyaari.

² Bayuday bampokuŋ pfiyaar Yetu kē bašē kak awuuk banwoon baanwo bayuday kē babot ašoor banfiyaaruŋ. ³ Uko mēnt uunneenan bi Pawulu na Barnabat baŋo da ŋnuur ŋtum bado kaŋup uko wi Ajugun na mntēŋ mi awuluŋ baka, kē ul akak adiiiman kē uŋup wi baka untaanun na bnuura bi nul ujoonani, wi awuluŋ baka phina pi pdo iko iŋoŋarēnaan na mlagre. ⁴ Baŋaan biki ubeeka bti bakak apaŋ,

baloŋ bawo na bayuday kē baloŋ bawo na *banjaŋan.

⁵ Kē banwoon baanwo bayuday na bayuday, na baweek biki baka bašē tiinkar aji bahajan banjaŋan katap baka mnlak kafin. ⁶ Wi banjaŋan bameeŋ ušal wi baka, baŋi aya Littra na Derbe, ŋbeeka ŋi uŋaak wi bajaan bado Likanoya, na ŋfēŋ ŋanŋoŋuŋ da, ⁷ aya aŋupa ŋup da *Uŋup Ulil Unuura.

Pawulu na Barnabat baŋup Uŋup Ulil Unuura du Littra na Derbe

⁸ Niinŋ aloŋ awo ŋfa du Littra anŋakmi ihoŋ, aji bi wo wo ŋi dko dloolan, aambaan kapoša, ŋiki abuka buka haŋ ; ⁹ aŋo atiink *Pawulu. Kē Pawulu ašē jabana kēš, awin kē afiyaar pfiyaar panhinanuŋ kaje-bana. ¹⁰ Wi wi adoluŋ pdiim pweek adu'a aji na a : « Naŋiin inaŋ iliinŋ ŋi ihoŋ! » Kē ŋiinŋ alut anaŋ: abi kapoš poš.

¹¹ Wi baŋaan bawinuŋ uko wi Pawulu adoluŋ, kē bašē huuran na uŋup wi baka wi Likanoya aji : « Bašibaŋi biki nun bakak baŋaan bajēn, awala ŋi un » ¹² Wal mēnt, kē bašē ŋu Barnabat katim ki Diya, ašē ŋu Pawulu ki Hermet* ŋiki ul ajaan aŋupar Barnabat. ¹³ Natul i Diya, awoon aloŋ ŋi bašibaŋi biki baka, i kaduŋ kawoon ŋi uneej ubeeka, aya aŋij ŋgit ŋanŋēguŋ na itoh. Ul na pntuk pi baŋaan puŋ baŋal pdo *banjaŋan pŋur. ¹⁴ Wi bi Barnabat na Pawulu batiinkuŋ uko wi baŋaluŋ kado, batow imiša yi baka adiiimanaan kē baandii, ašē ŋi aneej ŋi ptoof pi baŋaan ahuuran aji : ¹⁵ « Babuk biinŋ we ukaan kē nakdo hēnk ba? ŋwo baŋaan bajēn ji an! ŋbi bi ŋi, pŋupan *Uŋup Ulil Unuura, napēnna ŋi iko inaaf yi nakdoluŋ yuŋ, našē nakak du Našibaŋi najeb, anŋakuŋ baŋi, aŋak mboš, na bdēk, na iko bti inwoon da. ¹⁶ Du kateeku, awut baŋaan, andoli kē aji ŋaš bgah bi aŋaluŋ. ¹⁷ Kē ašē wo anŋaŋan pdiiman baka kē awoha da, na iko inuura yi akdoluŋ: awulan ušubal unwoonuŋ

☆ 13:47 Itayi 49.6. * 14:12 Diya na Hermet bawoon baloŋ ŋi bašibaŋi bampoti biki baŋaan bukuŋ. Diya awoon naweek kē Hermet ašē ji ŋupar a.

baŋi na ɲdeey ɲtɔm ʒi wal wi kanjalɛn, awulan uko ude, aʒu mnlilan mntɔm ʒi ɲhaaʒ ɲi nan. » ¹⁸ Baʒup anoor abaa bi hilan aneenan pgur mɛntɔ.

¹⁹ *Bayuday balon banwoonun Antiyoka di Pitidi, na Ikoniom kɛ baʒɛ bi bi, abot ado baɲaan kɛ bakak du baka, atap Pawulu mnlak, apula, afɛl du bɔɔg bi ubeeka ʒiki baʒal aji akeʒi. ²⁰ Kɛ wi banfiyaarun baʒaan afooya, kɛ aʒɛ naʒa akak du ubeeka. Unuur utɛbantɛn ul na Barnabat kɛ baʒɛ ya Derbe.

Pawulu na Barnabat bakak Antiyoka di Firi

²¹ *Pawulu na Barnabat baʒup *Uʒup Ulil Unuura du ubeeka wi Derbe, kɛ baɲaan batum baʒaʒ baka aŋiyaar Ajugun. Kɛ baʒɛ kak wal mɛntɔ Littra, aʒɛpna Ikoniom, abaa ya Antiyoka di Pitidi. ²² Batɛntɛn banfiyaarun, aʒu ʒi ɲʒal ɲi baka kɛ bawo kataman ʒi pfiyaar, abot aji na baka : « ɲwo kahaj bnuura bnuura kabaa kaneej du *Pʒih pi Naʒibaʒi. »

²³ ʒi pntuk pi banfiyaarun pandoli, baji badat bantohi, kaɲehan Naʒibaʒi kayiman kaʒɛ duk baka ʒi iɲen yi Ajugun, i bafiyaarun.

²⁴ Bamuur utaak wi Pitidi aʒɛ ban Pamfili. ²⁵ Baʒup Uʒup Ulil Unuura du Perga abaa ban du ubeeka wi Ataliya. ²⁶ Dul di di bajejnun ulantu pkak Antiyoka di Firi, dko di babiin awutanaan baka ʒi iɲen yi Naʒibaʒi, aji baya pdo ulemp wi badolon ɲʒa hɛnk.

²⁷ Wi babanun Antiyoka aʒɛ yitrɛn banfiyaarun bti. Baʒup baka jibi Naʒibaʒi alempun na baka, akuʒ aʒup baka jibi ayuuji banwoon baanwo bayuday bgah bfiyaaraanuli. ²⁸ Pawulu na Barnabaat baʒo da ajon na banfiyaarun Yetu.

15

Pɲom padɛm du Antiyoka ʒi uko wi pwala katɛmp

¹ Baɲaan balon bawoona utaak wi *Yuda, abi aban Antiyoka, aʒɛ wo ʒi pjukan banfiyaarun aji : « Naanhilan kabuur, woli naanya *katɛmp jibi

*Bgah bi Moyit bajakun. » ² *Pawulu na Barnabat balaʒ baka, kɛ pɲom pweek paʒɛ wo. Baɲaan kɛ baʒɛ tiinkar aji na Pawulu na Barnabat, na baɲaan balon biki Antiyoka, baya Yerutalem, baʒiiniyaan uko mɛntɔ na *banjaɲan na bantohi.

³ Kɛ banfiyaarun baʒɛ ʒɛnk baka ʒi uko uyaani bayaaʒ, kɛ bamuur Feniti na *Tamariya, aʒup jibi banwoon baanwo bayuday bakakun du Ajugun, uʒup uhalu wan, uʒu banfiyaarun bti ʒi mnlilan mweek. ⁴ Wi babanun Yerutalem, banfiyaarun, na banjaɲan na bantohi, babi akit baka, kɛ baʒɛ kakalɛʒ baka jibi Naʒibaʒi aʒɛpnun ʒi baka, ado iko itum.

⁵ Kɛ balon ʒi pntuk pi *bafaritay banfiyaarun Yetu baʒɛ teem aji : « Bawo biki kawalan katɛmp banfiyaarun banwoon baanwo bayuday, kabot kaji na baka baʒaʒ Bgah bi Moyit. »

Fimon Piyeer aʒiini na baɲaan

⁶ *Banjaɲan na bantohi, kɛ baʒɛ yitiir pʒiiniyaan uko mɛntɔ. ⁷ Wi baʒɛlʒɛrun ajon, kɛ Fimon Piyeer aʒɛ naʒa aji na baka : « An bayiʒ naan, name kɛ Naʒibaʒi adatnun undiimaan ʒi an, aji ɲʒup banwoon baanwo bayuday *Uʒup Ulil Unuura, baʒiinkna, babot bafiyaar. ⁸ Kɛ Naʒibaʒi ammeen ɲʒal ɲi baɲaan, aʒɛ diimanun kɛ aɲal banwoon baanwo bayuday, wal wi akaan awul baka *Uhaaʒ wi nul jibi awulun un. ⁹ Aampaʒɛsun nin na baka, apɛnan baka ipekadu, ʒiki bafiyaari. ¹⁰ Kɛ we uʒaan awo hɛnkun pla Naʒibaʒi bʒup paɲ ba? Wal wi naɲalon pkunjan baɲaan baʒaʒ bgah bdaaj bi nja na bateem nja bajon bti, ɲwoon ɲɛmbi hinan akuɲa? ¹¹ ɲbaa ʒɛp ʒɛp aŋiyaar aji bnuura bi Ajugun Yetu, babuuranun ji baka. »

¹² Kɛ baɲaan bti bayomp atiink Barnabat na Pawulu, kɛ bakkakalɛʒ iko iɲonarɛnaan na mlagre yi Naʒibaʒi aʒɛpnun ʒi baka ado du ɲʒaak ɲi banwoon baanwo bayuday. ¹³ Wi baʒiiniin adoo ba, kɛ *Yakob aʒɛ yeenk, aji : « An bayiʒ naan,

natiinkaan. ¹⁴ Fimeyon akakalësh jibi Naşibaŋi aya i tfa du banwoon baanwo bayuday, adatna ŋi baka bañaan bankwoon biki nul. ¹⁵ Kë nŋup ni *baŋpar Naşibaŋi ŋakak ataan na uŋup wan, bapiit uko wi Naşibaŋi ajakun aji :

¹⁶ “*Dluŋ kakak woli iko yan bti iŋepi, pnaŋan katoh ki *Dayiŋ kambiiŋ ajot;*

dluŋ kanaŋan ka

kabot kaboman ka.

¹⁷ *Hënk, bañaan bti bandukiin, baluŋ kado kala Ajugun,*

ënhëŋ, ŋtaak bti, ni nji ndatuŋ aji ŋawo ni naan.

Hënk di di Ajugun ajakun.

¹⁸ Ul anŋupun undiimaan,

*uko wi akluŋ kado.” »**

¹⁹ Yakob akak ahoŋalësh aji :

« Ukaan kë nşal ŋi uleef naan aji nŋenwo kanooran banwoon baanwo bayuday, bankakun aŋiyaar Naşibaŋi.

²⁰ Kë nawulën npiit baka, nji na baka bawut kado kade uyemaŋ unneenanun, ji wi mngur ; bawut pjuban pi piinŋ ; bawut pde uyemaŋ wi ŋntaam ŋankeŋun kë pñaak paantula. ²¹ Bañaan bajukan undiimaan *Bgah bi Moyit ŋi nbeeka bti akak aleyiir ba ŋi itoh iñehanaani yi bayuday, *ŋnuur ni pnoorfën bti. »

Uko umpiitun pa banwoon baanwo bayuday

²² Ukaan kë *banjañan, na baweek na banfiyaaruŋ bti, başë wat ŋi ploolan, adat balon ŋi baka, kë bagakandër na *Pawulu na Barnabat, aya kayili du Antiyoka. Badat *Yudat, andu'aniin Bartabaat, na Filat, biinŋ bantiinkaniin ŋi banfiyaaruŋ.

²³ Bawul baka uko umpiitun aji :

« Un, banjañan, na bantohi, na batënŋan bti banwoon ŋi, ŋwulan mboş, an banfiyaaruŋ nanwoon naanwo bayuday, nanfëŋun ŋi ubeeka wi Antiyoka, ŋi ŋtaak ni Firi na Filitiya.

²⁴ Ntiink kë baji bañaan balon biki nun babi du an, ayewlënan akuŋ atokan nşal na nŋup ni baka. Bañaan mënŋ, un nŋenyil baka. ²⁵ Ukaan kë nŋyitiir awat ŋi

ploolan, adat bañaan balon babi du an. Bañoŋan Barnabat na Pawulu banwoon bañaan biki nŋmaganun maakan, ²⁶ biinŋ banŋuun ubida wi baka bti ŋi ulemp wi Yetu *Krittu Ajugun. ²⁷ Ukaan kë ŋdo Yudat na Filat, babi baŋpan bdidi baka uko wi npiitanaŋ wi. ²⁸ Un na *Uhaaş wi Naşibaŋi, nji nŋenkŋo kanooran na nin bkuŋ blon, woli uunwo uko wi bgah bajakun: ²⁹ Nawutan kade uyemaŋ wi mngur, nawutan kade nŋntaam nkankeŋun kë pñaak paantulaa. Nawutan pjuban pi piinŋ. Nadole haŋ nado bnuura. Nbeeban. »

³⁰ Bado Yudat na Filat, kë baya Antiyoka, kë baya yitrën banfiyaaruŋ, aşë wul baka uko umpiitun.

³¹ Wi bañaan bukuŋ baleyiiruŋ wa, balilani, ŋiki uhoŋan baka mntëŋ.

³² Yuda na Filat, bankaŋ awo *baŋpar Naşibaŋi baŋiini na banfiyaaruŋ ajon, ahoŋan baka mntëŋ maakan.

³³ Wi baŋon da nnuur nlon, kë banfiyaaruŋ başë ñehandër baka bayaaş bnuura, aşë wutan baka kë bakak du banyiluŋ baka. [³⁴ Kë Filat aşë ji aduka da.]

³⁵ Pawulu na Barnabat kë başë duka nnuur nlon du Antiyoka, awo na bañaan baŋum ajukan abot aŋup baka Uŋup wi Ajugun.

Pawulu na Barnabat baŋom agar

³⁶ Wi nnuur nlon nŋaŋepun, kë *Pawulu aşë ji na Barnabat: « Wulan nŋkak pwin banfiyaaruŋ biki nbeeka bti ni nŋëpun aŋup Uŋup wi Ajugun, nŋen jibi baduki ado. »

³⁷ Barnabat aŋal baya na *Yowan andu'aniin Markut, ³⁸ kë Pawulu aşë pok, aji baanwo kaŋija, ŋiki ado bi duk baka uyaaş ulon du utaak wi Pamfili, kë aanyoonk babaañësh uko wi bakdolun.

³⁹ Kë başë ŋom wal mënŋ bnuura, ado gar. Barnabat aya na Markut, kë bajej ulantu aya unjiw wi Kiprut, ⁴⁰ kë Pawulu aşë dat Filat. Wi banfiyaaruŋ bawutanun baka ŋi bnuura bi Aju-

gun, kë başë ya. ⁴¹ Pawulu añaay

* 15:18 Amot 9.11-12.

na n̄taak n̄i Firi na Filitiya, atēn̄tēn̄ banfiyaaruṅ.

16

Pawulu na Filat baya na Timote

¹ *Pawulu aban ubeeka wi Derbe akak aya Littra ; di naṭaṣar Yetu alon̄ i bajaan̄ bado Timote afēṭuṅ. Anin̄ awo *nayuday ankakuṅ afiyyaar Yetu, kē aṣin̄ aṣē wo nagrek. ² Banfiyaaruṅ banwoon̄ Littra na Ikoniyyom, baṭiiniyyaan̄ uko unuura ṭi katimul. ³ Pawulu, kē aṣē n̄al agakandēr na a, aṣē do kē bawalana *katēmp, ṭiki bayuday banfēṭuṅ da, bame kē aṣin̄ awo nagrek*. ⁴ Wi bakyaan̄, baṭup na n̄beeka abot aji na banfiyaaruṅ bado kado uko wi *banjañan̄ na bantohi du Yerutalem bajakuṅ. ⁵ Ukaan̄ kē banfiyaaruṅ, bakya'a ya kadun̄ ṭi pfiyyaar, abot atuma ṭum pya na n̄nuur.

Pawulu adu'ana du Matedoniya

⁶ *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uneenan̄ *Pawulu na biki agakandēraanuṅ pṭup Uṭup wi Naṣibaṭi du uṭaak wi Atiya, ukaan̄ kē bamuur aya n̄taak n̄i Frigiya na Galatiya. ⁷ Wi bañogun̄ uṭaak wi Mitiya, aṣē do na pneej Bitiniya, kē Uhaaṣ wi Yetu uṣē wo uundinan̄ baka. ⁸ Wi wi bamuuruṅ Mitiya, aya aban̄ pkēṅ pi Trowat. ⁹ Na utejan, Naṣibaṭi ahaabēṣa kēṣ kē awin̄ n̄iint̄ alon̄ i Matedoniya, kē anaṭi, aṣē ji na a : « Biin̄ Matedoniya, ṭēnkun! » ¹⁰ Wi uko waṅ uṭēpaṅ ṭēp, kē n̄ṣē bi bomandēr bomandēr pya, ṭiki n̄ṣal aji Naṣibaṭi adu'un̄ du, n̄ya n̄ṭup biki Matedoniya *Uṭup Ulil Unuura.

Du ubeeka wi Filip, Liidi afiyyaar hēnkuṅ Yetu

¹¹ Kē n̄jiinaana ulantu ṭi Trowat, abi ya ya utool du unjiw wi Famotrat. Wi nfa mambanuṅ, kē n̄ṣē ya aban̄ ubeeka wi Newopolit. ¹² Dul di di n̄pēnnuṅ aya ubeeka ulon̄ ṭi uṭaak uteek wi Matedoniya unwoon̄ katim ki

Filip. Ubeeka mēnt̄ uwo ṭi p̄sih pi Rom†. N̄ṭo da n̄nuur n̄lon̄.

¹³ Ṭi *unuur wi pnoorfēn̄ wi bayuday, kē n̄ṣē pēn̄ aya umban̄ wi kaban̄ ki katant, di n̄ṣaluṅ aji, n̄ya kawin̄ da dko dñehanaani Naṣibaṭi. N̄ṭo da aṭiini na baaṭ banyituṅ da. ¹⁴ Alon̄ ṭi baka, katimul kawo Liidi ; awo n̄naaṭ andēmanuṅ Naṣibaṭi, i ubeeka wi Tiyatira, aji waap̄ ilaañ̄ ijeenk̄al intamuṅ. Awo ṭi p̄tiinkun̄, kē Ajugun̄ aṣē haabēṣa uhaaṣ, afiyyaraan̄ uko wi *Pawulu akṭupuṅ. ¹⁵ N̄naaṭ an̄ ayeenk̄ *batit̄mu, ul na biki katohul, wi abaan̄, aṣē n̄ehanun̄ aji : « Woli naṣal aji dfiyyaar hēnkuṅ Ajugun̄ na manjoonan̄, nabi kawala ṭi katoh ki naan. » Akooṭun̄, kē n̄dinani.

Bawat bi Pawulu na Filat ukalabuṣ

¹⁶ Unuur ulon̄, wi n̄kyaan̄ dko dñehanaani Naṣibaṭi, aṣē yit na poonu alon̄ najuuk anwoon̄ na unṭaayi unjaan̄ udola aṭup uko unklun̄ kabi. Aji ṭij banka'ulun̄ itaka itum, ṭi mn̄ṭoori mi ajaan̄ ado. ¹⁷ Poonu mēnt̄ awo ṭi pṭaṣ *Pawulu na un, aṣē huuran̄ aji : « Bañaan̄ biki bawo balempar Naṣibaṭi ampeluṅ bañaan̄ bti, badiimanan̄ bgah bankñooṭanan̄ du mbuur. » ¹⁸ Wi wi awoon̄ ṭi pdo haṅ n̄nuur n̄ṭum, kē Pawulu adobi deebaṭ, akok aji na unṭaayi, « ṭi katim ki Yetu Kritt̄u, dji ipēn̄ ṭi a! » Ṭi dko mēnt̄, kē unṭaayi ubi pēn̄ pēn̄ ṭi poonu.

¹⁹ Wi bankn̄juukn̄ṭēnuṅ poonu un̄ bawinuṅ kē uko udeeni wi baka utokaa, kē baṣē mob bi Pawulu na Filat, apul pulan, añooṭ du ufeeru, baya bado baka *uruha. ²⁰ Baṭij baka du bawayēṣ bṭup baromeṅ, aji na baka : « Bañaan̄ biki, bawo ṭi pyewlēn̄ ubeeka wi nun, bawo *bayuday, ²¹ aṣē wo ṭi pjukan̄ bgah bhalu, kē un baromeṅ n̄ṣē wo n̄ēnwo kadinan̄ ba kēme kaṭaṣ ba. »

²² Kē pntuk pi bañaan̄ pajun̄ pkob bi Pawulu na Filat. Bawayēṣ bṭup baromeṅ bado kē bawohēṣ baka, afud̄ itintēl. ²³ Wi bakobuṅ baka

* 16:3 Bagrek baan̄ji baya katēmp, ṭi bayuday woli iinya katēmp baji baji injint̄i, iinkhil̄ pwo na baka.

† 16:12 Bañaan̄ banfēṭuṅ ṭi Filip baliṅ liṅ na baromeṅ.

bnuura, ašë wat baka ukalabuš, aji na bayaŋ bado katen baka bnuura. ²⁴ Wi bajakaŋ jak haŋ na nayeŋ, kē ašë bi jej jej baka atuh du meet dbaaŋšaani di ukalabuš, akiin.

²⁵ Wi utejan mnjel uñogun, kē bi Pawulu na Filat bašë wo ti pñehan akuŋ ayeeh, adëman Našibaŋi. Bakalabuš bandukiin, kē baktiink baka. ²⁶ Ti dko mēnt, kē mboš manšë šintar maakan, kē nniw ni ukalabuš ŋaklëk. Ti dko mēnt kak, kē ilëman yi ukalabuš bti išë haabša, mnkorentu kē manfēnša ti bakalabuš. ²⁷ Nayeŋ i ukalabuš anaŋaa, awin kē ilëman yi ukalabuš iwo bhaab, ašë toot kej, aŋal pfiŋ uleeful, ŋiki ašal kē bakalabuš babuuri. ²⁸ Pawulu kē ašë ŋajar maakan aji na a : « Kfiŋ uleefu! Nwo ti un bti. »

²⁹ Nayeŋ ado kē batehan bdoo, alënk akat kat ašë ti ajot ti ihoŋ yi bi Pawulu na Filat. ³⁰ Wi abaaŋ, ašë pënan baka bdig, ahepar baka aji : « Baweek, we wi nhiniin kado, kabuurna? » ³¹ Kē bašë teema aji : « fiyaarën Aju-gun Yetu, iluŋ kabuur, iwi na biki katohu. » ³² Wi wi bašaaŋ aŋup baka, ul na biki katohul bti, Uŋup wi Aju-gun. ³³ Wal mēntan wun, na utejan mnjel, kē nayeŋ aya na baka, aňow baka ijën. Kē ti dko mēnt, kē nayeŋ adolan *batitmu ul na biki katohul bti. ³⁴ Aneejan baka katohul, awul baka pde, nayeŋ aŋaŋ ul na biki katohul bti, ŋiki bafiyaar hënkun Našibaŋi.

³⁵ Wi nfa mambanun, kē bawayëš bŋup baromeŋ bašë yil bangoli baya baji na nayeŋ awutan bi Pawulu na Filat. ³⁶ Kē nayeŋ ašë ji na Pawulu : « Bawayëš bŋup baji ŋwutanan iwi na Filat, nayaan na bnuura. » ³⁷ Pawulu kē ašë ji na bangoli : « We? Bakobun ti kadun ki baŋaaŋ, un ŋnwoon baŋaaŋ banliun na baromeŋ, bē baandolun *uruha, ajejun awat ukalabuš ašë ŋal bŋup baba hënk, na byompan? Nin! Babiin bdidi baka bapënanun » ³⁸ Kē bangoli bakak, aya akakalëš bawayëš bŋup baromeŋ, kē bašë haajala, wi bameeŋ kē Pawulu na Filat bawo

baŋaaŋ banliun na baromeŋ. ³⁹ Wi wi bayaŋ akooŋ baka bamiir baka, apënan baka ti ukalabuš, ašë ñehan baka bapën ti ubeeka. ⁴⁰ Pawulu na Filat bapën du ukalabuš ašë ya du uko Liidi. Wi bayaŋ awin banfiyaaruŋ, atëŋtën baka ašë tool aya.

17

Bahaŋan bi Pawulu na Filat du Tetalonika

¹ Bi *Pawulu na Filat baŋëpna ŋbeeka ni Anfipolit, na Apoloniya, ašë ban du ubeeka wi Tetalonika. *Katoh kañehanaani ki bayuday kalon kawo da. ² Pawulu aya aneej da, jibi ajonun kado. Ado inëm iwajaŋt yi ajaki ya du katoh kañehanaani, ti *unuur wi pnoorfën kaŋëlšër na baka. Aji ŋëpna ti Ulibra wi Našibaŋi, ³ kajukan baka kakuŋ kadiiman kē : *Krittu awo i kahaj, kabot kanaŋa ti pkeŋ. Pawulu akak aji na baka : « Kē Krittu, awoon Yetu i nji kaŋupanaŋ hënk. » ⁴ Bayuday balon badinan uko wi baktupun ašë ŋaš bi Pawulu na Filat. Kē bagrek baŋum banjaan badëman Našibaŋi, baŋaš baka aŋu na baat bammeëŋaniin baŋum.

⁵ Kē bayuday balon bašë kuj baka maakan. Wi wi bayaŋ, ayitrën bawaŋ udooni balon banwoon ti igah yi ubeeka, kē banaakiir ado pntuk, ayewlën ubeeka. Baya aneej du uko Yaton, ado na pmob bi Pawulu na Filat kaŋij mon pntuk, du bdig. ⁶ Wi bayaŋ awo baanwin baka ašë mob Yaton na banfiyaaruŋ balon, apul pulan, aňooŋ du bawayëš bŋup ašë huran aji : « Baŋaaŋ biki bayewlën umundu bti, ašë ban hënkun ti, ⁷ awo bayaŋt biki Yaton. Bawo ti plaŋ bgah bi naših najeenkal, aji naših alon awoon, anwoyi katim ki Yetu. » ⁸ Wi baŋupun haŋ, kē pntuk na bawayëš bŋup bašë yewla. ⁹ Bawayëš bŋup baŋu Yaton na baka pluk, abaa wutan baka.

Pawulu na Filat baya Bereya

¹⁰ Wi utejan ubanaŋ ban, kē banfiyaaruŋ bašë do bi *Pawulu na Filat kē baya ubeeka wi Bereya.

Wi babanuŋ da, ašë ya du *katoh kañehanaani ki bayuday. ¹¹ Bañaan biki Bereya bajoob ikow apel biki Tetalonika, ŋiki baji baŋiink Uŋup wi Našibaŋi bnuura, kakak kajuk Ulibra wi Našibaŋi unuur undoli, katenna me uko wi Pawulu aŋupun ujoonani. ¹² Batum ŋi baka, na ŋi bagrek, baat bammeetaniin na biint, bafiyaar hënkun.

¹³ Wi *bayuday biki Tetalonika baŋiinkun kë baji Pawulu awo ŋi pjukan Uŋup wi Našibaŋi du Bereya, kë bakak aya da, ajun pyewlën abot awuuk pntuk. ¹⁴ ŋi dko mënt, banfiyaarun bado Pawulu kë aya umban wi bdëk bweek, bi Filat na Timote kë bašë duka Bereya. ¹⁵ Baññoŋanun Pawulu, baya na a te Atenay, ašë kak na kakuran ki Filat na Timote bataran baya baŋenka du Atenay.

Pawulu aŋiini na bañaan biki Atenay

¹⁶ Wi *Pawulu awoon ŋi pyoonk bi Filat na Timote du Atenay, anoor ŋi këš, ŋiki awin jibi ubeeka utumun iduun. ¹⁷ Ukaan kë aji teŋ du *katoh kañehanaani na *bayuday biki kabuka, na bankakun bayuday bandëmanun Našibaŋi, akak aji teŋ bŋup na bañaan bankŋëpnun du ufeeru ŋnuur bti. ¹⁸ Kë pntuk pi bame baweeke balon biki bajaan bado bapikureyen* na battoyik† bašë neej blaŋar na a. Balon kë baji : « We wi nahomp i akdolun na pŋup ba? » Kë balon baji : « Awo wo ji aŋiiniyaan ŋnton ŋyaanŋ. » Baŋup han ŋiki baŋiinka kë akŋiiniyaan Yetu, na pnaŋa ŋi pkeŋ.

¹⁹ Ukaan kë baŋij Pawulu, aŋooŋ du dko di bajaan bado « Ayeropagut‡ » di bawayëš bŋup baweeke bawoon, ašë ji na a : « ŋhinan kame pjukan phalu pi ikŋiiniyaanun pan i? ²⁰ Iko ilon yi ikjukanun iwo iyaanŋ ŋi un, kë ŋŋal kame iko yi ijakun. » ²¹ Bañaan biki

Atenay na bayaanŋ banfëŋun da, babi wo wo ŋaŋ ŋi pkakalëš na ptiink uko uhalu unwoon.

Pawulu aŋiini na bañaan du uruha uweek

²² *Pawulu anaŋa anaŋ ŋi kadun ki bawayëš bŋup, ašë ji na baka : « An bañaan biki Atenay! Dyikrën kë nawo bañaan banfiyaarun bnuura, bašibaŋi batum. ²³ Wi ŋji kapoŋun na ubeeka, dten bnuura iko yi najaan nadëman, adoo win *umeeša wi mngur§ wi badolun aji wi našibaŋi anwoon aammeŋanaa, i nadëmanun ašë wo naamme'a, ul i i ŋji kaŋupanaŋ. ²⁴ Našibaŋi anŋakun umundu na iko bti inwoon ŋi wa, awoon Ajug baŋi na mboš, aanji fëŋ ŋi iduun yi ŋaan najën abomanun. ²⁵ Akak awo aanji yeenk nin uko ulon unwoonun ŋi ŋaan najën, kawo ji anuma numa wa, ŋiki ul ajaan awul bañaan bti ubida, uhefënt, na iko bti. ²⁶ Aŋëpna ŋi ŋaan aloolan, aŋak bañaan biki ŋraaša bti, aji bafëŋ umundu. Awul andoli ŋnuurul, na dko di akluŋi kafëŋ. ²⁷ Našibaŋi ado han, bañaan bado kalaana'a, ulome bawina woli bamap mapan, babana bahilan kabi kawina. Kë ašë woha awii wi aanlow low nin alon. ²⁸ “ŋi ul i i ŋyeenkun uhefënt, apoš, awo.” ŋwo biki pntaali pi nul jibi bayeeh biki nan bajakun. ²⁹ Kë wi ŋšaan awo biki pntaali pi Našibaŋi, ŋënwo kašal kë Našibaŋi anaam ji ptu pi uwuuru, këme untaam, këme plaak, iko yi ŋaan apaŋun ŋi ušal wi nul. ³⁰ Našibaŋi aanŋo aten iko yi badolun ŋfa ŋi kapaam, ašë ji hënkun, bañaan bti, dko di bawohan, bawut pjuban. ³¹ ŋiki adat unuur ulon, wi akluŋ kado ŋiint i adatuŋ, abi awayëš umundu, pwayëš panjinŋun piš. Adiimanun kë wan uwo manjoonan wi anaŋanulun ŋi pkeŋ. »

* **17:18** Bapikureyen baanfiyaar bašibaŋi bampoŋi, bašal aji bnuura bi ŋaan bawoona ŋi pmëban uleef, kawo ŋaan anwoon aantum unoh. Bañaan bakak hënkun ŋi kapaam, aŋu baŋal unoh na pjuban pi piint, katim ki Bapikureyen. † **17:18** Battoyik bukal, bašal aji mbuur mi ŋaan, manwoona ŋi ušal, unjaan uŋon umundu, ukaan kë bawo bañaan banlowun iko itum intaanun na unoh këme iko inaaf. ‡ **17:19** Aeropagut: Dawoon bayiti bweek, bi bawayëš bŋup baweeke bajaan baŋo, kateŋ, kakuŋ kajukan bgah. § **17:23** Umeeša wi mngur :Baji bafinna untaam wi pgur ŋi umeeša.

³² Wi batiinkuŋ kē aṭiiniyaan uko wi pnaṭa ṭi pkeṭ, baloŋ babeŋa, kē bandukiin bahepar pluŋ katiinka byaaṣ bloŋ aji na a « Nŋal kaluŋ katiinku ṭi uṭup waŋ, byaaṣ bloŋ. » ³³ Hēnk di Pawulu apēnuŋ ṭi *uruha uweek. ³⁴ Bañaan baloŋ baṭaṣa, akak afiyaara. Diyonitiyut, aloŋ ṭi bawayeṣ bṭup, awo ṭi bakaŋ mēnṭan, na ŋaaṭ aloŋ kak i bajaan bado Damarit, na bañaan baloŋ kak.

18

Pawulu aṭup Uṭup Ulil Unuura du ubeeka wi Korint

¹ Wi uko waŋ uṭepuŋ, kē *Pawulu aṣē pēn du Atenay, aya ubeeka wi Korint. ² Aya aṭēnk da ŋiint aloŋ *nayuday i bajaan bado *Akila. Awo abuk utaak wi Pont, aṣē baa woona woona Itali, ul na Pritiliya aharul, ṭiki Klodiyut naṣih najeenkal aji bayuday bti bapēn du Rom. Pawulu aya, awin baka, ³ jibi awoon naboman iloona ji baka, afēṭ na baka kē baji balemp. ⁴ *Unuur wi pnoorfēn bti, aji ṭeṣṣer na bañaan du *katoḥ kañehanaani ki bayuday, kado na pdo bayuday na bagrek, bafiyaar Yetu.

⁵ Wi Filat na Timote bawoonuŋ Matedoniya, kē Pawulu aṣē bi duka duka ṭi pjukan Uṭup wi Naṣibaṭi, adiman bayuday kē Yetu awoon *Krittu na manjoonan. ⁶ Wi bayuday bajunuŋ plaṭa abot akara, kē Pawulu aṣē wentara, aṣē ji na baka : « Dba na an, nakdukiin kame, nji dwo najint piṣ, hēnkun dya du banwoon baanwo bayuday. »

⁷ Wal mēnṭan, kē Pawulu aṣē pēn da, aya du uko ŋiint aloŋ anjaan adēman Naṣibaṭi, i bajaan bado Titiyut Yuttut. Katoḥul kaṅog katoḥ kañehanaani ki bayuday. ⁸ Naweeek i katoḥ mēnt, i katim kawoon Kriṭput, afiyaar hēnkun Ajugun ul na biki katoḥul. Bañaan biki Korint batum, banktiinkuŋ Pawulu, bafiyaar hēnkun abot adolan *batitmu.

* **18:18** Woli ŋaan aneej bhoŋar na Naṣibaṭi, iji kmehna, kayiman iko ilon kabot kawo iinkpuunka te ibale ba pyiman. Pawulu abi neej bhoŋar bi plempar Naṣibaṭi, uwoon kē aampuunka wal mēnt bti, aṣē ba hēnkun ahinan kapuunka.

⁹ Unuur ulon, na utejan, Ajugun ahaabēṣ Pawulu kēṣ kē awina kē aji na a : « Wutan kalēnk, doon kaṭiini, kyomp, ¹⁰ nji dwo na iwi, nin aloŋ aankdolu do buṭaan, bañaan batum biki ubeeka wi bawo biki naan. » ¹¹ Pawulu aṭo da uṣubal na kli paaj ajukan bañaan Uṭup wi Naṣibaṭi.

Bayuday baṭij Pawulu uruha

¹² Wi Galiyon awoon nantuŋa i utaak wi Akayi, kē *bayuday baṣe wat ṭi plooman, anaṭara *Pawulu, aṅooṭ *uruha, ¹³ aṣē ji : « ŋiint i, ado na pkakan bañaan ṭi pdēman Naṣibaṭi pampaṭuŋ na bgah bi nun. »

¹⁴ Pawulu aji ahaab kateem, kē Galiyon aṣē ji na bayuday : « Woli an bayuday, nabi bi lah, akeeṣaar pa buṭaan bloŋ kēme kalat ki ŋiint i adoluŋ, kaka na pṭo katiinkan. ¹⁵ Kē wi uṣaan akak wi blaṭar, na nṭup, na itim, na bgah bi nan, nameen. Nji, kawayeṣ iko yaŋ, mēnkdo wa. » ¹⁶ Wi wi aṣaan ado kē bapēnan baka du uruha. ¹⁷ Kē baṣe kak wal mēnt bukall bti, adēpa ṭi Toten, naweeek i *katoḥ kañehanaani, akoba ṭi kadun ki uruha. Kē Galiyon aṭoha ṭuŋ ayompan mntumul.

Pawulu akak Antiyoka

¹⁸ *Pawulu aṭo du Korint ajon, abaa duk banfiyaaruŋ, agakandēr na *Pritiliya na Akila, kē bajej ulantu aya utaak wi Firi. Ado kē bapuunka bkow du pkēŋ pi Kenēray, ṭiki abi hoŋ amehna ṭfa*, ji abi ado kajej ulantu. ¹⁹ Bawala du ubeeka wi Efet, kē dul di Pawulu aduknuŋ Pritiliya na Akaliyat, aya du *katoḥ kañehanaani ki bayuday, aṭeṣṣer na baka. ²⁰ Balon bañehana aṭo da ajon, kē aandinani. ²¹ Kē wi aṣaan aya, aṣē ji na baka : « Ulille Naṣibaṭi, kaluŋ kabi ṭi an ṭi, byaaṣ bloŋ. » Wi wi aṣaan ajej ulantu du Efet. ²² Aya awala du Kaytaraya, aya Yerutalem, awul pntuk pi banfiyaaruŋ mboṣ abaa ya Antiyoka.

²³ Wi aṭoon da ṅnuur ṅlon, aṣe tool, añaay na utaak wi Galatiya, abaa ya wi Frigiya, atēṅṅen banfiyaaruṅ bti ṭi ṅtaak mēnṅan.

Apolot ajukan Uṭup wi Naṣibaṭi du Efet na Korint

²⁴ Wal mēnṅan, ke *nayuday alon i bajaṅ bado Apolot abuk ubeeka wi Alektandriya aṣe bi, aban ṭi Efet. Awo ṅiinṅ anjaki ṭiini bnuura, ammeen bnuura Ulibra wi Naṣibaṭi. ²⁵ Bajukana pṭaṣ bgah bi Ajugun bnuura. Aji ṭup na kaṭeb ki nul bti kabot kajukan uko wi Yetu unjinṅun abot atool, aṣe meha *batitmu bi *Yowan ṭañ. ²⁶ Ajun pṭup na mntēṅ ṭi *katoḥ kañehanaani ki bayuday, ke wi bi *Pritiliya na Akila batiinkuluṅ, aṣe du'a du katoḥ ki baka, ajukana bgah bi Naṣibaṭi, ajinṅana ba bnuura.

²⁷ Wi Apolot abiiṅ aṅal pya Akayi, banfiyaaruṅ batēṅṅena, aṣe piit baṭaṣ bgah, aji na baka baṭijana bnuura. Wi abanuṅ da, alemp maakan na bankakuṅ ṭi bnuura bi Naṣibaṭi, aṣiyaar. ²⁸ Hēnk, aji laṭ bayuday bnuura ṭi kadun ki bañaan, aji ṭepna ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi kadiiman ke Yetu awoon Krittū.

19

Pawulu ajukan Uṭup Ulil Unuura du Efet

¹ Wi Apolot awoon ubeeka wi Korint, *Pawulu aṭepna bgah bi inkun duuṭ, aban Efet. Aṭenk da banfiyaaruṅ balon ² aṣe hepar baka aji : « Nayeenkaara *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi i wal wi nafiyaaruṅ? » Ke baṣe teema aji : « A-a, ṅendo me me aji Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ulon uwoo. » ³ Ke Pawulu aṣe hepar baka aji : « Ke *batitmu bhoṅ bi bi nayeenkun ba? » Ke bateema aji : « Batitmu bi *Yowan. » ⁴ Ke Pawulu aṣe ji : « Batitmu bi Yowan, bawo bi banjalun pwut pjuban na pṭelēṣ ubida. Aji na bañaan bafiyaar alon anklun kabi ṭi kafetul, awoon Yetu. » ⁵ Wi batiinkun uko waṅ, banfiyaaruṅ bayeenk batitmu ṭi katim ki Yetu Ajugun. ⁶ Wi Pawulu apafun baka iṅen

ṭi ikow ke Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣe wala ṭi baka. Ke bukuṅ mēnṅ bajun pṭiini ṅṭup ṅanwoon ṅaammeṭanaa abot aṭup ṅṭup ṅi Naṣibaṭi ajakuṅ. ⁷ Bañaan mēnṅan baban iṅeen na batēb.

Kabuka ki Pntuk pi banfiyaaruṅ pi Efet

⁸ *Pawulu ado kli kwajanṅ ki ajaan aya kaneej du *katoḥ kañehanaani ki bayuday, kaṭup na mntēṅ uko wi *Pṣih pi Naṣibaṭi. Ado na pyuuj banktiinkuluṅ ke manjoonan mi mi akṭupuṅ. ⁹ Ke balon ṭi baka baṣe tam ikow, apok pfiyaar abot aben bgah bi Yetu, ṭi kadun ki bañaan. Ukaan ke Pawulu awut baka, aṣe du banfiyaaruṅ mpaṭ, aji ṭelṣer na baka ṅnuur bti du Fkoola di ṅiinṅ alon i katim ki Tiranut. ¹⁰ Ado haṅ, ajukan ṅṣubal ṅṭeb, ukaan ke bañaan bti biki utaak wi Atiya, *bayuday na bagrek, bahil atiink uṭup wi Ajugun.

Babuk Fēkewa

¹¹ Naṣibaṭi aṭepna ṭi *Pawulu ado mlagre mnweek. ¹² Udoo kak kak aji woli bajej ilēmēt keme ilaān yi abanuṅ, aṅooṭ abanan bamaakal, baji babi jeb jeb, ṅntaayi ṅatota ṭi baka. ¹³ *Bayuday balon baji bañaay na dko, kapēnan bamaakal ṅntaayi, aṣe do na pdo uko mēnṅ ṭi katim ki Yetu Ajugun. Baji baji : « Ṭi katim ki Yetu, i Pawulu akṭupuṅ dji napēn! Napēnan! » ¹⁴ Naṅenṅan naweek alon nayuday, i katim kawoon Fēkewa aka babukul paaj na alon banjayi bado haṅ.

¹⁵ [Unuur ulon], ke unṭaayi uṣe teem baka aji : « Dme Yetu abot ame Pawulu, ke an, nawo bahon ba? » ¹⁶ Wal mēnṅan, ke ṅiinṅ anneejiin unṭaayi aṣe rēta ṭi baka, awat. Akob baka, ke bamatkabaari, aṭi apēn ṭi katoḥ byiṣu. ¹⁷ Wi bayuday na bagrek banfētun du Efet batiinkun uko waṅ, aṣe lēnk maakan, abot adēman katim ki Yetu Ajugun. ¹⁸ Bañaan baṭum bafiyaar, abi apeet buṭaan bi badolon ṭi kadun ki bañaan. ¹⁹ Ke baṭum bambiinṅ ado dayaamu, baṭij ṅlibra ṅi baka aṭonkrēn, atēr ṭi kadun ki bañaan. Wi batenuṅ preeṣ pi ṅlibra mēnṅ, ke pawo

itaka itum itum. ²⁰ Kë hënk di di, ti mnhina mi Ajugun, Uṭup wi Naṣibaṭi kë ukmeetana meetana pya kë banfiyaarun babot atum tum.

Pnjom pweek panwoon du Efet

²¹ Wi iko yan iṭepun, kë *Pawulu aṣë ṣal aṭu na pya Yerutalem, kaṭepna Matedoniya na Akayi. Aṣë ṣal aji : « Woli dluṅ aya, aban Yerutalem, kawo kaya ubeeka wi Rom. » ²² Wi wi aṣaan ayil du utaak wi Matedoniya, batëb ti banjaan baṭënka, Timote na Erattut, kë ul aṣë duka kak nṅuur nṅon ti utaak wi Atiya.

²³ Wal mënṅan wi wi bgah bi Yetu baṭijun pnjom pweek. ²⁴ Kë ñiinṅ alon naṭak i katim ki Demetriyut, aṣë wo wal mënṅ da, aji ṭak iduun impoṭi yi unṭaam, innaamun ptu pi naṣibaṭi ñaaṭ anwoon Artemit. Ñiinṅ mënṅ aji wul baṭak batum ulemp kë baji badeena bnuura. ²⁵ Demetriyut adu baka bti, na baṅaan balon banklempun ulemp utënṅ wi nul, aṣë ji : « Babuk bi-inṅ, name kë ulemp wi njaan nṅdo wi, uwoon pyok pi nun. ²⁶ Kë naṣë win abot atiink uko unṅṭepun, Pawulu un aji baṣibaṭi banṭaknaaniin iñen yi baṅaan baanwo baṣibaṭi na manjoo-nan. Ahinan akakan ti udolade wi nul pnṅuk pi baṅaan, mënṅ ti Efet ti ṭañ da, ma ti kaya pba utaak wi Atiya bti. ²⁷ Ahinan katokun ulemp, kabot kapoṭan kadun ki naṣibaṭi ñaaṭ naweek, katiinkṭën pdëm pi nul. Ul i baṅaan bti biki Atiya na biki umundu bti bajaan badëman. »

²⁸ Wi baṅaan bukuṅ batiinkun uko wan, aṣë deebaṭ ajun phuuran aji : « Artemit i nja biki Efet adëmi. » ²⁹ Uundo jon, kë ubeeka bti uṣë wo pṅaat njaat. Kë badëpa ti bi Gayut na Arittarkut, bamatedoniya bankyaanṅun na Pawulu, aṅooṭ du bayiti bweek bi utaak. ³⁰ Pawulu aṅal pneej kaṭiini na baka, kë banfiyaarun Yetu baṣë neenana. ³¹ Banoh Pawulu balon, balempar naṣih baweek du Atiya, bado yil yil aji bajaka awut kado na pwinana du bayiti.

³² Wal mënṅ baṅaan bti du bayiti bayewlaa, kë pṅaat patumi. Balon bahuuran wi, kë balon bakhuuran ulon. Kë batum, baando me me uko unṅijun baka. ³³ *Bayuday kë baṣë wuukar ñiinṅ alon, i katim ki Alektandër, kadun, kë balon baṭupa uko wi akyaan kakakalës. Alektandër ado kë baṅaan bayompi, ahilna aṭup. ³⁴ Baṅaan bayikrën kë awo nayuday, aṣë huuran bti aji : « Artemit i nja biki Efet, adëmi. » Bahuuran han ado nṅwoori nṅëb.

³⁵ Nantunja i ubeeka ado baṅaan wal mënṅ kë bayompi, aṣë ji na baka : « An baṅaan biki Efet, jëm umundu bti ume kë ubeeka wi Efet ujaan uyeṅ kadun ki Artemit naweek na ptu pi nul panwoonun baṭi i? ³⁶ Kë wi nameen kë ñaan aanhinanun plaṭ uko wan, nawo kaṭoora, kaṣal bnuura ji nabi nado kado ukoolan. ³⁷ Naṭij biinṅ biki, bë baambaan kakiijan du kadun, këme akar naṣibaṭi ñaaṭ i nun. ³⁸ Hënkun, woli Demetriyut na baṭak batënṅul baka ka uko wi bak-keṣaari, *uruha wii wi, kë bawayëṣ bṭup biki biki. Bayaan bakeṣaar baka. ³⁹ Woli nanuma pkeṣaar uko ulon kak, uruha uweek uwo da, un-jaan ujinṅan bṭup. ⁴⁰ Name'aara kë bahinan nṅa di kataparun na manjoo-nan, kaji nṅpataṅaa, kabot kafan ti uko unṅepun nṅa di i? Nënhinanun kaṭup uko unkayi kë nja nyit bti hënk. » Wi nantunja aṭiiniin aba, aṣë do baṅaan kë bawayṣëri.

20

Pawulu aya Matedoniya na Gret

¹ Wi pṅaat paṭañun, kë *Pawulu aṣë do kë bayitrën banfiyaarun ti Yetu, atëṅṅën baka. Wi wi aṣaan aduk baka, aṣë tool pya, ajeṅ bgah bi Matedoniya. ² Amuur utaak mënṅ, atëṅṅën banfiyaarun, abot aṭiini na baka ajon abaa bi ban Gret. ³ Pawulu aṭo du Gret kli kwajanṅ. Wi atoolun pjeṅ ulantu, kaya utaak wi Firi, kë baṣë ṭupa aji *bayuday babomandër pdola buṭaan. Kë aṣë guban, akakna

Matedoniya. ⁴ Pawulu agakandër na Fopater, abuk Pirut i ubeeka wi Bereya, na Arittarkut na Tekundut biki ubeeka wi Tetalonika, Gayut i ubeeka wi Derbe, na Timote, na Tihik, na Trofim biki utaak wi Atiya. ⁵ Biinṭ bukuṅ mēnṭan, bajotun kadun, ayoonkun du Trowat. ⁶ Kē un, ṅṣē jej ulantu du pkēṅ pi ubeeka wi Filip, wi *ufettu wi ipoom indaṭ uṭēpuṅ. Wi ṅnuur kañeen ṅaṭēpuṅ, kē ṅya ṭēnk baka du Trowat aṭo da kanēm kapēb.

Pawulu anaṭan ṅaaṅ ankeṭuṅ du Trowat

⁷ Unuur uteek wi kanēm, kē ṅṣē yi-tiir pa pfaaṣiir kapoom*. Kē *Pawulu aṣē ṭup na bañaaṅ, te mnjel ṭiki aṭu na pya na nfa. ⁸ ṅkaniya ṅtum ṅatehan wal mēnṭ du meṭ di bko duuṭ, di ṅyitiiraanuṅ. ⁹ Kē nduba alon aṣē wo da, i bajaṅ bado Ewutikuṭ, anṭoon ṭi ujaneel ulon atiink Pawulu. Kē Pawulu aṣē ṭiini, ajon maakan ṭi bṭup, kē nduba adobi yinṅēt. Wi anoyēnṭuṅ, adoo ront, aṣē buurna du uṣobra uwajanṭēn ajot. Wi bawaliin atena, ado na pnaṭana, aṣē ṭēnk kē adobi keṭ. ¹⁰ Kē Pawulu aṣē wala, anṭup ṭi napot, amooka aṣē ji na bañaaṅ: « Nawutan kalēnk, awo najeb. » ¹¹ Wi wi akakuṅ bko duuṭ, afaaṣiir ipoom na baka, kē badee. Wi aṭiiniṅ te mnjinṭ, aṣē ya. ¹² Kē bañaaṅ baṣē ṭiis na nduba najeb un, alilan bnuura.

Pawulu awoona Trowat aya Milet

¹³ Wi wi ṅṣaaṅ ajot kadun, ajej ulantu, pya Atot, di ṅwoon i pya kajijna *Pawulu, ṭiki apoṣ poṣ aya da. ¹⁴ Wi ṅyituṅ du Atot, aṣē jija ṭi ulantu, atool pya ubeeka wi Mitilena. ¹⁵ Wi ṅbanuṅ da, akak aṭēp na ulantu, kē wi unuur ujintuṅ kē ṅṣē ṅog unjiw wi Hiyot, aban unjiw wi Tamot ṭi unuur utēbantēn, ṭi uwajanṭēn kē ṅban ubeeka wi Milet. ¹⁶ Pawulu aji aṭēp ṭēp Efet aankpant ṭiki aannal pjon ṭi utaak wi Atiya. Ataran pban Yerutalem woli ahinani ji unuur wi ufettu wi *Pentakot udo kaban.

Pawulu aṭiini uyaani na bantohi biki banfiyaaruṅ biki Efet

¹⁷ *Pawulu awo ṭi Milet, aṣē yil, kē badu bantohi biki pntuk pi banfiyaaruṅ pi Efet. ¹⁸ Wi babanuṅ, kē aṣē ji na baka : « Nawin jibi ṅṭo'i na an du unuur uteek wi ntapnuṅ kahoṭ ṭi utaak wi Atiya. ¹⁹ Dlempar Ajugun, awalan uleef naan awooni, ahaj ṭiki *bayuday balon babomandēr pdolēn buṭaan. ²⁰ Mēmmanan nin ukoolan, uko wi nawoon i pme bṭi, dṭup abot ajukanan wa, ṭi kadun ki bañaaṅ na du itohan. ²¹ Dṭup bayuday na banwoon baanwo bayuday aji bawut pjuban, bakak ṭi Naṣibaṭi, bafiyaar Yetu Ajugun. ²² Kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē wuukēn hēnkuṅ pya Yerutalem, bē mēmme, uko wi nji kayaaṅ kaṭēnk da. ²³ Dbubara me kē ubeeka wi nji kayahaṅ, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uji uleṣanarēn, kē ukalabuṣ na mhaj mawo da ayoonkēn. ²⁴ Kē ṅṣē ṣal aji mnwo mi naan, manwo mndaayanaan, bubara ndo ulemp bṭi wi Yetu Ajugun ajakuṅ ndo te uba, unwoon pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi bnuura bi Naṣibaṭi.

²⁵ « Dbi ṭi an ṭi, aṭiiniyaan *Pṣih pi Naṣibaṭi, aṣē me kē naankak aluṅ kawin keṣ ki naan. ²⁶ Ukaṅ kē nṭupan ṅṭa hēnk : Ddo wi nhilanuṅ bṭi pa an, woli naanduk ate pjukan pi naan faan, dwent iñen yi naan. ²⁷ Dṭupan iko bṭi yi Naṣibaṭi ajakuṅ mbi nṭupan bē mēnduk duk nin ulon. ²⁸ Nalipariin ṅlefan, na batani bṭi bi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwulanaṅ, aji nado kayeṅ. Namēbaan banfiyaaruṅ Naṣibaṭi biki bnuura. Yetu atul pñaaṅ, pbuuranaan pntuk pi nul. ²⁹ Dme kē woli dyaa bañaaṅ banjooṭuṅ ji ṅwuṭ baluṅ kabi pdo batani buṭaan. ³⁰ Balon ṭi an badoo luṅ kawo ṭi ṅṭilan, kado kawuuk banfiyaaruṅ Yetu balon baṭaṣ baka. ³¹ Nakeerin nawo bten! Nakak naleṣ uko wi : Ddo ṅṣubal ṅwajanṭ, aji kaleṣanan pnak na utejan, kadoo kawooni.

³² « Hēnkuṅ ddukan ṭi iñen yi Naṣibaṭi, uṭup wi bnuura wi nul

* 20:7 Natenan ṭi Ulemp 2.42.

ubot uwo na an. Uṭup mēntṭ uhinan kaṭijan pntuk pi banfiyaaruṅ. Ṭi uṭup mēntṭ kak, Naṣibaṭi ahinan kawul iko inuura yi ahankuṅ pa banwoonṅ biki nul. ³³ Wi nwoonṅ ṭi, mēññebar untaam wi ñaaṅ alonṅ, kēme uwuuru, kēme imiṣa. ³⁴ Name bnuura, dlemp lemp na iñen yi naan, kē ṅklempaṣaana nji na biki ngakandēraanuṅ. ³⁵ Ddiimanan na ṅnuur bti na dko bti : Hēnk di di ñaaṅ ajaṅ alemp, kaṭēnkna bajuuk. Kē nakak awo i kaleṣ uko wi Ajugun Yetu ajakuṅ ul ṭi uleeful : “Mnlilan manwoona ṭi pṭen, apel ṭi pyeenk.” »

³⁶ Wi Pawulu aṭiiniṅ aba, aṣē ṅup na baka, añehan Naṣibaṭi. ³⁷ Kē bañaaṅ bti baṣē wooni, amook Pawulu ṭi pwayṣēr na a. ³⁸ Uko unkaṅ kē bajooṭan maakan, uwoonṅ wi ajakuṅ na baka : « Naankak aluṅ kawin kēṣ ki naan. » Wi wi baṣaaṅ aṅooṭana te du ulantu.

21

Pawulu aya Yerutalem

¹ Wi ṅdukuṅ bantohi biki Efet ṭuṅ, aṣē ya utool na ulantu, te unjiw wi Kot. Unuur utēbantēn, kē ṅban pkēṅ pi Rodet, awoona da, aya ubeeka wi Patara. ² Wi ṅbanuṅ da, ṅṭēnk ulantu undeki na utaak wi Feniti, kē njej wa aya. ³ Nya adoo ten unjiw wi Kiprut, aṣē duk wa ṭi kañen kamayu ki nun aya umbaṅ wi utaak wi Firi. Nwala du pkēṅ pi Tir, ṭiki dul di di ulantu ukjiṣaanuṅ iko yi ujijuṅ. ⁴ Du Tir nya ṭēnk banfiyaaruṅ Yetu, aṭo na baka kanēm kapēb. *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwuuk baka, kē baṣē ji na *Pawulu : « Kya Yerutalem. » ⁵ Wi ṅṭēpanuṅ kanēm, aṣē ṭool na bgahun. Bañaaṅ bti kē bañooṭanuṅ, aṭu na baaṭ na bapoṭ, aṭēpan ubeeka. Wi wi ṅṣaaṅ aṅup ṭi kabaṅ ki bdēk bweek añehan Naṣibaṭi. ⁶ Wi ṅbaaṅ, aṣē wayṣēr na baka, apaya ṭi ulantu, kē banfiyaaruṅ Yetu bukuṅ bakak itoh yi baka.

⁷ Nbaañṣaan pyaanṭ pi nun na ulantu wi ṅwoonuṅ ubeeka wi Tir,

aban ubeeka wi Ptolemayit. Wi ṅbanuṅ da, nya wul banfiyaaruṅ Yetu mboṣ, aṭo unuur upēb na baka. ⁸ Wal wi unuur ujintuṅ, kē ṅṣē ṭool aya, aban ubeeka wi Kayṭaraya. Nya wala du uko Filip, naṭup *Uṭup Ulil Unuura. Filip mēntṭ awo alonṅ ṭi biki babiṅ adat du Yerutalem, bado kaṭēnk *banjañan*. ⁹ Awo na beegani babaakēr, banwoonṅ baaniimaa, banjaki *baṭupar Naṣibaṭi. ¹⁰ Wi ṅwoonṅ da ado ṅnuur, kē Naṭupar Naṣibaṭi alonṅ andu'aniṅ Agabut aṣē wooka Yuda, aban da. ¹¹ Agabut mēntṭ abi awinun, aṣē jej katēl ki Pawulu, atan ihoṭul na iñenul na ka, aṣē ji : « Uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakuṅ wii wi : Hēnk di di *bayuday du Yerutalem bakluṅ katan ajug katēl ki. Baluṅ kawula banwoonṅ baanwo bayuday. »

¹² Wi ṅṭiinkuṅ uko waṅ, un na banfiyaaruṅ biki Kayṭaraya, ṅkooṭ Pawulu awut kaya Yerutalem. ¹³ Kē Pawulu aṣē teemun aji : « we wi nabaan awooni ba, atokēn uṣal? Nji, katim ki Yetu Ajugun kakēṣ nwut batanēn bafiṅ du Yerutalem. » ¹⁴ Wi ṅwoonṅ ṅēnhilan pneenana, aṣē wuta, aji : « Uwoon jibi Ajugun ajakuṅ! »

¹⁵ Wal wi ṅṭēpanuṅ ṅnuur ṅlonṅ, aṣē bomandēr, aṭool pya Yerutalem. ¹⁶ Banfiyaaruṅ Yetu baloṅ biki ubeeka wi Kayṭaraya kē bañooṭanuṅ. Bañooṭanuṅ du uko ñiintṭ alonṅ anjoni nfiyaar Yetu, i katim ki Mnatoṅ, anwoonṅ i unjiw wi Kiprut. Kē du katohul di di ṅfērnunṅ.

Pawulu ayit na bantohi biki Yerutalem

¹⁷ Wi ṅbanuṅ Yerutalem, banfiyaaruṅ babi akitun na mnlilan. ¹⁸ Unuur utēbantēn, kē *Pawulu aṣē bi na un, kē nya uko Yakob. Dul di di bantohi biki pntuk pi banfiyaaruṅ bti bayituṅ. ¹⁹ Pawulu awul baka mboṣ, aṣē ṭup baka bnuura iko bti yi Naṣibaṭi aṭēpnunṅ ṭi a ado du banwoonṅ baanwo bayuday. ²⁰ Wi bantohi batiinkuṅ uko waṅ, badēman Naṣibaṭi aṣē ji na Pawulu : « Ayiṭun iwini, *bayuday

✧ 21:8 Ulemp 6.5; 8.5-40.

batum batum bafiyaar hënkun Yetu Ajugun, akuŕ aŕaş bti *Bgah bi Moyit bnuura. ²¹ Kë wi baktupun baka ti iwi wii wi : baji iwi iji kjukan bayuday bti banwoon du nŕaak nmpaŕi aji bawut pŕaş Bgah bi Moyit. Baji iji kji na baka, bawut pwalan bapoŕ *katëmp, bawut pŕaş bgah bi bayuday. ²² Kë nbaa do do hum ba? Bamehaara me kë iwo ti. ²³ Dolan uko wi nêkjakiin: Nwo ti na biinŕ babaakër banhoon amehna*. ²⁴ Yaan na baka, iya idolan bañow, ilukar baka, başë bahilan bapuunk ikow. Hënk bañaan bti bameena kë iko yi baktupun ti iwi bti iinwo manjoonan, başë bawin kë iwi kak iji kŕaş *Bgah bi Moyit. ²⁵ Kë banwoon baanwo bayuday aşë fiyaar hënkun Yetu, npiit baka uko wi ndinanun: Nawutan kade uyemaŕ wi mngur, nŕtaam nanketun kë pñaak paantulaa. Nawutan pjuban pi piinŕ. »

²⁶ Unuur utëbantën Pawulu kë aşë ya na biinŕ babaakër bukun, ajun bañow na baka. Aşë ya du *Katoh Kaweek ki Naşibaŕi. Aŕup unuur wi baklun kayit kaji andoli kado bŕenjan bi nul, woli bañow baŕëpi.

Bañaan biki Rom bamob Pawulu du Katoh Kaweek ki Naşibaŕi

²⁷ Wi nnuur paaj na ulon ni bañow nãoganun pba, kë *bayuday balon biki utaak wi Atiya başë win *Pawulu du *Katoh Kaweek ki Naşibaŕi, aşë naakrëna na pntuk pi bañaan bti, kë bamoba. ²⁸ Wi bamobulun aşë huran aji : « An bañaan biki *Itrayel naŕënkun! Niinŕ anjaan aŕup wi nja uwuŕaan ti bañaan na dko, ti *Bgah bi Moyit na ti Katoh ki Naşibaŕi ki, awi. Adoo beeh beeh aŕij balon banwoon baanwo bayuday ti katoh ki, aŕopan dko dyimanaan di. » ²⁹ Baŕup hanŕ ŕiki bawin Trofim i Efet, kë agakandër na Pawulu ti ubeeka, aşë ŕal aji Pawulu aneej na a du Katoh ki Naşibaŕi.

³⁰ Kë phomp paniink ubeeka bti, bañaan kë babi pntuk, abi añaan

* **21:23** Woli ñaan amehna, iji khon Naşibaŕi uko ulon, hënk di di bajaan babeeb ŕfa Naşibaŕi këme woli ñaan aŕal pñehan Naşibaŕi uko ulon, iji kdo hanŕ kak. † **21:31** Naşih mënt aşih bangoli iñeen week nyaaş iñeen (1000).

Pawulu, apul pulan apënana bdig aşë dët ilëman. ³¹ Kë balon banal pfiña. Wal mënt kë başë yil du naşih i bangoliŕ biki Rom, aji na a ubeeka wi Yerutalem bti uyewlaa. ³² Ti dko mënt, kë naşih adu bangoli balon baweek na balon ŕun, aşë mintar pntuk mënt. Wi bañaan bawinulun na bangoli, aşë ŕañan pkoba. ³³ Kë naşih i bangoli aşë bi ti Pawulu, amëbana, aşë do kë batana na ktal ktëb ki mnkorentu aliintan. Wi wi aŕaan ahepar aji : « Niinŕ i awo ahon ba? Abaa do do we ba? » ³⁴ Balon ti pntuk baji bahuuran wi, bukundi kahuuran wi moŕ. Bañaan baŕaat pŕaat paŕ kë naşih i bangoli aanhilan ame uko unŕepun na manjoonan, aşë ji baŕija du katoh kaweek kambigun na pmboş pkëm. ³⁵ Bado na ppayan Pawulu ajeja jej ahilna abuur pntuk pankşookulun. ³⁶ Bañaan bti bataşa aşë huuran aji : « Nfiña! »

Pawulu aŕup bañaan aji aanjubani

³⁷ Wi bangoli bakñootun *Pawulu du pŕih, kë aşë hepar naşih i baka, aji : « Dhil kaŕupu uko ulon i? » Kë ateema aji : « Mbeeh! Ite uŕup *ugrek i? » ³⁸ Mënt iwi keeri iwoon niinŕ i Ejiptu ampataŕiin ti nnuur nlon ŕun, aŕëp du *pndiis na balat iñeen week nyaaş iñeen nbaakër (4000). » ³⁹ Kë Pawulu aşë teema aji « Nji dwo *nayuday abuk ubeeka wi Tartuŕ, du utaak wi Filitiya. Dwo abuk ubeeka ummeŕaniin. Dkooŕu kooŕ, ŕenaan nŕiini na bañaan. » ⁴⁰ Wi naşih i bangoli adinanun, kë Pawulu aşë naŕ du bko duuŕ atar baka kañen. Wi bañaan bayompun bti, kë aşë ŕiini na baka na uŕup *uhebëre aji :

22

¹ « An batënt naan na başin naan, natiinkan uko wi nji kaŕupun pa pyenjan uleef naan. » ² Wi batiinkun kë aŕiini na baka na uŕup *uhebëre, kë başë yomp juk, atiinka. Kë *Pawulu

aşë ji : ³ « Nji, dwo *nayuday, ambuknaaniin ubeeka wi Tartut, du utaak wi Filitiya, aşë kuşnaana ti ubeeka wi. Gamaliyel ajukanaanun bnuura bgah bi başınun, ajinţan. Dbi wo űaaű aűalun maakan uko wi Naşibaţi ji an bti nţa hënk. ⁴ Dbi ji kahajan banjaan baţaş bgah bi Yetu, te kadoo fiű, kamob biinţ na baat kawat ukalabuş ⁵ kę *naşih i baţenjan na biki pntuk pi bantohi bawo bamaar. Ddoo yeenkna yeenkna du baka, uworda umpiitun pa bayuday biki Damat, kaya da kamob banfiyaarun Yetu, kaţij ti *uruha ti Yerutalem ti, pa bakob baka. »

Pawulu akakalęş jibi akakun ţi bgah bi Yetu

⁶ « Unuur ulon, kaya mndiin unuur, wi nji kayaan adoo űog Damat, ti dko męnt, kę bjeehi bloű bweek banwoonun baţi başë bi aguręn, ajeehanaan. ⁷ Kę njot ti mboş aşë tiink pdiim ploű kę pakji na nji : “*Fawul! Fawul! we ukaan kę ikhajanaan ba?” ⁸ Kę nşë teem aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kę pdiim pateem aji : “Dwo Yetu i *Nataret, i ikhajananun.” ⁹ Baűaaű biki űkyaanun bawin bjeehi bnuura, aşë wo baantiink pdiim panktiiniin na nji. ¹⁰ Kę nşë hepara aji : “Ajugun, kę we wi nşaan awo i kado ba?” Ajugun kę aji : “Naţiin ineej Damat, baya kaţupu da uko wi Naşibaţi ajakun ido.” ¹¹ Batęnt naan bamębanaan męban ti kaűen, aneejanaan Damat, űiki bjeehi bweek batokęn kęş. »

¹² « Niinţ aloű anwoon Ananiyat kę aşë wo da. Awo űaaű anjaan aţaş Naşibaţi na bgah bnuura, i *bayuday bti banfęţun da bamaganun. ¹³ Ananiyat abi pwinęn, aşë ji : “Fawul ayiţ naan kakan ido kawin.” űi dko męnt, kę nkak awin, abot awina. ¹⁴ Kę Ananiyat aşë ji na nji : “Naşibaţi i başınun, adobi datu dat pa ime kanuma ki nul, iwin űaaű Natool, ibot itiink uţup umpęnnun űi mntumul. ¹⁵ Iwi ikwoon namaar i nul ti kadun

ki baűaaű bti ti uko wi iwinun abot atiink. ¹⁶ Ibaa yoonk we hęnkun ba? Naţiin iyeenk *batitmu, ipekadu yi nu ipęnna woli itimana.”

Naşibaţi ayil Pawulu du banwoon baanwo bayuday

¹⁷ « Wi nkakun Yerutalem, awo du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi aűehana, kę Naşibaţi aşë haabęşaan kęş ¹⁸ kę nwin Ajugun, kę akji na nji : “Taraan! Pęnan ti Yerutalem hęnkun, űiki baankdi ptiink uko wi imaarun abot awin unţaanun na nji.” ¹⁹ Kę nşë teema aji : “Ajugun, baűaaű biki bame bnuura kę dji kaűaaű na *itoh iűehanaani, kawat baűaaű banfiyaarun Yetu ukalabuş, kabot kado bakob baka. ²⁰ Kę wi pűaak pi Tefan ankeţariin patuliin kę nji mmaar da adinan wa abot ayen imişa yi banfiűulun.” ²¹ Wi wi Ajugun aşaan ajakęn : “Yaani, dyilu dko dlow, du banwoon baanwo bayuday.” »

Pawulu na naşih i bangoli

²² Wi *bayuday batiinkun *Pawulu kę adoo űup uko waű, kę başë huuran maakan aji : « Nabiin űfiű űaaű i, aanwo i kawo ti dko. » ²³ Wi bakhuuranun, afęl iyeti yi baka bko duuţ* abot akuyęş pdępalęn, ²⁴ kę naşih i bangoli aşë do kę baűooţa du katoh kaweek kambigun na pmbos pkęm. Aji bakoba na itintęl, aţupna uko un-kayi kę baűaaű bakhuura hęnk. ²⁵ Wi bapiinţananun Pawulu kakob, kę aşë ji na naweek i bangoli iűeen-week anaţun da : « Naşal aji pmob űaaű anliűun na baromeű kakob na itintęl bę aandobi dolan uruha uwo ti bgah i? » ²⁶ Wi naweek i bangoli atiinkun uko waű aşë ya du naşih i bangoli, akakalęşa wa. Aşë jaka aji : « Iwin uko wi inaluű lah pdo? űiinţ i aliű na baromeű. » ²⁷ Kę naşih i bangoli aşë ya du Pawulu, ahepara aji : « űupan, iwi iliű na baromeű i? » Kę ateema aji : « Hęnk da na manjoonan. » Naşih i bangoli kę aşë jaka : ²⁸ «

* **22:23** űi bayuday pűel bayeti kęme kamişa bko duuţ pajaan payuuj kę unwoon kęme uko ulon wi űaaű adoluű uţęp uţęp.

Nji, dluk luk itaka itum, abaa hil alin na baromeŋ. » Kë Pawulu ateema aji : « Kë nji, nşë buka buka alin na baromeŋ. » ²⁹ Banwoon biki pkoba pa aŋiini balowa ŋi dko mēnt, kë naşih i bangoli aşë lēnk wi ameeŋ kë Pawulu i atanuŋ hēnk, alin na baromeŋ.

Baŋij Pawulu du uruha uweek

³⁰ Wi nfa mambanuŋ, kë naşih i bangoli aşë do kë bafēnēş *Pawulu aşë du *baŋeŋan baweek na pntuk pi bawayēş bŋup *bayuday, ŋiki aŋal kame na manjoonan uko wi baŋaan baktaparuluŋ. Wi wi aŋaan adola kë abi anaŋ ŋi kadun ki baka.

23

¹ Wi wi *Pawulu aŋaan ajaban bawayēş bŋup *bayuday kēş aşë ji : « An bayiŋ naan, uhaaş uwo ujint na nji ŋi mnwo mi naan ŋi kadun ki Naşibaŋi te nŋa di. » ² Kë *naşih i baŋeŋan anwoon katim ki Ananiyat aşë ji na bannaŋuŋ ŋi kadunul bakoba ŋi mntum. ³ Kë Pawulu aşë ji na a : « Iwi nataaki i*, Naşibaŋi aluŋ kakobu na manjoonan. Iŋo ŋuŋ aji iwayēş jibi Bgah bajakuŋ, abaa kak aji na baka bakobēn. »

⁴ Biint bannaŋuŋ aŋog Pawulu kë başë jaka : « Ikar kar naşih i baŋeŋan Naşibaŋi! » ⁵ Kë Pawulu aşë teem aji : « Babuk biint mēmme aji awoon naşih i baŋeŋan. Baŋup ŋi Ulibra wi Naşibaŋi aji : “*Nāaŋ aanwo kaŋiiniyaan uko wi naşih i utaak wi nul buŋaan.*” »

⁶ Wi Pawulu awinuŋ kë baloŋ ŋi pntuk pi bawayēş baweek bawo *bataduk, kë baloŋ bawo *bafaritay, kë aşë huuh aji : « An bayiŋ naan! Dwo nafaritay, abuk bafaritay. Baŋijēn *uruha ŋi, ŋiki dhaŋ aji bankeŋuŋ baluŋ kanaŋa ŋi pkeŋ. » ⁷ Wi ajakan jak haŋ, kë bafaritay na bataduk başë jun pŋom, abot apaŋşēr. ⁸ (Bataduk başal aji bankeŋuŋ baankluŋ kanaŋa ŋi pkeŋ, kë nwanjuŋ na nŋtoŋ nŋaanwoo, kë bafaritay başal aji iko mēnt iwoo.) ⁹ Pŋaat kë pabi dēma dēm, kë *bajukan

Bgah bafaritay baloŋ banaŋa aŋoman aji : « Nŋenka nin uko utapar ŋiint i. Om untoŋ kēme *uwanjuŋ udoo ŋiini na a. »

¹⁰ Pŋom padēm pdēm paŋ, kë naşih i bangoli adoo ŋi babi bakit kitan Pawulu, aşë ji na bangoli bawala baya bapēnana ŋi ptoof pi baka, baŋija katoh kaweeek kanyenaniin.

¹¹ Utejan mēnt, kë Ajugun aşë naŋ ŋi kadun ki Pawulu aji na a : « Mēbaan iliint! Iŋiiniyaan katim ki naan ŋi Yerutalem ŋi aşë wo kak i kado haŋ du Rom. »

Bayuday baŋal pfiŋ Pawulu

¹² Wi unuur ujintuŋ, kë *bayuday baloŋ başë tiinkar. Bahoŋ amehna aji baankde baankdaan bē baanfiŋ *Pawulu. ¹³ Bantiinkaruŋ haŋ bapel iŋeen nbaakēr. ¹⁴ Wi wi baŋaan aya du *baŋeŋan baweek na bantohi aji na baka : « Nhoŋ amehna aji nŋenke nin ukoolan te wi nŋkfiŋaŋ Pawulu. ¹⁵ Hēnkuŋ an ŋi katim ki pntuk pi bawayēş bŋup baweek, nayilan du naşih i bangoli naji na a aŋijan Pawulu, nadaar naji naŋal kame bnuura uko wi adoluŋ. Kë un, nŋdobi bomandēr bomandēr pa pfiŋa ji abi ado kaban ŋi. »

¹⁶ Wi naŋaşa aloŋ ayimi Pawulu atiinkuŋ uko waŋ, aşë ya du katoh kaweeek kambiguŋ na pmoş pkēm, aneej da aŋupa. ¹⁷ Wi wi Pawulu aŋaan adu naweeek aloŋ i bangoli iŋeen-week, aji na a : « Nŋoŋan naŋaşa i du naşih i bangoli, aka uko uloŋ wi pŋupa. » ¹⁸ Kë naweeek i bangoli aŋoŋ naŋaşa du naşih i baka, aşë ji na a : « Pawulu nakalabuş adu'ēn akooŋēn aji nŋiju naŋaşa i, aka uko uloŋ wi pŋupa. » ¹⁹ Kë naşih i bangoli aşë mēbana ŋi kaŋen apēn na a kë bagaagi aşë jaka : « We wi inaluŋ pŋupēn? » ²⁰ Kë naŋaşa aşë jaka : « Bayuday baŋiinkar aji babi pheparu iŋij Pawulu faan du pntuk pi bawayēş bŋup baweek, baji baŋal kadaar kaji baŋal kame uko wi adoluŋ. ²¹ Kdinan baka uko waŋ,

* **23:3** Pawulu ahoŋ ajaka « iwi uniw ufaaŋŋaan wuŋ » uwo wo ji aŋal kadiimanaan baŋaan kë Ananiyat aji daar kala pwo nanuura ŋi bdig aşë wuŋ du kaŋēb meeŋ, awo kataaki.

ṭiki bañaan bampelun iñeen n̄baak̄er bamena dko dlon, ayoonka. Ba-
hoñ amehna aji baankde nin kadaan
bē baanfin Pawulu. Babomand̄er
h̄enkuñ aba, ayoonk yoonk idinan. »
²² Kē nañih i bangoli ašē jaka awut
kaṭup nin alon kaji aṭupa uko m̄ent̄,
ašē wutan naṭaṣa kē ayaa.

*Bañoof Pawulu du ubeeka wi
Kaytaraya*

²³ Wi wi nañih i bangoli ašaan adu
bawee batēb biki bangoli iñeen-week
aji na baka : « Nabomand̄eran na
bangoli iñeen-week nyaaš n̄tēb (200),
na bajug n̄mp̄el̄ent̄ iñeen paaj na ulon
(70), na bangoli iñeen-week nyaaš n̄tēb
(200) biki ijan, naya Kaytaraya n̄ta di
woli n̄woori kañeen kalon n̄i utaakal
n̄akobi. » ²⁴ Nabomaan n̄mp̄el̄ent̄
nañoofna *Pawulu, ahilna aban najeb
du Felit nantun̄a. ²⁵ H̄enk kē nañih i
bangoli ašē piit Felit aji :

²⁶ « Iwi Felit nantun̄a naweeek, n̄ji,
Klodyut Lityat dpiitun̄ awulu mboš.
²⁷ *Bayuday bamob n̄iin̄t̄ i an̄al p̄fiña,
kē n̄šē bi na bangoli naan abuurana,
ṭiki baṭup̄en aji alin̄ na baromen̄. ²⁸ Wi
n̄jalun̄ p̄me uko wi ajubanun̄ ašē
n̄ooṭa p̄ntuk pi bawayēš bṭup̄ baweeek
pi baka. ²⁹ Wi wi n̄šaan ayikr̄en kē
uko wi baktaparulun̄ utaān̄ na bgah
bi baka, bē baanka ka nin uko ulon
utapara unk̄ešun̄ bafina kēme batuha.
³⁰ Wi m̄meen̄ kē balon̄ batiinkar p̄fiña,
kē n̄šē yil ṭi dko m̄ent̄ aji baṭiju a.
Dkak ado bantaparulun̄ bṭup̄ babi ṭi
iwi baṭup̄ uko wi adolon̄ baka. »

³¹ Na utejan, bangoli bado uko wi
nañih i baka ajakun̄, aje Pawulu,
aya na a te ubeeka wi Antipatrit.
³² Wi unuor ujintun̄ kē bangoli bukun̄
bašē kak du katoḥ kaweeek, awut
bajug n̄mp̄el̄ent̄ kē baya na Pawulu.
³³ Wi babanun̄ Kaytaraya ašē wul Felit
nantun̄a uko wi Klodyut apiitun̄, ašē
dukara Pawulu. ³⁴ Wi nantun̄a aleyi-
irun̄ uko umpiitun̄ ašē hepar Pawulu
utaak wi awoonun̄. Wi ameen̄ kē awo
i utaak wi Filitiya†, ³⁵ ašē ji na a : «

Dlon̄ katiinku woli bantapariin̄ bṭup̄
babani. » Kē ašē do kē bahank
Pawulu du katoḥ ki p̄ñih ki *Herod
abiin̄ aniw, ayeña.

24

Bayuday bakeešaar Pawulu du Felit

¹ Wi n̄nuur kañeen n̄aṭepun̄, kē
Ananiyat *nañih i baṭejan ašē ya na
balon̄ ṭi bantohi na naṭupar bañaan, i
katim ki Tertulot du Kaytaraya. Babi
ṭi kadun ki Felit nantun̄a, akeešaar
*Pawulu. ²⁻³ Wi badun̄ Pawulu, kē
Tertulot ašē jun p̄tapara iko aji : «
Iwi Felit nantun̄a naweeek, n̄jon n̄to
ṭi awo bnuura ṭi p̄ñih pi nu, kē m̄ntit
mi nu mankak aṭij iko inuura ihalu
ṭi utaak. Kē n̄ji n̄liland̄eru maakan,
kabot kataan̄aru, n̄nuur bti na dko bti.
⁴ N̄enk̄to kanooranu na bṭup̄ b̄tum,
ašē n̄al itiinkun̄ b̄tiīšu. ⁵ N̄iin̄t̄ i awo
ñaan̄ anwuṭun̄ maakan, anwoon̄ ṭi
pyewl̄en *bayuday ṭi dko bti, abot
awo i p̄ntuk pi banat̄aren̄. ⁶ Adoo do do
na p̄ṭopan *Katoḥ Kaweeek ki Našibaṭi,
ukañ kē n̄moba. [N̄nal p̄wayēša bṭup̄
jibi bgah bi nun̄ bajakun̄ ⁷ kē Lityat
nañih i bangoli ašē bi na km̄eni atehun̄
a ṭi iñen, ⁸ ado bantaparun̄ Pawulu
bṭup̄ babi ṭi iwi.] Woli ihepara
bnuura, atiinka, kēme b̄didi'u iko yi
n̄ktaparulun̄. » ⁹ Kē bayuday baṭok na
a, ṭi uko wi ataparulun̄ aji ujoonani.

*Pawulu aṭup̄ ṭi kadun ki Felit
nantun̄a*

¹⁰ Wi Felit nantun̄a adekun̄
*Pawulu kañen aji ateem, kē ašē
yeenk bṭup̄ aji : « Dme kē ido n̄šubal
n̄tum, aji kwayēš ṭi utaak wi, ukañ kē
n̄lilan maakan kabi kaṭupu kayejan
uleef naan. ¹¹ Ihinan kahepar
bnuura baṭupu kē uundo pel n̄nuur
iñeen na n̄tēb wi nyan̄ Yerutalem
p̄dēman Našibaṭi. ¹² Bambiin̄
akeešaar̄en̄ baant̄enk̄en kē n̄ji kañom
na nin ñaan̄ alon̄ du *Katoḥ Kaweeek
ki Našibaṭi kēme anaṭan̄ p̄ntuk pi
bañaan̄ ṭi itoh iñehanaani, kēme ṭi
ubeeka. ¹³ Baankak ahinan kadiiman

† 23:34 Felit awoon̄ i p̄wayēš Pawulu ṭiki Pawulu awoona Filitiya danwoon̄ ṭi p̄ñih pi nul.

kë uko wi baktaparaanun hênkun uwo manjoonan. ¹⁴ Kë nşë dinan ti kadunu aji dji kadëman Naşibați i başinun, wi njaan kaşaş Bgah bi bukal bajakun aji bawo bwuţaan. Dfiyaar iko bti intaanun na Bgah, na yi *baţupar Naşibați bapiitun, ¹⁵ abot ahaţ pnaţa ti pkeţ pi batool na bado buţaan ji bańaan biki bantaparaanun bţup. ¹⁶ Ukaan kë nji kadoonaan nnuur bti pwo na uhaaş ujint ti kadun ki Naşibați, na ki bańaan. »

¹⁷ « Kë wal wi ndolun nşubal du bdig, aşë kak ti Yerutalem aţij itaka pţênkna bańaan bajuuk biki pntaali pi naan, kabot kado iţenan yi Naşibați. ¹⁸ Wi wi başaan aţênkën du Katoh ki Naşibați kë nji kabaańëş bţenan bjintan uhaaş. Mënwo na nin pntuk ploń abot awo mënţij nin pńaat. ¹⁹ Kë *bayuday balon biki Aţiya bawoon lah kabi kanaţ ti kaţup uko wi bakaan na nji, ²⁰ këme banwoon ti baţup uko wi bawinun uwuţaan ti nji wi nnaţun ti kadun ki baka du pntuk pi bawayëş bţup baweek pi bayuday. ²¹ Këme uwohan kak uko wi nhuuranun ti kadun ki baka aji : “Uţup wi pnaţa ti pkeţ, ukaan kë mbi nţa bawayëşaan ti kadunan?” »

²² Kë Felit nantuńa, ammeen bnuura uko wi bgah bi Ajugun, aşë lutan pwayëş te unuur ulon, aji na baka : « Dluń kawayëş uko wi nan woli Litiyat naşih i bangoli abii. »

²³ Wal mënţ kë aşë ji na naweek i bangoli ińeen-week alon, ahank Pawulu du ukalabuş, bawut kado kanoorana babot bawut bayiţul bado kaţênka.

Pawulu aţiini na nantuńa na aharul

²⁴ Wi nnuur nlon nşeţpun, kë Felit aşë bi na aharul anwoon *nayuday i katim ki Drutiliya. Felit ado kë badu *Pawulu, aşë tiinka kë akţiiniyaan pfiyaar Yetu Krittü. ²⁵ Kë jibi Pawulu akţupun adoo jun pban ti iko yi pwo nńaan natool, yi pţijan uleef, na yi unuur wi Naşibați akluń kawayëş bańaan, kë Felit aşë yewla, aji na a : « Ţańaan ba hênk nţa, ihinan kaya, woli

dbi jeeh kayil pdu'u. » ²⁶ Ahaţ wal mënţ aji Pawulu awula itaka, ukaan kë aji du'ara du, kaţiini na a.

²⁷ Wi nşubal nşëb nşeţpun, kë Portiyut Fettut aşë yeenkëş Felit ti pntuńa, anwutun Pawulu du ukalabuş, pdolna bayuday balilan.

25

Baţij Pawulu uruha ti kadun ki Fettut nantuńa

¹ Wi Fettut abanun ti utaak ado nnuur nwanţ, aşë penna Kaytaraya, aya Yerutalem. ² *Baţenan baweek na bantohi baweek *bayuday kë başë bi anaţ ti kadunul, akeeşaar *Pawulu. ³ Kë başë nńehan Fettut aţênk ţenk baka, ado Pawulu aya Yerutalem, ţiki babop ayoonka ti bgah, kahilna kaba na a. ⁴ Kë Fettut aşë teem baka aji : « Pawulu awo ukalabuş du Kaytaraya, kë nji ti uleef naan, nkak awo i kaya da ti nnuur nji. ⁵ Nadolan baweek biki nan, balun babi na nji, woli nńiint an mënţan ado buţaan bloń baya keeşaaara. »

⁶ Fettut ado du Yerutalem nnuur bakreń kaya ińeen ţań na baka, aşë ya Kaytaraya. Wi unuur ujintun, kë aşë ŧo du uruha, ado kë baţij Pawulu ti kadunul. ⁷ Wal wi Pawulu abiin, kë bayuday banwoonun Yerutalem, başë bi anaţ afooya, atapara iko itum iwuţaan maakan, yi bawoon baanhinan adiiman kë ijoonanii. ⁸ Kë Pawulu aşë yeńan uleeful aji : « Mëndo do nin ukoolan unwuţun ti bgah bi bayuday, këme ti *Katoh Kaweek ki Naşibați, këme aţup buţaan ti *Fetar naşih najeenkal i Rom. »

⁹ Kë Fettut, anşaan anjal bayuday balilandëra, kë aşë hepara aji : « Iinjal kabi Yerutalem, nya nwayëşu ti uko wi batapariin i? » ¹⁰ Kë Pawulu aşë teema aji : « Dwo ti uruha wi Fetar ti, awo i kawayëşaaana ti. Mëndo bayuday nin ukoolan, kë iwo name iwi ti uleefu. ¹¹ Bë woli djuban na manjoonan, woli ddo uko ulon uwuţaan unkëşun nkeţ, mênkpok

pa. Aşë wo kakşa woli iko yi bata-
paraanuj iinjoonani, nin alonj aanka
na pwulën du bayuday. Dnuma Fetar
awayësaan! » ¹² Wi Fettut awinarun
na balemparul baññogulun, aşë teema
aji : « Inuma pwayëş pi Fetar, ikeer
aya du kadun ki Fetar. »

Fettut aþiini na Agripa naşih

¹³ Wi nnuur nlonj njaþepun, kę Agripa
naşih na Berenit aþa'ul ñaaþ başë bi ti
Kaytaraya, pwul Fettut mboş. ¹⁴ Jibi
bawoonj biki pdo da nnuur nlonj, kę
Fettut aşë tiini na Agripa naşih ti
uko wi *Pawulu aji na a : « Ñiintj
alonj awo ti, i Felit awutunj du ukal-
abuş. ¹⁵ Wi nwoonj du Yerutalem,
kę *baþenan baweek na bantohi biki
*bayuday başë bi atapar ñiintj i bþup
aşë ñehanaan, aji nji aduknaanaa.
¹⁶ Kę nşë teem baka aji baromej
baanþaal pmob ñaanj katuh bę aannaþ
ti kadun ki bantaparulunj bþup ayejan
uleeful. ¹⁷ Wi wi baþaanj abi na nji
ti, kę męndo to ajon, aşë to du uruha
wi unuur ujintunj, aşë do kę baþijj ñiintj
męntj. ¹⁸ Kę wi baþijun bankeęaarulunj
ti kadunul, baanþup þup nin uko ulonj
ti iko iwuþaan yi nji nşalunj aji ul adoo.
¹⁹ Pñom pi bakaanj na a pawoona þañ
ti bgah banwoonj bi baka, na ti ñaanj
alonj ankeþun i bajaanj bado Yetu, i
Pawulu akjakunj awo najeb. ²⁰ Kę nşë
yewla, męmme hum di nji kawayëşunj
iko yanj, aşë hepara me añal kaya
Yerutalem baya bawayëşana ti iko
męntj. ²¹ Kę wi Pawulu aþaanj hepar aji
añal pwayëş pi *Fetar naşih najeenkal,
kę ndo kę badęta, te wal wi nji kalunj
kado bañooþa du Fetar. » ²² Kę Agripa
aşë teem Fettut aji : « Nji kak dñal
katiink ñiintj męntjan. » Kę aji na a : «
Ilunj katiinka faan. »

Baþij Pawulu ti kadun ki Agripa na Berenit

²³ Wi nfa mambanunj, kę Agripa na
Berenit, başë bi na pkępaþer pweek,
aneej du dko di uruha, kę başih ban-
goli na bantohi baweek biki ubeeka
kę bafooy baka. Wi wi Fettut adolonj
wal męntj kę baþijj *Pawulu. ²⁴ Aşë
tiini na bañaanj aji : « Iwi Agripa naşih

na an bti nanwoonj ti na un, nawin
ñiintj i. Ul akaanj kę *bayuday bti babi
du nji, du Yerutalem na ti, añoman
maakan aşë huur aji, aantaañ na pwo
najeb. ²⁵ Kę nji kę nşë win nji ti uleef
naan, kę aando nin uko ulonj unkęşunj
akeþ. Wi aþaanj añehan aji añal pya du
naşih najeenkal aya awayëşa, kę nşë
ji ddola aya du a. ²⁶ Aşë wo męnka
nin uko ulonj unkęşunj ppiit naşih na-
jeenkal ti ñiintj i. Ukaanj kę nþija ti
kadun ki nan na ki iwi Agripa naşih
ti uleefu. Hęnk, woli nahepara, kaşë
ka uko upiit naşih najeenkal. ²⁷ Ñaanj
aanhilanunj kabubara kañooþ nakal-
abuş du naşih najeenkal bę iintþup uko
wi adolonj. »

26

Pawulu aþiini ti kadun ki Agripa naşih

¹ Hęnk, kę Agripa aşë ji na *Pawulu
: « Ihinan kaþup, kayenan uleefu. »
Pawulu adeen kañen, aşë yejan ulee-
ful aji : ² « Iwi Agripa naşih, dlilan
nþa, wi nnaþunj ti kadunu, kateem
ti iko yi bayitj naan *bayuday bata-
paraanunj bti. ³ Dkak alilan maakan,
þiki ime udolade wi baka bnuura akak
ame bnuura iko yi bajaanj banomna.
Ukaanj kę nji kakooþu kooþ itiinķen
bnuura.

⁴ « Bayuday bti bame jibi nþoori ti
kpoþ. Bame kak bti jibi ti kateeku
nþoori du utaak wi naan, na du
Yerutalem. ⁵ Bame'ęn undiimaan, ahi-
lan kaþup woli banjali kę dji kaþaş bgah
bi pntuk pi *bafaritay bantamnunj ti
bgah bi nun. ⁶ Kę hęnkunj, uko unkaanj
kę bakwayşaan ti, uwoonj kę: Dhaþ uko
wi Naşibaþi abiinj ahonj başinun. ⁷ Kę
kşini iñeen na ktęb ki pntaali pi nun,
kahonj męntjan ki ki kahaþunj pyeenk,
wi kadęmanunj Naşibaþi na nþaaş nji
baka nfa na utaakal. Iwi Agripa
naşih, mnhaþ manj mankahanj kę
bayuday baþijjēn uruha. ⁸ We ukaanj
kę an bayuday naşal aji nęnhinan
kafiyaar kę Naşibaþi aji naþan bañaanj
ti pkeþ ba? » ⁹ « Kę nji ti uleef naan
hęnk, kę ndun aşal aji dwo kado uko

wi nhinanuñ bti katokna katim ki Yetu i *Nataret. ¹⁰ Kë hënk di di ndolan du Yerutalem, amob banfiyaaruñ Yetu batum awat ukalabuş. *Baţenjan baweek badinanaan pdo hañ, aji wonti baţu baka pkeţ dji kawo ţi bandinanuñ. ¹¹ Dji kañaay na itoh iñehanaani bti, kahajan banfiyaaruñ Yetu, kawuuk baka pkar katim ki nul. Ddeebaţër baka maakan, adoo ji kaya ñbeeka ñmpaţi prab baka kahajan.

Pawulu akak akakalëş jibi aţepuñ adoo fiyaar Yetu

¹² « Kë hënk di ntooluñ unuur ulon pya ubeeka wi Damat, pdo ulemp mënţ awo na uworda wi *baţenjan baweek. ¹³ Kaya pban mndiin unuur, djaku iwi, naşih, kë nşë wo ţi bgah, aşë win bjeehi blon banwoonuñ baţi aşë jeehan apel unuur, kë babi agurën nji na bankyaanţuñ na nji. ¹⁴ Hënk, kë ñpën bti ajot ţi mboş. Kë nşë tiink pdiim ploñ kë pakţiini na nji na uţup *uheberë aji : “*Fawul, Fawul, we ukaañ kë ikhajanaan ba? Ibaa noor we atootar ji upatar wi ajug wa akwuukuñ na pfeeru pjul.” ¹⁵ Kë nşë hepar aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kë Ajugun aşë teem aji : “Nji Yetu a, ikhajanuñ. ¹⁶ Naţiin iwo bnaţ, dpën awinana ţi kadunu, kakakanaanu nalempar naan. Iwo kaţup bandukiin uko wi iwinuñ nţa ţi nji, na wi nji kaluñ kadiimanu. ¹⁷ Dluñ kayeñu, ţi *bayuday na banwoon baanwo bayuday biki nji kayiliin iya. ¹⁸ Iwoyi kahaabëş baka këş, kapënan baka ţi bdëm, kaţij moñ bjeehi, kapënan baka ţi mnhina mi uweek wi nntaayi, kaţij du Naşibaţi. Hënk bahilna woli bafiyaarën, bapënan baka ipekadu bahil kawo ţi biki Naşibaţi adatuñ aji bawo pntaali pi nul.”

Pawulu aţup jibi alemparuñ Yetu

¹⁹ « Ukaañ, Agripa naşih, kë ntaş uko wi Naşibaţi aţupnuñ wi ahaabëşaanuñ këş. ²⁰ Djunna Damat na Yerutalem, abaañşaan ñfëţ ñi *Yuda bti na ñi banwoon baanwo bayuday. Aţup baka aji bawut pjuban bakak du Naşibaţi, bado kado iko

inkyuujuñ kë bawut pjuban. ²¹ Uko wañ ukaañ kë *bayuday bamobën wi nwoon du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi añal pfiñën. ²² Kë Naşibaţi aşë wo na nji te unuur wi nţa wi, kë ndoo naţ ţi kadun ki bañaañ bti, bampoţi na baweek aţup uko wi mmaaruñ. Uko wi nji kaţupuñ uunwo wo ulon umpaţi na wi *baţupar Naşibaţi na *Moyit bajakuñ ţfa aji ubi kadolana, ²³ *Krittü aluñ kahaj kaşë kawo nateek anknaţiin ţi pkeţ kaţup bayuday na banwoon baanwo bayuday, bjeehi bi mbuur. »

Pawulu ado na pkakan Agripa naşih ţi bgah bi Yetu

²⁴ Wi *Pawulu akyejanuñ uleful hañ, kë Fettut aşë huuh aji : « Iwi iyilaa! Pjuk pweek pi ijukuñ pajun pfooyanu bkow! » ²⁵ Kë Pawulu aşë teema aji : « Iwi Naweek maakan, mënyilaa, uko wi nji kaţupuñ ujoonan akuţ aţep ţi bgah. ²⁶ Agripa naşih, dñoom kaţup na a na mntëñ ţiki dme kë aampaam iko mënţ bti, iindolana du bñot, dme kë ame ya bti aba. ²⁷ Iwi Agripa naşih, ifiyaar uko wi *baţupar Naşibaţi bajakuñ i? Dme kë ifiyaar wa. » ²⁸ Kë Agripa aşë teem Pawulu aji : « Injal kakakanaan naritton ubaa kaţo'un ţi! » ²⁹ Kë Pawulu akak ateem aji : « Mëmme me utar këme ujon, uko wi nji kañehanuñ Naşibaţi uwoon iwi na banktiinkuñ bti nţa di, nakak nawo ji nji, aşë wo mënjal natana mnkorentu ji nji. »

³⁰ Hënk kë naşih, na nantuña i utaak, na Berenit, na bañaañ bti banwoon na baka başë naţa. ³¹ Wi bapënuñ aşë ţiini bukal bukal aji : « Ñiint i aando do uko ulon unkëşuñ akeţ këme aya ukalabuş. » ³² Kë Agripa aşë ji na Fettut: « Nhinan lah kawutana, kë aşaan ahepar pwayëşana du naşih najeenkal. »

27

Batool pñooţ Pawulu du Rom

¹ Wi ukakuñ wi pjej ulantu kaya Itali, kë başë wul *Pawulu na bakalabuş balon Yuliyut, anwoon naweeki

bangoli iñeen-week baromenj du pntuk pi bangoli pi bajaanj bado Pntuk pi Naših najeenkal. ² Kë njej ulantu du pkëj pi Adramitium unwoonj wi pya Atiya, atool pya. Arittarkut i Tetalonika du Matedoniya kë abi na un. ³ Wi unuur ujintunj kë nšë ban Fidonj. Yuliyut awo na Pawulu bnuura, awuta kë aji ya kawin banohul, bațena iko yi anumiinj. ⁴ Nwoona du Fidonj, kë jibi uyook ukkobunj adek na un, kë nfooy na umbanj wi unjiw wi Kiprut wi uwoonj uunkkob. ⁵ Kë wi wi nmuurunj bdëk bañnogunj ntaak ni Filitiya, na Pamfili aban Mire du utaak wi Likiya. ⁶ Wi nbanunj da, kë naweek i bangoli așë win ulantu ulonj unwoonunj Alektandriya, atool pya Itali, așë dolun kë njej wa.

⁷ Ndo nnuur ntum aya ya btișu, țiki uyook uwoo, nhaj maakan abaa ban kañog ubeeka wi Kënidut. Uyook uneeenanun pya na btool, kë nduk ubeeka wi Falmome ți kañen kadeenu, afooy unjiw wi Kret. ⁸ Ntaș taș ukab, ahaj maakan abaa ban dko di bajaanj bado Ikëj Inuura, dañnogunj ubeeka wi Lataya.

⁹ Nto du Lataya ajon, kë pya kadun pado kak anooran, țiki unuur wi pyiman wi *bayuday* udobi țep, kë pya na bdëk wal mënț pahil kapënan unguun. Hënk, kë Pawulu așë țup uko wi așalunj aji na baka : ¹⁰ « Babuk biintj, dwin kë bgah bi nun bi baya kawuț, ulantu utoka dko dweek na iko yi ujijunj bti, bañaanj badoo hilan kakeț da. » ¹¹ Kë naweek i bangoli așë mëban ți wi naweek i bațonj ulantu na ajug wa bajakunj, apok ptiink Pawulu. ¹² Pkëj paannuura pțëpanaan nnuur ni ujonț na ukëk uweek, kë bațum ți baka bañal nneej ți bdëk, ndoonaan pban pkëj pi Fonika woli nhinani. Pkëj pi Fonika pawo du unjiw wi Kret, pataanj na kayoba ajej ți btammañu na btamșanka, kë bahilan kațëpan da nnuur ni ujonț na ukëk.

Ukëk unața du ptoof pi bdëk bweek

* **27:9** Ulibra wi Bgah 16.29 upiit aji : Ți pli ppajantjen na plonj, ți unuur uñeenantjen, nayiman, naankdo nin ulemp ulonj, an babak utaak na bayaanț bti.

¹³ Uyook umpoți unațnaana btammañu ajun pyook, kë bañaanj bașal aji bahinan kado uko wi bașalunj, afënëș ulantu, atool akab kab na kabanj ki unjiw wi Kret. ¹⁴ Uundo jon, kë ukëk uweek unwoonj katim ki btamșanka umayar unuur ușë națnaana unjiw akëk. ¹⁵ Ukëk wunj ubi akob țu ulantu, kë nñenkak ahilan wa pțijan, așë wut kë uyook ukya na un. ¹⁶ Wi nțëpnunj btammañu bi unjiw umpoți unwoonj katim ki Kawuda, așë țu kamenkla uyook btișu. Ndoonaan te adoo kakan bțeem bmpoți bbuurni bantanunj țu kafetj ki ulantu. ¹⁷ Hënk, kë balemp biki ulantu bajej ital atanrën wa uwutna katoka. Bați wal mënț uyook ufël baka țu pyiw pwuțan pi bdëk bweek du Libiya. Wi wi bașaanj anuj iloona, așë wut uyook kë ukya na baka. ¹⁸ Unuur utëbantjen, kë ukëk ukkëka këk maakan, kë bajej iko injijunj afël du bdëk. ¹⁹ Unuur uwajantjen, bajej iloona na iko yi ulantu afël du bdëk na iñen yi baka. ²⁰ Ndo nnuur ntum, nñenwin bnuur këme njah, kë uyook ukkoba kob maakan, kë nbi jiji wi nun ubaa.

²¹ Ndo nnuur, nñende de nin ukoolan, kë *Pawulu așë nața, aji na bañaanj: « Babuk biintj, nawo i lah katiink uko wi njakananj, kawut kapën du Kret, nanșaanj kabuur ptoka toka pi. ²² Kë nșë kooțan kooț hënkunj, namëbaan naliint! Nin alonj țu an aankketj, ulantu țan uktokiinj. ²³ Takal na utejan, *uwanjuț wi Nașibați anka'ënuj, i njaanj kadëman ubi țu nji, ²⁴ ajakën : “Pawulu, klënk! Iwo i kawayëșa țu kadun ki nașih najeenkal, kë Nașibați țu bnuura bi nul, akdo bañaanj bti bankyaanțunj na iwi babuur.” ²⁵ Babuk biintj, natëñtjen, țiki dhaț țu Nașibați ame kë uwo jibi ajakaarunj. ²⁶ Kë uyook ușë ya kafëlnun du unjiw ulonj. »

²⁷ Ndobi wo wo țu utejan unțenknun iñeen na nbaakër țu meel, kë ukëk uhuma kaya na un țu bdëk bi ka-

tim ki Adiriyatik. Kaban mnjel, k  balemp biki ulantu ba e  uur aji  n g pkay. ²⁸ Wi wi batanu  pko plon na ptal awalan katenna kadiilade, awin k  kawo  met r i een  wajan  na paaj na ulon, akak aban  un aten, awin k  kawo  met r i een  t b na bakren. ²⁹ Ba i wal m nt  uyook uf lun du mnlak, atan klaar kdi  kbaak r du kafet ki ulantu awalan  i meel kahilna kam ban wa, a e bi kataran taran unuur ujint. ³⁰ Balemp biki ulantu bado wal m nt  na pp n  i wa kabuur. Bawalan b eem bbuurni a e daar aji banal ptan ilaar idi  ilon  i kadun ki ulantu. ³¹ K  Pawulu a e ji na naweek i bangoli na bangoli bandukiin aji : « Woli balemp biki ulantu biki baan o  i wa, naankhilan kabuur. » ³² Ukaan k  bangoli bafal ital intijanaanu  b eem bbuurni, awutan ba, k  bakyaak.

³³ Wi bakyoonku  mnjint unuur, k  Pawulu a e ji na baka bade aji na baka : « Na o  nuur i een na  baak r k   haa   awo bna  na an, naande nin ukoolan. ³⁴ Nabiin nade, nanuma pde kahilna kawo bajeb, nin kawel kalon kaankjot  i  naan. » ³⁵ Wi wi a aan ajej ipoom abeeb Na iba i ak-it s ya, a e jun pde. ³⁶ K  wi wi ba aan bti bakakanu   haa , ade nti-inku. ³⁷  wo wal m nt  ba aan i een-week  yaa   t b na i een paaj na ulon na paaj (276)  i ulantu. ³⁸ Wi ba aan bti badeen ayok, k  ba e f l  deey  anwoon  i ulantu du bd k awi sanaan wa.

Ulanu ujiri

³⁹ Wi unuur ujintu , ba on ulantu baanyikr n pkay pi bakwinu , a e win pkay plon panwoon na pyiw, aji baya kakaban ulantu  i pa woli bahinani. ⁴⁰ K  wi wi bafalu  ital intannu  ilaar idi  intijanun ulantu a e wutan ya k  iya bd k. Wi wi ba aan af n s ital yi batannu   paat  anjaan  a on na ulantu, atan kaloona  i kadun ki wa, uyook uhilna uwuukar wa kadun, a e tool pya pkay. ⁴¹ K  u e ya wal m nt  abina  i pyiw pwu aan pi

bd k, k  kadun ki wa kajiiri, uunkak ahilan pya, kafet k  ka e rumpadiir fu   iki  maaron  akob bnuura.

⁴² Bangoli k  ba e  al wal m nt  kafin bakalabu , bawutna kalam kabuur. ⁴³ K  naweek i bangoli a e  al *Pawulu abuur pket, a e ji na baka bawut kafin bakalabu . Abaa  ep  ep aji na baka, banhilun plam bti badunna bajot bd k balam baban pkay, ⁴⁴ bandukiin baji  naan andolon alanka  i kampi nu kayaakna pya k me iko ilon  i inkitiin  i ulantu, ka a na bukundu. K  h nk di di badolon, aban bti pkay abuur.

28

Pawulu aban unjiw wi Malita

¹ Wi  buuru  bti, a e baa me k  unjiw uwo katim ki Malita. ² Ba aan banf tu  da ba ijan un bnuura. Batehan bdoo, adu'un k   to at ma  iki u bal ujun p ub, k  ujon  uwoo. ³ *Pawulu ajej wal m nt  imul ikay af l du bdoo, k  upula ulon u e p n  i ya, a i bdoo bu . Ulut alabari'a  i ka en. ⁴ Wi ba aan banf tu   i unjiw bawinu  upula  i ka en ki Pawulu, a e hoopat r aji : «  iint  i aka pwo nafin ba aan,  iki ajaka jak abuur pket du bd k, k  na iba i alon andu'aniin « na iba i anjaan aluk » a e wo aandinan awo najeb. » ⁵ K  Pawulu ul, a e l t upula awat du bdoo, nin ukoolan uundola do. ⁶ K  ba aan banu  aji ajun pwur k me kajot kaket  i dko m nt . Wal wi bayoonku  ajon baanwin ukoolan, a e wug s  sal aji awo alon  i ba iba i.

⁷ Uf t wi naweek i unjiw anwoon katim ki Publiyut u og da. A ijanun k   wo bayaant biki nul  nuur  wajan , ji banohul. ⁸ A in Publiyut amaa wal m nt  awo na ptool k  uleef ubot ayik na a. Pawulu aya awina, a e  ehan Na iba i, apafa i en  i bkow, ajebana. ⁹ K  wi wi bamaakal biki unjiw bandukiin bti babin  i Pawulu, k  ajeban baka. ¹⁰ Ba aan bamaganun maakan, wi  kyaan, k  ba e p nan

iko yi nkyaan kanuma bti du bgah byaanṭaani awulun.

Pawulu na batēnṭul bawoona Malita atool pya Rom

11 Wal wi ṅdolun kli kwajanṭ, aṣē jija ṭi ulantu ulon wi ubeeka wi Alektandriya, unṭēpanun wal wi ujonṭ ṭi unjiw unwoon katim ki kbet*. 12 Nya awala du Firakuta, ado da ṅnuur ṅwajanṭ. 13 Wi ṅwoonun da, aṣē ṭaṣ kaban ki bdēk, adoo ban ubeeka wi Regiyum. Na mnjinṭ, kē uyook unwoonun btammaṅu uṣē jun pkob, kē ṅdo ṅnuur ṅtēb, aṣē ban pkēṅ pi Putewoli. 14 Wal wi ṅbanun ubeeka mēnṭ, ṅṭēnk da balon banfiyaarun, kē bamēbanun kē ṅṭo da kanēm kapēb. Wi wi ṅṣaan aban Rom. 15 Banfiyaarun biki Rom batiink kē baji ṅwo ṭi bgah, aṣē bi te Ufeeru wi Apiyut na du dko di bajaan bado Itoh yi Bayaanṭ Iwajanṭ pkitun. Wi *Pawulu awinun baka, abeeb Naṣibaṭi, aṣē kak atēṅ maakan.

Pawulu aṭup Uṭup Ulil Unuura du Rom

16 Wi ṅbanun Rom, badinan *Pawulu kē agaag ufēṭ wi nul aṣē do nangoli alon kē akyeṅa. 17 Wal wi aṭoon ṅnuur ṅwajanṭ, aṣē du bantohi *bayuday babi bayit na a. Wi babiin ayit, kē aṣē ji na baka : « An bayit naan, nji, nwoon mēndo baṅaan biki pntaali pi nun ukoolan, kēme ṭi udolade wi baṣinun, bamobēn du Yerutalem awul baromeṅ. 18 Baheparaan bnuura uko unṭepun, aṣal pwutanaan ṭiki baanwin win nin ukoolan ṭi nji unkēṣun bafiṅēn. 19 Kē wi bayuday baṣaan apok uko mēnṭ, kē nwoyi kahepar pwayēṣ pi naṣih najeenkal, ahepar pa. Aṣē wo kakṣa mēnka nin uko ulon utapar pntaali pi naan. 20 Wan ukaan kē ndu'an, kawinan, kaṭiini na an, ṭiki batanēn na mnkorentu mi ṭi katim ki ṅaan i biki *Itrayel bahaṭun. »

21 Wi wi bateemulun aji : « Nēnyeenk nin uko ulon umpiitun ṭi iwi unwoonun *Yuda kē bayitun banwoon da baambi ṭi aṭup ukoolan uwuṭaan ṭi iwi. 22 Kē ṅṣē ṅala katiink uṣalu, ṭiki baṅaan ṭi dko bti balaṭ pntuk pi iwoon. »

23 Hēnk, kē bamēban unuur na Pawulu, kē baṅaan batum ṭi baka balun abi du dko di Pawulu awaliin. Aṭiini na baka nfa te utaakal uṭup wi *Pṣih pi Naṣibaṭi. Ado na pdo baka bayikrēn uko wi Yetu, aṭēpna ṭi *Bgah bi Moyit, na uko wi *baṭupar Naṣibaṭi bapiitun. 24 Balon ṭi baka bafiyaar uko wi aṭupun, kē balon baanfiyaari. 25 Wi bawoon biki pwayṣēr bahu-maara baantiinkari. Kē Pawulu aṣē ji na baka ṭaṅ : « Ni! *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unṭiini bnuura, wi uṭepnun ṭi mntum mi *Itayi, Naṭupar Naṣibaṭi. 26 Aṭiini aji :

“Yaan du baṅaan mēnṭan, iji na baka : Woli nadoo wat wat ibaṭ atiink oo, naankteha te. Woli nadoo haabēs haabēs kēs bnuura oo, naankwina win.

27 *ṭiki ṅhaaṣ ṅakak adēnēt na baṅaan biki, banēt ibaṭ yi baka, adēt kēs ki baka, Kahilna kawo baankwin na kēs ki baka, Kabot kawo baanktiink na ibaṭ yi baka, Nṣal ṅi baka ṅawutna kate, bahilna bawut pkak du nji. Nhilna nwut kajeban baka.”* ✧ »

28 Kē Pawulu aṣē baaṅēs bṭup aji na baka « Nawo i kame keeri, kē Naṣibaṭi, banwoon baanwo bayuday biki awulun Uṭup wi mbuur. Bukal balun katiink wa! » [29 Wi Pawulu aṭupun haṅ kē bayuday baṣē ya, aṅom.]

30 Pawulu aṭo da ṅṣubal ṅtēb du katoḥ kalon ki aklukun luk bdidi'ul, aji yeenk banjaan babi bti pwina. 31 Aṭo da aṭup uko wi Pṣih pi Naṣibaṭi, abot ajukan uko wi Yetu Ajugun na mntēṅ abot awo najeeh.

* 28:11 Kēme Kattor na Poluṭ: Bawo ṭi unjon wi bagrek baṣibaṭi bampoṭi banwoon kbet, aṣē meeṭana bnuura ṭiki baya bdēk biki ṭfa bafiyaar aji kbet kun kaji kayen baṭon ṅlantu. ✧ 28:27 Itayi 6.9-10.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du uṭaak wi Rom

Uṭup ujuni

Pawulu ampiitun kakaarta ki awo nayuday. Abuknaana Firi, du untanka wi bajaan badu Tartut. Kē asē kuṣnaana du ubeeka wi Yerutalem, dul di di ajuknuṅ. Pawulu abi me udolade wi bayuday bnuura. Abi wo ṅaan anhajanun maakan baṅaan bateek banfiyaarun Krittū. Kē Yetu Krittū aṣē bi pēn awinana ṭi kadunul adu'a awo namaar ṭi kadun ki banwoon baanwo bayuday. Aṭup Uṭup Ulil Unuura du dko bti di pṣih pi Rom. Wi Pawulu apiitun uṭup wi awo du ubeeka wi Korint du nṣubal nṭēnk iṅeen kaṅeen na paaj na ulon (57) wi Krittū abukiin kaya nṣubal iṅeen kaṅeen na bakrej (58). Abi ṅal pya Yerutalem akak aṅal kaya pṣih pi Rom. Apiit kakaarta ki baṅaan banfētun du Rom kaṭup baka kē aṅal kaya du baka kajukan baka Uṭup wi Naṣibaṭi katēṅṅēnaan baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pawulu aṭup Uṭup Ulil Unuura (1.1-17)
2. Baṅaan bajen bti bajubanun (1.18-3.20)
3. Hum di di Naṣibaṭi ajakun aji baṅaan bajen bawo batool ṭi kēṣ ki nul (3.21-4.25)
4. Baṅaan biki Naṣibaṭi balun kaka ubida uhalu (5.1-8.39)
5. Naṣibaṭi awutan Itrayel kē uṣē wo unwo wi mṅo (9.1-11.36)
6. Ubida uhalu unwoon na unṅal (12.1-15.13)
7. Uko wi Pawulu ajakun aji ado na pwul mboṣ (15.14-16.27)

¹ Nji Pawulu nalempar Yetu *Krittū dpiitun. Naṣibaṭi adu'ēn pwo *nanjaṅan, adatēn aṭu'ēn pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi nul ² Uṭup mēnt, Naṣibaṭi aṭēpna undiimaan ṭi *baṭuparul ahon wa ṭi Ulibra wi nul. ³ Uṭup mēnt

uṭiiniyaan uko wi Abukul, ampēnnun ṭi kabuka ki *Dayiṭ naṣih. ⁴ Kē *Uhaaṣ Uyimanaan wi Naṣibaṭi uṣē diiman na mnhina mnweek kē awo Abuk Naṣibaṭi, wi anaṭiṅ ṭi pkeṭ. Ul awo Yetu Krittū Ajugun. ⁵ ṭi ul i i Naṣibaṭi aṭēpnuṅ awulēn bnuura ado kē nwo nanjaṅan. Hēnk, katim ki nul kameeṭana, nhilna ndo baṅaan biki nṭaak bti bafiyaara bakuṭ bado katiinka. ⁶ An kak nawo ṭi bakan mēntan, an biki Naṣibaṭi aduun pa nawo biki Yetu Krittū. ⁷ An bti nanwoon du Rom, biki Naṣibaṭi aṅalun abot adu'an nawo baṅaan biki nul, dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Ajugun Yetu Krittū bawulan bnuura babot bajoobṭēnan nṅhaaṣ.

Pṅal pya pwin baṅaan biki Rom

⁸ Dṅal duna kaṭēpna ṭi Yetu Krittū kabeeb Naṣibaṭi i njaan kadēman ṭi uko wi nan bti ṭiki baṅaan biki umundu bti batiink kē nafiyaar Krittū. ⁹ Naṣibaṭi i njaan kadēman na uhaaṣ wi naan bti wi njaan kaṭup *Uṭup Ulil Unuura unjaan uṭiiniyaan Abukul ame kē dṭup manjoonan wi njakun aji dji kaṣalan wal undoli ¹⁰ wi njaan kaṅehan Naṣibaṭi. Dji kaṅehana woli uwo uko wi aṅalun, adolēn nhilan mbi du an. ¹¹ Dṅal maakan pwinan, kahilna kafaasēr na an uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭennun pa utēṅṅēnan. ¹² Dṅal kawo ṭi ptoofan, pfiyaar pi nan, na pfiyaar pi naan patēṅṅēn nja bti.

¹³ Bayiṭ naan, dṅal name kē djon ṅal pbi du an, kē Naṣibaṭi aṣē wo aandinanaan te hēnkun. Dṅal kalemp ṭi ptoofan kawin ulemp mēnt uwul uko unuura, jibi udoon abi wo du nṭaak ṅlon. ¹⁴ Dwo i pya du baṅaan biki nṅbeeka na du biki nṅeeh, du banjukun na du banwoon baanjuki. ¹⁵ Uko mēnt ukaan kē nṅal pṭupan an kak nanfētun du Rom *Uṭup Ulil Unuura.

¹⁶ Mēnji kakowa pṭup *Uṭup Ulil Unuura : uwo na manjoonan mnhina mi Naṣibaṭi pa mbuur mi baṅaan bti banfiyaarun, kajunna duna du bayuday te du banwoon baanwo bayuday. ¹⁷ Uṭup ulil unuura mēnt uyuuj nja jibi

Naşibaŋi ajaan ado nja ŋwo batool ŋi kęsul. ŋi pfiyaar ƚaŋ di di pwo natool pawoonuŋ. Ulibra wi Naşibaŋi uji : “*ŋi pfiyaar pi pi ŋaan natool ajaan akaana ubida.*”✧

Baŋaan bti bajubanun

18 Naşibaŋi aji diimanaan du baŋi udeeb wi nul ŋi baŋaan bti ŋiki baanji badęmana abot aji bado iko inwoon iinwo itool kamenna manjoonan. 19 Kę uko wi ŋaan ahiluŋ pme ŋi Naşibaŋi uşę wo ujint piş pa baŋaan bti : Naşibaŋi ŋi uleeful adiiman wa baka. 20 Nin ŋaan aambaan kawina Naşibaŋi, kę du wal wi apaşnuŋ umundu te hęnkun, woli baŋaan baten iko yi apaşun, bawin mndęm mi nul manwoon maankba kabot kame kę awoon Naşibaŋi na manjoonan. Baŋaan bajęn baanhilan kafan ŋiki baankdęman Naşibaŋi abot ado iko inwoon iinwo itool. 21 Bame Naşibaŋi bnuura aşę wo baanji badęmana ji Naşibaŋi abot awo baanji babeeba jibi bawoon i kado kabeeba. Babaa ƚęp ƚęp awo na ŋşal ŋpęn kę ŋşal ŋi baka ŋdah ŋaya du bdęm. 22 Başal aji batiti aşę wo bayila : 23 bapok mndęm mi Naşibaŋi anwoon aankeŋ akak ŋi pdęman itu yi ŋaan najęn ankkeŋun, yi ŋkat, yi ŋntaam na yi ŋko ŋi uŋeeh.

24 Uko męnt ukaan kę Naşibaŋi awut baka kę bawo ŋi iko iŋop jibi ŋhaaş ŋi baka ŋaŋaluŋ ya, kę bakŋopan ŋleef ŋi baka. 25 Bajęj manjoonan mi Naşibaŋi aŋęŋ na ŋŋilan, apok pdęman napaş iko i bawoon i pdęman te mnto, awo ŋi pdęman uko umpaşaniin. Uwo haŋ.

26 Uko męnt ukaan kę Naşibaŋi awut baka ŋi iko injaan ipoŋan ŋaan: ba-har baka baankak aji bapiint na biint awo ŋi ppiint na baat batęnt baka. 27 Kę biint bakak aduk ppiint na baat ayenar biint batęnt baka, baji bado iko ikowandęnaan na biint batęnt baka, hęnk bayeenk bukal ŋi ŋleef ŋi baka kakob kantaanun na pneem pi baneemun.

28 Başal aji baanwo i kame Naşibaŋi, ukaan kę awut baka ŋi ŋşal ŋi baka

ŋdah, kę hęnk, bakdo iko yi bawoon baanwo i kado. 29 Batum na iko bti inwoon iinwo itool, buŋaan, pŋeebar iko, na mntot. Batum na bkujar, bfiŋar, pŋom, kaguuru, babi duka duka ŋi iko iwuŋaan. Baji batapar baŋaan bŋup na ŋŋilan, 30 abot akuutar, awo başoorad Naşibaŋi, bakarad, bapiitar, bahomp. Baji babi ƚu ƚu ŋhaaş ŋi pla iko iwuŋaan ihalu, baanji batiink bajug baka. 31 Baantiti, baanji bado uko wi bajakuŋ aji bado, bajęn ŋhaaş abot awo baanji baŋaga batęnt baka. 32 Bame bnuura pwayęş pi Naşibaŋi ŋi iko męnt: banjaan bado haŋ bataan na pkeŋ. Kę başę duki'aara duka ŋi iko męnt, badoo beeh beeh aji bamagan banjaan bado iko męnt.

2

Pwayęş ptool pi Naşibaŋi

1 Iwi, ŋaan i iwohan, iinfaŋi woli iji kşal kę baŋaan baloŋ baduknaanaa. Na manjoonan woli iji baduknaanaa aşę do ji baka, iji kdiiman iwi ŋi uleefu kę iduknaanaa. 2 Kę ŋşę me kę woli Naşibaŋi awayęş baŋaan banjaan bado iko yaŋ, awayęş na manjoonan. 3 Işal aji iwi inkjakun kę baloŋ baduknaanaa aşę do iko yi bakdolun ilun kabuur kakob ki Naşibaŋi i? 4 Kęme ibeeh bnuura bweek bi Naşibaŋi, kamiir ki nul, pjoob bkwow pi nul? Imme me kę bnuura męnt bawo kadolu iwut pjuban ibot iŋelęş mnwo mi nu i?

5 Kę işę wo iinji kŋal kate, iindi pwut pjuban ukaan kę iji kla kakob kaweeb wal wi Naşibaŋi akdiimanun udeeb uweek wi nul na pwayęş ptool pi nul. 6 Alun kawayęş andoli ŋi uko wi adoluŋ. 7 Baŋaan bantamanun ŋi pdo bnuura, banklaan pdęm na mndęm na iko inwoon iinktoka yi Naşibaŋi ajaan awul, awul baka ubida wi mnto. 8 Kę baŋaan bampokuluŋ ado uko unliluŋ baka ƚaŋ, bampokun pŋaş manjoonan abot aŋaş iko inwoon iinwo itool, alun kadiiman baka udeeb uweek wi nul. 9 Kę pwuŋan na phaajala ŋaşę kob baŋaan

✧ 1:17 Habakuk 2.4.

bti bankdolun buṭaan, bayuday, na banwoon baanwo bayuday kak. ¹⁰ Kē Naṣibaṭi aṣē luṅ kawul bankdolun bnuura pdēm na mndēm, kajoobṭēn baka nḥaaṣ, bayuday na banwoon baanwo bayuday kak. ¹¹ Na manjoonan, Naṣibaṭi aanji paṭṣēr.

¹² Bañaan banjaan bajuban balun kaya bti infernu, badole wo baamme *bgah bi Moyit ; kē banṣaan ajuban bti aṣē me bgah bi Moyit, aṭēpna ṭi bgah mēnt kawayēs baka. ¹³ Na manjoonan, mēnt bañaan banjaan baliṅ ṭi ptiink uko wi bgah bi Moyit bajakuṅ bawoon baṭool ṭi kadun ki Naṣibaṭi, banjaan bado uko wi bajakuṅ bakluṅ kawo baṭool ṭi kēṣ ki nul. ¹⁴ Na manjoonan, woli banwoon baanwo bayuday, banwoon baamme bgah bi Moyit, bado uko wi bgah bajakuṅ bdidi baka, baji badiiman kē bawo na bgah mēnt ṭi nḥaaṣ nḥi baka. ¹⁵ Baji badiiman hēnk kē uko wi bgah bi Moyit bajakuṅ upiitana ṭi baka meet, nḥaaṣ nḥi baka nḥaji nḥaṭup baka me uko wi badolun uwuṭi kēme uwo unuura. Nṣal nḥi baka kak nḥaji nḥaṭup baka uko me uwuṭi kēme unuura. ¹⁶ Hēnk, uko mēnt uluṅ kapēn wal wi Naṣibaṭi aktēpnun ṭi Yetu Krittū jibi nṭupun ṭi *Uṭup Ulil Unuura, kawayēs bañaan bti ṭi iko yi ameerun baka.

Bayuday na Bgah bi Moyit

¹⁷ Kē iwi, injakuṅ aji iwo nayuday, anahna *bgah bi Moyit, ahompna Naṣibaṭi, ¹⁸ iji ime uko wi aṅaluṅ, apaṭēs bnuura na buṭaan ṭiki bgah bi Moyit bayuuju wa. ¹⁹ Ifiyaar kē iwoon kado kaṭon nakuul abot awo unkaniya pa bañaan banwoon ṭi bdēm. ²⁰ Iṣal aji ime apel bandukiin, iwo kajukan baka, ṭiki iṣal kē ṭi bgah ime iko bti, ime manjoonan. ²¹ Kē wi iṣaan ajukan bandukiin, we ukaan kē iinkjukan uleefu ba? Iji kji na bukundi bawut kakiiṅ aṣē ji kkiiṅ! ²² Iji kneenan pjuban pi piint aṣē ji kjuban pjuban pi piint! Ipok bado kadēman itu aṣē ji kya du dko di iwoon kajej da

bṭijar! ²³ Iji knahna bgah aṣē ji kwalan Naṣibaṭi wal ijaan kwo iinji kṭaṣ ba! ²⁴ Na manjoonan Ulibra wi Naṣibaṭi uji : “*Naji nado banwoon baanwo bayuday bakar katim ki Naṣibaṭi.*”^{*}

²⁵ Woli ido uko wi *bgah bi Moyit bajakuṅ, pwala katēmp pi nu paka udooni. Kē woli iinkdo uko wi bgah bajakuṅ, iwo ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi ji anwoon aanwala katēmp anwoon aanwo nayuday*. ²⁶ Kē woli banwoon baanwala katēmp baṭaṣ uko wi bgah bajakuṅ, bawo ji banwaliin katēmp ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. ²⁷ Anwoon aanya katēmp aṣē do uko wi bgah bajakuṅ aluṅ kadiiman kē iduknaanaa, iwi inwoon iinji kṭaṣ bgah mēnt wi badoon apiit ba awulu kē ibot awala katēmp. ²⁸ Mēnt pwala katēmp pakkaan nḥaan awo nayuday na manjoonan, kē katēmp kaanwo uko unkwinaniin ṭi kaara. ²⁹ A-a, nayuday na manjoonan awo nḥaan i uhaaṣ wi nul uwoon ṭi Naṣibaṭi. Kē pwala katēmp na manjoonan paanwo pfal kantomntēn jibi bapiitun ṭi bgah pawo pṭelēs uhaaṣ pi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan udo. Nḥaan anwoon haṅ aji yeenkna kabeeb du Naṣibaṭi, mēnt ṭi bañaan biki ajaan ayeenkna ka.

3

Pjuban pi bañaan bti

¹ Kē ṭun keeri di di nayuday apelnun bandukiin? Pwala katēmp paka udooni i? ² Pwo nayuday panuura maakan ; bukal biki Naṣibaṭi ahankanun iko yi aṭupun. ³ Kē hēnkun? Woli balon ṭi baka baanfiyaara, uko mēnt kado Naṣibaṭi awo aankdo uko wi ajakuṅ i? ⁴ Nin, bañaan bti bawo i kame kē Naṣibaṭi aji do uko unjoonanun, kē nḥaan najēn andoli awo na nṭilan. Hēnk di di *Dayit aṭiiniin na Naṣibaṭi aji : « *Imeṭana pwo natool ṭi iko yi iṭupun kafarṅna woli blaṭar bawoo.* »^{*} ⁵ Kē woli buṭaan di ṅdolun dayuuj bnuura kē Naṣibaṭi awo natool, we uwoon

^{*} 2:24 Natenan ṭi Itayi 52.5. ^{*} 2:25 Pwala katēmp pajaan padiiman kē nḥaan awo nayuday. ^{*} 3:4 Kañaam 51.6.

wi p̄tup ba? Woli Naşibaŋi adiiman nja udeebul, aankp̄en ŋi pwo natool i? K̄e nşaaŋ aŋiini jibi ŋaaŋ naj̄en ajaan̄ aşal. ⁶ Name k̄e m̄ent̄ h̄enk da! Woli aanwo natool, hum di akhilanun̄ keeri kawaȳeş umundu? ⁷ K̄e wi n̄tilan naan n̄kaan̄ k̄e manjoonan mi Naşibaŋi manwinanaa abot adiiman mnd̄em mi nul, we ukaan̄ keeri k̄e nduknaanaa wi njubanun̄? ⁸ Keeri we ukaan̄ k̄e n̄enhil kaji : « Nawulan n̄do buŋaan, bnuura baş̄e babi? » Aa, baŋaaŋ balon̄ badiih̄en aji n̄ji djukanun̄ uko m̄ent̄. Bakaŋ m̄ent̄an balun̄ kakoba kakob ki bataan̄janaanun̄.

Nin alon̄ aanwo natool

⁹ K̄e we wa keeri? Nja bayuday n̄pel bandukiin̄ i? Nin! Na manjoonan, ddo bi diiman k̄e baŋaaŋ bti, bayuday na banwoon̄ baanwo bayuday, bawo bti baŋaaŋ banjaan̄ bajuban.

¹⁰ Upiitana ŋi Ulibra wi Naşibaŋi aji :

« *Nin ŋaaŋ natool aanwoo, nin alon̄.*

¹¹ *Nin ŋaaŋ alon̄ aanwo na uşal, nin ŋaaŋ alon̄ aankla Naşibaŋi.*

¹² *Baŋaaŋ bti badek Naşibaŋi kafet̄, bagakand̄er aneem.*

Nin alon̄ ŋi aanji do bnuura aandoo wo wo aloolan.

¹³ *Kaŋuŋ ki baka kawo ji btuur bi ba-haab̄eşun̄, p̄ndem̄ent pi baka paŋum na kaguru,*

bawo na bnunk bi upula ŋi iduuj.

¹⁴ *M̄ntum mi baka mantum na bkarad na n̄ŋup n̄jooŋ*

¹⁵ *bat̄ar ŋi p̄fiŋ ŋaaŋ.*

¹⁶ *Baji batok kabot kaduk p̄wuŋan dko di baŋep̄an̄.*

¹⁷ *Baamme jibi bakdoli kawoona ŋi btiinkar.*

¹⁸ *Baŋoom Naşibaŋi bnuura »**

¹⁹ K̄e nş̄e me bnuura uko bti wi bgah* bajakun̄, baŋup na banwoon̄ i kaŋaş ba, baŋaaŋ bti bahilna bayomp baş̄e bayikr̄en k̄e baduknaana bti ŋi kadun ki Naşibaŋi. ²⁰ Ukaan̄ k̄e nin ŋaaŋ aanhil kawo natool ŋi kadun ki

Naşibaŋi ŋi p̄taş bgah ŋaŋ: na manjoonan, bgah bado ŋaŋ ŋaaŋ ame k̄e aji juban.

Pkak natool ŋi k̄eş ki Naşibaŋi

²¹ K̄e h̄enkun̄ Naşibaŋi aş̄e diiman nja jibi akdolun̄ nja n̄wo batool ŋi kadun ki nul, b̄e aankt̄ep̄na ŋi *bgah bi Moyit ; ahon̄ nja uko waŋ undiimaan ŋi n̄libra n̄i bgah na n̄i baŋuparul. ²² Naşibaŋi aji do baŋaaŋ bawo batool ŋi kadunul wi bafiyaarun̄ Yetu *Krittu. Aji do haŋ pa baŋaaŋ bti banfiyaarun̄ Krittu bawo baloolan ŋi kadunul. ²³ Na manjoonan, baŋaaŋ bti bajubani, alow Naşibaŋi awaan̄ mnd̄em mi nul. ²⁴ Naşibaŋi awul baŋaaŋ bnuura wi akakanun̄ baka batool ŋi kadunul b̄e baanluki. Aŋep̄na ŋi Yetu Krittu abuuran baka ŋi pekadu. ²⁵⁻²⁶ Ayil Yetu k̄e atul p̄naakul ayeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. H̄enk, Naşibaŋi adiiman baŋaaŋ bti k̄e awo natool wi amiirun̄, awo aankob bambiin̄ ajuban ŋfa. Akak adiiman baŋaaŋ bti pwaȳeş p̄tool pi nul h̄enkun̄ wi awoon̄ natool abot ado k̄e banfiyaarun̄ Yetu bti bawo batool.

²⁷ N̄wo keeri kado kahomp h̄enkun̄ i? Nin! we ukaan̄? ŋiki m̄ent̄ p̄taş bgah pakaan̄ k̄e n̄buuri, p̄fiyaar pi n̄fiyaarun̄ *Krittu pa. ²⁸ H̄enk n̄win k̄e ŋaaŋ aji wo natool ŋi kadun ki Naşibaŋi woli afiyaari, m̄ent̄ p̄taş bgah pakaan̄. ²⁹ K̄e nş̄e hepar, Naşibaŋi awo Naşibaŋi i bayuday ŋaŋ i? Aanwo kak Naşibaŋi i banwoon̄ baanwo bayuday i? Aa, awo kak Naşibaŋi i banwoon̄ baanwo bayuday. ³⁰ Naşibaŋi awoha aloolan, k̄e uko uloolan ŋaŋ uwoon̄ wi pdo kawoona natool ŋi kadunul. Baŋaaŋ baji bawo batool ŋi kadunul woli bafiyaari, bawole bayuday k̄eme woli baanwo bayuday. ³¹ K̄e h̄enkun̄, woli n̄diiman k̄e p̄fiyaar pawoonun̄, n̄wo biki kaŋilma *bgah bi Moyit i? Nin! Woli n̄fiyaar na manjoonan, wi wi n̄jaan̄ n̄taş bgah na manjoonan.

☆ **3:18** Natenan ŋi Kaŋaam 36.2.

* **3:19** Bgah : Bgah ŋi baŋiiniyaan iko bti inwoon̄ ŋi kafah kajon ki Ulibra wi Naşibaŋi.

4

Pfiyaar pi Abraham afiyaarun

¹ Kë hënkun, we wi ñkjakuñ keeri ti *Abraham i ñwoonun ti kabuka? We wi Naşibaţi ayuujulun ti pwo natool pi nul? ² Woli iko yi Abraham adolun ikaan lah kë awo natool ti kës ki Naşibaţi, ahinan kahomp. Kë uşë wo uunwo han. ³ Na manjoonan *Ulibra wi Naşibaţi upiit aji : « *Abraham ahaţ ti Naşibaţi ukaan kë Naşibaţi aji awo natool ti kadunul.* » ⁴ Ñaan aemple, baluk bi ajaan ayeenk baanwo wo uţen : aleep lemp ayeenkna baluk mënt. ⁵ Kë ñaan aşë wo aanhinan kado Naşibaţi aji awo natool tiki aleep uko ulon ţań. Naşibaţi aji dinan kë bańaan bambiin apoka bawo batool wal wi bafiyaarulun ţań. ⁶ *Dayiţ kak aţiiniyaanun mnlilan mi ñaan i Naşibaţi ajakuñ aji awo natool ti kadunul bë aanten iko yi adolun, aji :

⁷ « *Banuurandëni biki Naşibaţi amiirun pjuban pi baka, apënan ipekadu yi baka.* »

⁸ *Anuurandëni, ñaan i Naşibaţi awoon aanten pekadu di adolun.* »✧

⁹ Kë pnuurandën mënt, pawo pa banwaliin katëmp këme pawo kak pa banwoon baanwala ka? Jëm ñbaa ji ji ti kë *Abraham ahaţ Naşibaţi ukaan kë Naşibaţi aji awo natool ti kadunul. ¹⁰ Kë lum di di Naşibaţi ajakuñ aji awo natool ti kadunul ba? Wi awaliin katëmp wa, këme ji abi ado kawala katëmp? Ji abi ado kawala katëmp Naşibaţi aji awo natool. ¹¹ Ayeenk pwala katëmp kë pawo uko ulon unkyuujun kë Naşibaţi adobi dolaara do kë awo natool ti kadunul wi afiyaarulun. Kë hënk di akakuñ aşin bańaan bti banwoon baanya katëmp aşë fiyaar Naşibaţi, Naşibaţi aji bawo batool ti kadunul. ¹² Awo kak aşin banwaliin katëmp, banwoon baanlin ti pwala katëmp ţań bakak aţaş pfiyaar pi Abraham aşin nja afiyaarun ji abi ado kawala katëmp.

¹³ Naşibaţi ahonţ fa *Abraham na pntaali pi nul aji balun kayeenk umundu. Mëntţ ptaş *bgah pakaan kë Naşibaţi ahonţ, pfiyaar pi afiyaarulun pakaan kë adinan aji awo natool ti kës ki nul. ¹⁴ Woli ptaş bgah ţań pakţuun ñaan ayeenk iko inuura yi Naşibaţi ahonun, pfiyaar pawaan keeri udooni, kahon ki Naşibaţi kakuţ kawaan udooni. ¹⁵ Kë uşë wo uunwo han, bgah baji bado Naşibaţi adeebaţër ñaan jibi awoon aantaş ba, kë bgah başale wo baanwoo, pjuban paankak aji pawo.

¹⁶ Hënk, ti pfiyaar di di ñaan ajaan ayeenkna kahon ki Naşibaţi. Kahon mënt kawo uţen unkwon pa bampënnun ti *Abraham bti, mënt pa banktaşun *bgah ţań, uwo pa banfiyaarun bti jibi Abraham afiyaarun. Abraham awo aşin nja bti. ¹⁷ Naşibaţi aji na Abraham ti Ulibra wi nul : « *Ddolu iwo aşin kntaali ki ñtaak ñtum.* » Awo aşin nja ti kadun ki Naşibaţi i afiyaarun, Naşibaţi anjaan awul banketuñ ubida, kado uko unwoon uunwoo, uwo.

¹⁸ Abraham ahaţ wal wi mnhaţ manwoon maankak awo, afiyaar aşë kak aşin kntaali ktum jibi Naşibaţi abiin aţupa aji : « *Jibi ñjah ñatumun, hënk di babuku bakluñ katum.* »

¹⁹ Aya pka ñşubal iñeen-week aşë fiyaaraara fiyaar Naşibaţi bë aanwutan nin wi atenuñ uleeful undoon abi kaya ya pkeţ akuţ aten Faara aharul anwoon aankak ahil kabuk ; ²⁰ amëban ti uko wi Naşibaţi ahonulun, aanwo na ñşal ñtëb ; abaa ţëp ţëp afiyaara maakan, adëmana. ²¹ Afiyaar na manjoonan kë uko wi Naşibaţi ahonun bti, aka mnhina mi pdo wa. ²² Uko mënt ukaan kë Naşibaţi aji awo natool ti kadunul. ²³ Kë woli *Ulibra wi Naşibaţi uji Naşibaţi aji awo natool, mënt pa ul aloolan a ţań ; ²⁴ ñţup mënt ñawo pa nja kak, ñnfiyaarun kë Naşibaţi anaţanun Yetu ti pkeţ ukaan kë aji ñwo batool ti kës ki nul. ²⁵ Yetu mënt

awulaniin pa ipekadu yi nja, anaṭa ṭi pkeṭ ṅhilna ṅwo batool.

5

Mnjeeh na mnlilan

¹ Kē hēnk keeri, wi pfiyaar pi nja padoluṅ kē ṅwo batool ṭi kadun ki Naṣibaṭi, ṅṭēpna ṭi Ajugun Yetu *Krittu awo ṭi mnjeeh na Naṣibaṭi. ² Nfiyaar Yetu Krittu ukaaṅ kē Naṣibaṭi awul nja bnuura bi nul bi ṅmēbanuṅ ali-int. Nlilan ṭiki ṅme kē ṅyeenk kafah ṭi mndēm mi Naṣibaṭi. ³ Nḍoo ji ṅlilan woli ṅwo ṭi unoor ṭiki ṅme kē unoor uji uṭij kamiir, ⁴ kamiir mēntṅ kaji kaṭij pmēban kaliintan ṭi unoor, kē pmēban mēntan paṭij paṭij mnhaṭ. ⁵ Mnhaṭ maanji manguur ṅaaṅ nin. Naṣibaṭi aṭēpna ṭi Uhaaṣ wi nul wi awuluṅ nja, atuman uṅalul ṭi ṅhaaṣ ṅi nja.

⁶ Na manjoonan, wi ṅwoon ṅēndobi hinan pbuuran ṅleef ṅi nja, wi wi *Krittu akeṭaruṅ nja ṅmpokuṅ Naṣibaṭi, ṭi wal wi Naṣibaṭi adatuṅ. ⁷ Utam maakan pkeṭar ṅaaṅ, adole wo natool. Kē ṅaaṅ aṣē hinan katēṅ pkeṭar ṅaaṅ anwoon nanuura na manjoonan. ⁸ Uko unkyuujuṅ kē Naṣibaṭi aṅal nja maakan uwoon kē wi ṅhumuṅ ṭi pekadu, Krittu akeṭ pa nja. ⁹ Krittu atul pṅaaṅ pi nul pa nja ukaaṅ kē Naṣibaṭi aji ṅwo batool ṭi kēṣ ki nul, abaa do do hum kado kawo aankluṅ kalowan nja udeeb wi Naṣibaṭi? ¹⁰ Woli wi ṅbiin awo baṣoorad Naṣibaṭi, akak ṭi ploodan na nja wi Abukul akeṭuṅ pa nja, hum di di akwoon aankbuuran nja wi anaṭiṅ ṭi pkeṭ. ¹¹ Kē uṣē wo uunliṅ ṭi waṅ, Naṣibaṭi ado nja kē ṅlilani ṭiki Ajugun Yetu Krittu ado nja kē ṅwo hēnkunṅ ṭi ploodan na Naṣibaṭi.

Adam na Yetu Krittu

¹² Name kē pjuban pi ṅaaṅ aloolan, *Adam, paṭij pekadu ṭi umundu, kē pekadu mēntṅ daṭij pkeṭ. Hēnkunṅ baṅaaṅ bti bajubani, awo i kakeṭ bukal bti. ¹³ Pjuban pawo ṭi umundu ji *bgah bi Moyit babi bado kawo. Kē jibi bawoon baando bi wo, Naṣibaṭi aanji mēban pjuban. ¹⁴ Kē du wal wi

Adam te wal wi *Moyit, pkeṭ papeli, padoo diiman mnhina mi pa ṭi banwoon baanjuban ji Adam ampokuṅ pdo uko wi Naṣibaṭi ajakuluṅ.

*Adam awo wo ji anwoon i pbi, Yetu. ¹⁵ Kē pjuban pi Adam paṣē wo paanhilan kanaamntēn na uṭen wi Naṣibaṭi aṭenuṅ. Na manjoonan pjuban pi ṅaaṅ aloolan paṭu kē baṅaaṅ batum bakeṭi ; kē bnuura bi Naṣibaṭi baṣē dēm apel uko mēntṅ. Uṭen wi aṭēpnuṅ ṭi ṅaaṅ aloolan, Yetu *Krittu aṭen baṅaaṅ udēm apel. ¹⁶ Pjuban pi Adam papaṭ maakan na uṭen wi Naṣibaṭi. Naṣibaṭi awayēṣ pekadu dlolan, kē pwayēṣ mēntṅ paṣē ṭij kakob. Kē uṭen wi Naṣibaṭi uṣē do kē amiir ipekadu itum. ¹⁷ Pjuban pi ṅaaṅ aloolan pado kē mnhina mi pkeṭ manwinanaa, na manjoonan ṅaaṅ aloolan mēntṅ uṅ akaaṅ. Kē ṭi Yetu Krittu aloolan kak ṅṣē yeenk apelan : baṅaaṅ bti banyeenkuṅ bnuura bweek maakan bi Naṣibaṭi ado baka kē bawo batool. Krittu ado baka kē bawat pkeṭ kakaana ubida wi mnṅo.

¹⁸ Hēnk, pjuban ploodan pi Adam pado kē baṅaaṅ bti baduknaanaa ; kē hēnk kak di di udo uṭool uloolan wi Krittu adoluṅ uṭijuṅ baṅaaṅ ubida, kē bawo batool. ¹⁹ ṭi ppok ptiink pi ṅaaṅ aloolan, baṅaaṅ batum baneej ṭi pekadu ; kē ṭi ptiink Naṣibaṭi pi ṅaaṅ aloolan, baṅaaṅ batum bakak batool ṭi kadun ki Naṣibaṭi. ²⁰ *Bgah babii, hēnk kē pekadu daṣē tuma tum, kē dko di pekadu datumuṅ, bnuura babi atum apel. ²¹ Hēnk, jibi pjuban padi-imanuṅ mnhina mi pkeṭ, hēnk kak di di Naṣibaṭi aṭēpnuṅ ṭi Yetu Krittu Ajugun awul nja bnuura bi nul, ṅhilna ṅwo batool ṭi kadunul, ṅwat pekadu ṅkaana ubida wi mnṅo.

6

Ubida na Krittu

¹ Kē we wi ṅkjakuṅ keeri? Nṅwo kaduka ṭi pjuban kayeenkna bnuura btum bi Naṣibaṭi i? ² Nin! Nkeṭ pa pjuban pi nja, hum di di ṅhinanuṅ keeri kaduka ṭi pjuban? ³ Naamme kē nja bti ṅnyeenkuṅ batitmu ṭi Yetu

*Krittu, nyeenk yeenk batitmu ti pkeṭ pi nul i? ⁴ Wi nyeenkun batitmu, nkeṭ amoya na a kahilna jibi anaṭiin ti pkeṭ ti mndēm mi Aṣin, nwo ti ubida uhalu.

⁵ Kē wi nkakun baloolan na Yetu ti pkeṭ pi nul, nluṅ kakak baloolan na a kak ti pnaṭa ti pkeṭ pi nul. ⁶ Nme kē ṅaan i nbiin awo apaṅana na a, uleef unwoon ti mnhina mi pekadu uhilna utoka, hēnk nwtuna kawo ti mnhina mēnt. ⁷ Nme kē ṅaan ankeṭun abuur pekadu. ⁸ Wi nkeṭun na *Krittu, nme bnuura kē nluṅ kaka ubida na a. ⁹ Nme kē Krittu annaṭiin ti pkeṭ, aankak akeṭ, pkeṭ paankak ahinana. ¹⁰ Wi Krittu akeṭun, akeṭ kapēnanaan pekadu byaaṣ bloolan ; kē hēnkun wi awoon najeb, aka ubida pa Naṣibaṭi. ¹¹ Kē an kak hēnk di nawoon kaṣal kaji nakeṭi, kē pekadu daankak aṭoṅan, naṭēpna ti Yetu Krittu aka ubida pa Naṣibaṭi.

¹² Nakwut keeri pekadu daṭoṅ uleefan, uleef unwoon i kalun kakeṭ ; nawutan kado kaṭaṣ iko iwuṭaan yi uleefan uṅaluṅ. ¹³ Nakwut nin dko dloṅ ti uleefan dawo ti pekadu, dado kado iko inwoon iinwo itool. Wi nanaṭiin ti pkeṭ aka ubida, naṭēpēn ṭēp nawul Naṣibaṭi nleefan. Nadolan uleefan bti udo kado uko unwoon utool ti kadun ki Naṣibaṭi. ¹⁴ Na manjoonan, pekadu daankak ahinan nin uko uloṅ ti an : naankak awo ti mnhina mi *bgah bi Moyit, nawo ti bnuura bi Naṣibaṭi.

Pdo uko unwoon utool

¹⁵ Kē we wi nwoon kado ba? Wi nwoon nēnwo ti mnhina mi *bgah bi Moyit awo ti bnuura bi Naṣibaṭi, nwo kaduka ti pekadu i? Nin, mēnt hēnk da. ¹⁶ Naamme kē woli nawutar uleefan ṅaan aloṅ kē awo naṣih i nan, naji nawo ti mnhina mi nul i? Woli pekadu di di nawutarun uleef, daji daṭij pkeṭ, woli Naṣibaṭi a, naji nawo baṭool. ¹⁷ Nawulēn nbeeb Naṣibaṭi : An nambiiṅ awo ti mnhina mi pekadu, nakak hēnkun aṭaṣ na nḥaaṣan bti pjukan pi nayeekun.

¹⁸ Hēnkun nabuur ti pekadu akak aji nado iko inwoon itool.

¹⁹ Mēnkhoñ na an ṭiki naando bi hil pyikrēn. Nawo ṭfa baṅaan banṭuun nḥaaṣ nji baka bti ti iko iṭop na pjuban, hēnk naji nabi pok pok pṭaṣ Naṣibaṭi ; kē hēnk kak di di nawoon hēnkun kaṭu nḥaaṣan bti ti pdo kado iko inwoon itool kakaana ubida uyimanaan. ²⁰ Wi nabiin awo ti mnhina mi pekadu, naando ji naṣal kaji nawo kado iko itool. ²¹ We wi nakaan wi nadoluṅ iko yi, yi nakkowariin hēnkun ba? Iko mēnt iṭij pkeṭ. ²² Hēnkun wi nabuurun pekadu akak alempar Naṣibaṭi na nḥaaṣan bti, uko wi nakkaan uwo ubida uyimanaan na pka ti ubaañsaani ubida wi mnṭo. ²³ Aa, pjuban paji paṭij pkeṭ, kē uko wi Naṣibaṭi aṣaan aji ṭen uṣe wo ubida wi mnṭo ti Yetu Krittu Ajugun.

7

Plempar Naṣibaṭi phalu

¹ An bayiṭ naan, dme kē name *bgah bi Moyit bnuura, name keeri kē bgah bawo pa ṅaan ado kaṭaṣ ba wal wi awoon aando bi keṭ. ² Nawulēn nten ti uko wi bniim : bgah baji ṅaaṭ awo kawo na ayinul te ukeṭul. Wal wi akkeṭun, awo najeeh, ³ ahilan kaniimar na ṅiint aloṅ. Aṣale ya na ṅiint aloṅ nampaṭi wal wi ayinul ahumuṅ najeb, aanwo ti bgah.

⁴ An bayiṭ naan, hēnk di uwoon pa an kak. Nawo hēnkun biki *Krittu, pkeṭ pi nul pabuuranan ti mnhina mi *bgah. Nawo bajeeh hēnkun ahinan kawo biki Krittu, annaṭiin ti pkeṭ, kahilna kalil Naṣibaṭi. ⁵ Wi nbiin aṭaṣ iko yi nleef nji nja nḥaṅaluṅ ṭañ, pekadu daji daṭēpna ti bgah kado nja nḥal pdo iko iwuṭaan itum injaan iṭij pkeṭ. ⁶ Kē nṣe wo nēnkak awo hēnkun ti mnhina mi bgah. Nwo ji baṅaan bankeṭun, kē bgah baankak aka mnhina ti nja. Uhaaṣ wi Naṣibaṭi udo kē nḥinan plempara ti udolade uhalu ; awo nēnkak awo ti mnhina mi *bgah bi Moyit ji ṭfa.

Pgut na pekadu

⁷ Kë we wi nwoon keeri kaji? *Bgah bi Moyit ti uleef wi ba bawo pekadu i? Nin! Mënt hënk da. Kë uşë wo woli mënt *bgah ba lah, mënkmë uko unwoon pekadu. Woli mënt bgah bajakuñ lah *wutan kañeebar bka bi ñaañ*[☆], mënkmë uko unwoon pñeebar uko wi ñaañ. ⁸ Pekadu datëpna ti uko wi bgah baţuun pdo adolën kë nji kañeebar iko itum impaţi. Woli bgah baanwoo, pekadu dakeţi. ⁹ Ji mbi ndo kame bgah, dwo najeb kë wi mmehañ me uko wi bgah bajakuñ, kë pekadu daşë buka, ¹⁰ kë nşë keţ. Hënk, bgah banwoon i kawulën ubida babaa ţep ţep aţijën pkeţ. ¹¹ Pekadu datëpna ti uko wi bgah baţuun pdo aguurnën, kë uko mënt ukaañ kë nkeţi. ¹² Kë hënk di bgah bayimanuñ, iko bti yi bgah bajakuñ kë iwo itool akuţ anuura. ¹³ Kë uko unnuuriin mënt, ukak hënkun uko unjaan ufiñ pa nji i? Nin! Mënt hënk da, pekadu datëpnuñ ti uko unuura afiñen kahilna kadiiman uko unwoon pekadu. Pekadu datëpna ti uko wi bgah baţuun pdo adiiman pyiban pi da.

¹⁴ Nme kë *bgah bawoona du Naşibaţi, kë nji nşë wo ñaañ najën awaapana kawo ti mnhina mi pekadu ¹⁵ Na manjoonan, mënji kame uko unkaañ kë nji kado iko yi njaan kado. Mënji kado iko yi njalun pdo, dji kado yi mpokuñ. ¹⁶ Kë woli mënñal pdo iko yi nji kadolun, udiiman kë dyikrën kë bgah banuura. ¹⁷ Aşë wo mënt nji ti uleef naan djaan kado hañ, pekadu danwoon ti nji meet da. ¹⁸ Dme kë bnuura baanwo ti nji, baanwo ti ñaañ najën i nwoon. Dji kañal pdo bnuura kaşë wo mënji kahinan. ¹⁹ Mënji kado bnuura bi njalun kabaa ţep ţep kado buţaan di nwoon mënñali. ²⁰ Kë hënk, woli mënñal pdo iko yi nji kadolun, udiiman kë mënt nji dwoon ankadolun ya, pekadu danwoon ti nji meet da.

²¹ Nji njalun pdo bnuura bi *bgah bajakuñ, dwin uko wi : buţaan bi bi njaan kado. ²² Ddinan na uhaaş wi naan bti ti uko wi bgah bi Naşibaţi bajakuñ, ²³ aşë wo ti uleef naan meet na uko ulon unjaan ugut na bgah bi mmeen aji bawo bnuura, kadolën nkak nakalabuş i pekadu danjaan daţonjen. ²⁴ Ni nji nwuţeni! In akluñ kabuuranaan ti uleef wi, unwoon wi pkeţ? ²⁵ Dbëeb Naşibaţi! Aţëpna ti Yetu *Krittu abuuranaan.

Hënk na uhaaş wi naan bti dji kaţaş bgah bi Naşibaţi, kë ti uleef wi naan nşë wo ti ptaş pekadu.

8

Ubida wi Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uwul

¹ Woli iwo ti plooman na Yetu *Krittu, Naşibaţi aankluñ kaji keeri kë iduknaanaa. ² Hënkun itaş *Uhaaş wi Naşibaţi unjaan utëpna ti Yetu Krittu kawulu ubida, ubuuraniin pekadu na pkeţ*. ³ *Bgah bi Moyit baanhil pdo hañ, ţiki iko yi uleef wi nja unjalun ido kë bgah banka mnhina mañ. Kë Naşibaţi aşë buuran nja wi ayilun Abukul abi ji ñaañ najën abot awo bţenan pa pyeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. ⁴ Naşibaţi ado uko wañ, uko wi bgah bajakuñ uhilna udolana kadiimanaan kë Naşibaţi awo natool. Uko mënt uwo pa nja nёнktaşuñ Uhaaş wi nul awo nёнktaş iko yi uleef wi nja unjalun.

⁵ Bañaañ banjaan bataş iko yi nleef ni baka njanalun baji başal ikow yi baka tañ. Kë bañaañ banjaan bataş *Uhaaş wi Naşibaţi başë ji başal iko inwoon yi wa. ⁶ Woli nşal ni nja njaaş iko yi nleef ni nja njanalun, nluñ kakeţ. Kë nşal ni nja nşale taş Uhaaş wi Naşibaţi, nwo na ubida nhaaş ni nja nabot kaţoor. ⁷ Ptaş iko yi nleef ni nja njanalun pawo pgut na Naşibaţi ; uleef wi nja uunji utaş bgah bi Naşibaţi abot awo uundo hilan ptaş ba. ⁸ Woli ñaañ

☆ 7:7 Natenan ti Ppën 20.17; na ti Pleşan 5.21.

* 8:2 Nataş Uhaaş wi Naşibaţi unjaan utëpna ti Yetu Krittu kawulan ubida, ubuurananan pkeţ; ti nlibra nlon bapiit aji dtaş Uhaaş wi Naşibaţi unjaan utëpna ti Yetu Krittu kawulën ubida, ubuuranaanun pkeţ.

aṭaṣ iko yi uleeful uṅaluṅ aanhılan kalil Naṣibaṭi.

⁹ Hēnkuṅ naankak aṭaṣ iko yi ṅleefan ṅaṅaluṅ, naṭaṣ *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, unwoon ṭi an. Bañaan banwoon baanwo na Uhaaṣ wi Yetu *Krittu, baanwo biki nul. ¹⁰ Kē Krittu aṣe wo ṭi an. Hēnk, wi ṅleefan ṅadoon awo ṅi pkeṭ ṭiki najubani, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwulan ubida ṭiki nawo baṭool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. ¹¹ Kē woli uhaaṣ wi anaṭanaanuṅ Yetu ṭi pkeṭ uwo ṭi an, annaṭanuṅ Yetu ṭi pkeṭ aluṅ kaṭeṗna ṭi uhaaṣul unwoon ṭi an kawul ṅleefan ṅanwoon ṅi pkeṭ ubida.

¹² An bayiṭ naan, ṅēnwō keeri kado kaṭaṣ iko yi ṅleefun ṅaṅaluṅ, ṅwo kado kaṭaṣ uko wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakuṅ. ¹³ Woli naṭaṣ iko yi ṅleefan ṅaṅaluṅ naluṅ kakeṭ. Kē woli Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭēnkan kē napok pdo iko yi ṅleefan ṅaṅaluṅ naluṅ kaka ubida. ¹⁴ Bañaan biki Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ukṭoṅuṅ ṭaṅ bawoon babukul. ¹⁵ Uhaaṣ wi nayeenuṅ uunkdolan nawo bajuuk bankṭi'uluṅ. Udolan kē nawo babak Naṣibaṭi banjaan bahuuran kaji na a : « Abba†! Paap! » ¹⁶ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭup nja ṭi ṅhaaṣ ṅi nja kē ṅwo babakul. ¹⁷ Wi ṅwoon babak Naṣibaṭi, ṅluṅ kayeenk uko wi ahoṅuṅ. Woli ṅhaj na Krittu, ṅluṅ kayeenk na a uko wi Naṣibaṭi ahoṅuṅ, kawo ṭi mndēm na a.

Mndēm manklun kabi

¹⁸ Dwin kē mnhaj mi ṅkhajuṅ hēnkuṅ maanhılan kalin na mndēm mi Naṣibaṭi aklun kayuuj ṭi nja. ¹⁹ Iko yi Naṣibaṭi apaṣuṅ iwo ṭi pyoonk maakan wal wi Naṣibaṭi akdiimanuṅ banwoon babakul. ²⁰ Umundu utaran atool pya katoka bē mēnt wul uṅaluṅ ṅal wa, Naṣibaṭi adoluṅ haṅ aṣe wul wa mnhaṭ ²¹ kē uluṅ kabuur pṭoka, kaneṅ ṭi mnjeeh mi babakul bakluṅ kaka ṭiki bawo ṭi mndēm.

²² Nme kē te hēnkuṅ iko yi Naṣibaṭi apaṣuṅ bti iwooni awo ṭi mnhaj ji ṅaaṭ ankyaan kabuk. ²³ Mēnt umundu ṭaṅ

ukhajuṅ, nja kak ṅnwoon na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi kē uwo uṭen uteek wi nul, ṅwooni ṭi ṅhaaṣ ṅi nja meet wi ṅwoon maakan ṭi pyoonk Naṣibaṭi adiiman kē ṅwo babakul abot abuuran ṅleef ṅi nja. ²⁴ Mnhaṭ mi ṅwoonanuṅ mando kē ṅme kē ṅbuuri. Kē woli ṅdo bi win uko wi ṅhaṭuṅ, mēnt mnhaṭ ma. In akhaṭuṅ uko wi adoon abi win? ²⁵ Kē ṅṣale wo ṅēnwin uko wi ṅhaṭuṅ ṅtaman ṭi pyoonk wa.

²⁶ Jibi ṅbiiṣniin, *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uji uṭēnk nja ; wi ṅwoon ṅēmme uko wi ṅkṅehanuṅ Naṣibaṭi, Uhaaṣ uji uṅehan pa nja kaṣe wo uunji uṭeṗna ṭi ṅṭup. ²⁷ Naṣibaṭi ammeen uko unwoon ṭi ṅhaaṣ ṅi nja bti, adinan ṭi uko wi uhaaṣ wi nul ujakuṅ ṭiki ujaan uṅehandēr bañaan biki Naṣibaṭi jibi Naṣibaṭi aṅaluṅ. ²⁸ Nme kē Naṣibaṭi aji lemp ṭi uko undoli pa bnuura bi bañaan bti banṅaluluṅ, bawo biki adatuṅ pa uko wi aṅaluṅ pdo. ²⁹ Bañaan mēnt ado bi dat dat baka, adinan pdo baka bawo ji Abukul, hēnk, abukul aṣe wo bajeen i babakul baṭum. ³⁰ Naṣibaṭi adu keeri bañaan biki adoon abi dinan dinan aji adati ; biki aduṅ ado kē bawo baṭool ṭi kēṣ ki nul ; biki adoluṅ kē bawo baṭool adēman baka.

Pdēm pi unjal wi Naṣibaṭi

³¹ Kē we wi ṅwoon kaṭup ṭi uko mēnt bti? Woli Naṣibaṭi awo na nja, alon ahinan kaṣoor nja i? ³² Ul anwoon aanneenan Abukul tootēs, aṣe wula pa nja bti. Wal wi Naṣibaṭi adoon ado haṅ, hum di awoon aankṭen nja kak ṭi bnuura bi nul iko bti. ³³ Kē in aktaparun bṭup biki Naṣibaṭi adatuṅ? Nin ṅaan alon na manjoonan aanhili. Naṣibaṭi ajakuṅ bawo baṭool, ³⁴ in ahiluṅ keeri kaji baduknaanaa? Nin alon! *Krittu akeṭ kē Naṣibaṭi anaṭana ṭi pkeṭ, kē awo hēnkuṅ ṭi kaṅen kadeenu ki Naṣibaṭi aṭupar nja. ³⁵ Kē we ukpēnanuṅ nja unjal wi Krittu aṅaluṅ nja? Phaajala, mnhaj, unoor, kēme ubon, bwaan, kēme ikoinjaan

† 8:15 Abba :Ṭi uṭup uaramayik dawoon Paap.

ido buṭaan kēme bfiṇar? ³⁶ Hēnk di uṗiitaniin ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi aji :

« *Iwi ikaaṇ kē nji ṇṅog pkeṭ nfa na utaakal.*

Nwo ji ṇkaneel ni bakṅooṭuṇ pya kafin. »*

³⁷ Kē ṇṣē wat iko mēntṭ bti ṭiki *Krittu aṇal nja. ³⁸ Dwin kē nin uko uloṇ uunhil kapēnan nja ṭi uṇal wi Naṣibaṭi aṇaluṇ nja : mēntṭ pkeṭ pa kēme ubida, ṇwanjuṭ, kēme ṇntaayi, mēntṭ ṇṭa da kēme faan, kēme bankṣihuṇ, ³⁹ mēntṭ iko yi bko duuṭ ya kēme yi mboṣ uṭeeh. Nin uko uloṇ umpaṣaniin uunhil kapēnan nja ṭi uṇal wi Naṣibaṭi aṇṭēpnun ṭi Yetu Krittu Ajugun aṇal nja.

9

Pdat pi Naṣibaṭi adatuṇ Iṭrayel

¹ *Krittu ame kē uko wi nji kabiin pṭup uwo manjoonan ; mēnkṭilan, kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unwoon ṭi nji udiiman kē uko wi nji kajakuṇ uwo manjoonan : ² uhaaṣ wi naan ujooṭan maakan kē mbot ahaj maakan. ³ Ddoo hokan hokan Naṣibaṭi afēpēn nji ṭi uleef wi naan mbot nlow Krittu pa bnuura bi bayiṭ naan, biki pntaali pi naan. ⁴ Bawo biki pntaali pi *Iṭrayel, akuṭ awo biki Naṣibaṭi adatuṇ bawo babukul. Naṣibaṭi adiiman baka mndēm mi nul. Ado *bhoṇar na baka abot awul baka bgah bi nul na idolade yi pdēmanaan Naṣibaṭi na iko bti yi ahoṇuṇ. ⁵ Bawo biki pntaali pi bateem nja bammeṭaniin. Kē ṭi pntaali mēntṭ pi pi Yetu apēnnun, ul ampeluṇ iko bti, awo Naṣibaṭi, awo na bnuura te mṅto! Uwo haṇ.

⁶ Uko undoluṇ pntaali pi Iṭrayel kakṣa uunwo kē Naṣibaṭi aando uko wi ahoṇuṇ. Uko unwoon uwo kē mēntṭ baṅaaṇ biki Iṭrayel bti bawoon biki pntaali pi Naṣibaṭi. ⁷ Baṅaaṇ bti biki pntaali pi *Abraham baanwo babukul na manjoonan. Hēnk di di Naṣibaṭi ajakuṇ na Abraham aji

: « *Bankpēnnun ṭi Itaak ṭaṅ bakwoon pntaali pi nu.* »* ⁸ Mēntṭ bampēnnun ṭi Abraham bti keeri bawoon babuk

Naṣibaṭi, biki Naṣibaṭi ahoṇuṇ aji bawo pntaali pi nul bawoon babukul.

⁹ Uko wi ahoṇuṇ Abraham wii wi, aji : « *Dluṇ kabi ṭi pkili ṭi wal wi ; uṭēnk wal mēntṭ Faara aharu abuk napoṭ ṅiint.* »*

¹⁰ Kē uṣē wo uumbaṇ hēnk. Naṣalan *Rebeka : babukul batēb biki akaaṇ na Itaak ateem nja bawo kbet. ¹¹⁻¹² Ji babi bado kabuka, ji babi bado kado uko unuura kēme uwuṭaan, Naṣibaṭi aji na Rebeka aji : « *Pntaali pi naweek pabi kado kalempar pi nampoṭi.* »* Naṣibaṭi aṭup haṇ kadiimanaan kē ul adatuṇ jibi aṇaluṇ, uunwo wo uko wi aloṇ ṭi baka adoluṇ. ¹³ Kē hēnk kak di di Naṣibaṭi aṭiiniin ṭi Ulibra wi nul aji : « *Dṇal Yakob aṣē pok Etawu* »*

¹⁴ Nṇal keeri kaji Naṣibaṭi aanwo natoool i? ¹⁵ Nin! Aṭup Moyit aji : « *Dmiir ṅaaṇ i nṇaluṇ pmiir, kaṅaga i nṇaluṇ kaṅaga* »* ¹⁶ Uko mēntṭ udiiman kē woli Naṣibaṭi adat ṅaaṇ, aanji ten ṭi uko wi ṅaaṇ mēntṭ kēme wi ahilun kado, mṅaga mi nul mankaaṇ kē aji data. ¹⁷ ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi, aji na *Farawuna naṣih i Ejiptu : « *Kē uko unkaaṇ kē ṇṭu'u ṭi pṣih uwo kē dṇal kaṭēpna ṭi iwi kayuuj mnhina mi naan, katim naan kahilna kameṭana ṭi umundu bti.* »* ¹⁸ Iko bti iwoona ṭi uko wi Naṣibaṭi aṇaluṇ pdo, ahinan kaṅaga baṅaaṇ kēme kado baka batam ikow.

Udeeb na mṅaga mi Naṣibaṭi

¹⁹ ṅaaṇ aloṇ ahinan keeri kahepar kaji : « *Hum di di Naṣibaṭi ahinanun kadeebaṭer nja wi ajaan ado nja ṇdo jibi aṇaluṇ ṇdo?* » ²⁰ Kē ṇṣē heparan an bayiṭ naan, naṣal aji nawo bahon kado kahepar Naṣibaṭi uko wi akdoluṇ ba? *Pṭukar paji pahepar ambomanuṇ pa uko unkayi kē aboman pa na jibi abomanderuṇ pa i*?*

²¹ Ambomanuṇ pa ahinan kaboman

* **8:36** Kaṅaam 44.22. * **9:7** Ujuni 21.12. * **9:9** Natenan ṭi Ujuni 18.10. * **9:11-12** Ujuni 25.23.

* **9:13** Natenan ṭi Malaki 1.2-3. * **9:15** Natenan ṭi Eṭekiyel 33.19. * **9:17** Natenan ṭi Ppēn 9.16.

* **9:20** Natenan ṭi Itayi 29.16.

pɕukar pnuura na pɕukar pwuɕaan ɕi ufuuɕ uloolan wi awoonaanunɕ.

²² Kë hënk kak di di Naɕibaɕi abiin aɗal pɕiiman udeeb wi nul baɗaanɕ bɕi kadiiman mnhina mi nul baɗaanɕ bɕi bantaanunɕ na pyeenk kakob. Aɕë baa ɕëp ɕëp amiir baka. ²³ Ado haɗ wi adiimanunɕ jibi adëmunɕ maakan wi aɗagiinɕ baɗaanɕ biki adatuɗ pa bawo ɕi mndëm mi nul. ²⁴ Nja ɗwoonɕ biki Naɕibaɕi adatuɗ mëntɕ, ɗënwo bayuday ɕaɗ, banwoonɕ baanwo bayuday bawo ɕi bakaanɕ mëntan. ²⁵ Hënk di di Naɕibaɕi ajakuɗ na Hotea ɕi ulibra wi nul :

« *Baɗaanɕ banwoonɕ baambi wo biki pntaali pi naan*
kë nɕë do baka bawo biki pntaali pi naan. »

Baɗaanɕ biki nwoonɕ mëmbaanɕ kaɗala
kë nɕë ɗal baka maakan. »✧

²⁶ Akak aji na a :

« *Dji na baka,*
naanwo biki pntaali pi naan
kë baɕë luɗ kadu'an
babuk Naɕibaɕi ajug ubida. »✧

²⁷ Kë hënk di di *Itayi *Naɕupar Naɕibaɕi ajakuɗ na babak Itrayel :
« *Babuk Itrayel batum ji pyiw panwoonɕ*
du kabanɕ ki bdëk,
kë bantiinku ɕi baka ɕaɗ bakdukiin
kabuur. »

²⁸ *Ajugun aluɗ kataran taran kado ɕi umundu*
uko bɕi wi abiin aɕup aji ado✧. »

²⁹ Itayi akak aɕiini aji :

« *Woli Ajugun *Anhiniinɕ iko bɕi*
aandukar nja lah baɗaanɕ balonɕ
biki pntaali pi nja
ɗwoha ji biki ubeeka wi Fodom
kaba fuɕ jibi babaanɕ biki ubeeka
wi Gomora✧. »

³⁰ Kë we wi ɗwoonɕ kate ɕi uko waɗ? Wii wi : baɗaanɕ banwoonɕ baanwo bayuday banwoonɕ baankla ɕfa pwo batool ɕi kadun ki Naɕibaɕi, bakak batool ɕi kadunul ɕiki bafiyaara.

³¹ Kë biki Itrayel banklaanɕ pwo batool ɕi kadun ki Naɕibaɕi aɕëpna ɕi bgah

bi Moyit baɕë wo baanhili. ³² Kë we ukaanɕ ba? Baɕal aji pɕaɕ bgah pakɕuunɕ bawo batool ɕi këɕ ki Naɕibaɕi, baanyikrën kë bawo i kafiyaara. Bajot ɕi plaak panjaanɕ pado baɗaanɕ bahubta, ³³ Hënk di di upiitaniinɕ ɕi Ulibra wi Naɕibaɕi aji :

« *Tenan! Dɕu plaak ploɗ du *Fiyon.*†
Plaak pa pdo baɗaanɕ bahubta
babot bajot.

Kë banfiyaaruɗ plaak mëntɕ
baɕë wo baankkowa nin. »

10

¹ An bayiɕ naan, uko wi nji nɗaluɗ maakan ɕi uhaaɕ naan, uko wi nji kaɗehanderunɕ bayuday Naɕibaɕi, uwo babuur. ² Dme kë baɗala maakan, kë unɗal wi baɗaluluɗ uɕë wo uunwo na kame, ³ baanyikrën jibi ajaanɕ ado ɗaanɕ awo natool ɕi kadunul. Bal-aana pwo batool ɕi kadunul na iko yi baɕaluɗ bukal ɕi ɗleef ɗi baka. Hënk, bapok udolade wi nul wi ajaanɕ aɕëpna kado baɗaanɕ bawo batool ɕi kadunul. ⁴ Na manjoonan *bgah bi Moyit badolun hënkunɕ kë ɗban du *Krittü, banfiyaaruɗ bɕi bawoona batool ɕi kadun ki Naɕibaɕi.

⁵ *Moyit ɕi uleeful adiiman ɕi ɗpiit ɗi nul jibi ɗaanɕ ajaanɕ aɕëpna ɕi pɕaɕ bgah kawo natool aji : « *Naan ankɕaɕunɕ iko bɕi yi bajakuɗ, aka ubida unkwonunɕ ɕi ba* »✧ ⁶ Kë uɕup wi Naɕibaɕi aɕupunɕ ɕi pwo natool panwoonunɕ du pfiyaar uɕë ji : Kdo kaji ɕi uɕalu : « *In aklun kapaya baɕi?* » Krittü aando bi wala wala ɕi ba i? ⁷ Kdo kaji kak : « *In aklun kawala du bnjiir?* » Krittü aando bi naɕa naɕa ɕi pkeɕ i? ⁸ Kë we wi ujakuɗ keeri? *Uɕup wu wun aɗogu, uwo ɕi mntumu, awo ɕi uhaaɕu.*✧ Uɕup mëntɕ uwoonɕ uɕup wi ɗkɕupunɕ unjakuɗ aji ɗaanɕ awo i kafiyaar. ⁹ Woli iɕup na mntumu aji Yetu awoonɕ Ajugun abot afiyaar ɕi uhaaɕu kë Naɕibaɕi anaɕana ɕi pkeɕ, klun kabuur. ¹⁰ Na manjoonan, pfiyaar du uhaaɕ meetɕ pajaanɕ paɕij pwo natool, pɕup na mntum kaji

✧ 9:25 Hotey 2.25. ✧ 9:26 Hotey 2.1. ✧ 9:28 Itayi 22.23. ✧ 9:29 Natenan ɕi Ujuni 19.24-35.

† 9:33 Fiyonɕ: Dawo katim kalonɕ ki Yerutalem. ✧ 10:5 Bgah 18.5. ✧ 10:8 Pleɕan 30.12-14.

Yetu awoon Ajugun paji pañij mbuur.
 11 Hënk di di *Ulibra wi Naşibañi ujakun: « *Bañaañ bti banfiyaarulun baankkowa* ». » 12 Hënk, uunka nayuday këme anwoon aanwo nayuday : bukal bti baka Ajug baka aloolan, anjaan atuum bnuura bañaañ bti banñuun mnhañ mi baka ði a. 13 Na manjoonan *aññuun mnhañ mi nul ði Ajugun alun kabuur* ».

14 Kë hum di di bakñuun mnhañ mi baka ði Ajugun, wi bawoon baanfiyaara? Hum di bakfiyaarulun, wi bawoon baambaan katiinka uko wi nul? Hum di baktiinkun uko wi nul, wi nin alon awoon aanñup baka wa? 15 Kë hum di di ñaañ akñupun baka wi bawoon baanyil nin alon? Kë hënk di di Ulibra wi Naşibañi ujakun: « *Natenan jibi unuuri pwin bañaañ bankñijun Uñup Ulil Unuura!* » ».

16 Kë mënñ bayuday bti başaañ añaş *Uñup Ulil Unuura. Hënk, *Itayi *Nañupar Naşibañi ahepar aji : « *Ajugun, in afiyaarulun uñup wi ññupun* »? » 17 Pfiyaar paji pawoona ði uko wi ñaañ atiinkun, kë uko wi ñaañ atiinkun uwoona du uñup wi *Krittu.

18 Kë nşë hepar keeri, bayuday baantiink tiink i? Na manjoonan batiinki. Upiitana ði *Ulibra wi Naşibañi aji :

« *Pdiim patiinkana ði umundu bti, ññup ñaban du kabañ ki umundu.* » ».

19 Kë nkak ahepar, biki *Itrayel baantee i? *Moyit aatem ði uko wañ wi ajakun aji Naşibañi aji :

« *Ddolan nakuj bañaañ banwoon baanwo pntaali pi naan, ddolan nadeebañer bañaañ banwoon baamme nin uko ulon ði ñji.* » ».

20 *Itayi Nañupar Naşibañi adoo ñoom aji Naşibañi aji :

« *Banwoon baankla'en bawinën, dwinana du banwoon baanheparaan.* » ».

21 Kë ði uko wi Itrayel aşë ji : « *Ñwal bti, ddek kañen bañaañ banwoon baantiinkën abot atam ikow.* » ».

11

Mñaga mi Naşibañi añagiin pntaali pi nul

1 Dhepar keeri : Naşibañi apok pntaali pi nul i? Nin! Nji ði uleef naan dwo nayuday, i pntaali pi *Abraham, i pşini pi *Benjamin. 2 Naşibañi aampok pntaali pi nul pi adoon abi dat dat. Jëm name uko wi *Ulibra wi Naşibañi upiitun ði dko di *Eli anomanun du Naşibañi ði uko wi Itrayel? 3 Aji na a : « *Ajugun, bafin bañuparu akuñ atok iliit yi mngur yi nu. Nji aloolan ddukiin kë bakak anjal kafinën.* »

4 Kë Naşibañi aşë teema aji : « *Ddat bañaşar naan ineen-week nyaaş ineen paaj na ulon (7000) banwoon baandëman Baal.* » » 5 Kë hënk di uwoon hënkun. Naşibañi ði mñaga mi nul adat balon bantiinku kë bawo biki nul. 6 Adat baka ði mñaga mi nul, mënñ iko yi badolon ikaan ; woli hënk da lah, mñaga mi Naşibañi maankwo mi manjoonan.

7 Kë we wi ñwoon kamëban ði uko wañ? Pntaali pi Itrayel paanwin uko wi paklaan, biki Naşibañi adaton ðañ bawinun wa. Kë bandukiin başë dënëñ ñhaaş. 8 Hënk di di upiitaniin ði *Ulibra wi Naşibañi aji :

« *Te nña Naşibañi ado ñhaaş ñi baka kë ñadënëñi*

këş ki baka kaankak awin, ibañ yi baka iinktiink. » ».

9 Kë *Dayiñ naşih akak aji :

« *Pde pi baka pawoon bñaaw, bahilna bajot, bakoba kakob ki bañaananaanun.*

10 *Dolan këş ki baka kafël bado bakak bakuul dolan baka bado kajin ñwal bti.* » ».

11 Kë nşë hepar keeri : biki Itrayel bajot pjot pi bawoon baanknaña nin

» 10:11 Natenan ði Itayi 28.16. » 10:13 Natenan ði Yowel 3.5. » 10:15 Natenan ði Itayi 52.7.
 » 10:16 Natenan ði Itayi 53.1. » 10:18 Kañaaam 19.5. » 10:19 Natenan ði Pleşan 32.21. » 10:20
 Natenan ði Itayi 65.1. » 10:21 Natenan ði Itayi 65.2. » 11:4 1 Başih 19.10,18. » 11:8 Natenan ði
 Pleşan 29.3. » 11:10 Pleşan 29.3; Itayi 6.10; 29.10.

i? Nin! Pjot pi baka pado banwoon baanwo bayuday bahilan babuur, kadoona bayuday bakuj baka. ¹² Kë woli phubta pi bahubtiin pado kë bañaan bti biki umundu bayeenk bnuura bweek, kë pjot pi baka pado kë ntaak bti nayeenk bnuura bweek, wel wi pkak baka bti ti mbuur pa-woon paanktij?

¹³ An nanwoon naanwo bayuday dtupan hënkun: nji dwoon *nanjañan i Naşibaţi ayilun du an, dji kalilan maakan pdo ulemp unwoon wi naan, ¹⁴ tiki dnjal pdo bañaan biki pntaali pi naan bakujan, balon ti baka bahilna babuur. ¹⁵ Wi Naşibaţi apokun biki *Itrayel, bandukiin bahilan akak du a. Hënk, woli Naşibaţi akak atiinkar na biki Itrayel, uwo wo ji pwul ubida bankeşun keş.

¹⁶ Woli bawul Naşibaţi pde pteek, pde pandukiin bti payimani. Woli intaañ yi bko iyimani, bko bti bayiman kak. ¹⁷ Itrayel dawo ji bko bi mno-liwera bi batepiin bi Naşibaţi afalun inah ilon ; aşë tu iwi inwoon iinwo nayuday ti dko di bafalun ya, ihilna iyeenk pñaak pankwoonun du kantaañ ki bko. ¹⁸ Kë işë wo i kawut kaşal kaji ipel inah infalaniin yun. Leşan tañ kë mënş iwi itjanun intaañ yi bko mënş, yul itjaniin.

¹⁹ Dme kë iji inah mënş ifalana falana ihilna iyeenk dko di yul ibiin awo. ²⁰ Hënk da. Inah ifalana falana tiki yaanfiyaari, kë iwi işë wo dko di iwoon tiki ifiyaari. Wutan keeri kado kahomp, tapan tşp ido kalipara. ²¹ Woli Naşibaţi apenan inah inwoon yi nul, hum di awoon aanhil pdo hañ kak na iwi ba?

²² Hënkun iwin jibi Naşibaţi ahiini kawul ñaan bnuura na jibi ahiini kakob ñaan. Aweşan banjotun aşë wulu bnuura. Ado kawulaaru wul bnuura woli itaman amëban bnuura bi nul. Woli iindo hañ, apënanu ti dko di iwoon. ²³ Kë bukal, woli baanduka ti ppok pfiyaar bakak du di babin awo tfa, tiki Naşibaţi aka mnhina mi pkakan baka da. ²⁴ Iwi, iwo kanah ki

bko bpaajal ki Naşibaţi afalun abi tu ti bko bi nul bi atepiin. Kë bayuday, bawoon inah yi bko bi batepiin tepi bun. Naşibaţi ahilan keeri kakakan baka du bko banwoon bi baka.

Mbuur mi Itrayel

²⁵ An bayiş naan, mënşal an nawoon naanwo bayuday nado kahomp. Hënk, dtupan uko ummeniin unwoon ti uko undolon pntaali pi *Itrayel : balon ti baka bakak atam ikow, abot alun kaduka hañ te wal wi an nanwoon naanwo bayuday biki Naşibaţi adaton bti nakbuurun. ²⁶ Hënk, biki Itrayel babuur, hënk di di Naşibaţi ajakun ti ulibra wi nul :

« *Aloş alun kawoona *Fiyon pbuuran baka wal mënş biki pntaali pi Yakob başë bañaan ppokën.*

²⁷ *Uko mënş wi wi nhoşun aji ddo, wal wi nkapënanun pekadu di baka, ti bhoşar bi nji kalun kado na baka. »**

²⁸ Woli ñaan aten jibi bapokun ptaş *Uşup Ulil Unuura, bawo başoorad Naşibaţi, nahilna natiink wa. Kë başë wo ha biki Naşibaţi adaton, añal baka tiki aten ti bhoşar bi abiin ado na bateem baka. ²⁹ Aanji teh uko wi adoon abi ten ten, aanji tşilma bañaan biki adoon abi dat dat.

³⁰ An nanwoon naanwo bayuday nabi pok ptaş Naşibaţi, kë aşë bi miiran wi bayuday babin apok ptaşa. ³¹ Kë kamiir ki amiiranañ, kado kë ahil kak kamiir bayuday bampokun ptaşa. ³² Hënk, Naşibaţi ado kë bañaan bti baduka ti ppok ptiinka awo wo ji badëtaa. Ado do hañ kahilna kamiir bañaan bti.

³³ In ahilanun kaniib pyok pi Naşibaţi na uşal untuşa wi nul na iko yi ameen? In ahilun kame uşal wi nul, in ahilun kapiban uko wi akdolun? ³⁴ Hënk di di upiitaniin ti *Ulibra wi Naşibaţi, aji :

« *In ahilanun kame uşal wi Ajugun? In ahilun kawula uşal? »*

* 11:27 Natenan ti İtayı 59.20; na ti Kañaam 14.7.

³⁵ « *In ațeetanuluŋ kadoo kayoonk baluk?* »*☆

³⁶ Hënk di uwoon, iko bti iwoona du a, iko bti ițëpna ți a, iko bti iwo pa a. Mndëm manwo ți Nașibați te mnțo! Uwo haŋ.

12

Ubida uhalu ți Krittü

¹ An bayiț naan, Nașibați adimanuŋ nja kamiir ki nul, ukaaŋ kē nji kakooțan kooț keeri, nawul ȳleefan ȳawo bțeŋan bjeb banwoon bi Nașibați abot alila. Waŋ ukwoon pdëman pi nakdoon kadëmana ți ȳhaașan. ² Nawutan pdo uko wi bañaan biki umundu wi bajaan bado, națëpan țëp nawut Nașibați ațëlșan ȳhaaș abot awulan ȳșal ȳhalu. Wal mēnt, nahilan kayikrën uko wi Nașibați aŋaluŋ; uko unwoon unuura, uko unliluŋ, unwoon ujint piș.

³ Nașibați awulën bnuura, ukaaŋ kē nji kațupan an bti : « Nawutan kala pdëman ȳleefan. Andoli ți an ațëpnën ți pfiyaar pi afiyaaruŋ Nașibați adolna uko wi ațu'uluŋ pdo. ⁴ ȳwo na uleef uloolan, untumi na iko impați, kē iko mēnt bti ișë paț iko yi ijaan ilemp. ⁵ Kē hënk di uwoon pa nja : ȳțum maakan kē nja ȳnwoon biki *Krittü ȳșë wo uleef uloolan, andoli awo i bandukiin. ⁶ Nașibați ți bnuura bi nul ațen ñaan andoli iko impați na yi atēntul yi awo i kado kalempna. Woli ȳwo i pdo kațupar Nașibați, ȳdo wa na pfiyaar pi Nașibați ațenuŋ nja. ⁷ Woli ȳwo i plempar batent nja, ȳlempar baka. Woli ȳwo i pjukan batent nja, ȳdo haŋ. ⁸ Woli ȳwo i ptēntēn batent nja, ȳdo haŋ. Woli ȳwo i pțen, ȳțen bē ȳnkyoonk nin uko ulon. Woli Nașibați ațu nja ți pșih, ȳwo kataman. Woli iwo i pțenk najuuk, țenkana na mnlilan.

⁹ Naŋaladan na batēntan na manjoonan. Nalowan iko bti inwoon iwuțaan, namëbaan bnuura uko unwoon unuura. ¹⁰ Naŋaladan na batēntan jibi naŋaladuŋ du katoh, andoli ji taman ți pdëman atēntul.

¹¹ Nawutan nin kawalan iñen. Națuun kabaț ți plempar Ajugun na uhaaș wi nan bti. ¹² Nalilaan ți mnhaț mi nahațuŋ, namiiran ți mnhaj, nawut kațañan nin pñehan Nașibați. ¹³ Nadoon kațenk bañaan biki Nașibați banwoon ți kanuma nabot nado kayeenk bayaanț du itohan.

¹⁴ Nañehaan Nașibați awul bnuura bañaan bankhajananaŋ ; nañehaana awul baka bnuura, awut kafëp baka. ¹⁵ Nalilaan na banwoon ți mnlilan, nawooni na banwoon ți ȳwooni. ¹⁶ Natiinkaran. Nakdo kala mndëm, națëpën țëp nawalan ikowan. Nawutan kașal kaji natit apel bandukiin. ¹⁷ Nawutan kalukan ñaan andolanaŋ buțaan. Natamaan nado kado uko unuuriin ți kēș ki bañaan bti. ¹⁸ Natamaan nado jibi nahiluŋ nawo bnuura na bañaan bti. ¹⁹ An bayiț naan biki nŋaluŋ, naklukan nin, nawutan Nașibați awayeș. Hënk di di Ajugun ajakuŋ ți ulibra wi nul : « *Nji dluŋ kalukanan, nji dkluŋ katuuman* »*☆ ²⁰ Akak aji :

« *Woli ubon ude bașooradu,*

wulan baka bade.

Kē woli udaan uțij baka,

wulan baka badaan.

Woli ido haŋ,

ikuŋan baka mnkow. »*☆

²¹ Nakwut buțaan dawatan, națëpan țëp nawat da na bnuura bi najaan nado.

13

Pdo katiink baweek biki pșih

¹ Ñaan andoli adoon katiink baweek banwoon ți pșih, țiki pșih bti pa-woona du Nașibați kē banwoon ți pșih, Nașibați ațuun baka ți pa. ² Hënk, ñaan ampokuŋ ptiink banwoon ți pșih apok pțaș uko wi Nașibați ațuun pdo. Bukuŋ mēntan Nașibați akob baka. ³ Na manjoonan banwoon baando buțaan baanwo kado kalënk bașih, bandoluŋ buțaan bawoon kado kalënk baka. Kē woli iinŋal keeri pdo kalënk banwoon ți pșih, dolan bnuura țañ, bataaŋaru

ti uko wan. ⁴ Na manjoonan bawo balempar Naşibaţi biki aţuun ţi pşih pa bnuura bi nu. Kê işale do buţaan, iwo kado kalênk baka ţiki baka mnhina mi pweţan. Balempar lempar Naşibaţi kadiiman udeeb wi nul bankdolun buţaan. ⁵ Iwo keeri kado kaţiink baka ţiki ime kê uwo uko wi iwoon kado kado ; iinwo kado wa ţiki iţi udeeb wi Naşibaţi ţań.

⁶ Ukaan kak kê iwo kado kaluk daaşa. Na manjoonan bakobraar daaşa baji balempar lempar Naşibaţi wi bakdolun han. ⁷ Lukan űaan andoli uko wi iwoon i pluka. Iwole kaluk daaşa, lukan da ; uko wi iwohan pluk pşih, lukan wa. Kê hênk kak, iwole ptiink űaan, tiinkana bnuura ; iwole pdëman űaan, dëmaana.

Bűalad bi űűaladun

⁸ Nawutan kaţeet nin űaan alon. Baţeet bi nan bi űnuur bti bawoon ţań bűalad bi naűaladun: űaan anűalun atênţul ado uko wi *bgah bi Moyit bajakun bti. ⁹ Bgah baji : « Iinkpiint na ahar űaan », « Iinkfiű űaan », « Iinkkiiű », « Iinkűeebar bka bi atênţu »* na iko ilon kak. Kê uţup uloolan uşë űonkrën iko mênţ bti yi bgah bajakun, uwoon: « *Nalan atênţu jibi iűalun uleefu.* »* ¹⁰ Pűal atênţul paanji paţija nin buţaan dlon ; pűal atênţul pawoon keeri pdo uko bti wi bgah bajakun.

Pbomandër pa ubi wi Krittü

¹¹ Name wal wi űwoon hênkun: wal wi pnaţa ţi bűoy ubani. Unuur wi mbuur uűog nja hênkun apel wal wi űbaan ajun jun pfiyaar. ¹² Utejan ulowi, nfa maűogi. Nawulën űduk keeri iko injaan idolana du bdëm, űjej iűaanan yi pnak. ¹³ Nawulën űdo kado iko inwoon itool jibi űaan ajaan ado na pnak. Nawulën űwut kande kaweeek, na ukuj na pjuban pi piint na ubida uţop na pűom na bkujar. ¹⁴ Natamaan nanaan na Yetu *Krittü Ajugun ţi mnwo mi nan, naţańan pdo kaţaş iko yi űleefan űańalun kado kado.

* 13:9 Ppën 20.13-17; Pleşan 5.17-21; Maci 19.18.

14

Pwut kado kabeeh batênţ nja

¹ Nayeenkan ţi ptoofan anwoon aando bi liint ţi pfiyaar nawut kado kaűom na a ţi iko yi aşalun. ² Alon afiyaar kê iko bti ihinan kade'ana ; kê alon anwoon aando bi liint ţi pfiyaar afiyaar kê aanwo kade nin uyemaţ ulon. ³ Anjaan ade uyemaţ awutan kabeeh anwoon aanji de wa ; kê anwoon aanji de wa awutan kado kaji atênţul mênţ aduknaanaa, un mênţan awo kak i Naşibaţi. ⁴ Iwo in ado ji nalempar űaan alon alemp bnuura kême buţaan? Woli alemp bnuura kême alemp buţaan uten anţu'ulun ulemp. Kê aşë lun kalemp bnuura ţiki Ajugun aka mnhina mi pţenka.

⁵ Alon aji dëman unuur ulon kapel űandukiin, kê balon baji baji űnuur bti űalinun. Andoli aji wo i kamëban ţi uko wi afiyaarun. ⁶ Andëmanun űnuur űlon, aji do han pa Ajugun. Kê hênk di di anjaan ade iko bti, ajaan ade ya pa Ajugun, kabot kabeeba ; kê anwoon aanji de iko bti aji do han pa Ajugun kabot kabeeba. ⁷ Na manjoonan, woli űka ubida kême akeţ, mênţ nja űwoon bajug ubida wi nja. ⁸ Woli űka ubida, űka wa pa Ajugun, kê woli űkeţi, űkeţ pa Ajugun ; hênk, woli űwo bajeb kême akeţ, űwo biki Ajugun. ⁹ Na manjoonan, Krittü akeţ keţ aşë naţa ahilna awo Ajug bankeţun na Ajug banwoon bajeb. ¹⁰ Iwi, we ukaan kê ikji atênţu aduknaanaa ba? Kê iwi, we ukaan kê ibeeh atênţu ba? Nja bti Naşibaţi alun kawayëş nja. ¹¹ Upiitana ţi *Ulibra wi Naşibaţi

« *Nji Ajugan anwoon najeb dţupan : bańaan bti balun kaűup ţi kadun naan, bukal bti badëmanaan kadinan kê nji dwoon Naşibaţi* »*

¹² Hênk, andoli ţi nja alun kahepna ţi kadun ki Naşibaţi pa uleeful.

Pwut pdo atênţ nja ajuban

¹³ Nawulën űtańan pdo kaji batênţ nja baduknaanaa. Nabiin űţëp ţëp

* 13:9 Bgah 19.18. * 14:11 İtayi 49.18; 45.23.

n̄tu n̄şal ƚi pwo n̄enkdo uko unkt̄ijun p̄juban pi at̄en̄t̄ n̄ja. ¹⁴ Pfiyaar pi n̄fiyaarun̄ Yetu Ajugun padol̄en̄ k̄e m̄mee, akut̄ ayikr̄en̄ b̄nuura k̄e nin uko ulon̄ uunwo wo uƚop ; uji uwo uƚop ƚi n̄naaŋ anşaluŋ aji uwo uƚop. ¹⁵ Woli ide uko ulon̄ k̄e uƚu at̄en̄tu k̄e ajooŋan pa iwi, iinkak aŋala. ƚaafaraan uko wi ikdeen̄ utok uhaaş wi n̄naaŋ i *Krit̄tu akeŋaruŋ. ¹⁶ Kwut keeri uko unwoon̄ unuura pa iwi ukak uko unkdolun̄ bado kaŋiiniyaan buŋaan ƚi iwi. ¹⁷ Na manjoonan, *p̄sih pi Naşibaŋi paanwo uko wi kande k̄eme pdaan, pawo pi pwo natool, b̄tiinkar na m̄nlilan mi *Uhaaş wi Naşibaŋi ujaan̄ uwul. ¹⁸ N̄naaŋ anklemparuŋ Krit̄tu h̄enk, aji lil Naşibaŋi, baŋaan̄ babot kaŋala.

¹⁹ Nawul̄en̄ keeri n̄do kala pdo uko unjaan̄ uŋij b̄tiinkar na b̄t̄enkar ƚi pfiyaar. ²⁰ Kdo uko wi pde utok uko wi Naşibaŋi adolun̄. Na manjoonan nin iko ide ilon̄ iinwo wo iƚop, aŋe ji ikak iko iƚop woli n̄naaŋ ade ya aŋe do at̄en̄tu k̄e ajot ƚi pekadu. ²¹ Uko unuuriin̄ uwo pwut kade uyemaŋ, pdaan poot kawut pdo uko b̄ti unkt̄uun̄ at̄en̄tu ajuban.

²² Uko wi ikşaluŋ ƚi uko m̄en̄t̄ han-kan wa pa iwi na Naşibaŋi. N̄naaŋ anwoon̄ aanşal aji ajuban ƚi uko wi afiyaarun̄, anuurand̄eni. ²³ K̄e anşaan̄ aji wo na n̄şal n̄t̄eb̄ woli ade k̄eme adaan uko ulon̄, Naşibaŋi aji ji aduknaana, ƚiki uko wi adolun̄ uunwoona ƚi pfiyaar pi nul. Uko b̄ti unwoon̄ uunwoona ƚi pfiyaar uwo pekadu.

15

Pdo bat̄en̄t̄ n̄ja b̄nuura

¹ N̄ja n̄nfiyaarun̄ aliint̄ ƚi *Krit̄tu n̄wo i kado kamiir banwoon̄ baanka m̄nhina m̄en̄t̄, kawut kado uko wi n̄ja n̄şaluŋ ƚaŋ. ² N̄naaŋ andoli awo i kado kala plil at̄en̄tu pa b̄nuura bi un̄ m̄en̄tan̄, kadolna'a ado kayaha ya kadun ƚi pfiyaar pi nul. ³ Krit̄tu

ƚi uleeful aanla la uko unlilulun̄, udoo piitana ƚi *Ulibra wi Naşibaŋi aji : « *Ikar yi bankariin̄ ibi ƚi n̄ji.* »*
⁴ Iko b̄ti inwoon̄ ƚi Ulibra wi Naşibaŋi ipiitana piitana n̄hilna n̄me n̄bot n̄t̄epna ƚi kamiir na m̄nt̄en̄ mi n̄piit̄ m̄en̄t̄ n̄akwulun̄ n̄kaana m̄nhaŋ.

⁵ D̄ñehan Naşibaŋi anwoon̄ ukump̄eş wi kamiir na m̄nt̄en̄ aŋenan natiinkar nado kado ji Yetu *Krit̄tu. ⁶ H̄enk, an b̄ti nawo ƚi ploolan kad̄eman Naşibaŋi Aşin Ajugun Yetu Krit̄tu.

Pyeenk bat̄en̄tu

⁷ Nawo keeri kado kayeenk bat̄en̄tan̄ jibi *Krit̄tu ayeenkanan̄, m̄nd̄em mi Naşibaŋi manhilna manwinana ƚi m̄nwo mi nan. ⁸ Na manjoonan d̄t̄upan, Krit̄tu akak nalempar bayuday kadolna uko wi Naşibaŋi ahon̄un̄ bateem baka kabot kayuuj k̄e Naşibaŋi aji do uko wi ajakun̄. ⁹ Ado haŋ banwoon̄ baanwo bayuday bahilna kak bado kad̄eman Naşibaŋi ƚiki aŋaga baka. H̄enk di di upiitaniin̄ ƚi *Ulibra wi Naşibaŋi aji :

« *Ukaan̄ k̄e n̄ji kalun̄ kad̄emanu ƚi ptoof pi baŋaan̄ biki n̄taak b̄ti, dluŋ kado kayeehu iyeeh yi p̄naamar̄en.* »*

¹⁰ Ukak apiitana aji :

« *An n̄taak b̄ti nawoon̄ ƚi m̄nlilan na pntaali pi Ajugun.* »*

¹¹ Ukak apiitana aji :

« *An n̄taak b̄ti nadoon kad̄eman Ajugun, an kntaali b̄ti nadoon kayeeh m̄nd̄em mi nul.* »*

¹² *Itayi *Naŋupar Naşibaŋi akak aŋiini ƚi uko m̄en̄t̄ aji :

« *Aloŋ amp̄ennun̄ ƚi pntaali pi Yete* alun̄ kabi,*

ul aknaŋiin̄ kaşih n̄taak b̄ti ; n̄aŋu m̄nhaŋ mi n̄a ƚi a. »*

¹³ D̄ñehan Naşibaŋi anwoon̄ ukump̄eş wi m̄nhaŋ atumanan̄ m̄nlilan na m̄njeeh wi nafiyaarulun̄. H̄enk, *Uhaaş wi Naşibaŋi uwulan̄ m̄nhina, m̄nhaŋ mahilna mantum ƚi an.

Pŋup uko wi Pawulu aklempun̄

* 15:3 Kaŋaam 69.9. * 15:9 Natenan ƚi 2 Famiyel 22.50; na ƚi Kaŋaam 18.50. * 15:10 Pleşan 32.43.

* 15:11 Kaŋaam 117.1. * 15:12 Yete awoon̄ aşin Dayiŋ naşih. * 15:12 Itayi 11.10.

¹⁴ An bayiṭ naan, dme ṭi bkow naan na manjoonan kē bnuura baṭum ṭi an, kē nawo bañaanṭ bammeenṭ akuṭ ahil kado kajukandēr. ¹⁵ Kē nṣē ṭupan ṇṭup ṇtam ṭi ṇmbaṇ ṇlon ṭi kakaarta ki kaleṣanan iko yi nadoonṭ abi juk. Ddo haṇ ṭiki Naṣibaṭi ṭi bnuura bi nul ¹⁶ adolēn kē nji kalempar Yetu *Krittu ṭi kadun ki banwoonṭ baanwo bayuday. Dji kado ulemp uyimanaan wi pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi, bañaanṭ biki ṇṭaak bṭi bahilna bawo uṭen unliluṇ Naṣibaṭi wi *uhaaṣ wi nul udolonṭ kē uyimani.

¹⁷ Ukaanṭ kē wi nkakuṇ i Yetu *Krittu, dhinan kalilan maakan ṭi uko wi nji kalemparuṇ Naṣibaṭi. ¹⁸ Dñoom kado kaṭup na mntēṇ ṭi uko wi Krittu ṭañ, wi adolnuṇ kē ndo banwoonṭ baanwo bayuday kē bakṭaṣ Naṣibaṭi. Krittu ado haṇ aṭēpna ṭi ṇṭup na udo wi naan, ¹⁹ ṭi mnhina mi mlagre na iko iñoṇarēnaan ṭi mnhina mi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. Kē hēnk di mpēnnuṇ Yeruṭalem ayaanṭ te du uṭaak wi Iliriya aṭup *Uṭup Ulil Unuura wi Krittu aba. ²⁰ Kē nṣē bi ṭu ṭu uhaaṣ naan bṭi ṭi pṭup Uṭup Ulil Unuura du ṇṭaak ṇanwoonṭ ṇaambaanṭ katiinka uko wi Krittu kawutna kaniw du dko di alon adoonṭ abi jun jun. ²¹ Hēnk di njaanṭ kado uko umpiitaniinṭ ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi :

« *Biki bawoonṭ baanṭup uko wi nul baluṇ kawina,*
banwoonṭ baantiink kē baṭiiniyaan uko wi nul baluṇ kate. »✧

Pawulu aṇal pya Rom

²² Uko waṇ uneenanaanuṇ ṇyaaṣ ṇṭum pbi du an. ²³ Kē hēnkuṇ wi mbaanṭ ulemp wi naan du ṇṭaak mēntṭ abot ado ṇṣubal ṇṭum ṇi ṇṇali pbi du an, ²⁴ dṇal kanuṣar na an. Dṣal woli dlunṭ aya Eṭpaña kapant kawinan naṣē naṭēnkēn nhilna mban uṭaak mēntṭ. ²⁵ Kē nṣē tool hēnkuṇ pya Yeruṭalem pṭēnk bañaanṭ biki Naṣibaṭi banwoonṭ da. ²⁶ Banfiyaaruṇ biki ṇṭaak ṇi Matedoniya na Akayi badinan pṭēnk bañaanṭ bawaanṭ mēntṭ. ²⁷ Aa,

badinan pdo haṇ, aṣē wo na manjoonan biki pṭēnk baka. Jibi bayuday banfiyaaruṇ Krittu baṭokuṇ iko inuura inwoonuṇ du baṭi yi bayeenkuṇ na banwoonṭ baanwo bayuday, hēnk kak di di bukal kak bawoonṭ kaṭok na bayuday iko yi umundu yi bakaanṭ. ²⁸ Wal wi nji kaluṇ kado kakuran mēntṭ kaba, awul baka iko bṭi yi baṭenuṇ baka, dṭēpna du an kaṭool pya Eṭpaña. ²⁹ Dme kē woli dbi du an Krittu kalilan maakan.

³⁰ An bayiṭ naan, kē nṣē kooṭan ṭi katim ki Yetu *Krittu Ajugun na uṇal wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaanṭ uwul nja : nabiin ṇgutan, ṇñehan Naṣibaṭi pa nji. ³¹ Nañehaan nhil mbuur bayuday banwoonṭ baanfiyaar Krittu. Nañehaan kak iko yi nji kañooṭuṇ biki Naṣibaṭi banwoonṭ du Yeruṭalem iyeenkana bnuura. ³² Hēnk, nhilna woli ulil Naṣibaṭi kabi du an na mnlilan kanoorfēn ntiinku na an. ³³ Dñehan Naṣibaṭi anwoonṭ ukumpēṣ wi mñjeeh awo na an bṭi! Uwo haṇ.

16

Pwul mboṣ

¹ Dṇal nayeenk Febe ñaat i nja anjaanṭ alempar banfiyaaruṇ biki Kenēray. ² Nayeenkana ṭi pṭoofan jibi ñaanṭ ajaanṭ ayeenk bañaanṭ biki Naṣibaṭi ṭi katim ki Ajugun, naṭēnkana ṭi iko bṭi yi aklunṭ kanuma ṭiki ul ṭi uleeful aṭēnk bañaanṭ baṭum aṭu na nji ṭi uleef naan.

³ Dwul mboṣ *Pritiliya na Akila banjaanṭ bawo na nji ṭi plempar Yetu *Krittu, ⁴ bukal bambiinṭ anaṭ naṭ kawul iṭuṭ yi baka abuuranaanēn pkeṭ. Dbeeb baka, mēntṭ nji aloolan kabeebuṇ baka, banfiyaaruṇ banwoonṭ baanwo bayuday bṭi bakak abeeb baka. ⁵ Dkak awul mboṣ banfiyaaruṇ banjaanṭ bayit du katoh ki baka.

Dwul mboṣ Epenet i mmaganuṇ anwoonṭ nateek anfiyaaruṇ *Krittu du uṭaak wi Atiya.

⁶ Dwul mboṣ Mariya anhaahuṇ maakan na an.

✧ 15:21 Natenan ṭi Itayi 52.15.

⁷ Dwul mboş Andronika na Yuniya bayiṭ naan ṭi *Krittü bambiin awo na nji du ukalabuş. Bawo bañaan bantiinkaniin ṭi banjaan abot afiyaar *Krittü ji mbi ndo kafiyaara.

⁸ Dwul mboş Ampliyat i mma-ganuṅ bnuura ṭi katim ki Ajugun.

⁹ Dwul ma Urabanu anjaan alem-par *Krittü na un, na Titaku i mma-ganuṅ.

¹⁰ Dwul ma Apelet anyuujun kë amëban *Krittü.

Dwul mboş biki katoh ki Arittobulu.

¹¹ Dwul mboş Herodiyon ayiṭ naan.

Dwul ma biki katoh ki Nartitu, ban-woon biki Ajugun.

¹² Dwul bi Trifena na Trifota mboş, bukal banhaahun maakan ṭi plem-par Ajugun. Dwul mboş Peretida aṅalaniin abot ahaah bnuura pa Aju-gun.

¹³ Dwul mboş Rufu i Ajugun adatuṅ na anin ankaan awo ni.

¹⁴ Dwul ma Atenkritu na Flegon na Hermet na Patroba na Hermet na bayiṭ baka banwoon na baka.

¹⁵ Dwul mboş Filologu na Yuliya na Nereyu na aṭa'ul ñaaṭ, na Olimpiya na bañaan biki Naşibaṭi bti banwoon na baka.

¹⁶ Nawuladën mboş an bti naboo-far bboofar banyimanuṅ. Kntuk ki banfiyaaruṅ *Krittü bti kawulan mboş.

Nṭup ṅlon ṅbaañsaani

¹⁷ An bayiṭ naan, dkooṭan kooṭ, nali-pariin bañaan banjaan banaakrën bañaan kakuṭ kaneemanan wi ba-jaan balaṭ pjukan pi bajukananaṅ. Nalowan baka! ¹⁸ Bañaan ji bukuṅ mënṭan baanji balempar *Krittü Aju-gun, iyin yi baka yi yi bajaan balempar. Baji baguur na ṅṭup ṅtaab ṅi baka ṅtum bañaan banwoon kabaṭ kaloolan. ¹⁹ Na manjoonan pfiyaar pi nafiyaaruṅ Naşibaṭi pameeṭana ṭi dko bti, ukaan kë uwo mnlilan mi naan. Kë nşë ṅal nawo na ṅşal ṅntuṅa, kadolna bnuura kaşë kabi kalow low buṭaan. ²⁰ Naşibaṭi anwoon ukumpëş wi mnjeeh awat hënkunṅ Tatana ṭi ihoṭan.

Dñehan bnuura bi Yetu Ajugun bawo ṭi an.

²¹ Timote anjaan alem-p na nji awu-lan mboş, ul na Lutiyut na Yaṭon na Totipater bayiṭ naan.

²² Nji Tertiyu mpiitaruṅ Pawulu kakaarta, dwulan mboş ṭi katim ki Ajugun.

²³ Gayut anyeeknuṅ du katohul awulan mboş. Du katohul di di ban-fiyaaruṅ bti bajaan bayitiiraan.

Erattut namali i ubeeka akak awu-lan mboş, na Kwartu ayiṭ nja.

²⁴ [Dñehan Yetu Krittü Ajugun awu-lan an bti bnuura. Uwo haṅ.]

Mndëm mi Naşibaṭi

²⁵ Nawulën ṅdëman Naşibaṭi! Aka mnhina mi pdolan naliint ṭi pfiyaar. Uko waṅ wi wi nji njakuṅ wi nji kaṭupuṅ *Uṭup Ulil Unuura unktiiniyaanuṅ uko wi Yetu *Krittü, kadiiman manjoonan mamme-naniin undiimaan. ²⁶ Hënkunṅ kakşa manjoonan mënṭ mantëpna ṭi uko wi *baṭupar Naşibaṭi bapiiṭuṅ, uko wi Naşibaṭi anwoon aankba ajakuṅ aji udolana, apën awinana ṭi kadun ki ṅtaak bti ṅahilna ṅafiyaara ṅabot ṅado kaṭaşa. ²⁷ Nawulën ṅdëman te mnto Naşibaṭi anwoon aloolan anwoon na uşal untuṅa ṭi katim ki Yetu Krittü. Uwo haṅ.

Uṭup uteek wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Korint

Uṭup ujuni

Korint dawo ulon ṭi nḃeeka nḃandēmnuṅ nḃi utaak wi Akayi unwoon nṭa ṭi utaak wi Gret. Bañaan baṭum bambiin afēt ṭi ubeeka mēntḃi babi wo bañaan banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi abot awo bado iko iwuṭaan. Pawulu ado uṣubal na kli paaj pa pṭooran pntuk pi banfiyaarun. Wi Pawulu apiitun kakaarta ki, awo du Aṭiya du ubeeka wi Efet. Bañaan balon biki pntuk pi banfiyaarun du Korint bapiituluṅ kahepara uko ulon wi baṅaluṅ pme. Ji ikaarta bṭi yi Pawulu, ado alon kē apiit akuṭ añooṭ kakaarta du biki apiitun ka. Kē ñaan i Pawulu ayilun katimul kawo Toten. Toten awo ñaan anfiyaarun Krittū kē bañaan baṣē wo baamme'a bnuura. Pawulu ado kakaarta ki apiitun ki ifah itēb. Ṭi kateek ñaan aji win kē banfiyaarun baṭup Pawulu iko itum inṭepun ṭi pntuk pi banfiyaarun mēntḃi. Kē Pawulu aṣē win iko iwajanṭ inkaan udooni : Bañaan baantiinkar ṭi pntuk pi banfiyaarun. Alon aya apiinṭ na ahar aṣin. Banfiyaarun baji bañooṭ batēntḃi baka banfiyaarun du uruha wi banwoon baanwo bayuday. Uko mēntḃi ukaan kē Pawulu ahepar baka me iko ikowandēnaan yi aktiinkun ijoonanaari. Ṭi kafah katēbantēn uṭup paaj na ulon te du uṭup iñeen na paaj Pawulu ateem ṭi iko yi baheparulun. Aṭiiniyaan bniim. Aji na baka balow nṭon. Aṭiiniyaan kak uko wi pyit pde panwoon paanji padēman Krittū. Aji na baka bala uṭen wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unjaan uṭenk pntuk pi banfiyaarun. Aji na baka bado kala bḃalad du uṭup iñeen na nṭēb te iñeen na nḃaakēr. Akak aṭiiniyaan pnaṭa ṭi pkeṭ. Ṭi uba kakaarta, Pawulu aṭup

aji aṅal kaya pwin baka kayeenkna iko yi baṭonkrēnuṅ kaṭenkna bajuuk biki Yerutalem.

1 Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aduun pa nwo nanjañan i Yetu *Krittū, ṭiki aṅaluṅ uko mēntḃi, na Toten ayiṭ nja, nḃpiitanaṅ. 2 Nḃpiitan, an banfiyaarun Naṣibaṭi nanwoon du Korint, nankakuṅ ayiman wi na-woon ṭi plooman na Yetu Krittū, an nandu'aniiiṅ pwo biki nul. Nḃpiitun kak bañaan bṭi banjaan badēman katim ki Yetu Krittū Ajug nja, anwoon Ajugun akuṭ awo Ajug baka, du dko di bawohaṅ. 3 Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan nḃhaaṣ.

4 Naṣibaṭi awulan bnuura wi na-woon ṭi plooman na Yetu *Krittū ukaan kē nji kabeeba wal undoli ṭi uko wi nan. 5 Ṭi pwo ṭi plooman na a pun, nawo bayok ṭi iko bṭi : Ṭi uṭup undoli na ṭi pme bṭi. 6 Na manjoonan, namēban bnuura uko wi nṭupanaṅ ṭi Yetu Krittū, bado kē uneej ṭi an aṭoo aliint. 7 Hēnk, naankwaan nin uṭen ulon, wi nawoon ṭi pyoonk Yetu Krittū Ajugun apēn awinana. 8 Ul akluṅ kadolan namēban naliint te ubaañṣaani nahilna nawo bañaan biki nin ñaan awoon aankka uko uwuṭaan uṭup ṭi baka ṭi unuur wi akbiin. 9 Naṣibaṭi aji do uko bṭi wi ahoṅun, ul andatanaṅ nawo ṭi plooman na Abukul Yetu Krittū Ajugun.

Uko wi bpulad ṭi ptoof pi banfiyaarun

10 An bayiṭ naan, dkooṭan ṭi katim ki Ajugun Yetu *Krittū nawo bṭi ṭi uṭup uloolan, bpulad baṭañ ṭi ptoofan, naṭēpēn ṭēp natiinkar nawo na uṣal uloolan na uṭup uloolan. 11 An bayiṭ naan, uko unkaan kē nji kaṭiini haṅ uwo kē bañaan biki ufēt wi Kēlowe baṭupēn aji bpulad bawo ṭi ptoofan. 12 Dḃal kaji balon ṭi an baji baji : « Nji dwo na Pawulu, » alon kaji « Nji dwo na Apoloṭ, » alon kaji « Nji

* 1:12 Kefat: Katim kalon ki Kefat kawo Piyeer.

dwo na Kefat*. Alon kak kaji « Nji dwo na Krittu. »¹³ Naşal aji Krittu afaaşiri i? Nji Pawulu i i bapaņun ți krut pa an i? Keme ți katim ki naan ki ki nayeeknuņ batitmu i?¹⁴ Dbeeb Naşibați ți uko wi nwoon mēmbattaar nin alon ți an bē mēnt Kritput na Gayut baka,¹⁵ hēnk nin alon aankhil kaji nabattaar ți katim ki naan.¹⁶ Yoow, dbaan aleş, dbattaar kak biki katoh ki Tefanaț, așe wo mēnkak aleş me mbattaar alon kak.¹⁷ Krittu aanyilēn yil mbi pbattaar, ayilēn yil mbi nșup *Ușup Ulil Unuura. Aanyilēn pșup wa na nșup ņi mntit mi ņaan najēn, pkeș pi Krittu ți krut pawutna kawaan udooni.

Uşal unwoon untuņa na manjoonan

¹⁸ Ușup wi pkeș pi *Krittu ți krut uwo nyila pa banneemun așe wo pa nja ņmbuurun mnhina mi Naşibați.¹⁹ Hēnk, Naşibați așini ți *Ulibra wi nul aji : « *Dluņ katok pntuņa pi banwoon na ņşal ņntuņa, katok mntit mi bantitun* ».*²⁰ In awoon na uşal untuņa ba? In awoon name? In awoon nalil mntum i umundu wi nșa wi? Naşibați adiiman kē uşal untuņa wi mboş uwo nyila.²¹ Naşibați na uşal untuņa wi nul ado kē umundu uumme'a na uşal untuņa wi wa. Ulila kē așepna ți ușup wi ņkșupun abuuran banfiyaarun, ușup mēnt uwo wo ji nyila ți kēş ki baņaan bajēn.²² Bayuday banal kawin iko iņoņarēnaan kē banwoon baanwo bayuday bakla pwo na ņşal ņntuņa,²³ kē un ņșe șup uko wi Krittu ampaņaniin. Bayuday baji uko mēnt uwo pkar Naşibați, kē banwoon baanwo bayuday baji uwo nyila.²⁴ Kē ți baņaan biki Naşibați adatuņ, bayuday na banwoon baanwo bayuday, Krittu ajaan adiiman mnhina na uşal untuņa wi Naşibați.²⁵ Na manjoonan uko wi bajaan bado nyila ņi Naşibați upel ņşal ņntuņa ņi baņaan bajēn, kē pbiişna pi Naşibați papel mnhina mi baņaan bajēn.

²⁶ An bayiț naan, natenan jibi nabiin awo wi Naşibați adu'anaņ:

✧ 1:19 Itayi 29.14. ✧ 1:31 Yeremiya 9.24.

baņaan biki bajakuņ aji bawo na ņşal ņntuņa baantum ți an, kē baņaan banwoon na mnhina baantum ți an kak, kē baņaan baweeek baantum ți an.²⁷ Baņaan biki bajakuņ aji bawo bayila, Naşibați adat dat baka kakowandēnaan banwoon na ņşal ņntuņa. Baņaan biki bajakuņ aji baanwo na mnhina, Naşibați adat baka kakowandēnaan baņaan banwoon na ma.²⁸ Baņaan bampoți, baņaan biki babeehuņ, ado baka ji baņaan bawaan udooni, Naşibați adat baka kadolna uko wi umundu uşaluņ aji uka udooni uwaan udooni.²⁹ Hēnk nin alon aankhil kado kahomp ți kadun ki Naşibați.³⁰ Ul adoluņ kē nawo ți ploolan na Yetu *Krittu, kē ul Krittu awoon ņaan ankaan kē ņme uşal untuņa wi Naşibați. Akaan kē ņwo batool ți kēş ki Naşibați, ayiman ți kadunul, ul abuuranuņ nja ți pekadu.³¹ Hēnk di di upiitaniin ți *Ulibra wi Naşibați aji : « *Woli ņaan alon aņal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adoluņ.* »*

2

Ușup wi Krittu ampaņaniin ți krut

¹ An bayiț naan, wi mbiin du an pșupan iko yi Naşibați imbiin amena mēnkla la naji dwo ņaan anliluņ mntum kēme ņaan anwoon na kame.² Dbaa țep țep aji mēnkțiiniyaan nin uko ulon umpați na wi Yetu *Krittu, ul i bapaņun ți krut.³ Dbi du an na pbiişna na blal, alēnk akat kat.⁴ Pjukan pi naan na nșup ņi nji kașupanaņ ņaanwo nșup ņlil ņi name, mnhina mi *Uhaaş wi Naşibați manwinaniin hēnk,⁵ kadolna pfiyaar pi nan pawut kanațna ți uşal untuņa wi ņaan najēn pașe panațna ți mnhina mi Naşibați.

Uşal untuņa wi Naşibați

⁶ Baņaan banliintuņ ți pfiyaar kakša, nșup baka nșup ņi uşal untuņa, kē ușe wo uunwo wi umundu wi, wi bașih biki wa, bandoon abi kaba ba.⁷ Uko wi ņkșiiniyaanuņ uwo uşal

untuja wi Naşibaţi wi bañaan bawoon baamme, Naşibaţi adoluŋ k  uwoo, wi awoon aando bi paş umundu, kad manaan nja. ⁸ Nin naşih alon i umundu wi aamme uşal untuja m nt, woli bawo lah na wa, baankpaŋ Ajugun anwoon na mnd m. ⁹ H nk di di upiitaniin   Ulibra wi Naşibaţi aji :
 « *Uko wi nin pk ş pawoon paanwini, uko wi nin kabaţ kawoon kaantiinki, uko wi nin uşal uwoon uunşali, wi wi Naşibaţi ahankuŋ pa banjaluluŋ.* »[ ]

¹⁰ Nja biki Naşibaţi a  pnun   *Uhaaşul adiiman uko m nt. Uhaaşul ujaan ujeehan iko b i kado ban du uşal wi nul unlownuŋ. ¹¹ In ameen uko unwoon   uşal wi  naaŋ naj n b  m nt uhaaş unwoon   a wa? K  h nk kak di di nin  naaŋ awoon aamme uko wi Naşibaţi b  m nt *Uhaaşul wa. ¹² Uhaaş wi nyeenkuŋ uunwo uhaaş wi umundu wi, uwo Uhaaş wi Naşibaţi  hilna  me iko inuura yi a enuŋ nja. ¹³ N nktiiniyaan uko m nt na   up  i  şal  ntuja  i bañaan baj n,   iiniyaan wa na   up  i Uhaaş wi Naşibaţi ujukanuŋ nja, a up iko yi wa bañaan banwoon na wa. ¹⁴ K   naaŋ anwoon aanwo na Uhaaş wi Naşibaţi aanji hinan pyeenk iko yi wa,  iki iji iwo wo ji nyila  i a. Aanhinan kame ya,  iki  naaŋ aji me ya woli Uhaaş wi Naşibaţi uwo  i a  a . ¹⁵  naaŋ anwoon na Uhaaş wi Naşibaţi aji me iko b i, k  bandukiin baş  wo baanji bahil pme'a kadoo kahil ka up  i a. ¹⁶ Upiitana  i Ulibra wi Naşibaţi aji : « *In ameen uşal wi Ajugun kadoo kawuluŋ m ntan uşal?* »[ ] K  nja  ş  me uşal wi *Krittu.

3

P om  i ptoof pi banfiyaaruŋ

¹ K  an bayi  naan, m ntiini na an ji bañaan biki, banjaan ba aş *Uhaaş wi Naşibaţi, d iini na an ji bañaan biki banjaan ba aş iko yi  leef  i baka  a aluŋ. Nahum nwo bapo  bampo i  i uko wi pfiyaar

*Krittu. ² Ukaaŋ k  nwulan mntow k  nadaani, m nwulan pde pantamuŋ, naando bi hil pde pa. Te h nkuŋ naando bi hilan pde pa, ³  iki nahum nwo bañaan bank aşuŋ iko yi  leef  i baka  a aluŋ. Woli bkujar na p om pawo  i ptoofan, naanwo wo bañaan bank aşuŋ iko yi  leef  i baka  a aluŋ ado iko yi bañaan biki umundu bajaan bado i?

⁴ Woli alon aji : « Nji dwo na Pawulu, » k  alon kak aji : « Nji dwo na *Apolo , » naanwo wo b i bañaan biki umundu i? ⁵ In awoon Apolo ? K  in awoon Pawulu? Nwo balempar Naşibaţi biki na  pnun afiyaar ; andoli  i un Ajugun a u'uluŋ ulemp m nt. ⁶ Nji dtepiin bko, Apolo  k  atulan ba, k  Naşibaţi a aan ana an ba. ⁷ H nk, antepiin na antulanuŋ baanwo nin uko ulon, Naşibaţi anjaan ana an bko awoon uko ulon. ⁸ Antepiin na antulanuŋ bawo baloolan, k  andoli  i baka a   luŋ kayeenk baluk bi nul bankliuŋ na ulemp wi adoluŋ. ⁹ Nja  lemp lemp na Naşibaţi, k  an na   wo u eek wi nul, nawo katoh ki awoon  i pniw.

¹⁰  i bnuura bi Naşibaţi awulnuŋ, ji naniw nanuura dte  itap yi katoh k  alon a   niw katoh.  naaŋ andoli atenan bnuura jibi akniwi  i itap yuŋ duu . ¹¹ K  nin alon a   wo aanhil ka u itap ilon impa i b  m nt inwoon da ya ; itap m nt iwoon Yetu *Krittu. ¹²  naaŋ ahil kaniw na uwuru, untaam, mmlaak mnuura, imul, pjaagal. ¹³ Uko wi akjejaan pniwna, ulemp wi nul uluŋ kawinana  i unuur wi pway ş. Unuur m nt bdoo bado up n uwinana, buŋ m nt badiiman ulemp wi  naaŋ andoli adoon. ¹⁴ Woli uko wi aniwuŋ una  aliint, ayeenk katuum ; ¹⁵ uşale yik, awaanand n kaş  buura buur ji  naaŋ ambuuruŋ pyik.

¹⁶ Naamme k  nawo katoh ki Naşibaţi i, k  *uhaaş wi nul uwo  i an meet i? ¹⁷ Woli  naaŋ alon atok katoh ki Naşibaţi, un m ntan Naşibaţi atoka.

  2:9 Itayi 64.4.   2:16 Itayi 40.13.

Katoh ki Naşibaţi kayimani, katoh mēnt kawoon an.

¹⁸ Nin űnaan awutan kaguur uleeful! Woli űnaan alon  i an a al aji awo na u al untu a wi umundu wi, akakan nayila ahilna akak űnaan anwoon na u al untu a na manjoonan. ¹⁹ U al untu a wi umundu wi uwo nyila  i kē  ki Naşibaţi. Hēnk di upiitaniin  i Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Aji mob banjakun aji bawo na űsal űntu a  i kaguuru ki baka.* »* ²⁰ Ukak apiitana aji : « *Ajugun ame űsal űi ba aan bantun a, ame kē űawaan udooni.* »* ²¹ Ukaan kē űnaan aanwo kado kahompna ba aan bajēn ; an nakaan iko bti na ba aan bti : ²² uwole Pawulu, uwole Apolot, kēme Kefat*, uwole umundu, uwole ubida, kēme pke , kēme uko wi n a na wi faan, an nakaan iko bti na ba aan bti. ²³ Te an Krittu aka'anan, kē Krittu ul, Naşibaţi aka'ulun.

4

Balempar Krittu

¹ Kē un, nawo kajejun keeri ji balempar *Krittu, ba aan banwoon bamali biki Naşibaţi a uun pdiiman ba aan iko yi nul immeniin. ² Namali awo kado kalempar ajugul na uhaa  ujint. ³ Kē nji n e wo mēnto aten me nawayēsaan kēme uruha wi ba aan bajēn uwayēsaan, mēnka kak na pwayē  uleef naan. ⁴ Uhaa  wi naan uunjakēn aji djubani kē n e wo kak a mēnji dwo natool ; Ajugun akwayēsaanun ka up. ⁵ Ukaan kē naanwo i kataran pwayē : nayoontan unuur wi Ajugun akbiin. Ul aklun kado iko immeniin yi bdēm ipēn iwinana, kadiiman iko inwoon  i űsal űi ba aan. Wal mēnt Naşibaţi adēman űnaan andoli kali an na ulemp wi adolon.

⁶ An bayit naan nakaan kē n epna  i uko wi Apolot na wi naan nahilna najukna  i un pwut kado umpati na uko wi bapiitun. Hēnk, nin alon  i an awutna kado kahomp kaji awo na

imon  i kēme na undu. ⁷ Iwi, in adoliin kē ipel bandukiin ba? We wi ikaan, bē iinyeenk yeenk wa ba? Kē wi iyeenkun wa, we uwoon pdo kahomp kawo ji baan enu  en wa ba?

⁸ Na al aji nado bi kaka uko wi nanumiin bti i? Na al aji nado bi wo wo bayok i? Kē nakak ba ih adukun kafet i? Na manjoonan, d ehan nakak ba ih, űhilna ű ih na an. ⁹ Naşibaţi awo wo ji a u un űnwoon banja an du kafet ji ba aan banjubanun ata an na pke . űkak bten bi umundu bti : űwanjut na ba aan bajēn. ¹⁰ *Krittu akaan kē űwo bayila, kē an na e  al aji Krittu akaan kē naji naji nawo na u al untu a. Un űbii naa, kē an na e wo na mnhina. Badēmanan kē un ba e walanun. ¹¹ Te n a, űwo na ubon, udaan kē u ijun, űwo byi u, űwo  i mnhaj, űwaan dko dfet, űwo  i p aay na dko, ¹² űnoor  i ulemp wi i en yi nun. Woli űnaan akarun, űji ű ehandēra bnuura ; ahajanun le, űmiir ; ¹³ woli űnaan a up bu aan  i un, űji ű up bnuura  i a. Te n a űwo uko unwu nun  i mbo  awo uko wi ba aan bti bagatun.

¹⁴ Mēmpiitan piit hēnk nakownaana, dpiitan piit ji babak naan biki űnalun maakan nahilna name. ¹⁵ Woli nado ka ba aan i een week űyaa  i een week (10 000) bankjukananan bgah bi *Krittu nakaha a inan aloolan : nakak babak naan  i Yetu Krittu wi n upanan *U up Ulil Unuura. ¹⁶ Dkoo an keeri, nadoonaan nado kado ji nji. ¹⁷ Uko wan ukaan kē nyil du an Timote anwoon abuk naan  i Ajugun i űnalun maakan kē abot amēbanaan, alun kale anan mnwo mi naan wi nwoon  i ploolan na Krittu Yetu mantaanun na uko wi njaan kajukan banfiyaarun bti  i dko bti.

¹⁸ Balon badeen iganan awo  i phomp a al aji mēnkak du an. ¹⁹ Kē n e bi du an uunkjon woli ulil Ajugun katen bahomp mēnt. Woli dlun aban, mēnken ű up űi baka  a , dten me

* 3:19 Yob 5.13. * 3:20 Ka aam 94.11. * 3:22 Kefat: Katim kalon ki Kefat kawo Piyeer.

baka mnhina na manjoonan. ²⁰ *Pših pi Našibaṭi paanwo ṭi nṭup ṭañ, pawo ṭi mnhina. ²¹ We wi nahokanuṅ keeri? Naṅal mbi du an na pmul kēme mbi du an na uṅal na pjoob bkow?

5

Mnwo mnwuṭaan ṭi pntuk pi banfiyaaruṅ

¹ Na manjoonan, baji baṭiiniyaan mnwo mnwuṭaan ṭi ptoof pi nan, mnwo mnwuṭaan mandoon awo maanwo du banwoon baanfiyaar Našibaṭi : ṅiint alon adoo ya apiint na ahar ašin. ² Kē našē homp, nawo lah kawo ji baṅaan banwoon na puum kado ṅiint mēnt apēn ṭi ptoofan. ³ Nji kē nšē wo mēnwo da na an, uhaaš wi naan kē ušē wo da, ddo bi wayēš wayēš ṅiint andoluṅ uko mēnt ji ṅaan anwoon da, amaar. ⁴ Ddo uko mēnt ṭi katim ki Yetu Ajugun. Aa, wal wi nakluṅ kayit, nšē wo ṭi ptoofan na uhaaš, mnhina mi Yetu Ajugun manwo da na nja, ⁵ našē nawutar ṅiint nawuṭaan mēnt *Tatana, uleef wi nul utoknaana. Hēnk uhaaš wi nul ušē uluṅ ubuur ṭi unuur wi Ajugun akwayēšuṅ baṅaan.

⁶ Naanwo i kado kahomp nin! Naamme kē uko untiinku utaajanaan pšon ujaan unaṭan pšon ptum i? ⁷ Napēnaan uko utaajanaani pšon ujon, nakakna pšon phalu, baṅaan bajint ṭi kēš ki Našibaṭi. Nado bi wo wo bajint. *Krittu anwoon unkaneel wi *Ufettu wi Mbuur awul kaṭuṭul pa nja. ⁸ Nawulēn keeri ṅdo ufettu, ṅwut kawo na mnṅot na ipekadu ji ipoom inwoon na uko utaajanaani pšon ujon, ṅwo baṅaan bajint ṭi kēš ki Našibaṭi, banjaan baṭup manjoonan, banwoon ji pšon phalu.

⁹ Ṭi kakaarta kalon ki mpiitanan djakan aji nalow baṅaan banwoon ṭi pjuban pi piint. ¹⁰ Wi njakuṅ haṅ, mēnt bajuban ṭi piint bṭi biki nji kaṭiiniyaanuṅ, kēme baṅeebar iko, kēme baguuru, kēme banjaan badēman ṅntoṅ. Woli hēnk di njakuṅ

lah, napēn ṭi umundu! ¹¹ Uko wi nṅaluṅ lah kaṭupan uwo nawut kanaakiir na ṅaan anjakuṅ aji awo i *Krittu ašē wo ṭi pjuban pi piint kēme aṅeebar iko, kēme adēman ṅntoṅ, akuutar, akuj, kēme awo naguuru. Naando wo wo kaṭok pde na ṅaan mēnt. ¹² Nji dkaan na pwayēš baṅaan banwoon baanwo biki Krittu i? Nin! Mēnt banwoon biki Krittu biki ṅwoon i kawayēš i? ¹³ Našibaṭi aklun kawayēš banwoon baanwo biki Krittu. Nadolan jibi *Ulibra wi Našibaṭi uṭu'anaṅ pdo : « *Napēnaan ṅaan naṅot ṭi ptoofan.* »^{*}

6

Pṅom na uruha ṭi ptoof pi banfiyaaruṅ

¹ Woli alon ṭi an aka uhok na ayiṭul ṭi *Krittu, hum di di ajaan aṅoom kaṅooṭa pwayēš du banwoon baamme uko unwoon utool ṭi kadun ki Našibaṭi, kawo aanji ṅooṭa du banwoon biki Našibaṭi bawayēša? ² Naamme kē baṅaan biki Našibaṭi bakluṅ kawayēš umundu i? Kē woli nawoon i kawayēš umundu, nabiišna pwayēš iko impoṭi i? ³ Naamme kē ṅluṅ kawayēš ṅwanjut i? Kē hum di di ṅwoon ṅēnhil kawayēš iko yi umundu wi ba? ⁴ An kē našē ji naka uhok ṭi iko yi umundu wi kašē ya du baṅaan biki banfiyaaruṅ *Krittu baṭuuṅ bawayēš bawaan udooni. ⁵ Dṭiini hēnk nakownaana. Naanwo na ṅaan alon ṭi an anwoon na ušal unṭuṅa anhiluṅ kawayēš uhok ṭi ptoofan i? ⁶ Kē našē ji nado anfiyaaruṅ Krittu aya na ayiṭul ṭi Krittu uruha, kabaa beeh kaṅooṭa du kadun ki banwoon baanfiyaari.

⁷ Na manjoonan pdo kado uruha ṭi ptoofan pado bi diiman diiman kē najoti. We ukaṅ kē naambaa ṭēp ṭēp adinan badolan buṭaan ba? We ukaṅ kē naankwut bakiijan ba? ⁸ Kē našē ji nabaa ṭēp ṭēp kado buṭaan, kakiiṅ bandukiin, kadoo do haṅ na bayiṭan ṭi *Krittu. ⁹ Naamme kē

^{*} 5:13 Plešan 17.7.

banjaan bado buṭaan baankluṅ kawo du *Pših pi Našibaṭi i? Natiinkan bnuura : bañaan banjaan bajuban pjuban pi piintṅ, banjaan badëman ṅntoṅ, baṭupan, banjaan bapiintṅ na biintṅ ji baka, këme baaṭ ji baka, ¹⁰ bakiij, bajaan bañeebar iko, bakuj, bakuutar na baguuru baankwo du Pših pi Našibaṭi. ¹¹ Kë hënk di baloṅ ṭi an babiinṅ awo. Kë Našibaṭi i nja ašë ṭëpna ṭi Yetu Krittü Ajugun na *Uhaaš wi nul aṅow ipekadu yi nan, kë nakak ayiman, adolan kë nawo batool ṭi këš ki nul.

*Pmëban uleef ji dko di *Uhaaš wi Našibaṭi ufëṭuṅ*

¹² Baloṅ baji baji : « Nji, dhinan kado iko bti, » kë iko bti išë wo iinuura pa ñaan. Aa, dhinan kado iko bti, kë nšë wo mënkḍinan uko uloṅ udo kaṭoṅën. ¹³ Baloṅ ṭi an baji baji : « Uko ude uwo wi kayiṅ, kë kayiṅ kawo ki uko ude, » kë Našibaṭi ašë luṅ kaba na yul bti. Kë uleef ušë wo uunwo wo pdo kajubanaan pjuban pi piintṅ, uwo wi Ajugun, ul amëbanuṅ wa. ¹⁴ Kë Našibaṭi, annaṭanuṅ Ajugun ṭi pkeṭ, akak aluṅ kanaṭan nja ṭi pa na mnhina mi nul. ¹⁵ Naamme kë uleef wi nan uwo kafah kaloṅ ki uleef wi *Krittü i? Djeṅ keeri uleef wi Krittü kado uleef wi naṭuunk i? ¹⁶ Naamme kë ñaan anyaan anaakiir na ñaaṭ naṭuunk aji kak kawo ñaan aloolan na a i? Na manjoonan upiitana aji ṭi Ulibra wi Našibaṭi : « *Bukal batëb bakak ñaan aloolan.* »* ¹⁷ Kë hënk kak di di ñaan annakiiruṅ na Ajugun, ajaan akak uhaaš uloolan na a.

¹⁸ Nadoon kaṭi keeri pjuban pi piintṅ. Pekadu dloṅ dmpaṭi di ñaan adoluṅ dawo du uleef bdiḡ, kë anšaan ajuban pjuban pi piintṅ aji juban uleef. ¹⁹ Naamme me kë uleef wi nan uwoṅ dko dyimanaan di *Uhaaš wi Našibaṭi ufëṭuṅ i? Uwo ṭi an, Našibaṭi awulanaṅ wa. Mëntṅ an keeri nakaan uleefan. ²⁰ Našibaṭi anugan nug ṭi preeš pweek. Nadoon kadëmana keeri na uleefan mëntṅ.

* 6:16 Ujuni 2.24.

7

Bniim

¹ Hënkunṅ, dbi ṭi uko wi nabiiṅ ahep-araan aji me unuura ñiiṅṅ aṭo bë aankwo na ñaaṭ. ² Uko wi njakuṅ wi : jibi nameeṅ kë ñaan ahinan kajot ṭi pjuban pi piintṅ, dšal aji ñiiṅṅ andoli aji wo kawo na aharul, ñaaṭ andoli kak awo na ayinul. ³ Ñiiṅṅ adoon kado uko wi awoṅ i kado kado na aharul, ñaaṭ kak ado wi awoṅ kado. ⁴ Mëntṅ ñaaṭ akaan uleeful, ayinul a ; kë hënk kak di di ñiiṅṅ awoṅ aanka uleeful, aharul akaan wa. ⁵ Nawutan keeri kaneenandër ṅleefan bë naanṅo ṭo awat ṭi ppoolan kalowiir ṅwal ṅloṅ, kahilna kawo ṭi pñehan Našibaṭi. Woli nabaa, našë kak, kaṭi *Fatana abi ado na pguuran ṭiki naanji nahil pmëban ṅleefan.

⁶ Uko wi nṭupuṅ wi, mënjakan aji uwoṅ uko wi pdo kado, dji nahil kado wa. ⁷ Kë nšë hokan bañaanṅ bti bawo ji nji, bawut kaniim. Kë ñaan andoli ašë ji yeenkna du Našibaṭi uṭen umbaan kabi wo wo wi nul, aloṅ aji yeenk wi bniim, undu kayeenk wi pduka nayoṭ.

⁸ Kë nšë ji na biintṅ na baaṭ banwoṅ baanwo ṭi bniim, kë unuura baduka haṅ ji nji. ⁹ Bašale wo baanhil pmëban ṅleef ṅi baka, bawo kawo ṭi bniim. Uhokan ñaan awo ṭi bniim kë di pkeṭ na uyen.

¹⁰ Kë banšaan awo ṭi bniim, uko wi nṭuunṅ baka pdo wi, dbaa ji nji, uko wi Ajugun aṭuunṅ pdo wii wi : ñaaṭ anniimiinṅ aanwo kagar na ayinul. ¹¹ Kë woli agar na a, awo kaduka hënk këme kakak katiinkar na a. Kë hënk kak di di ñiiṅṅ awoṅ aanwo kagar na aharul.

¹² Kë nšë ṅal kaṭupan kak uko uloṅ, nji ṭi uleef naan djakuṅ, mëntṅ Ajugun a : ñiiṅṅ anfiyaaruṅ *Krittü awole na ñaaṭ kë awo anwoṅ aanfiyaara, kë ñaaṭ adinan pwo ṭi bniim, aanwo kagar na a. ¹³ Kë ñaaṭ anfiyaaruṅ Krittü awole na ñiiṅṅ anwoṅ aanfiyaara, kë adinan pwo na a, aanwo kagar na a. ¹⁴ Ñiiṅṅ anwoṅ aanfiyaari,

aharul mēnt̄ aji dola akak najint̄ ʔi kēs̄ ki Našibaʔi, kē ʔnaaʔ anwoon̄ aanfiyaari, ayinul mēnt̄ aji dola akak najint̄. Woli mēnt̄ hēnk da lah, babukan kawo baʔop ʔi kēs̄ ki Našibaʔi, kē jibi uwoon̄ hēnk, bawo bajint̄. ¹⁵ Kē woli anwoon̄ aanfiyaar Kritt̄u aṅal pgar, agaran ; ʔniint̄ kēme ʔnaaʔ anfiyaarun̄ aanwo katanana wal mēnt̄. Na manjoonan Našibaʔi adu'an nawo ʔi mnjeeh. ¹⁶ Iwi ʔnaaʔ, imehaara me iluṅ kabuuran ayinu i? Kē iwi ʔniint̄ imehaara me iluṅ kabuuran aharu i?

Pwo jibi Našibaʔi ajakuṅ ṅwo

¹⁷ Woli mēnt̄ uko wi nʔiiniyaanun̄ hēnkun̄ wa, ʔnaaṅ andoli awo kawo jibi Ajugun aʔenulun̄ kē awoo, jibi abiiṅ awo wi Našibaʔi adu'ulun̄. Uko mēnt̄ wii wi njakuṅ na banfiyaarun̄ bti bado kaʔaš. ¹⁸ Woli ʔnaaṅ alon̄ ʔi wal wi adu'aniin̄ awala katēmp, adukiin̄ haṅ. Woli aanwala katēmp wal wi adu'aniin̄, awutan kado bawalana katēmp. ¹⁹ Pwala katēmp paanwo nin uko ulon̄, kē pwo iinwala katēmp paanwo nin uko ulon̄ ; uko unkaaṅ udooni, uwo pʔaš iko yi Našibaʔi aʔuun̄ pdo kado. ²⁰ Aa, ʔnaaṅ andoli adukiin̄ jibi abiiṅ awo wal wi Našibaʔi adu'ulun̄. ²¹ Woli iwo najuuk ʔi ulemp wal wi idu'aniin̄, kʔoo kaʔaaf uko ulon̄. Kē woli ihil kabuur, buuran. ²² Na manjoonan, ʔnaaṅ i bakjuuknʔēnun̄ ʔi ulemp wi Ajugun adu'ulun̄, awo najeeh ʔi kēs̄ ki Ajugun, kē ʔnaaṅ anwoon̄ najeeh wi adu'aniin̄ awo najuuk ʔi ulemp i *Kritt̄u. ²³ Našibaʔi anugan nug ʔi preeš pweek, nawutan keeri kakak bajuuk ʔi ulemp biki baʔnaaṅ bajēn. ²⁴ An bayiʔ naan, dkak aʔupan : andoli ʔi an adukiin̄ ʔi kadun ki Našibaʔi jibi abiiṅ awo wal wi adu'aniin̄.

ʔi uko wi baʔnaaṅ banwoon̄ baando bi wo ʔi bniim

²⁵ ʔi uko wi baʔnaaṅ banwoon̄ baando bi wo ʔi bniim, Ajugun aanʔupēn uko wi pʔu'an nado kado, kē nšē wulan ušal naan. Našibaʔi awulun̄ mʔaga mi nul, ukaaṅ kē nawo katiinkēn. ²⁶ Jibi umundu utokiin̄

hēnkun̄ uko wi nšaluṅ aji unuura uwo ʔnaaṅ andoli aduka jibi awoon̄. ²⁷ Woli iniimi, wutan kala pgar na ʔnaaʔ. Woli iiniimi, wutan kado kala bniim. ²⁸ Kē išale aniim, iinjubani ; woli neegani aniimaa, aanjubani ; kē baʔnaaṅ bannimiin̄ bašē luṅ kahaj, ukaaṅ kē nṅal kalowanan mnhaṅ mēnt̄.

²⁹ An bayiʔ naan, uko wi nṅaluṅ kajakan wii wi : uba umundu uṅogi. Hēnkun̄ banwoon̄ na baat̄ bawoon̄ ji baanwo na baka, ³⁰ bankwooniin̄ bawoon̄ ji baankwooni wooni, banwoon̄ ʔi mnlilan bawoon̄ ji baanlilan lilan, banknugun̄ bawoon̄ ji baanka ka, ³¹ banwoon̄ ʔi iko yi umundu wi badoon̄ ji banwoon̄ baanwo ʔi ya. Umundu jibi uwoon̄ hēnk uba hēnkun̄.

³² Kē nšē ṅal nawut kawo ʔi manʔaaf. ʔnaaṅ anwoon̄ aanniimi aji ʔaaf iko yi Ajugun, aji šal jibi akliluli. ³³ Kē anniimun̄ ašē ji ʔaaf iko yi umundu, aji šal jibi aklili aharul, ³⁴ wal mēnt̄ aji wo na nšal ṅtēb. Kē hēnk kak di di ʔnaaʔ anwoon̄ aanniimaa, na ʔnaaʔ anwoon̄ aando bi me ʔniint̄ bajaṅ baʔaaf iko yi Ajugun, kahilna kawo ʔi kēs̄ nul bajint̄ ʔi uleef na ʔi uhaaš. Kē anniimiin̄ ašē ji šal iko yi umundu, aji šal jibi aklili ayinul. ³⁵ Dʔup uko mēnt̄ pa bnuura bi nan ; mēṅal ṅal pʔu'an pkuṅ pi nawoon̄ naanhinani. Dṅal nado uko unwoon̄ unuurnaaniin̄ našē namēban ʔi Ajugun naliint̄, naliṅ ʔi ul ʔaṅ.

³⁶ Hēnkun̄, woli ʔniint̄ ajok ʔnaaʔ, ašē win kē aanhil pmēban uleeful, kē ʔnaaʔ akēs̄ bniim, aniimana, mēnt̄ pekadu da. ³⁷ Bē woli ʔniint̄ ašaluṅ bnuura du uhaašul meet̄, nin alon̄ aanwuuka wuuk, kē uwo uko wi aṅaluṅ, kē aji ayukana, aankpiint̄ na a, aankniima, uṅ mēnt̄an ado bnuura. ³⁸ Hēnk, ʔnaaṅ anniimun̄ ʔnaaʔ i ajokuṅ ado bnuura, kē anšaaṅ awo aaniimi ašē do bnuura kak apel. ³⁹ ʔnaaʔ aji wo kawo na ayinul ṅwal bti wi awoon̄ najeb, kē woli ayinul abi akeʔ ahina kaniimar na ʔnaaṅ i aṅaluṅ, bubara awo i Ajugun. ⁴⁰ Kē nšē šal aji woli aduka jibi awoon̄,

anuurandën kapel. Nji kak dşal aji dwo na *Uhaaş wi Naşibaţi.

8

Ŧi uko wi pde uyemaţ wi mngur

¹ Hënkuŋ, dbi Ŧi uko wi uyemaţ wi mngur. Nme kē nja bti ŋwo na kame Ŧi uko mēnt. Kē kame kaşē ji kado űaaŋ adeeŋ iganan kahomp, uŋal kē uşē ji udo baűaaŋ baya kadun. ² Woli űaaŋ aşal aji ame uko uloŋ, aando bi me jibi awoon i kame. ³ Kē űaaŋ aşale űal Naşibaţi, uŋ mēntan Naşibaţi aji me a.

⁴ Ŧi uko wi pde uyemaţ wi mngur keeri, ŋme kē iko yi baűaaŋ bajaan badēman kawo wo ji iwo Naşibaţi iinwo nin uko uloŋ Ŧi umundu, kē Naşibaţi awoha aloolan. ⁵ Na manjoonan udo ka iko itum du baţi na Ŧi mboş yi baűaaŋ bajaan badu Naşibaţi na Ajugun, ⁶ kē nja űşē fiyaar kē Naşibaţi awoha aloolan, Aşin nja a ; iko bti iwoona du a, kē ul akaaŋ kē űka ubida. Kē Ajugun aloolan awohan, Yetu *Krittu a, iko bti itēpna Ŧi a, kē nja űkak aţēpna Ŧi a aka ubida.

⁷ Kē mēnt baűaaŋ bti başaaŋ ame uko mēnt. Banfiyaaruŋ baloŋ banţaalun Ŧfa pdēman iko ilon yi bajaan badu Naşibaţi mēnt baji bade nyemaţ mēnt kaşē Ŧu Ŧi uşal te hënkuŋ kē bawo Ŧi bţeŋan. Hënk, uşal wi baka unwoon uunliinti uşē kak kaţop. ⁸ Mēnt uko ude ukdolun nja űhil űnaţ Ŧi kadun ki Naşibaţi : woli űēndee, űēnkwaan nin uko uloŋ ; woli űdee, űēnkka nin uko uloŋ. ⁹ Naţaafaraan kakşa uko wi badinananan pdo wi nawoon banfiyaaruŋ udo bayiţan Ŧi *Krittu mēnt biki űşal űawoon űaanliinti bajuban. ¹⁰ Woli ide du kadun ki iko yi bajaan badēman kadu Naşibaţi, iwi immeen kē ihil pdo wa, kē anfiyaaruŋ Krittu aloŋ i uşal uwoon uunliinti awinu, iinşal aji itēŋţēna ado kade nyemaţ űi mngur i? ¹¹ Hënk, ido na kame ki nu kē anwoon aanliint uşal kē aneemi, ayiţu mēnt i Krittu akeţaruŋ. ¹² Wal wi najubanuŋ han bayiţan Ŧi Krittu, atok űşal űi baka

űanwoon űaanliinti, najuban juban Krittu. ¹³ Ukaaŋ kē woli uko ude uloŋ ukaki kado ayiţ naan ajot, kahokan pwut kade wa kawutna kado ajot.

9

Uko wi nanjaűan awoon i kado

¹ Jēm badinanaan pdo iko bti i? Mēnwō *nanjaűan i? Mēnwīn Yetu Ajugun i? Mēnt nji dţijanaŋ Ŧi bgah bi Ajugun i? ² Woli mēnwō nanjaűan Ŧi kēş ki baloŋ, dwo kawo a Ŧi kēş ki nan ; na manjoonan an najaan nadiiman kē nji dwo nanjaűan wi nawoon baloolan na Ajugun.

³ Uko wi nji kateemuŋ banklaţnuŋ wii wi : ⁴ űēnka na pka uko ude na udaan Ŧi ulemp wi pţup *Uţup Ulil Unuura i? ⁵ űēnka na pjeŋ ayiţun Ŧi *Krittu awo aharun jibi banjaűan bandukiin na babak aşin Ajugun na Kefat* i? ⁶ Nji na Barnabat Ŧaű űwoon kado kak ulemp wi iűen yi nun kadeena i? ⁷ Nabi tiinka kē baji nangoli aklukuŋ uko wi akdeen i? In ajaan ado uţeeh kaşē wo aanji deena wa? In ajaan ado batani kaşē wo iinji kdaan mntow mi batani mēnt ba?

⁸ Dţiiniyaan iko yi baűaaŋ bajēn bajaan bado nahilna nayikrēn, kē *Bgah bi Moyit bakak aţiiniyaan uko mēnt kak. ⁹ Na manjoonan, upiitana Ŧi Bgah bi Moyit aji : « *Inwo kaneenan uwit unklempariin pfeer wal wi kakit kabanuŋ.* »* Naşibaţi aji Ŧaaf űgit i? ¹⁰ Mēnt nja űkaaŋ kē aţiini han i? Aa, nja űkaaŋ kē uko mēnt upiitanaa. űaaŋ anjaaruŋ na ankituŋ baji bahaţ kē baluŋ kayeenk kafah ki baka Ŧi uko wi bakituŋ. ¹¹ Kē un űntepiin iko inuura inwoonuŋ du Naşibaţi Ŧi an, naşal aji űēnwō i pyeenk du an kapelan iko inuura yi umundu wi yi űnumiin i? ¹² Woli baűaaŋ baloŋ bampaţi bayeenk iko mēnt Ŧi an, un űēnwō i kaţēp Ŧēp kayeenk ya kapelan i?

Kē űşē wo űēnto aten uko mēnt, űbaa Ŧēp Ŧēp amiir iko bti kawutna kaneenan *Uţup Ulil Unuura wi *Krittu

* 9:5 Kefat: Katim kalon ki Kefat kawo Piyeer. ☆ 9:9 Pleşan 25.4.

uya kadun. ¹³ Naamme kë bañaan banjaan balemp du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi baka na pdeena da i? Aa, banktejanuŋ du *umeeşa wi mngur baka na pyeenk ti iko inţenanuŋ da. ¹⁴ Kë hënk kak di di Ajugun ajakuŋ na banktuŋuŋ Uţup Ulil Unuura aji bawo kadeena pdo kaţup uţup mënţ.

¹⁵ Kë nji ti uleef naan nşë wo mënhepar iko mënţ bti. Mënkpiit piit kayeenkna iko mënţ; na manjoonan, dhokan kakeţ! Uko wi nji kanahnuŋ, nin ñaan aanktok wa. ¹⁶ Mënwo kado kahomp kaji dţup *Uţup Ulil Unuura, uwo uko wi Naşibaţi aţu'ënuŋ pdo. Woli mënţup wa, kawuţën. ¹⁷ Woli uwo lah uko wi nji ti uleef naan njakuŋ aji ddo, kaka baluk; kë uşë wo uunwo haŋ, Naşibaţi aţu'ënuŋ pdo wa. ¹⁸ Kë we uwoon baluk naan keeri? Uwoon ndo kaţup Uţup Ulil Unuura wi nji kaţupuŋ, kawo mënklempaşaana wa.

¹⁹ Nin alon aanhil kaţu'ën pdo uko ulon, kë nşë ŋal ŋal kalempar bañaan bti, kahilna kaţij bañaan baţum maakan ti pfiyaar *Krittu. ²⁰ Woli dwo ti ptoof pi bayuday, dji kawo ji nayuday, kahilna kaţij baka ti pfiyaar Krittu. Woli dwo ti ptoof pi banktaşuŋ Bgah bi Moyit, dji kawo ji ñaan anktaşuŋ ba kahilna kak kado baka bafiyaar Krittu, nji ndoon awo mënka na ptaş ba. ²¹ Woli dwo ti ptoof pi banwoon baanktaş Bgah bi Moyit, dji kawo ji ñaan anwoon aanktaş ba kahilna kado baka bafiyaar. Kë nşë wo mënwo ñaan anwoon aanji taş bgah bi Naşibaţi, wi njaan kataş bgah bi *Krittu. ²² Woli dwo ti ptoof pi banwoon baanliint ti pfiyaar, dwo ji banwoon baanliint ti pa. Dwo iko bti pa bañaan bti, kahilna kado jibi nhilanuŋ, Krittu ahilna abuuran balon. ²³ *Uţup Ulil Unuura ukaan kë ndo iko mënţ bti, kahilna kayeenk iko yi uhoŋuŋ.

²⁴ Naamme kë ti pti, baţum baji baţi, aloolan kaşë jot bandukiin kadun kayeenk katuum i? Naţiin

keeri nahilna nayeenk katuum. ²⁵ Bampëtar baji bawut iko bti kahilna kabomandër. Kë başë ji bado haŋ kahilna kayeenk katuum. Kë katuum mënţ kaşë ji kaba. Nja kë nşë ji ŋdo haŋ kahilna kayeenk katuum kanwoon kaankba. ²⁶ Ukaan kë mëmbubara aţi, mënji kabubara kagutan, dji kabi taman taman. ²⁷ Dji kamiir iko itum, kaţijan uleef, kaţi pţup bañaan *Uţup Ulil Unuura kaşë kawo mënkyeenk katuum ki uhoŋuŋ.

10

*Uko undolun bañaan biki *Itrayel du pndiis*

¹ An bayiţ naan, dnjal naleş uko umbiin ado bateem nja. Wi bapënnuŋ uţaak wi *Ejptu na *Moyit bawo bti ti kanfëluŋ uţeeh, amuur *bdëk bjeenkals. ² Uwo wo ji bukal bti babattaar ti kanfëluŋ na bdëk kawoona baloolan na Moyit. ³ Bukal bti bade pde pi Naşibaţi awuluŋ, ⁴ adaan meel mi Naşibaţi adolun kë mampëna ti plaak, kë plaak mënţ pawoon *Krittu. ⁵ Kë baţum maakan ti baka başë bi wo baanlil Naşibaţi, ukaan kë bakeţ kë muum manratan du *pndiis.

⁶ Iko yaŋ, yi bateen nja badolun, idiiman nja kë ŋwo i kawut kaŋal pdo iko iwuţaan ji baka. ⁷ Nawutan kado kadëman iko yi bajaan badu Naşibaţi ji balon ti baka. Hënk di di upiitaniin ti *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Bañaan baţo ade, adaan aşë naţa unoh* ». ⁸ Nawulën ŋwut pjuban pi piint ji balon ti baka, pul pakaan kë bañaan te iñeen itëb na ŋwajanţ, ŋyaaş iñeen-week ŋyaaş iñeen-week (23 000) bakeţ ti unuur uloolan. ⁹ Nawulën ŋwut kado kadak *Krittu jibi balon ti baka babin adak Naşibaţi, uko mënţ ukaan kë ŋpula ŋafin baka. ¹⁰ Nawutan kado kaŋur ŋuran jibi balon ti baka babin ado, uko mënţ ukaan kë uwanjut unjaan ufin uba na baka. ¹¹ Nja ŋñnoguŋ ti uba

✧ 10:1 Natenan ti Ppën 13.21-22. ✧ 10:7 Ppën 32.6. ✧ 10:8 Natenan ti Mnfën 25.1-18. ✧ 10:9 Natenan ti Mnfën 21.5,6.

umundu, iko mēntan yuŋ bti, yi bateem nja badoluŋ, iwo wo ŋhilna ŋten ti ya abot apiitana ŋhilna ŋlipara. ¹² Hēnk keeri woli ŋaan aŋal aji anaŋi, alipariin kajot. ¹³ Mnhaŋ mi nahajaŋ, baloŋ bahaj ma. Kē Naŋibaŋi aŋe luŋ kado uko wi ajakuŋ, aankdinan iko mēnt iwuukan nado buŋaan bi nawoŋ naankhilan pbuur. Woli iko mēnt iwuukan nado buŋaan aji dolan nabuur kakuŋ kaŋijan kaliint.

Pwut kadēman iko yi bajaŋ badu Naŋibaŋi

¹⁴ Ukaŋ keeri kē nji na an biki nŋaluŋ maakan nalowan iko yi bajaŋ bado Naŋibaŋi. ¹⁵ Nawo baŋaan bankaŋ ŋŋal, ukaŋ kē nŋal natiink bnuura uko wi nji kaŋupanaŋ. ¹⁶ Naŋalan pnkalame pandaannuŋ ti kaŋah kabaaŋŋaani ki *Krittu pankaŋ kē nji ŋbeeb Naŋibaŋi : woli ŋdaan ti pa, ŋenji ŋwo ti ploolan na Krittu ti pŋaak pi atuluŋ i? Hēnk kak, kapoom ki njaŋ ŋpitēŋ kaanwo pwo baloolan na Krittu ti uleef wi nul wi awuluŋ i? ¹⁷ Nfaaŋiir nja bti kapoom kaloolan, uko mēnt udiiman kē ŋtum aŋe woha uleef uloolan. ¹⁸ Natenan baŋaan biki Itrayel : banjaŋ bade uyemaŋ unŋejanuŋ du *umeeŋa wi mngur wi Naŋibaŋi, baanwo ti ploolan na Naŋibaŋi i? ¹⁹ Kē we wi nŋaluŋ kaŋupan hēnk ba? Uyemaŋ unŋejanuŋ iko yi bajaŋ bado Naŋibaŋi uka udooni i? Iko mēnt yuŋ ika udooni i? ²⁰ Nin! Dji uko wi baŋejanuŋ, na manjoonan baŋejan wa ŋntoŋ, mēnt Naŋibaŋi i i baŋejanuŋ wa. Mēnŋal nawo ti ploolan na ŋntoŋ. ²¹ Naanhilan kadaan ti pnkalame pi Ajugun kakuŋ kadaan ti pi ŋntoŋ. Naanhilan kade du umeeŋa wi Ajugun kakuŋ kade du wi ŋntoŋ. ²² Woli ŋdo haŋ udeeb wi Ajugun uwala ti nja. Naŋal aji ŋhinan apela i?

Pdo iko bti pa pdēman Naŋibaŋi

☆ **10:26** Kaŋaam 24.1; 50.12; 89.12; Pleŋan 10.14. * **11:3** ŋiint andoli awoona ti Krittu ; kē ŋaaŋ awoona ti ŋiint ; kē Krittu awoona ti Naŋibaŋi : baloŋ baji Krittu awo naweek ŋiint ; kē ŋiint awo naweek ŋaaŋ ; kē Naŋibaŋi awo naweek Krittu. † **11:4** Aji walan Krittu : Bapiit aji aji walan bkowul.

²³ Dhinan kado iko bti, kē iko bti iŋe wo iinnuura pa ŋaan. Aa, dhinan kado iko bti kē mēnt iko bti iŋaan aji iŋu ŋaan aya kadun ti pfiyaar. ²⁴ Nin ŋaan awutan kado kaŋal uleeful ŋaŋ, adoon kaŋal atēntul. ²⁵ Nahinan kade iko bti inkwaapuŋ du ufeeru, kawut kaŋal uko uloŋ. ²⁶ Upiitana ti *Ulibra wi Naŋibaŋi aji : « *Ajugun akaŋ umundu na iko bti inwoŋ ti wa.* »☆

²⁷ Woli ŋaan anwoŋ aanfiyaar *Krittu adu'an pyoban kē naŋal pya da, nadeen iko bti yi akwulananaŋ, nawut kaŋal uko uloŋ. ²⁸ Bē woli ajakan aji uyemaŋ uwo wi baŋejananaŋ iko yi bajaŋ bado Naŋibaŋi, wutan kade ŋiki ibi katok uŋal. ²⁹ Wi njakuŋ uŋal, mēntiiniyaan ŋiiniyaan uŋal wi nan, dŋiiniyaan wi undu. We ukaŋ kē ŋaan anwoŋ aanliint ti uŋal, awo kado kaŋup ti uko wi nji nwoŋ kado? ³⁰ Nji, woli dbaab Naŋibaŋi ti uko wi nji kadeen, we ukaŋ kē bakji ddo buŋaan ti uko wi mbeebuŋ Naŋibaŋi ba? »

³¹ Hēnk, woli nade kēme adaan, kēme uko wi nakdolaruŋ, nadoon iko bti pa pdēman Naŋibaŋi. ³² Mnwo mi nan manwoon mnwo manwoŋ maankdo bayuday na banwoŋ baanwo bayuday na banfiyaaruŋ Krittu bajot. ³³ Hēnk di di njaŋ kado : dji kaŋal ti iko bti pdo uko unlilul baŋaan bti. Mēnji kaŋal uleef naan, dji kaŋal bandukiŋ, bahilna babuur.

11

¹ Nadoon kado ji nji, jibi njaŋ kado ji *Krittu.

Uko unyukuŋ pwohara pa ŋiint na ŋaaŋ ti wal wi pŋehan Naŋibaŋi

² Dbeeban ti uko wi najaŋ naleŋen ti iko bti abot amēban idolade yi nayeeknuŋ ti nji jibi njukananaŋ ya. ³ Kē nŋe ŋal name uko wi : ŋiint andoli awoona ti *Krittu ; kē ŋaaŋ awoona ti ŋiint ; kē Krittu awoona ti Naŋibaŋi*. ⁴ ŋiint andoli ankŋehanaŋ Naŋibaŋi

kême aţupara a e gur bkow aji walan Krittut; ⁵ k e  naat ank ehanu  Na iba i k eme a upara b e aangur bkow awalan ayinul†: uwo wo ji awo  naat andolun bu aan k e bapuunka . ⁶ Woli  naat aangur bkow, apuunkiin keeri. K e wi ukowand enu   naat amata k eme apuunka, aguran bkow. ⁷  niint  anwo kaguur bkow, anaam na Na iba i abot aji yuuj mnd em mi nul ;  naat ul, ajaan ayuuj mnd em mi  niint. ⁸ Na manjoonan, m ent  niint ap ennu   i  naat,  naat ap ennu   i  niint. ⁹ K e  niint awo aampa ana pa  naat,  naat apa aniin pa  niint. ¹⁰ Uko wi nji n upun, na  wanjut  akaan k e  naat awo ka u  i bkow uko unkdiiimanu  k e ahinan ka ehan Na iba i. ¹¹ K e  i k e  ki Ajugun,  naat anuma  niint, k e  niint anuma  naat. ¹² Na manjoonan, jibi  naat ap ennu   i  niint, h enk di  niint abuknaaniin  i  naat ; k e bukal b ti ba e woona du Na iba i.

¹³ D jal na al  i  leefan. Unuura  naat ado ka ehan Na iba i b e aangur bkow i? ¹⁴ J em umundu ujukanan k e ukowand en  niint akuj ent uwel i? ¹⁵ K e  naat a ale kuj ent uwel, mnd em mi nul ma. Uwel wi nul udo bi  n ega  n eg. ¹⁶ K e woli  naan alon aji uko wi n upun uunjoonani, d jal ka upa uko wi  a :  n enka udolade ulon umpa i, k e banfiyaaru  Na iba i b ti kak baanka udolade ulon.

Ka ah ki Ajugun

¹⁷ H enku  d jal ka iiniyaan uko ulon wi najaan nado unwoon uunlil en : woli nayit pd eman *Krittut, byit m ent baanji ba ijan bnuura, baji ba ep  ep ka ijan bu aan. ¹⁸ D junna atiink k e baji woli nayit, bpulad baji bawo  i ptoofan – k e nfiyaar uko m ent  i umban ulon. ¹⁹ K e bpulad ba e wo kawo  i ptoofan, banjaan bam eban kaliint bahilna bawinana. ²⁰ Woli nayit keeri, m ent ka ah ki Ajugun ki ki najaan nabi pde. ²¹ Na manjoonan,  i wal wi nakdeen andoli aji taran pde kayok, h enk alon aji wo na ubon, alon

kakuj. ²² Naanka itoh yi nakdeenun kabot kadaan i? K eme nabeeh ba aan biki Na iba i? Na al pkowand en banwoon baanka nin uko ulon i? We wi nwoon kajakan ba? Dwo i kabeeban i? M enhil kabeeban  i uko m ent.

²³ Na manjoonan, dyeenkna du Ajugun uko wi njukananan: Yetu Ajugun,  i utejan wi awoon i kawulana, ajej kapoom, ²⁴ abeeb Na iba i, apit e  ka awul ba a arul a e ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniin pa an. Nalu iin nado kado h enk uwo ple an pi naan. » ²⁵ Wi babaan pde, ajej pnkalame aji : « Poot pi pawoon p naak pi naan pantulun pa an, pi Na iba i a enanaanu  bho ar bhalu. Nalu iin nado kado h enk wal undoli wi nakdaanu  pa, uwo ple an pi naan. » ²⁶ Na manjoonan, wal undoli wi nadeen kapoom m ent abot adaan poot m ent, naji na up  up pke  pi Ajugun kayoonkna ubi wi nul.

²⁷ Ukaan k e  naan adele kapoom ki Ajugun k eme adaan poot pi nul  i unoh, alon kahepna  i uleef wi Ajugun wi adeen na p naakul pi adaanu .

²⁸  naan andoli awo katen tenan uleeful keeri kabaa kade kapoom kakut kadaan poot. ²⁹ Woli  naan ade kapoom, adaan poot b e aan u  i u al k e uleef wi Ajugun wa, adu kakob ki Na iba i  i a. ³⁰ Uko wan ukaan k e utum  i ptoofan bamaakal, ban akmu , k e batum badoo piint ake . ³¹ Woli  nten lah  leef  i nja, Na iba i aankkob nja. ³² K e Ajugun a e ji kob nja kakut kaçan nja  hilna  wut kaduknaana ji umundu.

³³ H enk, an bayit naan, woli nayitiir pde nayoonekar en. ³⁴ Woli ubon ude  naan, adeen du katohul, h enk Na iba i aanklu  kakoban. K e iko indukiin  i yi naheparun, dlun kateeman  i ya wal wi nji kalun kaban du an.

12

Iko yi Uhaa  wi Na iba i ujaan u en

† 11:5 Aji awalan ayinul : Bapiit aji aji walan bkowul.   11:5 Bapuunka :  fa du Korint ppuunka  i  naat paji padiiman k e awo nawu aan, nado pekadu, najuban pjoban pi piint.

1 An bayiŋ naan ŋi *Krittu, hēnkun nabiin nŋiiniyaan iko yi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujaan uŋen, mēnŋal nawo ŋi kapaam ŋi iko mēnt. 2 Name kē wi nawoon naando bi fiyaar Krittu, nabi dēman iko inwoon iinhil bŋup, kē ikŋon aneemanan. 3 Ukaan kē nji nŋal kaŋupan kē nin nŋaan i Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ukŋonun aanhil kaji : « Yetu afēpanaa! » Kē nin nŋaan aanhil kaji : « Yetu awoon Ajugun » bē mēnt Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ukŋonun.

4 Iko yi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujaan uŋen ipaŋi, kē wul ŋaŋ uŋaan aji uŋen ya bti. 5 Utum jibi nŋaan ahili kalempar Ajugun, kē ul ŋaŋ i i nklemparun. 6 Iko iŋonarēnaan itum maakan, kē Naŋibaŋi aŋe woŋa aloolan anjaan aŋepna ŋi nja bti kado iko mēnt bti. 7 Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uji uwinana ŋi nŋaan anfiyaarun andoli ahilna aŋenk banfiyaarun bti. 8 Uji uŋen alon uŋup unŋuŋa, kawul alon uŋup wi kame ; kē wul ŋaŋ uŋaan aji uŋen. 9 Uji uwul alon pfiyaar, kawul alon kak mnhina mi pjeban bamaakal ; kē wul ŋaŋ uŋaan aji uŋen. 10 Uhaaŋ mēnt uloolan ukaan aji uwul alon mnhina mi pdo mlagre, kawul alon mi pdo kaŋupar Naŋibaŋi, kabi wul alon mnhina mi ppaŋeŋ uko unwoonun du wa na unwoon unwoona da, kawul alon mnhina mi pŋup nŋup nji baŋi, kawul alon kak mnhina mi pŋolanaar nja. 11 Aa, Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ŋaŋ ujaan udo iko mēnt bti, andoli uwulu jibi unŋalun.

Uleef uloolan untumi na iko impaŋi

12 Uleef uwo uloolan aŋe wo na nmban nŋum, jibi nmban nji uleef nŋatumun aŋe woŋa ŋi uleef uloolan, hēnk di *Krittu awoon kak aloolan kē nja nwoon nmban nŋum nji nul. 13 Nja bti, bayuday na banwoon baanwo bayuday, balempar baŋaan na baweek biki baka, nyeenk nja bti batitmu ŋi Uhaaŋ wi Naŋibaŋi kawoona uleef uloolan ; nyeenk nja bti uhaaŋ mēnt akēŋan.

14 Hēnk keeri, uleef uunwo umban uloolan, utum nmban. 15 Woli kahoŋ kaji lah : « Mēnwō kaŋen, mēntok keeri

ŋi uleef » kankwoŋa wo ŋi uleefi? 16 Kē woli kabaŋ kaji lah : « Mēnwō pkēŋ, mēntok keeri ŋi uleef » kankwoŋa wo ŋi uleef i? 17 Woli uleef bti uwo lah pkēŋ kēŋ, hum di di ukhilanun katiink? Kē woli uleef bti uwo lah kabaŋ baŋ, hum di ukhilun katiink pŋekēŋ? 18 Na manjoonan, Naŋibaŋi aŋu umban wi uleef wi aŋali ŋi dko di aŋalun. 19 Woli nmban bti nŋawo lah uko uloolan, uleef uunkwo? 20 Kē nmban nŋaŋe tum, uleef kē uwo uloolan. 21 Pkēŋ paanhinan kaji na kaŋen : « Mēnkak anumi'u » kē bkow baankak ahil kaji na ihoŋ : « Mēnkak anumi'an. » 22 Nmban nji uleef nŋanŋeŋnŋaanun nŋanumanaa ; 23 kē nmban nji nbeehnun, nŋanwoon nŋanyuk pŋiiniyaan, nŋul nji njaan nŋboman bnura ; 24 kē nŋanwoon nŋaanwo haŋ, nŋaannuma pboman. Na manjoonan Naŋibaŋi aboman uleef adēman nmban nŋanwoon nŋaandēmanaa. 25 Hēnk uleef uunfaaŋiiri, uwo wo uloolan, umban undoli uji uŋaaf nŋandukiin. 26 Woli umban ulon ŋi uleef ude, uleef bti ujaan uhaj na wa ; kē woli umban ulon ŋi uleef udēmanaa, nŋundu bti kak nŋaji nŋadēmana.

27 Kē an, nawoon uleef wi *Krittu, naŋok ŋi wa, andoli awo umban ulon. 28 Kē Naŋibaŋi aŋe duna ŋu ŋi kadun ki banfiyaarun Krittu banjaŋan, kē batēbantēn bawo baŋuparul, kē bawajantēn bawo bajukan aŋe ŋu na bankaŋ mnhina mi pdo mlagre, aŋu na bankaŋ mi pjeban bamaakal, mi pŋenk baŋaan, mi pŋih na mi pŋup nŋup nji baŋi. 29 Baŋaan bti bawo banjaŋan i? Baŋaan bti bawo baŋupar Naŋibaŋi i? Baŋaan bti bawo bajukan i? 30 Baŋaan bti bayeenk mnhina mi pjeban bamaakal i? Baŋaan bti bahil pŋup nŋup nji baŋi i? Baŋaan bti bahilun pŋolanaar nja i? 31 Naŋalan uŋen undēmnuŋ, wi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujaan uwul. Kē nŋe diimanan hēnkun bgah banuurnaaniin.

13

Unjal

¹ Woli d̄tiini n̄tup ni bañaan bajen adoo tiini ni n̄wanjut ašē wo mēnwo na ujal, dwo wo ji untintan wi bakkobun kēme untinu. ² Woli dyeenk uŋen wi pdo kaŋupar Našibaŋi, abot ayeenk wi pme iko immeniin bti na kame bti, woli ddoo fiyaar Našibaŋi adoo hum bē mēnwo na ujal, mēnwo nin uko ulon. ³ Woli d̄ten iko yi nkaan bti, woli ddoo wul uleef naan batēr ašē wo mēnwo na ujal, mēnka nin udooni.

⁴ Ŋaan awo le na ujal na manjoonan, aji wo na kamiir, aji joob bkow, aanji kuj ŋaan, aanji homp, aanji deen igaan, ⁵ aanji do uko unwoon uunyuki, aanji ŋal uleeful tañ, aanji deebaŋ kēme kahank ŋaan ti uhaaš. ⁶ Aanji lilandēr uko unwoon uunwo utool, kašē lilandēr manjoonan ; ⁷ aji miir ti iko bti, aanji tañan pfiyaar, aanji tañan phaŋ ti Našibaŋi, kataman ti iko bti.

⁸ Ujal uunji uba. Uŋen wi p̄tupar Našibaŋi ulun kaba, wi p̄tup n̄tup ni baŋi kē uklun kaba, wi kame kē uklun kaba. ⁹ Na manjoonan n̄endo bi me iko bti, n̄endo bi ŋup n̄tup bti ni Našibaŋi, ¹⁰ kē wal wi iko ikkēšun kakuŋ kanuura bti uklun kabi, uko unwoon uunkēš bti uba.

¹¹ Wi mbiin awo napoŋ, dji kaŋiini ji napoŋ kaŋal ji a, kawin iko ji a. Kē hēnkun wi nwoon naweek, dpēnan ti uŋal naan iko bti yi kpoŋ. ¹² Hēnkun n̄ji win ji ŋaan antenuŋ ti kawini kanfēluŋ kē wal mēnt̄ n̄šē luŋ kawin Našibaŋi bnuura katena ti kēš, hēnkun n̄emme Našibaŋi bnuura, kē wal mēnt̄ n̄šē luŋ kame'a bnuura jibi ul ameen nja bnuura.

¹³ Kē iko iwajanŋ iŋaan awo nin iinkba : pfiyaar, mnhaŋ na ujal ; kē ujal uŋaan apel yun mēnt̄an bti.

14

P̄tupar Našibaŋi na p̄tiini n̄tup ni baŋi

¹ Natamaan keeri nawo na ujal. Nadoon kala kak iko yi *Uhaaš wi Našibaŋi ujaan uŋen, kē ŋun yun mēnt̄an, wi pdo kaŋupar Našibaŋi wi wi nawoon kado kala maakan.

² Na manjoonan ŋaan anjaan aŋup n̄tup ni baŋi aanji tiini tiini na bañaan bajen, aji tiini na Našibaŋi tañ ; nin alon aanji te iko yi ajakuŋ, aji ŋup iko immeniin yi *Uhaaš wi Našibaŋi uwululuŋ. ³ Kē anŋaan aŋupar Našibaŋi ašē baa ŋep ŋep aŋiini na bañaan bajen ; n̄tup ni nul ŋaka mnhina mi pdo banfiyaaruŋ baya kadun, kaŋan baka kabot kajoobŋen baka ŋhaaš. ⁴ Anjaan aŋup n̄tup ni baŋi, uleeful wi wi ajaan ado uya kadun, kē anjaan aŋupar Našibaŋi ašē ji do pntuk pi banfiyaaruŋ bti paya kadun.

⁵ D̄nal maakan nado kaŋup n̄tup ni baŋi, ašē hokan nado kaŋupar Našibaŋi. Anjaan aŋupar Našibaŋi apel ankaan mnhina mi p̄tup n̄tup ni baŋi. Woli anjaan aŋup n̄tup ni baŋi aji tolanaar ŋa kadolna pntuk pi banfiyaaruŋ bti paya kadun, aji wo ji anktuparuŋ Našibaŋi. ⁶ Kē hēnkun, an bayit̄ naan, dheparan : woli d̄bi lah du an aŋup n̄tup ni baŋi tañ, awo mēndiimanan iko yi Našibaŋi immeniin, awo mēndolan kē nawo na kame, awo mēnt̄upar Našibaŋi akuŋ awo mēnjukanan, udooni uhon wi wi nji kakaaruŋ an ba?

⁷ Natenan kak, woli ŋaan alul kēme akob kora, ašē naakrēn ikobare hum di di bañaan bakmeen uko wi akkobun? ⁸ Woli nangoli alul pduuna bangoli bandukiin baya ugut ašē wo aanlul jibi bajaan balul, hum di di bakbomandēruŋ pa pya ugut ba? ⁹ Kē hēnk di di uwoon kak pa an : woli naŋup n̄tup ni baŋi, n̄tup ŋanwoon ŋaanteetanaa, hum di di bañaan bakmeen uko wi nakjakuŋ? Naŋiini tiini ti uyook.

¹⁰ N̄tup ŋanwoon ti umundu ŋatumi, kē undoli ušē ji uteetana ti banktupun wa. ¹¹ Woli ŋaan aŋiini uŋup wi nwoon mēntee, dji kawo ŋaan nayaanŋ ti kadunul, ul kakuŋ kawo nayaanŋ ti kadun naan. ¹² Ukaan kē wi naŋaluŋ na ŋhaaŋan bti *Uhaaš wi Našibaŋi uŋenan iko yi wa, nawo kabi kaŋu ŋu ŋhaaš ti pyeenk iko itum inkdolun banfiyaaruŋ bti baya kadun.

¹³ Ukaan keeri kē anhilun p̄tup n̄tup

ni baŕi awoon kado kañehan Naŕibaŕi aŕena ahil pdo katolanaar ŕa. ¹⁴ Woli dñehan na ŕŕup ni baŕi, uhaaŕ wi naan uji uwo ŕi pñehan, uŕal kaŕe wo uunji ulemp. ¹⁵ Kẽ we wi nwoon keeri kado? Dñehan Naŕibaŕi na uhaaŕ wi naan kabot kañehana na uŕal wi naan, dyeehara na uhaaŕ wi naan kabot kayeehara na uŕal naan. ¹⁶ Na manjoonan, wi ikdẽmanuŕ Naŕibaŕi ŕi ŕŕup ni baŕi, hum di ñaan anwoon aante ŕŕup mẽnt ahiniin kateem kaji uwo haŕ bẽ aante uko wi iŕupuŕ? ¹⁷ Uko wi ikŕupuŕ udole wo unuura, ankntiinkiin aanji ŕẽpna ŕi wa kaya kadun. ¹⁸ Dbeeb Naŕibaŕi ŕi uko wi njaan kaŕup ŕŕup ni baŕi, ddoo ŕup ŕa apel an, ¹⁹ kẽ nŕe ji nwole ŕi ptoof pi pntuk pi banfiyaaruŕ kahokan kaŕiini kdiim kañeen ki bateen kahilna kajuukan baka kẽ di kdiim iñeen-week ŕyaaŕ iñeen-week (10 000) ki bawoon baankte.

²⁰ An bayiŕ naan ŕi *Krittu, nawutan kawo bapoŕ ŕi uko wi uŕal, nawoon baka ŕi uko wi buŕaan, naŕe nawo bantohi ŕi uko wi najaan naŕal. ²¹ Hẽnk di upiitaniin ŕi *Ulibra wi Naŕibaŕi aji :
« *Dŕẽpna ŕi ŕŕup ni bañaan bayaant,*
kaŕẽpna ŕi mntum mi bayaant,
kaŕiiniyaan na biki pntaali pi naan
te baandoo di di wal mẽnt ptiinkẽn.
Hẽnk di *Yawe Nawat Kabuka ajakuŕ.
»*

²² Hẽnk keeri woli Naŕibaŕi aŕẽpna ŕi ŕŕup ni bañaan bawoon baantee, uji uwo uko unjaan udiiman banwoon baanfiyaara kẽ adeebaŕer baka, uko mẽnt uunwo pa banfiyaaruŕ ; kẽ woli Naŕibaŕi aŕẽpna ŕi *baŕuparul, aji ŕup ŕup na banfiyaaruŕ bahilna baya kadun, uko mẽnt uunwo pa banwoon baanfiyaara. ²³ Natenan ten, woli banfiyaaruŕ *Krittu bti bayiŕ aŕe ŕiini bukal bti na ŕŕup ni baŕi, woli banwoon bayaant banwoon baando bi fiyaar Krittu baneej ŕi dko mẽnt, naŕal aji baankji nayilaa i? ²⁴ Kẽ bañaan bti baŕale ŕupar Naŕibaŕi woli anwoon nayaant anwoon aando bi fiyaar aneej ŕi dko mẽnt, uko wi

atiinkuŕ bti uji udola ayikrẽn kẽ awo nado buŕaan, ŕŕup ŕuŕ ŕajaan ŕadola aŕalan uleeful. ²⁵ Wal mẽnt, iko inmeniin ŕi uŕalul iji ipẽn kawinana, aŕe jot kafet kaara ŕi mboŕ kadẽman Naŕibaŕi kaŕe kaji : « Na manjoonan, Naŕibaŕi awo ŕi ptoofan! »

ŕi uko wi byit bi banfiyaaruŕ

²⁶ An bayiŕ naan ŕi *Krittu, kẽ we wi nawoon kado? Woli nayitiir pñehan Naŕibaŕi, kẽ alon aka kayeeh, kẽ alon aka uko wi pjukan, alon kẽ aka uŕup unwoonuŕ du Naŕibaŕi, alon kẽ aka uŕup wi baŕi wi pŕup, kẽ alon ahil ptolanaar wa, iko mẽnt bti iwo kado bañaan baya kadun. ²⁷ Woli balon baŕal pŕup ŕŕup ni baŕi, nadoon batẽb kẽme bawajanŕ baŕup, andoli ji ŕup kayewan atẽntul, alon aŕe tolanaar wa. ²⁸ Woli natolanaar wa aanwoo, bayompan, baŕiini na Naŕibaŕi du ŕhaaŕ ŕi baka meeŕ. ²⁹ Kẽ woli balon baŕal pŕupar Naŕibaŕi, batẽb kẽme bawajanŕ ŕi baka baŕiiniin bandukiin baŕe bado kaŕal ŕi uko wi baŕupuŕ. ³⁰ Woli alon awo ŕi pŕup kẽ Naŕibaŕi aŕe wul alon kak ŕi banwoon da uŕup, nateek ayompan awuta adiiman wa. ³¹ Na manjoonan, an bti nahilan kaŕupar Naŕibaŕi, aloolan aji ŕup kayewan atẽntul, bañaan bti bahilna bajuk babot baŕan baka. ³² Banjaan baŕupar Naŕibaŕi baji bahil pmẽban ŕleef ŕi baka. ³³ Naŕibaŕi aanwo i parẽfa, ul ajaan aŕij mnjeeh ; ŕi byit bti bi banfiyaaruŕ uko waŕ uwoon kado kadolana.

³⁴ Woli nayitiir pdẽman Naŕibaŕi, baat baji bawo kawut pŕaat, baandinan baka bado kahoopaŕer da. Jibi upiitaniin ŕi *Ulibra wi Bgah, bawo kado katiink tiink. ³⁵ Woli baŕal kame uko ulon, baheparan bayin baka du katoh. Uunuura ñaaŕ ado kaŕaat woli pntuk pi banfiyaaruŕ payit pñehan Naŕibaŕi.

³⁶ An biki Korint, naŕal aji uŕup wi Naŕibaŕi upenna du an i? An nawohan baloolan bantiinkuŕ wa i? ³⁷ Woli ñaan aŕal aji awo Naŕupar Naŕibaŕi

kême ñaan anwoon na *Uhaaş wi Naşibaţi, awo kayikrën k  uko wi mpiitanan uwo uko wi Ajugun aţuun pdo kado. ³⁸ K  ñaan aşale pok pyikr n uko m nt, Naşibaţi apoka ul kak.

³⁹ An bayiţ naan  i *Kritt , nadoon kala keeri p upar Naşibaţi kaş  kawo naankneenan p up n up n i baţi. ⁴⁰ Iko m nt bti idolaniin na uşal ujij ibot iţ p  i bgah.

15

Pnaţa  i pkeţ pi Yetu

¹ An bayiţ naan, dnal kaleşanan *U up Ulil Unuura wi n upanan, wi nayeenu  akut am ban  i wa aliint. ²  i u up m nt wi wi Naşibaţi a  pnu  abuuranan, an nanjaan nam ban wa jibi n upanan wa ; woli m nt h nk da, pfiyaar pi nan pawaan udooni.

³ Uko und mnu   i iko yi nji ka upanan uwoon wi nyeenu  nji kak unwoon k  *Kritt  ak  ap nanaan ipekadu yi nja, jibi upiitaniin  i *Ulibra wi Naşibaţi. ⁴ Amoyaa a   naţa  i pkeţ  i unuur uwajant n, h nk kak di di upiitaniin  i Ulibra wi Naşibaţi. ⁵ Ap n awinana  i kadun ki Kefat*, alu  ap n awinana  i kadun ki banja nanul i nen na bat b. ⁶ Akak alu  ap n awinana  i byaaş bloolan  i kadun ki banfiyaarulun i nen-week nyaaş ka nen : bantumnun  i baka bahum bajeb k  balon bake i. ⁷ Wi iko ya  i  pun, akak ap n awinana  i kadun ki Yakob† na ki banja nan bti.

⁸ Abaa şaan ap n awinana  i kadun naan nji kak, k  nwo ji napo  ambukiin b  wal wi kabuka ki nul uundo bi ban. ⁹ Nji dwoon ampo  aanun  i banja nan biki nul ; na manjoonan m ndo  aan  aan na pdu'ana nanja nan  iki dbi hajan  fa ba aan biki Naşibaţi banfiyaarun *Kritt . ¹⁰ K  Naşibaţi a   wul n bnuura bi nul ado k  nwo ñaan i

nwoon ; bnuura bi awulun baanwaan udooni, dbaa   p   p alemp apel banja nan bandukiin. M nt nji a  i uleef naan dwoon anlempun, Naşibaţi ajaan a  pna  i nji kalemp  i bnuura bi awulun. ¹¹ H nk keeri, uwole nji k me banja nan bandukiin baktupun, *U up Ulil Unuura wi wi n ktupun, u up m nt wi wi nafiyaarun.

Pnaţa pi ba aan  i pkeţ

¹² K  woli n upan aji *Kritt  anaţa  i pkeţ, hum di di balon  i an bahilanun kaji ba aan baanknaţa  i pkeţ ba? ¹³ Woli ba aan baanknaţa  i pkeţ, Kritt  aannaţa keeri  i pa. ¹⁴ K  woli Kritt  aannaţa  i pkeţ, uko wi n upun ukeer awaan udooni, k  pfiyaar pi nan pawaan udooni. ¹⁵ Woli na manjoonan banke un baanknaţa  i pa, uwoon k  Naşibaţi aanna an Kritt   i pa. N keer awo ba ilan  i uko wi Naşibaţi, wi n upun aji ana an Kritt   i pkeţ. ¹⁶ Aa, woli banke un baannaţa  i pa, Kritt  kak aannaţa  i pa. ¹⁷ K  woli Kritt  aanna aa, pfiyaar pi nan pawaan udooni, nahum nwo  i pekadu, ¹⁸ k  banfiyaarulun banke un baankbuur. ¹⁹ Woli n a  Kritt  abuuran nja  i mboş  a n, nwoon ban aganaanun.

²⁰ K  *Kritt  na manjoonan a   naţa  i pkeţ:  i banke un, Kritt  awoon nateek anna iin  i pa. ²¹  aan aloolan a iun pkeţ  i mboş h nk kak di di ñaan aloolan akdolu  ba aan banaţa  i pkeţ. ²² *Adam akaan k  ba aan bti bakke , h nk kak Kritt  akaan k  ba aan bti banwoon na a baknaţa  i pkeţ. ²³  i uko wi pnaţa  i pkeţ, Naşibaţi ado bi  up  up jibi uko m nt uk  pun: Kritt  awoon nateek anna iin  i pkeţ, woli alu  abi, ba aan biki nul babaa naţa  i pa. ²⁴ Woli uko wa  u  pi, uba umundu u   bi, wal m nt atok ba ih bti, baweek bti na mnhina bti, kaş  kawul p ih Naşibaţi anwoon Aşin. ²⁵ Na manjoonan Kritt  alu  ka ih te wal wi Naşibaţi ak un ba ooradul bti  i iho ul

* 15:5 Kefat: Kawo katim kalon ki Piyeer. † 15:7 Yakob : Yakob i awo abuk a in Yetu akut awo naweek i pntuk pi banfiyaarun pi Yerutalem.

uʔeeh. ²⁶ Naʔooradul nabaañsaani i aktokuŋ awoon pkeʔ. ²⁷ *Ulibra wi Naʔibaʔi uji aʔu iko bti ʔi ihoʔ yi Krittʔ uʔeeh ; kē wi uʔakuŋ aji aʔu iko bti ʔi ihoʔ yi Krittʔ uʔeeh, ŋme kē Naʔibaʔi ʔi uleeful aanwo ʔi ihoʔul uʔeeh, ul aʔuun iko bti ʔi ihoʔ yi Krittʔ uʔeeh. ²⁸ Wal wi Naʔibaʔi akluŋ kaʔu iko bti ʔi ihoʔ yi Krittʔ uʔeeh, wi wi ul, Abuk Naʔibaʔi, akwoon ʔi kafet ki nul, ul Naʔibaʔi, anklun kaʔu iko bti ʔi ihoʔul uʔeeh. Hēnk Naʔibaʔi alun kawo aloolan ʔaŋ anʔsihun, alun kaʔih ʔi iko bti.

²⁹ Naʔalan kak biki babattaarun ʔi katim ki bankeʔun: we wi ba-haʔun pyeenk ba? Woli ujoonan kē bankeʔun baanknaʔa ʔi pa, we ukaan kē babattaar ʔi katim ki baka ba? ³⁰ Kē nja, we ukaan kē unuur undoli ŋji ŋwo ʔi mntum mi pkeʔ ba? ³¹ An bayiʔ naan, na manjoonan dji kawo ʔi mntum mi pkeʔ unuur undoli, kē ulon uʔe wo mnlilan mi naan uwoon wi nawoon ʔi ploolan na Yetu *Krittʔ Ajugun. ³² Woli uʔal wi bañaan bajen ʔaŋ ukaan kē ngutan na ŋko ŋi uʔeeh du Efeʔ, we wi nkaan da? Woli bankeʔun baanknaʔa ʔi pa, nabiin ŋde ŋbot ŋdaan ; ŋkeʔ faan. ³³ Naʔaafaraan : banoh bawuʔaan baji batok ñaan mnwo. ³⁴ Naʔelʔan ŋʔal ŋi nan, naʔaŋan pʔuban. Na manjoonan, balon ʔi an baamme Naʔibaʔi ; uwo mnkow pa an.

Uleef wi banknaʔiŋ ʔi pkeʔ

³⁵ Kē alon aʔe hilan kahepar kaji : « Hum di di bankeʔun baknaʔiŋ ʔi pa? Babi na uleef unaam hum ba? » ³⁶ Iwi iwo nawaan uʔal! Iimme kē woli itepii, udeey ulon uunji uhil kabuk bē uunkeʔ keʔ duna i? ³⁷ Kē uko wi itepiŋ uunwo uko umbukiŋ: uwo pbuk ʔaŋ, pi maaj kēme ŋdeey ŋlon. ³⁸ Wal mēnt, Naʔibaʔi kaʔe do wa ubuk bko bi aŋaluŋ, pbuk pandoli paji pabuk bko bi pawoon i kabuk.

³⁹ Ŋleef bti ŋaannaami, ulon uji uwo wi ñaan najen, ulon kawo wi ŋntaam, ulon kawo wi ŋkaʔ, ulon kawo wi ŋʔeb. ⁴⁰ Uka kak iko inwoon du baʔi, na inwoon ʔi mboʔ ; kē kanuura ki

iko yi baʔi kapaʔ na ki iko yi mboʔ. ⁴¹ Kanuura ki bnuur kapaʔ na ki pli, kē ki njah kapaʔi ; ujah udo jji upaʔ kanuura na ujah utēnt wa.

⁴² Kē hēnk di di uwoon ʔi uko wi pnaʔa ʔi pkeʔ. Uko wi bamoyun ʔi mboʔ jji utepi, uwo uleef unkuʔun. Uʔale naʔa ʔi pkeʔ, uunkak ahil kapuʔ. ⁴³ Uko wi bajaan bamoy uwo uleef unwaanun udooni, kē woli unaʔa ʔi pkeʔ, uji utum na mndēm. Uko wi bajaan bamoy uwo uleef unwoon uunka mnhina, kē woli unaʔa ʔi pkeʔ, uji utum na mnhina ⁴⁴ Uleef wi bajaan bamoy uwo uleef wi ñaan najen, bē uʔale naʔa ʔi pkeʔ, *Uhaaʔ wi Naʔibaʔi uji uwul wa mnhina. Uka keeri uleef unwoon wi ñaan najen akuʔ aka uleef unjaan uyeenk Uhaaʔ wi Naʔibaʔi. ⁴⁵ Upiitana ʔi *Ulibra wi Naʔibaʔi aji : « *Ñiinʔ nateek, *Adam, awo ñaan najen i Naʔibaʔi awulun uhefēnt.* » Kē Adam natēbantēn anwoon Krittʔ, atum na Uhaaʔ wi Naʔibaʔi unjaan uwul ubida. ⁴⁶ Mēnt ñaan anyeenkun Uhaaʔ wi Naʔibaʔi ajaan abi uteek, ñaan najen a ; anyeenkun Uhaaʔ wi Naʔibaʔi abaa bi. ⁴⁷ Naʔibaʔi aboman ñaan nateek na ufuuʔ, awoona ʔi mboʔ ; kē natēbantēn aʔe woona baʔi. ⁴⁸ Bañaan biki mboʔ bawo wo jji i Naʔibaʔi abomanaanun ufuuʔ ; kē banwoon baʔi kē bawo jji anwoonun baʔi. ⁴⁹ Ŋjunna awo jji ñaan mēnt anwoonun ʔi mboʔ, aʔe lun kanaam anwoonun baʔi.

⁵⁰ An bayiʔ naan ʔi *Krittʔ, uko wi ŋji ŋaluŋ kaʔupan uwoon kē ñaan najen aanhinan kaneej du *Pʔih pi Naʔibaʔi, kē uko unkuʔun uunhinan kaneej du dko di iko iwoon iinji ipuʔ.

⁵¹ Hēnkun dŋal kaʔupan uko ulon ummeniŋ: mēnt nja bti ŋklun kakeʔ, kē nja bti ŋʔe lun kaʔelʔa. ⁵² Uko mēnt utaran taran, kawo jji ñaan akompēʔun uyaʔ uloolan, ʔi wal wi plul pbaañsaani paklulun. Palun kalul, bañaan bankeʔun baʔe banaʔa bawo baankak akeʔ, wal mēnt nja bti ŋʔelʔa. ⁵³ Na manjoonan, uko unkuʔun uwo kakak uko unwoon uunkpuʔ, kē uko unkeʔun uwo

kayeenk ubida unwoon uunkba. ⁵⁴ Wal wi uko unkputuŋ ukkakuŋ uko unwoon uunji upuŋ, kē uko unkkeŋuŋ uyeenk ubida wi mnto, wal mēnt wi wi uŋup umbiin apiitana ŋi *Ulibra wi Naŋibaŋi ukdolaniin: « Pkeŋ pawatanaa, pakobaa. ⁵⁵ Iwi pkeŋ, pwat pi nu pundu? Iwi pkeŋ, uko ufiŋi wi nu uwo ŋuŋ? »[☆] ⁵⁶ Uko wi pkeŋ pajaan pafiŋna uwo pekadu, kē uko unjaan uwul pekadu mnhina uwo *Bgah bi Moyit. ⁵⁷ Nabiin keeri nbeeb Naŋibaŋi anjaan aŋepna ŋi Ajugun Yetu *Krittu kado nja nwat. ⁵⁸ An bayiŋ naan ŋi *Krittu biki mmaganuŋ, namēbaan keeri naliint. Nadoon kataman unuur undoli ŋi plempar Ajugun. Name kē plempara paanwaan udooni.

16

Bajunt bŋenkni banfiyaaruŋ biki Yeruŋalem

¹ Hēnkuŋ dŋal kaŋupan uko ulon ŋi uko wi bajunt bŋenkni baŋaan biki Naŋibaŋi banwoon Yeruŋalem. Ddobi ŋup banfiyaaruŋ biki Galatiya uko wi bawoon i pdo. Dŋal an kak nado han. ² ŋi unuur uteek wi kanēm, andoli ŋi an ajejan ktaka kloŋ jibi ahinanuŋ aka, ahank du kato Hul, kawutna kayoonk mbi nabaa naneej bajunt. ³ Wal wi nji kabiin, dwul biki n-datuŋ ikaarta yi mpiituŋ baŋaan biki Yeruŋalem bameena uko unŋiŋuŋ baka, dyil baka baŋooŋ baka uko wi najuntuŋ kaŋenkna baka. ⁴ Woli uyoŋanaan nya da nji ŋi uleef naan, bado bayaaŋ na nji.

Pya bayaaŋ pi Pawulu

⁵ Dŋal pŋepna utaak wi Matedoniya kabaa kabi pwinan. ⁶ Ulome ndo du an nnuur nlon kēme nŋo da wal wi ujonŋ bti, hēnk naŋē nawulēn uko wi nnumiin pa bayaaŋ. ⁷ Mēnŋal ŋi byaaŋ bi kapant pant, dŋal pdo nnuur nlon na an woli ulil Ajugun. ⁸ Kē nŋē luŋ kaŋo du ubeeka wi Efet te ufettu wi *Pentakot, ⁹ ŋiki dwin kē dhil kado da

ulemp unuura wi ndoon abi jun pdo, kē baŋoorad nja baŋē tum da kakŋa.

¹⁰ Woli Timote abii, nadoonan kadola awo bnuura ŋi ptoofan. Awo na nji kē nji nlempar Ajugun, ¹¹ nin alon awutan keeri kabeeha. Naŋenkana aka uko wi anumiin pa bayaaŋ abiina te du nji. Nwo ŋi pyoonka, nji na banfiyaaruŋ banwoon na nji.

¹² Kē *Apolot ayiŋ nja ŋi *Krittu, ddabēra abi pwinan ul na bayiŋ nja bandukiin, kē aŋē wo aando bi nŋal pbi hēnkuŋ ; aluŋ kabi woli ahinani.

Iko ibaaŋŋaani yi pdo

¹³ Nawoon bten, namēban naliint ŋi pfiyaar pi nan, nawoon baŋaan batēŋ, nanaŋan naliint. ¹⁴ Uko wi nakdoluŋ bti, nadolan wa na uŋal.

¹⁵ An bayiŋ naan, dkak aŋupan uko ulon. Name kē Tefanat na biki kato ki nul bawoon bateek bankakuŋ afiyaar *Krittu du utaak wi nan wi *Akayi, name kē baji balempar banfiyaaruŋ bandukiin. ¹⁶ Nadoon katiink keeri baŋaan ji bakan mēnŋan, na baŋaan bti bankdoonaanuŋ na baka.

¹⁷ Dilan ŋi uko wi Tefanat na Fortunatuŋ na Akayuŋ babin pwinēn ; baŋenkēn wi nawoon naanwo da, ¹⁸ batēŋtēnaan jibi batēŋtēnanaŋ. Najukan pyikrēn bnuura bi baŋaan banwoon ji baka bajaan bado.

¹⁹ Banfiyaaruŋ *Krittu bti biki utaak wi Atiya bawulan mboŋ. *Akila na Pritiliya na banfiyaaruŋ banjaan bayit du kato ki baka bawulan mboŋ ŋi katim ki Ajugun. ²⁰ Banfiyaaruŋ bti banwoon ŋi na nji bawulan mboŋ. An kak nawulandēn mboŋ naboofar na uŋal uyimanaan.

²¹ Nji Pawulu ŋi uleef naan dpiituŋ ŋi awulan mboŋ.

²² Woli ŋaan aannal Ajugun, afēpana.

Maranata* – Ajugun biini!

²³ Dŋehan Yetu Ajugun awulan bnuura.

²⁴ Dŋalan, an bti wi nwoon ŋi ploolan na Yetu *Krittu.

☆ 15:55 Itayi 25.8.

* 16:22 Maranata : ŋi uhebēre dawoon Ajugun, biini! kēme Ajugun abi.

Uṭup utēbantēn wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Korint

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta katēbantēn ki Pawulu apiitun banfiyaarun biki Korint. Ți kakaarta ki nul kateek aṭup baka aji aṅal pya kawin baka. Abi ji na baka kak bajunt, bajunt mēntṭ batēnkna banfiyaarun biki Yerutalem, kē ul Ți uleeful akyaan kayeenk bajunt mēntṭ. Kē aṣē bi wo aanya da. Hēnk di di awoon aanya da : Timote awo Ți bgah pya Korint, aṣē me Ți bgah iko yi banfiyaarun biki da bakdoli. Kē uko mēntṭ uunlila. Atiink kē bayuday balon baya Korint ajukan da iko impaȚi na Uṭup Ulil Unuura wi Pawulu abiiṅ ajukan da. Baji baji na baka kē Pawulu aanwo nanjañan i Krittun na manjoonan. Wi wi Timote aṣaan aȚiṣ aṣē ṭup Pawulu, kē ajooṭan maakan. Uko mēntṭ ukaan kē apiit baka kaṭup uko wi aṣalun na uko un-kayi kē aanya du baka.

Pawulu aṭup Ți kakaarta ki kē awo nanjañan i Krittun aṣē paȚ jibi aklempi na bandukiṅ bajaan bajukan bgah. Uko mēntṭ ukaan kē baṣoora. Pawulu akak aȚēga aji aṅal ul na biki Korint bawo Ți ppoolan. Aji na baka bataman Ți bajunt batēnkna banfiyaarun biki Yerutalem. Akak aṭup aji aṅal kaya kawin baka kahilna kaṭup bañaan banwoon baanwut pjuban manjoonan. Woli Pawulu amēban aliint aji awo nanjañan aṅal ṅal bañaan bame Uṭup Ulil Unuura bakuȚ bame kē Yetu awoon Ajugun.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonȚ:

1. Pawulu awul baka mboṣ akut abeeb NaṣibaȚi (1.1-11)
2. Ulemp wi nanjañan du banfiyaarun (1.12-2.17)

3. Pṅal ñaan jibi Krittun aṅalun nja (3.1-7.16)
4. PȚen bajuuk (8.1-9.15)
5. Pawulu aṭup aji awo nanjañan na manjoonan (10.1-13.10)
6. Pwul mboṣ pbaañsaani (13.11-13)

¹ Nji Pawulu, i NaṣibaȚi aduun pa nwo nanjañan i Yetu *Krittun, Țiki aṅalun wa, na Timote ayiȚ nja, ṅpiitanan an banfiyaarun Krittun biki ubeeka wi Korint na bañaan biki NaṣibaȚi bti banwoon Ți utaak wi Akayi* bti. ² Nñehan NaṣibaȚi Aṣin nja na Yetu Krittun Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

Pawulu abeeb NaṣibaȚi

³ Nawulēn ṅbeeb NaṣibaȚi, Aṣin Yetu *Krittun Ajugun Ți uko wi añagiṅ nja abot atēṅṭēn nja. ⁴ Aji tēṅṭēn nja wal wi ṅjaan ṅwo Ți unoor undoli, kadolna nja ṅhil ṅdo katēṅṭēn bañaan banwoon Ți unoor undoli na pṭēṅṭēn pi NaṣibaȚi atēṅṭēnun nja. ⁵ Na manjoonan, Krittun akaan kē ṅkhaj maakan, kē hēnk di di akaan aji tēṅṭēn nja maakan. ⁶ Woli ṅwo Ți unoor, uwo wo pa pṭēṅṭēnan kabot kaȚijan mbuur ; woli NaṣibaȚi atēṅṭēnun, uwo pa pṭēṅṭēnan nahilna namiir mnhaj mi ṅhajun. ⁷ UhaȚ wi ṅṭuun Ți an udēmi ; ṅme kē jibi nahajun ji un, hēnk kak di di NaṣibaȚi aktēṅṭēnanan ji un.

⁸ An bayiṭun, ṅṅal name kē mnhaj mi ṅhajun du utaak wi Atiya mantēp uṭup†, kē ṅhaajala maakan adoo ṣal aji wi nun ubaa. ⁹ Na manjoonan ṅbi ji ji pkeȚ pi nun pabani, ukaan kē ṅēnkak ahaȚ ṅleef ṅi nun, ahaȚ Ți NaṣibaȚi anjaan anaṭan bañaan Ți pkeȚ. ¹⁰ Ul abuurun un pkeȚ mēntṭ, akak alun kabuurun. Aa, ṅṭu mnhaȚ mi nun Ți a, ame kē alun kabuurun kak. ¹¹ An naȚok Ți ulemp mēntṭ wi najaan nañehandērun ; hēnk, NaṣibaȚi atiink pñehan pi bañaan batun, kawulun bnuura, uko mēntṭ ukaan kē bañaan batun baji babeeba.

* **1:1** Akayi : Korint dawo Ți utaak wi Akayi, dawoon ubeeka unwoonun uweek da. † **1:8** Mnhaj mi ṅhajun du utaak wi Atiya : Ñaan aamme mnhaj mi aktiṅiṅaanun Ți. Manka pwo mnhaj mandēmun mi aȚiṅiṅaanun Ți ulibra wi Ulemp wi Banjañan 19.23-40.

Uko unkaañ kē Pawulu alutan bayaas bi nul du Korint

¹² Hēnkuñ, uko wi uwoon mnlilan mi nun, uhaaş wi nun udiimanuñ un kē mnwo mi nun ʔi umundu wi na ʔi kadun ki nan manwo mnwo mntool akuʔ ajinʔ ʔi kadun ki Naşibaʔi. Uko mēnt uwoona du Naşibaʔi, mēnt uşal untuña wi bañaañ bajēn ubiin aʔonun, bnuura bi nul babiin aʔonun. ¹³ Na manjoonan, ʔi ikaarta yi npiitanan, nēmpiitan nin uko ulon umpaʔi na wi nahilun kaleyiir kakuʔ kate, kē nşē me kē unuur ulon nalun kate. ¹⁴ Uka uko ulon wi nadoon abi yikrēn : ʔi unuur wi Ajugun Yetu akbiin, nwo mnlilan mi nan nakuʔ nawo mnlilan mi nun.

¹⁵⁻¹⁶ Dfiyaar uko mēnt, ukaañ kē mbi nāl kaʔēpna duna du an, kabaa kaya Matedoniya di nji kawoonuñ kakak du an, kaşē kayeenk uko wi nji kanumiin pyaana bayaas du *Yuda, hēnk nahilna nanuurandēn uyaas utēbantēn. ¹⁷ Wi njakuñ aji ddo hañ, dben beñ i? Woli dji ddo uko, dji kawo na uşal wi ñaañ najēn anwoon aanji ʔijan ʔi uʔup uloolan i? ¹⁸ Na manjoonan, ʔi katim ki Naşibaʔi, uʔup wi nun na an uunwo wi « aa » na « a-a. » ¹⁹ Uko wi Yetu *Krittu Abuk Naşibaʔi, wi nji na Filat na Timote nʔupanan, uunwo wi « aa » na « a-a » ubaa ʔep ʔep awo wi « aa » ʔañ. ²⁰ Yetu Krittu awoon « aa » mēnt, iko bti yi Naşibaʔi ahoñuñ idolana ʔi a. Kē ʔi ul i i nktēpnuñ kaji uwo hañ, kadēmanaana. ²¹ Naşibaʔi ajaañ atēñtēnun na an, nliint ʔi pfiyaar Krittu. Ul ʔi uleeful adatuñ nja, ²² adiiman kē nwo biki nul wi aʔuun uhaaş wi nul ʔi nja, wul uwoon uko ujuni ʔi iko yi ahoñuñ aji alun kawul nja.

²³ Uko wi nji kaʔupun uwo manjoonan, Naşibaʔi amee ; woli dʔilani afiñēn : mēnñal nāl pnooran, ukaañ kē mēnkak du Korint. ²⁴ Nēnñal pwo başih banktu'anañ uko wi nawoon i pfiyaar ; namēban aliint ʔi pfiyaar pi nan kē nşē nāl kaʔēnkan nawo na mnlilan.

2

¹ Dşal keeri aji mēnkak pwinan, nawutna kawo kak ʔi pjooʔan. ² Woli ddolan kē najooʔani, nin alon aankhil pdolēn nllan ʔiki an bti najooʔan. ³ Dpiit jibi mpiitun, kawutna kaban na pjooʔan du bañaañ banwoon kadolēn nllan. Dme na manjoonan kē mnlilan mi naan manwo mnlilan mi an bti. ⁴ Aa, dpiitan awo na mnkuul, ajooʔan, kē uleef ubeew na nji. Kē nşē wo mēmpiitan piit najooʔanaan, ddo hañ nameena jibi nñalanañ maakan.

Pawulu amiir anjubanuluñ

⁵ Ñaañ andolnuñ kē njooʔani, mēnt nji ʔañ i i adoluñ kē njooʔani, an bti biki adoluñ kē najooʔani. Dbaa ji an bti, batum ʔi an. ⁶ Uko wi bañaañ batum badiimanuluñ kē ajubani udo bi kēş kēş, ⁷ ukaañ kē nawo i kamiira hēnkuñ kabot katēñtēna awut kawo na pjooʔan pampeluluñ. ⁸ Dkooʔan keeri nadiimana kē nañala. ⁹ Dbi piitan kak katenna me natiink uko bti wi nʔupanan. ¹⁰ Kē ñaañ i naşaañ amiir, nji kak dji kamiira. Aa, woli dka uko ulon wi pmiir, dmiir miir pa an ʔi kadun ki *Krittu. ¹¹ Ddo hañ *Fatana awutna kaguur nja ; nme bnuura iko yi ajaañ añal pdo.

Pawulu ahaajala du Trowat

¹² Wi mbiin du ubeeka wi Trowat pʔup Uʔup Ulil Unuura wi *Krittu, dwin kē Ajugun aʔenēn kē nhinan pdo uko mēnt bnuura. ¹³ Kē uhaaş uşē ʔēla ʔēla na nji ʔiki mēntēnk da Tit ayiñ naan ʔi Krittu ; uko mēnt ukaañ kē nduk baka aya utaak wi Matedoniya.

Mbuur manjaañ manwoona ʔi Krittu

¹⁴ Nawulēn nbeeb Naşibaʔi. Adoluñ kē Krittu akob Fatana awat kē nʔok ʔi pwat pi awatuluñ. Aji ʔēpna ʔi nja kado *Krittu ameeʔana kaniink dko bti jibi ukēra ulil pʔēkēñ ujaañ uniink dko. ¹⁵ Na manjoonan, nwo pa Naşibaʔi pʔēkēñ plil pi Krittu ʔi ptoof pi bañaañ banwoon ʔi bgah bi mbuur na bañaañ banwoon kak ʔi bgah bi pkeʔ.

16 Ukëra mënt uji uwo ti banwoon ti bgah bi pkeṭ na pṭëkëñ panjaan paṭij pkeṭ, kawo ti bandukiin pṭëkëñ panjaan pawul ubida. Kë in aṣaan ahil pdo ulemp mënt? 17 Bañaan baṭum baji bado na plaana pyok ti uṭup wi Naṣibaṭi. Kë un ṅṣë ji ṅṭup uṭup wi Naṣibaṭi na ṅhaaṣ ṅjint jibi aṭu'un un pdo. Ṭi mnhina mi Krittü, ṅji ṅṭup wa kë Naṣibaṭi amee.

3

Mndëm mi bhoṅar bhalu

1 Naṣal aji uko wi mbaan aṭup ṭup uwoon kë ṅhomp homp i? ṅnuma ji balon pdiimanan ikaarta inkdiimanun kë Naṣibaṭi ayilun un këme kaheparan ya i? 2 An ti ṅleefan nawoon kakaarta ki nun, kapiitana ti ṅhaaṣ ṅi nun, kë bañaan bti bame ka abot aleyiir ka. 3 Bañaan bame bnuura kë nawo kakaarta ki *Krittü apiitun ahankanun. Kakaarta mënt kaampiitana na kañen ki ñaan najen kapiitana na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi anwoon ukumpëṣ wi ubida, uko unwoon ti ka uumpiitana ti mnlaak*, upiitana ti ṅhaaṣ ṅi nan ṅanwoon ṅi bañaan bajen.

4 Ṭi pwo ti ploolan na *Krittü ṅhaṭ ti Naṣibaṭi, ukaan kë ṅkṭiini hënk. 5 Na manjoonan, ṅenñoom kaji un ṅdolon ulemp mënt bdidi'un ; Naṣibaṭi awulun un mnhina mi pdo wa. 6 Ul awulun un mnhina mi pwo banklempun ti uko wi *bhoṅar bhalu, banwoon baanwo bi bgah bampiitaniin ti mnlaak* aṣë wo bi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. Bgah bampiitaniin baji baṭij pkeṭ, kë Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣë ji uṭij ubida.

7 Nameen kë bgah mënt bampiitaniin ti klaak, bajaan baṭij pkeṭ aṣë wul *Moyit mndëm kakṣa, mul mambiin anuur ti kaara di nul ado kë biki *Itrayel baambi hil ptena, mndëm mënt kë manṣë wo maanjoni. 8 Kë ulemp wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣë lun kawul mndëm mampelnun. 9 Aa, wi ulemp wi bgah banjaan

bado ñaan aduknaana, uwoon na mndëm, hum di di ulemp wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unjaan udo ñaan awo naṭool ti këṣ ki nul uwoon uunkwo na mndëm mampelnun? 10 Hënk, uko umbiin adëmana uunkak adëm, ṭiki mndëm mampelnun mambiin. 11 Na manjoonan, woli uko unkmbaan uwo na mndëm, hum di di unwoon uunkba uwoon uunkwo na mndëm mampelnun ba?

12 Hënkun, wi ṅhaṭun uko wan, ṅṭum na mntëṅ. 13 Njendo ji *Moyit anjaan awun kaara kaneenanaan babak *Itrayel bawin mndëm manktoolun pba. 14 Kë ṅhaaṣ ṅi biki Itrayel ṅaṣë dënëṭa dënëṭ te hënkun, woli baleyiir ti kadun ki bañaan ulibra wi *bgah bi Moyit, baanji bahil pwin mndëm ; pwo ti *Krittü ṭañ pakkaan bawin ma. 15 Te hënkun, woli baleyiir ulibra wi bgah bi Moyit, ṅhaaṣ ṅi baka ṅaji ṅawunana. 16 Kë woli ñaan aji aṭaṣ Ajugun, uko unneenanulun pwin uji upën. 17 Kë Ajugun na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi baṣë wo baloolan, kë dko di Uhaaṣ wi Ajugun uwoon, dul di di mbuur manwoon. 18 Nja bti, ṅnhilun hënkun pwin mndëm mi Ajugun, mndëm mënt manji manwinana ti nja ; uhaaṣ wi Ajugun uwo ti pṭëlëṣ nja kë ṅkak anaam na Ajugun, mndëm mi nja kë mankdëma dëm pya.

4

Mndëm mammeniin

1 Naṣibaṭi ti mñaga mi nul awulun un ulemp mënt, ukaan kë ṅmëban alint. 2 ṅpok iko yi bdëm ikowandënaan, ṅenji ṅwo ti kaguuru kaṭëlëṣ uṭup wi Naṣibaṭi. ṅbaa ṭëp ṭëp aji ṅdiiman manjoonan, bañaan bti bawin kë ṅwo baṭool ti kadun ki Naṣibaṭi. 3 *Uṭup ulil unuura wi ṅṭupun, woli udoo wunana ti balon, uṭënk ṭënk kë bukun mëntan bawo ti bgah bi pkeṭ. 4 Baanfiyaar uṭup mënt ṭiki Tatana naṣih i mboṣ atok baka uṣal, bawutna kawin bjeehi bi Uṭup Ulil Unuura

* 3:3 Uumpiitana ti mnlaak : Natenan ti Ppën 34 – Naṣibaṭi ado kë Moyit afej mnlaak, apiit bgah bi nul ti ma. * 3:6 Natenan ti Ppën 34.

banjaan badiiman mndëm mi *Krittu anjaan adiiman jibi Naşibaţi awoon. ⁵ Na manjoonan, mënţ uko wi nun ti nleefun wi wi nktupanaŋ, uko wi Yetu Krittu Ajugun wi wi nktupanaŋ, ul akaan kē nklemparan. ⁶ Naşibaţi aţiini tfa aji : bjeehi bajeehaan ti bdēm. Ul akaan ajeehan nhaaş ni nja, nhlilna nme bjeehi bi mndēm mi nul banjaan banuur ti kaara di Yetu Krittu.

⁷ Bjeehi mënţ bi Naşibaţi aţuun ti nja bawo wo ji uwuuru wi bajejun ahank ti uko undayanaan, ujintna ti kēş ki bañaan kē mnhina mnweek mi nwoonaanun mun manwoona du Naşibaţi, maanwoona ti nja. ⁸ Nwo ti unoor undoli aşē wohā bnaţ, ahaajala aşē haţaara, ⁹ bahajanun, kē Naşibaţi aşē wo aankwutanun nin, bakobun awat kē nşē doonaanaara. ¹⁰ Na nnuur, nji tiink ti nleefun mnhaj mi Yetu ahajun adoo keţ, ubida wi nul uhilna uwinana ti un. ¹¹ Na manjoonan, un nwoon bajeb, uko wi Yetu uji udo nwo ti mntum mi pkeţ unuur undoli, ubida wi nul uhilna uwinana ti nleef ni nun njanwoon ni kakeţ. ¹² Hēnk, nñog pkeţ nahilna naka ubida.

¹³ Upiitana ti *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Dfiyaari, ukaan kē nţupi.* »* Un kak, ti uhaaş wi pfiyaar mēnt, nfiyaar Naşibaţi, ukaan kē nktup. ¹⁴ Nme kē Naşibaţi annaţanun Yetu Ajugun ti pkeţ alun kanaţanun na a, kadolun nwinana na an ti kadunul. ¹⁵ Uko wi nkhajun bti uwo keeri pa an, hēnk, bnuura bi Naşibaţi baji bawo ti bañaan banjaan batuma tum pya, bañaan batum babeeba abot adēmanaara dēman maakan.

Phaţ iko yi baţi

¹⁶ Uko waŋ ukaan kē nmeban alint. Woli uleef wi nun udoo tafa taf pya na nnuur, uhaaşun uji uwoha wo uhalu na nnuur. ¹⁷ Unoor ni nknorun hēnkun unwoon uunkjon uwo uko umpoţi ti kadun ki mndēm mweek manwoon maankba mi unoor mēnt ukbomanun un. ¹⁸ Hēnk, nēnji nţu

nşal ti iko inkwinaniin, nji nţu nja ti inwoon iinwinanaa ; ikoinjaan iwinana iinji ijon, kē inwoon iinwinanaa işē wo yi mnto.

5

¹ Nme na manjoonan kē uleef wi nja wi umundu wi uwo wo ji kaloona : wal wi kakjotun, nka du baţi uleef ulon unwoon ji katoh ki Naşibaţi aniwun nja, kanwoon kaankjot nin. ² Kē nşē wooni hēnkun ti nhaaş ni nja meet, ti uleef wi nja wi umundu wi tiki nşal kawohara uleef wi nja wi baţi ; ³ nwohara wal mēnt, nēnkwo byişu. ⁴ Aa, nleef ni nja njawo ji kaloona, nwooni ti nhaaş ni nja meet abot aţēga wi nwoon ti unoor hēnkun. Nēnşal nşal pfeł uleef wi nja wi umundu wi, uko wi nşalun uwo pwohara uleef wi Naşibaţi akwulun nja, uleef wi nja unwoon wi pkeţ uhilna uţelēşa ukak uleef unwoon uunkkeţ. ⁵ Naşibaţi ti uleeful apaşun nja pa uko mēnt, awul nja *Uhaaş wi nul adiimanaanun kē alun kawul nja ubida wi mnto.

⁶ Hēnkun keeri nji nteŋ maakan na nnuur. Nme kē nwole du kaloona kanwoon uleef wi nja, nlow Ajugun. ⁷ Na manjoonan, npoşna pfiyaar, nēnkpoşna kēş. ⁸ Nteŋ maakan pduk uleef wi, kaya kawo na Ajugun. ⁹ Hēnk, nbi tu tu nşal ti plila nwole ti uleef mēnt kēme woli npeŋ ti wa. ¹⁰ Nja bti nwo i kanaţ ti kadun ki *Krittu, awayēş nja wal mēnt, andoli aluka uko wi alempun na uleeful wi awoon ti mboş.

Plemp bañaan batiinkaraan na Naşibaţi

¹¹ Nme uko unwoon pdo kaţi Ajugun aşē do na pdo bañaan bandukiin bado kaţi a. Naşibaţi ame'un bnuura, kē nhaţ aji an name'un bnuura. ¹² Nēnkak aŋal kado nayikrēnun, nşal kaţenan uko wi naknahni ti un, nahilna naka uko uteem banwoon baanknahna uko unwoon ti nhaaş ni bañaan aşē nahna iko inkwinaniin du bdig. ¹³ Na manjoonan, woli

* 4:13 kampiitaniin ti ulibra ujon wi bagrek. Kañaam 116.10.

ɲwaan ɲʂal, uwo wo pa Naʂibaʂi ; kɛ woli ɲwo na ɲʂal uwo wo pa an. ¹⁴ Uɲal wi *Krittu aɲaluɲ un uktoɲuɲ un. Nyikrɛn bnuura kɛ ɲaan aloolan akɛʂaruɲ baɲaan bti, baɲaan bti badobi keʂ keʂ keeri. ¹⁵ Akɛʂar baɲaan bti, nja ɲnkaan ubida ɲwutna kaka wa pa ɲleef ɲi nja ʂaɲ, ɲka wa pa ankeʂuɲ akuʂ anaʂa ʂi pkeʂ pa baka.

¹⁶ Hɛnkuɲ keeri, ɲɛnkak aji ɲten ɲaan jibi baɲaan bajɛn bajaan batena. Hɛnk, woli ɲdoo ten ʂfa *Krittu na kɛʂ ki baɲaan bajɛn, hɛnkuɲ ɲɛnkak atena haɲ. ¹⁷ Woli ɲaan awo ʂi ploolan na Krittu, aji bi kak kak ɲaan nahalu : iko yi ubida ujon ibaa, kɛ ihalu ibii. ¹⁸ Kɛ uko mɛnʂ bti uʂɛ woonu du Naʂibaʂi anʂɛpnun ʂi Krittu adolun kɛ ɲtiinkar na a akuʂ awulun ulemp wi pdo baɲaan batiinkar na a. ¹⁹ Naʂibaʂi abiiɲ awo ʂi Krittu ado baɲaan kɛ batiinkar na ul Naʂibaʂi, aanʂo aten buʂaan bi badoluɲ aʂɛ ʂu'un pʂup uʂup wi btiinkar mɛnʂ. ²⁰ Krittu ayilun yil keeri pʂupara, kɛ uwo wo keeri ji Naʂibaʂi ʂi uleeful aji ʂɛpna ʂi un kaʂiini na an. ʂi katim ki Krittu ɲjakan nawuta adolan natiinkar na a. ²¹ Krittu aambaan kadola pekadu, kɛ Naʂibaʂi adola kɛ akoba pa pekadu di nja, ɲhilna ɲkak batool ʂi kɛʂ ki Naʂibaʂi wi ɲwoon ʂi ploolan na Krittu.

6

¹ Hɛnk, un ɲnklempuɲ na Naʂibaʂi ɲkooʂan kooʂ, nawutan kanohnaana bnuura bi nayeeknuɲ du a. ² Aʂiini aji :

« *Wi unuur ubanuɲ, dtiink pɲɛhan pi nu ; ʂi unuur wi mbuur, dbi abuuranu.* »^{*}

Hɛnkuɲ unuur ubani, unuur wi mbuur uban hɛnkuɲ.

³ Nɛnɲal kado uko ulon unkdoluɲ ɲaan alon aɲiib, ulemp wi nun uwutna katoka. ⁴ Nbaa ʂɛp ʂɛp adiiman ʂi iko bti kɛ ɲwo balempar Naʂibaʂi na manjoonan. Nji ɲtam kamiir ʂi mnhaj, unoor na phaajala. ⁵ Bakobun awat ukalabuʂ, ado baɲaan kɛ banaʂari'un,

aʂu'un ɲlemp ɲtam, aneenanun bɲoy aʂanun pde. ⁶ Kɛ ɲʂɛ diiman kɛ ɲwo balempar Naʂibaʂi ʂi pwo na uʂal ujint, ʂi pme, ʂi kamiir, ʂi pjoob bkow, ʂi pwo na *Uhaaʂ wi Naʂibaʂi, ʂi pɲal na uɲal unjoonanuɲ. ⁷ Nji ɲdiiman kɛ ɲji ɲlempara ʂi pʂup manjoonan, kɛ mnhina mi nul manji mantɛnkun. Inaanan yi nun iyeɲanaan ɲleefun na igutni iwoon pdo kado uko unwoon utool ʂi kɛʂ ki Naʂibaʂi. ⁸ Badɛmanun, akak apoʂɛtanun ; akarun akuʂ abeebun ; baʂu'un baʂilan te ɲwo baɲaan bankɲupun manjoonan ; ⁹ baʂu'un bayaant te ɲmeeʂana bnuura ; aʂu'un banɲoganuɲ pkeʂ te ɲwo bajeb ; bakobun aʂɛ wo baanfiɲun ; ¹⁰ ɲji ɲwo ji ɲjooʂani kaʂɛ wo ʂi mnlilan ; ɲwo bawaan aʂɛ do baɲaan batum kɛ bawo bayok ; ɲwo ji baɲaan banwoon baanka ni uko ulon, aʂɛ ka iko bti.

¹¹ An bayitun biki Korint, ɲʂiini na an na uhaaʂ ujint, aʂu'an ʂi ɲhaaʂ ɲi nun. ¹² Ndiimanan kaara kɛ an naʂaan adɛt dinan. ¹³ Kɛ ɲʂɛ ʂiini na an ji babak naan : an kak naʂu'un ʂi ɲhaaʂ ɲi nan.

Pdat uko unnuurnaaniɲ

¹⁴ Nawutan kawo ʂi kahoʂ kaloolan na banwoon baanfiyaar *Krittu. Hum di di uko unwoon utool uhiniɲ kanaakiir na unwoon uunwo ʂi bgah? Hum di di bjeehi bahiluɲ kanaakiir na bdɛm? ¹⁵ Hum di di Krittu ahiluɲ katiinkar na *Fatana? We wi anfiyaaruɲ ahiluɲ kaʂok na anwoon aanfiyaara? ¹⁶ Hum di di *Katoh ki Naʂibaʂi kahiluɲ kawo na ɲnton? Na manjoonan nja ɲwo dko dyimanaan di *Uhaaʂ wi Naʂibaʂi anwoon najeb ufɛtuɲ. Hɛnk di di Naʂibaʂi aʂiiniɲ ʂi *Ulibra wi nul aji :

« *Dluɲ kafɛʂ ʂi ptoof pi baka kapos na baka ; dwo Naʂibaʂi i baka, baʂɛ bawo pntaali pi naan.* »^{*}

¹⁷ Ukaan kɛ Ajugun akak aʂiini aji : « *Napɛnan ʂi ptoof pi baɲaan mɛnʂ, nalowan baka.* Nawutan nin kaban uko unʂopuɲ,

^{*} 6:2 Itayi 49.8. ^{*} 6:16 Bgah 26.12; Etekiyel 37.27.

*nji nşë nyeenkan du katoḥ naan.**

»
18 *Ajugun anhiniin iko bti akak aṭiini aji :

« *Dwo ji aṣinan,
an naşë nawo ji babak naan, biint
na baat.** »

7

1 An biki nḡaluḡ maakan, wi Naşibaṭi ahoḡuḡ nja iko mēnt, nabiin keeri nḡēnan iko iṭop bti inwoon ṭi nleef ḡi nja na ḡhaaş ḡi nja, ḡdoonaan ḡwo baḡaan bajint ṭi keş ki Naşibaṭi, ḡbot ḡdo kaṭi'a.

Mnlilan mi Pawulu

2 Nawo kadiimanun kaara di nan. Nḡendo nin ḡnaan aloḡ buṭaan, ḡnlempaşaana uḡenk wi nin ḡnaan. 3 Mēntup ṭup kajina naduknaanaa, ddo bi ṭupan aji ḡṭu'an ṭi ḡhaaş ḡi nun ṭi ubida na ṭi pkeṭ. 4 Dhaṭ maakan ṭi an, alilan maakan ṭi uko wi nan. ṭi unoor wi nun bti dji kaṭum na mntēḡ kabot kalilan maakan.

5 Na manjoonan, wi ḡbanuḡ du Matedoniya, ḡḡendoo ṭēp anoorfēn noorfēn nin, awo ṭi unoor uweek : ugut du bdig, palēnk moḡ meet. 6 Kē Naşibaṭi anjaan atēḡṭēn biki bapoṭēnuḡ aşē tēḡṭēnun na ubi wi *Tit. 7 Mēnt pbi pi nul ṭaḡ paṭijun uko mēnt, aṭupun jibi an ṭi ḡleefan natēḡṭēnuluḡ. Aṭupun kak aji naḡal maakan kawinēn, aṭup jibi najooṭani na jibi najaan nayeenkaraan. Uko mēnt ukaan kē mnlilan mi naan mandēm apel.

8 Ukaan kē ṭi kakaarta ki mpiiṭanaḡ, woli ddoo ṭupan uko umbiin adolan kē najooṭani, mēndug umeli. Na manjoonan dbi dug umeli du kateeku wi nwinuḡ kē uko mēnt udolan kē najooṭan ḡwal ḡloḡ, 9 kē nşë lilan hēnkuḡ, mēnt ṭi uko wi najooṭanuḡ wa : dlilan ṭi uko wi pjooṭan mēnt padolanaḡ kē naṭelēş mnwo mi nan. Pjooṭan mēnt pawo jibi Naşibaṭi aḡaluḡ pawo, ḡḡendolan keeri nin uko uloḡ uwuṭaan. 10 Na manjoonan, pjooṭan pi Naşibaṭi ajaan aṭu ḡnaan paji pdola aṭelēş mnwo

mi nul, kadola abuur, aanji dug umeli. Kē pjooṭan pi uşal wi iko yi umundu paşë ji paṭij pkeṭ.

11 Natenan keeri uko wi pjooṭan pi Naşibaṭi aṭu'anaḡ padoluḡ ṭi an : natenan jibi najaan natar kanaṭ kaliint, jibi naḡehanuḡ aji Naşibaṭi amiiran, jibi nakowiin, jibi nakṭiin Naşibaṭi, jibi nanuhnuḡ na manjoonan, jibi naṭuuḡ ḡhaaş, jibi najaan naḡal pweṭan andoluḡ buṭaan. Nadiiman ṭi iko bti kē najint ṭi uko mēnt. 12 Woli dpiiṭan, mēnt anjubanuḡ akaan, kē mēnt i bajubanuḡ akaan: dḡal ḡal nadiiman ṭi kadun ki Naşibaṭi jibi nanaṭi aliint ṭi uko wi nun. 13 Uko mēntan utēḡṭēnuḡ un.

Nkak alilan maakan ṭi uko wi Tit alilandēranaḡ ; an bti najooṭēna uhaaş. 14 Mēnkowa wi nji ndiimanuḡ ṭi kadunul kē dlilan ṭi uko wi nan ; kē jibi ḡjonuḡ kaṭupan manjoonan, uko wi ḡlilandēruḡ ṭi kadun ki nul uwo uko unjoonanuḡ. 15 Kē hēnk, uḡal wi aḡalanaḡ uji udēma dēm pya woli aleş jibi an bti najaan natar ṭi pdo uko wi aṭu'anaḡ pdo na jibi nayeenkuluḡ akuṭ aṭiinka bnuura. 16 Dlilan ṭi uko wi nhiluḡ kahaṭ ṭi an ṭi iko bti.

8

Pṭen na uhaaş ujint

1 An bayiṭun ṭi *Krittu, dḡal name jibi Naşibaṭi awuli pntuk pi banfiyaaruḡ panwoon Matedoniya bnuura bi nul. 2 Bahaj maakan, kē mnlilan mi baka manşë dēm maakan kē badoo ṭen na uhaaş ujint, wi badoon awo bawaan. 3 Dwo namaar, baṭen jibi bahinanuḡ adoo ṭēp wi bahinanuḡ kē nin aloḡ aanṭu ṭu baka pdo haḡ. 4 Bakooṭun maakan aji ḡdinan baka baṭēnk baḡaan biki Naşibaṭi banwoon du Yerutalem. 5 Uko wi bawuluḡ udoḡ ṭēp uko wi ḡhaṭuḡ: badun awul Ajugun ḡhaaş ḡi baka akuṭ awulun ḡa, ado wal mēnt uko wi Naşibaṭi aḡaluḡ. 6 Uko mēnt ukaan kē ḡkooṭ Tit abi du an abaaḡēş ulemp

* 6:17 Itayi 52.11; Etekiyel 20.34,41. * 6:18 Natenan ṭi 2 Famiyel 7.14.

wi ptonkrën itaka yi bajunt jibi abiin ajun wa.

⁷ Nawo na iko bti atuman inwoon; pfiyaar, uɕup unuura, pme, na pnaɕ kaliint maakan ti iko aɕu na uɕal wi naɕaluɕ un. Ukaaɕ kē nɕal naɕu uɕal bnuura ti ulemp wi pɕenk biki Yerutalem. ⁸ Mēnji nawo i kado uko mēntɕ. Dɕupan jibi bukundi banaɕuɕ aliintɕ, nahilna nadiiman kē uɕal wi nan ujoonani. ⁹ Name jibi Ajugun Yetu *Krittu adolanaɕ bnuura : ul ambiin awo nayok, an nakaan kē adinan akak nawaan, kahilna kadolan nayokna bwaan bi nul.

¹⁰ Hēnk, dɕupan uko wi nɕaluɕ ti uko mēntɕ: an, nanwoon bane bateek banjuntuɕ akuɕ aɕal nɕal bajunt mēntɕ, unuura nataman ti uko mēntɕ. ¹¹ Hēnkunɕ, jibi nabiin aɕu uɕal ti pɕun uko mēntɕ, nabaañēɕan ulemp mēntɕ keeri jibi nahinani. ¹² Woli ñaaɕ aɕen na uhaaɕ ujintɕ, Naɕibaɕi aji yeenk uko wi ñaaɕ mēntɕ aɕenuɕ, kaɕē katen ti uko wi akaan, kawo aanji ten ti wi awaanuɕ. ¹³ Unwo wo pa pɕu'an ti bwaan kabomanaan bukundi, uwo wo pa pdo bañaan bti baliɕan liɕan. ¹⁴ Ti wal wi nwoon wi, nawo bayok ahinan keeri kaɕenk banwoon ti kanuma. Hēnk, woli nalun awo ti kanuma unuur ulon, uko wi bapelandēnuɕ uhil kaɕenkan, naɕē liɕ wal mēntɕ. ¹⁵ Hēnk di di upiitaniin ti *Ulibra wi Naɕibaɕi aji : « Anjejēntuɕ atuman aanji pelan, kē anjejēntuɕ ntiinku aji kēɕan☆. »

Bañaan biki Pawulu ayilun du Korint

¹⁶ Nawulan nɕdēman Naɕibaɕi anɕuun ti uhaaɕ wi Tit pnaɕ kaliint ti plempanan ji un. ¹⁷ Adinan pdo uko wi nɕu'ulun pdo, ul ti uleeful adinanun ataran taran aji aya du an. ¹⁸ Ndo ayiɕ nja ti *Krittu kē agakandēr na a. Ayiɕun mēntɕ aji lempar *Uɕup Ulil Unuura bnuura, ukaan kē knɕuk bti ki banfiyaaruɕ bti kakedēmana. ¹⁹ Banfiyaaruɕ bakaan adata agakandēr na un nɕya nɕfaaɕ uko wi naɕenuɕ. Ndo ulemp unuura

mēntɕ Ajugun ahilna adēmana kabot kadiiman jibi nɕuun kabaɕ ti pdo wa. ²⁰ Nēnɕal bañaan baɕiini buɕaan ti uko wi pɕañan itaka itum injuntuɕ. ²¹ Nɕla pdo uko unnuuriin, mēntɕ ti kēɕ ki Ajugun ɕañ, nɕal kak pdo uko unnuuriin ti kēɕ ki bañaan bajēn. ²² Nɕil na baka ayiɕ nja ti Krittu i nɕonuɕ nten ti iko itum, kē abot adiiman byaaɕ bi kak jibi anaɕuɕ aliintɕ. Hēnkunɕ, ahaɕan bnuura ukaan keeri kē aɕal maakan kado kalemparan ²³ Kē ti uko wi *Tit, dɕal kajakan kaji ajaan awo na nɕi kabot kalemp na nɕi ti uko wi nan. Kē bayiɕ nja ti Krittu bangakandēruɕ na a bandukiin, knɕuk ki banfiyaaruɕ kayilun baka, baji balemp Krittu kadēmanaana. ²⁴ Nadiimaan baka keeri kē naɕal baka na manjoonan, banfiyaaruɕ bti bahilna bame kē nɕfan wi nɕilandēranaɕ.

9

Bajunt pa banfiyaaruɕ biki Yerutalem

¹ Hēnkunɕ, mēnkak anuma ppiitan uko ulon ti bajunt bi najuntuɕ kaɕenkna bañaan biki Naɕibaɕi banwoon du Yerutalem. ² Na manjoonan, dwin jibi naɕuun nɕal ti bajunt mēntɕ, kē nɕi kanahna uko mēntɕ ti kadun ki biki Matedoniya kaji na baka kē an biki Akayi nado bi dinan dinan bane. Uhaaɕ wi naɕuun utēntēnuɕ baɕum ti baka. ³ Kē nɕē yil bayiɕ nja ti *Krittu mēntɕ, nahilna nabomandēr bnuura jibi njakuɕ. Hēnk, mnlilan mi nɕilandēranaɕ manwutna kawaan udooni ti uko mēntɕ. ⁴ Mēnɕal woli biki Matedoniya bagakandēr na nɕi abi, baɕenk kē naambomandēri. Uwole haɕ uwo mnkow mankwon kak mi nan. ⁵ Dɕal keeri kē dwo kakooɕ bayiɕun ti Krittu mēntɕ bajotun kadun du an babi bajañan uɕen wi nahonun. Hēnk, woli nɕbani, nɕtenk kē nabomandēri, uɕen mēntɕ uɕē uwinana ji uɕen unwoonun du uhaaɕ meet, uunkwo uɕen wi mpit.

⁶ Dɕal naleɕ uko wi : ñaaɕ antepiin untiinku aji kit untiinku, kē antepiin

☆ 8:15 Ppēn 16.18.

utum aji kit utum. ⁷ N̄aan andoli ajaan aʔen jibi uhaaşul uwululun kawut kajooʔan k̄eme kaşal k̄e baʔu'a ʔu pdo wa ; Naşibaʔi aji ʔal n̄aan anjaan aʔen na uhaaş ujint̄. ⁸ K̄e aş̄e wo na mn̄hina mi pwulan iko itum inuura indoli, nahilna naka iko b̄ti nak̄eşan nadoo naduka na uko udo kaʔenkna bañaan. ⁹ H̄enk di di upiitan̄i ʔi Ulibra wi Naşibaʔi aji : « N̄aan natool aji ʔen bawaan iko utum ; awo natool te mn̄ʔo*. » ¹⁰ Naşibaʔi anjaan awul najaar b̄tepi kabot kawul bañaan ʔdeey ʔi bajaan badeena, alu ʔ kawulan iko itum keeri, kat̄empl̄en ya, nahilna nawo baʔool ʔi k̄eş ki nul wi nakdoon kaʔen. ¹¹ H̄enk, nawo bayok ʔi iko b̄ti, kahilna kado kaʔenk bañaan baʔum baş̄e babeeb Naşibaʔi ʔi uko wi nawulun un aji ʔwul baka. ¹² Ulemp wi nakdolun h̄enk uunji ulin ʔi pwul biki Naşibaʔi uko wi bawaanun, uji udo kak bañaan baʔum babeeb Naşibaʔi. ¹³ Bañaan baʔum bawin ʔi ulemp wi nakdolun wun k̄e nafiyaar abot atiink *Uʔup Ulil Unuura wi *Krittu aji naʔenk baka bnuura kakut̄ kaʔenk bañaan b̄ti, wal m̄ent̄ bad̄eman Naşibaʔi. ¹⁴ Bnuura bweek bi Naşibaʔi awulanan ak̄eşan bado balun bado kañehand̄eran babot baʔalan. ¹⁵ Nawulan ʔbeeb Naşibaʔi bnuura pa uʔen uʔep uʔup wi aʔenun.

10

Pawulu ateem bankʔupun buʔaan ʔi ulemp wi nul

¹⁻² Nji Pawulu i bajakun aji dji kawo nabooy woli dwo ʔi kadunan kaş̄e kaʔiini na mnt̄e ʔ woli dlowan apiitan, dkooʔan ʔi katim ki *Krittu anjoobun bkow abot awo bnuura : nawutan kadol̄en ndo m̄ʔoonk na mnt̄e wal wi nji kalun kakak du an jibi nşalun pdo ba na bañaan balon banşalun aji nji nʔaş iko yi ʔleef ʔi nja ʔaʔalun, ijaan iʔonun. ³ Na manjoonan ʔwo bañaan bajen aş̄e wo ʔenji ʔgutun ji bañaan bajen. ⁴ Injaanan yi njaan ʔgutanaan

inwo yi bañaan bajen ; ʔgutun na mn̄hina manwoonun du Naşibaʔi, manhiniin pwat ʔniw ʔank̄emun. Nji ʔtok ʔşal ʔanjaan ʔaneeman n̄aan, ⁵ uko undoli unnaʔiin aji uneenan pme Naşibaʔi, ʔji ʔmob ʔşal b̄ti kado ʔa ʔado kaʔaş Krittu. ⁶ ʔi wal wi nakbiin kaʔaş Krittu na ʔhaaşan b̄ti, ʔbi kanaʔ naʔ kaliint̄ pa pkob n̄aan anwoon aanji ʔaş̄a.

⁷ Nahaab̄eşan k̄eş naten iko bnuura! Woli n̄aan afiyaar na manjoonan k̄e awo i *Krittu, ameen k̄e un kak ʔwo biki Krittu ji ul. ⁸ Ajugun awulun un mn̄hina manwoon mi pdolan naya kadun awo maanwo mi pdolan natoka. Dnahna mn̄hina m̄ent̄, m̄enkowara ma. ⁹ M̄enjal kawo wo ji db̄egan ʔi ikaarta yi mpiitanan. ¹⁰ Bañaan balon baji baʔup kaji uko wi nji Pawulu njaan kaʔup ʔi ikaarta yi njaan kapiit ujoʔ akut̄ atam ʔaş̄, nşale wo ʔi kadun ki bañaan dji kawo n̄aan nañaat nawaan uforta anwoon aando hil b̄ʔup. ¹¹ N̄aan anşalun ha ʔ ameen k̄e uko wi ʔwoon wi ʔlowanan apiitan ikaarta, wi wi ʔklun kawo ʔi udo wi nun wal wi ʔklun kawo ʔi p̄toofan.

¹² Na manjoonan, ʔenklu ʔ kañoom plinjir na ptenar na banşalun aji bawo bañaan bawee. Bawaan ʔşal wi bakenun ʔleef ʔi baka na kaniibi kanwoon ki baka. ¹³ K̄e un ʔş̄e wo ʔenkompna uko wi Naşibaʔi awoon aanʔu'un pdo, ʔlin ʔi uko wi aʔu'un un pdo, unʔuun k̄e ʔbi aban te du an. ¹⁴ Woli ʔembi lah adoo ban du an, ʔenkka na phomp ʔi uko wi nan. K̄e ʔş̄e wo bateek bambiin du an aʔijan *Uʔup Ulil Unuura wi *Krittu. ¹⁵ H̄enk, woli ʔhomp ʔi uko wi nan, ʔenkomp kaji ʔdo ulemp wi balon badolun ; ʔbaa ʔep ʔep ahaʔ k̄e pfiyaar pi nan pado kad̄em dem pya ʔş̄e ʔhil pdo ulemp unkdoon kayaha ya kadun ʔi p̄toofan, kaş̄e kalinaara ʔi uko wi Naşibaʔi aʔu'un un pdo. ¹⁶ Wal m̄ent̄, ʔhinan kaʔup Uʔup Ulil Unuura du ʔtaak ʔanwoon du kaf̄e ki wi nan, k̄e di pya du dko di bañaan balon badoon

* 9:9 Kañaaam 112.9.

abi lemp kawutna kahompna ulemp wi badolun. ¹⁷ Kë usë piitana ti *Uli-bra wi Naşibaŋi aji : « *Woli ñaaŋ alon aŋal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adolon* »[✧] ¹⁸ Na manjoonan, mënŋ ñaaŋ ankdëmanun uleeful ajaan awinana bnuura ti kadun ki Ajugun ; anjaan awinana bnuura awoon i Ajugun ti uleeful adëmanun.

11

Pawulu na banjakun aji bawo banjañan

¹ Ni nji nŋali nawutën ndo nyila ntiinku! Aa, namiiraan! ² Dkujan bkujar banwoonun du Naşibaŋi : djokaran ñiinŋ alookan pa bniim, kadolna an nanaŋ ti kadun ki *Krittu ji ñaaŋ najinŋ anwoon aando bi me ñiinŋ. ³ Dti mntit mi nan mantoka, maneenanan ptaş Krittu na nŋaaşan bti jibi upula uguurun Ewa na mntit mi wa. ⁴ Na manjoonan woli alon abi aŋupan uko wi Yetu alon ampaŋun na i nŋupanaŋ, naji nadi wa. Woli alon aŋiiniyaan uhaaş ulon umpati na wi nayeekun naji nadi uko mënŋ. Woli alon abi aŋup *Uŋup Ulil Unuura umpati na wi nŋupanaŋ, naji nabi dinan dinan. ⁵ Kë nşë fiyaar kë mëmpoŋet nin apel banjakun haŋ aji bawo *banjañan baweeek maakan. ⁶ Ulome mënhil bŋup bnuura, aşë me uko wi nji kaŋiiniyaanun: nŋiimanan uko mënŋ bnuura ti iko bti yi nkdolon.

⁷ Wi nŋupanaŋ *Uŋup Ulil Unuura mënhepar nin baluk, awalan bkow naan nahilna nadeeŋana. Ddo wal mënŋ pekadu i? ⁸ Uwo wo ji dyeenk bka bi kntuk klon ki banfiyaarun, kë bawo baluk bi naan, ahilna alem-paran. ⁹ Kë wi nwoon du an, awo ti kanuma, mënw ti iñen yi nin ñaaŋ, ŋiki bayiŋun ti *Krittu banwoonun Matedoniya bawulën uko wi nnumiin bti. Aa, ddoonaan awo mënw ti iñen yi nan, akak alun kadoonaanaara kado haŋ. ¹⁰ Dmehna ti manjoonan mi Krittu manwoon ti nji kë mënkdanan nin alon du nŋaak nji Akayi

bti aneenanaan pdo haŋ. Pdo haŋ pawoon mnlilan mi naan. ¹¹ We ukaan kë nji kado haŋ ba? Naşal kë mënnalan nŋal i? Naşibaŋi ame kë dnalan.

¹² Kë uko wi ndolon, dkak alun kado wa, kawutna kaŋen bankhompun aji baliŋ liŋ na un uko uŋup. ¹³ Bañaan mënŋan baanwo nin *banjañan na manjoonan, bawo balemp baguuru, banjaan badaar kaji bawo banjañan biki *Krittu. ¹⁴ Kë uko waŋ usë wo uunŋoŋarëni : *Fatana ti uleeful aji adaar kaji awo uwanjut wi bjeehi. ¹⁵ Uunŋoŋarën keeri baŋaşarul badaar kaji bawo balempar bgah. Kë başë lun kayeenk baluk bi ulemp wi baka.

Mnhaj mi Pawulu ti pwo nanjañan

¹⁶ Dkak aŋupan : nin ñaaŋ awutan kadolën ji nayila, kë nşë nŋal nadinanaan ndo nyila nhilna nhomp ntiinku. ¹⁷ Uko wi nji kabiinŋ pŋup mënktup ŋup wa jibi Ajugun aŋalon, dŋup wa na nyila wi ukakun wi pdo kahomp. ¹⁸ Wi baŋum bakhompun ji bañaan bajën, nji kak ddo kahomp. ¹⁹ An nanjakun aji naka uşal, naji natar ti pmiir bañaan banwoon bayila! ²⁰ Naji nadinan badolan bajuuk ti ulemp, kadeenkna an, kateh bka bi nan bti, kabeehan, kadoo koban ti kaara! ²¹ Dkowa pŋup uko wi : nŋiisnaa maakan, wi nwoon nŋendo haŋ.

Kakşa, dko di balon baŋoomun kahomp – dŋiini ji nayila – nji kak dŋoom kahomp da. ²² Jëm bawo bahebërë i? Nji kak. Jëm bawo biki *Itrayel i? Nji kak. Jëm bawo biki pntaali pi *Abraham i? Nji kak. ²³ Jëm bawo balempar *Krittu i? Dŋup ji nayila, nji dwo nalempar Krittu apel baka : ti ulemp utam, ti pya ukalabuş, ti kakob, ti pwo ti mntum mi pkeŋ nyaaş nŋum. ²⁴ Nyaaş kañeen bayuday bakobën kakob kandëmnun, bafudën itintël nyaaş iñeen nŋwajanŋ na kañeen kalon ²⁵ baromen bakobën na panduk nyaaş nŋwajanŋ, byaaş bloŋ kë batapën mn-laak, kë njiir nyaaş nŋwajanŋ na ulantu,

✧ 10:17 Yeremiya 9.22; 1 Korint 1.31.

byaaş blon dduka utejan na unuur upëb du meel. ²⁶ Dyaanţ maakan apoş poş nyaaş nţum, amuur idëk, ayit na balat, ayit na bayiţ naan bayuday banjalun pdolën buţaan, ayit na banwoon baanwo bayuday, ayit na iko iyibanaan du nbeeka, du *pndiis, du bdëk, ayit na banjaan badaar kaji bawo bayiţ naan ti Krittü. ²⁷ Ddo nlemp nţam, awo ti unoor, awaan bnjoy nyaaş nţum, ubon kë ude'en, udaan uţijën, aţo nnuur nţum awo mëndee, ujonţ kë uneejën kë nwo byişu. ²⁸ Uko wi nwoon mëndo bi tiiniyaan uwo kë dji kabi tu uşal nnuur bti ti kntuk ki banfiyaarun bti. ²⁹ Woli ñaan abiişnaa, nji kak dji kabiişna ; woli ñaan apën ti bgah, dji kajooţan maakan.

³⁰ Woli dwo i phomp keeri, kado kahompna pbiişna pi naan. ³¹ Naşibaţi, Aşin Yetu Ajugun i bajaan badëman te mnto ame kë mënţilani. ³² Wi mbiin awo du ubeeka wi Damat, namali i Aretat naşih ado kë bakyeñ ubeeka kamobnën, ³³ kë başë tu'en ti pkaar pweek*, aţëpanaan ti bhër blon banwoon ti uniw, adolën kë nwala uniw unfooyun ubeeka*.

12

Uko wi Naşibaţi adiimanun Pawulu

¹ Dwo kado kahomp i? Na manjoonan pawaan udooni. Kë nşë bubara kaţiiniyaan iko yi Ajugun adiimananun na iko yi adolnun kë mmee. ² Dme ñaan alon i *Krittü, udo hënkun nşubal iñeen na nbaakër, adeenana te du baţi. Mëmme me adeenana deenana na manjoonan këme akaka mnwin, Naşibaţi tañ ameeñ. Ñaan mënţ adeenana te du baţi duuţ. ³⁻⁴ Aa, dme kë ñaan mënţ adeenana du baţi. Mëmme me adeenana deenana na manjoonan këme akaka mnwin, Naşibaţi tañ ameeñ. Kë atiink nţup ni nin alon awoon aanhil pţup, kë Naşibaţi aankak adinan nin ñaan alon akakalëş na. ⁵ Dhinan kahomp ti

uko wi ñaan atëñţ un, aşë wo mënihil kahomp ti uko wi naan, uko wi nhilun pdo tañ uwo pdo kahompna iko inkdiimanun pbiişna pi naan. ⁶ Woli dnjal lah phomp, mënkwwo ñaan nawaan uşal, kaţup ţup manjoonan. Kë nşë pok phomp kaţi ñaan alon aţu'en du dko dampelun uko wi awinun ti nji këme wi atiinknun kë nţupi.

⁷ Naşibaţi adiimanan iko inţëpun uţup. Kë aşë tu'en uko ulon ti uleef unknoranaanun, uwanjut ulon wi *Tatana unkkobnun, nwutna kado kadeen iganjan. ⁸ Dñehan Ajugun nyaaş njwanţ ajaka alowanaan wa, ⁹ kë aji na nji : « Bnuura bi njaan kawulu baji bakëş ; mnhina mi naan manji manwinana wal wi ibiişniin. Ukaan kë nji kaţëp ţëp kahompna pbiişna pi naan, mnhina mi *Krittü manhilna manwo ti nji nnuur bti. » ¹⁰ Uko wan ukaan kë nji kalilan wal wi ptaş Krittü pajaan pado mbiişna, kë bakkarën, kë nwo ti unoor, ti mnhaj, ahaajala. Na manjoonan, wal wi mbiişniin wi wi njaan kawo na mnhina.

Phaajala pi Pawulu ti uko wi bañaan biki Korint

¹¹ Dţiini ji ñaan awoon nayila, kë an nakaan. An nadoon awo lah kaţup ñaan i nwoon tiki mëmpoţët nin apel biki najakun aji bawo banjañan baweek, te mëndo wo wo nin uko ulon. ¹² Wi mbiin awo ti ptoofan, ddiiman na kamiir kaweekekë dwo *nanjañan na manjoonan ti iko yi njaan kado, ti mlagre na iko iñojarënaan. ¹³ We wi ndolun du banfiyaarun bandukiin kë mëndo wa du an? Uko uloolan wi nwoon mëndoo, uwo kë mëndinan awo ti iñen yi nan! Namiiraan uko mënţ.

¹⁴ Kë nşaan abomandër pbi du an uyaaş uwajanţën aşë wo mënkdinan nin kawo ti iñen yi nan. Nyaaş ni nan ni ni nji numiin, mënţ itaka yi nan ya. Mënţ bapoţ bajaan bawo i kala itaka kahankar bajug baka, bajug

* 11:33 Natenan ti Ulemp 9.24-25. * 11:33 Natenan ti Ulemp 9.24-25.

baka bakaan na pla itaka kahankar bapoŋ. ¹⁵ Kë nji nşë luŋ kalilan ƚi pwul bka bi naan bti kadoo kawul uleef naan nabuurna. Woli dŋalan haŋ, hum di di nahiluŋ kapokën ba? ¹⁶ Name bnuura kë mënwo pkuŋ pa an. Kë baloŋ başë luŋ kaŋiini kaji dtit maakan, aguuran. ¹⁷ Dbi ƚëpna ƚi aloŋ ƚi biki nyiluŋ du an aguuran i? ¹⁸ Dkooŋ *Tit abi du an, ado kë agakandër na ayiŋ nja ƚi *Krittu i nameeŋ. Tit abi guuraaran i? Nin! Nji na a, ŋwo na uşal uloolan ado uko unwoon uloolan.

¹⁹ Om naşal undiimaan aji ŋwo wo ƚi pyeŋan ŋleefun ƚi kadunan undiimaan i? ƚi kadun ki Naşibaŋi ki ki ŋkŋiiniin, jibi *Krittu aŋaluŋ. An biki ŋŋaluŋ maakan ŋdo uko mënŋ bti nahilna naya kadun. ²⁰ Uko wi nji kaŋiin uwoon pbi kaŋenk naanwo jibi ŋŋaluŋ. Uko wi nji kaŋiin uwoon woli dbi aban du an, kaŋenkan nawo jibi nwoon mënŋali nabot naŋenkën nwo jibi nawoon naanŋali. Mënŋal pŋom, bkujar, udeeb, na kantenaruŋ, na bkarad na bkuutar, na phomp na parëfa iwo ƚi ptoofan. ²¹ Dŋi woli dluŋ abi du an, Naşibaŋi i naan adolën kakowari'an, nŋëga ƚi uko wi batum bahumuŋ ƚi pekadu ji ƚfa awo baampën ƚi iko iŋop, ƚi pjuban pi piinŋ na iko ilon iwuŋaan.

13

Pŋaŋ pbaaŋşaani

¹ Uyaaş uwajanŋën wii wi, wi nji kaluŋ kabi du an. *Ulibra wi Naşibaŋi uji : « Uhok undoli bawo kawayëş wa ƚi kadun ki bamaar batëb këme bampeluŋ batëb✧. » ² Ddo bi ƚupan uyaaş utëbanŋën wi mbiin du an, kë hënkun wi nwoon mëndo wo na an, dkak aŋup bambiin awo ƚi pekadu na bandukiin bti : woli dluŋ abi pwinan, mënkkali nin ŋnaaŋ. ³ Naŋal kame me *Krittu aji ƚëpna ƚi mntum naan kaŋiini i? Name. Aambiişna ƚi kadunan, aşë ji diiman mnhina mi nul ƚi ptoof pi nan. ⁴ Na manjoonan, wi abiiŋ apaŋana ƚi

krut, abiişnaa ; kë mnhina mi Naşibaŋi manşë wula hënkun ubida. Un kak, ŋbiişna na a, aşë luŋ kaka ubida na a ƚi mnhina mi Naşibaŋi akwuluŋ un ŋhilna ŋdolan naya kadun.

⁵ Natenan ŋleefan nameena me nafiyaar *Krittu, naşalaan bnuura iko yi nakdoluŋ. Naanyikrën kë Yetu Krittu awo ƚi an i? Këme nawin kë naanfiyaari? ⁶ Kë nşë haŋ aji nayikrën kë ŋdiiman kë ŋfiyaari. ⁷ ŋwo ƚi pŋehan Naşibaŋi nawut kado nin uko uloŋ uwuŋaan. Nënŋal kadiiman kë ulemp wi nun ƚi ptoofan uwo unuura. Nin! Uko wi ŋŋaluŋ uwo nado bnuura, woli naando fiyaar kë ulemp wi nun uunnuuraa. ⁸ Nënhinan kalaŋ manjoonan, uko wi ŋhiniin pdo ƚaŋ uwo pŋaş ma. ⁹ Woli pbiişna pi nun pakaan kë naka mnhina, ŋji ŋlilan ƚi uko mënŋ. Uko wi ŋjaan ŋŋehan Naşibaŋi uwo nawo baŋaaŋ banjintuŋ ƚi këş ki nul. ¹⁰ Uko unkaan kë mpiitan iko yi mpiitanaŋ bti wi nlowanaŋ wii wi : dŋal woli dluŋ abi du an kawut kajooŋ na an ƚi mnhina mi Ajugun awuluŋ manwoon mi pdolan naya kadun awo maanwo mi pdo katokna.

¹¹ An bayiŋ naan, hënkun nawoon ƚi mnlilan! Nadoon kala pwo baŋaaŋ bajinŋ ƚi këş ki Naşibaŋi, naboofaran, natiinkaran, nawoon ƚi mnjeeh, hënk di di Naşibaŋi anjaan awul uŋal na mnjeeh akwoon na an.

¹² Nawulandën mboş, naboofar bboofar banyimanuŋ. Baŋaaŋ biki Naşibaŋi bti banwoon ƚi bawulan mboş.

¹³ Dŋehan Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura an bti, Naşibaŋi adiimanan uŋal wi nul, *Uhaaş wi nul uşë udo nakak baloolan!

✧ 13:1 Pleşan 19.15; Maci 18.16.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Galatiya

Uṭup ujuni

Kakaarta ki kawo ki Pawulu apiitun banfiyaarun biki Galatiya. Abi ya da nyaas ntēb kaṭup baka Uṭup Ulil Unuura kē Bayuday na banwoon baanwo Bayuday baji batiinka kakak kafiyaar Yetu Krittu. Uko wi Pawulu ajukanun baka uwoon kē pfiyaar Yetu pahinan kado Naṣibaṭi aji bawo batool ṭi kadunul. Wi bayaan adoo jon kē Bayuday balon baṣē ya du Galatiya aji bantohi biki banfiyaarun biki Yerutalem badoo baka. Batok uko wi Pawulu ajukanun bti aji aanwo nanjañan na manjoonan, kē uko wi akjukanun uunwo manjoonan. Baji na baka kē jibi banwoon baanwo Bayuday bafiyaarun Yetu bawo kado kak uko wi bgah bi Moyit bajakun. Kē uko wi baṭijanun maakan uwo pwala katēmp. Baji pwala katēmp pahinanun kado Naṣibaṭi aji bawo batool ṭi kēṣ ki nul.

Biki Galatiya bakak ado hañ, kē Pawulu amee. Adeebaṭ maakan wal mēnt ṭiki mēnt pṭaṣ bgah bi Moyit pakdoon ñaan awo natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. Uko mēnt ukaan kē Pawulu apiit biki Galatiya kadiiman baka kē Naṣibaṭi aanji hañ. Pwala katēmp pi bajakun pawo kē uṣal wi ñaan uwo kawo ujint piṣ. Aṭup baka aji Naṣibaṭi ado Abraham kē awo natool ṭi kadunul ji abi do kawala katēmp. Pfiyaar ṭañ pajaan pado ñaan awo natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi, kē pul pakaan ahil kado ñaan aka ubida unlilun Naṣibaṭi.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pawulu awo nanjañan na manjoonan, uko wi akjukanun kak ujoonani (1.1-10)
2. Naṣibaṭi adatun Pawulu pa awo nanjañan (1.11-24)

3. We wi Uṭup Ulil Unuura ujakun na manjoonan (2.1-21)
4. Pfiyaar ṭañ pahilanun kado ñaan abuur (3.1-4.31)
5. Nawulēn nṣalad, nṣwut Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭelēṣ nja ubida (5.1-6.10)
6. Pwul mboṣ pbaañsaani (6.11-18)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu *nanjañan i Yetu kapiitanañ. Mēnt bañaan badu'ēnun pa nwo nanjañan. Kē pwo nanjañan pi naan paantēpēn ṭēpēn ṭi ñaan alon. Ṭi Yetu Krittu na Naṣibaṭi Aṣin annaṭanulun ṭi pkeṭ i i nwoonun nanjañan. ² Nji na bayiṭun ṭi Krittu bti banwoon na nji nṣwul banfiyaarun Yetu biki Galatiya bti mboṣ. ³ Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun ayuuj an bnuura na mnjeeh.

⁴ Jibi Naṣibaṭi Aṣin nja aṣalun, Krittu awul ubida wi nul kapēnanaan ipekadu yi nja nṣhilna nṣbuur ṭi umundu wi nṭa wi, untumun mnṣot. ⁵ Naṣibaṭi i i nṣwoon kadēman te mnṣo. Uwo hañ.

Ukaha Uṭup Ulil Unuura uloolan ṭañ

⁶ Dñonar jibi natarun ṭi pkokan Naṣibaṭi kafeṭ. Aṭēpna ṭi bnuura bi Krittu adu an, kē naṣē wo ṭi pṭaṣ uṭup umpaṭi wi bajakanañ aji uwo Uṭup Ulil Unuura. ⁷ Na manjoonan, uunka nin Uṭup Ulil Unuura ulon umpaṭi. Kē bañaan balon baṣē wo ṭi atokan nṣal, abot aṣal pṭelēṣ Uṭup Ulil Unuura wi Krittu. ⁸ Kē woli un ṭi nleefun lah, kēme uwanjuṭ ulon umpēnnun baṭi, nṣbiin aṭupan uṭup umpaṭi na wi njukanun, Naṣibaṭi kafēpun. ⁹ Nṣbi ṭupan kē nkak akakalēṣ nṭa : woli alon aṭupan uṭup umpaṭun na wi nadoon abi yeenk, Naṣibaṭi kafēpa.

¹⁰ Hēnkun naṣal aji hum ba? Dla la pdēm ṭi bañaan oo kēme ṭi Naṣibaṭi? Dla la nṣalana ṭi bañaan i? Woli dla la lah nṣalana ṭi bañaan te hēnkun, mēnkwo nalempar Krittu.

Krittu aduun Pawulu pa awo nanjañan

11 Dɗal name, an bayiɗ naan, kɛ Uɗup Ulil Unuura wi nji kaɗupun uumpɛnna ɗi uɗal wi ɗaaɗ. 12 Nin mɛntɗ ɗaaɗ awulunɗ wa kɛme ajukanaanun wa, Yetu Krittun ul ɗi uleeful adiimanaanun wa. 13 Natiink bti jibi nwoon ɗfa wi nhumun mɛban bgah bi bayuday. Name jibi ntamanun maakan ɗi phajan banfiyaarun Yetu, banwoon pntaali pi Naɗibaɗi. Dla pgar baka. 14 Dbi pel biki kawuun naan batum ɗi pɗaɗ bgah bi bayuday, abot amɛban udolade wi bateem naan maakan apel baka. 15-16 Kɛ Naɗibaɗi, ɗi bnuura bi nul, aɗɛ datɛn apaɗɛɗ ji mbi ndo kabuka, adu'ɛn aji nwo nalemparul. Kɛ wi ulilulun, adiimanaan Abukul pa ndola ameeɗana ɗi banwoon baanwo bayuday. Wal mɛntɗ, mɛnwinar na nin ɗaaɗ alon. 17 Mɛndoo ya ya Yerutalem du banwo'ɛnun banjaɗan uteek, aɗɛ baa ɗɛp ɗɛp aya ɗi dko mɛntɗ utaak wi Arabiya. Dul di mpɛnnun akak ubeeka wi Damat.

18 Wi nɗubal nɗajantɗ nɗaɗɛpun wi wi mbaan aya Yerutalem ameer na Piyeer, aɗo na a nɗuur iɗeen na kaɗeen. 19 ɗi banjaɗan, ul ɗaɗ i i nji nwinan, mɛnwɛn bandukiin. Dbot awin Yakob aɗa Ajugun. 20 Naɗibaɗi ame kɛ mɛnkɗilan wi nji kapiitanan uko wi. 21 Wi mpɛnnun Yerutalem aɗɛ ya nɗban nɗi Firi na Filitiya. 22 Kɛ banfiyaarun Krittun biki utaak wi Yuda baɗɛ wo baambaan kawinarɛn. 23 Batiinka tiink ɗaɗ kɛ bakɗup aji : « ɗaaɗ ambiin ahajan un ɗfa akak hɛnkun ajukan bgah bi abiin ado na pɗok. » 24 Kɛ baɗɛ wo ɗi pɗɛman Naɗibaɗi ɗi uko wi naan.

2

Pawulu ayit du Yerutalem na banjaɗan bandukiin

1 Wi nɗubal iɗeen na nɗbaakɛr nɗaɗɛpun, kɛ nɗɛ kak Yerutalem, agakandɛr na Barnabat, kɛ nɗij

* 2:3 Aanwala katɛmp wi awoon napoɗ. Pwala katɛmp pajaan payuuj kɛ ɗaaɗ awo nayuday. † 2:7 ɗi ugrek bapiit aji : Banwoon baanwala katɛmp. ‡ 2:7 ɗi ugrek bapiit aji banwaliin katɛmp. § 2:9 Piyeer dawoon Kefat ɗi uaramayik, uwoon plaak. * 2:11 Piyeer dawoon Kefat ɗi uaramayik, uwoon plaak.

Tit. 2 Dya bayaaɗ mɛntɗ ɗiki Naɗibaɗi ayuujɛn kɛ dwo i pya da. Dyita ɗaɗ na baweek bantiinkaniin biki banfiyaarun, aɗɛ yuuj baka Uɗup Ulil Unuura wi nji kajukanun banwoon baanwo bayuday, ɗiki mɛnɗal ulemp wi naan unɗɛpun na unkmɛbiin uwaan udooni. 3 Kɛ baando ɗu Tit i ngakanderaanun pwala katɛmp ul anwoon nagrek*, 4 te udoo ka baɗaaɗ balon bandaarun aji bafiyaari banjaan bamena kaneej ɗi un nɗfiyaarun kaɗal pwalan baɗaaɗ katɛmp. Baɗaaɗ bakan mɛntɗan babop aneej ɗi un pa pten mnjeeh mi nɗyeenkun ɗi Yetu Krittun kaɗɛ kakakanun du pjuuk pi bgah bi Moyit. 5 Nɛndinan nin uyaaɗ uloolan uko wi bakɗupun, kahilna kamɛban pa an manjoonan, manwoon Uɗup Ulil Unuura.

6 Kɛ ɗi uko wi baweek bammeɗaniin – uko wi babin awo uunjakɛn nin uko ulon ɗiki Naɗibaɗi aanji paɗɗɛr – baɗaaɗ bammeɗaniin mɛntɗan baanhoɗan nin uko ulon ɗi pjukan pi naan. 7 Bado ɗɛp ɗɛp awin kɛ Naɗibaɗi aɗu'ɛn ɗi ulemp wi pjukan Uɗup Ulil Unuura banwoon baanwo bayuday† jibi aɗuun Piyeer ɗi ulemp wi pjukan wa bayuday‡. 8 Naɗibaɗi andolon Piyeer kɛ awo nanjaɗan i bayuday adolon kak kɛ nwo nanjaɗan i banwoon baanwo bayuday. 9 Kɛ Yakob, Piyeer§ na Yowan bantiinkaniin maakan ɗi banfiyaarun baɗɛ yikrɛn kɛ Naɗibaɗi awulunɗ mnhina mi pdo ulemp mɛntɗ ; ukaan kɛ bawulɛn iɗeen nɗi na Barnabat ayuuj kɛ baɗok na un : un, nya du banwoon baanwo bayuday, bukal du bayuday. 10 Baɗu'un ɗaɗ pleɗ bajuuk, kɛ nji kado wa na mnlilan.

Pawulu alaɗ Piyeer du Antiyoka

11 Kɛ wal wi Piyeer* abiin Antiyoka, dlaɗa ɗi kadun ki baɗaaɗ bti, ɗiki aanfaɗi. 12 Uko wi adoli wii

wi : ji bañaan balon biki Yakob ay-ilun babi bado kaban, aji bi kade na bayiñun banwoon baanwo bayuday, kë wi bayili mēnt başaan aban, kë ašē low banwoon baanwo bayuday abot añaan pde na baka. Añi wal mēnt bayuday banjakun aji banfiyaarun bawo i kawala katēmp. ¹³ Bayuday bankakun afiyaar baṭaš Piyeer ñi kamena ki nul kë Barnabañ ñi uleeful adoo wut kë baneejana ñi kamena mēnt.

¹⁴ Wi nwinun kë baankpoš ataañ na manjoonan manwoon Uṭup Ulil Unuura, dji na Piyeer ñi kadun ki bañaan bti : « Iwi inwoon nayuday i kabuka, ikdoon ji banwoon baanwo bayuday. Iinṭaš bgah bi bayuday. Kë hum di di injalun pwuuk banwoon baanwo bayuday bakak bado kado ji bayuday?

¹⁵ Un ṅwo bayuday biki kabuka, ṅenwo ji bañaan bandukiin biki bajañ baji bado buñaan. ¹⁶ Kë ṅšē me kë ṅaan awoona ṭañ natool ñi kēš ki Našibañi ñi pfiyaar pi nul ñi Yetu Krittū, mēnt ñi pṭaš bgah bi *Moyit pa. Ukaan kë un ṅfiyaar Yetu kahilna kawo batool ñi kadun ki Našibañi. Mēnt ñi pṭaš bgah bi Moyit di ṅhilnun kawo hañ, ēnhēn, nin alon aankwo natool ñi kēš ki Našibañi ñi pṭaš bgah. ¹⁷ Kë woli ṅla pṭēpna ñi Yetu kawoona batool ñi kadun ki Našibañi, ṅwo wo ji biki bajañ baji bawo bado buñaan. Uko wañ uyuuj kë Krittū aṭu'un ñi pdo pekadu i? Nin, mēnt hēnk da. ¹⁸ Woli dkak ñi bgah bi mbiin aduk, ddiiman wal mēnt kë djuban ñi ba. ¹⁹ Ñi uko wi bgah bi Moyit, dkeñi, pkeñ pampēnnun ñi bgah bi Moyit ñi uleef wi ba, pa ṅhilna nwo pa Našibañi. Dpañana na Krittū, ²⁰ kë hēnkun mēnt ṅji dwoon, Krittū awoon ñi ṅji. Mnwo mi naan ji ṅaan najēn manwo ñi pfiyaar Abuk Našibañi anjalnun adoo wul uleeful pa ṅji. ²¹ Hēnk, dpok pṭel bnuura bi nyeenkun du Našibañi, hēnk di uwoon, woli pṭaš bgah pakṭuun lah ṅaan awo

natool ñi kēš ki Našibañi, pkeñ pi Krittū pakeer kawoan udooni.

3

Pṭaš bgah këme pfiyaar Yetu Krittū

¹ Mbeeh! An bañaan biki Galatiya nanwaan ṅṣal, in abaan aguuran ba? An biki bayuujun pkeñ pi Yetu Krittū ñi kruñ bnuura. ² Uko uloolan ṭañ wi wi ṅji kaheparanan. Nayeekna Uhaaš wi Našibañi ñi pṭaš bgah bi Moyit oo këme ñi pfiyaar uṭup wi natiinkun? ³ Hum di di nahilanun kawo bapēn hēnk? An nanjunun na mnhina mi Uhaaš wi Našibañi, kašē kabi kabaañsaan ñi udo wi uleefan. ⁴ Iko yi nawinun bti ibi diiṣ diiṣ i? Mēnfiyaar aji idiṣi. ⁵ Woli Našibañi awulan Uhaaš wi nul, abot ado mlagre ñi ptoofan, aji do do iko yañ bti ñiki naṭaš bgah këme nafiyaar uṭup wi natiinkun?

⁶ Natenan ñi Abraham di, awoona ṭfa natool ñi kēš ki Našibañi, wi afiyaarun. ⁷ Nameen uko wi keeri : banfiyaarun bawoon babak Abraham. ⁸ Udobi piitana piitana ṭfa ñi Ulibra wi Našibañi, aji : pfiyaar pi banwoon baanwo bayuday pakkaan Našibañi aṭu baka bawo batool ñi kēš ki nul. Hēnk di di Našibañi adoon abi ṭupa ṭup Abraham Uṭup Ulil Unuura wi aji : « *Dṭēpna ñi iwi kawulna ṅtaak bti bnuura bi naan.* »* ⁹ Hēnk, banfiyaarun bti bayeenk bnuura bi Našibañi ji Abraham ṅiint anfiyaarun.

¹⁰ Bañaan bti banṣaan ahaṭ bgah bi Moyit bafēpana. Ulibra wi Našibañi uji : « *ṅnaan anwoon aankṭaš ṅnuur bti uko bti umpiitun ñi ulibra wi bgah bi Moyit afēpana.* »* ¹¹ Umeetana bti kë nin alon aankṭēpna ṭēpēn ñi bgah kadoo kawo natool ñi kēš ki Našibañi. Ulibra wi Našibañi uji : « *ubida wi natool uwoona ñi pfiyaar.* »* ¹² Kë bgah bi Moyit bašē paṭ na pfiyaar ; Ulibra wi Našibañi kë ušē ji « *ṅnaan ankṭašun iko yi bgah bajakun akaana ubida ñi iko mēnt.* »* ¹³ Krittū aluk

* 3:6 Ujuni 15.16. * 3:8 Ujuni 12.3; 18.18; 22.18. * 3:10 Plešan 27.26. * 3:11 Habakuk 2.4.

* 3:12 Bgah 18.5.

luk abuuranaan un ti pfëpa pi bgah, wi akunjiin pfëpana panwoon i kajotna un. Ulibra wi Naşibaţi uji : « *ñaan i puum patananiin ti bmul afëpa.* »* 14 Yetu Krittü ado hañ banwoon baanwo bayuday bayeenkna bnuura bi Naşibaţi awulun Abraham, nbot nyeenk un bti ti pfiyaar, Uhaaş wi ahonun.

Kahon ki Naşibaţi na bgah bi Moyit

15 Bayiţ naan natenan ti udolade wi bañaan. Woli ñaan ado kahon ti kadun ki bañaan, nin ñaan alon nampati aanhil kagar kahon mënţ keme kahoţan uko ulon ti ka. 16 Kë hënk di di uwoon kak pa Abraham, wi Naşibaţi adolulun kahon ul na pşini pi nul. Uumpiit aji : « Na bañaan biki pşini pi nul » ji aţiini tiini uko wi bañaan batum, upiit aji : « *na ñaan anwoon i pşini pi nul,* »* aţiini tiini uko wi ñaan aloolan. Ñaan mënţan awoon Krittü. 17 Uko wi nji naluñ kaţupan wii wi : Naşibaţi abi hon Abraham, kë bgah bambaan abi bi wi nşubal iñeen week nyaaş nbaakër na iñeen nwanjanţ (430) ntaţepun baanhilan pgar kahon mënţ, keme katok uko wi Naşibaţi ajakun. 18 Woli lah ti ptaş bgah di di nyeenknun phiiş, njenkyeenkna pa kak ti kahon. Na manjoonan Naşibaţi aţepna ti kahon awul bnuura bi nul Abraham.

Bgah badoona we ba?

19 Kë hënkun, woli uwo hañ, we ukaan kë bgah bawoo? Ipekadu iţuun kë Naşibaţi akak aţij bgah ayoonkna ñaan i pşini pi Abraham i Naşibaţi adolun kahon mënţ. Naşibaţi awul ba nwanjut, kë nahelan ba aşë do Moyit kë abanan ba bañaan. 20 Ñaan anwoon aloolan, aannuma ñaan alon abanana uko wi ul aţupun di. Kë Naşibaţi aşë wo aloolan tañ.

21 Kë bgah, balaţ kahon ki Naşibaţi i? Nin! Woli nyeenk lah bgah banhilun pwul un ubida wi manjoonan, pwo natool ti kęş ki Naşibaţi pawoona keeri ti ptaş bgah. 22 Kë Ulibra wi

Naşibaţi uşë ji kë bañaan na iko bti bawo ti pekadu. Hënk, banfiyaarun ti Yetu Krittü baţepna ti pfiyaar kayeenk uko wi Naşibaţi ahonun.

23 Ji pfiyaar Yetu pado kabi, ntuhanaa, awo ti kayen ki bgah ayoonkna pfiyaar pi Naşibaţi akyuujun un. 24 Bgah bayewi'un yewi tfa ayoonkna Krittü pa nhilna nwo batool ti kęş ki Naşibaţi, wi nfiyaarun Krittü. 25 Kë wi nfiyaarun hënkun, njenkak awo ti kayen ki bgah.

26 An bti nawo babak Naşibaţi tiki nafiyaar Yetu Krittü. 27 Enhën an bti nankakun baloolan na Krittü ti batitmu, nakak awo ji a ti kęş ki Naşibaţi. 28 Uunkak aka keeri nayuday keme anwoon aanwo nayuday, ñaan i bakjuukntënuñ keme ñaan najeesh, ñiint keme ñaaţ. Nawo ñaan aloolan ti Krittü. 29 Kë woli nawo i Krittü nawo keeri biki pşini pi Abraham, abot awo ti bankyeenkun uko wi Naşibaţi ahonun Abraham.

4

1 Uko wi, wi wi nyalun pţupan : nahiiş aşin woli ahum ti kpoţ, aanji paţ na i bakjuukntënuñ, woli ul adoon akaka iko bti. 2 Bañaan bajaan bakuşa, kabot kayen bka bi nul te unuur wi aşin adatuñ. 3 Hënk di uwoon tfa kak pa un, nwo wo ji bapoţ, kë udolade wi umundu* ukjuukntënuñ. 4 Kë wal wi Naşibaţi adatuñ ubanuñ, awalan Abukul ti kayin ki ñaaţ, kë aktaş *bgah bi Moyit, 5 ahilna abuuran bañaan biki bgah bajuukntënuñ nbot nhilna nwo babak Naşibaţi. 6 Pa pyuuj kë nawo babakul, Naşibaţi aţu ti nhaaş nji nun Uhaaş wi Abukul unjaan uhuuran kaji « Abba†, Paap! » 7 Inwo keeri ñaan i bakjuukntënuñ, iwo abuk katoh ; ukaan kë ikluñ kahiiş iko yi Naşibaţi ahankun pa babakul.

Pawulu aşal banfiyaarun biki Galatiya

* 3:13 Pleşan 21.23. ☆ 3:16 Ujuni 12.7. * 4:3 Udolade wi umundu : Iko bti inktonun bañaan; nntaayi, nnton, bgah bi bayuday, na igah ilon kak inktonun bañaan. † 4:6 Abba : Ti uţup uaramayik dawoon Paap.

8 Ƨfa wi nawoon naamme Naşibaŋi, najej iko ilonŋ ado ya Naşibaŋi, kē ikjuukntēnan. Na manjoonan iko mēnt iinwo Naşibaŋi. 9 Kē hēnkunŋ wi nameerunŋ na Naşibaŋi, kēme dwo kaji, hēnkunŋ wi Naşibaŋi ameerunŋ na an, hum di di nahilanunŋ akak du udolade udah uwaanŋ udooni wi, kakak kak baŋaanŋ biki bakjuukntēnunŋ ji unjon ba? 10 Naji nadēman ŋnuur ŋlonŋ, kli klonŋ, ŋwal ŋlonŋ, ŋşubal ŋlonŋ. 11 Dhaajalaa : ulemp wi nji nlempunŋ lemp pa an udiış diiș i?

12 An bayiŋ naan dkooŋan kooŋ, nakakan nanaamēn jibi nkakunŋ anaaman†. Naandolēn do nin uko ulonŋ unde'ēnunŋ, wi mbiinŋ awo na an. 13 Naleş bnuura, pmaak pakaanŋ kē nŋo Ƨfa ajukanan uyaaş uteek Uŋup Ulil Unuura. 14 Pmaak pi naan panooranan maakan, kē naşē wo naambeehēn, kēme alowēn. Nabaa do Ƨpēp Ƨpēp ajejenŋ ji dwo uwanjuŋ wi Naşibaŋi kēme ji Yetu Krittunŋ Ƨi uleeful. 15 Mnlilan mi nan mi Ƨfa manwo Ƨunŋ ba? Dme bnuura, woli nahil Ƨfa nalookēş kēş ki nan kawulēn. 16 Kē hēnkunŋ, wi nŋupanaŋ manjoonan, dkak naşoorad inan i?

17 Baŋaanŋ balonŋ bado iko itum pa nakak Ƨi baka, kē ŋşal ŋi baka ŋaşē wo ŋwuŋaan, başal pgarēn na an, naşē nabi naduka duka na baka. 18 Unuura ŋnaanŋ ado iko itum pa bnuura, ŋnuur bti, bē mēnt Ƨaŋ woli dwo na an. 19 An biki nŋalunŋ maakan, dhaj pa an uyaaş ulonŋ kak, ji ŋnaaŋ anwoonŋ Ƨi kabuk, te wal wi Krittunŋ akjijunŋ Ƨi an. 20 Namele lah jibi nŋalunŋ pwo na an kahilna kaŋiini na an na pdiim pannuuriinŋ Ƨiki mēmme jibi nji kadoonŋ na an.

Uko wi Hagar na Faara

21 Naŋupaan, an nanŋalunŋ bgah bi Moyit bado kaŋonŋan, naanji natiink

† 4:12 Pawulu akak awo ji banwoonŋ baanwo bayuday, kē bagalat banwoonŋ baanwo bayuday başē la pwo ji bayuday. Pawulu aŋal bakak ji a, ul ankakunŋ awo ji banwoonŋ bawo bayuday. § 4:21 Moyit apiitunŋ ŋlibra kaŋeen ŋŋeek ŋi Ulibra wi Naşibaŋi, Ƨunŋ ŋlibra mēnt di di bgah bi bayuday bi Naşibaŋi awulunŋ Moyit bapiitaniinŋ, aŋu na iko inŋepunŋ Ƨi bayuday. Uko wi Hagar na Faara uwo Ƨi ŋlibra mēnt Ƨi Ulibra ujuni 16, 17 na 21. * 4:26 Pawulu anaamntēn Faara na Yerutaalem di baŋi duuŋ. † 4:27 Itayi 54.1; Itayi aŋiiniyaan Yerutaalem Ƨi dko di.

uko wi Moyit apiitunŋ i?§ 22 Ulibra wi Naşibaŋi uji Abraham abi buk bapoŋ batēb biinŋ: alonŋ awo abuk Hagar, ŋnaaŋ i bakjuukntēnunŋ, Kē alonŋ awo abuk Faara, i bawoonŋ baankjuukntēn. 23 Napoŋ i ŋnaaŋ i bakjuukntēnunŋ abuka ji baŋaanŋ bti, kē i ŋnaaŋ najeeh aşē buka Ƨiki Naşibaŋi ahonunŋ Abraham aji alunŋ kabuk napoŋ mēnt. 24 Uko wanŋ uyuuŋ uko wi : baaŋ batēb bukunŋ mēnt bayuuŋ ihonŋar itēb yi Naşibaŋi adoonŋ. Hagar ayuuŋ bhonŋar bi pnkunŋ pi Finayi, di Naşibaŋi awulunŋ Moyit bgah, bhonŋar mēnt bajaanŋ babuk baŋaanŋ biki bakjuukntēnunŋ. 25 Hagar awoonŋ pnkunŋ pi Finayi, pa-woonŋ du utaak wi Arabiya, ul awoonŋ kak Yerutaalem di hēnkunŋ, dawoonŋ Ƨi pjuuk dul na babak da bti. 26 Kē baŋaanŋ biki Yerutaalem di baŋi duuŋ başē wo bajeesh, dul dawoonŋ anin un* . 27 Upiit aji :

« *Lilaan, iwi ŋnaaŋ inwoonŋ iinhil pbuk,*

Huuraan mnlilan mi nu,

iwi impaamunŋ unoor wi kabuk.

Ƨiki babak ŋnaaŋ i badukunŋ

balunŋ katum kapel biki ŋnaaŋ an-woonŋ na ŋiinŋ. »†

28 Kē an bayiŋ naan, nawo ji Itaak bapoŋ bambukiinŋ jibi Naşibaŋi ahonunŋ Abraham. 29 Ƨfa napoŋ ambukiinŋ ji baŋaanŋ bti, ajaanŋ aŋoonkna napoŋ ambukiinŋ Ƨi mnhina mi Uhaaş wi Naşibaŋi, hēnk di uwohanŋ kak nŋa di pa un. 30 Kē we wi Ulibra wi Naşibaŋi ujakuŋ ba? Uji : « *Dookan ŋnaaŋ i bakjuukntēnunŋ na abukul, abuk ŋnaaŋ i bakjuukntēnunŋ aanka kafah Ƨi phiij ji abuk ŋnaaŋ najeeh.* » 31 Kē hēnk, an bayiŋ naan, ŋenwo babak ŋnaaŋ i bakjuukntēnunŋ, ŋwo babak ŋnaaŋ najeeh.

5

Mnjeeh mi banfiyaarunŋ Krittunŋ

1 Krittu abuuran un ɲhilna ɲwo bajeeh na manjoonan. Namēbaan keeri naliint nawutna kakak ɲi pjuuk. 2 Natiinkan, nji Pawulu dɲup an, woli naɲal aji pdo bawalan an *katēmp pakɲuun ɲawo baɲool ɲi kēɲ ki Naɲibaɲi, uko wi Krittu akeeri do uwaan udooni ɲi an. 3 Dkak akakalēɲ kaɲupan, ɲnaan anɲaluɲ aji awo i kawala katēmp awo i kaɲaɲ bgah bi Moyit bti. 4 An nankɲaɲun bgah bi Moyit alaana pwo baɲool ɲi kēɲ ki Naɲibaɲi, nawayɲēr na Krittu, nawaan bnuura bi Naɲibaɲi. 5 Kē un, uko wi ɲhaɲun, uwo kē ɲwoona baɲool ɲi kēɲ ki Naɲibaɲi ɲi pfiyaar. Uko wan, uwoon uko wi Uhaaɲ wi Naɲibaɲi ukɲēnkun un pyoonk. 6 ɲnaan anwoon ɲi Yetu Krittu, mēnt ɲwala katēmp kēme pwo iinkwala katēmp pakaan udooni, uko unkaan udooni uwo pfiyaar pangakandērun na bɲalad.

7 Wi najunun, naɲi bnuura, kē in abaan anaɲ naɲ ɲi bgah aneenanan pɲaɲ manjoonan ba? 8 Uko wi baɲupanaɲ kē nadoo naɲ, uunwoona du Naɲibaɲi andu'anaɲ. 9 Baɲnaan baji baji : « Uko umpooɲ ujaan utaajan pɲon bti. » 10 Nji dhaɲ ɲi Ajugun aji naankɲal uko ulon umpaɲi. Kē ɲnaan anktokun ɲɲal ɲi nan, udole wo in, Naɲibaɲi awayēsaara kaji aduknaanaa.

11 Kē nji, bayit naan, woli dhum lah kajukan aji baɲnaan bti bawo i ɲwala katēmp, babaa kahajanan we ba? Pkeɲ pi Krittu ɲi kruɲ paankak adeebaɲan keeri nin ɲnaan alon. 12 Baɲnaan banktokanaɲ ɲɲal bayaan keeri bakaɲ ɲleef ɲi baka!

Nawutan kaɲaɲ ɲɲal ɲi nan, nawutan Uhaaɲ wi Naɲibaɲi uɲon

13 An bayit naan, Naɲibaɲi adu'an pa nawo baɲnaan bambuurun, kē mbuur mēnt manɲē wo maanwo mi kaɲu'an nado kado uko wi uleef wi nan uɲaluɲ. Nabaa wo kaɲēp ɲēp kaɲalad kawo ɲi bɲēnkar. 14 Bgah bi Moyit bti baɲonkrēn ɲi uɲup uloolan ɲaɲ: « ɲalan atēntu jibi inaluɲ uleefu. »* 15 Kē naɲale wo ɲi bdumar na

bdohar, nalipariin : natokar. 16 Dɲupan keeri uko wi : nawutan Uhaaɲ wi Naɲibaɲi uɲon ɲbida, naɲē nahil nawo naankdo kaɲaɲ uɲal wi nan unwoon uwuɲaan. 17 Uko wi uleef uɲaluɲ upaɲ na wi Uhaaɲ wi Naɲibaɲi uɲaluɲ. Kē uko wi Uhaaɲ wi Naɲibaɲi upaɲ na wi uleef uɲaluɲ. Iko yi uleef uɲaluɲ na yi Uhaaɲ wi Naɲibaɲi uɲaluɲ iji igut ɲi ɲnaan meet, ukaan kē naanhil pdo uko wi naɲaluɲ. 18 Kē naɲale wut kē Uhaaɲ wi Naɲibaɲi ukɲon, bgah bi Moyit baankak ahilanan nin uko ulon.

19 Iko yi uleef ujaan uɲal pdo imeetana bnuura, ilon ɲi iko mēnt yii yi : ipekadu yi piint, ubida uɲop, pɲuunk ; 20 pdēman ɲnton na pkaalam. Bɲoorad, pɲom, bkujar, udeeb uweek, bpulad, ppaɲɲēr, pdo baɲnaan bandoli baɲo du umbaɲ wi baka. 21 Pɲeebar uko wi ɲnaan ; ukuj ; kande, udaan, unoh wi piint ; na iko itēnt yun. Dkakalēɲ jibi ndoon abi ɲup an, baɲnaan banjaan bado iko mēntan yi baankneej du Pɲih pi Naɲibaɲi.

22 Kē iko yi Uhaaɲ wi Naɲibaɲi ujaan ubuk yii yi : bɲalad, mnlilan, mnjeeh, kamiir, pjoob bkow, pɲar ɲi pɲēnk, pwo ɲnaan i bakfiyaarun, 23 pwo ɲnaan i pɲaak pajaan paɲi, pɲijan uleef. Bgah baanneenan iko mēnt di! 24 Baɲnaan banwoon biki Krittu Yetu bapan iko iwuɲaan yi uleef ujaan uɲal pdo ɲi kruɲ. 25 Jibi Uhaaɲ wi Naɲibaɲi uwulun un ubida, ɲwo kawut wa uɲonun. 26 Najoh ɲwut phomp : ɲwut kalaar bɲup, ɲwut kakujar.

6

Nadoon kaɲēnkar

1 Bayit naan, woli ɲnaan alon amobana awo ɲi pɲuban, an biki Uhaaɲ wi Naɲibaɲi ukɲonun, nakakaana ɲi manjoonan naɲē nawut kado btam na a. Andoli ɲi an alipariin kajot ɲi pɲuban. 2 Andoli adoon kaɲēnk atēntul pkuɲa bdaaj bi nul ; hēnk naɲaɲ bnuura bgah bi Krittu*. 3 Woli ɲnaan anun kē awo uko ulon bē aanwo nin

* 5:14 Bgah 19.18. * 6:2 Natenan ɲi Galatiya 5.14.

uko ulonj adaar bkowul. ⁴ Andoli adoon kaşalan udo wi nul, woli aţenk  i wa uko wi mnlilan, alilaan pa bkowul  a n, a e wut kado katenar na bat entul, ⁵  iki andoli awo kajej pkuj pi nul.

⁶  naan i bakjukanu  U up wi Naşiba i awo ka ok bka bi nul bti na ankjukanulu . ⁷ Nawutan kaguur ikowan, nin  naan alonj aanji nohnaana Naşiba i ; uko wi  naan atepiinj, wul wi aklu  kakit. ⁸  naan anktepiinj iko yi uleeful u alu  alu  kakit pke , pi iko yi uleeful u alu  pabuku . K   naan an aan atepi iko yi Uhaa  wi Naşiba i u alu , alu  kakit ubida wi m  o wi Uhaa  wi Naşiba i ukwulu . ⁹  wut kanoor  i pdo bnuura,  iki woli  enwat i en,  lu  kakit  i wal unuura,  deey  nuura. ¹⁰ Wi  humu  keeri nhinaa, najoh  do kalemp pa bnuura bi bayi un banfiyaaru  na pa bnuura bi ba aan bti.

Pjukan pbaa saani

¹¹ Natenan  piit  week  i nji kapiitana  na ka en ki naan. ¹² Ban alu  pwinana  i ba aan, bukal ban alu  p u'an pwala kat mp, kahilna  a n kawo baankhaj pa pke  pi Kritt   i krut. ¹³ Banjaku  aji nawo i kawala *kat mp, bukal  i  leef  i baka, baando ji ba a   a  bgah bi Moyit, a e  al nawala kat mp bahilna bado kahomp  i uko m ent. ¹⁴ Nji  i uleef naan, mnhina hina kad man bkow bi naan  i nin uko ulonj umpa i na krut ki Yetu Kritt  Ajugun.  i krut, iko yi umundu ipa ana pa nji k  nji nkak apa ana pa iko yi umundu. ¹⁵ Pwala kat mp k me pwo iinkwala kat mp paanwo nin uko ulonj. Uko unwoonj, uwo pkak  naan nahalu. ¹⁶ Mnjeeh na m naga mi Naşiba i mawoon  i ba aan bti bank a u  uko wi mbaan a up  up, banwoonj pntaali pi Naşiba i* .

¹⁷ Nin  naan alonj awutan kanooranaan h nku . Dwo na ij n yi mnhaj  i uleef naan,  i katim ki Yetu.

* **6:16**  i ugrek bapiit aji : Itrayel di Naşiba i.

¹⁸ Bayi  naan, d nehan Naşiba i awulan bnuura bi Yetu Kritt  Ajugun. Uwo hanj! Amen!

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Efet

Uṭup Ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun banfiyaarun Krittun biki Efet. Kē aṣē wo aampiit wa pa bukal ṭaṅ ṭiki ṭi ṅlibra ṅteek baanṭu katim ki Efet du ujuni. Uhina kawo kē Pawulu apiit wa banfiyaarun biki ṅbeeka ṅtum ṭi Aṭiya bahil baji woli baleyiiri bawul bandukiin baleyiir. Apiit kakaarta ki wi awoon ukal-abuṣ du Rom. Efet dawoon ubeeka unlilnun ṭi ṅbeeka ṅi Rom daṣihun bṭi ṅanwoon ṭi Aṭiya. Baṅaan baṭum ṭi biki Efet bawo bawaap. Baniwar Artemit unton wi bajaan badēman katoh kanuura. Artemit mēnt awo ptu, awo ṅaaṭ. Ṭi katoh kanuura mēnt ki ki bajaan baya pdēmana. Baṅaan banwoon da bṭi baji badēman unton mēnt, Bayuday na banfiyaarun Krittun ṭaṅ bawoon baanji badēman wa. Uko wi Pawulu adiimanun ṭi kakaarta ki wii wi : Naṣibaṭi ado nja kē ṅme uko ummeniin wi adolon ṭi bnuura bi nul. Uwoon kē ado iko bṭi inwoon du baṭi duuṭ na ṭi mboṣ iwo ṭi pṣih pi Yetu Krittun. Akak aṭup aji banfiyaarun Krittun bawo katiinkar kawo ji banṭaarun. Uunka pdo kaji i awo nayuday kē undu aanwo nayuday. Naṣoorad baka bukal batēb bṭi awo aloolan, Fatana a. Bawo keeri kanaakiir kaṅehan Naṣibaṭi. Pawulu akak aṭup jibi ṅnaan awoon kaṭijan aharul, jibi bapoṭ bawoon kaṭijan baṣin baka na jibi bajuuk ṭi ulemp bawoon kaṭijan bankaṅ baka. Aji banfiyaarun Krittun bawo kawo ṭi ploolan na a.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Krittun awul nja bnuura na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi (1.3–3.21)
3. Pka ubida uhalu na Krittun. (4.1–6.20)
4. Pwul mboṣ pbaañṣaani (6.21-24)

Pwul mboṣ

¹ Nji *Pawulu, i Naṣibaṭi adolon kē nwo nanjaṅan i Yetu *Krittun, dwul mboṣ biki ubeeka wi Efet banwoon biki Naṣibaṭi abot aṣiyaar Yetu Krittun na manjoonan. ² Dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittun Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

Bnuura bi ṅkaan ṭi Krittun

³ Najoh ṅdēman Naṣibaṭi Aṣin Yetu *Krittun Ajugun, aṭēpna ṭi uhaaṣ wi nul awul nja iko bṭi inuura yi baṭi inkṅṅēnkun nja ṅdo kaṭaṣa, ṭiki ṅkak amēbandēr na Krittun. ⁴ Ji umundu ubi udo kapaṣana, Naṣibaṭi aṭēpna ṭi Krittun adat nja ṅhilna ṅwo ṭi kadunul baṅaan bajinṭ piṣ banwoon baanwo na nin buṭaan blon. Aṅal nja ukaṅ kē ⁵ aṭēpna ṭi Yetu Krittun ji ṅbi ṅdo kabuka ajeṅ nja kē ṅwo babukul. Uko waṅ wi wi aṅalun pa nja ṭi pjoob bkow pi nul. ⁶ Najoh keeri ṅyeeh mndēm mi nul na bnuura bweek bi aṭēpnun ṭi Krittun i amaganun, awul nja.

⁷ Krittun atul tul pṅaak pi nul ukaṅ kē ṅbuuri, kē ipekadu yi nja ibot apēn. Hēnk, Naṣibaṭi ayuuj pdēm pi bnuura bi nul. ⁸ Awul nja ba aṭuman wi awulun nja uṣal unṭuṅa na mntit bṭi ⁹ mi pme uko wi aṅalun pdo, wi ṅnaan awoon aambaan kame'aara. Naṣibaṭi ajon ṅṅal pdo uko mēnt ṭi Krittun. ¹⁰ Wi wal wi adatun ukbanun uko mēnt udolana : aṭonkrēn iko bṭi na baṅaan bṭi banwoon du baṭi na mboṣ kaṣē kaṭu Krittun awo naṣih.

¹¹ ṅkak ayeenk ṭi Krittun iko bṭi yi Naṣibaṭi ahoṅun. Ul anjaan ado iko bṭi jibi anumiin, adatun ji ṅdo kabuka, ¹² pa un ṅntarun ahaṭ ṭi Krittun ṅṭu bado kayeeh mndēm mi nul. ¹³ An kak namēbandēr na Krittun wi natiinkun uṭup wi manjoonan, Uṭup Ulil Unuura unkuburananan. Kē wi nafiyaarun, Naṣibaṭi awulan Uhaaṣ wi nul wi ahoṅun kadiiman kē nawo biki nul. ¹⁴ Uhaaṣ wi nul uwoon uko ujuni wi iko yi ahoṅun aji alun kawulan. Iko mēnt ṅyeenk ya wal wi Naṣibaṭi akbuuranun nja ṭi buṭaan bṭi. Najoh ṅyeeh mndēm mi nul.

Pawulu añehandër banfiyaaruŋ

¹⁵ Ukaan wi ntiinkuŋ kē baktiiniyaan pfiyaar pi nafiyaaruŋ Yetu Ajugun na jibi naŋaluŋ bañaan bti banwoon biki Naşibaŋi, ¹⁶ kē mbi duka duka ŋi pbeeb Naşibaŋi ŋi uko wi nan, kabot kaleşan wonŋi dñehana. ¹⁷ Dñehan Naşibaŋi i Yetu Krittu Ajugun, Aşin nja anwoon ajug mndēm awulan Uhaaş wi nul unktu'anan nawo bañaan banwoon na uşal untuŋa ubot uyuujan Naşibaŋi bnuura nahilna name'a. ¹⁸ Dñehan kak Naşibaŋi ajeehanan nşal nahilna nayikrēn phaŋ pankaan kē adu'an, nabot name pdēm pi pyok pi ahoŋuŋ bañaan banwoon biki nul, ¹⁹ nabot nayikrēn pdēm pweek maakan pi mnhina mi adoluŋ kē manklempar nja, nfiyaaruŋ Krittu.

²⁰ Mnhina mēnt, adiiman ma bti ŋi Krittu wi anaŋanuluŋ ŋi pkeŋ abot aŋoorana ŋi kañen kadeenu ki nul du baŋi. ²¹ Adola kē apel bnuura başih bti, baweeb bti, mnhina bti, na bankşihuŋ bti. Ayeenk katim kampeluŋ itim bti yi bahilanuŋ katiman ŋi umundu wi na unkmbiin. ²² Naşibaŋi aŋu iko bti na bañaan bti ŋi ihoŋ yi Krittu uŋeeh pa aşih ya, abot adola kē awo naşih i banfiyaaruŋ bti ; ²³ bukal bawoon uleeful. Krittu aŋuŋ mnhina mi nul ŋi baka atuman, ul ajaan awul iko bti ŋi umundu ubida katuman.

2

Bnuura bi Naşibaŋi

¹ Ťfa pjuban pi nan na ipekadu yi nan ibi ŋu'an kē nawo bañaan banketuŋ ŋi kēş ki Naşibaŋi. ² Nabi yuuj kē naŋaş bgah bwuŋaan bi umundu, aŋaş Untaayi Uweek wi, unktuŋuŋ hēnkuŋ bañaan bampokuŋ ptiink Naşibaŋi. ³ Ťfa, nja bti nwoha han, nbi ji ndo iko bti kaŋaş uŋal wi uleef, kado uko bti wi uleef wi nja na uşal wi nja uŋaluŋ. Ipekadu ibi ŋu nja kē nwo biki kayeenk kakob ki Naşibaŋi ji bañaan bti bandukiin.

⁴ Kē Naşibaŋi aşē naga maakan, kē uŋal wi akaan pa nja ubot adēm maakan. ⁵ Wi pjuban pi nja paŋuŋ kē nkeŋ ŋi kēş ki Naşibaŋi, uŋal mēnt

ukaan kē awul nja ubida na Krittu. Bnuura bi Naşibaŋi baŋuŋ kē nabu-
uri. ⁶ Ťi pwo baloolan na Yetu Krittu, Naşibaŋi anaŋan nja ŋi pkeŋ na a abot aŋooran nja du baŋi na a. ⁷ Ado han pa pyuuj iwuŋ bti mndēm mnweek maakan mi bnuura bi akaan pa nja ŋi Yetu Krittu. ⁸ Bnuura bi Naşibaŋi baŋuŋ kē nabuuri, wi nafiyaaruŋ. Uko mēnt uumpēna ŋi an, uwo uŋen wi Naşibaŋi. ⁹ Naando do uko ulon ahilna aka mbuur mēnt. Nin alon keeri awutan kadēman bkowul ŋi uko mēnt. ¹⁰ Uko wi nwoon hēnkuŋ uwo udo wi Naşibaŋi ŋiki ŋi pwo baloolan na Krittu, Naşibaŋi aŋak nja nşilna ndo iko inuura. Naşibaŋi aboman iko mēnt ji nbi ndo kabuka, nşilna woli nbi buka ndo kado ya.

Bañaan bti bakak baloolan ŋi Krittu

¹¹ An nanwoon naanwo bayuday, kē bayuday biki kabuka baji badu'an banwoon baanya katēmp kaşē ji bukal bawoon banyaan katēmp ŋiki nşleef nbi baka nşalanaa, naleşan uko wi nawoon ŋfa. ¹² Wal mēnt naamme Krittu, abot awo naanwo biki Itrayel, pntaali pi Naşibaŋi, aando bhonar na an, kē nabot awo naanwo biki kayeenk kahon ki ahoŋuŋ banwoon biki pntaali pi nul. Naleşan kak kē nabi wo ŋi umundu awo naanka mnhaŋ abot awo naamme Naşibaŋi. ¹³ Kē hēnkuŋ ŋi pwo baloolan ŋi Yetu Krittu, an nanlowuŋ ŋfa Naşibaŋi, pkeŋ pi Krittu akeŋaranan paŋu kē nakak añoga.

¹⁴ Ul *Krittu na manjoonan awoon btiinkar bi ntiinkaruŋ: ado *bayuday na banwoon baanwo bayuday kē bakak baloolan. Awul ubida wi nul awatna uniw umbiin apaŋeş bañaan: uniw mēnt uwo bşoorad. ¹⁵ Apēnan ŋi *bgah bi Moyit udolade wi ba na iko yi pŋaş inwoon ŋi ba injaan ido bayuday na banwoon baanwo bayuday başoorad. Ado han ahilna ajeş baka bukal batēb bti akakan baka kē bawo baloolan ŋi a, hēnk di di aŋiŋuŋ btiinkar. ¹⁶ Akakan baka kak bukal batēb bti ŋi ppoolan na Naşibaŋi, hēnk bakak uleef uloolan, wi pkeŋ pi nul ŋi krut

pawatuŋ uko untuun kë başooradi. ¹⁷ Abi pŋupan uŋup wi btiinkar, an nam-biin alow Naşibaŋi na bambiin aŋoga. ¹⁸ Ul aŋepnuŋ ŋi *Uhaaş wi Naşibaŋi un-woon uloolan aŋu kë un bayuday na banwoon baanwo bayuday ŋhil aban du Naşibaŋi Aşin nja.

¹⁹ Wul ukaan kë naankak awo bayaanŋ këme baŋaan bambiin bi phil, nawo kak baŋaan banwoon biki pntaali pi Naşibaŋi, nawo biki kato-hul. ²⁰ Naşibaŋi anaakrėnan ŋi pniw pi akniwuŋ, kë banjaŋan na baŋupar Naşibaŋi bawoon induba ijuni, Yetu Krittü ul ŋi uleeful kë aŋe wo pkumel pankmėbanuŋ katoŋ bti. ²¹ Krittü adoluŋ kë uniw bti unaŋ abot atool pa pwo katoŋ kayimanaan ki Naşibaŋi Ajugun. ²² Nawo baloolan na Krittü, hėnk anaakrėnan kak ŋi uniw wi akni-wuŋ nahilna nawo *katoŋ ki Naşibaŋi, ki Uhaaş wi nul ukwoon.

3

Pawulu nanjaŋan i banwoon baanwo bayuday

¹ Uko waŋ ukaan kë nji Pawulu kaŋehan Naşibaŋi pa an. Uko wi ndoluŋ pa an nanwoon naanwo *bayuday, wi nji kalempuŋ pa Yetu *Krittü, uŋuun kë nwo nakalabuş. ² Dfiyaar kë name ulemp wi Naşibaŋi aŋu'ėnuŋ ŋi bnuura bi nul aji ndo pa an. ³ Ul abiin ayuujėn uko wi aŋaluŋ pdo wi nin aloŋ awoon aambaan kame'aara. ŋi uko waŋ wi wi mbiin apiitan btiisu. ⁴ Woli naleyiir uko mėnt, nawin kë dme bnuura uko wi Krittü umbiin amena. ⁵ Naşibaŋi aando wa ŋfa kë umeetanaa ŋi baŋaan jibi aŋepnuŋ ŋi uhaaş wi nul ado wa kë umeetana hėnkuŋ ŋi banjaŋan na baŋuparul bayimanaan. ⁶ Uko umbiin amena wuŋ uwo kë banwoon baanwo bayuday bayeenk bnuura bi Naşibaŋi ji bayuday, banaakiir akak uleef uloolan, ayeenk bti uko wi Naşibaŋi ahoŋuŋ. Uko mėnt udolanaa ŋiki bakak baloolan ŋi Krittü wi bafiyaaruŋ *Uŋup Ulil Unuura.

⁷ *Uŋup Ulil Unuura mėnt, Naşibaŋi aŋenėn ŋi bnuura bi nul mnhina mi nul ndo kaŋupna wa. ⁸ Nji mpoŋeŋaanuŋ ŋi baŋaan biki Naşibaŋi, awulėn bnuura bi pŋup banwoon baanwo bayuday bnuura bweek maakan bi ŋi *Krittü. ⁹ Dwo i kayuuŋ, kajinŋan ŋi uşal wi ŋaan andoli, uko umbiin amena wi Naşibaŋi anŋakuŋ iko bti yi awoon aanyuuŋ nin aloŋ ŋfa, dyuuŋan jibi akdoluŋ uko mėnt uhilna udolana. ¹⁰ Hėnk, hėnkuŋ banfiyaaruŋ bti baŋu mnşih na mn-hina manwoon du baŋi manhil mame jibi iko yi uşal untuŋa wi Naşibaŋi ujaan uwul itumuŋ abot apaŋ. ¹¹ Uko mėnt uwo jibi Naşibaŋi aŋaluŋ uwo du ujuni, aŋepna ŋi Yetu Krittü Ajugun adolna wa. ¹² Ul aŋuun nja ŋhil pŋog Naşibaŋi na mntėŋ ŋiki ŋfiyaara. ¹³ Ukaan kë nji kakooŋan nawut kawut phaj pi bakhajanaanuŋ pa an padolan nawutandėr. Phaj mėnt paktijanaŋ mndėm.

¹⁴ Uko mėnt ukaan kë nji kaŋup ŋi kadun ki Aşin nja, ¹⁵ ankaan kë kşini bti du baŋi na mboş kawoo. ¹⁶ Dŋehana, jibi mndėm mi nul man-woon mnweek, awulan uhaaş wi nul udo katėŋtėnan, ¹⁷ *Krittü ahilna awo ŋi ŋhaaş ŋi nan ŋiki nafiyaara. Dkak aŋehan, wi najabuŋ awo na in-taaŋ abot aliint ŋi uŋal, ¹⁸ name na banwoon biki Naşibaŋi bti jibi uŋal mėnt wi Krittü udėmuŋ maakan adoo wo uunka dko di uŋaŋuŋ. ¹⁹ Ĕnhėn, dŋehan nahil name kë uŋal mėnt upel iko bti yi ŋaan ahilanuŋ kame, Naşibaŋi ahilna atumanan iko bti yi awoonaanuŋ.

²⁰⁻²¹ Mnhina mi Naşibaŋi manjaan manlemp ŋi nja, ukaan kë ahil pdo adoo pel maakan iko bti yi ŋhilanuŋ kaŋehan këme kadoo kaşal. Najoh ŋdo kadėmana te mnŋo, ŋi banfiyaaruŋ bti na ŋi Yetu *Krittü. Uwo haŋ.

4

Pwo baloolan ŋi Krittü

¹ Nji, i ulemp wi naan pa Aju-gun uŋuun kë nwo nakalabuş, dkooŋan

nado kayuuj ti mnwo mi nan kë nawo jibi Naşibaţi andu'anan aņalun nawo. ² Nawalaan ikow, nabot najoob ikow, nawut kado kataran. Nayujan kë naņaladi ti pdo kamiirad. ³ Namëbaan naliintan ti btiinkar na pwo ti plooman pi *Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uwul. ⁴ Nwo uleef uloolan, kë Uhaaş wi Naşibaţi unwoon ti nja ubot awo uloolan, hënk di di mnhaţ mi Naşibaţi aduuranan mankaan awo mloolan. ⁵ Ajugun awoha aloolan kë pfiyaar pi nja pakak awoha plooman jibi batitmu bi nkaan ayeenk bakaan awoha bloolan. ⁶ Naşibaţi Aşin bańaan bti awoha aloolan, ul anşihun iko bti na bańaan, ul kak ajaan alemp ti bańaan biki nul bti, kabot kawo ti baka.

⁷ Kë andoli ti nja aşë ji yeenk bnuura bi Naşibaţi kahilna kado ulemp wi Krittü aţu'ulun. ⁸ Hënk di di Ulibra wi Naşibaţi ujakun:

Wi akpayiin bko duuţ

aţij biki amobun,

*aţen bańaan biki nul iko ilon.**

⁹ Kë we uwoon apayaa? Uko mënt uyuuj kë aduna awala te ti mboş*. ¹⁰ Anwaliin ul akaan apaya aţep baţi bti kahilna kawul iko bti ti umundu ubida katuman. ¹¹ Kë iko yi aţenuj bańaan iwo : balon bawo banjańan, balon bawo *baţupar Naşibaţi balon bawo bańaan bankdoon kaţup *Uţup Ulil Unuura, balon bawo bayafan biki pntuk pi banfiyaaruń na bajukan bgah bi *Krittü. ¹² Ado han bańaan biki Naşibaţi bahilna babomandër pa ulemp wi ptëntën uleef wi Krittü unwoon bańaan biki Naşibaţi bti. ¹³ Hënk nbi kaya te kadoo kawo nja bti baloolan ti pfiyaar pi nkfiyaaruń na ti pme pi nkmeen Abuk Naşibaţi. Hënk, njij ti ptaş Krittü, kanaama bti. ¹⁴ Nënkak awo keeri bapoţ biki pjukan pi bańaan balon bantitun ti kaguuru pajaan pańoot du bdëm jibi nmaaron njaan naluń iţem, uyook kaya na ya. ¹⁵ Nbaa ţep ţep kado kaţup manjoonan na unal, kaşë kado kanaam naam

Krittü pya, ul anwoon bkow. ¹⁶ Aji ţepna ti dko bti di imoh ijaan iyitiiraan kaţon uleef, uko ktaan kabot kaya bnuura. Woli dandoli ti uleef dado ulemp wi da, uleef uji udëm bti kaka uforta ti bņalad.

Ubida uhalu ti Krittü

¹⁷ Uko wi, wi wi nji nņaluń kaţupan ti katim ki Ajugun : naţańaan pdo kapos ji bańaan banwoon baamme Naşibaţi, banwoon na nşal nnaaf. ¹⁸ Nşal ni baka nwo ti bdëm ; kë babot awo baanka ubida wi Naşibaţi ajaan aţen ţiki bawo ti kapaam, kë nhaaş ni baka nabot adënët. ¹⁹ Pwaan mnkow pi bawaanun paţu kë bakjuban pjuban pi piint abot abi duka duka ti pdo iko iţop bti. ²⁰ Kë an, mënt uko wan wi wi najukun ti *Krittü. ²¹ Wi natiinkun uko wi Yetu, kë bajukanan uko unwoon manjoonan manwoon ti a, ²² nawo i kaduk iko yi nakdolun ţfa, kaţelëş mnwo mi nan mi ţfa. Unal wi uleef ujaan uguuran kadoo ţijan du pkeţ. ²³ Iţëb yi nan na nhaaş ni nan nwo ni kakak nhalu, ²⁴ naşë nakak bańaan bahalu biki Naşibaţi adolon kë banaama awo na ubida ujinţ utool wi manjoonan manjaan mambuk.

²⁵ Hënk, nawutan kaţilan : Andoli ti an adoon kaţup atëntul manjoonan ţiki nnaakiir awo nja bti uleef uloolan. ²⁶ Nadeebaţle nawutan kawut udeeb wi nan uţu'an pdo ipekadu. Nawutan kawo na udeeb te unuur udoo ugot. ²⁷ Nakţen *Untaayi Uweek dko dmëban. ²⁸ Nakiij aţańaan, aşë ţep ţep amëban ulemp wi nul, awo natool ti wa, ahilna aka uko wi akfaaşëruń na anwoon ti kanuma. ²⁹ Uţup uwuţaan uwutan kapën ti mntum mi nan, uţup unuura ţań unjaan uţenk kaboman kabot kado banktiinkun wa bnuura, uwoon kado kapën ti mntum mi nan. ³⁰ Nawutan kaţu *Uhaaş wi Naşibaţi ujootan ; Uhaaş wi nul wi aţu'anan wi wi aklun kayikreńanan ti unuur wi mbuur. ³¹ Napënaan ti ptoofan iko bti inwoon itënt phank nńaan ti uhaaş,

* 4:8 Kańaam 68.18. * 4:9 Aduna awala ti mboş: Balon baji : aduna aya mboş uţeeh du mnkeţ.

bşoorad, udeeb, pdeen pdiim, bkuutar na pdo kado iko bti yi mn̄ot. ³²Nawoon keeri na iṭëb inuura nabot nado kañaga batënṭan. Nadoon kamirad jibi Naşibaṭi aṭëpnun ṭi *Krittü amiiran.

5

¹ Nawo babak Naşibaṭi biki aṅaluṅ maakan ukaaṅ kē nawo biki kado katen ṭi a. ² Uṅal uwoon kaṭon ubida wi nan jibi uwoon pa Krittü : aṅal nja adoo wul Naşibaṭi kaṭuṭ ki nul pa nja, kē kawo uṭen na untaam udolni bṭenṅan banliluṅ Naşibaṭi.

Nawoon ṭi bjeehi

³ Hēnkuṅ wi nawoon biki Naşibaṭi, naankak awo biki kado kaṭiiniyaan ṭiiniyaan iko yi pjuban pi piinṭ, ubida uṭop, na pñeebar iko. ⁴ Nin naanwo kado kaṭiiniyaan iko iṭop kēme iko inaaf kēme iko yi bawaan mn̄kow bajaan baṭiiniyaan. Iko mēnt̄ iinyuk nado kaṭiiniyaan. Naṭëpan ṭëp nado kabeeb Naşibaṭi. ⁵ Hēnk di uwoon, nameen wa bnuura, nin ñaan anjaan ajuban pjuban pi piinṭ, kawo ṭi ubida uṭop aankluṅ kaneej du Pşih pi Krittü na Naşibaṭi. Ñaan ankaan aji ñeebar iko aankak aluṅ kaneej du pa, ṭiki aji dēman iko yuṅ kawo ji Naşibaṭi i i akdēmanuṅ.*

⁶ Nin ñaan alon awutan kaguuran na ṅṭup ṅwaan udooni : uko mēnt̄ bti ujaan uṭu Naşibaṭi adeebaṭër banwoon baandi pṭaşa. ⁷ Nawutan keeri kanaakiir na bañaan batēnt̄ bukuṅ. ⁸ Ṭfa nabi wo bañaan biki bdēm, kē hēnkuṅ naşë kak biki bjeehi wi nawoon biki Ajugun. Nadoon kado ji bañaan biki bjeehi. ⁹ Uko wi bjeehi bajaan babak uwo bti unuura, uṭool abot awo wi manjoonan. ¹⁰ Nakeerin nado kala pme uko unliluṅ Ajugun. ¹¹ Nawutan kaka nin uko ulon na udo uwaan udooni wi bañaan biki bdēm, naṭëpan ṭëp nado kayuuj kē iko mēnt̄ iwo iwuṭaan. ¹² Uko wi bañaan mēnt̄

bajaan bado ṭi kamena ukowandēn maakan pdo kaṭiiniyaan. ¹³ Iko bti impēnuṅ iji imeeṭana du bjeehi. Kē uko ummeeṭaniin du bjeehi uji uwo bjeehi. ¹⁴ Hēnk di di upiitaniin aji :

« *Naṭiin iwi inkṅoyēnt̄uṅ,
naṭiin ṭi ptoof pi bankeṭuṅ,*

*Krittü aṣë naṭan bjeehi bi nul ṭi iwi. »†

¹⁵ Nalipariin keeri ṭi mn̄wo mi nan mi ṅnuur bti. Nawutan kado kado ji bapēn ; nadoon kado ji banwoon na ṅşal. ¹⁶ Nadoon kado bnuura ṅyaaş bti ṅi nahilanuṅ pdo ba, ṭiki wal wi ṅwoon wi, uwo uwuṭaan. ¹⁷ Ukaan kē naanwo kado bpēn, nadoon kala pme uko wi Ajugun aṅaluṅ nado. ¹⁸ Nawutan kadaan poot kakuj, paji patokan ubida ; naṭëpēn ṭëp natum na *Uhaaş wi Naşibaṭi. ¹⁹ Nadoon katēnt̄en batēnt̄an ṭi ptoofan na iyeeh yi pñaaamarēn Naşibaṭi, na yi pdēman *Krittü. Uhaaş wi nul uṭu'an iyeeh mēnt̄ ṭi bkow. Nadoon kayeeh kadēman Ajugun na ṅhaaş ṅi nan bti. ²⁰ Nadoon kabeeb wal undoli ṭi iko bti Naşibaṭi Aşin nja ṭi katim ki Yetu Krittü Ajugun.

Banniimaruṅ

²¹ Andoli adoon kaṭaş *Krittü ṭi pdo katiink batēnt̄ul. ²² An baat̄ nadoon katiink bayinan jibi banfiyaaruṅ bajaan batiink Ajugun. ²³ Ñiinṭ̄ awoon ajug katoh jibi Krittü awoon ajug banfiyaaruṅ. Banfiyaaruṅ bawoon uleef wi Krittü, kē ul ṭi uleeful ajaan abuuran baka. ²⁴ Jibi banfiyaaruṅ bajaan batiink Krittü, hēnk di di baat̄ bawoon kado katiink bayin baka ṭi iko bti.

²⁵ Kē an biinṭ̄ naṅalan baharan jibi *Krittü aṅaluṅ banfiyaaruṅ adoo wul uleeful akeṭ pa baka. ²⁶ Ado haṅ bahilna baṭëpna ṭi uṭup bawo biki Naşibaṭi, wi aṅowuṅ baka na meel, ²⁷ banfiyaaruṅ bahilna bapēn bawinana ṭi kadunul bawo na mndēm ji ñaaṭ ankniimiin anwoon nanuura, najinṭ̄ piş kē kaara di nul daanlaatari kēme awo na iko ilon itēnt̄ yuṅ. Ado

* **5:5** Ampiiṭuṅ aşal kē ñaan napit aji dēman ṅnt̄on ṭiki aji dēman iko pdēman pi awoon kadēman ṭañ Naşibaṭi. Natenan ṭi Kolot 3.5. † **5:14** Bañaan baamme ñaan ampiiṭuṅ uṭup wi. Balon başal kē uka pwoona ṭi kayeeh kalon.

haŋ banfiyaaruŋ bahilna bawo bajint, batool babot bado kado uko unuuriin tañ. ²⁸ Kë hënk di di biint ba-woon kaŋal bahar baka jibi baŋaluŋ ŋleef ŋi baka. Aŋŋaluŋ aharul, uleeful wi wi aŋaluŋ. ²⁹ Hënk di uwoon, nin ŋaan alon aambaan kapoka uleeful, aji t̄ep t̄ep kade de'an wa, kaboman wa. Krittü aji do haŋ kak na nja ŋfiyaaruluŋ, ³⁰ t̄iki ŋwo uleeful. ³¹ Ulibra wi Naŋibaŋi uji : « *Waŋ ukaan kë ŋiint aklun kaduk aŋin na anin kanaakiir na aharul, bakak ŋaan alookan* »^{*} ³² Manjoonan mnweek manwinana t̄i ŋtup ŋi. Nji dji uko waŋ uwo wi *Krittü na banfiyaaruŋ. ³³ ŋiint kak akaan aŋal aharul ji uleeful, ŋaŋt̄ado katiink ayinul.

6

Bapoŋ na bajug baka

¹ An bapoŋ pfiyaar pi nafiyaaruŋ Ajugun paŋuun nado katiink bajugan, t̄iki uko mënŋt̄ uwo utool. ² *Bgah baji : « *Mëbaan ŋaaŋ na naan bnuura* »^{*} uko mënŋt̄ uwoon uteek t̄i iko yi Naŋibaŋi ajakuŋ t̄i Bgah ungakandëruŋ na ka-hon, ³ uji : « *Ihilna iwo t̄i mnlilan ŋnuur ŋi nu ŋabot ŋatun t̄i mboŋ.* »^{*}

⁴ Kë an baŋin bapoŋ, nakbubara kado kadeebaŋan babukan ; nadoon kakuŋ baka, kajukan baka kabot kayuuj baka iko inliluŋ Ajugun.

Balemp na biki baklemparuŋ

⁵ An balemp nadoon katiink biki naklemparuŋ t̄i mboŋ t̄i, nahetan ikow nado kaŋaŋ baka na it̄eb ijint̄ ji nalempar lempar *Krittü. ⁶ Nawutan kaŋaŋ baka tañ woli batenan pa bajakna kë nawo balemp banuura ; nadoon kado haŋ ji balempar Krittü banjaan baŋu ŋhaaŋ ŋi baka bti t̄i pdo uko wi Naŋibaŋi aŋaluŋ. ⁷ Nawutan kaŋaŋ baka kaŋe kaŋal kë baŋaan tañ biki naklemparuŋ, nadoon kaŋaŋ baka na ŋhaaŋ ŋjint̄ ji naŋaŋ taŋ Ajugun. ⁸ Name kë Ajugun aluŋ katuum ŋaan andoli t̄i uko unuura wi adoluŋ awole nalemp këme i baklemparuŋ.

⁹ Kë an biki baklemparuŋ namëbaan banklemparanan na ŋhaaŋ ŋjint̄, nawut kabëg baka. Name kë Ajugan i baŋi awo alookan pa an na bukal, abot awo aanji ten uko wi ŋaan awoon.

Iko iguti yi Naŋibaŋi awulanan

¹⁰ Dbaaŋŋaan b̄tup bi kaji na an, najejan phina pi nan t̄i mnwo mi nawoon na Ajugun, t̄i mn-hina mi nul mandëmuŋ maakan. ¹¹ Najejan iko iguti bti yi Naŋibaŋi awulanan, napokna kaguuru ki *Untaayi Uweek, ¹² mënŋt̄ baŋaan bajën biki ŋkgutanaanuŋ, ŋntaayi ŋanwoon du baŋi ŋa, na mnŋih na mn-hina mi bajug umundu wi, unwoon wi bdëm. ¹³ Najejan keeri iko iguti bti yi Naŋibaŋi. Hënk nanaŋna naliint̄ t̄i ugut t̄i unuur uwuŋaan, ubale nahum bnaŋ.

¹⁴ Namëbaan keeri naliint̄an : najejan manjoonan natan t̄i blank manwo katël ki nan, nawohariin kamiŋa ki ifeeru, kul kawoon pwo ŋaan natoool t̄i kës ki Naŋibaŋi. ¹⁵ Iŋapaat yi nakt̄uun t̄i ihot̄ iwoon pbomandër pa pya p̄tup *Uŋup Ulil Unuura wi btiinkar wi Naŋibaŋi aŋenuŋ nja. ¹⁶ Najejan pfiyaar ŋwal bti pawo ubeel wi nan, nahilna najëmŋen iŋuuri inkyikuŋ yi *Naguuru. ¹⁷ Najejan mbuur manwoon t̄i *Krittü manwo pntuuru pntak pi ugut. Uŋup wi Naŋibaŋi uwo kakej ki *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uwulanan.

¹⁸ Nadoon kaŋehan Naŋibaŋi kakoŋta ŋwal bti, *Uhaaŋ wi nul udo kaŋenkan t̄i uko mënŋt̄ ; natamaan nawut kayoont iŋeen nin unuur uloolan t̄i pdo kaŋehandër banwoon biki Naŋibaŋi bti. ¹⁹ Naŋehandëraan kak, Naŋibaŋi aŋuuna uŋup wi nul t̄i mntum mi naan, hënk nhilna ndo kaŋup na mntëŋ uko umbiin amena wi *Uŋup Ulil Unuura ujaan udiiman. ²⁰ Dwo naŋupar wa, kë wul ukaan kë ntanana na mnkorentu awo ukalabuŋ. Naŋehandëraan keeri pa ndo kaŋup na mntëŋ uko wi nwoon i kaŋup.

Uŋup ubaaŋŋaani

* 5:31 Ujuni 2.24. * 6:2 Ppën 20.12a. * 6:3 Ppën 20.12b.

²¹ Dɔal an kak name jibi nji nwoon, uko wi nji kadoon. Tişik, ayiṣ nja i nɔalun maakan ankaan awo nalem-par Ajugun na manjoonan, alun kaṣupan jibi iko bti iwoon. ²² Dyila yil du an pa aṣupan jibi nwoon abot atɛnɛnan.

²³ Dñehan Naṣibaṣi Aṣin nja na Yetu *Krittu Ajugun bajoobɛn nhaaṣ ni banfiyaarulun bado kaṣalad babot bahoṣelɛṣ pfiyaar pi baka. ²⁴ Bnuura bi Naṣibaṣi pa baṣalun bti Yetu Krittu Ajugun te mnɔ.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Filip

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi bajaan badu Filip. Ʀi bayaas bi nul btēbantēn, abi ṭup Uṭup Ulil Unuura du ubeeka mēnt kē bañaan badoo fiyaar wa. Natenan Ʀi ulibra wi Ulemp wi Banjaan 16.11-40. Wi babiin awat Pawulu ukalabuṣ ṭiki alempar Ajugun, bañaan biki ubeeka wi Filip bajunt itaka awul alon Ʀi baka i bajaan bado Epafrodit añaofa. Wal mēnt wi wi Pawulu apiitun baka kakaarta ki kabeebna baka. Aji na baka bamēban baliint Ʀi pfiyaar, bawut kadek Naṣibaṭi kafet, bawut katiink banjaan bajukan bañaan uko umpaṭun na Naṣibaṭi. Akak aleṣan baka kē bawo Ʀi ploolan na Krittū, kē btiinkar bawoon kawo Ʀi ptoof pi baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ na pñehan (1.1-11)
2. Hum di di Pawulu awinarun ubida (1.12-30)
3. Pdo bañaan bado kado ji Krittū (2.1-18)
4. Bañaan banwoon Timote na Epafrodit
5. Ņaan najēn awo kalil Naṣibaṭi (3.1-4.9)
6. Pawulu abeeb bañaan biki Filip (4.10-20)
7. Pwul mboṣ pbaañaani (4.21-23)

Pwul mboṣ

¹ Nji *Pawulu na Timote, ṅnwoon balempar Yetu *Krittū, ṅwul mboṣ biki ubeeka wi Filip bti bammēbanun Yetu Krittū awo biki Naṣibaṭi na baweek biki baka na banjaan baṭēnk baweek mēnt Ʀi ulemp. ² Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulan bnuura babot ba-joobṭēnan ṅhaaṣ.

Pbeeb na pñehan Naṣibaṭi

³ Dji kabeeb Naṣibaṭi i njaan kadēman Ʀi uko winan, ṅyaaṣ bti ṅi njaan kaleṣan. ⁴ Woli dñehandēran an bti Naṣibaṭi, dji kawo Ʀi mnlilan. ⁵ Dji kawo na mnlilan ṭiki du unuur uteek te hēnkun, naṭu iñeen yi nan Ʀi ulemp wi pdo kaṭup *Uṭup Ulil Unuura na iko bti yi najaan naṭēnkñēn. ⁶ Uko wi nfiyaarun wii wi : Anjunun ulemp unuura wi Ʀi an ado kalempa lemp te uba wa, Ʀi unuur wi Yetu *Krittū aklun kabi.

⁷ Unuura nwo na uṣal utēnt waṅ pa an bti. Na manjoonan dṭu'an Ʀi uhaaṣ wi naan, woli dwo ukalabuṣ kēme awo Ʀi pgtar Uṭup Ulil Unuura, an bti naji naṭēnkēn Ʀi ulemp wi Naṣibaṭi awulun. ⁸ Aa, Naṣibaṭi ame kē dmēbanan an bti Ʀi uhaaṣ wi naan abot aṅalan jibi Yetu Krittū aṅalanaṅ.

⁹ Uko wi njaan kañehan Naṣibaṭi wii wi : Ado uṅal wi nan udo kadēma dēm pya, te ṅṣal ṅi nan ṅadoo ṅajeeh bnuura nabot nado kayikrēn uko bti wi Naṣibaṭi aṅalun. ¹⁰ Hēnk nahilna najoṣ uko unuurnaaniin naṣē nawo bajint piṣ banwoon baanwo na nin buṭaan blon pa unuur wi *Krittū aklun kabi. ¹¹ Nawo kak bañaan bantumun na uko wi pwo baṭool wi Yetu Krittū aṭuun Ʀi an. Hēnk nayuuṅ mndēm mi Naṣibaṭi, bañaan babot bado kadēmana.

Pawulu awo du ukalabuṣ

¹² Bayiṭ naan dṅal name kē uko undolnun ubaa ṭep ṭep ado kē *Uṭup Ulil Unuura ukmeṭana meeṭana pya. ¹³ Hēnk, bangoli bti biki naṣih na-jeenkā na bañaan bti badoo me kē ulemp wi *Krittū uṭuun kē nwo ukalabuṣ. ¹⁴ Kē uko mēnt ukak aṭu kē bayiṭ nja baṭum bahaṭ Ʀi Ajugun, akak aṭup Uṭup wi Naṣibaṭi na mntēn nin baanji balēnk.

¹⁵ Uwo manjoonan kē balon baji baṭup uko wi *Krittū na uṣal wi bpu-lad na wi bkujar, kē balon baṣē ji baṭup wa na uṣal unuura. ¹⁶ Banjaan baṭup uko wi Krittū na uṣal unuura, uṅal ujaan uṭu baka pdo han, ṭiki

bame kë ulemp wi naan uwo wi pdo kagutar *Uṭup Ulil Unuura. ¹⁷ Kë bukundi, na uşal wi bpulad wi wi bajaan baṭupna uko wi Krittü. Mëntş uşal ujintş ujaanş uṭu baka banaṭa ; baji başal photoalëş mnhaj mi naan du ukalabuş. ¹⁸ Kë uko mëntş uşë wo uunwo nin uko ulonş. Uko unkaanş udooni uwoonş woli na uşal uwuṭaan këme na uşal unuura wa, baṭup uko wi Krittü. Dllilandër uko mëntş. Dkak ado kalilandër lilandër uko mëntş pya, ¹⁹ dme kë uṭij mbuur mi naan, ṭiki nañehandëraan, kë Uhaaş wi Yetu Krittü ubot aṭënkën. ²⁰ Uko wi nji kayoonkuṅ abot ahaṭ na uhaaş wi naan bti uwo kë nin mënkowa, dbaa ṭëp ṭëp hënkunş kado jibi njaanş kado ṅnuur bti kayuuj na mntëṅ mndëm mi Krittü ṭi uleef naan woli dwo najeb këme woli dkeṭi.

²¹ Woli dwo najeb *Krittü awoonş uhëfëntş wi naan, kë woli dkeṭi kanu-urandën. ²² Kë woli pwo ṭi mboş paṭu ulemp wi naan udo kaya bnuura, mëmme keeri uko udat. ²³ Dwo na nşal ṅtëb : dnjal pya, kaya kawo na Krittü, wul wi ndoonş ahokan hokan. ²⁴ Kë uşë nuura pa an nwo ṭi mboş ṭi. ²⁵ Kë jibi nfiyaaruṅ uko mëntş dme kë dṭo ṭi na an bti, nahilna nado kadëm nabot nawo na mnlilan ṭi pfiyaar pi nafiyaaruṅ Krittü. ²⁶ Hënk woli dkek du an nahilna kaka uko ulonş unṭuunş nataṅar Yetu Krittü kak.

²⁷ Uko unkaanş udooni uwo nado kaṭonş ubida wi nan, uṭaanş na *Uṭup Ulil Unuura wi *Krittü. Hënk, woli dbi du an këme awo mënwö na an kaṭiink kë namëbandër aliintş awo ji ñaanş aloolan agutar na uhaaş uloolan pfiyaar panwoonş du Uṭup unuura uhalu. ²⁸ Nakwut nin uyaaş uloolan başooran balënkanaan ; uwo pa baka uko unkyuujunş pjot pi baka na unkyuujunş kë Naşibaṭi abuuranan. Uko mëntş upëna du Naşibaṭi. ²⁹ Hënk di uwoonş, ṭi uko wi Krittü : Naşibaṭi aṭenan kë nahil afiyaara abot aṭenan kë nahil phajara. ³⁰ Na manjoonan uko wi nakgutarunş uwoonş uloolan na wi nawinunş kë nji kagutar ;

dgutaraara gutar wa jibi nameeṅ.

2

Bṭiinkar na pwalan bkow

¹ Woli pwo baloolan ṭi Krittü paji patëṅṭënan, woli unşal wi akaanş pa an uji uṭañanan mntëḡ, woli Uhaaş wi Naşibaṭi uṭu'an kë nakak baloolan, woli naṅaladi abot añaḡiir, ² natiinkaran keeri, naṅalad, nala pwo ṭi ploolan ṭi uhaaş na ṭi uşal. Hënk dlunş kalilan maakan. ³ Nawutan kado kado nin uko ulonş na uşal wi bpulad, këme kado kado uko ulonş kalaana pwinana. Naṭëpën ṭëp nawalan ikow nado katen batëṅṭan ji badëm apelan. ⁴ Andoli awutan kaşal uleeful ṭañ, adoon kaşal batëṅṭul.

⁵ Nawoon na uşal utëntş wi Yetu *Krittü ṭi ptoofan

⁶ Ul anwoonş ji Naşibaṭi

aşë wo aanṭo aten plinş pi alinunş na Naşibaṭi

⁷ abaa ṭëp ṭëp apok pdiiman mndëm mi nul

akak awo ji bañaanş bti, akakan uleeful nalempar bañaanş.

Kë bañaanş bti bawin kë awo ñaanş najën.

⁸ Awalan bkowul adoo wo

aampok pok pdo nin uko ulonş wi Naşibaṭi aṅaluṅ, adinan pkeṭ, adoo dinan pkeṭ ṭi kruṭ.

⁹ Ukaanş kë Naşibaṭi adeeṅa du bko duuṭ,

awula katim kandëmuṅ apel itim bti.

¹⁰ Hënk, banktiinkunş bti katim ki Yetu du baṭi na mboş, na du mnkeṭ baṅup.

¹¹ Itum bti ibot ido kadëman Naşibaṭi Aşin nja

kaji Yetu awoonş Ajugun.

Ulemp wi baṭaşar Yetu

¹² An bayiṭ naan biki mmaganunş, dme kë naambaanş kaṭañanaara pdo kaṭaş Naşibaṭi. Nawutan kado kaṭaş keeri woli dwo na an ṭañ, nadoon kaṭaş kak maakan woli mënwö na an. Nadoon kalempar mbuur mi nan ṭi

pdo kawalan ikowan na ti pdo kaṭaṣ Naṣibaṭi na palenk. ¹³ Naṣibaṭi ul ajaan aṭu'an, kē naji naṅal pdo kabot kado uko wi aṅaluṅ.

¹⁴ Woli nawo i pdo uko ulonṅ nawutan kado kaṅur ṅuran, kēme kado kalaṭar. ¹⁵ Hēnk nahil kawo baṅaan bajinṅ piṣ biki bawoonṅ baankwin nin uko ulonṅ wi pṭup ṭi baka, babuk Naṣibaṭi banwoonṅ baanwo na nin buṭaan blonṅ ṭi ptoof pi baṅaanṅ biki umundu wi banwoonṅ baṭilan na bado buṭaan. Nado kanuur wal mēntṅ ṭi umundu, ¹⁶ an namēbanuṅ Uṭup unjaanṅ uwul ubida. Hēnk, dluṅ kaṭaṅaran ṭi unuur wi *Krittu aklunṅ kabi, ṭiki pṭi pi naan na unoor wi naan ṅaankwaanṅ udooni. ¹⁷ Woli pṅaak pi naan padoo wo i ptula kawo uṅaakan wi bṭeṅan banwoonṅ pfiyaar pi nafiyaaruṅ, kalilanaara lilan kabot kaṭaṅ na an bṭi. ¹⁸ Hēnk kak nawo i kalilan kabot kaṭaṅ na nji.

Kayili ki bi Timote na Epafrodit

¹⁹ Dhaṭ ṭi Ajugun Yetu aji dyl ṭi ṅnuur ṅi Timote du an, ahilna ajoobṭēnēn udeeb nji kak, woli dtiink jibi nawoori. ²⁰ Mēnka nin ṅaanṅ alonṅ kak anjaanṅ aṭu uṣal ṭi an jī nji kala pme jibi nawoori na manjoonan. ²¹ Bukal bṭi ikow yi baka yi yi bajaanṅ balempar, baanji balempar Yetu *Krittu. ²² Kē ul, nawin an bṭi uko wi ahilunṅ pdo. Awo na nji alemp jibi napoṭ ajaanṅ awo na aṣin, kē ṅklemp un batēb bṭi aṭup *Uṭup Ulil Unuura. ²³ Ul i i nji ṅṅaluṅ pyil du an keeri, wi nji kamehanṅ me jibi uko wi nan uklunṅ kaṭep. ²⁴ Nji kak dhaṭ ṭi Ajugun aji dbi kak du an hēnkunṅ uunkjon.

²⁵ Kē nṣē ten awin kē dwo i kayil Epafrodit kak, ayiṭ nja ṭi *Krittu, i ṅjaanṅ ṅgakandēr kalemp kabot kagutar *Uṭup Ulil Unuura. An nayilulunṅ ṭi nji ado kalemparaan wi nwoonṅ ṭi kanuma. ²⁶ Abi ṅal maakan pwinan an bṭi abot ahaajala, wi natiinkunṅ kē amaaki. ²⁷ Na manjoonan abi maak adoo ṅogan

pkeṭ, kē Naṣibaṭi aṣē ṅagi'a. Mēntṅ ul ṭaṅ i aṅagiinṅ, nji kak aṅagi'aan maakan, ado hanṅ nwutna woli dpēn ṭi mntṅēg mi, kaneej ṭi mlonṅ. ²⁸ Dkeer aṭaran kayila du an nahilna woli nawina nalilan, nji mbot nwo mēnkak ajootan maakan. ²⁹ Nayeenkana na mnlilan jī ṅaanṅ anwoonṅ i Ajugun, nabot namēban baṅaanṅ banwoonṅ jī a bnuura. ³⁰ Ul ankakuṅ i pkeṭ pa ulemp wi Krittu, ayeenkaran ado ulemp wi nawoonṅ naanhil pdo an ṭi ṅleefan pa nji adoo kak i pkeṭ.

3

Bnuura bi pme Yetu Krittu

¹ Kē hēnkunṅ an bayiṭ naan, nalilaan ṭi Ajugun. Nin uunwo unoor ṭi nji nkak mpiitan uko wi ndoonṅ abi piitan, uko mēntṅ utēṅṭēnan tēṅṭan.

² Nalipariin baṅaanṅ banwoonṅ jī ṅbuṣ*, bado buṭaan, bukal biki pwala katēmp pawoonṅ ṭaṅ pfal uleef. ³ Nja ṅjaanṅ ṅṭēpna ṭi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi kadēmana, nja ṅṅtuunṅ mndēm mi nja ṭi Yetu *Krittu, abot awo ṅēnhaṭ ṅleef ṅi nja, nja ṅwoonṅ banwaliinṅ katēmp na manjoonan.

⁴ Kē nji, ddoonṅ aka uko unhilanunṅ kaṭu'ēn nhaṭ uleef naan. Woli alonṅ anunṅ kē ahil phaṭ uleeful, nji dhilunṅ kahaṭ uleef naan kapela. ⁵ Nji i bawalanunṅ katēmp wi mbukiinṅ ado ṅnuur bakreṅ, dwo i pntaali pi *Itrayel, i pṣini pi *Benjamin, dwo na hebērē abuk nahebērē. ṭi uko wi pṭaṣ *bgah dwo *nafaritay. ⁶ Dbi wo ṅaanṅ anṅaluṅ uko wi Naṣibaṭi maakan adoo nunṅ wi nji kahajanunṅ banfiyaaruṅ Yetu kē ddo do wa. Woli pṭaṣ uko bṭi wi bgah bajakuṅ aji uwo uṭool, nin ṅaanṅ alonṅ aanhil kajakēn uko ulonṅ.

⁷ Kē iko bṭi yi mbiinṅ aṣal kē iṭu'ēn nwinana bnuura ṭi kadun ki Naṣibaṭi, Krittu ado kē mme kē dbi neem na manjoonan. ⁸ Aa manjoonan ma, ntenle bnuura bweek maakan banwoonṅ ṭi pme Yetu *Krittu Ajugun dji kawin kē dbi neem ṭi iko bṭi. Aṭu kē nwaanṅ iko bṭi yi mbiinṅ aka, kē nṣē

* 3:2 ṅbuṣ: Bayuday baji baji banwoonṅ baanwo bayuday bawo ṅbuṣ.

win kë iko bti iwo iwetar yi nwoonj i kafël du pyewël kahilna kaka Krittü. ⁹ Kë ti a di nwoonun natool ti kadun ki Naşibați, pwo natool pi ptaş bgah pawoon paanhil pwulën. Woli dfiyaar Yetu tañ di nhilun kawinana pwo natool ti kës ki Naşibați. ¹⁰ Uko wi njalun uwo pme Krittü. Pme'a pawoon pme mnhina mi pnața pi nul ti pkeț na phaj ji a kaşë kanaam na a ti pkeț pi nul. ¹¹ Kë hënk, dhaț kë Naşibați alun kanațanaan ti pkeț.

Pten kadun, kagutan pwo natool na manjoonan

¹² Mënji ddo bi ka ka uko mënț këme nwo ñaan anwoon aanwo na nin buțaan dlon, kë nşë taman katen me dmob uko mënț, țiki Krittü amobnun nji ti uleef naan. ¹³ An bayiț naan, dme kë mëndo bi mob wa. Kë uko uloolan tañ wi wi nwoonaanun ti uşal, uko mënț wii wi : pțilma iko bti yi ndoon abi do, kado katen kadun, ¹⁴ kagutandër uko mënț kahil kayeenk uko wi Naşibați aduurnun du bați duuț ațëpna ti Yetu Krittü.

¹⁵ Nja bti njijun ti pfiyaar Yetu, najoh keeri ntu uşal ti uko mënț. Woli nawo na nşal nteb ti uko ulon Naşibați kajintanan wa. ¹⁶ Kë ti dko di nbanun hënkun, najoh njwut kațañan ptaş bgah bi njejun.

¹⁷ Bayiț naan, an bti nadoon katen ti nji, nabot nado katen ti bañaan banjaan bațaş uko wi njakanan. ¹⁸ Bațum baji bado ji başoor kruț ki *Krittü jibi ndoon abi țupan akak ațupan hënkun na mnkuul ti kës. ¹⁹ Babaañsaan du bdoo. Mënț Naşibați i i bafiyaarun, iyin yi baka yi yi bafiyaarun. Baji bațanar uko unwoon kawo lah mnkow pa baka, bukal banțuun nħaaş ni baka bti ti iko yi mboş. ²⁰ Kë nja, njwo biki bați, dul di njyoonknun nabuuran i nja Yetu Krittü Ajugun. ²¹ Ul akțëlëşun njleef ni nja njanjaan nakeț, kakakan na nanaam na wi nul, unwoon uleef unwoon

na mndëm. Ațëlëş nja na mnhina mi ajaan aşihna iko bti.

4

¹ Hënk an bayiț naan biki mmaganun maakan, dnuhan maakan, an nawoon mnlilan mi naan, na uko unkyuunun kë nji dwatun ti kampëtar ki nji kapëtarun. An biki mmaganun, hënk di nawoon kamëban kaliint ti ptaş Ajugun.

Uko wi pdo

² An bi Ewodi na Funtic dkooțan kooț naten ti Ajugun nakak natiinkar. ³ Kë iwi injaan klemp ulemp wi njaan kalemp* na manjoonan, țenkan baăț batëb bukun ti uko mënț. Babi wo na nji agutar *Uțup Ulil Unuura, na Klement na banjaan balemp na nji bti, biki itim ipiitaniin ti *Ulibra wi Ubida.

⁴ Nalilaan njuur bti ti Ajugun ti uko bti. Aa, dkak akakalëş, nalilaan. ⁵ Pjoob bkow pi nan pawinaniin ti bañaan bti. Ajugun aanlowi. ⁶ Nawutan kațaaf nin uko ulon. Ti iko bti, nakooțan Naşibați nañehana uko wi nanumiin. Nabeebana woli nañehana uko ulon. ⁷ Hënk, ajoobțenan nħaaş udoo upel iko bti yi uşal uhilanun kaşal abot amëban itëb yi nan na nşal ni nan ti Yetu *Krittü. ⁸ Bayiț naan, uko wi nji kabaañsaanun wi : națuun nşal ti uko bti unwoon manjoonan, uko uwoon uunji uțu ñaan mnkow, unwoon utool, unwoon ujinț piş awo uunwo na nin buțaan blon, unjaan uțu ñaan kañalana, uko unyukun ptiink, uko unuuriin maakan, uko unwoon wi pmëban na iñeen itëb. ⁹ Uko wi najukun ti nji, wi nayeekun abot atiink ti nji, wi nawinnun kë nji kado, iko mënț bti nadoon kado ya. Hënk, Naşibați anjaan ajoobțen nħaaş awo na an.

Pbeeb Naşibați ti uko wi ajaan ațen

¹⁰ Dlilan maakan ti Ajugun, wi nakaan ayuuj kë națu nşal ni nan ti

* **4:3** Injaan klemp ulemp wi njaan kalemp : Ti uțup ugrek bapiit aji « Futugot », uhinan kawo katim ki ñaan. Ti, balon baji katim ki ñaan ka.

nji. Mënji naambaan kaṭu'aara nṣal ṭi nji, naambi hil hil pyuujën uko mënṭ. ¹¹ Mënṭ kanuma kaṭu'ënuṅ kë nji kaṭiini hënḱ, djuk plin ṭi uko wi nkaan. ¹² Dhil pwo ṭi bwaan abot ahil pwo ṭi pyok. Dko bṭi di nwoon na ṭi iko bṭi, Naṣibaṭi ado kë nhil kayok këme kawo na ubon, kë nhil pwo woli dka maakan këme awo ṭi kanuma. ¹³ Anjaan awulën mnhina adoluṅ kë nhilan pmiir iko bṭi. ¹⁴ Kë an naṣë do bnuura wi naṭënḱnuṅ ṭi unoor wi naan.

¹⁵ An biki ubeeka wi Filip name bnuura, wi njunuṅ pṭup *Uṭup Ulil Unuura apëna utaak wi nan wi Matedoniya, nin pntuk plon pi banfiyaaruṅ Yetu paantënkën na itaka, yi nan ṭaṅ yi yi nji nyeenkuṅ. ¹⁶ Wi nwoon du ubeeka wi Tetalonika, mënṭ uyaaṣ uloolan ṭaṅ wi wi nayilbanaanuṅ uko wi nnumiin. ¹⁷ Mënkla la nawulën uko ulon, uko wi nṣaluṅ uwo : uko wi nadolnuṅ uwo bnuura bi Naṣibaṭi akhoṭalëṣuṅ ṭi iko yi ahankanaṅ. ¹⁸ Dyeenk iko yi nnumiin bṭi, ido pel kanuma ki naan. Dṭumandëni, hënkuṅ wi nyeenkuṅ iko bṭi yi nayiluṅ Epafrodit aṭijën. Iwo ji pṭëkëñ plil pi bṭeṅan bi Naṣibaṭi adiin abot alilandër. ¹⁹ Kë Naṣibaṭi i njaan kadëman aṣë hank ṭi Yetu *Krittu bnuura bweek maakan, aluṅ kaṭëpna ṭi ba kawulan uko bṭi wi nanumiin. ²⁰ Mndëm mweek manwo ṭi Naṣibaṭi Aṣin nja te mnṭo! Uwo haṅ.

Pwul mboṣ pbaañṣaani

²¹ Nawulan mboṣ bañaan bṭi bammëbanuṅ Yetu *Krittu awo biki Naṣibaṭi. Bayiṭ nja banwoon ṭi na nji bawulan mboṣ. ²² Banwoon biki Naṣibaṭi bṭi awo ṭi na nji bawulan mboṣ ; banklemparuṅ *Tetar naṣih najeenkal ṭi baka bawulan mboṣ maakan.

²³ Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura bi nul an bṭi.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Kolot

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi Kolot. Aambaan kayaha da, aṣe tiink kē baji banfiyaarun Krittu banwoon da bamēban aliint ɥi pfiyaar pi baka. Epafrat anjaan agakandēr na Pawulu abiin aya da aṭup baka Uṭup Ulil Unuura. Wi nṣubal nlon nṭaṭepun, kē baṅaan balon baṣe ya da ajukan baṅaan uko ulon umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura wi Epafrat abiin ajukan baka. Baṅaan mēnt baji na baka ṅaan anṅaluṅ Naṣibaṭi abuurana awo kadēman nwanjut na nnton nlon nampeluṅ baṅaan bajen. Baji na baka bawo kawala katēmp, kawo baankde nyemaṭ nlon. Kē Epafrat aṣe ya wal mēnt du Rom di Pawulu awoon ukalabuṣ aṭupa uko mēnt. Wi Pawulu atiinkun uko mēnt wi wi apiitun baka, kadiimanaan baka kē pfiyaar Krittu ṭaṅ pakkaan ṅaan abuur.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pñehan Naṣibaṭi kabeeba (1.3-14)
3. Pwo Naṣibaṭi pi Krittu na mndēm mi nul (1.5–2.19)
4. Ubida uhalu na Krittu (2.20–4.6)
5. Pwul mboṣ pbaañsaani (4.7-18)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu i Naṣibaṭi adolon kē nwo nanjañan i Yetu *Krittu na Timote ayiṅ nja nṅwul ² biki ubeeka wi Kolot banwoon biki Naṣibaṭi aṣiyaar Yetu Krittu na manjoonan mboṣ. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja awulan bnuura abot ajoobṭēnēn nṅhaaṣ.

Pñehandēr biki Kolot Naṣibaṭi

³ Nñenji nṅañan pbeeb Naṣibaṭi, Aṣin Yetu *Krittu Ajugun woli nñehandēran.

⁴ Nṅtiink pfiyaar pi nafiyaarun Yetu Krittu na uṅal wi nakaan pa banwoon biki Naṣibaṭi bti. ⁵ Pfiyaar na uṅal mēnt nṅawoona ɥi phaṭ pyeenk iko yi Naṣibaṭi ahankanaṅ du baṭi. Nakaan phaṭ mēnt ɥi uṭup wi manjoonan, unwoon *Uṭup Ulil Unuura wi natiinkun. ⁶ Uṭup Ulil Unuura mēnt ubi ɥi an jibi ukaan abi ɥi mboṣ bti di ukdēman dēm pya abot aṭij iko inuura. Hēnk di uwoon kak pa an, du unuur uteek wi nayeekun wa, abot awin bnuura bi Naṣibaṭi na manjoonan. ⁷ Epafrat nanohun anjaan alemp na un ajukananaṅ, ul anwoon nalempar Krittu na manjoonan anklempun pa an*, ⁸ aṭupun jibi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uklempun ɥi an kē nanaladi.

Pñehandēr pntuk pi banfiyaarun

⁹ Ukaan, wi nṅmehan me uko wan, aṣe bi duka duka ɥi pdo kañehandēran. Nñehan Naṣibaṭi ado *Uhaaṣ wi nul utumanan uṣal unṅa na mntit nahilna name bnuura uko wi aṅaluṅ. ¹⁰ Hēnk, ubida wi nan ulil Ajugun nabot nado kado iko bti yi aṅaluṅ. Nado kado iko inuura itum kabot kameha me Naṣibaṭi na manjoonan. ¹¹ Nñehan Naṣibaṭi aliintanan ɥi iko bti yi nakdolun na mnhina mi mndēm mi nul. Hēnk nado kataman kabot kamiir ɥi iko bti yi nakdolun, ¹² nabot nalilan, nabeeb Aṣin nja andolon kē nahil kaka uko wi ahonun baṅaan biki nul, bukal banwoon ɥi bjeehi. ¹³ Alēb nja ɥi phina pi bdēm añooṭ du pṣih pi Abukul i aṅaluṅ. ¹⁴ ɥi ul di di nṅbuurnun, kē Naṣibaṭi abot amiir nja ipekadu.

¹⁵ Nin ṅaan aambaan kawina Naṣibaṭi, ɥi mnwo mi abukul mēnt mi mi nṅwinulun. Ul awoon nateek, akṣihun iko bti impaṣaniin, ¹⁶ ɥiki ɥi a di di iko bti ipaṣaniin du baṭi na ɥi mboṣ, nko nṅwinaniin na nṅwoon nṅaanwinanaa : nnton nṅankṣihun, nṅwoon na mnhina, na nṅandukiin bti. Naṣibaṭi aṭepna ɥi a aṭak iko mēnt bti, iko mēnt bti aṭak ya pa a. ¹⁷ Ul awoo, wi nin kako kalon kawoon kaando

* 1:7 Anklempun pa an : Nlibra nlon nṅapiit aji : anklemparun un.

bi paşana, iko bti imëbandëraan ti a. ¹⁸ Banfiyaarulun bti bawoon uleeful, ul kaşë awo bkow. Ul awoon ujuni, nateek ti banknaŋiin ti pkeŋ, ahilna kawo nateek ti iko bti. ¹⁹ Ulil Naşibaŋi kē atumana iko bti inwoon ti a, ²⁰ abot aŋepna ti a akakan iko bti ti mboş na du baŋi ti ploodan na ul Naşibaŋi. Pñaak pi Abukul pantuliin ti krut paŋjun btiinkar mēnt. ²¹ An, nabi low Naşibaŋi, kē buŋaan bi najaan nado na bi najaan naşal kē bado kē naşoorad na a. ²² Hēnkuŋ uleef wi Abukul unwoon wi ŋaan najēn ukeŋi, pkeŋ mēnt paŋu kē nakak aŋiinkar na a. Hēnk nahil kanaŋ ti kadunul kawo bajinŋ piş, baŋaan banwoon baanwo na nin buŋaan dlon, biki bawoon baanhil pji nin uko ulon ti baka. ²³ Kē naşë awo i kamēban bnuura kaliint ti pfiyaar kawut kapēn ti phaŋ pi *Uŋup Ulil Unuura wi natiinkuŋ. Uŋup mēnt baŋup wa baŋaan bti ti mboş, wul wi nji Pawulu kalemparuŋ wi nji kaŋupun wa.

Ulemp wi Pawulu

²⁴ Dwo ti phaj ti uleef naan ti phaj pi *Krittu pa bnuura bi banfiyaaruŋ banwoon uleeful. ²⁵ Pa an nanfiyaaruŋ bti biki Naşibaŋi aŋu'ēnuŋ pdo ulemp wi pŋup uŋup wi nul bti. ²⁶ Uko mēnt uwoon uko wi Naşibaŋi amenun baŋaan du wi umundu uwoonun, hēnkuŋ ameeŋan wa baŋaan banwoon biki nul. ²⁷ Anjal baŋaan biki nŋaak bti bame iko inuura na mndēm manwoon ti uko umbiin amena. Uko mēnt wii wi : *Krittu awo ti an, ul adoon kē nahaŋ kē nayeenk ti mndēm mi Naşibaŋi. ²⁸ Kē hēnk di di njaan nmeēŋan Krittu, kaŋup baŋaan bti balipara, kabot kajukan baka na uşal unŋa bti, bahilna bawo ti Krittu bukal bti baŋaan banjijun ti pfiyaar. ²⁹ Uko mēnt ukaan kē nji kalemp, agutan na mnhina bti manwoon ti nji, mi Krittu awulun.

2

¹ Dŋal name kē dwo ti pğutaran, an na biki ubeeka wi Lawoditiya, na

baŋaan bti banwoon baambaan kawinēn na kēş ki baka ; ugut mēnt utam maakan. ² Ddo han nahilna nawo na mntēn ti iŋēb yi nan nabot naŋalad nawo ji ŋaan aloolan ; natum na uşal unŋa. Nahil wal mēnt kame uko umbiin amena wi Naşibaŋi. Uko mēnt uwoon *Krittu. ³ Ti a di di iko inuura maakan bti yi uşal unŋa na injaan ihaabēş ŋaan uşal iwoon. ⁴ Dŋupan uko mēnt ŋaan alon awutna nin kadaaran na nŋup nŋil nŋi nul. ⁵ Uwo manjoonan kē dlowan, kē uşal wi naan uşë wo ti an, kē nlilan maakan wi nwinanan kē namēban bnuura abot anaŋ aliint ti pfiyaar pi nafiyaaruŋ Krittu.

Mnwo mi baŋaan banwoon biki Krittu

⁶ Hēnk wi nadinanuŋ Yetu *Krittu aji awo Ajugun, mnwo mi nan mandoon kayuuj kē awo na an. ⁷ Najab awo na intaaŋ ti a, kē ajejan aniwna katohul, abot adolan kē nakliint ti pfiyaar jibi bajukananan, mnwo mi nan mandoon kayuuj keeri kē Krittu awo na an ti ubeeb wi najaan nabeeb maakan Naşibaŋi nnuur bti.

⁸ Naŋafaraan balil mntum badaaran, nşal nŋi baka nŋawo nŋi baŋaan, nŋawaan udooni. Uşal utēnt wun uumpēna du Krittu, upēna du udolade wi baŋaan, na du mnhina manjaan manŋon umundu wi. ⁹ Ti ul ti uleeful di di iko bti inwoon ti Naşibaŋi iŋeŋun. ¹⁰ Kē ti a di di nayeenknuŋ iko atuman, ul anŋşihuŋ başih bti na mnhina bti.

¹¹ Ti *Krittu nawala katēmp kanwoon kaanwo ki ŋaan awalananan. Katēmp mēnt kapēna du a, kul kajaan kakib pekadu danwoon ti uleefan kapēnan. ¹² Ti batitmu namoya na a, abot anaŋa ti pkeŋ wi nafiyaaruŋ mnhina mi Naşibaŋi manaŋanulun ti pkeŋ. ¹³ An biki pekadu di nan na pwo naanwala katēmp ŋiki naanwo bayuday, iŋuun kē nawo bakeŋ, Naşibaŋi awulan ubida na Krittu. Amiir nja ipekadu bti. ¹⁴ Dko di bapiitun aji nŋduknaanaa ŋiki nŋeŋaş uko wi bgah bajakuŋ, Naşibaŋi atow da, aba na da wi apaŋun da

du krut ki Krittu. ¹⁵ Awohēs n̄nton n̄ankšihun̄ na n̄anwoon̄ na mn̄hina, apēnan̄ n̄a aṭij̄ ṭi kadun̄ ki bañaan̄, alaaṭ̄ laaṭēn̄ n̄a ṭi kafet̄ ki p̄ntuk̄ panlilanun̄ wi awatun̄ n̄a ṭi p̄ket̄ pi Krittu akeṭun̄ ṭi krut.

¹⁶ Keeri uko wi najaan̄ nade, wi najaan̄ nadaan̄, kēme uko wi n̄fettu n̄lon̄, na wi ufettu wi pli phalu na wi *unuur wi p̄noorfēn̄ wi bayuday uwutan̄ kaṭu nadinan̄ nin̄ n̄aan̄ alon̄ aji naduknaanaa ṭi iko itēn̄ṭ̄ yun̄. ¹⁷ Iwo ṭañ̄ ulimēn̄ṭ̄ wi iko inwoon̄ i p̄bi. Kē uko unwoon̄ na manjoonan̄ uṣē wo Krittu. ¹⁸ Banjaan̄ bahajan̄ ikow yi baka pa pwinana, kadēman̄ n̄wanjut̄, nakdinan̄ baka baji naduknaanaa. Baji babi ṭu ṭu n̄ṣal̄ n̄i baka b̄ti ṭi n̄wanjut̄ na iko impēnun̄ awinana ṭi kadun̄ ki baka. N̄ṣal̄ n̄i baka n̄aji n̄aṭu baka banah, n̄awo n̄i bañaan̄ bajēn̄, n̄awaan̄ udooni. ¹⁹ Baanji bamēban̄ ṭi Krittu anwoon̄ bkow. Ul ankaan̄ kē uleef̄ b̄ti uji uka uko b̄ti wi unumiin̄, kamēbandēr̄ b̄nuura ṭi dko di imoh̄ ijaan̄ iyitiiraan̄, kabot̄ kadēm̄ jibi Naṣibaṭī aṅalun̄.

Pket̄ na p̄kuṭ̄ kanaṭa ṭi pa na Krittu

²⁰ Wi nakeṭun̄ na *Krittu, kē mn̄hina mi umundu maankak̄ ahilanan̄ nin̄ uko ulon̄, we ukaan̄ kē naji naṭaṣ̄ udolade wi wa, ji wul̄ umēbanun̄ ubida wi nan̄ ba? ²¹ Uji uji « Kjej̄ uko wi, » « Kñem̄ wun̄, » « Kban̄ wundu. » ²² Uṭiiniyaan̄ iko injaan̄ ilun̄ katoka. Uko mēn̄ṭ̄ uwo udolade wi bañaan̄. ²³ Udolade mēn̄ṭ̄ uji uwo wo ji uwo na uṣal̄ untuṅa, ṭiki uji uṭiiniyaan̄ p̄ṭaṣ̄ *Bgah, p̄walan̄ bkow na pdo kahajan̄ uleef̄, aṣē waan̄ udooni, uunji unēenan̄ uleef̄ pdo uko wi uṅalun̄.

3

Pmēban̄ Ubida uhalu unwoon̄ ṭi Krittu

¹ Jibi nanaṭiin̄ ṭi p̄ket̄ na *Krittu, nadoon̄ kala iko yi baṭi keeri, di Krittu awoon̄ aṭo ṭi kadeenu ki Naṣibaṭi. ² Naṭuun̄ uṣal̄ wi nan̄ ṭi iko yi baṭi, nawut̄ yi mboṣ̄. ³ Hēnk̄ di uwoon̄, nakeṭi, kē ubida wi nan̄ umenana na

Krittu du Naṣibaṭi. ⁴ Krittu awoon̄ ubida wi nan̄ na manjoonan̄. Unuur wi akwinaniin̄, an kak̄ napēn̄ kawinana na a ṭi m̄ndēm̄ mi nul.

⁵ Nafiṅan̄ keeri ṭi mn̄wo mi nan̄ iko yi mboṣ̄ yi uleef̄ uṅalun̄. Iko mēn̄ṭ̄ yii yi : pekadu di piin̄ṭ̄, ubida uṭop, p̄ṅal̄ iko iwuṭaan̄, p̄bi kaṭu ṭu uṣal̄ na uhaaṣ̄ b̄ti ṭi uko, p̄n̄eebar̄ iko, ṭiki ankaan̄ ado han̄ aji dēman̄ iko yun̄ ji Naṣibaṭi i i akdēmanun̄. ⁶ Iko itēn̄ṭ̄ yan̄ ijaan̄ iṭij̄ udeeb̄ wi Naṣibaṭi [ṭi banjaan̄ bado ya]. ⁷ Iko yan̄ yi yi najaan̄ nado ṭfa, wi ikṭonun̄ n̄bida n̄i nan̄. ⁸ Kē hēn̄kun̄, napēnaan̄ iko yan̄ b̄ti ṭi ubida wi nan̄ ; nawutan̄ kado kadeebaṭ̄, kado kahank̄ n̄aan̄ ṭi kaṭēb̄, kawo na b̄jooṭ̄ ; nawutan̄ kado kakarad̄, uṭup̄ ulon̄ ukowēndēnaan̄ uwutan̄ kapēn̄ ṭi m̄ntum̄ mi nan̄. ⁹ N̄ṭilan̄ n̄awutan̄ kawo ṭi p̄toofan̄, ṭiki nawo hēn̄kun̄ bañaan̄ bahalu banwohēṣun̄ ubida wi baka ujon̄ na iko iwuṭaan̄ yi wa. ¹⁰ Nawohara hēn̄kun̄ ubida uhalu, wi Naṣibaṭi awulanan̄ abot̄ aji ṭelēs̄ wa n̄yaaṣ̄ b̄ti kē nado naam̄ na a, ul̄ anṭakanan̄, nahilna name'a b̄nuura. ¹¹ Hēn̄kun̄ uunkak̄ aka *nayuday na awoon̄ aanwo nayuday, anwaliin̄ *katēmp̄ na anwoon̄ aanwala ka, n̄aan̄ i uṭeeh, kēme anwoon̄ aamme nin̄ uko ulon̄ ji bañaan̄ biki utaak̄ wi Tit, n̄aan̄ i bakjuukn̄ṭēnun̄ ṭi ulemp̄ kēme n̄aan̄ najeeh̄ ; *Krittu ṭañ̄ akaan̄ udooni abot̄ awo ṭi bañaan̄ banfiyaarulun̄ b̄ti.

¹² Wi Naṣibaṭi adatanan̄ kē nawo biki nul, kē abot̄ aṅalan̄, nadoon̄ kañaaga, nado kaṭēnkar, nabot̄ nado kawalan̄ ikow. Nawoon̄ bañaan̄ banjoobun̄ ikow banwoon̄ baanji bataran. ¹³ Nadoon̄ kamiirad̄, woli atēn̄ṭ̄an̄ alon̄ adolan̄ uko ulon̄, nawuladēn̄ iñeen, namiirad̄. Jibi Ajugun̄ amiiranan̄, an kak̄, nadoon̄ kamiirad̄. ¹⁴ Kē uko undēm̄nun̄ maakan̄ uwo naṅalad̄, uṅal̄ ujaan̄ udolan̄ namēbandēr̄ b̄nuura. ¹⁵ B̄tiinkar̄ bi *Krittu aṭijun̄ ṭi an̄ badoon̄ kaṭon̄an̄ n̄haaṣ̄. Naṣibaṭi aṭijan̄ ṭi b̄tiinkar̄ mēn̄ṭ̄ nahilna nawo uleef̄ uloolan̄. Nadoon̄ kabeeb̄ Naṣibaṭī n̄nuur̄ b̄ti.

16 Uṭup wi Krittū utum ṭi an! Nadoon kajukandër, kaṭenkar kawutna kajot ṭi buṭaan. Nadoon kado haṅ na uṣal untuṅa bti, kayeeh Naṣibaṭi na iyeeh yi pñaamarën na iyeeh yi pdëman Krittū, *Uhaaṣ wi nul uṭu'an iyeeh mënṭ ṭi bkow. 17 Uko bti wi nahilanuṅ kaṭup këme kado, nadolan wa ṭi katim ki Yetu Ajugun. Naṭëpnan ṭi a nado kabeeb Naṣibaṭi Aṣin nja.

Mnwo mi banfiyaaruṅ

18 An baaṭ nadoon katiink bayinan, ji bañaan banwoon biki Ajugun. 19 An biinṭ naṅalan baharan nawut kado kalëbar na baka.

20 An bapoṭ, nadoon katiink bajugan ṭi iko bti ; uko mënṭ wi wi Ajugun aṅaluṅ. 21 An baṣin bapoṭ, nakbubara kado kadeebaṭan babukan ji babi bawutandër.

22 An balemp, nadoon katiink ṭi iko bti biki naklemparuṅ ṭi mboṣ ṭi. Nawutan kado kado haṅ ṭiki batenan këme woli nala pwinana bnuura ṭi bañaan. Nadoon kado haṅ na uhaaṣ ujintṭ wi bañaan banwoon baaññoom Ajugun. 23 Ulemp wi bahilanṭ kaṭu'an nadoon kado wa na uhaaṣ unuura ji nawo wo ṭi plempar Ajugun. 24 Nameen kë Ajugun atuuman na iko inuura yi ahankuṅ banwoon biki nul. Na manjoonan *Krittū Ajugun i i naklemparuṅ. 25 Kë ñaan ankdoluṅ buṭaan aluṅ kayeenk uko wi buṭaan mënṭ baktijun, kë nin bpaṭṣër baankwo da.

4

1 An biki baklemparuṅ, nawoon batool na banklemparanan nabot namëban baka bnuura. Nameen kë an kak, naka aloṅ kë awo Ajugan du baṭi duuṭ.

Uko wi pdo

2 Namëbaan naliinṭ ṭi pñehan Naṣibaṭi, nawoon bten naṭu ibaṭ ṭi uko mënṭ, ṭi pdo kabeeba. 3 Woli nañehan, nañehandërun kak Naṣibaṭi ajeehan bgah bi ulemp wi pṭup Uṭup wi nul, nhilna ndo kaṭiiniyaan uko wi *Krittū umbiin amena unṭuun kë

nwo ukalabuṣ. 4 Nañehaan nhil ndo kameetan wa, jibi nwoon i kado.

5 Woli nawo na banwoon baanwo biki Krittū, uko bti wi nakdoluṅ nadoon kado wa na uṣal untuṅa, nyaaṣ bti wi nahilanuṅ. 6 Nṭup ṅi nan ṅawoon ṅnuura, ṅataab pnam, nabot nahil pteem andoli bnuura.

Pwul mboṣ pbaañṣaani

7 Kë Tiṣik, ayiṭ nja i mmaganuṅ anwoon nalempar *Krittū na manjoonan, i njaan kagakandëraan kalempar Ajugun, aṭupan jibi nwoyi ṭi bti. 8 Dyila du an, ahilna aṭupan jibi ṅwo i ṭi abot atëṅṅenan. 9 Onetim kak, ayiṭun na manjoonan i mmaganuṅ ampënnuṅ du an agakandër na a. Baṭupan uko bti unṭëpuṅ ṭi.

10 Arittarkuṭ anwoon ṭi na nji ṭi ukalabuṣ, na Markuṭ ayiṭ Barnabat bawulan mboṣ. Name uko wi nawoon i kado woli Markuṭ abi du an : namëbaana bnuura. 11 Yetu i bajaan badu Yuttuṭ akak awulan mboṣ. Bukal bawajanṭ ṭaṅ ṭi bayuday banfiyaaruṅ *Krittū, bajaan balemp na nji pa *Pṣih pi Naṣibaṭi ; baji batëṅṅenën. 12 Epafrat anwoon i ubeeka wi nan akak awulan mboṣ. Awo nalempar Yetu Krittū abot aji bi taman taman ṭi pdo kañehandëran Naṣibaṭi nahilna namëban naliinṭ, najij ṭi pfiyaar, nabot nado kado uko bti wi Naṣibaṭi aṅaluṅ. 13 Dṭup aji dmaar uko wi : Aji noor maakan ṭi uko wi nan na wi biki ubeeka wi Lawoditiya na biki ubeeka wi Yerapolit. 14 Luk kak nakuraar i ṅmaganuṅ na Demat bawulan mboṣ.

15 Nawulan bayiṭ nja biki Lawoditiya mboṣ. Nawulan kak Ninfa na banfiyaaruṅ bti banjaan bayitiir du katohul mboṣ. 16 Woli najuk uko wi mpiitanan, nakaan nado banfiyaaruṅ banwoon Lawoditiya bajuk wa. An kak nakaan najuk uko wi nji kapiitun biki Lawoditiya.

17 Nakaan naji na Arkip amëban bnuura ulemp wi ayeenkun ṭi Ajugun.

¹⁸ Nji Pawulu kapiitanan na kañen
ki naan, dwulan mboş. Naleşan kë
dwo ukalabuş. Bnuura bi Naşibaţi
bawo ƙi an.

**Uṭup uteek wi Pawulu
apiitun
banfiyaarun banfētun du
utaak wi
Tetalonika**

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta kateek ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi Tetalonika. Pawulu abi ya da aṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittū (natenan ṭi Ulibra wi Ulemp wi Banjañan 17.1-10). Bañaan banfētun da baṭaṣ Krittū. Wi ṅwal ṅlon ṅaṭepun, kē bañaan balon baṣē wuuk bañaan kē balaṭ Pawulu na nanohul. Anaṭara baka. Banfiyaarun Krittū bamen Pawulu na bangakanderun na a. Na utejan kē baṣē pēnan baka ṭi ubeeka kē baya Bereya. Wi ṅṣubal ṅtēb ṅaṭepun, Pawulu ayil Timote aya aten jibi banfiyaarun Krittū banwoon Tetalonika baduki awo. Wi ayaan abi, aṭup Pawulu aji bamēban te hēnkun, kē balon ṭi baka baṣē pok plemp kado kadeena. Baji baji Yetu abi hēnkun, kē baanuma plemp. Balon ṭi baka ṅhaaṣ ṅaanṭoora na baka ṭiki bayit baka na banoh baka baṭum bakeṭi kē Yetu aambi. Uko mēnt ukaan kē Pawulu apiit baka katēṭen baka abot aṭup jibi ubi wi Yetu uklun kawo na jibi akdolun na banfiyaarun. Hēnk, bahinan kahaṭ kē bawo na Ajugun unuur undoli.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.2–3.13)
2. Pfiyaar pi bañaan biki Tetalonika bafiyaarun (1.2–3.13)
3. Ubida unlilun Krittū. (4.1-12)
4. Phaṭ kē Krittū abi (4.13–5.11)
5. Pṭan na pwul mboṣ pbaañsaani (5.12-28)

¹ Nji *Pawulu, na Filwanut*, na Timote ṅkpiitanan, an banfiyaarun nanwoon du Tetalonika amēban

* 1:1 Filwanut: balon baji badu'a kak Filat.

Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Aju-gun. Nñehan baka bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

Mnwo na pfiyaar pi biki Tetalonika

² Nēnji ṅṭaṅna pbeeb Naṣibaṭi ṅwal bti pa an bti, wi ṅjaan ṅleṣan woli ṅñehana. ³ Na manjoonan ṅji ṅleṣ ṭi kadun ki Naṣibaṭi anwoon Aṣin nja jibi pfiyaar pi nan pawinaniin ṭi udo wi nan, jibi natamanun ṭi bñalad na jibi namēbanun aliintan ṭi mnhaṭ mi nahaṭun Yetu *Krittū Ajugun.

⁴ An bayitun biki Naṣibaṭi aṅalun, ṅme kē nadatanaa. ⁵ Na manjoonan, wi ṅbiin du an adiimanan Uṭup Ulil Unuura, ṅēndiimanan wa na mntum ṭaṅ, name wa kak na mnhina mi udo wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. Nwin nja bti kē uṭup mēnt ujoonani. An name jibi ṅwoori ṭi ptoofan pa bnuura bi nan. ⁶ Kē an, nakak awo ṭi pdo ji un, na ji Ajugun. An nandoon awo wo ṭi unoor uweek, nayeenk uṭup wi Naṣibaṭi na mnlilan mi Uhaaṣ wi nul ujaan uwul. ⁷ Kē hēnk di di nakakuṅ awo bankdiimanun banfiyaarun biki ṅṭaak ṅi Matedoniya na Akayi bti, bgah bi pṭaṣ. ⁸ Du an na manjoonan di di uṭup wi Ajugun upēnnun, utiinkana du Matedoniya na Akayi. Mēnt dul da ṭaṅ, baṭup ṭi dko bti jibi nafiyaari Naṣibaṭi, kē ṅēndo ka uko uṭup. ⁹ Hēnk di uwoon, bukal ṭi ṅleef ṅi baka baṭup jibi namēbanun un wi ṅbiin du an, jibi nayaan du Naṣibaṭi aduk ṅnton alem-par Naṣibaṭi anwoon najeb, anwoon Naṣibaṭi na manjoonan, ¹⁰ kayoonkna ubi wi Abukul Yetu anklun kawoona baṭi, i anaṭanun ṭi pkeṭ, ankbuuranun nja ṭi udeeb unkmbiin.

2

Ulemp wi bi Pawulu du ubeeka wi Tetalonika

¹ Na manjoonan an bayitun ṭi *Krittū, name an ṭi ṅleefan bnuura kē ubi wi nun du an uunwaan udooni. ² Name kak kē bahajanun akuṭ akarun du ubeeka wi Filip. Kē ṅṣē yeenkna ṭi Naṣibaṭi mntēṅ mi

ñhilni aɕupan Uɕup Ulil Unuura wi bañaan batum badoon adola do na un maakan. ³ Nɕup ɕi nun ɕaanwo ɕi mnlafren, abot awo ɕembi bi na uɕal uwuɕaan, ɕembi bi na kaguuru! ⁴ Naɕibaɕi atenun ten awin ke ɕhilani aɕe wulun Uɕup Ulil Unuura, ukaan ke ɕkɕup wa. Nɕnla la plil bañaan, Naɕibaɕi ammeen ɕhaaɕ ɕi nun i i ɕklaan plil. ⁵ Name ke ɕembaan kawoha na ɕɕup ɕtaab ɕi kaguuru, ke me aɕup ɕɕup kahilna kaka uko ulon ; Naɕibaɕi ame ke uwo manjoonan. ⁶ Nin ɕnla pdem ɕi ñaan, ɕi an ke me ɕi balon. ⁷ Ndo hilan lah kabi ji bañaan baweek, kayuujan ke ɕwo *banjaan biki Kritturu ; aɕe baa ɕep ɕep abi na pjoob bkow, awo jibi ñaaɕ ajaan aboof abukul. ⁸ Nɕalan ɕal maakan adoo hilan kawo ɕenkin lin ɕi pɕupan Uɕup Ulil Unuura wi Naɕibaɕi ɕaɕ, ma kakeɕaran, ɕiki nakak bañaan biki ɕmaganun maakan. ⁹ An bayiɕun, ɕfiyaar ke naleɕ bnuura ulemp na unoor wi nun : ɕlemp nfa na utaakal kawutna kawo pkuɕ pa nin ñaan alon wi ɕkɕupanan Uɕup Ulil Unuura wi Naɕibaɕi.

¹⁰ Nawin bti, ke Naɕibaɕi akak awin jibi ɕbiin awo na an nanfiyaarun: ɕwo bañaan bajinɕ batool, biki ñaan awoon aanhil pɕup uko uwuɕaan ɕi baka. ¹¹ Name bnuura ke ɕwo na an bti jibi aɕin napoɕ ajaan awo na abukul ; ¹² ɕji ɕtɕntɕnan, kajakan namiir, kajakan naɕu kabaɕ, nahilna ɕi mnwo mi nan nado kado iko yi Naɕibaɕi aɕalun, ul ankdu'anan ɕi pɕih pi nul nabot nawo na mndem mi nul.

Pfiyaar na kamiir ki banfiyaarun biki Tetalonika

¹³ Uko unkaan kak ke ɕnɕi ɕtaan pbeeb Naɕibaɕi wii wi : wi nayeenuɕ uɕup wi Naɕibaɕi wi ɕɕupanan, naanyeenk wa ji uwo uɕup wi ñaan najen, nayeenuk wa ji uwo uɕup wi Naɕibaɕi. Ke uwoha uɕup wi Naɕibaɕi na manjoonan, uɕup menɕ uklempun ɕi an nanfiyaarun. ¹⁴ An bayiɕun ɕi *Kritturu, henkun nawo ji banfiyaarun Yetu

Kritturu, bañaan biki Naɕibaɕi na manjoonan, banwoon du utaak wi Yuda : nahaj ɕi inen yi biki utaak wi nan jibi bahajun ɕi inen yi biki utaak wi baka. ¹⁵ Bañaan menɕ bado ke bafin Yetu Ajugun na *baɕupar Naɕibaɕi, un kak bahajanun. Baanji bado uko wi Naɕibaɕi aɕalun abot aɕoor bañaan bti. ¹⁶ Bado na pneenanun pɕup banwoon baanwo bayuday uɕup unkbuurun ; henk na ɕwal bti baji bahotalɕ ipekadu yi baka. Ke henk di udeeb wi Naɕibaɕi umobun baka henkun.

Pawulu aɕal pkak du biki Tetalonika

¹⁷ An bayiɕun ɕi *Kritturu, ɕbi wo i kadukan ɕwal ɕlon. Name bnuura ke ɕleef ɕaɕ ɕadukanan, ɕhaaɕ ɕi nun ɕaduka na an. Nnuhan maakan, aɕal maakan pwinan. ¹⁸ Ke henk, ɕal pbi du an, ɕji Pawulu ɕi uleef naan ɕyaɕ ɕtum ddo na pbi du an, ke *Fatana aɕe neenanun. ¹⁹ Na manjoonan, an be menɕ nin ñaan alon, nawoon mnhaɕ na mnlilan mi nun, an nakdiimanun ke ulemp wi nun uwo unuura wal wi Yetu Kritturu Ajugun akunji kabi. ²⁰ Aa, nawoon mndem na mnlilan mi nun!

3

Timote nayili

¹⁻² Ukaan ke ɕenkak ahilan pyoonk, aɕe ɕal aji ɕyil Timote ayiɕ nja ɕi *Kritturu du an kaɕe kaduka du ubeeka wi Atenay un bukal bukal. Timote menɕ aji lempar Naɕibaɕi na un ɕi pɕup Uɕup Ulil Unuura wi Kritturu. Nyila, abi du Tetalonika aɕenkan abot atɕntɕnan ɕi pfiyaar pi nan, ³ ɕhaaɕ ɕaɕoora na an bti nawole ɕi unoor wi ɕwoon wi. Name bnuura ke unoor menɕ uwoon kafah ki nun. ⁴ Wi ɕbiin awo na an, ɕɕupan ke ɕlun kado kahaj, ke mnhaɕ menɕ mambanun ɕa henk, ke namee. ⁵ Ukaan ke wi nwoon menkak ahilan pyoonk, ke nyil Timote du an, kahilna kame me nahuma nfiyaar Yetu Kritturu. Dbi lenk aji me *Untaayi Uweek uguuran katok ulemp wi nun!

Pbeeb Naɕibaɕi ɕi uɕup ulil wi ɕtiinkun

⁶ Kë hênkuŋ wi Timote awoonun du an, aŋupun uŋup ulil ƚi pfiyaar pi nan na ƚi bŋalad bi naŋaladuŋ. Akak ajakun aji naji naleŋ uko wi nun na mnlilan akuŋ anuhun jibi un ŋnuhanaŋ. ⁷ An bayiŋun ƚi *Krittu, pfiyaar pi nan patênŋenun ƚi unoor na manŋaaf bti mi ŋwoon. ⁸ Nhefênt hênkuŋ wi namëbanuŋ ƚi Ajugun. ⁹ Kë hum di di ŋhilanuŋ kabeeb Naŋibaŋi kadoo kakëŋan ƚi uko wi nan? Nawulun mnlilan mnweek ƚi kadun ki nul. ¹⁰ Nfa na utaakal, ŋji ŋtaman kaŋehana, aŋenun ŋkak ŋwinan, ŋhilna ŋjukanan iko indukiinŋ kaliintanaan pfiyaar pi nan.

¹¹ Nŋehan Naŋibaŋi Aŋin nja ƚi uleeful, na Yetu Ajugun badolun ŋhil ŋbi du an. ¹² Nkak aŋehan Ajugun ado nado kaŋaladaara ŋalad pya, nabot naŋal baŋaan bti jibi un ŋŋalanaŋ. ¹³ Hênk nawo baŋaan banwoon baanwo na nin buŋaan dlon, baŋaan bajinŋ piŋ ƚi kadun ki Naŋibaŋi Aŋin nja, wal wi Yetu Ajugun aklunŋi kabi na baŋaan bti banwoon biki nul. [Uwo haŋ.]

4

Mnwo manliluŋ Naŋibaŋi

¹ An bayiŋun ƚi *Krittu, ŋbaaŋŋaan kaji na an, nado kajuk ƚi un jibi nawoon kado, kadoo kaŋalana du Naŋibaŋi. Nme na manjoonan kë nado bi kado haŋ, kë ŋŋë ñehanan abot akooŋan ƚi katim ki Yetu Ajugun : nakaan nataman maakan ƚi pdo haŋ.

² Name iko yi ŋjakanan nado kado ƚi katim ki Yetu Ajugun. ³ Uko wi Naŋibaŋi aŋaluŋ uwo : nawo baŋaan bajinŋ piŋ, banwoon baanwo ƚi ubida uŋop. ⁴ Nŋaan andoli awo kame jibi akwoon na ñaaŋ, kamëban uleef ƚi pekadu di piinŋ*, awo i kawo ñaan najinŋ piŋ, kabot kawo na a kë nin alon aankka uko ulon uŋup ƚi mnwo mi nul. ⁵ Aankwut uŋal uwuŋaan uyoha jibi banwoon baamme Naŋibaŋi bajaan bado. ⁶ Kë ƚi uko mênŋ alon

awutan kaguur atênŋul këme kadola uko unkde'uluŋ ƚiki Ajugun aji weŋan bankjubanuŋ haŋ, jibi ŋdooŋ abi ƚupan abot ayuujan bnuura. ⁷ Na manjoonan, Naŋibaŋi aandu nja pa ŋwo ƚi ubida uwuŋaan, adu nja pa ŋwo baŋaan bayimanaan, bajinŋ piŋ. ⁸ Ukaan kë ñaan ampokuŋ pjukan pi, mênŋ ñaan i i apokuŋ, Naŋibaŋi a, ul anwulanaŋ Uhaaŋ wi nul.

⁹ Naannuma bapiitan uko ulon ƚi bŋalad, ƚiki an ƚi ŋleefan najukna ba du Naŋibaŋi. ¹⁰ Nado bi kado do haŋ na bayiŋ nja bti ƚi utaak wi Matedoniya bti. Kë ŋŋë kooŋan nataman maakan kak. ¹¹ Naŋuun kabaŋ ƚi pwo bnuura katiinkar, kawut pdo kaneej ƚi iko yi baŋaan bampaŋi ; uko wi nanumiinŋ nayikajëran wa, jibi ŋjakanan. ¹² Woli nado haŋ, biki bdig bama-ganan nabot kawo naanknuma nin ñaan alon aŋênkan.

Ubi wi Krittu

¹³ An bayiŋun ƚi Krittu, ŋŋal name manjoonan ƚi uko wi bankeŋun, nawutna kajooŋan ji banwoon baanka mnhaŋ. ¹⁴ Nfiyaar kë Yetu akeŋi, abot anaŋa ƚi pkeŋ, kë hênk di di ŋkaan aŋiyaar kë banfiyaarulun aŋë keŋ, Naŋibaŋi alun kanaŋan baka, bawo na Yetu te mnŋo. ¹⁵ Uko wi ŋkŋupanaŋ hênkuŋ uwo uŋup wi Ajugun : nja ŋkhumunŋ bajeb te wal wi Ajugun akbiinŋ ŋênkwo ƚi kadun ki baka. ¹⁶ Hênk di uwoon, wal wi Ajugun akdolun pdiim kaŋup kë wal ubani, wal wi pdiim pi uwanjut uweek paktiinkaniinŋ, wal wi plul pi Naŋibaŋi paktiinkaniinŋ, Ajugun ƚi uleeful awalnaana baŋi, bankeŋun aŋiyaar ul Krittu banaŋa duna ƚi pkeŋ. ¹⁷ Wal mênŋ un ŋnhumuŋ bajeb, ŋnaakiir na baka kadeenana du kanfëluŋ kaya kayit na Ajugun du bko duuŋ. Hênk ŋŋë ŋwo na a te mnŋo. ¹⁸ Nadoon katênŋen keeri batênŋan na uŋup mênŋ.

5

Pwo bten

* **4:4** Nŋaan andoluŋ awo kamëban uleef ƚi pekadu di piinŋ; balon baji ƚi kë Pawulu aji : Nŋaan andoluŋ awo kame jibi akwoori na aharul.

¹ An bayiṭun ṭi *Krittū, naannuma baṭupan wal wi uko mēntṭ ukdolaniin. ² Name bnuura an ṭi ṇleefan kē unuur wi Ajugun ubi jibi nakiiṭ ajaanṭ abi na utejan. ³ Wal wi bañaanṭ bakjakun: « Nḥaaṣ ṇi nja ṇaṭooraa, nin uko ulonṭ uunkdanṭ danṭ » wal mēntṭ wi wi pṭoka pweek pakkurunṭ kur kajotna baka, jibi mnḥaj manjaanṭ mambi ṭi ṇaaṭ anwoonṭ na kayinṭ. Nin ṇaanṭ aankbuur ṭi pṭoka mēntṭ.

⁴ Kē an bayiṭun, naṣē wo naanwo ṭi bdēm, unuur waṅ udoo ukuran kur ji nakiiṭ. ⁵ Na manjoonan, an bṭi nawo babak bjeehi, babak pnak. Nēnwo biki utejan, biki bdēm. ⁶ Nawulēn ṇwut kaṇoyēntṭ keeri ji bukundi ; nawulēn ṇwo bten, ṇwut kakuj. ⁷ Baṇoy, utejan wi wi bajaanṭ baṇoyēntṭ ; kē badaan, utejan wi wi bajaanṭ bakuj. ⁸ Kē nja, ṇnwoonṭ biki pnak, ṇēnwo kakuj ; nawulēn ṇjej pfiyaar na bṇalad ṇdo kamiṣa kanṭak ki bangoli, ṇjej mnḥaṭ mi ṇlunṭ kabuur ṇdo utepi unṭak. ⁹ Na manjoonan, Naṣibaṭi aandat nja pa udeeb wi nul umob nja, adat nja ṇkaana mbuur ṭi Yetu Krittū Ajugun, ¹⁰ ankeṭarunṭ nja ṇhilna ṇwole bajeb kēme bakeṭ ṇwo bajeb na a. ¹¹ Ukaanṭ kē andolonṭ awo i katēṇṭēn atēṇṭul, kabot kaṭēnka jibi nadoonṭ abi kado do.

Pjukan pbaañṣaani na pwul mboṣ

¹² An bayiṭun ṭi *Krittū, ṇñehanan nado kado ḥaṅ, namēban bnuura baweeṭ biki Ajugun aṭuunṭ ṭi kadunan, banjaanṭ bahaaharan maakan kabot kaṭupan uko wi nawoonṭ i kado. ¹³ Ulemp wi baka ukaanṭ kē nawo biki kamēban baka kabot kaṅal baka bnuura. Natiinkaran an bṭi.

¹⁴ Nḥkooṭan an bayiṭun, nakakaan bañaanṭ banwoonṭ ṭi ubida uwuṭaan ṭi bgah, natēṇṭēnēn banjaanṭ balēnk, naṭēnkan bambiiṣniinṭ, nawo kado kamiir bañaanṭ bṭi. ¹⁵ Naṭaafaraan ṇaanṭ akakan buṭaan bi badolulunṭ ; nadoon kado bnuura unuur unjintṭi, nabot nado kado ba ṭi pṭoofan na ṭi bañaanṭ bṭi.

¹⁶ Najaan nawo ṭi mnlilan ṇnuur bṭi ; ¹⁷ nakṭañna pñehan Naṣibaṭi ; ¹⁸ nadoon kabeeba ṭi iko bṭi. Uko mēntṭ wi wi Naṣibaṭi aṅalonṭ pa an namēbanunṭ Yetu Krittū. ¹⁹ Nakneenan *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unwoonṭ ṭi an ulemp, ²⁰ nawutan kabeeḥ ṇṭup ṇi Naṣibaṭi awulunṭ bañaanṭ balonṭ ; ²¹ natenan bnuura ṇṭup bṭi : ṇanwoonṭ ṇnuura, namēban ṇa ; ²² nalowan uko bṭi unwoonṭ uwuṭaan.

²³ Dñehan Naṣibaṭi anjaanṭ aṭooran nja ṇhaaṣ, adolan nawo bañaanṭ bjinṭ piṣ, amēban bnuura ṇhaaṣ ṇi nan, ṇṣal ṇi nan, na ṇleef ṇi nan, nahilna unuur wi Yetu Krittū Ajugun akbiinṭ nawo bañaanṭ biki bawoonṭ baankwin nin buṭaan dlonṭ ṭi baka. ²⁴ Andu'ananṭ ado uko mēntṭ ; aji do uko wi ajakunṭ.

²⁵ An bayiṭun, an kak nañehandērun Naṣibaṭi. ²⁶ Najakan na bayiṭ nja bṭi kē ṇmook baka bnuura. ²⁷ Dkooṭan ṭi katim ki Ajugun, naleyiirēn bayiṭun bṭi uko wi ṇpiitunṭ wi.

²⁸ Dñehan Yetu Krittū Ajugun awulan bnuura bi nul.

Uṭup utēbantēn wi Pawulu apiitun banfiyaaruṅ banfētun du uṭaak wi Tetalonika

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katēbantēn ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaaruṅ panwoon du Tetalonika. Akak aṭup baka kak ubi wi Krittun na jibi banwoon baanfiyaara bak-baañsaanun. Balon ṭi ubeeka mēntṭ baji Krittun adobi bi bi, kē balon baji kē uundobi wo, kē unuur uṣē ñog. Banjakun aji unuur uñogi baankak adi plemp, baji baannuma plemp wi Krittun akbiinṅ hēnkun. Kē baṣē ji baya kade du banjaan balemp. Uko mēntṭ ukaan kē Pawulu apiit baka kadiimanaan baka kē ñaan aji wo kadeena ujēnk wi nul. Akak aji na baka bamēban baliint woli bawo ṭi mnhaj babot bado kado bnuura wal undoli.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Ubi wi Krittun ukakan iko bti ṭi bgah (1.3-12)
3. Ajugun Yetu Krittun aandobi kak (2.1-12)
4. Pmēban kaliint ṭi pfiyaar (2.13-17)
4. Pñehan Naṣibaṭi na Ulemp (3.1-15)
5. Pwul mboṣ pbaañsaani (3.16-18)

¹ Nji *Pawulu, na Filwanut*, na Timote ṅkpiitanan, an banfiyaaruṅ nanwoon du Tetalonika amēban Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittun Ajugun. ² Nñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittun Ajugun bawulan bnuura babot baṭooranan ṅhaaṣ.

³ An bayiṭun ṭi Krittun, ṅwo i kado kabeeb Naṣibaṭi ṅwal bti ṭi uko wi nan. Uṭaan na ṅdo han, ṭiki pfiyaar pi nan padēma dēm pya kē an bti nabot

aṅaladaara ṅalad maakan. ⁴ Uko mēntṭ uṭu kē ṅji ṅṭup uko wi nan ṭi kadun ki banfiyaaruṅ Naṣibaṭi bti na mnlilan. Nji ṅdo han ṭiki baji bahajanan kē an naṣē mēbanaara mēban aliintan ṭi pfiyaar pi nan aji namiir ṭi unoor bti. ⁵ Uko mēntṭ bti uyuuj kē pwayēṣ pi Naṣibaṭi pawo ptool : uwoo nahilna nawo bañaan bantaanun na pneej du pṣih pi Naṣibaṭi pi nakhajaruṅ hēnk. ⁶ Kē jibi Naṣibaṭi ajaan ado uko utool, aṭu bankhajananan mnhaj ; ⁷ an nankhajun hēnkun, nalun kanoorfēn na un. Uko mēntṭ udolana wal wi Yetu Ajugun akwinaniin kapēnna baṭi na ṅwanjut ṅi nul ṅanwoon na mn-hina, ⁸ kawo ṭi bdoo bweek. Abi pweṭan banwoon baamme Naṣibaṭi abot awo baanji baṭaṣ Uṭup Ulil Un-uura wi Yetu Ajugun. ⁹ Bakoba kakob kanwoon kaankba, kalow kaara di Ajugun, kalow mndēm na mn-hina mi nul. ¹⁰ Wal wi akbiinṅ, ṭi un-uur mēntṭ, bañaan banwoon biki nul bti† badēmana, banfiyaaruṅ bti bamaṭa. An nawo ṭi bukuṅ mēntṭan ṭiki nafiyaar uko wi ṅṭupanan ṭi a.

¹¹ Uko mēntṭ ukaan kē ṅji ṅñehandēran Naṣibaṭi ṅnuur bti, nahilna nawo bañaan bantaanun na mnwo mi adu'anan. Nji ṅñehan ado na mn-hina mi nul naṭum na uṣal wi pdo bnuura abot ado pfiyaar pi nan pawinana ṭi udo wi nan. ¹² Hēnk, nadēman Yetu Ajugun, abot adēmanan. Uko mēntṭ ukyuujun kē nayeenk bnuura bi Naṣibaṭi na bi Yetu Krittun Ajugun.

2

Ji ubi wi Ajugun

¹ An bayiṭun ṭi *Krittun, kē ṭi uko wi ubi wi Yetu Krittun Ajugun na jibi ṅkyitun kañoga, ṅkooṭan kooṭ, ² ṅṣal ṅi nan ṅawutan katar kagutla kēme nayewla woli alon ajakan unuur wi nul ubani. Nakfiyaar baka woli badoo ji Naṣibaṭi aṭupun baka, woli baṭup uko mēntṭ ṭi kadunan, kēme

* **1:1** Filwanut: Balon baji badu'a kak Filut. † **1:10** Bañaan banwoon biki nul : Balon baji baṭiiniyaan ṅwanjut.

baji n̄piitun baka, nakfiyaar baka. ³ Nakdi nin ñaan alon adaaran ti uko undoli. Ji unuur m̄ent̄ udo kaban, bañaan bapok Naşibaŋi kalowa, ñaan i buŋaan anwoon i kayeenk kakob kaweeek abot ap̄en awinana. ⁴ Ñaan m̄ent̄ ajaan anaŋara uko bti wi bajaan bado Naşibaŋi k̄eme wi bajaan bad̄eman. Adoo ya te kado kaŋo du *Katoŋ Kaweeek ki Naşibaŋi kaji ul awoon Naşibaŋi.

⁵ Naleşan bnuura k̄e d̄tiiniyaan uko m̄ent̄ na an wi n̄humun na an. ⁶ H̄enkun̄ k̄e naş̄e me uko umm̄ebanun̄ ñaan m̄ent̄ k̄e aando p̄en awinana, kayoonk unuur wi nul uban. ⁷ Na manjoonan, m̄nhina mi ñaan i buŋaan mammeniin̄ mando bi kalemp lemp. Wal wi bakp̄enanun̄ amm̄ebanulun̄ ŋañ, ⁸ wi wi akp̄enun̄ kawinana. Yetu Ajugun abi wal m̄ent̄ na m̄nd̄em mi nul katoka na uyook ump̄ennun̄ ti m̄ntumul kaba na a. ⁹ Ñaan i buŋaan m̄ent̄ abile, abi na m̄nhina mi *Tatana, ado uko uweek maakan, m̄lagre na iko iñon̄ar̄enaan kaguurna bañaan. ¹⁰ Aŋ̄ep̄na ti iko yi kaguuru kado bankneemun̄ buŋaan ŋiki baanyeenk manjoonan abot awo baan̄al ma, mul manwoon̄ lah i kabuuran baka. ¹¹ Ukaan̄ k̄e Naşibaŋi ayil du baka m̄nhina mankneemanun̄ baka, bahilna bafiyaar n̄ŋilan. ¹² H̄enk̄ bañaan bti bampokun̄ p̄fiyaar manjoonan aş̄e lilan ti uko unwoon̄ uunwo utool, Naşibaŋi akob baka.

Pm̄eban kaliint̄ ti p̄fiyaar

¹³ An bayitun̄ biki Ajugun an̄alun̄, n̄wo i kado kabeeb Naşibaŋi n̄nuur bti ti uko wi nan. Nawo ti bateek biki Naşibaŋi adatuŋ abuuran, *uhaaş wi nul udolan k̄e nawo bañaan bayimanaan, nafiyaar manjoonan. ¹⁴ Uko m̄ent̄ wi wi aduuran̄ wi n̄ŋupan̄ Uŋup Ulil Unuura nahilna nayeenk m̄nd̄em mi Yetu *Krittu Ajugun. ¹⁵ An bayitun̄, nam̄ebaan keeri naliint̄an nado kaŋaş bnuura udolade wi n̄jukanan̄ wal wi n̄woon̄ du an, k̄eme wal wi n̄piitan̄ piit̄ ti wa.

¹⁶ N̄ñehan Yetu Krittu Ajugun ul ti uleeful, na Naşibaŋi Aşin n̄ja an̄jalun̄ n̄ja abot aŋooran n̄ja n̄haaş te m̄nt̄o akuŋ aŋ̄ep̄na ti bnuura bi nul awulun̄ m̄nhaŋ ti iko inuura inkmbiin̄, ¹⁷ aŋooranan n̄haaş abot adolan naliint̄ ti uko bti wi nakdolun̄ abot aŋup unuura.

3

Pñehand̄er bi Pawulu

¹ An bayitun̄ ti *Krittu, n̄baañşaan kaji na an nañehand̄erun Naşibaŋi, uŋup wi Ajugun uhilna udo kaniinka niink dko, bañaan badoki bawin m̄nd̄em manwoon̄ ti wa jibi an nadolun̄. ² Nañehand̄erun kak Naşibaŋi ado n̄buur ti iñen yi bañaan baŋoŋ bado buŋaan ; na manjoonan m̄ent̄ bañaan bti bafiyaarulun̄. ³ Ajugun aji do uko wi ajakun̄: adolan naliint̄ ti p̄fiyaar pi nan kabot kabuuran̄ ti *nawuŋaan. ⁴ K̄e ti uko wi nan, n̄fiyaar ti Ajugun k̄e uko wi n̄ŋu'anan̄ pdo naji nado wa, abot alun̄ kadola do wa. ⁵ N̄ñehan Ajugun adek n̄haaş n̄i nan ti n̄jal Naşibaŋi na ti p̄miir ji Krittu.

Pŋu kabaŋ ti ulemp

⁶ An bayitun̄ ti *Krittu, ti katim ki Yetu Krittu Ajugun n̄ŋu'an nalow ñaan anwoon̄ ti m̄nwo m̄nwuŋaan, manwoon̄ maan̄ok na udolade wi nayeenkun̄ ti un. ⁷ Name bnuura jibi nawo i kaligş̄enun. Wi n̄woon̄ du an, naanwinun̄ k̄e n̄wo ti m̄nwo m̄nwuŋaan. ⁸ N̄ñen̄ji na nin ñaan alon̄ awulun̄ n̄de, n̄baa ŋ̄ep̄ ŋ̄ep̄ ataman ti unoor, alemp p̄nak na utejan kawutna kawo pkuŋ pi alon̄ ti an.

⁹ Uko wi n̄woon̄ uŋenun̄ k̄e n̄hil lah kaji haŋ, aş̄e n̄al m̄nwo mi nun manwo uko wi nakdoon̄ kaligş̄en. ¹⁰ H̄enk̄ di uwoon̄, wi n̄woon̄ na an n̄ŋupan̄ aji : « Anwoon̄ aandi ulemp awutan kade. » ¹¹ K̄e n̄ş̄e tiink k̄e ti an, uka biki m̄nwo manwoon̄ m̄nwuŋaan, bañaan banwoon̄ baandi ulemp aş̄e ji baneejan m̄ntum mi baka ti uko unwoon̄ uunkten baka. ¹² N̄kooŋ bañaan bakan̄ m̄ent̄an̄ ti Yetu Krittu Ajugun bado kalempar na byompan uko wi bakdeen̄.

¹³ Kë an bayitun, nawutan kado kayoont iñen ti pdo bnuura. ¹⁴ Woli alon ti an apok ptaş uko wi ηpiitun ti, naṭupan wa naṣë nawut kaka nin uko ulon na a, ahilna akowa. ¹⁵ Kë naṣë wo biki kawut pjeja ji ñaan i naṣooradun, naṭiiniin na a ji ayitan, nakakana ti bgah.

Nṭup ηbaañṣaani

¹⁶ Nñehan Ajugun anjaan aṭooran bañaan ηhaaṣ, aṭooran ηa ηwal bti na ti iko bti. Awoon na an bti.

¹⁷ Npiit ηbaañṣaani ηi, nji Pawulu dpiitun ηa na kañen ki naan. Hënk di di njaan kado ti ikaarta bti. ¹⁸ Dñehan Yetu *Krittu Ajugun awulan an bti bnuura bi nul.

Uṭup uteek wi Pawulu apiitun Timote

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kateek ki pawulu apiitun Timote. Pawulu abi ya ubeeka wi Littra pṭup Uṭup Ulil Unuura. Dul di di Timote abiiñ afēt. Wi atiinkun Pawulu wi wi akakun ṭi bgah bi Krittū. Agakandēr na Pawulu nyaaṣ nṭum akak alemp na a. Woli Pawulu atiink kē pntuk pi banfiyaarun pi utaak ulon pajun pdek Naṣibaṭi kafet kēme bṭup blon bawo da, Timote i i ajaan ayil da aya ṭiini na baka kaṭan baka. Abi yila du Efet aya atēñtēn pntuk pi banfiyaarun Krittū panwoon da. Dul di di kakaarta ki kaṭēnkulun. Aleṣana ṭi ka ajaka aya aji na banfiyaarun banwoon da balipara bañaan bankjukanun uko umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura. Aṭupa kak jibi banfiyaarun Krittū bawoon kawo ṭi pntuk pi banfiyaarun na jibi bawoon kadat bankwoon ṭi kadun ki baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pjukan pi banṭilanun aji bawo bajukan Bgah (1.1-20)
2. Hum di ñaan awoon kañehan Naṣibaṭi kabot kadēmana (2)
3. Ulemp wi banwoon ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun (3)
4. Ulemp wi Timote (4)
5. Baaṭ bayoṭ na bantohi (5)
6. Hum di bawoon kaṭan banjalun itaka (6)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, nanjañan i Yetu *Krittū dpiitū. Naṣibaṭi nabuuran i nja na Yetu Krittū anwoon mnhaṭ mi nja baṭuun kē nwo nanjañan. ² Dpiitū, iwi Timote abuk naan na manjoonan ṭi pfiyaar Krittū, añehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulu bnuura na mñaga babot bajoobṭēnan nhaaṣ.

Plipara pjukan pi baṭilan

³ Wi nji kayaan utaak wi Matedoniya, dkooṭu aji iduka du ubeeka wi Efet ihilna ido bañaan balon banwoon da ajukan iko impaṭi baṭañan pdo han. ⁴ Jakan na baka bawut kabi kaduka duka ṭi nṭup njanwoon njanwo manjoonan, na jibi mnṣini manyeenkiirun. Nṭup mēnt naji nṭij blaṭar ṭañ kaduk pdo uko wi Naṣibaṭi anjalun unjaan udolana ṭi pfiyaar Krittū.

⁵ Dṭup uṭup wi ṭiki dnal bañaan banfiyaarun banjalad. Unjal mēnt uwoona ṭi uhaaṣ ujint, uṣal unuura na pfiyaar panjoonanun. ⁶ Kē banjaan bajukan iko impaṭi baṣē low uko mēnt, ukaan kē baneem ṭi bṭup banwoon baanka udooni. ⁷ Bañal pwo bame ṭi uko wi bgah, aṣē wo baamme uko wi bajaan baṭup, wi bajaan bajukan na mntēñ mnweek.

Uko wi bgah bawoon na manjoonan

⁸ Nme kē *bgah bawo bnuura kē nṣē wo i kajukan ba jibi Naṣibaṭi anjalun. ⁹ Nme bnuura kē Moyit aanwul wul bgah pa ñaan natool, awul ba pa bañaan banjubanun: bampataṭiñ, baññoomun Naṣibaṭi, banjaan bado ipekadu, banjaan bakar katim ki Naṣibaṭi, banjaan baṭopan katoh ki Naṣibaṭi, banjaan bafin baṣin baka, banin baka, banjaan bafin bañaan, ¹⁰ bankdolun iko iṭop, banjaan bapiint na biint ji baka kēme baaṭ ji baka, banjaan bamob bañaan kawaap, baṭilan na banjaan bamehna kaṣē kaṭilan na bañaan bti bampokun pjukan pnuura. ¹¹ Pjukan mēnt pawoona ṭi *Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi andēmun akuṭ atum na bnuura aṭu'ēnun pdo kaṭup.

Ulemp wi Timote

¹² Dbeeb Yetu *Krittū Ajugun, anwulnun mnhina mi plempara. Atenēn, afiyaarēn aṣē du'ēn ndo kalempara, ¹³ nji mbiñ akar ṭfa katimul, ahajan bankṭaṣulun, awo nanjoonk, kē aṣē ñagi'aan, awin kē dwo ṭi kapaam awo mēnfiyaara. ¹⁴ Kē hēnk di Yetu Krittū Ajugun atumanaanun na

bnuura, ado kë nwo ʒi ploolan na a, nhlina nfiyaara mbot nʒal bañaanʒ.

¹⁵ Bañaanʒ bti bawo kate uʒup wi, ʒiki ujoonani : Yetu *Krittu abi ʒi umundu pa pbuuran bado ipekadu, kë nʒi dwoonʒ nateek ʒi baka. ¹⁶ Kë aʒë ñaʒi'aaan, aʒëpna ʒi nʒi, nwoonʒ nateek ʒi baka, kadiiman kamiir kaweeek ki ajaanʒ amiir bañaanʒ. Hënk balonʒ balonʒ kafiyaara kakaana ubida wi mnʒo.

¹⁷ Iwi inwoonʒ Naʒih te mnʒo, iwi inwoonʒ iinkba, iwi i nin ñaanʒ alonʒ awoonʒ aanhil pwin, iwi inwoonʒ aloolan ʒaã, pdëm na mndëm manwo ʒi iwi te mnʒo.

Uwo haʒ.

¹⁸ Timote abuk naan, uko wi Uhaaʒ wi Naʒibaʒi ubiinʒ aʒëpna ʒi bañaanʒ aʒup ʒi iwi utëŋtënu ihinan igut ugut unuura. ¹⁹ Mëbaan iliintʒ ʒi pfiyaar pi nu, ibot iwo na uʒal unuura. Balonʒ bapok pʒaʒ uko wi nʒal nnuura nʒi baka nʒakajuŋ na baka, ukaanʒ kë pfiyaar pi baka paneemi. ²⁰ Himene na Alektandër bawo ʒi bukuŋ mënʒën, kë nʒë wutar baka *ʒatana bajukna pwo baankak akar katim ki Naʒibaʒi.

2

Pñehan Naʒibaʒi

¹ Uko uteek wi nʒi kajunnunʒ uwo pkooʒan nado kañehandër bañaanʒ bti Naʒibaʒi, nakooʒa aʒënk baka, nado kañehana aʒen ñaanʒ andoli uko wi anumiinʒ, nabot nabeeba ʒi iko yi adolonʒ pa baka. ² Dkooʒan nañehandër baʒih na bañaanʒ bti bawoonʒ ʒi pʒih, nʒhilna nwo ʒi bnuura na mnjeeh nʒo kadëman Naʒibaʒi na nʒhaaʒun bti nʒbot nʒo kado iko inwoonʒ itool. ³ Uko wi unuuriinʒ ʒi këʒ ki Naʒibaʒi nabuuran nʒa, abot alila, ⁴ ul anʒalunʒ bañaanʒ bti babuur babot bame manjoonan. ⁵ Naʒibaʒi awo aloolan, kë ñiinʒ aloolan awoonʒ ʒi ptoof pi nul na bañaanʒ: Yetu *Krittu, ⁶ anwulunʒ uleeful bañaanʒ bti bahilna

✧ 2:15 Natanan ʒi Ujuni 3.15.

babuur. Uko mënʒ wi wi Naʒibaʒi adiimanunʒ ʒi wal wi adatonʒ. ⁷ Kë wul, ukaanʒ kë ndatana pwo *nanjañan kado kaʒup kabot kajukan banwoonʒ baanwo bayuday uko wi pfiyaar Yetu Krittu na uko wi manjoonan. Mënʒilan ʒilan, manjoonan mi mi nʒi kaʒupunʒ hënk.

⁸ Hënk di di nʒalunʒ biinʒ bado kañehan ʒi dko di bawohanʒ, badeen iñen ijinʒ du baʒi, bawut udeeb na pʒom. ⁹ Kë baatʒ, dnal bawohara, bawun nʒleef nʒi baka, bawut kaʒotan kadun pʒiiran na pʒu irinku yi uwuuru këme plankara mnko na pñëga maakan, ¹⁰ baʒëpan ʒëp bado kado iko inuura jibi baatʒ banfiyaarunʒ Naʒibaʒi bti bawoonʒ kado. ¹¹ ʒi wal wi pʒukan, baatʒ bawo kayomp, kabot kate bnuura uko wi baktupunʒ. ¹² Mëndinan ñaaʒ ajukan këme aʒih ñiinʒ, awo katiimandër. ¹³ Na manjoonan, *Adam i i Naʒibaʒi aʒakuŋ uteek kë Ewa abaa bi. ¹⁴ Kë mënʒ Adam i i baguurunʒ, ñaaʒ i i baguurunʒ kë ado uko wi Naʒibaʒi aneeananunʒ. ¹⁵ Kë kabuk kaʒë lunʒ kadola abuur✧. Baatʒ babuur woli bataman afiyaar *Krittu, anʒal bañaanʒ abot awo bañaanʒ banwoonʒ bajinʒ piʒ ʒi kadun ki Naʒibaʒi. Bawo kak kawut pdo kala pwinana.

3

Baweek biki banfiyaarunʒ

¹ Bañaanʒ bti bawo kate uʒup wi ʒiki ujoonani : woli ñaanʒ ala ulemp wi pwo naweeek i banfiyaarunʒ, ala pdo uko unwoonʒ unuura. ² Kë naweeek aʒë wo kawo ñaanʒ i bawoonʒ baanhinan pʒup nin uko ulonʒ ʒi a, awo kaniim ñaaʒ aloolan kalinʒ ʒi a, awo kawo ñaanʒ anʒijanunʒ uleeful, ankaanʒ uʒal, kaʒal bañaanʒ, kayeenk baka bnuura, kahinan pʒukan. ³ Aanwo kawo nakuj këme naʒal pʒom, awo kajoob bkow, kawo bnuura na bañaanʒ, kalow itaka. ⁴ Awo kawo ñaanʒ anʒijanunʒ katohul bnuura, kawo

na bapoŋ banktiinkuluŋ, kawo nan-tohi ŋi kadun ki baka. ⁵ Na manjoo-nan, hum di di ŋaaŋ anwoon aan-hinan pŋijan kato hul ahiniin kaŋijan banfiyaaruŋ Naŋibaŋi? ⁶ Aanwo kawo ŋaaŋ aambaan abi bi ŋi pfiyaar kaŋi abi adeeŋ iŋaŋan aŋe duknaana akoba jibi *Untaayi Uweek ukkobiin. ⁷ Awo kawo ŋaaŋ ŋi kadun ki banwoon baanfiyaari, kaŋi awo ŋi mnkow ajot ŋi bŋaaw bi Untaayi Uweek.

Banjaan baŋenk bawee k biki banfiyaaruŋ

⁸ Kē hēnk kak di di banjaan baŋenk bawee k biki banfiyaaruŋ bawoon kawo. Bawo kawo baŋaan bantiinkaniin, bawo kawo baŋool. Baanwo kadaan maakan, baanwo kawo baguurad ŋi uko wi itaka. ⁹ Bawo kamēban bnuura na uŋal ujint iko yi pfiyaar yi Naŋibaŋi adiimanuŋ. ¹⁰ Bawo katen baka duna ji babi bado kadat baka pa bado kaŋenk nawee k i banfiyaaruŋ. Woli bawin kē bawo baŋaan biki bawoon baanhil kaŋup nin uko ulon uwuŋaan ŋi baka babaa dat baka. ¹¹ Kē hēnk kak di di baaŋ bawoon kawo. Bawo kawo baaŋ bantiinkaniin, banwoon baanji bakuutar, banŋijanun ŋleef ŋi baka abot awo baŋool ŋi iko bti yi bajaan bado. ¹² ŋiint anjaan aŋenk nawee k i banfiyaaruŋ awo kaniim ŋaaŋ aloolan kalin ŋi a, kaŋijan babukul na kato hul bnuura. ¹³ Bankdoluŋ bnuura ulemp wi pŋenk bawee k biki banfiyaaruŋ, baŋaan baji bamagan baka, kakuŋ kaliint maakan ŋi pfiyaar pi bafiyaaruŋ Yetu *Krittu.

Uko wi Naŋibaŋi adiimanuŋ

¹⁴ Dpiitu hēnk, aŋe haŋ pbi du iwi ŋi ŋnuur ŋi, ¹⁵ nŋale luŋ ajon ubi, kŋe me jibi baŋaan bawoon kawo ŋi kato ki Naŋibaŋi kanwoon baŋaan banfiyaaruŋ, ul anwoon najeb. Bamēban manjoo-nan jibi pkumel na itap ijaan imēban kato. ¹⁶ Nin ŋaaŋ aanhil kapok kē uko wi Naŋibaŋi adiimanuŋ unwoon uko wi ŋfiyaaruŋ udēmi :

uwina ŋi Krittu ambiin awo ŋaaŋ najēn,
i *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi udiimanuŋ kē awo naŋool,
ul ampēnuŋ awina ŋi kadun ki ŋwanjuŋ,
ul i baŋupuŋ ŋi uko wi nul ŋi kadun ki bawoon baanwo bayuday,
ul i baŋaan biki mboŋ bafiyaaruŋ,
ul andeeŋaniin ŋi mndēm.

4

¹ *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uŋup bnuura aji kē ŋi ŋwal ŋbaaŋŋaani, baŋaan balon baankak aŋiyaar *Krittu, baduka ŋi ŋntoŋ ŋanjaan ŋaguurad kado kaŋaŋ pjukan pi ŋa. ² Pjukan mēnt baŋaan banwoon baguuru akuŋ awo baŋilan bajaan baniinkan pa ŋi utaak, bakaŋ ŋŋal awo wo ji batēr ŋa na pfeeru pjeenk. ³ Baŋaan bukuŋ baji bajukan kē ŋaaŋ aanwo kaniim, aanwo kade iko ilon. Kē Naŋibaŋi aŋe paŋ iko yuŋ mēntēn banfiyaaruŋ abot ame manjoo-nan bahilna bado kade ya wi bakdēmanuluŋ abeeba. ⁴ Na manjoo-nan iko bti yi Naŋibaŋi apaŋuŋ inuura ; ŋēnwo i ppok nin uko ude ulon, ŋwo i kabeeb Naŋibaŋi ŋi iko bti yi ŋkyeenkuŋ. ⁵ Uko wi Naŋibaŋi aŋupuŋ na pŋehan pi nja ŋado iko ide mēnt ijint ŋi kēŋ ki nul.

Pjukan pi Pawulu ajukanuŋ Timote

⁶ Woli ijukan bayitu ŋi Yetu *Krittu uŋup wi, kwo nalemparul nanuura, kdiiman kē ikuŋnaana abot adēm ŋi ŋŋup ŋi pfiyaar, pjukan pi manjoo-nan pi iŋaŋuŋ bnuura. ⁷ Pokan ŋŋup ŋnaaf ŋanwoon ŋaanwo manjoo-nan, ŋēpan ŋēp itaman iŋog Naŋibaŋi. ⁸ Na manjoo-nan ptaman kado kaŋeŋ ŋeŋan uleef panuura, kē ptaman kado kaŋaŋ Naŋibaŋi paŋe nuura pa iko bti ; pawo na kahoŋ ki ubida wi ŋŋa na wi faan. ⁹ Baŋaan bti bawo kate uŋup wi, ŋiki ujoonani. ¹⁰ ŋtaman keeri ŋlemp ŋbot ŋgutan pa pŋog Naŋibaŋi wi ŋŋuun mnhaŋ mi nun ŋi a, ul anwoon najeb, akuŋ awo nabuuran baŋaan bti banfiyaaruŋ Krittu.

¹¹ Uŋup wi, wi wi iwoon kado kajukan kabot kaŋu baŋaan bti bado

kaşaş wa. ¹² Nin ñaañ alon awutan kabeehu ũiki ihoji, k  bŕup bi nu, mnwo mi nu, uñal wi nu, pfiyaar pi nu na pjint uhaaş pi nu ñaş  wo kado banfiyaaruñ bado kado ji iwi. ¹³ Ji ndo kabi, tamaan ũi pleyiir *Ulibra wi Naşibaŕi ũi kadun ki banfiyaaruñ, ũi pŕup baka uŕup wi Naşibaŕi na ũi pjukan baka. ¹⁴ Wutan kadaayanaan uŕen wi *Uhaaş wi Naşibaŕi uŕuun ũi iwi, wal wi uŕ pnun ũi bantohi k  bapafu iñen aş  ũiini. ¹⁵ Ŧuun kabaŕ ũi iko m nt, ulemp wi nu uhilna uya kadun, uwinana ũi bañaan bŕi. ¹⁶ Tamaan ido kalipara ũi mnwo mi nu na ũi pjukan pi nu, m baan iliint ; idole hañ kbuuran uleefu na bañaan banktiinkiiñ.

5

Mnwo mi Timote ũi kadun ki banfiyaaruñ

¹ Wutan nin kal bar na ñiint naŕaf, ŕ p n ŕ p iŕiini na a jibi ijaan kŕiini na şaaş, iŕiini na baŕaşa jibi ijaan kŕiini na baŕa'u. ² M baan baaŕ baŕaf jibi im banuñ naan, ibot im ban baaŕ banhojuñ ji baŕa'u na uhaaş ujint.

Baaŕ bayoŕ

³ M baan bnuura baaŕ bayoŕ, dji banwoon baanka baŕ nk. ⁴ K  woli ñaaŕ nayoŕ abuk k me ababnŕ n, babukul m nt k me bababul bawo kadiiman pfiyaar pi baka du katoh ki baka duna wi baklukuñ bajug baka uko wi baŕ nkuñ baka. Uko m nt uliluñ Naşibaŕi. ⁵ K  ñaaŕ anwoon aanwo na nin ñaañ alon ankndoon kaŕ nka, uñ m ntan aji ũu mnhaŕ mi nul ũi Naşibaŕi, kañehan kabot kakooŕa utejan na pnak. ⁶ K  ñaaŕ nayoŕ anşaan ahokan iko yi umundu, awo ñaañ ankeŕuñ ; aji wo najeb ũi bdig h nk kaş  do bi keŕa keŕ du uhaaş. ⁷ Leşaan bañaan kak uko wañ bawutna kawo baankŕup nin buŕaan blon ũi baka. ⁸ K  ñaañ aşale wo aando ji ŕ nk bayiŕul, ajunna biki katohul, adek Yetu *Krittu kafet; awuŕ apel ñaañ anwoon aanfiyaar Krittu.

⁹ Woli ñaaŕ anjal ppiitan katim kawo ũi pntuk pi baaŕ bayoŕ, awo i kaka ñşubal iñeen paaj kapaf, kawo ñaaŕ ambiin aliñ ũi bniimul ; ¹⁰ awo kawo ñaaŕ ammeŕaniin ũi pdo bnuura : akuş babukul bnuura, aŕijan bayaanŕ bnuura, añow ihoŕ yi bañaan banwoon biki Naşibaŕi*, aŕ nk bajuuk, ado iko inuura bŕi. ¹¹ K  baaŕ bayoŕ banhumuñ, wutan kapiitan baka ũi pntuk pi baaŕ bayoŕ ũiki woli uñal wi piint udo baka k  balow *Krittu, bakak kañal pniima. ¹² Wal m nt baji baduknaana ũiki bagar h nk uko wi bahoñuñ Krittu. ¹³ K  h nk, wi bawoon baanka uko udo, baji bañaay na itoh, kapaf ŕuñ pwaan uko udo puñ bŕup btum na bkuutar, kaŕiiniyaan iko inwoon iinwo kado kaŕiiniyaan. ¹⁴ Ukaan keeri k  nhokan baaŕ bayoŕ banhumuñ baaniimaa, babuk bawo na itoh yi baka, başoorad nja bawutna kaŕup buŕaan ũi nja. ¹⁵ Balon ũi baka bado bi jot jot aŕaş *Fatana. ¹⁶ Ñaaŕ anfiyaaruñ andoli anwoon na baaŕ bayoŕ du katohul awo kaŕ nk baka, aanwo kawut pntuk pi banfiyaaruñ pawo i pdo kaŕ nk baka. H nk di di pajaan pahil pŕ nk banwoon baanka ñaañ.

Bantohi

¹⁷ Bantohi bankŕoñuñ bnuura banfiyaaruñ, kajunna banjaan balemp ũi pŕup uŕup wi Naşibaŕi na banjaan bajukan wa, baŕaan na pyeenk baluk bweek. ¹⁸ Na manjoonan, upiitana ũi *Ulibra wi Naşibaŕi aji : « *Iinwo kaneenan uwit unklempariin pfeer wal wi kakit kabanuñ* »* akak aji : « *Nalemp awo kaluka uj nk wi nul**. » ¹⁹ Wutan kadinan nin batapar nantohi ankŕoñuñ banfiyaaruñ bŕup b  m nt bañaan bat b k me bawajanŕ babiin aŕup. ²⁰ Woli ajubani, ŕiiniin na a ũi kadun ki banfiyaaruñ bŕi, bantohi bandukiin bahilna baten.

²¹ Dkooŕu ũi kadun ki Naşibaŕi na ki Yetu *Krittu na ki ŕwanjut ŕandataniin

* **5:10** Pñow ihoŕ yi bayaanŕ banfiyaaruñ:Ŧfa du Iŕayel pñow ihoŕ yi nayaanŕ paji padiiman k  ñaañ ad mana. * **5:18** Pleşan 25.4. * **5:18** Luk 10.7.

ido kaṭaş iko yi njakiin yi na uşal unwoon utool, wutan kapaṭşer ti iko bti yi ikdolun. ²² Wutan kataran nin ti ppaf ñaan iñen kawula pşih kaṭi ibi ineej ti pjuban pi ñaan alon. Wutan kaṭopan uleefu.

²³ Ṭañaan pdo kadaan meel ṭañ, jaan kdaan ubiñu untiinku pa kayiñu kanjaan kaṭum pnooranu.

²⁴ Pjuban pi bañaan balon paji pabi winana winana ji babi bado kawayeş baka ; ke pi balon paşē ji paṭo kajon kabaa winana. ²⁵ Kē hēnk di di iko inuura yi bañaan bajaan bado ijaan iwinana, ilon inwoon iinwinanaa iji ilun kawinana.

6

Pjukan ti uko wi balempar bañaan

¹ Bañaan bti banwoon balempar bañaan bawo kamēban biki baklemparun kado katiink baka bnuura. Hēnk baankdo nin uko ulon uwuṭaan wi bañaan baktijanun katokna katim ki Naşibaṭi na pjukan pi nun. ² Kē banşaan alempar bañaan banfiyaarun *Krittu, bawutan kaşal kaji babeeh baka tiki bawo bayiṭ baka ti Krittu. Bawo kaṭēp ṭēp kado kalemper baka bnuura tiki bañaan biki Naşibaṭi anjalun biki baklemparun hēnk.

Bajukan baṭilan

³ Iko mēnt bti yi yi iwoon kado kajukan kabot kaṭu banfiyaarun pdo. Woli ñaan alon ajukan iko ilon impaṭi awo aankṭaş nṭup nnuura ni Yetu *Krittu Ajugun na pjukan pantaanun na pñogan bañaan du Naşibaṭi, ⁴ awo nahomp naweek, aamme me nin uko ulon, atam bṭup, na pñomna uko wi nṭup njakuñ. Ṭun duñ mēnt di di pñeebar iko, na pñom na bkuutar na pşalad bañaan buṭaan ijaan ipēnna, ⁵ yul na blaṭar banwoon baankba. Bañaan banwoon ti blaṭar mēnt batoka nşal, baankak ame manjoonan, wi başalun aji plempar Naşibaṭi pawo uko ukaani itaka. ⁶ Na manjoonan plempar Naşibaṭi paji pawul ñaan iko inuura itum woli alin ti uko wi akaan.

⁷ We wi nṭijun wi nbukiin ba? Nin uko ulon. Kē we wi nhiniin kayaanaan ba? Nin uko ulon. ⁸ Kē hēnk keeri di nwoon kakēşan woli nka uko ude na uwohara. ⁹ Kē banşaan anjal pyok, baji bajot ti kaguuru, kawo ti bṭaaw, kaşē neej ti iko ipēn iṭop itum injaan ido ñaan atoka kakuṭ kaneem. ¹⁰ Na manjoonan pñal itaka pajaan paṭij iko iwuṭaan bti ; bañaan balon banjalun itaka badek Naşibaṭi kafēṭ aşē yewlēn nleef ni baka na nnoor nantumun maakan.

Pjukan pa Timote

¹¹ Kē iwi, inşaan awo i Naşibaṭi, lowan iko mēnt bti, iwo kado kala pwo natool, pdo iko inklilun Naşibaṭi, pfiyaara, pñal bañaan, phil kamiir na pjoob bkow. ¹² Gutaan ugut unuura unwoon pmēban pfiyaar pi nfiyaarun *Krittu aliint, işē iyeenk ubida wi mnto unkaan kē idu'anaa wi iṭupun aji ifiyaar Krittu kē bañaan batum bammaari. ¹³ Ṭi kadun ki Naşibaṭi anwulun bañaan na nko uhefēnt na ki Yetu *Krittu anṭupun manjoonan wal wi awoon ti kadun ki *Pont Pilat dkooṭu ¹⁴ ido iko yi nṭuun pdo yi. Wutan kapēnan nin uko ulon da, uwut kaka nin bṭup te wal wi Ajugun Yetu Krittu aklun kapēn kawinana. ¹⁵ Naşibaṭi akdolun Krittu awinana ti wal wi adaturun ; ul annurandēnun bnuura, anwoon naşih aloolan ṭañ, anwoon Naşih *Andēmun Maakan. ¹⁶ Ul ṭañ awoon aankkeṭ, afēṭ du bjeehi bi nin ñaan awoon aanhil pban, ul i i nin ñaan awoon aambaan kawina kēme kahil pwin. Ul awoon na mndēm na mnhina te mnto! Uwo han!

¹⁷ Hēnkun, jakan na bayok biki umundu wi, bawut kadeen iganān, bawut kaṭu mnhaṭ mi baka ti pyok panjaan paba, baṭēpēn ṭēp baṭu ma ti Naşibaṭi anjaan aṭen nja iko bti kaṭuman nşē wo bnuura. ¹⁸ Badoon kado bnuura, pyok pi baka pawoon pdo bnuura ; bawoon bañaan banjaan baṭen, banjaan banjal pfaaşiir uko wi bakaan. ¹⁹ Woli bado han, baji

baŋonkrën pyok p̄tum pa faan kahilna kaluŋ kaka ubida wi manjoonan.

²⁰ Iwi Timote, hankan bnuura uko wi Naŋibaŋi awuliin. Lowan n̄ŋup n̄anwoon̄ n̄aanka udooni akuŋ awo n̄aanlil Naŋibaŋi, na blaŋar ŋi uko wi banjakun̄ aji uko wi baktupun̄ uwo kame aŋë ŋilan ŋilan. ²¹ Bañaan̄ banfiyaaruŋ n̄ŋilan m̄enŋ baduk p̄taŋ bgah bi Yetu. Dñehan Naŋibaŋi awulan, an b̄ti bnuura bi nul!

Uṭup utēbantēn wi Pawulu apiitun Timote

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta katēbantēn ki Pawulu apiitun Timote. Apiit ka wi awoon ukalabuṣ du Rom. Banohul bti baṭi wal mēnt aduka. Luk ṭaṅ anwoon napiinṭan awoon aanduka. Pawulu awin kē uko ubaa, pkeṭ ṭaṅ padukiin. Uko mēnt ukaaṅ kē apiit Timote kaṭaṅa ṭiki ajeja kē awo ji abukul na manjoonan. Kakaarta ki Pawulu apiitun ki kawoon kabaaṅṣaani ki apiitun. Apiita ṭi kakaarta ki aji na a amēban ji a aliint ṭi pfiyaar. Akak ajaka ataman ṭi pṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittū woli badoo hajana. Aji na a alipara pjukan panwoon paanwo Uṭup Ulil Unuura. Pawulu akak aṭup ṭi ka aji ul ṭi uleeful agutan ugut unwoon unuura, kē awo kaya hēnkuṅ du Ajugun Yetu Krittū. Aṭup aji ṅaaṅ anfiyaarun Krittū andoli awo kado ji a.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pawulu aṭaṅ Timote (1.3-18)
3. Hum di di ṅaaṅ ajaan awo nan-goli nanuura i Krittū (2.1-26)
4. Hum di di baṅaaṅ bajēn bakluṅ kawo ṭi ṅnuur ṅbaaṅṣaani (3.1-9)
5. Pmēban kaliint ṭi pfiyaar (3.10-4.8)
6. Pṭaṅ pbaaṅṣaani na pwul mboṣ (4.9-22)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aṅaluṅ nwo nanjaṅan i Yetu *Krittū, aṭu'ēn ndo kaṭup uko wi ubida unwoonun ṭi Yetu Krittū wi ahoṅun, ² dpiitiin, iwi Timote abuk naan i nṅaluṅ. Dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulu bnuura na mṅaga babot bajoobṭēnu uhaaṣ.

Pawulu atēṅṭēn Timote

✧ 1:4 Natenan ṭi Ulemp 20.37.

³ Dbeeb maakan Naṣibaṭi i nji kadēmanun jibi bateem naan babiin adēmana na uṣal ujinṭ. Dji kaduka ṭi pṅehana utejan na pnak, kaṣē leṣu. ⁴ Dleṣ mnkuul mi nu*, aji kaṅal maakan kawinu kahilna kaṭum na mnlilan. ⁵ Dkak aji kaleṣ pfiyaar pi nu panjoonanun. Pfiyaar mēnt pi pi bi Lowit ateemu ṅaaṅ na Ēnit naan babiin awoonaan uteek, dfiyaar bnuura kē pawohaṅ ṭi iwi. ⁶ Ukaaṅ kē nji kaleṣanu, iṭij bnuura uṭen wi Naṣibaṭi awuliin wi mpafiin iṅen. ⁷ Na manjoonan Naṣibaṭi aanwul nja uhaaṣ wi blal, aṭep ṭep awul nja uhaaṣ wi mntēn, wi bṅalad na wi pṭoorandēr. ⁸ Wutan keeri kakowa pṭiiniyaan uko wi Ajugun, wutan kakowara nji nwoon nakalabuṣ pa ul ; hajan na nji pa *Uṭup Ulil Unuura, mnhina mi Naṣibaṭi manṣē mando kaṭēnku. ⁹ Naṣibaṭi abuurun nja abot adu nja ṅwo biki nul. Kē uko mēnt uṣē wo uunwoona ṭi udo wi nja, uwoona ṭi mṅaga mi Naṣibaṭi aṭepnuṅ ṭi Yetu *Krittū awul nja. Ado bi ṣala ṣal undiimaan ji abi ado kapaṣ umundu aji aṅaga nja, ¹⁰ mnṅaga mēntēn mampēn awinana hēnkuṅ ṭi ubi wi Yetu Krittū nabuuran nja. Ul awatun pkeṭ abot aṭepna ṭi Uṭup Ulil Unuura adiiman ubida wi mṅto. ¹¹ Naṣibaṭi aṭu'ēn kē nwo nanjaṅan anjaan aṭup kabot kajukan Uṭup Ulil Unuura. ¹² Uko waṅ ukaaṅ kē nji kahaj hēnk, aṣē wo mēnkkowa ṭiki dme bnuura Yetu Krittū i nfiyaarun abot ame kē ahina kaṭijan bnuura uko wi ahankanaanun te unuur uweek wi aklun kabi. ¹³ Doon kaṭaṣ bnuura ṅṭup ṅnuura ṅi itiinknuṅ ṭi nji, mēbaan ṅa na pfiyaar na uṅal yi nyeenkuṅ ṭi Yetu Krittū. ¹⁴ Ṭijaan bnuura uko unuura wi ahankaniin, wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unwoon ṭi nja ukṭēnkiin iṭijan.

¹⁵ Jibi imeen, baṅaaṅ bti biki utaak wi Atiya bawutanaan, Figel na Her-mogen bawo ṭi bukun mēntan.

¹⁶ Dṅehan Ajugun aṅaga biki ka-toh ki Onetifor ṭiki atēṅṭēnaan ṅyaaṣ

ņtūm abot awo aankowaa wi batuhnun. ¹⁷ Wi abanun du Rom, aṭep ṭep ataman ṭi pla'en te adoo awinēn. ¹⁸ Dñehan Ajugun añagi'a ṭi unuur ubaañsaani. Ime kak bnuura jibi aṭēnknuṭ wi ṅwoon du Efet.

2

Mnhaj mi nalempar Krittu

¹ Kē iwi abuk naan, tamaan ijejna mntēṅ mi nu ṭi bnuura bi Yetu *Krittu akwuliin. ² Itiink uko wi njukanun ṭi kadun ki bañaan batum, kaan ijukan wa bañaan biki bahaṭun, banhilun kajukan wa kak bandukiin.

³ Hajan na nji ji nangoli nanuura i Yetu *Krittu. ⁴ Nin ñaan alon anwoon ṭi pngoli aanji nooran uleef na iko yi bañaan banwoon baanwo bangoli woli aṅal kalempar bnuura naweekul. ⁵ Kē hēnk kak di di uwoon ṭi pṭi, ñaan aanji yeenk katum woli aanṭi jibi bajakuṅ. ⁶ Kē hēnk kak di di najaar anlempun bnuura ajaan aka na pyeenk kafah kateek ki uko wi akituṅ. ⁷ Ṣalan bnuura uko wi nji ṅṭupiin, Ajugun aṭēnku ika uṣal umeeni iko bti.

⁸ Leṣan Yetu *Krittu annaṭiin ṭi pkeṭ, ampēnnun ṭi pntaali pi *Dayiṭ naṣih ; *Uṭup Ulil Unuura mēntṅ wi wi nji kaṭupun bañaan. ⁹ Wul ukaan kē nji kaḥaj adoo tanana ji nado buṭaan. Kē uṭup wi Naṣibaṭi uṣe wo uuntananaa. ¹⁰ Ukaan kē nji kamiir iko bti pa bañaan bandataniin bahilna bayeenk mbuur mi Yetu Krittu akwulun baka na mndēm te mnṭo. ¹¹ Bañaan bti bawo kate uṭup wi, ṭiki ujoonani :
Wi ṅkeṭun na *Krittu, ṅluṅ kaka ubida na a.

¹² Woli ṅmēban aliint, ṅluṅ kaṣih na a. Woli ṅpoka, ul kak alun kapok nja.

¹³ Woli ṅdeka kafet, aji wohā na nja kamēban nja, aanhil kalaṭ uleeful.

Pgut na bajukan baṭilan

¹⁴ Wutan kaṭañan pdo kaleṣan bañaan iko yi, kaṭup ṭi kadun ki Naṣibaṭi kē bawo kawut pṅom pwaan udooni ṭi uko wi ṅṭup ṅajakun, panjaan paneeman ṭañ banjaan

batiink pa. ¹⁵ Tamaan inaṭ ṭi kadun ki Naṣibaṭi ji ñaan anlempun bnuura, nalemp anwoon aankowaa, ankjukanun bnuura uṭup wi manjoonan. ¹⁶ Kē ṅṭup ṅanwoon ṅaanka udooni, ṅanwoon ṅaanlil Naṣibaṭi, lowan ṅa. Banwoon ṭi ṅa baji balowa low Naṣibaṭi pya. ¹⁷ ṅṭup ṅi baka ṅaji ṅatoka tok pya jibi ujad ujaan udēma dēm pya. Himene na Filet bawo ṭi bukuṅ mēntan : ¹⁸ bapok manjoonan wi baṭupun aji Naṣibaṭi ado bi naṭan bañaan ṭi pkeṭ, apēnan hēnk bañaan balon ṭi pfiyaar pi bafiyaaruṅ. ¹⁹ Kē uṭup wi Naṣibaṭi uṣe naṭ aliint ji plaak pi bajaan baniwna, kē bapiit ṭi plaak mēntṅ aji : « Ajugun ame bañaan banwoon biki nul » akak aji : « Ñaan anjakuṅ aji awo i Ajugun awo kadek kafet iko inwoon iinwo itool. »

²⁰ ṭi katoḥ kaweeḥ uunji uka ṭañ iko ideeni na idaani yi uwuuru kēme yi untaam, uji uka yi babomanaani imul na yi ufuuṣ ; ilon iji iwo yi bayaanṭ, ilon kawo pa iko yi ṅnuur bti. ²¹ Woli ñaan apēn ṭi iko iṭop yi ṅṭiiniyaanuṅ aji wo ji iko yi uwuuru kēme untaam. Ayiman pa Ajugun, aji lempara bnuura, ahinan pdo iko inuura bti.

²² Lowan unoh wi kpoṭ itaman ido kala pwo natool, pfiyaar, uṅal na pwo bnuura na bañaan. Doon iko mēntṅ na bañaan banjaan badēman Ajugun na uhaaṣ ujint. ²³ Pēnan ṭi blaṭar banwaanun udooni, ime kē baji baṭij pṅom. ²⁴ Kē ñaan anṣaan awo nalempar Ajugun aṣe wo kalow pṅom, awo kaṭep ṭep kaṅal bañaan, kaḥil pjukan, kaḥil kamiir. ²⁵ Awo kaṭiini na banklaṭulun na ṅṭup ṅnuura kaḥaṭ kē ulome Naṣibaṭi aṭen baka baṭelēṣ ṅhaaṣ ṅi baka, ado baka bame manjoonan. ²⁶ Bakak wal mēntṅ na ṅṣal ṅi baka kapēn ṭi bṭaaw bi *Untaayi Uweek umobun baka, kē bawo ṭi pdo uko wi unaluṅ.

3

Nnuur ṅbaañsaani

1 Dɲal ime kē ɲi ɲnuur ɲbaañsaani, ɲwal ɲtam ɲaluɲ kabi. 2 Bañaan balon baluɲ kado kaşal ikow yi baka ɲaɲ, kaŋal itaka, kawo bahomp, kadēman ɲleef ɲi baka, kakar katim ki Naşibaɲi, kapok ptiink bajug baka, kapok pleş baka, kabeeh iko yi Naşibaɲi. 3 Baluɲ kadēnēt ɲhaaş, kawo baankñaga, kakuutar, kawo baankhil ptoorandēr, kaŋoonk, kabot kapok uko unuura. 4 Bañaan mēnt baluɲ kado kaguurad, kamēnaɲ, kawo bahomp baweeɲ, kaŋal unoh kapel pɲal Naşibaɲi. 5 Baji bawo ɲi bdig ji bañaan banñogun Naşibaɲi kaşē poka du meet. Lowan bañaan mēnt. 6 Balon ɲi baka baji baneɲ du itoh kaguur baat banwişun ɲşal, bantumuɲ ipekadu, kē iko itum yi ɲleef ɲi baka ɲaŋaluɲ ikton baka. 7 Baat mēntan baji bawo ɲi pjuk kaşē wo baanji bahil nin pme manjoonan. 8 Jibi Yanet na Yambret* babiin alaɲ ɲfa Moyit, hēnk di di bañaan mēnt bakluɲ kalaɲ manjoonan. Bawo bañaan biki ɲşal ɲaɲopun, bawo bañaan banwoon baanhil kafiyaar Yetu *Krittu. 9 Kē başē wo baanhil kaya kadun ɲi kaguuru, ɲiki bpēn bi baka baluɲ kawinana ɲi kadun ki bañaan bti jibi bi Yanet na Yambret babiin awinana.

Bnuura bi Ulibra wi Naşibaɲi

10 Kē iwi, iwin bnuura pjukan pi naan, ame jibi nwoon, iko yi ɲŋaluɲ pdo, jibi nfiyaaruɲ *Krittu, iwin kē dmiir, dɲal bañaan akuɲ amēban alint. 11 Ikak awin wi bañaan banooranaanun, ahajanaan du Antiyoka, na Ikoniyom na Littra*. Mn-haj mnhoɲ mi mi bawoon baanhajanaan da? Kē Ajugun aşē pēnanaan ɲi ma bti. 12 Kē ŋaan andoli anŋaluɲ ptaş Yetu *Krittu, baluɲ kahajana. 13 Kē banşaan awo bañaan baɲot na banjaan baŋilan, babi kaduka duka ɲi pdo buŋaan, kawo ɲi pguur bañaan kabot kaguur ɲleef ɲi baka.

14 Kē iwi, uko wi ijukuɲ abot adinan aji ujoonani mēbaan ɲi wa, wi imeeɲ ŋaan anjukaniin wa. 15 Wi iwoon napot te hēnkun ijuk ame *Ulibra wi Naşibaɲi, wul uhiniin kawulu uşal untuɲa unktijiin ibuur wi ifiyaaruɲ Yetu *Krittu. 16 Iko bti impiitun ɲi Ulibra wi Naşibaɲi iwoona du a. Inuura pa pjukan nja uko unwoon manjoonan, kaŋan nja, kadi-iman nja bgah wal wi ɲdolun buŋaan, kajukan nja pwo batool. 17 Hēnk di di ŋaan anwoon i Naşibaɲi akyeenkun ɲi uhaaşul iko bti yi anumiin kadolna iko bti inwoon inuura.

4

Iko ilon kakyi Timote awoon i kado kado

1 Yetu *Krittu alun kawinana ji naşih kawayēş bajeb na banketuɲ, alun kabi kaşih. Ukaan kē nji kakooɲu ɲi kadun ki Naşibaɲi na ki Krittu mēnt; 2 ɲupan bañaan uɲup wi Naşibaɲi, baŋale pte wa kēme woli baanŋali ktamanaara taman. ɲiiniin na bandolun buŋaan ibot inoman na banjubanuɲ, tēntēnan bañaan ɲi pdo bnuura, doon uko mēnt na kamiir kaweeɲ pa pjukan baka. 3 Na manjoonan wal ubi wi bañaan bawoon baankak atiink pjukan pnuura, bado kaşaş iko yi ɲleef ɲi baka ɲaŋaluɲ, kawo na bajukan batum bankɲupuɲ baka uko wi baŋaluɲ ptiink ɲaɲ. 4 Baankak aŋal ptiink manjoonan, babaa ɲēp ɲēp katiink iko inwoon iinwo manjoonan. 5 Iwi kē işē wo i kaŋoorandēr ɲi iko bti yi ikdolun, jaan kmiir ɲi wal wi mn-haj, tamaan ido kaşup *Uɲup Ulil Unuura, ido kado ulemp wi nu jibi uwoon kadolana bti.

6 Kē nji, bado bi tulēn jibi bajaan batul poot pi pgur, wal wi naan wi pkeɲ udo bi kaban ban. 7 Dgutan ugut unuura, dba pti, dmēban ɲi pfiyaar pi nfiyaaruɲ Yetu *Krittu. 8 Uko unduki'aanuɲ hēnkun uwoon pyeenk utepi wi ŋaan natool ajaan afuuta.

* 3:8 Yanet na Yambret: Balon başal kē bañaan mēnt bawo bado dayaamu biki Ejiptu : Natenan ɲi Ppēn 7.11, 22 na 9.11. * 3:11 Natenan ɲi Ulemp 13.14-52; na ɲi 14.1-20.

Utepi mēnt, Ajugun, nawayēs natool akluṅ kawulēn wa ṭi unuur wi akluṅ kawayēs bañaan. Kē mēnt nji aloolan ṭaṅ kayeenkuṅ wa, bañaan bti banṅaluluṅ ayoonk ubi wi nul bayeenk wa.

Iko yi Pawulu aṅaluṅ bañaan bado

⁹ Faraan ibi du nji, ¹⁰ ṭiki Demat ṭi pṅal iko yi umundu wi, adukēn aya Tetalonika, kē Kreṣent aya Galatiya, Titut kē aya Dalmatiya. ¹¹ Luk ṭaṅ adukiin na nji. Dolan Markut abi na iwi ṭiki dnumi'a maakan ṭi ulemp wi naan ṭi. ¹² Dyil Tişik du Efet. ¹³ Woli iluṅ abi, ktijēn bayeti bi naan bi ndukuṅ du uko Karput du Trowat, na ṅlibra, iṣē iwut nin kaṭilma ṅi babo-manaanuṅ injan. ¹⁴ Alektandēr naṭak adolēn buṭaan maakan ; Ajugun aluṅ kaluka ulemp mēnt. ¹⁵ Lipariin iwi ṭi uleefu, ṭiki abi pok maakan uṭup wi ṅkjukanuṅ.

¹⁶ Byaaṣ bteek bi bakwayṣaanuṅ, nin alon aambi bi aṭok na nji, badukēn bukal bti. Dñehan Naṣibaṭi awut kafēn baka uko mēnt! ¹⁷ Kē Ajugun aṣē wo ṭi kafet naan awulēn mnhina mi pṭup uṭup wi nul bti, bañaan banwoon baanwo bayuday bti bahilna batiink wa. Kē hēnk di di abuuranaanuṅ ṭi pkeṭ. ¹⁸ Ajugun aluṅ kabuuranaan ṭi iko iwuṭaan bti yi banṅaluṅ pdolēn, kaṅooṭēn bnuura du pṣih pi nul du baṭi. Mndēm manwo ṭi a te mnṭo. Uwo haṅ.

Pwul mboṣ pbaañsaani

¹⁹ Wulaan bi *Pritiliya na Akila mboṣ, na biki katoh ki Onetifor.

²⁰ Erattut aduka du ubeeka wi Korint, kē nduk Trofim du ubeeka wi Milet ṭiki amaaki.

²¹ Tamaan ibi ji ujonṭ ubi udo kajun. Ewubulut awulu mboṣ, na Pudeent na Linut na Klodiya na banfiyaaruṅ bti.

²² Dñehan Ajugun awo na iwi, dñehan awulan an bti bnuura bi nul!

Uṭup wi Pawulu apiitun Tit

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun Tit. Tit mēnt̄ aanwo nayu-day aṣē bi kak afiyaar Kritt̄u aji gakandēr na Pawulu. Pawulu apiita kakaarta kē kaṭēnka du Kret di abiin aduka, aji ado katen ulemp wi pntuk pi banfiyaarun Kritt̄u panwoon da. Kakaarta ki kaṭiiniyaan iko iwajanṭ inknooranun Pawulu ṭi pntuk mēnt̄. Uteek uwo kē Pawulu aleṣan Tit jibi ṅaan i baṭuun ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun awoon kawo. Apiit aṭup uko wan, ṭiki awin mnwo mnwuṭaan mi baṅaan batum ṭi biki Kret bawoonaanun. Utēbantēn uwoon kē akak aṭup Tit ajukan baṅaan biki da mnwo mi kawuun kandoli kawoon kawoonaan. Bantohi biinṭ na bantohi baat̄ (banwoon kak kajukan baat̄ banwoonun bampoṭi), baṭaṣa na bajuuk ṭi ulemp. Abaaṅṣaan aṭup Tit jibi ṅaan anfiyaarun Kritt̄u awoon kawo. Awo kawo ṅaan anwoon aanji ṅal pla bṭup, kado pnoh na baṅaan kalow bkujar, pn̄om, bpaṭṣēr ṭi pntuk pi banfiyaarun.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ na pñehan Naṣibaṭi (1.1-4)
2. Pṭan banwoon ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun (1.5-16)
3. Pṭan banfiyaarun Kritt̄u (2.1–3.11)
4. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (2.1–3.15)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, nwoon nalempar Naṣibaṭi, dpiitiin iwi Tit, dwo kak *nanjaṅani i Yetu *Kritt̄u kahilna kaṭup uṭup unṭaanun na pfiyaar pi biki Naṣibaṭi adatuṅ na kame kanjoonun kanjaan kaṭij baṅaan baṅog Naṣibaṭi. ² Mnhaṭ mi ubida wi mnṭo manwoona ṭi iko mēnt̄. Ubida mēnt̄, Naṣibaṭi anwoon aanji ṭilan ahoṅun wa undiimaan wi apaṣun umundu.

³ ṭi wal wi adatuṅ, Naṣibaṭi nabuuran nja awul uṭup wi nul aji nṭup wa baṅaan. ⁴ Dpiitu, iwi abuk naan na manjoonan ṭi Yetu Kritt̄u i ṅfiyaarun nja bti. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Kritt̄u ambuuranun nja bawulu bnuura babot bajoobṭēnu uhaaṣ.

Ulemp wi Tit du Kret

⁵ Kē nṣē duku du Kret ihilna ibaaṅṣ ulemp undukiin, idat baṅaan bankwoon bantohi biki banfiyaarun ṭi ṅbeeka bti jibi njakiin ido. ⁶ Nantohi i banfiyaarun awo i kawo ṅaan i nin alon awoon aanka uko uṭup ṭi a, awo kaniim ṅaaṭ aloolan kalin ṭi a, babukul bawo kafiyaar Yetu *Kritt̄u, baanwo kawo ṭi iko iwuṭaan abot awo kado kate. ⁷ Na manjoonan naweek i banfiyaarun awo namali i Naṣibaṭi ukaan kē awo i kawo ṅaan i nin alon awoon aanka uko uṭup ṭi a, aanwo kawo nahomp, kēme natar udeeb, nakuj, naṅal ugut, aanwo kawo naguрад ṭi uko wi itaka. ⁸ Kē aṣē wo i kaṭēp ṭēp kawo ṅaan anjaan ayeenk baṅaan bnuura, anṅaluṅ pdo bnuura, aka uṣal, awo natool, aṭaṣ Naṣibaṭi, abot aṭijan uleeful. ⁹ Awo kamēban uṭup unjoonanun wi Naṣibaṭi jibi bajukanun wa kahilna kado kaṭan baṅaan na pjukan pn̄uura, kabot kadiiman banklaṭun uṭup mēnt̄ kē baanfaṅi.

¹⁰ Na manjoonan, batum ṭi baṅaan biki Kret baanji bate, aṭum bṭup abot aji baguurad. Bayuday banjakuṅ aji baṅaan bawo i kawala katēmp bawoonun haṅ. ¹¹ Iwo i kado baka badēt itum! Baji batok ṅṣal ṅi itoh ipēb wi bajaan bajukan baka iko inwoon iinwoo kado kajukan. ¹² Uka ṅiint̄ alon i Kret, najukan naweek, andoon aji : « Biki Kret bawo baṭilan baweek, baṅot ji ṅko ṅi uṭeeh, awo bapēra banfeerun. » ¹³ Uko wi aṭupun ujoonani, ukaan kē iwo kaṅoman na baka bnuura bahilna baliint̄ ṭi pfiyaar, ¹⁴ bawut kaṭaṣ ṅṭup ṅanwoon ṅaanwo manjoonan ṅi bayuday balon na iko yi baṅaan bandekuṅ manjoonan kafet̄ bajakuṅ aji baṅaan bawo

i kado. ¹⁵ Iko bti iji iwo ijint̄ ʒi kadun ki Naʒibaʒi pa bañaan̄ banwoon̄ bajint̄, kē nin uko ulon̄ uʒē wo uunji uwo ujint̄ pa banʒopun̄ banwoon̄ baan̄jal pfiyaar. Nʒal na n̄haaʒ n̄i baka n̄aʒopi. ¹⁶ Baji baji bameen̄ Naʒibaʒi kaʒē diiman̄ ʒi mnwo mi baka kē bapoka : bawo bañaan̄ banjaan̄ bado iko inʒopun̄ maakan, banwoon̄ baanji bate, banwoon̄ baanhil pdo nin uko ulon̄ unuura.

2

Hum di Tit awoon̄ kado kajukan?

¹ Kē iwi Tit, iʒē wo kajukan uko untaan̄un̄ na pjukan pnuura. ² ʒiiniin na baʒaf iji na baka bawo kaʒijan̄ n̄leef n̄i baka, kawo bañaan̄ bantiinkaniin̄, bankaan̄ n̄ʒal, bawo kamēban kalint̄ ʒi pfiyaar Yetu, ʒi p̄jal bañaan̄ na ʒi kamiir. ³ ʒiiniin kak na baat̄ baweek iji na baka, mnwo mi baka manwo kalil Naʒibaʒi, bawo kalow bkuutar, kawut p̄jotan poot kadun, kaʒē kado kajukan iko inwoon̄ inuura. ⁴ Woli bado han̄, bajukan baat̄ banhojun̄ p̄jal bayin baka na babuk baka, ⁵ pwo na n̄ʒal, p̄jint̄ n̄haaʒ, pdo kalemp̄ ʒi itoh yi baka, p̄jooob ikow, p̄tiink bayin baka, bañaan̄ bawutna kalaʒ uʒup wi Naʒibaʒi. ⁶ Kē hēnk kak di di n̄jalun̄ iʒiini na baʒaʒa iji na baka baʒoorandēr. ⁷ Kē iwi ʒi uleefu iʒē wo kado kado bnuura ʒi iko bti batenna ʒi iwi. Doon kajukan na uhaaʒ ujint̄, pjukan pankndoon̄ bañaan̄ bado katiinku. ⁸ Nʒup n̄i nu n̄awo i kawo n̄tool, n̄i nin n̄aan̄ awoon̄ aankhil plaʒ, banklaʒiin̄ bahilna bakowa, bawo baankka nin uko uwuʒaan̄ uʒup ʒi nja. ⁹ Jakan na balempar bañaan̄ bado katiink biki baklemparun̄ ʒi iko bti, bado kalemp̄ bnuura bawut kado kalaʒ baka. ¹⁰ Baanwo kado kakiiij baka, bawo kawo bañaan̄ biki bafiyaarun̄ bnuura. Hēnk, ʒi iko bti yi bakdolun̄ pjukan pi Naʒibaʒi nabuuran nja paji panuura ʒi kēʒ ki bañaan̄.

Pwinana pi bnuura bi Naʒibaʒi

¹¹ Naʒibaʒi adiiman nja bnuura bi nul, awul nja ba kahilna kabuuran bañaan̄ bti. ¹² Bnuura mēnt̄ baji bajukan nja pwut iko inwoon̄ iinlil Naʒibaʒi na iko iwuʒaan̄ yi n̄leef nja n̄an̄jalun̄. Hēnk n̄hilan pwo na uʒal, kawo bañaan̄ baʒool, kado iko inlilun̄ Naʒibaʒi ʒi mboʒ, ¹³ kayoonkna unuur wi mn̄lilan wi n̄haʒun̄, wi Yetu *Krittu Naʒibaʒi naweek i nja, anjaan̄ abuuran nja akbiin̄ na mndēm mi nul. ¹⁴ Awulun̄ uleeful kahilna kapēnan nja ʒi buʒaan̄ bti bi n̄jaan̄ n̄do, kajin̄tan nja kado nja n̄wo bañaan̄ biki nul, banjaan̄ ban̄jal pdo iko inuura. ¹⁵ Kē hēnk di di iwoon̄ kado pdiim : kaʒup, kakoot̄, kaʒoman. Kdinan̄ nin n̄aan̄ abeehu.

3

Hum di banfiyaarun̄ bawoon̄ kawo?

¹ Hēnkun̄ leʒaan̄ banfiyaarun̄ iji na baka bado katiink banwoon̄ ʒi p̄ʒih bti, bawut kapataʒa badoki babi naʒ naʒ ʒi pdo iko inuura bti. ² Jakan na baka bawut kakuut nin n̄aan̄, batiinkar, bajiob ikow, bawo bnuura na bañaan̄ bti. ³ Nja kak n̄bi wo ʒfa bañaan̄ banwoon̄ baanwo na n̄ʒal, banwoon̄ baanji bate, banneemun̄, kē iko iʒop na iko iwuʒaan̄ indoli yi n̄leef n̄i nja n̄an̄jalun̄ kē ik̄ʒon̄ nja, n̄bi wo ʒi mn̄ʒot na p̄n̄eebar iko, ado iko yi bañaan̄ bakʒoornun̄ nja, aʒoorad ʒi p̄toof pi nja. ⁴ Kē wal wi Naʒibaʒi nabuuran nja adiimanun̄ nja bnuura bi nul na jibi an̄jalun̄ bañaan̄, ⁵ abuuran nja. Mēnt̄ iko itool yi n̄ʒalun̄ aji n̄doo ikaan̄, mn̄n̄aga mi nul ma. Aʒēpna ʒi *uhaaʒ wi nul ajin̄tan n̄haaʒ n̄i nja, ado nja kē n̄wo bañaan̄ bahalu. ⁶ Aʒēpna ʒi Yetu *Krittu nabuuran nja awul nja uhaaʒ mēnt̄ akēʒan. ⁷ Krittu awulun̄ bnuura bi nul ado kē n̄wo bañaan̄ baʒool n̄hilna n̄haʒ kē n̄ka ubida wi mn̄ʒo.

⁸ Bañaan̄ bti bawo kate uʒup wi ʒiki ujoonani, kē n̄jal iʒup bañaan̄ bnuura, banʒuun̄ mn̄haʒ mi baka ʒi Naʒibaʒi bahilna baʒu kabaʒ ʒi pdo kado iko inuura. Uko mēnt̄ uwoon̄ uko unnuuriin̄ pa bañaan̄ abot aʒēnk

baka. ⁹ Ké işë wo kapën ti b̄tup b̄tum banwaan̄uŋ udooni, na p̄tiiniyaan jibi mn̄şini manyeenkiirun̄, na p̄ŋom na blaŋar ti uko wi *bgah bi Moyit. Iko mēnt̄ iwaan̄ udooni abot awo iinji iŋij nin uko ulon̄ unuura. ¹⁰ Woli ñaan̄ alon̄ aŋij bpulad ti p̄toofan, ŋiiniin na a uyaaş uloolan ikak iŋiini na a utēbant̄en. Woli aan̄ŋañani, lowaana, ipēnana ti iko b̄ti, ¹¹ ime kē awo ñaan̄ anwuŋuŋ uşal, pekadu di ajaan̄ ado dadiiman kē aduknaanaa.

Iko ibaañşaani yi pdo

¹² Wal wi nji kayilun̄ Artemat kēme Tişik, iwo kataran kabi du nji du Nikopolit, dul di di njakuŋ aji dwo ti wal wi ujon̄ŋ.

¹³ Tamaan iŋēnk bi Fenat name bgah na Apolot̄ bahilna bayaan̄ŋ, bawut kawaan̄ nin uko ulon̄.

¹⁴ Bayiŋ nja ti *Krittu bawo kajak ptaman maakan ti pdo iko inuura, nin ñaan̄ alon̄ awutna kawaan̄ uko wi anumiin̄ unuur undoli, hēnk baankwaan̄ udooni.

¹⁵ Bañaan̄ banwoon̄ na nji b̄ti bawulu mboş. Wulan mboş banfiyaaruŋ b̄ti abot aŋal nja.

Dñehan Naşibaŋi awulan an b̄ti b̄nuura bi nul.

Uṭup wi Pawulu apiitun Filemon

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun Filemon nanohul. Niint mēnt awo i ubeeka wi Kolot, awo ñaan ammeṭaniin du ubeeka mēnt. Abi tiink kē Pawulu akṭup Uṭup Ulil Unuura kē abi fiyaar fiyaar ṭi dko mēnt akak aṭaṣ bgah bi Krittū. Abi ka ṭi bajuuk ṭi ulemp biki nul ñiint alon i katim kawoon Onetim ambiin aṭi abuur. Wi ayaan aya ayit na Pawulu du dko di awoon du ukalabuṣ, kē aṭupa Uṭup Ulil Unuura unjaan uṭiiniyaan uko wi Yetu Krittū. Wi wi aṣaan afiyaar Krittū. Pawulu apiit Filemon kaji na a amiir Onetim. Kē Onetim ṭi uleeful aṅooṭun kakaarta ki Pawulu apiitun. ṭi bgah bi wal mēnt, Filemon ahina lah kado Onetim uko wi aṅaluṅ kēme kafina. Pawulu akooṭa ṭi kakaarta ki aji na a awut kajej Onetim ji najuuk ṭi ulemp ambiin abuur. Ajaka ayeenka bnuura ṭiki hēnkuṅ awo ṭi ploom na Krittū.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-3)
2. Pawulu abeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi Filemon (4-7)
3. Pawulu akooṭ Filemon ṭi uko wi Onetim abuurun (8-22)
4. Pwul mboṣ pbaañṣaani (23-25)

¹ Nji Pawulu i ulemp wi Yetu *Krittū uṭuun kē nwo ukalabuṣ, na Timote ayiṭ nja ṅkpiitiin, iwi Filemon i ṅmaganun injaan klemp ulemp utēnt wi nun. ² Npiit kak Apifiya ñaaṭ ayiṭ nja na Arkip anjaan agutan na nja, na banfiyaarun Yetu Krittū bti aji bayitiir du katohu. ³ Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

⁴ Nyaaṣ bti ṅi njaan kañehan dji kaleṣu kaṣe beeb Naṣibaṭi i njaan kadēman ṭi uko wi nu. ⁵ Dtiink kē bakṭiiniyaan jibi ifiyaarun Ajugun

Yetu na jibi inaluṅ banwoon biki nul bti. ⁶ Dñehan Naṣibaṭi ado pfiyaar pi iṭokuṅ na nja pado kalemp, ihilna ime iko inuura bti yi ṅkaan ṭi ubida na *Krittū. ⁷ Iwi ayiṭ naan unal wi nu udo kē ntilan maakan, kē uhaaṣ naan ubot aṭoora, wi ijaan ktēṅṅēn banwoon biki Naṣibaṭi.

⁸ *Krittū aṭenēn kē nhil pṭu'u pdo uko wi ṅi kahepariin. ⁹ Kē ṅi Pawulu naṭaf i ulemp wi Krittū uṭuun kē nwo hēnkuṅ nakalabuṣ kē nṣe ñehanu ñehan uko wi ṭi unal wi ṅkaan pa Krittū. ¹⁰ Dñehanu uko mēnt pa ankakuṅ abuk naan ṭi Krittū wi nwoon ukalabuṣ, Onetim* i ṅi kaṭiiniyaanun hēnk. ¹¹ Aambi kaaru udooni, kē hēnkuṅ aṣe kaarun udooni maakan nja batēb bti.

¹² Dkakanu a, kē uṣe wo wo ji uhaaṣ wi naan wi ṅi kawuliin. ¹³ Ddoo ṅal lah kaduka na a, awooru ṭi ado kaṭēnkēn, wi *Uṭup Ulil Unuura uṭuun kē nwo ukalabuṣ. ¹⁴ Kē nṣe ṅal kayoonk idinanaan uko mēnt, uko unuura wun uwutna kawo ji dkitu kit iñen. Dṅal upēnna ṭi uhaaṣ wi nu. ¹⁵ Ulome nawayṣer na Onetim ṅwal ṅntiinku, aṣe bi ahil akak du iwi naṭo te mṅṭo. ¹⁶ Aankkak du iwi ji ñaan i bajaan bajuukntēn ṭi ulemp ṭañ, apel hēnkuṅ ñaan i bajaan bajuukntēn ṭi ulemp, awo hēnkuṅ ayiṭ nja i ṅmaganun. Dmagana maakan na manjoonan, kē iwi, iwo kamagana kapelēn, ṭiki awo nalemparu abot awo ayiṭu ṭi Ajugun. ¹⁷ Jēm pfiyaar Yetu pado kē nwo ayiṭu, keeri imēbana ji ṅi ṭi uleef naan. ¹⁸ Woli adolu uko ulon unde'iin kēme aṭeṭu uko ulon, kṭupēn, ṅi kalun kaluku. ¹⁹ Nji Pawulu kapiitiin na kañen naan, ṅi kalukiin. Mēnṅal pleṣanu kē iwi idoo ṭeṭēn : ṅi dkaan kē ika ubida ṭi Yetu *Krittū. ²⁰ Aa, iwi ayiṭ naan tenan ṭi Ajugun idolēn uko wi nñehaniin, tenan kak ṭi unal wi Krittū iwalanaan uhaaṣ. ²¹ Dfiyaar bnuura wi ṅi kapiitiin kē idinan uko wi nhepariin. Ddoo me kē idoo do kapelan uko wi

* **1:10** Onetim : Dawoon annumaniin, ankaan udooni.

nhepariin.

²² Kaan ido kabomanaan meet, dfiyaar kë pñehan pi nakñehanun Naşibaŋi paŋu bakakanaan hēnkuŋ ŋi iñeen yi nan.

²³ Epafraŋ i ulemp wi Yetu *Krittu uŋuun kë awo ukalabuş na nji, awulan mboş, ²⁴ ul na bi Markuŋ Ariŋtarkuŋ, Demat na Luk banjaan balemp na nji. ²⁵ Dñehan Ajuŋun Yetu Krittu awulan bnuura bi nul ŋi ŋhaaş.

Uṭup wi bapiitun Bahebĕrĕ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki bapiitun bayuday bankakun afiyaar Krittū. Ŋaŋ ampiitun ka aammeṭanaa, kĕ uko wi baṣaan ame bnuura uwo kĕ ampiitun ka ame bnuura Ŋlibra ŋi Naṣibaṭi, ṭiki ṭi ŋul ŋi ŋi ajaan atenna kadiimanaan baka manjoonan. Babi hajan ṭfa maakan banfiyaaruŋ Krittū baṭeek kĕ badoo ji bamena. Uko mĕnt ukaan kĕ ŋaan ampiitun hĕnk apiit baka kaji na baka bamĕban baliint, bawut kapĕn ṭi pfiyaar pi bafiyaaruŋ. Du unjon, Naṣibaṭi abi do bhoŋar na bayuday. Abi ji na baka woli ŋaan ajubani, bafiŋ ulimariya kaṭeŋan, Naṣibaṭi kaṣĕ miir ŋaan mĕnt pjuban pi nul. Kakaarta ki kaṭup kĕ bhoŋar bhalu bi Naṣibaṭi adoluŋ na baŋaan banfiyaaruŋ Abukul bapel bṭeek. Uko wi Yetu Krittū adoluŋ pa baŋaan bajĕn upel wi ŋwanjut na Moyit na Aaron na Yotuwa badoluŋ. Yetu awoon un-kaneel umpoṭi wi Naṣibaṭi unṭejanun kapĕnanaan ipekadu yi baŋaan bti. Ŋaŋ ambuuruŋ afiyaara aankak anuma pfiŋ ulimariya pa pekadu di nul. Naṣibaṭi amiira pekadu di nul.

Hĕnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Abuk Naṣibaṭi awo ŋaan naweek (1.1-3)
2. Yetu adĕm apel ŋwanjut (1.4-2.18)
3. Yetu adĕm apel Moyit na Yotuwa (3.1-4.13)
4. Yetu awoon naṭeŋan naweek (4.14-7.28)
5. Yetu abi na bhoŋar bampeluŋ bṭeek (8.1-9.22)
6. Bṭeŋan bi Yetu bawo bboolan akuṭ awo bbaaŋṣaani (9.23-10.31)
7. Balon ṭi banfiyaaruŋ biki ṭfa (11.1-40)
8. Nawulĕn ŋwo ji Yetu (12.1-13.17)
9. Pṛehan Naṣibaṭi (13.18-19)
10. Pwul mboṣ (13.20-25)

Uko wi Naṣibaṭi aṭĕpnun ṭi abukul aṭup

¹ Naṣibaṭi aṭĕpna ṭfa ṭi *baṭuparal ŋyaaṣ ṛṭum ado kĕ bado iko itum aṭiiniyaan na bateem nja. ² Kĕ ṭi ŋwal ŋbaaŋṣaani ŋi ŋwoon ŋi aṣĕ ṭĕpna ṭi Abukul aṭiini na nja. Abukul mĕnt i i adatuŋ ado kĕ aka iko bti, ṭi ul i i aṭĕpnun kak apaṣ baṭi na mboṣ. ³ Abukul awoon bjeehi banjaan badi-iman mndĕm mi nul, ul ajaan adi-iman uko wi awoon na manjoonan. Ul amĕbanun iko bti yi apaṣun na uṭup wi nul unwoon na mnhina. Ajinṭan baŋaan ṭi ipekadu yi baka aṣĕ ya aṭo du kaŋen kadeenu ki Naṣibaṭi du baṭi.

Mndĕm mi abuk Naṣibaṭi mam-peluŋ mi ŋwanjut

⁴ Mndĕm mi Abuk Naṣibaṭi mam-pel maakan mi ŋwanjut, kĕ hĕnk di Naṣibaṭi awululuŋ katim kampeluŋ ki ŋa. ⁵ Na manjoonan, Naṣibaṭi aambaan kajakaara na uwanjut ulon:

« Iwi iwoon Abuk naan,

*nṭa di dṭup aji dwo ṣaaṣ? »**

Kĕ aambaan kaṭiini ṭi uko wi ulon ṭi ŋa kaji :

« Nji dwo Aṣin, ul aṣĕ wo Abuk naan.* »

⁶ ṭi wal wi Naṣibaṭi abiin awo i pyil ṭi umundu Abukul, anwoon bajeen, aji :

« Nwanjut bti ŋawo kadĕmana. »*

⁷ Kĕ ṭi uko wi ŋwanjut, upiitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji :

« Naṣibaṭi ado ŋwanjut ŋi nul kĕ ŋawo ji uyook

ado ŋa kĕ ŋawo ji bdoo banklaŋṣiin. »

⁸ Kĕ Naṣibaṭi aṣĕ ṭiini na Abukul aji :
« Iwi Naṣibaṭi, pṣihu pawo pi mnṭo, pṣih pi nu pawo pṭool.

⁹ Injal uko unwoon uṭool apok buṭaan, ukaan kĕ nji Naṣibaṭi i nu ndatu awulu mnlilan mampeluŋ mi ban-woon na iwi bti. »*

¹⁰ Akak aṭiini aji :

« Iwi Ajugun, ipaṣun mboṣ du ujuni aboman baṭi na iŋen yi nu.

¹¹ Iko mĕnt ilun kaba,

ilun kamën ji imiša.
Kë iwi işë duka.

¹² *Ilun kanuj ya ji imiša,*
ilun kawohës ya ji imiša,
kë iwi işë duka jibi iwoon,
*ñnuur ñi nu ñaankba. »**

¹³ Naşibaţi aambaan kajakaara na uwanjut wi nul ulon:
 « *Biin iŋo ŋi kañen naan kadeenu*
te wal wi ñji kaŋuun başooradu ŋi
*ihoŋu uŋeeh. »**

¹⁴ Nwanjut bti ñawo wo ñhaaş ñanklemparuñ Naşibaţi. Ayil yil ña ñabi pŋenk banwoon i kabuur te mnŋo.

2

Mbuur mnweek

¹ Ukaan kë ñwo biki kamëban bnuura uko wi ñtiinkuñ, kaŋi ñluñ ñneem. ² Na manjoonan, uŋup wi Naşibaţi aŋëpnun ŋi ñwanjut aŋup bateem nja uyimani. Ñaan awoon aandi ptiink wa, këme awo aantaş uko wi ujakun, Naşibaţi akoba kakob kantaanun na pjuban pi baka. ³ Kë hum di di ñhilun kabuur kakob mënt woli ñënji ñtiink uŋup wi mbuur mnweek wi Ajugun ŋi uleeful ajunnun aŋup? Bantiinkun wa badiiman nja kë ujoonani. ⁴ Naşibaţi akak afañan baka, wi adolun iko iñonarënaan na mlagre mnŋum abot ado kë *Uhaaş wi nul uwul bañaan uŋen wi wa jibi aŋaluñ.

Yetu ajaan aŋij mbuur

⁵ Na manjoonan Naşibaţi aando ñwanjut ñaşih umundu wi akbiin ppaş wi ñkŋiiniyaanun. ⁶ Kë hënk di upiitaniin ŋi *Ulibra wi nul aji :

« *Ñaan awo in kë idoo şala?*

**Abuk ñiint awo in kë idoo ŋo*
ptena?

⁷ *Iwalana ado kë ñwanjut ñapela ñwal*
ñntiinku,

idola kë awo na mndëm mnweek,

⁸ iŋu iko bti ŋi ihoŋul uŋeeh. »

Wi Naşibaţi aŋuun iko bti ŋi ihoŋul uŋeeh, aanduk nin uko ulon. Kë ñşë wo kakşa ñëndo bi win hënkun kë

iko bti iwo ŋi ihoŋul uŋeeh. ⁹ Yetu i Naşibaţi awalanun ado kë ñwanjut ñapela ñwal ñntiinku, ñwina hënkun kë awo na mndëm mnweek ŋiki ahaj akeŋ. Bnuura bi Naşibaţi bakaan kë akeŋ pa bañaan bti.

¹⁰ Na manjoonan, Naşibaţi andolun iko bti kë iwoo, abot aŋal uwo hañ, abi ñal pdo bañaan batum bawo babukul, baŋok ŋi mndëm mi nul. Aŋëpna ŋi mnhaj mi Yetu ahajun adola kë abaañës ulempul ŋi mboş, aŋij baka mbuur.

¹¹ Kë Yetu, anjaan ajinŋan bañaan ŋi keş ki Naşibaţi na biki ajinŋanun başë ŋok bukal bti Aşin baka. Ukaan kë aankowa pdo kadu baka babuk aşin, ¹² aŋiini ŋi *Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Dlun kaŋiiniyaan katimu ŋi ptoof pi*
bayiŋ naan

dlun kadëmanu ŋi kadun ki bañaan
*batum. »**

¹³ Akak aji :

« *Nji, dŋu mnhaŋ mi naan bti ŋi Naşibaţi.*
 »*

Akak aji :

« *Nji wi na bañaan biki Naşibaţi awul-*
*nun. »**

¹⁴ Hënk keeri, kë jibi bañaan mënt bawoon bañaan bajën, hënk di Yetu akakun ñaan najën ji baka, ahilna ŋi pkeŋ pi nul aba na *Untaayi Uweek unkaan mnhina mi pkeŋ. ¹⁵ Bañaan babi wo wo ubida wi baka bti ji bakalabuş, wi bakŋiin pkeŋ. Abuuran baka wi akeŋun. ¹⁶ Na manjoonan, mënt ñwanjut ñi ñi aktënkun, aŋenk ŋenk babuk *Abraham. ¹⁷ Kë hënk di awoon kakak ñaan najën ji bayiŋul, kahilna kawo *naşih i baŋenan anjaan aŋaga abot aji do uko wi Naşibaţi ajakun. Akeŋ keŋ Naşibaţi ahilna amiir ipekadu yi bañaan biki nul. ¹⁸ Kë jibi ahajun, kë bawuuka ajuban, hënk di ahiniin kaŋenk biki bakwuukun bapun.

3

Yetu apel Moyit

¹ An bayiŋ naan nanwoon bajinŋ ŋi keş ki Naşibaţi kë adatan, natenan

* 1:12 Kañam 102.26-28. * 1:13 Kañam 110.1. * 2:8 Kañam 8.5-7. * 2:12 Kañam 22.23.

* 2:13 İtayi 8.17. * 2:13 İtayi 8.18.

keeri ti Yetu. Naşibaţi ayila k  awo *naşih i batenan, uko m nt wi wi nfiyaarun akut aţup. ² Ado iko bti yi Naşibaţi anţu'ulun ulemp m nt ajakulun ado jibi *Moyit adolan iko bti yi Naşibaţi aţu'ulun pdo ti katoh ki nul kanwoon pntaali pi nul. ³ Anniwun katoh adem apel katoh, k  h nk di Yetu ataaruŋ na pyeenk mnd m mam-pelun mi Moyit. ⁴ Katoh kandoli ņaan ajaan aniw ka, Naşibaţi aşaan aji do iko bti. ⁵ Moyit awo nalempar Naşibaţi, ado iko yi Naşibaţi aţu'ulun pdo ti katoh ki nul kanwoon pntaali pi nul, ajukan uko wi Naşibaţi aklun kadiiman. ⁶ K  Kritt  aş  wo abuk katoh i Naşibaţi aţuun ti kadun ki ka. Nja nşaan awo katoh m nt woli n mban akut ahaţ ti a, alilan ti uko wi nhaţun.

Plipara ppok p aş uko wi Naşibaţi ajakun

⁷ Ukaan k , jibi *Uhaaş wi Naşibaţi uţupuŋ:

« *Woli natiink n a pdiim pi nul,*

⁸ *nawutan kad n tan nhaaş,*
jibi bateeman babin ado, adeka
kaf t unuur wi bakdakulun du
**pndiis. »*

⁹ Naşibaţi a iini aji :
« *Du pndiis m nt, bateeman bado na*
pten me nhil pdo uko wi njakun,
adak n,
te bawin iko yi nji ndolun ¹⁰ *nşubal*
i een nbaak r.

Ukaan k  nji ndeba ter pntaali m nt aji

“Nhaaş ni baka nji naneeman baka
unuur undoli,
baandi p aş n.”

¹¹ *Uko wan ukaan k  mmehna, wi*
ndeba un, aji :

“Baankneej nin du dko di nji mbo-
manun baka aji banoorf naan.”

»*

¹² An bayit naan, na aafaraan alon ti an awo na uhaaş uwu aan, a a an pfiyaar adoo low Naşibaţi anjaan awul ubida. ¹³ Nabaa wo ka ep  ep kat nt nd r n uur bti ni naktiinkun pdiimul, pekadu dawutna kaguur

☆ 3:11 Ka aam 95.7-11. ☆ 3:15 Ka aam 95.7-8. Ka aam 95.11.

nin alon ti an aden t n uhaaşul. ¹⁴ Nwo ti ploolan na *Kritt  na manjoonan woli n mban te ubaa şaan ti mnhaţ mi nbiin awoonaan du ujuni.

¹⁵ Jibi n panaŋ:

« *Woli natiink n a pdiim pi nul,*
nawutan kad n tan nhaaş,
jibi bateeman babin ado, adeka kaf t
*unuur wi bakdakulun. »**

¹⁶ Na manjoonan in abiin atiink pdiim pi Naşibaţi aş  deka kaf t? M nt ba aan bti bamp nnun u ak wi *Ejptu k  *Moyit awo ti kadun ki baka i? ¹⁷ K  bahon biki adeeba erun nşubal i een nbaak r ba? M nt bambiin ajuban akeţ du pndiis baka i? ¹⁸ Bahon biki amehniin aji baankneej du dko di abomanun baka babi banoorf n ba? M nt bambiin apok ptiinka baka i? ¹⁹ Nwin bnuura k  baambi hil pneej du dko dnoorf naani di nul  iki bapok pfiyaar.

4

¹ Kahon m nt ki Naşibaţi abiin ahon aji bahil kalun kaneej du dko di abomanun baka aji banoorf naan kahuma da pa nja. Nawul n ndo ka i keeri alon ti an aduka kaf t. ² N iink *U up Ulil Unuura jibi bambiin awo  fa du *pndiis batiinkun wa. K  u up wi batiinkun uş  wo uunka udooni ti baka  iki wi batiinkun wa baanfiyaari. ³ K  nja nfiyaarun, nluŋ kaneej du dko di Naşibaţi abomanun nja aji nnoorf naan di a iiniyaanun ti *Ulibra wi nul wi ajakun ti uko wi bateem nja :

« *Uko wan ukaan k  mmehna, wi nde-*
ba un, aji :

“Baankneej nin du dko di nji mbo-
manun baka aji banoorf naan.”

»*

K  ulemp wi Naşibaţi adolon ti ppaş umundu uş  ba undiimaan. ⁴ Bapiit ti dko dlon di *Ulibra wi nul aji : « *Naşibaţi anoorf n ti unuur u  nk paaj na ulon wi adolon ulempul bti aba.* »* ⁵ Dkak akakal ş uko wi Naşibaţi

☆ 4:3 Ka aam 95.11. ☆ 4:4 Ujuni 2.2. ☆ 4:5

aɕupun: « *Baankneej nin du dko di nji mbomanun baka aji banoorfënaan.* »✧

6 Bantiinkun uteek *Uɕup Ulil Unuura mënɕ, baanneej du dko mënɕ ɕiki babi pok ptiink Naŕibaɕi. Kë bañaan balon baŕë hilan te hënkun kaneej da.

7 Uko waŕ ukaan kë Naŕibaɕi abi ɕo ajon, ado unuur uhalu undu'aniin « nɕa » wi aɕëpnun ɕi mntum mi *Dayiɕ, aɕup nɕup ni ndoon abi ɕupan aji :

« *Woli natiink nɕa pdiim pi nul, nawutan kadënëtan nɕhaaŕ.* »✧

8 Woli Yotuwa* ado lah bateem nja kë banoorfën na manjoonan, Naŕibaɕi aanktiiniyaan unuur ulon. 9 Pntaali pi Naŕibaɕi paduka keeri unuur ulon wi pnoorfën ji wi nul. 10 Ñaan anneejun du dko di Naŕibaɕi abomanun pa pnoorfën, aji noorfën noorfën ulemp wi adolon jibi Naŕibaɕi anoorfënuɕ ɕi ulemp wi adolon. 11 Nawulën nɕtaman keeri nɕneej du dko di pnoorfën mënɕ, nin ñaan alon ɕi nja awutna kawo aanneej da, wi akpokun ptiink Naŕibaɕi ji bateem nja.

12 Na manjoonan, Uɕup wi Naŕibaɕi uwo ujeɕ, uka mnhina, abot ajul apel kakej ki nɕde nɕtëb. Uko wi aɕupun wun uji ufal te kadoo ban du uhaaŕ na uŕal meet, kaneej te du dko di imoh iyitiiraanun na du imoh meet ; uji uten iko yi ñaan najën aŕalun na yi aŕalun du uhaaŕul. 13 Nin ñaan aanhil kamena Naŕibaɕi, iko bti iji ipën kawinana ɕi këŕ ki nul ; ul i nwoon kaɕup uko wi ndoon.

Krittu naŕih i baɕenjan naweeɕ i nja

14 Name kë nka *naŕih i baɕenjan naweeɕ anyaan te du baɕi : ul awoon Yetu, Abuk Naŕibaɕi. Ukaan kë nwo kamëban kaliint ɕi uko wi njakun aji nɕfiyaari. 15 Naŕih i baɕenjan naweeɕ i nkaan aji miir nja ɕi pbiina pi nja ɕiki bawuuka ajuban ɕi iko bti jibi bawuukun nja njuban kë aambaan kajubanaara. 16 Nawulën keeri nɕnog na mntëɕ Naŕibaɕi anwoon ajug bnuura, ahilna añaɕa nja nkuɕ nɕyeenk

bnuura, kahilna kaɕënkana ɕi wal wi nknumiin.

5

1 *Naŕih i baɕenjan andoli aji datana ɕi ptoof pi bañaan, ulemp wi nul uwo pdo kaɕoor baka ɕi kadun ki Naŕibaɕi, aji ɕen kabot kado iɕenjan pa ipekadu yi baka. 2 Ul ɕi uleeful aɕum dko di abiinkniin, ukaan kë aji hinan pmiir banwoon baammee aŕë neem. 3 Kë wi ajaan abiiŕna ul ɕi uleeful, awo i kado iɕenjan, Naŕibaɕi ahilna apënan ipekadu yi nul na yi bañaan bti. 4 Nin ñaan aanhil kanaɕa kaji awo naŕih i baɕenjan, Naŕibaɕi ajaan adu'a awo naŕih i baɕenjan jibi abiiɕ adu *Aaron.

5 *Krittu kak aannaɕa naɕa aji ul awo *naŕih i baɕenjan : ayeenkna pa du Naŕibaɕi anjakulun ɕi *Ulibra wi nul :

« *Iwi iwoon Abuk naan, nɕa di dɕup aji dwo ŕaaŕ.* »

6 Hënk di di ajakun kak aji :

« *Iwo naɕenjan te mnɕo ji *Melkitedek.* »✧

7 Wal wi *Krittu awoon ñaan najën ɕi mboŕ, añehan akuɕ akooɕ na idiim iweek na mnkuul Naŕibaɕi anhinanun kabuurana pkeɕ. Kë atiinka ɕiki aji ɕaŕa bnuura. 8 Ajuk ɕi iko bti yi ahajun uko unwoon pdo kaɕiink Naŕibaɕi, te adoo wo wo Abukul. 9 Abaañëŕ ulemp wi nul ɕi mboŕ, ahil hënkun kabuuran te mnɕo bañaan bti banjaan baɕiinka. 10 Na manjoonan, Naŕibaɕi adu'ulun kë awo *naŕih i baɕenjan ji Melkitedek.

Plipara ppën ɕi pfiyaar

11 Nka iko itum yi pɕup ɕi uko mënɕ kë ikak atam ppibanan ɕiki naanji natar ɕi pyikrën. 12 Nado bi wo wo lah kawo bajukan undiimaan aŕë huma nnuma bajukanan iko iteek ɕi uko wi Naŕibaɕi : nahum nnuma mntow, naando bi hilan pde pde pantamun. 13 Kë ñaan anhumun ɕi mntow, aanji me uɕup unjaan ujukan uko unwoon utool ɕi këŕ ki Naŕibaɕi : awo napoɕ nampoɕi. 14 Kë pde pantamun paŕë wo pi baweeɕ, baji baɕëpna ɕi iko yi

✧ 4:7 Kañaam 95.7-8. * 4:8 ɕi ugrek katim ki Yotuwa kanaam kaɕiinkare na ki Yetu. Natenan ɕi Pleŕan 31.7; Yotuwa 21.44; 22.4; 23.1 ✧ 5:5 Kañaam 2.7. ✧ 5:6 Kañaam 110.4.

bawinuŋ kahilna kapaṭeş bnuura na buṭaan.

6

¹ Hēnk keeri, nawulēn ŋduk pjukan pteek ṭi uko wi *Krittu, ŋya du pjukan panwoon pi banliintuŋ ṭi pfiyaar. Nēnkak akak ṭi pjukan pteek mēnt, panwoon pi pwut pdo iko inkṭijuŋ pkeṭ, pi pfiyaar Naşibaṭi, ² pi pjukan ṭi uko wi batitmu*, pi ppaf iñen, pi pnaṭa ṭi pkeṭ na pi pwayeş pbaañsaani. ³ Uko mēnt wi wi ŋkdoluŋ, ulille Naşibaṭi.

⁴ Na manjoonan, bambiin ayeenk bjeehi bi Naşibaṭi, ayeenk uŋen unwoonuŋ du baṭi, ayeenk *Uhaaş wi nul, ⁵ awin jibi uṭup wi nul unuuri, awin mnhina mi pşih pi Naşibaṭi pankmbiin, ⁶ aşē duk bgah, ñaaŋ aanhil nin kado baka baṭēlēş ŋbida ŋi baka, bakak bafiyaar : bawo wo ji bakak apaŋ Abuk Naşibaṭi ṭi krut, akowandēna ṭi kadun ki bañaaŋ.

⁷ Na manjoonan, woli mboş mi uşubal ujaan uşubar wal undoli manbuk ŋdeey ŋannuuriin pa biki bajaaraduŋ ŋa, Naşibaṭi aji wul mboş mēnt bnuura. ⁸ Kē mañsale buk iyiw na umbiilu, manji manwaan udooni, kakak i pbi kafēpana, manji mambi baañsaan ṭi pter.

⁹ An banoh naan biki nŋaluŋ maakan, woli ŋdoo ṭiini haŋ na an, ŋme bnuura kē nawo ṭi bgah bnuura banjaan baṭij mbuur. ¹⁰ Naşibaṭi awo natool, aankṭilma ulemp wi nan na uŋal wi naŋaluluŋ, adiiman wa, wi nabiin aṭēnk bañaaŋ biki nul abot aṭēnkaara ṭēnk baka te nṭa. ¹¹ Kē ŋşē ŋal andoli ṭi an aji mēban kaliint te ubaañsaani, uko wi nahaṭuŋ uhilna udolana bti. ¹² Hēnk, nawutan kaşabēr, naṭēpan ṭēp nawo ji bantamanuŋ ṭi pfiyaar te adoo yeenk uko wi Naşibaṭi ahoŋuŋ.

Uko wi Naşibaṭi ahoŋuŋ

¹³ Wi Naşibaṭi akhoŋuŋ Abraham, aanka ampeluli i ahiluŋ kamehna ṭi kadunul, ukaaŋ kē amehna ṭi

bkuwuŋ ¹⁴ aji : « *Dmehna aji dwulu bnuura bweek maakan, ddo pntaali pankpēnnuŋ ṭi iwi paṭum.* »[☆] ¹⁵ Kē Abraham aṭo amiir ayeenk uko wi Naşibaṭi ahoŋuluŋ. ¹⁶ Na manjoonan, bañaaŋ bajēn baji bamehna ṭi ampeluŋ baka, kē pmehna mēnt paji padiiman kē uko wi ñaaŋ aṭupuŋ ujoonani kaşē ba bṭup. ¹⁷ Hēnk di Naşibaṭi, wi aŋaluŋ pdiiman banwoon i kayeenk iko yi ahoŋuŋ kē uko wi ajakuŋ aji ado wa, amehnaa. ¹⁸ Naşibaṭi aanhil kaṭup uko unwoon uunjoonani, ukaaŋ kē uko wi ahoŋuŋ amehna uunhil kaṭēlēş. Hēnk, nja ŋntiin aya du Naşibaṭi ŋwo na mntēŋ mnweek kahilna kayeenk uko wi ŋhaṭuŋ unkmmbiin. ¹⁹ Mnhaṭ mēnt manwo uko unṭijanun ubida wi nja, manji mando nja ŋneej kaṭēp blaañ bweek bantaanuŋ na *dko dyimanaan maakan, di Naşibaṭi awoon. ²⁰ Yetu aneej nja da uteek, ahilna pṭēnk nja, akak naşih i baṭejan te mnṭo ji *Melkitedek.

7

Melkitedek naşih i baṭejan

¹ *Melkitedek mēnt, abiin awo naşih i ubeeka wi Falem akuṭ awo naṭejan i Naşibaṭi *Andēmuŋ Maakan. Wi Abraham awoonuŋ ugut wi aŋiŋnuŋ başih baloŋ, Melkitedek aya akita añehan Naşibaṭi awula bnuura. ² Wal mēnt Abraham awula kafah kaṭēnk iñeen ṭi iko yi aṭeŋuŋ du başih mēnt. Katim ki Melkitedek kawoon « naşih natool »; akak awo naşih i Falem, uwoon « naşih i mnjeeh. » ³ Ṭi *Uli-bra wi Naşibaṭi baanṭiiniyaan aşin, kē baanṭiiniyaan anin, baankak aṭiiniyaan bateem na unuur wi abukiin, na wi akeṭuŋ. Awo naṭejan te mnṭo ji Abuk Naşibaṭi.[☆]

⁴ Natenan jibi Melkitedek awo i ñaaŋ naweek : *Abraham ateem nja adoo wula kafah kaṭēnk iñeen ki iko yi aṭeŋuŋ du ugut. ⁵ Kē *Bgah bi Moyit başē jakun kē biinṭ babuk *Lewi

* **6:2** Batitmu : Ulome baṭiiniyaan ṭi bañow bi bayuday na batitmu bi Yowan na bi Krittu. ☆ **6:14** Ujuni 22.16-17. ☆ **7:3** Natenan ṭi Ujuni 14.18-20.

banwoon baṭeṇan, bañaan bawo kawul baka kafah kaṭenk iñeen ki uko wi bakaan, te bakaan mēṭan, bawo bayiṭ baka, bawo bukal bti biki pntaali pi Abraham. ⁶ Kē ul Melkitedek, anwoon aando wo wo i pntaali pi Lewi, aṣe yeenkna ṭi Abraham kafah kaṭenk iñeen ki iko yi atehnuṇ du ugut, añehan Naṣibaṭi awul bnuura Abraham anwoon ñaan i Naṣibaṭi ahonṇ. ⁷ Kē ñaan anjaan añehan Naṣibaṭi awul bnuura, aṣaan apel i bawuluṇ bnuura, bañaan bti bame uko mēṭ. ⁸ Babuk Lewi banjaan bayeenk kafah kaṭenk iñeen bawo bañaan bajen bankkeṭuṇ kē *Ulibra wi Naṣibaṭi uṣe piit aji Melkitedek awohaara wo najeb. ⁹ Kē ṇhinan kaji : wi bubuk Lewi bajaan bayeenk kafah kaṭenk iñeen, Lewi alukaara luk kafah mēṭ wi Abraham alukuṇ Melkitedek. ¹⁰ Na manjoonan Lewi aando bi buka, aṣe woha da ṭi Abraham atem wal wi Melkitedek ayaan akita.

¹¹ Ṭi bgah bi Naṣibaṭi awuluṇ biki *Itrayel, biki pntaali pi *Lewi biki bawoon kajej bawo baṭeṇan biki Naṣibaṭi ; bawo baṭeṇan ji *Aaron. Kē pwo baṭeṇan pi baka paṣe bi wo paankēṣi ; woli pakēṣ lah, hum di di bakaan anuma naṭeṇan alon kak ji *Melkitedek? ¹² Kē wi pjoṣ naṭeṇan pi nṭa papaṭuṇ na pi ṭfa, bgah kak baṭelēṣa. ¹³ Naṭeṇan nahalu i baktiiniyaanuṇ ṭi awoon Ajugun. Ul awo i pntaali pmpaṭi, kē ṭi pntaali mēṭ, nin alon aambaan kawoha naṭeṇan i Naṣibaṭi. ¹⁴ Bañaan bti bame kē Ajugun apenna ṭi pntaali pi *Yuda, kē *Moyit aṣe wo aantiniyaan pntaali mēṭ wi aktiiniyaanuṇ uko wi baṭeṇan.

¹⁵ Kē uko uṣe ujint hēnkuṇ bnuura : naṭeṇan alon abii, aṣe wo ji *Melkitedek. ¹⁶ Aanyeenkna ṭi bateem pwo naṭeṇan jibi upiitaniin ṭi *Bgah bi Moyit, ayeenkna pa ṭi mnhina mi nul mi awatnuṇ pkeṭ. ¹⁷ Na manjoonan, upiitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji :

« *Iwo naṭeṇan te mnṭo ji Melkitedek*✧. »

✧ 7:17 Kañaam 110.4. ✧ 7:21 Kañaam 110.4.

¹⁸ Kē bgah bteek baṣe bi kak abiiṣna akuṭ awaan udooni ṭi uko wi iṭeṇan, ukaan kē Naṣibaṭi apenan ba. ¹⁹ Na manjoonan, *Bgah bi Moyit baando nin ñaan kē ajint ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. Kē Naṣibaṭi aṣe wul nja mnhaṭ mannuur-naaniin, ṭi mun mēṭ mi mi ṇkṭepnuṇ kañoga.

²⁰ Naṣibaṭi amehnaa wi adatuṇ Yetu Ajugun aji awo naṭeṇan. Aamehnaa wi bandukiin bakakuṇ baṭeṇan. ²¹ Aa, Naṣibaṭi amehnaa wi adoluṇ kē Yetu awo naṭeṇan aji :

« *Nji Ajugan, dmehnaa,*

mēnkak ṭi uṭup wi naan :

« *Iwi, iwo naṭeṇan te mnṭo.* »✧

²² Uko mēṭ ukaan kē Yetu awo ankndoluṇ nja ṇwo ṭi bhoṇar bannurnaaniin.

²³ Uka uko ulon kak : baṭeṇan bandukiin babi tum ṭiki pkeṭ paneenan baka bawo baṭeṇan te mnṭo. ²⁴ Kē Yetu aṣe wo na ubida wi mnṭo ukaan kē awo naṭeṇan te mnṭo. ²⁵ Uko waṇ ukaan kē ahilan kabuuran te mnṭo banjaan baṭepna ṭi a kañog Naṣibaṭi. Awo najeb te mnṭo awo ṭi pñehandēr baka Naṣibaṭi.

²⁶ Yetu awoon keeri *naṣih i baṭeṇan i ṇnumiin. Ayimani, aanjuban nin, ajint ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi, apen ṭi bado buṭaan adeenana du baṭi duuṭ. ²⁷ Aannuma pdo kado iṭeṇan na ṇnuur ji baṣih biki baṭeṇan bandukiin banjaan bado ya kapēnanaan ipekadu yi baka na yi bañaan bti. Awul uleeful kē uwo bṭeṇan bankēṣuṇ. ²⁸ *Bgah bi Moyit babi do bañaan bajen banjaan babiiṣna kē bawo baṣih biki baṭeṇan. Kē kamehna ki Naṣibaṭi kambiin ṭi kafet ki bgah kaṣe do Abukul andoluṇ iko bti yi aṭu'uluṇ pdo kē awo naṣih i baṭeṇan te mnṭo.

8

Bhoṇar bhalu

¹ Na manjoonan, uko unkaanuṇ udooni ṭi uko wi ṇkṭupuṇ uwoon: ṇka *naṣih i baṭeṇan anyaan aṭo du baṭi du kañen kadeenu ki pṭij pi pṣih pi

Naşibaţi. ² Aji ŧeŋan du dko dyimanaan, dawoon *kaloona ki bayiti na manjoonan, ki iñen yi ñaan najën iwoon iintari, Naşibaţi Ajugun atarun ka.

³ *Naşih i baŋejan andoli baŋoorana ŧooran ado kado uŧen na iŋejan ; ukaan kē *Krittu kak awo kaka uko ulon wi akŋenuj. ⁴ Woli awo lah ŧi mboş, aando wo wo naŋejan : balon bawo da bankŋejanun jibi *Bgah bi Moyit bajakun. ⁵ Kē iŋejan yi baŋejan mēnt bajaan bado iŧe ŧu kanaam na inkdolaniin du baŧi, iwo wo ji ulimēnt wi ya. Na manjoonan, wi Moyit abiiŋ awo i pboman *kaloona ki bayiti, Naşibaţi aji na a : « *Tenan, ido ka bti kanaam na uko wi ndiimaniin du pnkun pi Finayi.* »^{*} ⁶ Krittu ul, Naşibaţi aŧu'a ulemp undēmun apel wi başih biki baŋejan bandukiin, Naşibaţi aŧēpna ŧi a ado bhoŋar bannurnaaniin, wi ahoŋun iko innuur-naaniin.

⁷ Woli bhoŋar bteek* baanka lah dko di babiişni, Naşibaţi aanknuma pdo btēbantēn. ⁸ Kē Naşibaţi aŧe ŋoman na pntaali pi nul aji :

« *Nji Ajugan dji :*

*ŋnuur ŋlon ŋabi ŋi nji kalun kado bhoŋar bhalu,
bhoŋar bhalu na bañaan biki Itrayel na biki Yuda.*

⁹ *Bhoŋar mēnt baankwo ji bi ndolun na bateem baka
unuur wi mpēnanun baka du utaak wi Ejiptu.*

*Baambi ŧijan bhoŋar bi naan,
ukaan kē nji kak nwutan baka.*

¹⁰ *Nji Ajugan dkak aŧiini aji :
woli ŋnuur mēnt ŋaŧēpi
bhoŋar bi nji kalun kado na pntaali pi *Itrayel bii bi :*

*dlun kapiit bgah bi naan ŧi uşal wi baka
dlun kapiit ba ŧi ŋhaaş ŋi baka,
dlun kawo Naşibaţi i baka,
kē baklun kawo pntaali pi naan.*

¹¹ *Wal mēnt, nin alon aankak anaŧa
kaji ajukan akinŧul kēme ayiŧul*

*kaji na a : “Meen Ajugun!”
Bañaan bti balun kame’ēn,
du anwoonun nampoŧi te du anwoonun naweek.*

¹² *Dlun kamiir baka pjuban pi baka,
mēnkak aleş nin ipekadu yi badolun.* »^{*}

¹³ Wi Naşibaţi aŧiiniyaanun bhoŋar bhalu, ado bjon kē bakak awaan udooni. Kē uko unjonun akak aŧaf, uji uban ŧi pba.

9

Idolade yi bhoŋar bteek

¹ Bhoŋar bteek babi ka idolade ŧi pdo Naşibaţi bŋejan abot awo na dko dyimanaan ŧi mboş. ² Hēnk, batan kaloona kalon kanwoon na ŋmban ŋtēb. ŧi umban uteek wi kaloona mēnt wi bajaan badu *dko dyimanaan, uka da ŋkaniya na umeeşa wi bapafun ipoom yi baŋenuj Naşibaţi. ³ Kē du kafet ki blaañ uka da umban utēbantēn wi bajaan badu *dko dyimanaan maakan. ⁴ Wuŋ mēntan uwo na *bliit bi mngur bi uwuuru, banjaan batērna mnkulan, na umaala unwoon bti wi uwuuru wi baŧuun pŧukar pi uwuuru panhakun pde pi *Yawe Nawat Kabuka awulun babak *Itrayel du *pndiiş, pde mēnt baji badu pa *Mana^{*}. Pmul pi *Aaron pandukiin aŧeñ hēnkun pawo da kak, na klaak kanfejun apiitna *Bgah bi Moyit. ⁵ Kē ŧi umaala mēnt duuŧ başē ŧu iko infejun innaamun na ŋwanjut ŋi bajaan bado kerubim ŋanjaan ŋadiiman kē Naşibaţi awo da. Ibaaklu yi ŋa iji ido blifi ŧi dko di bajaan batulna pñaak ppēnanaan ipekadu. Mēnt wal wi pŧiiniyaan iko mēnt bti kajinŧan bnuura wii wi.

⁶ Wi iko mēnt bti ibomaniin hēnk, baŋejan baji baneej unuur undoli du umban uteek wi kaloona kado ulemp wi baka. ⁷ Kē *naşih i baŋejan ŧañ ajaan aneej ŧi utēbantēn ; aji neej da uyaaş uloolan ŧañ ŧi uşubal. Aji ŧij da pñaak pi ŋko ŋi bafinjarun Naşibaţi

^{*} 8:5 Ppēn 25.40. ^{*} 8:7 Bhoŋar bteek : Baŧiiniyaan ŧi bhoŋar bteek, bi badolun du pnkun pi Finayi. Natenan ŧi Pŧi 24.3-8. ^{*} 8:12 Yeremiya 31.31-34. ^{*} 9:4 Natenan ŧi Ppēn 16.13-15,31.

aṭen pa ppēnanaan ipekadu yi nul na yi bañaan bti. ⁸ *Uhaaş wi Naşibaṭi udiiman bnuura ṭuṇ uko mēnt̄ kē bgah bneejni du *d̄ko dyimanaan maakan baanji bahaabşa, woli d̄ko dyimanaan danwoon ṭi mboş dawohaara wo da. ⁹ Uko mēnt̄ bti uwo uhoñ wi wal wi ṇwoon wi nṭa. Uwoon kē uṭen na iṭeṇan indolaniin iinhiil kado uhaaş wi ṇaan̄ andoluṇ ya ujint̄ ṭi kēş ki Naşibaṭi. ¹⁰ Iwo idolade ṭañ ṭi uko wi pde, pdaan, na bañow, yi Naşibaṭi aṭuun̄ bañaan̄ pdo te wal wi akdoluṇ iko bti ikak ihalu.

Uko wi Kritt̄u adoluṇ kabuuranaan nja

¹¹ Kē *Kritt̄u aṣē pēn awinana ji *naşih i baṭeṇan andoluṇ iko inuura yi Naşibaṭi abomanuṇ nja kē iwinanaa ; aneej du kaloona kanwoonuṇ kaweeek, kanwoonuṇ kayimanaan. Kaloona mēnt̄ kaambomanaan iñen yi bañaan̄ bajēn, kaanwo ki umundu umpaşaniin̄ wi. ¹² Abi neej neej byaaş bloolan du *d̄ko dyimanaan, aantul da pñaaak pi ṇpi ṇkaş na pi ṇgit ṇkaş: pñaaak pi nul pi pi atuluṇ abuuranaan nja te mnt̄o. ¹³ Na manjoonan, woli pñaaak pi ṇpi ṇkaş na pi ṇgit ṇkaş na ufob umpēnuṇ ṭi ṇgit ṇant̄eruṇ yi bajaan̄ bajees ṭi bañaan̄ baṇṭopuṇ iji ijint̄an ṇleef ṇi baka, ¹⁴ hum di di pñaaak pi Kritt̄u pawoon̄ paankjint̄an ṇhaaş ṇi nja kapēnan̄ iko iwaan̄ udooni injaan̄ itij pkeṭ ṇhilna ṇdo kalempar Naşibaṭi anwoon̄ najeb? Ul Kritt̄u awo i mnt̄o ukaan̄ kē bṭeṇan̄ bi adoluṇ wi awuluṇ uleeful Naşibaṭi kē balila.

Bhoṇar bhalu

¹⁵ Uko unkaan̄ kē Naşibaṭi aṭēpna ṭi *Kritt̄u ankeṭuṇ alukna pjuban pi bañaan̄ badoluṇ, wi bawoon̄ ṭi bhoṇar bteek, uwo kē bañaan̄ biki Naşibaṭi adatuṇ bahil kaduka te mnt̄o na iko inuura yi ahoṇuṇ baka. Hēnk ado bhoṇar bhalu. ¹⁶ Woli baṭiiniyaan̄ pduka na iko, uji wo kameeṭana kē ṇaan̄ akeṭi. ¹⁷ Phiiṇ paji pataan̄ wal wi pkeṭ pawoon̄, ṇaan̄ aanhil kahiiṇ

ṇaan̄ anwoon̄ najeb. ¹⁸ Hēnk, bhoṇar bteek bajunna pñaaak. ¹⁹ Wi *Moyit̄ aṭupuṇ ṭi kadun ki bañaan̄ bti iko bti yi bgah baṭuun̄ baka pdo, wi wi ajejuṇ pñaaak pi ṇgit ṇkaş na pi ṇpi ṇkaş na meel na ptal pjeenk̄al na kanah ki bko bi bajaan̄ bado *hitop̄ ki atoopuṇ ṭuṇ pñaaak na meel alēt̄ ṭi ulibra wi bgah na ṭi bañaan̄ bti, ²⁰ aṣē ji : « *Pi pawoon̄ pñaaak pankṭeṇanaanuṇ bhoṇar bi Naşibaṭi adoluṇ na an aji namēban ba.* »* ²¹ Hēnk kak di di alēt̄uṇ pñaaak ṭi kaloona na ṭi iko bti yi bajaan̄ baṭeṇanaan Naşibaṭi. ²² ṭi bgah, pñaaak pajaan̄ pajint̄an̄ iko bti ; woli paantuli, ipekadu iinji ipēn. ²³ Woli bawo i kajint̄an̄ iko innaamuṇ yi baṭi, inwoon̄ du baṭi iwo i keeri kajint̄an̄ na iṭeṇan̄ innuurnaaniin̄.

²⁴ Na manjoonan, mēnt̄ ṭi *d̄ko dyimanaan dambomanuṇ na iñen yi bañaan̄ bajēn, danṭuun̄ kanaam di manjoonan, di di *Kritt̄u aneejuṇ. Aneej neej du baṭi kahilna kanaṭ ṭi kadun ki Naşibaṭi kayeṇan̄ nja. ²⁵ Aanneej neej pdo kawul uleef uşubal undoli jibi *naşih i baṭeṇan̄ ajaan̄ aneej du d̄ko dyimanaan kaşē wul pñaaak panwoon̄ paanwo pi nul. ²⁶ Woli ado lah haṇ, ahaj ṇyaaş ṇṭum du upaşa umundu te hēnkun̄. Na manjoonan, ṭi ṇnuur ṇbaañsaani ṇi ṇwoon̄ ṇi apēn kawinana uyaaş uloolan̄ kabaana na pekadu wi awuluṇ uleeful kē uwo bṭeṇan̄. ²⁷ Bañaan̄ bajēn̄ baji bakeṭ uyaaş uloolan̄, Naşibaṭi kawayēş baka. ²⁸ Kē hēnk kak di di Kritt̄u awuluṇ uleeful byaaş bloolan̄, Naşibaṭi apēnanaan̄ ipekadu yi bañaan̄ baṭum. Aluṇ kapēn̄ kawinana uyaaş utēbant̄ēn, aankbi bi ppēnan̄ ipekadu yi bañaan̄, abi bi pbuuran̄ te mnt̄o bankyoonkun̄ ubi wi nul.

10

Kritt̄u aba na iṭeṇan̄ ijon

¹ *Bgah bi Moyit̄ baanyuuj iko bti na manjoonan, bawo wo ṭañ ulimēnt̄ wi iko inuura inklun̄ kawulana faan.

* 9:20 Ppēn 24.8.

Bgah mēnt̄ baji bahepar bado kadoha do uşubal undoli iţenjan innaamuŋ. Uko mēnt̄ udiiman kē baanhil kajinţan piş bankñoguŋ Naşibaţi. ² Woli banjaan bado Naşibaţi iţenjan bakak lah ajinţ mndani, baankak aşal kē bawo na pekadu, baţañan pdo kado iţenjan. ³ Babaa ţep ţep aji bado uşubal undoli iţenjan, kē uko mēnt̄ uji uleşan baka ipekadu. ⁴ Na manjoonan pñaaak pi ŋgit ŋkaş na pi ŋpi ŋkaş paanhil nin kapēnan ipekadu. ⁵ Ukaan kē wal wi abiin awo i pbi ŋi umundu, *Kritt̄u aji na Naşibaţi :

« *Iinŋal bafinjaru ŋko
kē iinŋal baţenu iko ilon
aşē wulēn uleef wi ŋaan najēn ;*

⁶ *ŋko ŋantēradiin iinji klilandēr ŋa,
iţenjan ppēnanaan ipekadu, iinji
klilandēr ya*

⁷ *Wal mēnt̄ dji : “Iwi Naşibaţi, ŋi wi : dbi
pdo uko wi injalun,
jibi upiitaniin ŋi uko wi naan ŋi *Uli-
bra wi nu.” »**

⁸ Hēnk, *Kritt̄u adunna aji ŋi : *ŋko ŋantēradiin iinji klilandēr ŋa, iţenjan ppēnanaan ipekadu iinji klilandēr ya, kē bgah başē ji kē bañaan bawo i pdo iţenjan mēnt̄. ⁹ Akak aji : Nji wi : dbi pdo uko wi injalun. Hēnk aba na iţenjan ijon aţij bi nul. ¹⁰ Ado keeri uko wi Naşibaţi aŋaluŋ, awul uleeful byaaş bloolan, kē hēnk di ŋjintun ŋi kēş ki Naşibaţi te mnţo.*

¹¹ Naţenjan andoli aji naţa na ŋnuur kalempar Naşibaţi, aji do ŋyaaş ŋţum iţenjan, kē yun mēnt̄an işē wo iinji ipēnan nin pekadu di bañaan. ¹² Kē *Kritt̄u aşē do bţenjan bloolan banwoon bi mnţo, wi wi aşaan aya aţo ŋi kañen kadeenu ki Naşibaţi. ¹³ Hēnkun aţoo ayoonk Naşibaţi *aţu başooradul ŋi ihoţul uţeh.* *¹⁴ ŋi bţenjan bloolan ado kē bañaan biki aţijun Naşibaţi kē bawo bajinţ ŋi kēş ki Naşibaţi te mnţo. ¹⁵ Uko mēnt̄ wi wi *Uhaaş wi Naşibaţi uyuujuŋ nja kē ujoonani wi ujakun aji :

¹⁶ « *Nji Ajugan dţiini aji :
woli ŋnuur mēnt̄ ŋaţēpi*

*bhoŋar bi ŋi kalun kado na pntaali pi *Itrayel bi bi :*

dlun kapiit bgah bi naan ŋi ŋhaaş ŋi baka,

dlun kapiit ba ŋi uşal wi baka,

¹⁷ *dlun kamiir baka ipekadu yi baka,
mēnkak aleş nin pjuban pi bapjubanuŋ. »**

¹⁸ Wi Naşibaţi amiiruŋ keeri ipekadu, ŋaan aankak anuma pdo iţenjan kapēnanaan ipekadu.

Nawulēn ŋñog Naşibaţi

¹⁹ An bayiţ naan, hēnkun keeri ŋme bnuura kē pñaaak pi Yetu pantuliin pado kē ŋhil kaneej du *dko dyimanaan maakan, ²⁰ ahaabēş nja bgah bnuura banjaan bawul ubida, bantēpuŋ blaañ bweek banwoon ŋi kadun ki dko dyimanaan maakan, banwoon uleef wi nul. ²¹ ŋkak aka *naşih i baţenjan naweek i Naşibaţi aţuun ŋi kadun ki katoh ki nul. ²² Nawulēn keeri ŋñog Naşibaţi na uhaaş ujint̄, na pfiyaar panjoonanun, na uhaaş, wi Yetu ajinţanuŋ na pñaaakul, na uleef wi bañowun na meel mnjint̄ apēnan iko iţop bti. ²³ Nawulēn ŋmēban ŋliint̄ ŋi uko wi ŋhaţun akuţ aţup. Na manjoonan, ŋme kē Naşibaţi aji do uko wi ahonun. ²⁴ Andoli ŋi nja adoon kaţaaŋ atēntul, ŋhilna ŋtēnt̄endēr ŋi bñalad na pdo iko inuura. ²⁵ Bañaan balon baţaal pwo baankmaar byit bi banfiyaaruŋ *Kritt̄u, kē uko mēnt̄ uşē wo uunuura ; ŋbaa wo kaţēp ţep katēnt̄endēr, wi nadoon ame kē unuur wi ubi wi Kritt̄u uñogi.

²⁶ Na manjoonan, wi ŋmeen uko unwoon manjoonan, woli ulil nja kē ŋdinan aji ŋduka ŋi pjuban, uunkak aka bţenjan banhilun ppēnan ipekadu. ²⁷ Wal mēnt̄, ŋduka duka ayoonk na palēnk pwayēş pi Naşibaţi na bdoo bjeenkak banklun katēr bampokun pţaşa. ²⁸ Woli ŋaan apok pţaş *Bgah bi Moyit̄, kē bañaan batēb kēme bawajanţ baţup aji ajubani, baankñagi'a, baji bafinja*. ²⁹ Naşalan keeri uko

* 10:7 Kañaaam 40.7-9. * 10:13 Kañaaam 110.1. 19.15.

* 10:17 Yeremiya 31.33-34. * 10:28 Pleşan

unkdolun anşoorun Abuk Naşibaţi, anţuun pñaak pi bhoŋar pi aţèpnun awo najint uko undaayanaan abot akar *Uhaaş wi Naşibaţi unwoon ukumpèş wi bnuura. Nahinan kanun jibi kakob ki un mènţan kakyibani.

³⁰ Na manjoonan nme anţiiniin aji : « *Nji dluŋ kalukanan, nji dluŋ katuuman.* » Akak aji : « *Nji Ajugan dluŋ kawayèş pntaali pi naan.* »*

³¹ Naşibaţi anwoon najeb amob le űaaŋ, un mènţan aji wuţan maakan.

³² Naleşan uko undolanun du ujuni wi nayeenuŋ bjeehi bi Naşibaţi. Tuŋ ŋwal mènţ nawin mnhaj mnweek aşè mèban aliint. ³³ Babi karan ŋwal ŋlon ahajanan kè nawo bten bi bañaan, kè ŋwal ŋlon naţok na banhajun haŋ.

³⁴ Nabi űaga biki bawatun ukalabuş abot alilan űi uko wi batehun bka bi nan, wi nameen kè naka bka ban- nuurnaaniin banwoon baankba nin.

³⁵ Nawutan keeri kaţañan phaţ űiki mnhaţ mènţ mankaan kè nakyeenk katuum kawee. ³⁶ Nawo kataman kahilna kado kado uko wi Naşibaţi aŋaluŋ, hèn k nayeenk uko wi ahoŋun.

³⁷ Na manjoonan upiitana űi *Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Uduka ŋwal űntiinku, űntiinku ntiinku, anwoon i pbi aşè bi, aankjon.* »*

³⁸ « *Nji Naşibaţi, dluŋ kawul ubida anwoon naţool űi kèş ki naan űiki afiyaari.*

Kè woli aloŋ adekèn kafet, mènklilandèra. »*

³⁹ Kè nja, űenwo űi bankdekulun kafet, kaneem ; űwo űi banfiyaarun awo űi bgah bi mbuur.

11

Pfiyaar pi bañaan biki űfa

¹ Woli űfiyaar Naşibaţi, űji nme na manjoonan kè űluŋ kayeenk uko wi űhaţun, nme bnuura kè iko yi űwoon űenwini, iwoo abot ajoonan. ² Pfiyaar pakaan kè bateem nja babi winana bnuura űi kèş ki Naşibaţi. ³ Kè pfiyaar

pi nja pakaan kè űyikrèn kè Uţup wi Naşibaţi upaşun umundu, hèn k di di iko yi űjaaŋ űwin ipènnun űi iko inwoon iinwinanaa.

⁴ űi pfiyaar pi nul, *Abel awul Naşibaţi bţenun bannuuriin apel bi *Kayin. Pfiyaar mènţ pakaan kè awo naţool űi kèş ki Naşibaţi, Naşibaţi űi uleeful adinan ayeenk uţen wi nul ; kè pul pakaan kè bakţiiniyaan uko wi nul wi adoŋ akeţ*.

⁵ Pfiyaar pakaan kè *Henok aya du Naşibaţi bè aanţèpna űi pkeţ ; nin aloŋ aankak awina win, Naşibaţi adeenulun aűooţ du a. Upiitana űi *Ulibra wi Naşibaţi aji Henok ado bi lilaara lil ji abi ado kadeeŋa. ⁶ Kè nin aloŋ aşè wo aanhil kalil Naşibaţi bè aanfiyaara. Na manjoonan, űaaŋ ankűogun Naşibaţi aji wo kafiyaar kè awoo abot aji tuum banjaaŋ bala'a.*

⁷ Pfiyaar pakaan kè *Nowe atiink uko wi Naşibaţi aţupulun unwoon uundo űi winana. Amèban bnuura uko wi Naşibaţi ajakuŋ, aboman upuur abuuranaan biki katohul bti. Pfiyaar mènţ pakaan kè adiiman kè umundu uduknaanaa, aţèpna űi pa, awo naţool űi kèş ki Naşibaţi*.

⁸ Pfiyaar pakaan kè Abraham ado uko wi Naşibaţi ajakulun wi adu'ulun ayila, kè aya du utaak wi Naşibaţi ahoŋulun bè aamme dko di akyaan.

⁹ űi pfiyaar mènţ aya awo ji nayaant du utaak wi Naşibaţi ahoŋulun, afet űi iloona. Itaak na Yakob bado haŋ kak, wi Naşibaţi ahoŋun baka utaak mènţ ji a. ¹⁰ Abraham abi wo wo űi pyoonk kafet űi ubeeka wi Naşibaţi aşaluŋ abot aniw, wi űniw űankèmun.*

¹¹ Pfiyaar pakaan kè Abraham ahil abuk wi adoŋ aţaf maakan kè *Taara aharul akak aţañan kaűowa, afiyaar na manjoonan kè Naşibaţi ado uko wi ahoŋun*. ¹² Uko mènţ ukaan kè pntaali pweek papèna űi űiint aloolan, andoŋ abi űaf űaf aduka duka ayoonk pkeţ. Pntaali mènţ *patum ji njah űi baţi*

* 10:30 Pleşan 32.35-36. * 10:37 İtayı 26.20. * 10:38 Habakuk 2.3-4. * 11:4 Natenan űi Ujuni 4.3-10. * 11:6 Natenan űi Ujuni 5.24. * 11:7 Natenan űi Ujuni 6.13-22. * 11:10 Natenan űi Ujuni 12.1-5; 23.4; 35.12,27. * 11:11 Natenan űi Ujuni 18.11-14; 21.2. * 11:12 Ujuni 22.17.

na pyiw panwoonj ti kabanj ki bdëk* pi nin ñaanj alonj awoonj aanhil pñen.

13 Bañaanj bakanj mënñ bti bafiyaar adoo keñ bē baanyeenk iko yi Naşibañi ahoñuñ, aşē winaara ya du kalowan akuñ alilandēr ya. Badinan ti kadun ki bañaanj aji bawo wo bayaanj ti mboş mi, baanwo biki umundu wi. 14 Na manjoonan, bankñiiniñ hanj badiiman bnuura kē bawo wo ti pla utaak. 15 Woli banuh nuh lah wi bawoonuñ, bahinan kakak da. 16 Kē başē bi ñal utaak unnuurnaaniñ, uwoonj utaak wi bañi. Uko mënñ ukaanj kē Naşibañi aankowa pdo kadu'ana Naşibañi i baka, aboman baka ubeeka.

17 Pfiyaar pakaanj kē *Abraham abomandēr pjeñ *Itaak abukul kafinañ Naşibañi, wi Naşibañi añaluñ pten me afiyaara. Abukul aloolan tañ i akaanj i i ajejuñ kañeñan te Naşibañi ado bi hoñaara hoñ, 18 ajaka aji : « *Ti Itaak i i pntaali pi nji nhoñiñ pakpennuñ.* »* 19 Abraham afiyaar kē Naşibañi aka mnhina mi pnañan bañaanj ti pkeñ ; uko mënñ ukaanj kē Naşibañi akakana abukul, kē uko mënñ uwo wo ji Naşibañi anañan Itaak ti pkeñ.*

20 Ti pfiyaar, *Itaak añehan Naşibañi awul *Yakob na *Eñawu bnuura ti uko unwoonj i kaluñ kabi.*

21 Ti pfiyaar, *Yakob wi añoganuñ pkeñ, añehan Naşibañi awul bnuura andoli ti babuk *Yoteñ aşē mēban ti pjuuñi pi nul añup adēman Naşibañi.*

22 Ti pfiyaar, *Yoteñ wi añoganuñ pkeñ añiiniyaan wal wi babuk Itrayel bakluñ kapēn ti *Ejiptu, añup babukul hum di bakluñ kado na imoh yi nul*.

23 Ti pfiyaar bajug *Moyit bamena kli kwajanñ wi abukiñ. Bawin kē napoñ anuura aşē pok pdo uko wi naşih ajakuñ bē baanlēnki.

24 Pfiyaar pakaanj kē *Moyit abi pok pdu'ana abuk ñaañ abuk Farawuna naşih wi abiñ akak nañaşa. 25 Ahokan phaj na bañaanj biki Naşibañi kē di pwo ti iko ilil yi pekadu inwoonj

iinji ijon.* 26 Afiyaar kē pwut bakowandēna ji *Krittu paka udooni apel pyok bti panwoonj ti *Ejiptu, aten alowan aşal katuum kankluñ kayeenkana. 27 Pfiyaar pakaanj kē apēn du Ejiptu, awo aanño aten udeeb wi naşih, amēban aliintj ji ñaanj anwinuñ Naşibañi anwoonj aanhil kawinana. 28 Pfiyaar pakaanj kē ado *Ufettu wi Mbuur alēt pñaak ti ilēman yi itoh uwanjuñ wi pkeñ uwutna kafin bapoñ bajeen biki bañaanj biki *Itrayel*.

29 Pfiyaar pakaanj kē babuk *Itrayel bamuur *bdëk bjeenkal awo wo ji bawo ti dko dkay ; kē wi bañaanj biki *Ejiptu bakdoonj na pmuur ba, bayooraa*.

30 Pfiyaar pakaanj kē ñniw ñi Yeriko ñajot wi babuk *Itrayel bafuoyuñ ña ñnuur paaj na ulonj. 31 Pfiyaar pakaanj kē *Rahab nañuunk ayeenk bnuura babuk Itrayel bambiñ amena abi pten ubeeka. Hēnk, aankeñ na bandekuñ Naşibañi kafet*.

32 We wi nkaanj añup? Mēnkka bwal bñiiniyaan bi Gedeyon na Barak na Tamton na Yefte na *Dayit na *Tamiyel na bañupar Naşibañi bandukiñ. 33 Pfiyaar pi bukuñ mēñan pakaanj kē bawat ñtaak, aşih bañaanj bnuura, abot ayeenk uko wi Naşibañi ahoñuñ baka. Pfiyaar pakaanj kē badēt mntum mi ñnlihu, 34 awo ti bdoo aşē wo baanyiki, abuur pkeñ pi kej. Babi maak aşē kak ajeb ; babi tam ugut adookar na bangoli biki ñtaak nyaañ. 35 Ti pfiyaar, baañ balonj bawin kē banañan biki baketandēnuñ akakan baka.

Balonj bahajan baka te kē badoo keñ kē bapok babuuran baka kahilna kanaña ti pkeñ, kaka ubida unnuurnaaniñ. 36 Balonj kak baben baka akob baka na itintēl, balonj kē batan baka awat ukalabuş. 37 Balonj batap baka mñlaak afin, balonj kē bamob baka afal ti ptoof, balonj kē bafin baka

* 11:18 Ujuni 21.12. * 11:19 Natenan ti Ujuni 22.1-10. * 11:20 Natenan ti Ujuni 27.27-29.

* 11:21 Natenan ti Ujuni 27.39-40. * 11:22 Natenan ti Ujuni 50.24-25; Ppēn 13.19. * 11:25

Natenan ti Ppēn 2.11-15. * 11:28 Natenan ti Ppēn 12.1-23. * 11:29 Natenan ti Ppēn 14.21-31.

* 11:31 Natenan ti Yotuwa 2.1-23.

na kej. Balonj baji bañaay na dko kawohara injan yi nkaneel, kème yi npi, awo bajuuk, kè baknooran baka ahajan baka. ³⁸ Bañaan mēntj babi nuura nhaaş maakan adoo wo baanhil pfētj ti umundu wi. Babi ñaay na *pndiis na inkun, awo ti injiir na ihër.

³⁹ Pfiyaar pakaanj kè bukal bti bawinana bnuura ti kēs ki Naşibaŋi te baando bi yeenk uko wi abiinj ahonj.

⁴⁰ Na manjoonan, Naşibaŋi abi tu tu ti uşal pboman nja uko unnuurnaaniinj bawutna kawo bajinj ti kēs ki Naşibaŋi kaduk nja.

12

Nawulèn njaban kēs ti Yetu

¹ Bañaan banfiyaarunj biki mbaan aŋiiniyaan ŋiiniyaan bawo ji pntuk pweek panfooyunj nja aten. Nawulèn nwalan keeri iko inkdiŋanunj nja, na pekadu danjaan datam pjab ti nja, nŋaman nŋdo kaŋi pŋi pi baŋuunj nja.

² Nawulèn nŋtu kēs ti Yetu anhaabēşunj nja bgah nŋhilna nŋfiyaar, ul ajaan ado nŋliinta liintj ti pfiyaar te mnŋo. Amiir adoo keŋj ti krut, bē aanŋo aten mnkow manwoonj ti pkeŋj ptēntj puŋ mēntj ŋiki abi win mnlilan manwoonj i pbi, aşē ya hēnkunj aŋo du kañen kadeenu ki Naşibaŋi.

³ Naşalana keeri, jibi amiirunj wi bado buŋaan bakhajanulunj, nawutna kanoor, nhaaşan nŋawo nŋankwutan. ⁴ ŋi ugut wi nakgutunj na pekadu, naando bi gutan te pkeŋj. ⁵ Naŋilma jibi Naşibaŋi atēntēnananaj ji babukul i? Upiitana ti *Ulibra wi nul aji :

« *Abuk naan, wutan kabeeh kakob ki Ajugun,
wutan kawutan woli aŋoman na iwi.*

⁶ *Ajugun aji kakan ti bgah ñaanj i nŋjalun,
kakob ñaanj i ajejunj ji abukul.* ✧ »

⁷ Namiiran mnhaj mi najaan nahaj woli Naşibaŋi akakanan ti bgah ; aji do hanj na babukul. Napoŋ ahonj i i aşin awoonj aanji kakan ti bgah?

⁸ Woli Naşibaŋi aankakanan ti bgah ji babukul bti, naanwo keeri babukul

na manjoonan, nawo bapoŋ bampaŋi. ⁹ Naleşan başin nja biki mboş: baji babi kakan nja ti bgah kē nşē tiinkaara tiink baka. Hēnk di nwoonj katiink maakan Aşin nja i baŋi kayeenkna ubida. ¹⁰ Başin nja babi ji bakakan nja ti bgah nŋwal nŋlonj jibi başalunj, kē Naşibaŋi aşē ji kakan nja ti bgah nŋhilna nŋwo bnuura nŋbot nŋyman ji a. ¹¹ Woli bakakan ñaanj ti bgah, aji jooŋan wal mēntj aanji lilan ; aşale ŋo aban ŋunj, kakob mēntj kaji kado awo natool ti kēs ki Naşibaŋi uhaaş uşē ujoobēt na a.

Plipara

¹² Nadeenjan keeri iñen imbeewunj, naliintan ihoŋ inknaayunj! ¹³ Napoşan ti ilēl itool, ihoŋ inkjiinkunj iwutna kajiink kak maakan, iŋēp ŋēp ijeb.

¹⁴ Natamaan nawo bnuura na bañaan bti nakuŋ nado kado uko unwoonj ujinj ti kēs ki Naşibaŋi ; woli naanwo bajinj ti kēs ki Naşibaŋi naankwin Ajugun. ¹⁵ Naŋaafaraan alonj ti an adek kafēŋ bnuura bi Naşibaŋi ; naŋaafaraan alonj awo ji bko bwuŋaan banjaan badēm kaşē kabuk mnko mntum manwuŋunj. Ŋaanj mēntj ahil kaneeman batum maakan. ¹⁶ Nin alonj awutan kawo ti pjuban pi piinj, nin alonj awutan kabeeh iko inyimanunj ji *Etawu i pde ploodan pakaanj kē awaap pweek pi nul. ¹⁷ Name kē wi abiinj aŋo aban ŋunj, abi nŋal pyeenk ubeeb wi aşin ti pwo bajeen, kē başē dooka. Ado na pwooni kadolna aşin apēnan uko mēntj aşē wo aanhili. ✧

Ubeeka wi baŋi wi mnŋo

¹⁸ Na manjoonan, naanñog pnkunj pi Finayi : naaññog dko di bdoobanktērunj, di utejan na bdēm, di ukēk, ¹⁹ naanñog dko di balulunj na di pdiim patiinkaniinj. Wi babak *Itrayel baŋiinkunj pdiim mēntj, baankak adi di nin ptiink pa. ²⁰ Uko wi pdiim mēntj pajakunj na baka ulēnkan baka maakan, paji na baka : « *Ŋaanj ankbanunj pnkunj batapa mnlak kafinj, awole ñaanj kēme untaam.* » ✧

21 Uko mēnt̄ uyiban maakan kē Moyit̄ adoo ji : « *Dlēnk maakan adoo kat kat.* »[☆]

22 Kē našē ñog pnkuṅ pi *Tiyon, ubeeka wi Našibaṭi anwoon ukumpēs wi ubida, Yerutalem di baṭi di ṅwanjuṭ ṅtum maakan ṅawoon, 23 du dko di pntuk pi banfiyaaruṅ panwoon ṭi ufettu pawoon, pi banwoon bajeen biki Našibaṭi, biki itim ipiitaniin du baṭi. Nañog Našibaṭi anjaan awayēs bañaan bajēn bti na ṅhaaṣ ṅi bañaan biki Našibaṭi adoluṅ kē ṅawo ṅjint̄ piṣ. 24 Nañog Yetu i Našibaṭi aṭeṅanaanuṅ bhonṅar bhalu na pñaakul pantuliin ; pñaak mēnt̄ uko wi pakdiimanuṅ ulil apel wi pi *Abel pakdiimanuṅ[☆].

25 Naṭaafaraan keeri kadek ankṭiiniin na an kafet̄. Na manjoonan, bateem nja bampokuṅ ptiink ankṭaruṅ baka ṭi mboṣ baambuṅ kakob. Kē nja ṅēnkhiṭ kabuur kakob woli ṅdek kafet̄ ankṭiiniin na nja du baṭi. 26 Ṭi wal wi *Moyit̄, pdiim pi nul pabi ṣint̄ ṣint̄an mboṣ, kē aṣē hon nja hēnkuṅ aji : « *Dkak aluṅ kaṣint̄ ṣint̄an byaaṣ bloṅ kak, mēnt̄ mboṣ ṭañ, dṣint̄ ṣint̄an kak baṭi* »[☆]. 27 Wi ajakuṅ aji dkak aluṅ kaṣint̄ ṣint̄an byaaṣ bloṅ, adiiman diiman kē iko impaṣaniin iluṅ kaṣint̄ar katoka, uko unwoon uunkṣint̄ar ṭañ uhilna uduka. 28 Hēnk, wi ṅkyeenkuṅ utaak unwoon uunkṣint̄ar, nawulēn ṅbeeb Našibaṭi, ṅdēmana na pfiyaar na palēnk, uko mēnt̄ ulila. 29 Na manjoonan, Našibaṭi i nja awo bdoo banjaan batēr katok.

13

Iṭeṅan inliluṅ Našibaṭi

1 Natamaan naṅalad ji bañaan banṭaarun. 2 Nawutan kanohnaana pyeenk bayaanṭ du itohan. Name bnuura kē baloṅ bado haṅ, ayeenk ṅwanjuṭ du itoh yi baka bē baammee. 3 Naleṣan bakalabuṣ, nawo ji nawo ukalabuṣ na baka nabot naleṣ bañaan biki bakhajanuṅ, nawo ji an biki bakhajanuṅ.

4 Bañaan bti bamēbaan bniim bnuura, ñiint̄ na ñaaṭ baji bamēbandēr andoli kaliṅ ṭi atēt̄. Našibaṭi aluṅ kawayēs bañaan banwoon ṭi ubida uṭop na pjuban pi piint̄.

5 Ṭi mnwo mi nan naanwo ka-jotan itaka kadun, naliṅan ṭi uko wi nakaan. Našibaṭi ṭi uleeful aṭupuṅ aji :

« *Mēnkwutānu nin, mēnkpoku nin.* »[☆]

6 Ukaan kē ṅhinan kaṭup na mntēṅ kaji :

« *Ajugun awoon anjaan aṭēnkēn ; mēnkdo kalēnk.*

We wi ṅaan najēn ahiluṅ kadolēn? »[☆]

7 Naleṣan banwoon ṭi kadun ki nan banṭupanaṅ uṭup wi Našibaṭi. Naṣalan jibi babiin awo te adoo keṭ, našē nado ji baka.

8 Yetu *Krittū awo nṭa jibi awoon takal, akuṭ awoha haṅ te mnṭo.

9 Nakwut pjukan pampaṭun na *Uṭup Ulil Unuura pañooṭan du bdēm. ṅaan awo katēṅna ṭi bnuura bi Našibaṭi, aanhil katēṅna ṭi idolade ṭi uko ude inwaanun udooni ṭi banjaan baṭaṣ ya. 10 Nja, ṅka *bliit bi mngur, kē baṭeṅan banjaan baṭeṅan du *Katoḥ Kaweek ki Našibaṭi baanka na pde iko inwoonuṅ du bliit mēnt̄.

11 *Naṣih i baṭeṅan aji ñooṭ pñaak pi ṅko ṅanfinuṅ du *dko dyimanaan maakan kapēnanaan pekadu di bañaan, kē ṅko ṅi bafinuṅ ṅuṅ ṅaṣē ji ṅatērna du bdig bi dko di bañaan bafēṭun. 12 Uko mēnt̄ ukaan kē Yetu akeṭna du bdig bi ubeeka kē pñaak pi nul pado bañaan kē bawo bajint̄ ṭi kēs ki Našibaṭi.

13 Nawulēn keeri ṅya du Yetu, du bdig bi dko di bañaan bafēṭun, ṅwo na mnkow mntēnt̄ mi nul. 14 Ṭi mboṣ ṭi, ṅfēt̄ ṭi ubeeka unwoon uunkwo te mnṭo, kē ṅṣē la ubeeka unkmibiin unwoon wi mnṭo. 15 Ṭi katim ki Yetu nawulēn ṅwut kaṭaṭna pdo kado uṭen pa Našibaṭi, unwoon iyeeh in-jaan idēmana ; iyeeh mēnt̄ ipēnna ṭi

☆ 12:21 Pleṣan 9.19. ☆ 12:24 Natenan ṭi Ujuni 4.10. ☆ 12:26 Hagay 2.6. ☆ 13:5 Yotuwa 1.5; Pleṣan 31.6,8. ☆ 13:6 Kañaam 118.6.

mntum mi nja ɲndinanuɲ kĕ awo Aju-
gun. ¹⁶ Nawutan kaɲilma pdo kado
bnuura na pdo kaɲĕnkar ; iɲenjan itĕnt
yaɲ ijaan ilil Naɲibaɲi.

¹⁷ Najaan nado uko wi banwoon ɲi
kadunan bajakuɲ, nado katiink baka.
Baji babeelan bnuura, bukal bakluɲ
kaɲup Naɲibaɲi jibi nawoori. Woli
naɲiink baka, baluɲ kado ulemp wi
baka na mnlilan. Kĕ woli naando
haɲ, bado wa kaɲĕ kajooɲan, uɲĕ
waaɲ udooni pa an.

¹⁸ Naɲehandĕrun ; ɲfiyaar na man-
joonan kĕ ɲĕnwo na nin uko uloɲ ɲi
uhaaɲ. Nji ɲdoonaan pdo bnuura ɲi iko
bti. ¹⁹ Dɲehanan na uhaaɲ naan bti
naɲehandĕraan nhil ntaran taran nkak
du an.

Pɲehan

²⁰ Dɲehan Naɲibaɲi anjaan ajoobĕntĕn
ɲhaaɲ, annaɲanuɲ ɲi pkeɲ Ajugun Yetu
nayafan naweek, wi aɲenanaanuɲ
bhonar bi mnɲo na pɲaakul pantuliin,
²¹ aɲĕnkan naka iko bti innuuriin
nahilna pdo uko wi aɲaluɲ. Dɲehan
Naɲibaɲi ado nja ɲlila wi ɲwoon ɲi
ploolan na Yetu *Krittu. Nawulĕn
ɲdĕmana te mnɲo! Uwo haɲ.

²² Bayiɲ naan ɲi *Krittu, dkooɲan
namiir uɲup wi nɲupanaɲ wi kaɲaɲnan
; na manjoonan, uɲamĕɲi.

²³ Dɲal name kĕ bawutan Timote
ayiɲ nja. Woli atar aban, kabi na a
pwinan.

²⁴ Nawulaan mboɲ banwoon ɲi
kadun ki nan bti na baɲaan bti
banwoon biki Naɲibaɲi.

Bayiɲ nja biki Itali bawulan mboɲ.

²⁵ Dɲehan Naɲibaɲi awulan an bti
bnuura.

Uṭup wi Yakob apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yakob apiitun bañaan biki Naşibaṭi baniinkun mboş. Du unjon Yakob abi wo ñaan naweek ṭi banfiyaarun Naşibaṭi banwoon du Yerutalem, Yetu awo naweekul. Bañaan biki apiitun kakaarta ki, balon ṭi baka baji baji bafiyaar Krittu, kē mnwo mi baka manşē wo maanwo mi bañaan banfiyaarun. Uko mēnt ukaan kē aji na baka pfiyaar pawo kagakandēr na mnwo mnuura. Yakob abi win kē ṭi banfiyaarun, bajuuk bawo ṭi mnhaj ṭiki bayok badeen iganan maakan. Uko mēnt ukaan kē aji na bayok bawut kado kado ji bañaan biki umundu wi, bamēban bajuuk bnuura. Akak aji na baka balow pnom, bakak baji bamēban mntum. Bawo kado kado bnuura unuur undoli jibi Uṭup wi Naşibaṭi ujakun.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1.1)
2. Pfiyaar na pwo na uşal untunja (1.2-18)
3. Ptiink Uṭup wi Naşibaṭi na pdo uko wi ujakun (1.19-27)
4. Pwut bpaşşēr (2.1-13)
5. Pfiyaar na pdo bnuura (2.14-26)
6. Uşal untunja na pṭup bnuura (3.1-18)
7. Pnal iko yi umundu paannuuraa (4.1-5.6)
8. Kamiir na pñehan Naşibaṭi (5.7-20)

Pwul mboş

¹ Nji Yakob nalempar Naşibaṭi na Ajugun Yetu Krittu, dwul an mboş, an pntaali pi Naşibaṭi panwaysēr un umundu*.

Kamiir ṭi unoor

* **1:1** Kşini iñeen na ktēb kanwaysēr un umundu, bawoon babak Yakob abuk Itaak, bateem bayuday. Hēnk di di bapiitun ṭi ugrek.

² An bayiṭ naan baṭaş Yetu, woli nawo ṭi unoor nalilaan ṭi nḥaaş njan. ³ Ṭiki name kē pfiyaar pi nafiyaarun Yetu aliintan ṭi wal wi unoor, paji paṭu ñaan kamiir. ⁴ Nawo kanaṭ kaliint ṭi kamiir mēnt, kaşē kahil kawo bañaan bajinṭ baṭool, banjaan balemp ulemp ujint piş, banwoon baanwaan nin uko ulon.

Pñehan na uhaaş wi pfiyaar

⁵ Woli alon ṭi an awaan uşal untunja, awo i kañehan wa Naşibaṭi, alun kawul a wa, ṭiki aji wul bañaan bti na byompan kē aanji fēn. ⁶ Kē woli ñaan añehan, awo kafiyaar kawut kawo na nşal ntēb, ṭiki ñaan anwoon na nşal ntēb anaam umaron uweek, wi uyook ujaan udeen kalun lunan. ⁷ Ñaan anwoon han awutan kaşal kē ayeenk uko ulon ṭi kañen ki Ajugun. ⁸ Anwoon na nşal ntēb aanji ṭu kabaṭ ṭi uko wi akdolun, uyaaş ulon aji ya kadun, ulon akak ufeṭ.

Najuuk na nayok

⁹ Naṭaş Yetu anwoon najuuk awo katan ṭi uko wi Naşibaṭi akdēmanulun. ¹⁰ Kē nayok awo katan, ṭi uko wi Naşibaṭi akpoṭēṭanulun. Ṭiki nayok aankjon, anaam kaṭeeñ ki bgof bi uṭeēh. ¹¹ Bnuur baji banaṭa katēr, bgof kakay, kaṭeeñ kajot, kanuura ki ka kaneem. Kē hēnk di di uwoon pa nayok : Aleew, kakeṭ ṭi mnwo mi nul mi nnuur bti. Ñaan najēn andoli awo ji pjaagal.

Naşibaṭi aanji wuuk nin ñaan ado buṭaan

¹² Ñaan anjaan naṭ kaliint ṭi unoor anuurandēni, ṭiki ayeenk katum ki ubida wi mnṭo wi Naşibaṭi ahonun banjalulun, woli ayuuj mntēn mi nul aba.

¹³ Woli ñaan anjal pdo buṭaan awutan kaji, Naşibaṭi akwuuknun pa ndo ba. Naşibaṭi aanhil pnal pdo buṭaan kē aanji wuuk wuuk nin alon ado buṭaan. ¹⁴ Andoli aji do buṭaan ṭi unjal wi nul uwuṭaan, wul ujaan uwuuka

kaneejana. ¹⁵ Woli ɲwut uŋal uwuɲaan mēnt̄ kē udēmi, wul ujaan̄ uɲij pekadu, woli pekadu dadēmi dul dajaan̄ daɲij pkeɲ.

¹⁶ Bayiɲ naan biki mmaganuŋ nakwut baguuran̄ ɲi uko wi. ¹⁷ Iko inuura bti yi baɲenuŋ un na yi ɲyeenkun̄ iwoona baɲi, du Aɲin nja anɲakuŋ unuur, pli na ɲjah bti ɲanwoon̄ du baɲi. Ul anwoon̄ aamme pɲēl̄sa kēme kajeeh kabot kajēm̄sa. ¹⁸ An̄jal ul ɲi uleeful pwul un ubida ɲi uɲup wi manjoonan, ɲhilna ɲwo bateek ɲi iko yi aɲakuŋ.

Ptiink uɲup wi Naɲibaɲi kabot kaɲaɲ wa

¹⁹ An bayiɲ naan biki ɲɲaluŋ maakan nawo i kame kē: ɲnaaŋ aji wo i katar ɲi ptiink atēnt̄ul, kanoom ɲi ptiini, kanoom ɲi udeeb. ²⁰ Mēnt̄ ɲi udeeb di di ɲnaaŋ ahilanuŋ kado uko untooluŋ ɲi kēɲ ki Naɲibaɲi. ²¹ Ukaaŋ kē nawo i kapēnan iko bti inɲopuŋ ɲi an na inɲotuŋ maakan, naɲē nayeenk uɲup wi baɲuuŋ ɲi ɲhaaɲ ɲi nan ji baɲnaaŋ banwalanuŋ ikow yi baka, ɲiki wul uhilanuŋ pbuuran an.

²² Nakliŋ ɲaŋ ɲi ptiink uɲup, nadolan uko wi ujaakuŋ. Woli naankɲaɲ uɲup, ikow yi nan yi yi nakguuruŋ. ²³ Hēnk di di uwoon̄, woli ɲnaaŋ aɲiink uɲup aɲē wo aankdo uko wi ukɲiiniyaanuŋ, unaam ɲiint̄ anktenuŋ kaara di nul ɲi kawini. ²⁴ Awin da jibi dawoon̄, wi atenuŋ da aba, atool aya aɲē ɲilma jibi anaamuŋ. ²⁵ Woli ɲnaaŋ ala pme bnuura bgah btool, banhilanuŋ pbuuranun, aji mēban ba kaliintan, aanwo i kalin̄ ɲi ptiink ba ɲaŋ kaɲē kaɲilma ba. Awo i kado uko wi bajakuŋ, aɲē tum na mnlilan ɲi iko bti yi akdolun̄.

²⁶ Woli ɲnaaŋ aɲal kē aɲaɲ Naɲibaɲi bnuura, aɲē wo aanji mēban pndemēnt pi nul, adaar bkow bi nul, pɲaɲ Naɲibaɲi pi nul paanwo nin uko ulon̄. ²⁷ ɲnaaŋ ankɲaɲuŋ Naɲibaɲi Aɲin nja na manjoonan, aji wo najint̄ piɲ ɲi kēɲ ki nul. Hēnk di di ajaan̄ awo : aji ya pwɲin bapoɲ banwaaŋuŋ bajug

baka, aji ya pwɲin baaɲ bayoɲ banwoon̄ ɲi unoor, aji lipara iko iwuɲaan̄ iwutna kaɲopana.

2

Ppaɲɲēr pawo ppēn ɲi bgah

¹ Bayiɲ naan, nafiyaar ɲi Yetu Krittu Ajugun antumuŋ na mndēm, ukaaŋ kē naanwoyi kapaɲɲēr ² Natenan : woli du dko di nayituŋ ɲiint̄ alon̄ anwoon̄ na ineel yi uwuuru abot awohara bnuura aneej da, kē ɲiint̄ alon̄ kak anwohariiŋ iko intowiiŋ aneej da, ³ woli namēban bnuura ɲiint̄ anwohariiŋ iko inuura, aɲē ji na a : “ɲoon ɲi dko di, dawo dnuura” aɲē ji na nawaan̄, « iwi naɲan » kēme « iwi yaan̄ iɲo du kafet̄. » ⁴ Pdo haŋ, ɲi ptoof pi nan, pawo bpaɲɲēr. Naanwayēɲ wayēɲ na ɲɲal ɲwuɲaan i?

⁵ Natiinkan an bayiɲ naan biki mmaganuŋ, mēnt̄ Naɲibaɲi adatuŋ banwoon̄ bajuuk ɲi kēɲ ki umundu i? Ado haŋ, bahilna bayok ɲi pfiyaar babot bayeenk pɲih pi Baɲi pi ahon̄uŋ banɲaluluŋ. ⁶ Kē naɲē ji naɲu najuuk mnkow ɲi ptoof pi baɲnaaŋ. Mēnt̄ bayok bajaan̄ bahajanan, kamoban kaɲooɲ du ɲruha i? ⁷ Bukal kak bajaan̄ baben̄ katim kanuura ki Naɲibaɲi awulanaŋ.*

⁸ Aa, woli naɲaɲ na manjoonan bgah bi Pɲih pi Naɲibaɲi jibi bawoon̄ ɲi Ulibra wi Uɲup wi Naɲibaɲi : « ɲalan atēnt̄u jibi in̄aluŋ bkowu » wal mēnt̄, nado bnuura. ⁹ Bē woli napaɲɲēr nado pekadu, hēnk bgah bi Moyit bamob an ɲiki naanɲaɲ ba. ¹⁰ Hēnk di uwoon̄, woli ɲnaaŋ aɲaɲ bgah bti aɲē duk uko uloolan ɲi wi bajakuŋ, aduknaana ɲi kadun ki bgah bti. ¹¹ Anjakuŋ, « iinkpiint̄ na ahar ɲnaaŋ kēme ayin ɲnaaŋ, » ul akaaŋ aji : « iinkfiŋ ɲnaaŋ. » Kē woli iimpiint̄ na ahar ɲnaaŋ kēme ayin ɲnaaŋ, aɲē fiŋ ɲnaaŋ, iint̄aɲ bgah. ¹² Nakeeri nado kaɲiini nabot nado kado ji baɲnaaŋ biki Naɲibaɲi akluŋ kawayēɲ na bgah bi mbuur. ¹³ Hēnk di uwoon̄, Naɲibaɲi aankwayēɲ na

* 2:7 ɲnaaŋ aji yeenk katim ki Yetu Krittu ɲi batit̄mu.

mñaga anwoonj aaññagaa, kë mñaga mansë pel pwayëş.

Pfiyaar na Udo

¹⁴ Bayiţ naan, we uwoonj ñaan abubara aji « Dfiyaar Naşibati » woli udo wi nul uundiiman pfiyaar mëntj? Pfiyaar pahilan kabuuran a wal mëntj i? ¹⁵ Natenan, woli alonj ti an ñiintj këme ñaaţ awaanj iko iwohara abot awaanj uko ude wi ŋnuur bti. ¹⁶ Kë alonj ti an aşë ji na a : « Yaan na bnuura, yaan iwohara iko idiţ, ide bnuura » aşë wo naanwula uko ude këme uwohara, we uwoonj da unuura?

¹⁷ Kë hënk di uwoonj pa pfiyaar panwoonj paangakandër na udo pakeţi ţiki pagaagi.† ¹⁸ Dme alonj abi kaji : « Ñaanj alonj aji fiyaar, alonj kado. » Dteema kaji : « Diimanaan hum di ñaanj ahilanunj kaji afiyaari woli aanyuuj pfiyaar mëntj ti udo wi nul. Dluņ kadiimanu pfiyaar pi naan ti udo wi naan. » ¹⁹ Ifiyaar kë Naşibaţi awo aloolan ţań? Ido bnuura – ŋntaayi kak ŋafiyaar uko mëntj, aji ŋalënk kakat kat. ²⁰ Iinji kşal Keeri! Wom injal pme kë pfiyaar pawaanj udooni woli paanji pagakandër na udo?

²¹ Naleşan, Abraham atemun mëntj ti udo wi wi Naşibaţi ajaknuņ awo natool i, wi ańooţunj abukul Itaak pa pfiñar Naşibaţi*? ²² Iwini, baanhil ppaţëş pfiyaar na udo ţiki udo uji utumalëş pfiyaar. ²³ Kë hënk di di uko umpiitunj ti Ulibra wi Uţup wi Naşibaţi udolaniinj, uji : « Abraham afiyaar Naşibaţi, ukaanj kë Naşibaţi aji awo natool. » Kë aşë yeenk katim ki « nanoh Naşibaţi. » ²⁴ Nawin kë ñaanj aji wo natool ti kęş ki Naşibaţi ti udo wi nul, mëntj ti pfiyaar ţań pa.

²⁵ Kë hënk di uwoonj kak pa Rabab nawaap bduun, woli ayeenkunj bayili baitrayel ti katoh ki nul abot aţënk baka kë babuur na bgah bmpaţi, hënk ti udo wi nul wi wi awoonunj natool ti kęş ki Naşibaţi*.

²⁶ Jibi uleef unwoonj uunwo na uhefëntj uwoonj puum, hënk di di pfiyaar panwoonj paanji pagakandër na udo pakeţunj.

3

Namëbaan indemënt yi nan

¹ Bayiţ naan nawutan kado na pwo an bti bajukan biki Uţup wi Naşibaţi. Name kë nja ŋnkjukanunj, Naşibaţi alunj kawayëşun pwayëş pantamunj apel pi bañaanj bandukiinj. ² Name'un bti ŋji ŋdo ipekadu itum. Woli ñaanj alonj aanji juban woli aţiini awo ñaanj natool, anhilanunj pmëban uleeful. ³ Ŋji ŋtan uko umpooţ ti mntum mi ŋmpëlëntj pa ŋado uko wi ŋnalunj, hënk, ŋji ŋţonj uleef wi ŋa bti. ⁴ Natenan kak ŋpuur bdëk ŋi iloona, woli ŋado wo ŋweek, kë ukëk uweek ukwuuk ŋa, kaţonj kampooţ kajaanj kańooţ ŋa dko di naţonj ańalunj. ⁵ Kë hënk di pndemënt pawoonj, pawo uko umpooţ ti uleef aşë ji papiitar iko iweek. Natenan, kambetan kampooţ kahilanunj uţeeh uweek katër.

⁶ Pndemënt kak pawo bdoo, pul pawoonj katoh ki buţaan. Pndemënt pawo ti uleef, kë pul pajaanj paţopan wa bti. Paji patehan ubida bti na bdoo bampënnunj infernu. ⁷ Uunka ŋlimariya, woli ŋado wo ŋlimariya ŋjooţ ŋi uţeeh, ŋkat, ŋpula, ŋţëb, ŋi ñaanj awoonj aanhilan akakan kë ŋadoomi. ⁸ Bë pndemënt, nin alonj aanhil pkakan pa padoom. Pawo buţaan, paanhil pţooraa, patum na bnunk bankfiñarunj.

⁹ Pul pi ŋjaanj ŋdëmanaan Ajugun anwoonj Aşin nja, kë pul kak pi ŋjaanj ŋñehandëraan bañaanj buţaan, biki Naşibaţi aţakunj kë banaam a. ¹⁰ Pdëman na pñehan buţaan iji ipënnaa ti mntum mloolan. An, bayiţ naan uunwo kawo hań! ¹¹ Ukumpëş uji upënan meel mnjoob na mnhaay ti bhër bboolan i? ¹² An bayiţ naan, bjaak bahil kabuk mnleman i? Këme bleman bahil kabuk mnjaak? Kë

† 2:17 Këme : Kë hënk di uwoonj pa pfiyaar, panwoonj paangakandër na udo, pakeţ na manjoonan.

* 2:21 Natenan ti Ujuni 22.1-19. * 2:25 Natenan ti Yotuwa 2.

ukumpëş wi meel mnhaay uhilan pwul meel mnjoob i?

Uşal untuŋa unwoonuŋ Baŋi

¹³ Ahonŋ ŋi an awoonŋ na uşal untuŋa abot atit? Ayuujan kē awo haŋ ŋi mnwo mi nul na udo wi nul, udo ungakandëruŋ na pdoom na uşal untuŋa. ¹⁴ Bē woli uhaaş winan utum na bkujar bweek kē nawo na uşal wi blaŋar, naanwoyi kahomp kaji nawo na uşal untuŋa. Naanwoyi kaŋup uko unwoonŋ uunwo manjoo-nan. ¹⁵ Uşal utëntŋ wuŋ uumpëna baŋi, uwo wi mboş, wi baŋaanŋ, wi ŋtaayi. ¹⁶ Bkujar na uşal wi blaŋar ŋaji ŋagakandër na bpulad, na pdo iko iwuŋaan bti. ¹⁷ Ŋaanŋ anwoonŋ na uşal untuŋa umpënnuŋ baŋi aji dun kawo ŋaanŋ najintŋ piş, anjaanŋ akakan baŋaanŋ ŋi ploolan kawo najoobŋëraan, aanji tam bkow, aji tum na mŋaga, kado iko inuura, aanji paŋşër, aanji lafrën.

¹⁸ Baŋaanŋ banŋaluŋ mnjeeh, baji baniinkan ma ŋi dko di bawoonŋ ji mbuk du ujaarna, kē ŋdeey ŋi bajaanŋ baki, ŋawo udo utool.

4

Pŋal umundu pawo ppok Naşibaŋi

¹ Ťuŋ di di ugut ujaanŋ uwoona? Ťuŋ di di pŋom pajaanŋ papëna ŋi an? Mëntŋ ŋi uŋal uwuŋaan unjaanŋ ugutan ŋi uleefan meetŋ wa i? ² Naji naŋal uko ulonŋ, kaşë wo naanji nahil pka wa, ukaanŋ kē naji naşal pfiŋ. Naji naŋeebar uko wi ŋaanŋ kaşë wo naanji naka wa, naşë neej wal mëntŋ ŋi pŋom na ugut. Naanji naka uko wi naŋaluŋ ŋiki naanji naŋehan wa Naşibaŋi. ³ Kēme woli naŋehan naanji nayeenk nin uko ulonŋ ŋiki naji naŋehan buŋaan, kala ptok uko wi naŋehanunŋ ŋi unoh wi umundu. ⁴ An pntaali pandekuŋ Naşibaŋi kafetŋ ji ŋaaŋ andaaruŋ ayinul, naamme kē pŋal umundu pawo ppok Naşibaŋi i? Anŋaluŋ pwo nanoh i umundu aji wo naşoor Naşibaŋi. ⁵ Kēme nanunŋ kē Ulibra wi Uŋup wi Naşibaŋi ububara ji : « Naşibaŋi aji

ŋal pa ul ŋaŋ uhaaş wi aŋuunŋ ŋi un? » ⁶ Kē bnuura bi ajaanŋ adiimanun badëmnunŋ maakan. Ukaanŋ kē Ulibra wi Uŋup wi Naşibaŋi uji : « *Naşibaŋi aji pok bankdëmanunŋ ikow yi baka, kaşë wul banwalanunŋ ikow yi baka bnuura bi nul* ». ⁷ Naŋaşan keeri Naşibaŋi naşë napok Untaayi Uweek, uŋi wal mëntŋ kalow an. ⁸ Naŋogan Naşibaŋi aşë ŋogan. Naŋowan iŋen yi nan* an bado pekadu ; nabot najintŋan ŋhaaş ŋi nan, an baŋaanŋ biki ŋşal ŋtëb. ⁹ Naleşan kē nawo bajuuk, nawoonŋ ji baka puum, nadoon kawooni, pji pi nan pakakan ŋwooni, mnlilan mi nan pjootan. ¹⁰ Napotëtënen ikow yi nan ŋi kadun ki Ajugun aşë naŋanan.

Iwo in adoo ten buŋaan bi atëntŋu?

¹¹ Bayitŋ naan, nawutan kakuut batëntŋan, ankkuutuŋ atëntŋul kēme aten buŋaan bi atëntŋul, aŋup buŋaan ŋi Bgah bi Naşibaŋi abot ayuuj ŋi udo wi nul mëntŋ kē baannuura. Kē woli ido haŋ, iinji kŋaş ba, iwo nawayëş i ba.

¹² Naşibaŋi ŋaŋ ajaanŋ awul Bgah, kē ul kak ŋaŋ awoonŋ nawayëş. Ul ŋaŋ ahilanunŋ pbuuran kēme ptok. Kē iwi, iwo in adoo ten buŋaan bi atëntŋu?

An bahomp nalipariin

¹³ Hënkunŋ, nalipariin an nanjaanŋ naji : « Nŋa kēme faan ŋya ubeeka wanŋ, ŋhiil da, ŋdo da pjula kaka itaka itum. » ¹⁴ Kē naşë wo naamme uko wi ubida winan ukwoonŋ, name wi faan i? Nawo ji udu unjaanŋ uwinana kakur kaneem. ¹⁵ Kē wi wi nawoonŋ kaji : « Woli Ajugun aŋali, ŋluŋ kawo bajeb, kaşë do uko wi kēme wundu. » ¹⁶ Naşë wo naanji nado haŋ, naji napiitar ŋi uko wi naŋaluŋ pdo. Bpiitar bŋëntŋ bunŋ bawo bwuŋaan. ¹⁷ Ŋaanŋ ammeenŋ keeri uko wi awoonŋ i pdo, aşë wo aando wa, ado pekadu.

5

An bayok, nadoon kawooni

¹ Hënkunŋ an bayok, nalipariin, nawoonin nado idiim ŋi pwuŋan pankyoonkananŋ. ² Pyok pi nan papuŋi,

☆ 4:6 Uhoŋ 3.34. * 4:8 Nawutan pjuuban.

kë n̄bob n̄ade iko iwohara yi nan.
³ Uwuuru wi nan na untaam wi nan n̄adoharaa. Kë pdohara puñ pakluñ kañiini pa an. Paluñ kade'an uleef ji bdo. Umundu uba kë nakhanka hank*. ⁴ Natenan, naanluk banklem-puñ du n̄teeh ni nan. Baṭëga aliir kë idiim yi baka iban du ibaṭ yi Ajugun i Mnhina. ⁵ Nawo ṭi umundu wi ṭi pyok na unoh, nade amag ji n̄limariya pa unuur wi bakluñ kafaal an. ⁶ Naji natool aduknaanaa abot aña ; kë aanhilan aneenan uleeful.

Namiiran, Ajugun abi

⁷ Bayiṭ naan, natamaan keeri ṭi pyoonk ubi wi Ajugun. Natenan jibi najaar ajaan ayoonk n̄deey n̄nuura n̄ankpënuñ ṭi btepi bi aṭuun ṭi mboṣ. Aji miir wi uṣubal uteek ujutuñ kayoonk ubaañṣaani kabaa kit*. ⁸ An kak natamaan ṭi pyoonk, natum na mntëñ, ṭiki ubi wi Ajugun uñogi.

⁹ Bayiṭ naan, nawutan kaṭëga ṭi mnwo mi batënṭan, woli naanjal Naṣibaṭi awayëṣan. Natenan Nawayëṣ ado bi naṭ naṭ ṭi kadun ki plëman. ¹⁰ An bayiṭ naan, *baṭupar Naṣibaṭi bahaj na kamiir, natenan ṭi baka. ¹¹ Nawini n̄ji n̄ji bañaan bantamanuñ ṭi kamiir banuurandëni. Natiink jibi Yob* atamani ṭi kamiir. Name kak uko wi Ajugun adoñ pa a, ṭiki Ajugun atum na bnuura na mn̄aga.

¹² Bayiṭ naan, natiinkan bnuura : nalipariin kamehna ṭi baṭi këme ṭi mboṣ këme ṭi uko ulon kak. Pdinan pi nan pawoon pdinan na manjoonan. Kë ppok pi nan pawoon ppok na manjoonan, nawutna kaduknaana ṭi pwayëṣ pi Naṣibaṭi.

Nañehaan Naṣibaṭi

¹³ Alon ṭi an awo ṭi mn̄haj i? Añehaan Naṣibaṭi. Alon ṭi an awo na mnlilan i? Ayeehan mndëm mi Naṣibaṭi. ¹⁴ Alon ṭi an amaaki? Aduun bantohi biki pn̄tuk pi banfiyaaruñ, bajatana ukëra ṭi bkow ṭi katim ki Ajugun baṣë bañehan Naṣibaṭi pa a.

¹⁵ Pñehan pangakandëruñ na pfiyaar pabuuran namaakal, Ajugun aṣë naṭana. Woli ado ipekadu Naṣibaṭi amiira ya. ¹⁶ Andoli keeri adoon kaṭup ipekadu yi nul batënṭul, andoli adoon kañehandër batënṭul Naṣibaṭi, hënk naṣë najeb. Pñehan pi natool paji patum na uforta. ¹⁷ Natenan Eli naṭup ṭi katim ki Naṣibaṭi i unjon, abi wo ñaan najën ji un. Aṭu kabaṭ ṭi pñehan Naṣibaṭi uṣubal uwut kaṣub. Kë udo n̄ṣubal n̄wajanṭ na kli paaj nin pjatap paanjot ṭi mboṣ. ¹⁸ Kë akak aluñ añehan Naṣibaṭi uṣub, kë uṣubal ujoti. Kë iko yi batepiin iwul n̄deey.

Nakakaan bampënuñ ṭi Bgah bi Naṣibaṭi

¹⁹ Bayiṭ naan, woli alon ṭi an apën ṭi plël pi manjoonan, kë baṣë kakana ṭi pa, ²⁰ nameen kë ñaan ankpënanuñ ṭi plël pi buṭaan nado ipekadu, aburana pkeṭ abot ado Naṣibaṭi amiira ipekadu itum.

* 5:3 Natenan ṭi Maci 6.19-20. * 5:7 Du uṭaak wi Iṭrayel, uṣubal uji ujot, bañaan katepi, udun kaṭañan, kado kli kañeen kabaa kak kajot baba kit. * 5:11 Natenan ṭi Yob.

Uṭup uteek wi Piyeer apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kateek ki Piyeer apiitun kntuk ki banfiyaaruṅ kanwoon ṭi ṅbeeka kañeen ṅi utaak wi Atiya. Wi Yetu abiiṅ awo ṭi umundu wi, Piyeer aji bi kagakandër na a. Wi apënuṅ ṭi wa, Piyeer kaşë wo nanjañan i bayuday. Banfiyaaruṅ Krittu biki apiitun hënk babi hajan baka ṭiki bafiyaar Ajugun Yetu Krittu. Uko mënṭ ukaaṅ kē Piyeer apiit baka kaji na baka bamëban baliint ṭi pfiyaar, baanwo bateek biki bakhajanun. Aji na baka Yetu i bafiyaaruṅ i i bajunnuṅ ahajan kē adoo keṭ. Uko mënṭ ukaaṅ kē woli bahajan baka bawo kamiir ji a. Akak aṭup baka jibi bawoon kawo ṭi ptoof pi bañaan bam-pokun Naşibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pwul mboş (1.1-2)
2. Mnhaṭ manliintun (1.3-12)
3. Ubida ujint (1.13–2.17)
4. Mnhaṭ mi Krittu awinun (2.18-25)
5. Anfiyaaruṅ Krittu na mnhaṭ (3.1–4.19)
6. Hum di di baweeṅ biki banfiyaaruṅ bawoon kawo (5.1-11)
7. Pwul mboş pbaañsaani (5.12-14)

¹ Nji Piyeer *nanjañan i Yetu *Krittu dpiiitanan, an biki Naşibaṭi adatuṅ nanniinkun ṅtaak ṅi Pont, ṅi Galatiya na Kapadoşiya na Atiya na Bitiniya awo da bayaant. ² Naşibaṭi Aşin nja ado bi datan dat jibi abiiṅ aṅal wa undiimaan. *Uhaaş wi nul udolan kē nawo biki nul nahilna nado katiink Yetu Krittu, pñaak pi nul padolan nawo bajint ṭi kēş ki Naşibaṭi.

Dñehan Naşibaṭi awulan bnuura bantumuṅ abot ajoobṭënan ṅhaaş bnuura.

Mnhaṭ mi mbuur

³ Nawulan ṅdëman Naşibaṭi Aşin Ajugun Yetu *Krittu andolun ṭi mñaaga mnweek mi nul kē ṅkak abuka wi anañanun Yetu Krittu ṭi pkeṭ. Ukaaṅ kē ṅwo na mnhaṭ manwoon mnjeeb.

⁴ Nme kē ṅluṅ kayeenk iko inuura yi Naşibaṭi ahankun bañaan biki nul. Iko mënṭ iinji itoka, iinji iṭop, iinji iba kanuura. Naşibaṭi ahankan ya du baṭi. ⁵ Wi nafiyaaruṅ, mnhina mi nul manyeṅan te unuur ubaañsaani, wi aklun kadiiman kē abuuranan.

⁶ Hënk, natum na mnlilan, wi nadoon awo i kajooṭan ṅwal ṅntiinku wi nawoon ṭi unoor uweek. ⁷ Uwuuru undoon atoka udoo ji uṭëpna ṭi bdo kakaana udooni, kē hënk kak di di pfiyaar pi nan pankaan preeş pweek maakan apel uwuuru pawoon kaṭëpna ṭi unoor kahilna kadiiman udooni wi pa. Hënk, nalun kawo na pdëm na mndëm mnweek wal wi Yetu *Krittu aklun kapën kawinana.

⁸ Naambaan kawina Yetu aşë ṅala ; nafiyaara te naando bi wina te hënkun, ukaaṅ kē nawo na mnlilan mnweek maakan mi ñaan awoon aanihil pṭup, ⁹ wi nakyeenkun uko unkaan kē nafiyaari, unwoon mbuur mi ṅhaaş ṅi nan.

¹⁰ Du unjon *baṭupar Naşibaṭi bala aten bnuura kame jibi aklun kabuuran bañaan, bado bi ṭupa ṭup jibi akdi-imananaṅ bnuura bi nul. ¹¹ *Uhaaş wi Krittu ubi wo ṭi baka, udobi ṭupa ṭup mnhaṭ mi *Krittu akhajuṅ na mndëm mankmbiin kawo mi nul aşë taman kame wal na hum di uko mënṭ ukdolaniin.

¹² Naşibaṭi adiiman baka kē uṭup wi bawoon ṭi pṭup uunwo pa baka, uwo pa an. Banjaan bajukan *Uṭup Ulil Unuura baṭupan hënkun uṭup mënṭ na mnhina mi Uhaaş wi Naşibaṭi unwoonun baṭi. Kē ṅwanjut ṭi ṅleef ṅi ṅa ṅaṅal maakan kame uṭup mënṭ.

Ubida uyimanaan wi babak Naşibaṭi

¹³ Nabomandëran keeri, nawo bten, naṭu mnhaṭ mi nan bti ṭi bnuura bi nakluṅ kayeenk woli Yetu *Krittu

apên awinana. ¹⁴ Nadoon kataş Naşibaţi jibi bapoţ bawoon kado katiink bajug baka, nawut kakak du iko yi nabiin aŋal ƚfa wi nawoon ƚi kapaam. ¹⁵ ƚi mnwo mi nan, nawoon bañaan banyimanuŋ ƚi kęş ki Naşibaţi andatanan, jibi ul awoon nayimanaan. ¹⁶ Na manjoonan, Naşibaţi aji ƚi *Ulibra wi nul : « *Nawoon bañaan banyimanuŋ, ƚiki nji dyimani.* »*

¹⁷ Woli nañehan, naji nadu Naşibaţi kaji Paapa, aji awayeş ñaan andoli ƚi uko wi adoluŋ, bę aanji paţşer. Ukaan kę nawo kadiiman ƚi mnwo mi nan ƚi ŋnuur ŋanduki'anan ƚi mboş, kę nadëmana bnuura. ¹⁸ Name bnuura kę męnt iko injaan itoka ji untaam kęme uwuuru ilukuŋ abuuranaanan ƚi mnwo mi nan mnwuŋaan mi nayeeknuŋ du bateeman ; ¹⁹ pñaak pi *Krittu pantamuŋ preeş maakan pa, panwoon ji pñaak pi unkaneel unwoon uunŋakëm nin dko dloŋ. ²⁰ Naşibaţi ado bi dataara dat ji abi ado kapaş umundu, aşë dola kę apên awinana ƚi ŋwal ŋi, ŋanwoon ŋbaañşani, kabuuranaanan. ²¹ Naţëpna ƚi Krittu afiyaar Naşibaţi, annaŋanuluŋ ƚi pkeţ aşë wula mndëm ; hënk, nafiyaar Naşibaţi abot ahaţa.

²² Nakak ajint wi naktaşuŋ manjoonan, kaŋaladaan na manjoonan ji bañaan baŋtaaruŋ, naŋaladan maakan na ŋhaaş ŋjint keeri. ²³ Na manjoonan, nakak abuka aşë wo naanbuknaana ƚi pbuk panjaan pakeţ, nabuknaana ƚi pbuk panwoon paankkeţ, ƚi uţup wi Naşibaţi unjaan uwul ubida akuţ awo wi mnŋo. ²⁴ Hënk di di upiitaniin ƚi *Ulibra wi nul aji :

« *Ñaan najën andoli awo ji pjaagal mndëm mi nul manwo ji iţeeñ, pjaagal paji pakay, iţeeñ kajot*

²⁵ *kę uţup wi Ajugun uşë ji uwo te mnŋo.* »*

Uţup męnt uwoon *Uţup Ulil Unuura wi baţupanan.

2

¹ Naţañaan keeri buţaan bti, kaguuru na kalagare na pñeebar iko yi ñaan na bkuutar. ² Nawoon ji bapoţ bambaan abuka buka, banjaan baŋala ƚaŋ mnwil mi banin baka, hënk di di nawoon kak kaŋal Uţup wi Naşibaţi unwoon ji mntow mnjiilu, kaţëpna ƚi wa kadëm kaşë kayeenk mbuur. ³ Hënk di di upiitaniin ƚi Ulibra wi Naşibaţi aji : *Nañem bnuura bi Ajugun**.

Pdëman Naşibaţi phalu ƚi Katoh Kaweek ki nul kahalu

⁴ Nañogan *Krittu anwoon pnduba pjeb pi bañaan bapokuŋ kę Naşibaţi aşë ŋal pa maakan abot adat pa. ⁵ Nawutan Naşibaţi ajejan nawo kak ji pnduba panwoon pjeb pankniwnuŋ katoh ki *Uhaaş wi nul ukfëţuŋ, nawo pntaali pi baţenan pyimanaan kadolna uţen na iţenan inkliluŋ Naşibaţi jibi Uhaaş wi nul uŋaluŋ. Yetu Krittu akdoon uţen na iţenan męnt ilil Naşibaţi. ⁶ Kę hënk di Naşibaţi aţupuŋ ƚi *Ulibra wi nul aji :

« *Tenan! Dţu pnduba ploŋ du *Fiyon* pnduba pammëbanuŋ katoh pi Naşibaţi aŋaluŋ maakan abot adat ; kę banfiyaaruŋ pnduba męnt başë wo baankkowa nin.* »*

⁷ Kę an nanfiyaaruŋ, mndëm manwo mi nan keeri. Upiitana ƚi *Ulibra wi Naşibaţi ƚi uko wi banwoon baanfiyaari aji :

« *Pnduba pi baniw bapokuŋ pakakuŋ pnduba pammëbanuŋ katoh.* »*

⁸ « *Pnduba męnt paji pado bañaan bahubta kabot kajot.* »*

Baji bahubta ƚi pa wal wi bajaan bapok pfiyaar uţup wi Naşibaţi. Uko męnt kę uwo uko wi Naşibaţi adoan abi jaka jak aji uwo.

⁹ Kę an, naşë wo pntaali pandataniin, pntaali pi baţenan bankşihuŋ, pntaali pyimanaan, pntaali panwoon pi Naşibaţi, nahilna

* 1:16 Bgah 19.2. * 1:25 İtayı 40.6-8. * 2:3 Kañaam 34.9. * 2:6 Fiyon; Dawo katim kalon ji Yerutalem. * 2:6 İtayı 28.16. * 2:7 Kañaam 118.22. * 2:8 İtayı 8.14.

nado kaṭup iko iweek iñoṅarënaan yi ampënananan du bdëm aṭij moṅ bjeehi bñoṅarënaan bi nul adoluṅ. ¹⁰ An nanwoon naanwo ṭfa pntaali pi Naṣibaṭi nawo hënkun pntaali pi nul. Aambi ñagi'an ṭfa aṣë ñagi'an hënkun.✧

Mnwo mnuura ṭi ptoof pi bañaan

¹¹ An biki nṅaluṅ maakan, wi nawoon bayaanṭ ṭi mboṣ mi awo bañaan banknṭepun ṭep, dkooṭan : nawutan kado kaṭaṣ iko yi ṅleefan nṅaluṅ, injaan igutan na uhaaṣ. ¹² Nawoon na mnwo mnuura ṭi ptoof pi banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi. Hënk, woli badoo taparan bṭup, bawin iko inuura yi najaan nado, kaṣë kadëman Naṣibaṭi wal wi aklun kabi.

Pdo katiink banwoon ṭi pṣih

¹³ Nadoon katiink bañaan bti banwoon ṭi pṣih wi naṅaluṅ Ajugun. Nadoon katiink naṣih najeenkal ṭiki ul aṭoon ṭi pṣih, ¹⁴ nadoon katiink bantuṅa biki ayiluṅ bakob banjaan bado buṭaan, kaṣë kabeeb banjaan bado bnuura. ¹⁵ Na manjoonan, Naṣibaṭi aji ṅal nado bnuura, hënk naji nadët mntum mi bañaan banwoon baanwo na ṅṣal. ¹⁶ Nawoon bañaan bajeeh ṭi mnwo mi nan, mënṭ bjeehi mënṭ bakkaan nado kado iko iwuṭaan ; bawo kaṭep ṭep kadolan nado kalempar Naṣibaṭi. ¹⁷ Nadëmaan bañaan bti, naṅalan bayiṭan ṭi *Krittu, nawutan kañoom Naṣibaṭi, nadoon kadëman naṣih najeenkal.

Balemp banfiyaaruṅ Krittu

¹⁸ An balemp, nadoon katiink bnuura biki naklemparuṅ, mënṭ banwoon banuura ajoob bkow ṭañ, nawo kado katiink kak bantamuṅ pwoonaan. ¹⁹ Woli namiir kakob ki bakkobanan ṭiki naṅal ptiink Naṣibaṭi, nado bnuura. ²⁰ Kë woli najubani, amiir kakob ki bakobanan, mndëm mnhoṅ manwoon da ba? Kë woli bahajanan te nado do bnuura kë naṣë miir, uji uwo bnuura ṭi kës ki Naṣibaṭi. ²¹ Ul adatanan pa nahaj ; *Krittu ṭi

uleeful ahaj haj nahilna nado katen ṭi a, nahilna nado kado ji a :

²² Aambaan kajubanaara aambaan kahaabana mntum kaguur ñaan✧.

²³ Woli bakara, aanji lukan, woli bahajana, aanji bëgar, aji ṭep ṭep kawut anjaan awayëṣ pwayëṣ ptool awayëṣa.

²⁴ Ul ṭi uleeful akunjiṅ pekadu di nja ṭi krut

ṅhilna ṅbuur ṭi ipekadu ṅṣë ṅwo batool ;
ijën yi nul ikaan kë najebi.

²⁵ Nabi wo ji ṅnkaneel ṅanneemuṅ aṣë kak hënkun du anwoon nayafan na nayeṅ i nan.

3

Baaṭ na bayin baka

¹ Kë an baaṭ banniimiṅ, nadoon katiink bayinan. Hënk, woli balon ṭi baka baandi ptiink Uṭup wi Naṣibaṭi, bakak kafiyaar wi bakwinun mnwo mi nan. Naando numa numa ptiini : ² baten ṭañ mnwo mnjinṭ mnuura mi nan ṭi kës ki Naṣibaṭi. ³ Kanuura ki nan kawutan kawo ki bdig – ki pṣiiran, ki ptanara uwuuru, ki imiṣa inuura – ⁴ kaṭëpan ṭep kawo kammeniṅ ki uhaaṣan, kanuura kanwoon kaankba ki uhaaṣ unṭooriṅ, kun mënṭan kaliluṅ maakan Naṣibaṭi. ⁵ Hënk di baaṭ bayimanaan biki ṭfa bantuun mnhaṭ mi baka ṭi Naṣibaṭi bajaan bañëga. Babi ji batiink bayin baka, ⁶ jibi *Faara abiṅ atiink *Abraham ayinul kadoo kadu'a ajugul. An, nawo hënkun babukul, woli nado bnuura bë naanklënk nin uko ulon.

⁷ An biinṭ kak nawoon na baharan bnuura, name kë bañeeñëṭi. Namëbaan baka bnuura, wi bawoon i kayeenk na an uṭen wi ubida unwoonun du Naṣibaṭi. Hënk, nin uko ulon uunkneenan pñehan Naṣibaṭi.

Ṭi uko wi uṅal

⁸ Hënkun dṅal kabaañṣaan kajakan an bti nawo ṭi uṣal uloolan, naboofar, naṅalad ji banṭaarun, najoob bkow

nabot nawalan ikowan. ⁹ Woli badolan buṭaan, nawutan kalukan ; woli bakaran, nawutan kalukan. Naṭēpan ṭēp nañehan Naṣibaṭi awul baka bnuura ; ul aṭu'anaṅ pdo haṅ nahilna nayeenk bnuura bi ahonṅ. ¹⁰ Hēnk di di upiitaniin ṭi *Ulibra wi nul, aji :

Ñaan anṅaluṅ kaka ubida ulil kawo na mnlilan,

awo kalowan buṭaan ṭi mntum kalowan kaguuru ṭi pndemēt ;

¹¹ *alowan buṭaan ado kado bnuura, adoon kala mnjeeh ataman ṭi pṭaş ma.*

¹² *Ajugun aji ṭu kēs ṭi banwoon baṭool, kawat kabaṭ ṭi pñehan pi baka aṣē ji pok banjaan bado buṭaan.**

Mnhaṭ ṭi wal wi mnhaj

¹³ Woli naṭu uhaaşan bti ṭi pdo bnuura, in akdolanaṅ keeri buṭaan?

¹⁴ Woli badoo hajaran ṭi uko unwoon uṭool, naji nanuurandēn. Nawutan kaṭi nin ñaan, nabot nawut kahaajala.

¹⁵ Nameen ṭi ṅhaaşan kē *Krittu ayiman akuṭ awo Ajugan. Nabaan nabi nabomandēr bomandēr pyeṅan ṅleefan ṭi kadun ki bankheparun bti uko unkayi kē nawo na mnhaṭ, naṭup baka unkayi. ¹⁶ Naṭupan baka wa na pjoob bkow na pdēman Naṣibaṭi. Nawoon na uhaaş ujint, bankṭupun buṭaan ṭi mnwo mi nan, wi nakṭaşun Krittu bnuura, bakownaana. ¹⁷ Uhokan ñaan ahaj ṭi pdo bnuura woli uwo uko unlilun Naṣibaṭi, kē di ahaj ṭi pdo buṭaan.

Du pkeṭ pi Yetu te du mndēm mi nul

¹⁸ Ipekadu yi bañaan ikaan kē *Krittu ṭi uleeful ahaj byaaş bloolan ; anwoon naṭool akeṭar banwoon baanwo baṭool, kahilna kañooṭan du Naṣibaṭi. Bafiṅa ṭi uleef kē *Uhaaş wi Naṣibaṭi uṣē naṭana ṭi pkeṭ. ¹⁹ Kē hēnk di di udolulun kē aya aṭup na ṅhaaş ṅanwoon ukalabuṣ, ²⁰ ṅul ṅambiin apok ṭfa ptiink Naṣibaṭi, wi amiirun ayoonk ṭi wal wi *Nowe akbomanun upuur. Bañaan bantiinku, bañaan bakreṅ ṭañ, baṭēpnun ṭi meel abuur

pkeṭ du upuur mēnt. ²¹ Uko mēnt uwo ji batitmu bankbuurananaṅ hēnkun. Mēnt ppēnan iko iṭop ṭi uleef pakbuurananaṅ, pṭaş Naṣibaṭi na uhaaş ujint panṭēpnun ṭi pnaṭa ṭi pkeṭ pi Yetu Krittu pakbuurananaṅ. ²² Krittu apaya baṭi aya aṭo du kañen kadeenu ki Naṣibaṭi, apel bnuura ṅwanjuṭ na ṅntaayi, abot apel mnhina.

4

Ppēn ṭi pekadu

¹ Hēnk keeri, wi *Krittu ahajun ji ñaan najēn, an kak nawoon na uşal utēnt wi nul ; ñaan anhajun ṭi uleef pa bnuura ji Krittu aankak aji wo ṭi mnhina mi pekadu. ² Hēnkun, ṭi ṅnuur ṅanduki'anaṅ ṭi mboş, nawutan kado kaṭaş iko yi ṅleefan ṅaṅaluṅ, naṭēpan ṭēp naṭaş uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ. ³ Na manjoonan, nabi jon ṭfa ṭi pdo uko wi bañaan banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi baṅaluṅ, wi nawoon ṭi pjuban pi piint, aṅal iko iṭop, awo bakuj, awo ṭi unoh uweek, aduka ṭi bakuji na pdēman ṅntoṅ pi bgah baneenanun. ⁴ Kē hēnkun banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi başē ṅoṅar ṭi uko wi nawoon naankak aṭiirad na baka iko iwuṭaan maakan yi bakdolun aṣē karan. ⁵ Kē başē lun kahepna ṭi uko wi badolun ambiin anaṭ naṭ ayoonk pwayēş bajeb na bankeṭun. ⁶ Uko mēnt ukaan kē badoo ṭup bankeṭun hēnkun *Uṭup Ulil Unuura. Hēnk, bayeenk ṭi uleef kakob ki bajaan bakob bañaan bajēn bti, kē *Uhaaş wi Naṣibaṭi uṣē do kē baka ubida unwoonun du a.

Ṭi uko wi pjañan bnuura iko yi Naṣibaṭi aṭenun

⁷ Uba umundu uñogi ; nadoon kalipara, namēbaan ṅleef ṅi nan keeri, nahilna nañehan Naṣibaṭi. ⁸ Nawo duna kaṅalad na manjoonan ; uṅal uji udo ñaan kamiir atēntul ipekadu itum. ⁹ Nadoon kayeenkar du itoh yi nan, nawut kado kaṅur ṅuran. ¹⁰ Andoli adoon kalempar batēntul na uṭen wi ayeenkun du Naṣibaṭi, hēnk, nawo bamali biki uṭen wi Naṣibaṭi, untumun.

☆ 3:12 Kañam 34.13-17.

11 Woli ñaan ayeenk uŋen wi bŋup, adoon kaŋup ji Naŋupar Naŋibaŋi ; woli ayeenk uŋen wi pŋenk bañaan, adoon kaŋenk baka na mnhina mi Naŋibaŋi awululun. Hënk, Yetu *Krittu anwoon na mndëm na mnhina te mnŋo, akkaan bado kadëman Naŋibaŋi ŋi iko bti. Uwo han!

Uko wi plilan wi nfiyaarun Krittu

12 An biki nŋalun, nawutan kañonar woli nawo ŋi mnhaj mnweek awo ji bañaan banwoon du bdoo. Uko mënŋ uwo wo kahilna katen me nafiyaar Naŋibaŋi na manjoonan ; nawutan kaŋal kë uwo uko uñonarënaan. 13 Naŋëpan ŋëp nawo ŋi mnlilan wi naŋokun ŋi mnhaj mi *Krittu ahajun, nahilna nalun nawo ŋi mnlilan mnweek maakan ŋi wal wi akdiimanun mndëm mi nul. 14 Woli bakaran ŋiki naŋaŋ Krittu nanuurandëni, *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi undëmun maakan uwo ŋi an. 15 Woli ñaan ŋi ptoofan awo ŋi mnhaj, uwutan kawo mnhaj manwoon ŋiki aŋin ñaan, akii, ado buŋaan këme aneej ŋi uko unwoon uunktena. 16 Kë woli ahaj ahaj ŋiki awo naritton, awutan kakowa ; aŋëpan ŋëp ado kadëman Naŋibaŋi ŋi uko wi bakdu'ulun han*.

17 Wal ubani, wi pwayëŋ pakjunun, kaŋë kajunna pntaali pi Naŋibaŋi. Kë woli ajunna nja, hum di di ukwoon ŋi ubaañsaani, wal wi akwayëŋ banjaan bapok ptiink *Uŋup Ulil Unuura wi nul. 18 Hënk, upiitana ŋi *Ulibra wi nul aji :

« Woli utam pa Naŋibaŋi abuuran ñaan natool,
hum di di ukwoon pa baññoomun
Naŋibaŋi na bado buŋaan? »*

19 Hënk, banwoon ŋi phaj ŋiki Naŋibaŋi aŋalun uko mënŋ, baŋuun mnhaŋ mi baka ŋi *Nawat Kabuka anjaan ado uko wi ahonun, babaan babi baduka duka ŋi pdo kado bnuura.

5

Pŋon batani bi Naŋibaŋi

1 An bantohi biki banfiyaarun, dnjal kaŋiini na an hënkun. Nji nwoon nantohi ji an, amaar mnhaj mi *Krittu awo kalun kaŋok ŋi mndëm mi akdiimanun, uko wi nji kañehananan wii wi : 2 naŋonan bnuura batani bi Naŋibaŋi ahankananan ; nawutan kaŋal kë baŋu'an ŋu utamu, nadoon kaŋon ba na uhaaŋ ujint, jibi Naŋibaŋi aŋalun. Nawutan kado uko mënŋ kalaana pyok pwuŋaan, nadoon wa ŋiki naŋal njal na uhaaŋan bti pdo bnuura. 3 Nawutan kado kala pbeeh bañaan biki bahankananan, mnwo mi nan mandiimaan baka jibi bawoon kawo. 4 Hënk, woli nayafan naweek alun apën awinana, nayeenk katuum kandëmun maakan, kanwoon kaankba nin.

5 Kë an baŋaŋa, nadoon kaŋiink bantohi. An bti najaan nawalan ikowan ŋi mnwo mi nan na batënŋan. Upiitana ŋi *Ulibra wi Naŋibaŋi aji : « Naŋibaŋi aji pok bankdëmanun ikow yi baka, kaŋë wul banwalanun ikow yi baka bnuura bi nul.* »

6 Nawalaan keeri ikowan, nawoon ŋi blifi bi Naŋibaŋi anhiniin maakan, ahilna adeenŋan ŋi wal wi adatuŋ. 7 Naŋijan iko inknoorananan bti nawalan ŋi kadunul, aji wuli'an.

8 Namëbaan njeef nji nan, nawo bten : *Untaayi Uweek unwoon uŋooradan uñaay wu wun awo ji uliihu unklilihun ala uko ude. 9 Napokan wa, namëban ŋi pfiyaar pi nafiyaarun ; name kë bayitan ŋi *Krittu banwoon ŋi umundu bti bahaj ji an.

10 Woli nalun ahaj nwal nlon, Naŋibaŋi anwoon ajug bnuura, anŋëpnun ŋi Yetu *Krittu adu'an du mndëm mi nul manwoon maankba, alun kabomanan bnuura, katënŋënan, kawulan mnhina kadolan nanaŋ naliint. 11 Mnhina manwoon ŋi a te mnŋo! Uwo han!

Pwul mboŋ kabaññaan

12 *Filat ayiŋ naan ŋi *Krittu anjaan aŋaŋa bnuura aŋëknun kë mpiitan nŋup nŋamñaan nji. Dnjal katënŋënan

kabot kajakan namëban ti bnuura bi Naşibați, banwoon na manjoonan.

¹³ Bataşar *Krittu banwoon ti *Babilon ti, biki Naşibați adatuŋ ji an, bawulan mboş ; *Markuť abuk naan awulan kak mboş. ¹⁴ Nawuladën mboş, naboofar bboofar banyimanuŋ.

An bti nanwoon biki *Krittu, dñehan Naşibați ajoobtënan ŋhaaş!

Uṭup utëbantën wi Piyeer apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katëbantën ki Piyeer nanjañan apiitun. Aka ppiit ka banfiyaarun banwoon ṭi ubeeka ulon. Nin alon aanṭup aji apiit ka biki apiitun ṭi kakaarta ki nul kateek, ṭiki nin ñaan aamme na manjoonan me ikaarta itëb ṭañ yi yi apiitun. Aṭup ṭañ aji ki kawoon kakaarta katëbantën ki apiitun baka (natenan ṭi 2 Piyeer 3.1) Piyeer aṭup aji bañaan balon baya du banfiyaarun Krittü ajukan baka iko ilon impaṭun na Uṭup Ulil Unuura wi abiin aṭup baka. Bawo ṭi pdo uko wi banalun aji Yetu aankak abi. Piyeer akak aṭup aji ubida wi ñaan anfiyaarun Krittü uwo kalil Naṣibaṭi. Uko mënṭ wi wi Yetu abiin ajukan bambiin awo na a wi awoon ṭi umundu wi. Kë uko mënṭ wi wi bawoon kaṭu ṭi nṣal.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Hum di anfiyaarun Krittü awoon kawo? (1.3-11)
3. Namëbaan naliint ṭi uko wi bakananan (1.12-21)
4. Banjaan bajukan uko unwoon unjoonani (2.1-22)
5. Na manjoonan, Yetu alun kabi kak (3.1-18)

Pwul mboṣ

¹Nji Fimon Piyeer nwoon nalempar Yetu *Krittü akuṭ awo *nanjañan i nul dpiitanañ, an biki Yetu Krittü Naṣibaṭi, Nabuuran nja adolon ṭi pwo natool pi tul kë nafiyaar pfiyaar panlinun na pi nun. ²Dñehan Naṣibaṭi awulan bnuura bantumun abot ajoobṭënan nhaaṣ bnuura, wi name'ulun abot ame Yetu Ajugun.

Pwo naṭaṣar Yetu ṭi mnwo

³Ṭi mnhina mi nul, Naṣibaṭi aṭen nja iko bṭi yi nnumiin kakaana ubida kamëban kaliint ṭi a. Nyeenk iko mënṭ bṭi wi nme'ulun, ul anṭëpnun ṭi mndëm na bnuura bi nul adu nja. ⁴Hënk, aṭen nja iko inuura iweek maakan jibi ajonun nhon aji alun kawul ya nja. Ado han nahilna nabuur ptoka pi unal wi iko iwuṭaan injaan itok ñaan inwoon ṭi umundu wi ujaan uṭij, naṣë nanaam na a.

⁵Ukaan kë nawo kadoonan kahoṭan ṭi pfiyaar pi nafiyaarun mnwo mnuura, kahoṭan ṭi mnwo mnuura pme Naṣibaṭi, ⁶kahoṭan ṭi pme Naṣibaṭi pun pmëban uleef, kahoṭan ṭi pmëban uleef kamiir, kahoṭan ṭun kamiir mënṭ pmëban ṭi Naṣibaṭi kaliint, ⁷kahoṭan ṭi pmëban ṭi Naṣibaṭi kaliint pun bboofar, kahoṭan ṭi bboofar bñalad.

⁸Iko inuura mënṭ yan, woli nawo na ya atuman, kë ibot atuma tum pya, naji nawo bañaan banjaan badoonan, kabot kaya kadun ṭi uko wi pme Yetu Krittü *Ajugun. ⁹Kë ñaan anṣaan awaan iko inuura mënṭ, aji fël keṣ kadoo wo wo ji nakuul : aji ṭilma kë Naṣibaṭi apënanana pekadu di abiin ado ṭfa.

¹⁰An bayit naan ṭi *Krittü, natamaan maakan keeri nado kado iko inkdiimanun kë Naṣibaṭi adu'anan akuṭ adatan. Woli nado han, naankjot nin. ¹¹Hënk di di Naṣibaṭi akhaabëṣanañ bnuura plëman pneeji du pṣih panwoon paankba pi Ajugun, Nabuuranun nja Yetu Krittü.

Uko unkaan kë kakaarta ki kapiitanaa

¹²Name iko inuura yan, kë nṣë do kaleṣanan ya wal undoli naṣë namëban naliint ṭi manjoonan mi nawinun nṭa. ¹³Dṣal aji wal bṭi wi nji kawoon ṭi umundu, unuura ndo kaleṣanan, nawoona bten. ¹⁴Dme kë wal wi pkeṭ wi naan uñogi, Yetu *Krittü Ajugun ṭi uleeful adolonun kë mme uko mënṭ. ¹⁵Kë nṣë doonan kado woli dyaa, naduka kaleṣ unuur undoli iko mënṭ bṭi.

Uko unkyuujun kë uɥup ujoonani

¹⁶ Mënt̃ intintamēs itit yi n̄paşun yi yi n̄biin aɥupan wi n̄dolanan̄ kë name mn̄hina mi Yetu *Kritt̃u Ajugun akuɥ ame ubi wi nul, n̄win win na kēs̄ ki nun mndēm mi nul. ¹⁷ Naşibaɥi, Aşin n̄ja *Andēm̄un̄ Maakan, awula pdēm̄ na mndēm̄, wi aɥiiniin̄ na a aji : « *Iwi iwoon̄ Abuknaan, d̄jal̄u maakan, dma-ganu* ». » ¹⁸ Un ɥi n̄leefun̄ n̄tiink̄ pdiim̄ pi nul panwoonun̄ baɥi wi n̄woon̄ na a du pn̄kun̄ pyimanaan. »

¹⁹ Hēnk, uko mēnt̃ uliint̄an̄ bnuura pfiyaar pi nun ɥi uko wi *baɥupar Naşibaɥi bajakun̄. Nawo kaɥaş̄ wa bnuura : uwo ji un̄kaniya un̄jaan̄ ujeehan̄ ɥi bdēm̄ te wal wi unuun̄ ujin̄ɥun̄ kë unfay, ujah un̄jaan̄ ujeehan̄ na n̄fa upēn̄ awinana ɥi n̄haaş̄an. ²⁰ Nawo kame duna kë uko wi baɥupar Naşibaɥi baɥupun̄ unwoon̄ ɥi *Ulibra wi nul uunwo uko wi n̄naan̄ najēn̄ aşalun̄ ɥi uleeful̄ aɥup. ²¹ Na manjoonan, nin uɥup wi Naɥupar Naşibaɥi uumbaanā kapēnna ɥi uşal̄ wi n̄naan̄ najēn̄, *Uhaaş̄ wi Naşibaɥi ujaan̄ uɥēpna ɥi bañaan̄ bajēn̄ kaɥiini ɥi katim̄ ki nul.

2

Bajukan balagare

¹ Balagare banjaan̄ baji bawo baɥupar Naşibaɥi babi wo ɥfa kak ɥi ptoof pi pntaali pi *Itrayel, kë hēnk di bajukan balagare bakaan̄ alun̄ kawo ɥi ptoofan̄ kado na pn̄eejan̄ ɥi n̄şalan̄ pjukan̄ panjaan̄ paneeman̄ n̄naan̄ kabot̄ katoka, kadoo pok Ajug baka ambuurun̄un̄ baka. Wal mēnt̃ başē ɥijar n̄leef̄ n̄i baka p̄toka pantarun̄. ² Batum balun̄ kaɥaş̄ baka ɥi iko iɥop yi bajaan̄ bado, balun̄ kado bakar bgah bi manjoonan. ³ ɥi p̄nal̄ itaka, bajukan balagare balun̄ kadaaran̄ na n̄ɥup̄ n̄lil̄ n̄i bapaşun̄. Kē pwayēs̄ pi baka paşē do bi dolana dolana undi-iman̄, kë p̄toka pi baka paankyoonk.

⁴ Na manjoonan, Naşibaɥi aammiir̄ n̄wanjut̄ n̄ambiin̄ ajuban, aşē fēl̄ n̄a

du infeernu di n̄awoon̄ atanana du bdēm̄ ayoonk̄ unuun̄ wi pwayēs̄ pi n̄a. ⁵ Aammiir̄ kak bañaan̄ biki unjon, wal wi adolon̄ meel̄ kë mangur̄ iko na bañaan̄ b̄ti ɥi umundu b̄ti un̄tumun̄ na banwoon̄ baanji baɥaş̄ Naşibaɥi, aşē buuran̄ *Nowe anjaan̄ aɥup̄ uko wi bañaan̄ bawoon̄ kado kado kawoon̄a batool̄ ɥi kēs̄ ki Naşibaɥi, aɥu na bañaan̄ paaj na alon̄. ⁶ Naşibaɥi aammiir̄ kak n̄beeka n̄i Todom̄ na Gomora » wi atērun̄ n̄a kë n̄akak̄ ufob̄ kadi-imanaan̄ banklun̄ kapok̄ p̄taşa uko unkyoonkun̄ baka. ⁷ Kē aşē buuran̄ *Lot̄ ambiin̄ awo n̄naan̄ natool̄ aji ɥēga maakan̄ ɥi iko iɥop yi bado buɥaan̄ mēnt̃ babiin̄ ado. ⁸ Ul̄ anwoon̄ natool̄, aşē wo ɥi ptoof pi baka aji win baka kabot̄ katiink̄ baka na n̄nuun̄, kë uşal̄ uji ujoot̄ na a. ⁹ Iko yi idiiman̄ kë Naşibaɥi ahil̄ kabuuran̄ ɥi mn̄haj̄ bañaan̄ bamēbanun̄ ɥi a alint̄̄ kaşē kaɥooran̄ banwoon̄ baanwo batool̄ bado kayoonk̄ kakob̄ ki baka ɥi unuun̄ wi pwayēs̄, wi baduknaaniin̄. ¹⁰ Akob̄ bnuura banjaan̄ babi ɥu ɥu n̄şal̄ ɥi p̄topan̄ n̄leef̄ n̄i baka ɥi p̄juban̄ pi piint̄̄ abot̄ añoom̄ Ajugun.

Bajukan balagare mēnt̃ bañoom̄ bañaan̄ akuɥ̄ awo bahomp̄, baanji bakali p̄kar̄ n̄wanjut̄ n̄andēm̄un̄. ¹¹ Natenan, n̄wanjut̄, n̄andoon̄ apel̄ baka uforta na mn̄hina n̄aan̄ji n̄aɥup̄ ɥi kadun̄ ki Ajugun uko uwuɥaan̄ ɥi n̄wanjut̄ n̄andukiin̄. ¹² Kē bukal̄, bawo ji n̄limariya n̄anwoon̄ n̄aanwo na uşal̄, n̄abuka buka pa pmobana kafin̄. Baji bakar uko wi bawoon̄ baammee kë baklun̄ kafin̄ baka ji n̄limariya. ¹³ Hēnk, bayeenk̄ baluk̄ bi buɥaan̄ di baka. Baji balilan̄ ɥi pdo kado iko iɥop na pn̄ak. Bawo baɥop̄ akuɥ̄ agēj̄, baji balilan̄ maakan̄ ɥi kalagare ki baka woli bade na an. ¹⁴ Baji babi ɥu ɥu n̄şal̄ ɥi p̄juban̄ pi piint̄̄, baanji banoor̄ p̄juban̄, kado na p̄guur̄ banwoon̄ baanliinti, baji babi duka duka ɥi p̄ñeebar̄ iko. Bafēpanaa! ¹⁵ Baduk̄ bgah̄ b̄tool̄ aneem, wi bawoon̄ ɥi pdo ji

» ^{1:17} Maci 17.5. » ^{1:18} Natenan ɥi Maci 17.1-5; Markut 9.2-7; Luk 9.28-35. » ^{2:5} Natenan ɥi Ujuni 6.1—9.17. » ^{2:6} Natenan ɥi Ujuni 19.24-35. » ^{2:6} Natenan ɥi Ujuni 19.1-19. » ^{2:8} Natenan ɥi Ujuni 19.1-19.

*Balaam abuk Boşor, ambiin aṅal pde itaka yi bdoo. ¹⁶ Kë başë bi ṅoman na a ṭi buṭaan bi adolon: ubuuru unwoon uunhil bṭup uṭiini na a ji ṅaaṅ najën ado kë ṅyila ṅaṭañani, ul *Naṭupar Naşibaṭi mënṭ.*

¹⁷ Bajukan baṭilan mënṭ bawo ji ṅkumpëş ṅankayun, awo ji infëluṅ yi ukëk udoonun; bawo biki kaya du bdëm bantootun apel bi pti banwoon bi baka. ¹⁸ Na manjoonan, baji bahomp maakan kaṭup ṅṭup ṅnaaf kaguur na iko iṭop yi uleef uṅalon bambaṅ abuurna buurna du baṅaaṅ baneemuṅ. ¹⁹ Bahon baka pjeeh aşë wo bukal ṭi ṅleef ṅi baka baṅaaṅ banwoon ṭi mnhina mi iko iṭop inktokun baka; ṅaaṅ aji awo ṭi mnhina mi uko wi awuton kë ukṭoṅa.

²⁰ Na manjoonan, woli babuur ṭi iko iṭop yi umundu wi ṭi pme Yetu *Krittu Ajugun na Nabuuran nja, aşë kak hënkun ahot ṭi ya kë ikṭon baka, baji bawo ṭi unoor umpelun uteek. ²¹ Uhokan lah bawut kame bgah banjaṅ baṅoot du uko unwoon utool, kë di pme ba kaşë kaduk bgah byimanaan mënṭ bi babinj adiiiman baka. ²² Uko undolon baka uwo uhoṅ umbiin aji: « Ubuş ude uko wi ugaton » na « Unkuma umbaan aṅowa ṅowa ukak aşuṅ du mboş. »

3

Unuur wi Ajugun ulun kabi

¹ An biki ṅṅalon maakan, kakaarta ki kawoon katëbantën ki ṅji kapiitanan. ṭi yul itëb bti, dji kaleşanan iko ilon kahilna kaneejan ṭi ṅşalan mntit mannuuriin. ² Dṅal kaleşanan iko yi *baṭupar Naşibaṭi bayimanaan babinj aṭup, kaleşanan kak uko wi banjaṅan biki nan bajakanan aji Ajugun anwoon kak Nabuuran nja aṅal ṅdo kado. ³ Uko wi nawoon kame duna uwo kë, ṭi ṅnuur ṅbaaṅşani baṅaaṅ bambeṅ bambaṅ kabi duka ṭi bbeehar, aji baṭaş iko yi ṅleef ṅi baka ṅṅalon, balun kabi.

⁴ Balun kado kaji: « Yetu aanhon aji alun kabi i? Awo ṭun ba? Wi bateem nja bakteṅun te ṅṭa, iko iwoha wo jibi ibiin awo wi umundu upaşaniin. »

⁵ Wi bajakun haṅ, baji badaar kaṭilma kë du ujuni, Naşibaṭi aṭëpna ṭi uṭup wi nul apaş baṭi ado kë mboş mampëna ṭi meel aşë ṭo ṭi ptoof pi ma. ⁶ Kë na meel mënṭ mi mi abiin abaana na umundu ujon. ⁷ Uṭup mënṭ uṭuun kë baṭi na mboş mi ṅṭa ṅahankanaa, ayoonk pya pṭërana ṭi unuur wi pwayëş pbaaṅşani na wi pṭoka pi banwoon baankṭaş Naşibaṭi.

⁸ An bayiṭ naan biki ṅṅalon, uka uko ulon wi nawoon naanwo kaṭilma: ṭi këş ki Naşibaṭi unuur uloolan uwo ji ṅşubal iṅeen-week ṅyaaş iṅeen (1000), kë ṅşubal iṅeen-week ṅyaaş iṅeen ṅawo ṭi a ji unuur uloolan*. ⁹ Ajugun aanji jonan pdo uko wi ahonun jibi baṅaaṅ balon başalon. Aji miiran: aanji ṅal alon ṭi an aneem kaşë ṅal an bti naṭañan pjuban, naṭëlëş ṅhaaşan na manjoonan. ¹⁰ Unuur wi Ajugun ulun kabi ji nakii; unuur mënṭ baṭi bafoma karoca roca, iko inwoon da iyik kayuuy wal mënṭ, mboş na iko bti inwoon ṭi ma itoka kaba*.

¹¹ Kë wi iko bti iwoon i pbi katoka kaba, natenan hënkun mnwo mi nan! Nawo kawo banjintun ṭi këş ki Naşibaṭi kabot kamëban ṭi a kaliint, ¹² wi nakyoonkun abot adoonaan unuur wi nul uṭarna ubi. Unuur mënṭ, baṭi bayik bti kayuutşa, iko inwoon ṭi ba iyik ibot iyuuy. ¹³ Kë Naşibaṭi aşë hon nja aji alun kapaş baṭi bhalu na mboş mnhalu di iko bti ikwoon itool. ṅwo ṭi pyoonk uko mënṭ.

Pdo baṅaaṅ balipara

¹⁴ An biki ṅṅalon maakan, wi nawoon ṭi pyoonk unuur mënṭ, nadoonaan keeri nawo bajint piş ṭi këş ki Naşibaṭi, baṅaaṅ banwoon ṭi mnjeeh. ¹⁵ Nameen kë kamiir ki Ajugun kahinan kadolan nabuur, jibi *Pawulu ayiṭ nja ṭi *Krittu i ṅṅalon maakan apiitanan na uşal unṭuṅa wi

* 2:16 Natenan ṭi Mnfen 22.4-35.

* 3:8 Kaṅaam 90.4.

* 3:10 Iko bti inwoon ṭi ma itoka kaba: Balon bapiit aji balun kawayëş mboş na iko bti inwoon.

Naşibaŋi awululun. ¹⁶ Hënk di di apiitun ŋi ikaarta bti yi aŋiiniyaanun uko mënŋ ; nŋup nlon njanwoon ŋi ikaarta yi nul nŋatam pme, kē baŋaan banwoon ŋi kapaam akuŋ awo baanliint ŋi pfiyaar baji bapiban ŋa buŋaan. Baji bado haŋ kak na nŋup ŋi Ulibra wi Naşibaŋi nŋandukiin kaşë toka. ¹⁷ Kē an biki nŋalun, nawoon bten keeri wi nameen iko yaŋ, kaŋi nabi naŋaş bado buŋaan naşë naneem ji baka nawo naankak amēban kaliint. ¹⁸ Naŋēpan ŋēp nataman nado kaya kadun ŋi pme Yetu Krittun anwoon Ajugun na Naburan nja, nataman nawo ŋi bnuura bi nul. Mndēm manwoon ŋi a te mnŋo! Uwo haŋ.

Uṭup uteek wi Yowan apiitun banfiyaarun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta kateek ki Yowan apiitun. Yowan i abi piit ulibra ulon uteek wi aṭiiniyaanun ubida wi Yetu ti mboṣ: uwoon Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun. Akak apiit ikaarta itēb inṭaṣun ti ki. Du unjon baṅaṅ balon babi ṭilan aji Yetu Krittun ambiin abi ti umundu wi awo ṅaṅ najen aanwo Abuk Naṣibaṭi. Baji baji kak ke ṅaṅ ahil kado uko wi aṅalun, ke Naṣibaṭi aankdo baka uko ulon. Uko mēnt ukaṅ ke Yowan apiit banfiyaarun aṭup baka in awoon Yetu. Aṭup baka aji ubida wi mnto uwo, akuṭ adiiiman baka jibi ṅaṅ ahilun kaka wa : ṅaṅ anfiyaarun Yetu andoli, aka ubida mēnt. Akak ahoṭalēṣ aji baṅaṅ bawo ti ploolan na Naṣibaṭi na Yetu Abukul, baṅal Naṣibaṭi na banfiyaarun bandukiin. Aji woli bado haṅ bame ke baka ubida wi mnto.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uṭup unjaṅ uwul ubida (1.1-4)
2. Nawulēn npoṣ ti bjeehi (1.5–2.6)
3. Bgah bhalu (2.7-17)
4. Baṣoorad Krittun na babak Naṣibaṭi (2.18–3.10)
5. Bṅalad (3.11–4.21)
6. Ppok iko yi mboṣ (5.1-21)

Uṭup unkwulun ubida

¹ Nṭiiniyaan ti nawo Uṭup unkwulun ubida ; awo du ujuni, nṭiinka awina na keṣ ki nun, abot atena bnuura, akuṭ abana na iṅen yi nun.

² Anwoon ubida apen awinana, ke nṭup uko wi nmaaruṅ. Nṭupan uko wi anwoon ubida wi mnto ambiin awo du Naṣibaṭi Aṣin nja aṣe pen awinana ti un. ³ Uko wi nwinun akuṭ

atiink, nṭupan wa an kak, nahilna nabi namēbandēr na un, nnaakiir nja bti ti pmēbandēr pi nṅmēbandēr un na Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittun Abukul. ⁴ Npiit uko wi, un ti nleefun, mnlilan mi nun* manhilna mandem maakan.

Ppoṣ ti bjeehi

⁵ Uṭup wi nṭiinknun ti Yetu *Krittun aṣe ṭupan hēnkun wi : Naṣibaṭi awo bjeehi, nin bdem blon baanwo ti a. ⁶ Woli nji nṅmēbandēr na Yetu aṣe poṣ ti bdem, nwo baṭilan, nēnkdo uko unwoon manjoonan. ⁷ Aṣe wo woli npoṣ ti bjeehi jibi Naṣibaṭi ti uleeful awoon ti bjeehi, nkeer awo baloolan nja bti, ke pṅaak pi Yetu Abukul pajintan nja ti pekadu bti.

⁸ Woli nji nṅenwo na nin pekadu dlon, nṅuur nleef ni nja, manjoonan maanwo ti nja. ⁹ Aṣe woli ndinan aji nwo na pekadu, nṅinan kahaṭ Naṣibaṭi, awo naṭool : alun kamiir nja ipekadu, kabot kajintan nja ti buṭaan bti. ¹⁰ Woli nji nṅendo pekadu, nṭu Naṣibaṭi nṭilan, ke uṭup wi nul ubot awo uunwo ti nja.

2

¹ An babak naan, dpiitan uko wi nahilna nawut kado kajuban. Aṣe woli ṅaṅ alon ajubani, nka ṅaṅ ankyenanun nja du Naṣibaṭi Aṣin nja : Yetu *Krittun naṭool a. ² Ul awulun uleeful, awo bṅenṅan, Naṣibaṭi ahilna amiir nja ipekadu ; aanlin lin ti yi nja ṭañ, ado haṅ ahilna amiir kak yi baṅaṅ biki umundu bti.

Uko wi pdo

³ Uko unjaṅ uyuuṅ ke nme *Krittun uwo pdo kaṭaṣ uko wi ajakuṅ ndo. ⁴ Woli ṅaṅ abubara aji ame'a aṣe wo aanktiinka, awo naṭilan, manjoonan maanwo ti a. ⁵ Ke anṣaan amēban uko wi ajakuṅ, unal wi Naṣibaṭi uji uwo ti a katum. Hēnk di di njaṅ nmeena ke nṅmēbandēr na Krittun. ⁶ ṅaṅ anjakuṅ awo ti a, awo i kado kado jibi ajaan ado.

⁷ An banoh naan, mēnkpiitan piit uko uhalu wi nawoon kado, uko ujon

* 1:4 Mnlilan mi nun : Balon bapiit aji mnlilan mi nan.

wi nayeenukuj du ujuni wa. Uko mēnt uwoon uṭup wi nadoon abi tiink. ⁸ Kē uko wi nji kapiitanan uṣē wo ha uhalu ha. Manjoonan mi uko mēnt manwinana ṭi Krittū abot awinana ṭi an ; bdēm baya, kē bjeehi bi manjoonan bado bi kajeehan jeehan.

⁹ Ŋaan anjakun aji awo ṭi bjeehi aṣē ṣoor ayiṭul ṭi Krittū, ahum ṭi bdēm.

¹⁰ Ŋaan anjalun ayiṭul awo ṭi bjeehi, hēnk, nin uko ulon uunkhil kadola ajuban. ¹¹ Kē Ŋaan anṣaan aṣoor ayiṭul awo ṭi bdēm ; aji poṣ ṭi bdēm, aamme dko di akyaan ṭiki bdēm bawuna kēṣ.

¹² An babak naan, dṭupan uko wi :

Yetu Krittū ado kē Naṣibaṭi amiiran ipekadu

¹³ An baṣin bapoṭ, dṭupan uko wi :

name anwoonun du ujuni ;

kaṭupan, an baṭaṣa :

nawat *Untaayi Uweek.

¹⁴ Dṭupan kak uko wi, an babak naan :

name Naṣibaṭi Aṣin nja ;

kaṭupan kak, an baṣin bapoṭ:

name anwoonun du ujuni,

kaṭupan kak an baṭaṣa :

nahinaa,

uṭup wi Naṣibaṭi uwo ṭi an

kē nabot awat Untaayi Uweek.

¹⁵ Nawutan kaṅal umundu kēme uko unwoon wi umundu. Woli Ŋaan aṅal umundu, uṅal wi Naṣibaṭi Aṣin nja uunji uwo ṭi a. ¹⁶ Iko bti inwoon yi umundu : iko yi uleef uṅalun, iko yi Ŋaan awinun aṅeebar na phaṭ ṭi bka bi ṭul kabot kapiitar ṭi ba, iinwoona du Naṣibaṭi Aṣin nja, iwoona ṭi umundu.

¹⁷ Kē umundu wi uṣē ba na iko yi baṅaan bakṅeebarun ; kē anṣaan ado uko wi Naṣibaṭi aṅalun aka ubida wi mnṭo.

Naṣoorad Krittū

¹⁸ An babak naan, wal wi umundu ukbaan ubani. Natiink kē baji *Naṣoorad Krittū awo i pbi, hēnkun kē baṣooradul baṭum baṣē do bi bi bi. Uko waṅ ukaan kē nyikrēn kē wal ubaaṅṣaani ubani. ¹⁹ Bakaṅ mēntan bapenna ṭi nja, aṣē wo baanwo biki nja. Woli bawo lah biki nja, baṭo na

nja. Kē baṣē ya, uko mēnt uyuuj kē bukal bti baanwo biki nja.

²⁰ Kē an, nayeenkna *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ṭi Yetu *Krittū, name bti manjoonan. ²¹ Woli dṭiitan keeri, uunwo wo ji naamme manjoonan. Dṭiitan ṭiki name ma abot ame kē nin ṅṭilan ṅlon ṅaanji ṅapenna ṭi banwoon na manjoonan. ²² Kē in awoon naṭilan bē mēnt anjakun aji Yetu aanwo Krittū? Uṅ mēntan awoon Naṣoorad Krittū! Apok Naṣibaṭi Aṣin nja abot apok Abukul. ²³ Ŋaan ampokun Abuk Naṣibaṭi apok Aṣin kak. Andinanun aji Abukul awoo, adinan kak kē Aṣin awoo.

²⁴ Kē an, uko wi natiinkun du ujuni namēbaan wa. Woli namēban uko wi natiinkun du ujuni, nawo an kak ṭi Naṣibaṭi Aṣin nja na ṭi Abukul. ²⁵ Kē uko wi Krittū ahoṅun, uwoon: ubida wi mnṭo.

²⁶ Uko wi, wi wi nṅalun lah kaṭupan ṭi baṅaan bankdolun na pneemanan.

²⁷ Kē an, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi wi nayeenkun ṭi Krittū uduka ṭi an, kē naannuma bajukanan. Uhaaṣ wi nul ukjukananan iko bti, uwo manjoonan, awo uunji uṭilan. Kē jibi ukjukananan, nadukiin namēban ṭi a.

²⁸ An babak naan, hēnkun, nadukiin namēban ṭi Krittū, ahilna wal wi akpēnun kawinana, ṅhil kanaṭ kaliint, kawo ṅēnkowa kanaṭ kalowa.

Babuk Naṣibaṭi na manjoonan

²⁹ Name kē Naṣibaṭi awo natool, nayikrēnēn keeri kē Ŋaan ankdolun uko utool awoona du a.

3

¹ Natenan jibi Naṣibaṭi Aṣin nja aṅalun nja. Aṅal nja adoo dinan kē ṅdoo du'ana babakul. ṅwo babakul na manjoonan. Baṅaan biki umundu baamme Aṣinun, ukaan kē baanhiinan pme nja. ² An banohnaan, ṅwo hēnkun babak Naṣibaṭi, kē uko wi ṅēkbiṅ kawo uundo meetana. Kē ṅṣē me uko wi : woli *Krittū alun apēn awinana, ṅkak kanaam na a, ṭiki ṅwina jibi awoon. ³ Ŋaan anhaṭun uko waṅ ṭi Krittū, ajintan uleeful jibi ul ajintun.

⁴ Nado pekadu aji diiman kë apën ti *bgah bi Naşibaţi,  iki pdo pekadu pawo pp en  i bgah. ⁵ K e naş e me k e Kritt u abi bi pa pp enan nja ipekadu, abot awo aanwo na pekadu. ⁶  naaŋ amm ebanuluŋ aanwo nado pekadu. Nado pekadu aanwina abot awo aamme'a.

⁷ An babuk naan, nakdinan nin  naaŋ aneemanan.  naaŋ ankdoluŋ uko utool awo natoool jibi Kritt u awoon natoool. ⁸ Nado pekadu awo i *Untaayi Uweek, wul uwo udo pekadu du ujuni. K e Abuk Naşibaţi aş e bi bi ptok iko yi Untaayi Uweek ukdoluŋ. ⁹  naaŋ ambuknaaniin du Naşibaţi aanji duka  i pekadu  iki ubida unwoonuŋ du Naşibaţi uwo  i a ; aanhinan kajuban  iki abuknaana du Naşibaţi. ¹⁰ Uko umpa suŋ babuk Naşibaţi na biki Untaayi Uweek wii wi :  naaŋ anwoon aanwo natoool k eme awo aanŋal ayi ul  i Kritt u aanwo i Naşibaţi.

Bŋalad bi banfiyaaruŋ Kritt u

¹¹ Nwo kaŋalad, uko waŋ wi wi natiinkuŋ du ujuni. ¹² N enwo kado ji Kayin anwoon i *Untaayi Uweek, afiŋ a a'ul . K e we ukaaŋ k e afiŋ a a'ul? Aji do bu aan k e a a'ul aş e ji do iko inwoon itool. ¹³ An bayi  naan, nawutan ka oŋar woli ba naaŋ biki umundu wi ba ooran. ¹⁴ Nja,  me k e  p enna du pke  aya du ubida ;  me uko m ent  iki  ŋal bayi  nja  i *Kritt u.  naaŋ anwoon aanŋal ayi ul aduka  i pke . ¹⁵  naaŋ an ooruŋ ayi ul  i Kritt u awo nafiŋ ba naaŋ ; k e naş e me k e bafiŋ ba naaŋ baanji baka ubida wi mn o.

¹⁶ Nme uko unwoon uŋal  iki Kritt u awul ubida wi nul pa nja. Ukaaŋ k e  wo kawul ubida wi nja pa bayi  nja  i Kritt u. ¹⁷ Woli  naaŋ aloŋ aka iko bti aş e win ayi ul anwoyi  i kanuma aş e pok p  enka, hum di di uŋal wi Naşibaţi ukwoon  i a ba? ¹⁸ An babuk naan, nawutan kaŋalna  i   up  a n, nadoon ka  enk, h enk naŋal na manjoonan.

¹⁹ Woli  ŋalad haŋ, wi wi  kmeen k e  wo biki manjoonan,  haaş  i nja

 abot  a oora  i kadun ki Naşibaţi. ²⁰ K e woli  haaş  i nja  ado leşan nja bu aan bi  doluŋ,   enji  haajala,  ji  me k e Naşibaţi ad em apel  haaş  i nja abot ame iko bti.

²¹ An banoh naan woli  haaş  i nja  a oora,   oom ka oga. ²² Awul nja iko yi  k ehanuluŋ bti  iki  m eban uko wi ajakuŋ  do, k e uko wi  kdoluŋ ubot alila. ²³ Uko wi ajakuŋ  do uwo :  fiyaar Yetu Kritt u Abukul  bot  ŋalad jibi ajakuŋ na nja  do kado. ²⁴ K e  naaŋ ankdoluŋ uko wi Naşibaţi ajakuŋ ado, aji m ebana, Naşibaţi kam ebana. Uhaaş wi nul wi awuluŋ nja ujaan uyuuŋ k e am eban nja.

4

Uhaaş wi Naşibaţi na wi Naguuru

¹ An banoh naan, nawutan kafiyaar ba naaŋ banjaan babubara kaji bawo na *Uhaaş wi Naşibaţi, na  epan   ep naten bnuura nameena me uhaaş wi bawoonaanuŋ uwoona du Naşibaţi. Ba naaŋ ba um bandaaruŋ aji bawo *ba upar Naşibaţi baniink umundu. ² H enk di di nakyikr enaanuŋ Uhaaş wi Naşibaţi :  naaŋ andinanuŋ aji Yetu *Kritt u akak  naaŋ naj en, awo na Uhaaş wi Naşibaţi. ³ K e  naaŋ an aaŋ apok pdinan uko wi Yetu awoon, aanwo na Uhaaş wi Naşibaţi. Awo na wi na oorad Kritt u i natiinkuŋ k e baji abi, ado bi bi bi, awo  i umundu.

⁴ An babuk naan nanwoon biki Naşibaţi, nawat ba oorad Kritt u bukuŋ,  iki anwoon  i an ad em apel anwoon i umundu. ⁵ Bukal bawo biki umundu ukaaŋ k e u up wi baka uwo wi umundu, k e umundu ubot atiink baka. ⁶ Nja, k e  ş e wo biki Naşibaţi ; ammeen Naşibaţi aji tiink nja ; k e anwoon aanwo i Naşibaţi aanji tiink nja. K e h enk di di  jaaŋ  meena Uhaaş wi Manjoonan na uhaaş wi kaguuru.

Uŋal wi Naşibaţi

⁷ An banoh naan, nawul en  ŋalad ; uŋal uwoona du Naşibaţi, k e  naaŋ anŋaluŋ at  ntul abuknaana

  3:12 Natenan  i Ujuni 4.3-10.

du Naşibaŋi akuŋ ame'a. ⁸ Ŋnaan anwoonj aanŋal atēntul, aambaan kameha Naşibaŋi ŋiki Naşibaŋi awo uŋal. ⁹ Naşibaŋi adiiman uŋal wi akaan pa nja wi ayilunj Abukul aloolan i akahanj ŋi umundu ŋhilna ŋŋepna ŋi a ŋka ubida. ¹⁰ Uŋal na manjoonan uunwo pŋal pi ŋŋalunj Naşibaŋi, uwo pŋal pi anjalunj nja. Ayil Abukul kē awo bŋenan bankpēnanunj ipekadu yi nja. ¹¹ An banoh naan, wi Naşibaŋi anjalunj nja hanj, ŋwo kaŋalad kak. ¹² Nin ŋnaan aambaan kawin Naşibaŋi. Kē woli ŋŋaladi, Naşibaŋi aji wo ŋi nja, uŋalul ubot kawinana bnuura ŋi nja.

¹³ Naşibaŋi awul nja *Uhaaş wi nul, ukaan kē ŋji ŋme kē ŋmēbana, kē abot amēban nja. ¹⁴ Naşibaŋi ayil Abukul kē awo nabuuran umundu. Ŋwin uko wanj, aŋe ŋup wa baŋaanj. ¹⁵ Ŋnaan andinanunj aji Yetu awo Abuk Naşibaŋi, Naşibaŋi aji mēbana, ul kabot kamēban Naşibaŋi. ¹⁶ Kē nja, ŋme abot afiyaar kē Naşibaŋi anjal nja. Naşibaŋi awo uŋal. Kē woli ŋŋal batēntj nja, ŋji ŋmēban Naşibaŋi, Naşibaŋi abot kamēban nja.

¹⁷ Woli ŋŋal batēntj nja na manjoonan ŋenkdo kaŋaaf unuur wi pwayeŋ ŋiki ubida wi nun ŋi umundu wi, un-aam na wi *Krittū. ¹⁸ Anŋalunj na manjoonan aanji wo na palēnk, uŋal unjoonanunj uji udook palēnk. Na manjoonan, palēnk paji pagakandēr na uŋal wi kakob. Kē anwoonj na palēnk aanji ŋal na manjoonan.

¹⁹ Kē nja, ŋŋe ŋal ŋiki ul anjalunj nja uteek. ²⁰ Woli ŋnaan aji anjal Naşibaŋi, aŋe ŋoor ayiŋul ŋi Krittū, awo naŋilan, ŋiki woli ŋnaan aanŋal atēntul i akwinunj, aanhilan kaŋal Naşibaŋi i awoonj aanwini. ²¹ Uko wi Naşibaŋi ajakuŋ na nja ŋdo kado wii wi : ŋnaan anŋalunj Naşibaŋi akaan anjal ayiŋul ŋi Krittū.

5

¹ Ŋnaan anfiyaarunj aji Yetu awoonj *Krittū awo abuk Naşibaŋi, kē ŋnaan

* **5:6** Na meel mi batitmu bi nul na pŋaak pi pkeŋ pi nul : Balon baŋal aji Yowan aŋiiniyaan ŋi iko inŋepunj ŋi Yowan 19.34, di batowunj kantaagan ki Yetu kē meel na pŋaak mampēni. † **5:8** Iwajanŋ: ŋi bayuday woli baŋaanj batēb kēme bawajanŋ bawo ŋi uŋup uloolan baji badinan kē uwo manjoonan.

anŋalunj aŋin ŋnaan aji ŋal abukul. ² Ŋnaan aji me kē anjal babak Naşibaŋi woli anjal Naşibaŋi abot ado uko wi ajakuŋ. ³ Hēnk di uwoonj, pŋal Naşibaŋi pawo pdo uko wi ajakuŋ ŋdo kado. Kē uko wi ajakuŋ ŋdo kado ubot awo uuntam pdo. ⁴ Banwoonj babak Naşibaŋi baji bawat iko yi umundu. Kē uko wi ŋkdoonj kawatna iko yi umundu uŋe wo pfiyaar pi nja. ⁵ Kē in aŋaanj awo anjaan awat iko yi umundu bē mēntj anfiyaarunj aji Yetu awo Abuk Naşibaŋi a?

Uko wi baŋupunj ŋi Yetu Krittū

⁶ Yetu *Krittū abiinj ŋi nja na meel mi batitmu bi nul na pŋaak pi pkeŋ pi nul*. Aambi bi ŋaŋ na meel, abi na meel na pŋaak, kē *Uhaaş wi Naşibaŋi ujaan uŋup uko mēntj, wul unwoonj manjoonan.

⁷ Iko iwajanŋ ikyuujunj kē uko wi Yetu ujoonani, iwoonj: ⁸ Uhaaş wi Naşibaŋi na meel na pŋaak, iyeenkiir yul iwajanŋ† bti. ⁹ Jēm ŋji ŋdinan uko wi baŋaanj baŋupunj i? Kē wi Naşibaŋi aŋupunj uŋaan adēmna apel wi baŋaanj baŋupunj. Uko wi Naşibaŋi aŋupunj wii wi : aŋiiniyaan Abukul. ¹⁰ Ŋnaan anfiyaarunj Abuk Naşibaŋi amēban uŋup mēntj ŋi uhaaşul. Ŋnaan anwoonj anfiyaar Naşibaŋi aŋu'a naŋilan ŋiki anfiyaar uko wi Naşibaŋi aŋupunj ŋi uko wi Abukul. ¹¹ Kē uko wi Naşibaŋi aŋupunj wii wi : Awul nja ubida wi mŋŋo kē ubida mēntj uŋe woona ŋi Abukul. ¹² Anwoonj na Abukul aka ubida mēntj, anwoonj aanwo na Abukul aanka wa.

Ubida wi mŋŋo

¹³ Dpiitan iko yi, an nanfiyaarunj Abuk Naşibaŋi nahilna name kē naka ubida wi mŋŋo. ¹⁴ Ŋhaŋ kē woli ŋnaŋ ŋi kadun ki Naşibaŋi aŋehana uko unlilulunj, aŋen nja wa. ¹⁵ Kē woli ŋme kē Naşibaŋi aji tiink uko wi ŋjaan

ɲɲehana bti, ɲhinan kafiyaar na man-
joonan kɛ ɲdo bi yeenk yeenk uko wi
ɲɲehanulunɲ.

¹⁶ Woli ɲaaɲ awin ayiɲul ɲi Krittun
kɛ akjuban pjuban panwoon paanji
paɲij pkeɲ, aɲehandɛrɛna Naɲibaɲi
awula ubida wi mnɲo. Uko mɛnɲ uwo
pa pjuban panwoon paanji paɲij pkeɲ
ɲaɲ. Kɛ uɲɛ ka pjuban panjaan paɲij
pkeɲ, mɛnɲi naɲehandɛr anjubanunɲ
pjuban mɛnɲ. ¹⁷ Pjuban bti pawo
pekadu, kɛ pekadu dlonɲ daɲɛ wo
daanji daɲij pkeɲ.

¹⁸ ɲme kɛ baɲaaɲ banwoonɲ babak
Naɲibaɲi baanji baduka ɲi pekadu ;
Abuk Naɲibaɲi aji yɛɲ baka, *Untaayi
Uweek kalow baka. ¹⁹ ɲme kɛ ɲwo
biki Naɲibaɲi, kɛ umundu bti uɲɛ wo
ɲi iɲɛn yi Untaayi Uweek. ²⁰ ɲkak
ame kɛ Abuk Naɲibaɲi abi abot awul
nja mnɲina mi pyikrɛn anwoonɲ
Naɲibaɲi na manjoonan. ɲmɛbandɛr
na anwoonɲ Naɲibaɲi na manjoonan
ɲi pmɛbandɛr pi ɲmɛbandɛrunɲ na Yetu
*Krittun Abukul. Ul awoonɲ Naɲibaɲi na
manjoonan, ul anwoonɲ anjaanɲ awul
ubida wi mnɲo.

²¹ An babak naan, nalowan ɲntonɲ.

Uṭup utēbantēn wi Yowan apiitun banfiyaarun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katēbantēn ki Yowan apiitun. Apiit ka « Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun. » Uka pwo banfiyaarun Krittū biki amenun itim hēnk ukaaṅ kē aṭu aji Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun. Aṭup baka ṭi kakaarta ki jibi banfiyaarun Krittū bawoon kaṅalad. Akak aṭup baka aji baliint ṭi pfiyaar babot balipara banjaan bajukan uṭup umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-3)
2. Manjoonan, na bṅalad (4-6)
3. Bajukan baṭilan (7-11)
4. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (12-13)

¹ Nji nantohi, dpiitu, iwi Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun iwi na babuku* an biki nṅaluṅ na manjoonan. Mēntṅ nji ṭaṅ dṅalanaṅ, baṅaaṅ bti bammeen manjoonan baṅalan, ² ṭiki manjoonan manwo ṭi nja akuṭ aduka ṭi nja te mṅṭo. ³ Dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittū Abuk Naṣibaṭi Aṣin nja bawul nja bnuura na mṅjeeh, bamiir nja, ṅhilna ṅwo ṭi manjoonan ṅbot ṅṅalad.

Manjoonan na uṅal

⁴ Dṅilan maakan wi nwinun balon ṭi babuku kē baji bado uko unwoon manjoonan jibi Naṣibaṭi Aṣin nja ajakuṅ ṅdo kado. ⁵ Kē hēnkuṅ, Ŋaaṭu, uko wi nji kaṅehaniin wii wi : nawulan ṅṅalad. Uko mēntṅ uunwo uko uhalu wi pdo wi nji kapiitiin, uwo uko wi nyeenkuṅ du ujuni. ⁶ Pṅal pawo pdo uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ. Kē uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ ṅdo wi najukuṅ du ujuni, uwo nawo ṭi bṅalad.

* **1:1** Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun... na babukul : Balon baji pntuk pi banfiyaarun pi pi Yowan akdu'un ṭi Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun, kē babukul bawo banfiyaarun. † **1:13** Aṭa'u Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun Natenan ṭi uko wi bapiitun ṭi v1. Pntuk pi banfiyaarun plon pi pi akduun aṭa'ul.

⁷ Baṅaaṅ baṭilan baguuru baṭum babi aniink umundu, baandi pyikrēn kē Yetu *Krittū akak Ŋaaṅ najēn. Ŋaaṅ ankdoluṅ haṅ awo naguuru, *Naṣoorad Krittū. ⁸ Naṭaafaraan keeri, nawutna kawaan uko wi ṅlempun ṭi an, naṣē nayeenk bnuura katuum kampēnnun du Naṣibaṭi. ⁹ Ŋaaṅ anwoon aammēban pjukan pi Krittū aṣē hoṭalēṣ da iko ilon, aammēbandēr na Naṣibaṭi. Anktiinkun pjukan mēntṅ amēbandēr na Naṣibaṭi Aṣin nja abot amēbandēr na Abukul. ¹⁰ Woli Ŋaaṅ alon abi du an aṭij pjukan plon pampaṭi, nawutan kayeenka, nadoon napok pok pwula mboṣ. ¹¹ Ŋaaṅ ankwululuṅ mboṣ akak awo ṭi ploolan na aṅ mēntan ṭi iko iwuṭaan yi akdoluṅ.

Uṭup ubaaṅṣaani

¹² Dka iko itum ilon kak yi nwoon i kaṭupan, aṣē hokan pwo mēnkpiitan ya. Dṅal pbi du an kaṭiini ṭiini na an, mnlilan mi nja manhilna manwo mnweek maakan.

¹³ Babuk Aṭa'u Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun† bawulu mboṣ.

Uṭup uwajanṭen wi Yowan apiitun banfiyaarun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kawa-
janṭen ki Yowan apiitun. Apiit ka
ñiinṭ alon anfiyaarun Krittū i katim
kawoon Gayut. Yowan abi yil ṭfa
bañaan balon baya baṭup Uṭup Ulil
Unuura du banfiyaarun Krittū. Wi
bayaan du ubeeka wi Gayut afēṭun,
ñiinṭ alon anwoon katim ki Diyotrefet
apok bafēṭ du katohul. Kē ban-
fiyaarun Krittū bandoon aṅal pyeenk
baka kē apok adook baka ṭi pntuk
pi banfiyaarun. Uko mēnt ukaan kē
Yowan apiit Gayut kaji na a amēban
aliinṭ, ayeenk bnuura bankmbiin,
pṭup Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-4)
2. Anfiyaarun Krittū aanwo kapok
pṭēnk atēntul (5-12)
3. Pwul mboṣ pbaañsaani (13-15)

¹ Nji nantohi, dpiitu, iwi Gayut
nanoh naan i nṅalun na manjoonan.

² Iwi, nanoh naan, dñehan iko bti
iya bnuura na iwi, iwo najoob uhaaṣ
ubot uṭoora na iwi. ³ Bayiṭ nja balon
ṭi Krittū babi aṭupēn jibi imēbani man-
joonan abot aji kṭaṣ ma, kē nlilan
maakan ṭi uko mēnt. ⁴ Nin uko ulon
uunji udolēn nlilan kapel woli ba-
jakēn aji babak naan baṭaṣ manjoo-
nan.

⁵ Nanoh, iji kṭu uṣal ṭi pṭēnk ban-
fiyaarun, kadoo ṭēnk baka, bukal
biki iwoon iimnee. ⁶ Baṭup jibi
inṅali baka ṭi kadun ki banfiyaarun
bti. Doon kaṭēnk bañaan batēnt
bukun babaañēṣ bayaaṣ bi baka
jibi Naṣibaṭi aṅalun ; idole haṅ kdo
bnuura. ⁷ Bapēn kaya kaṭup uko
wi *Krittū, awo baanyeenk nin uko
ulon ṭi banwoon baanfiyaari. ⁸ Kē
nṣē wo biki kayeenk bañaan batēnt
bukun mēnt kahilna kaṭēnk ṭi ulemp
wi pdiiman manjoonan.

Diyotrefet na Demetriyut

⁹ Dbi piit pntuk pi banfiyaarun pi
nan, kē Diyotrefet anjaan aṅal pwo
kadun aṣē wo aanji nṅal nin ptiink uko
wi nṅakun. ¹⁰ Uko waṅ ukaan kē woli
dbii, kayuujan bnuura iko yi ajaan
ado. Aji wo ṭi pṭup iko iwuṭaan ṭi
un. Ado beeh beeh apok pyeenk
bayaanṭ banfiyaarun, kē banṅalun
pyeenk baka aji neenan baka kadook
baka ṭi pntuk pi banfiyaarun.

¹¹ Iwi nanoh naan, wutan kaligṣēn
buṭaan, doon kado bnuura. Anjaan
ado bnuura awo i Naṣibaṭi, ankdolun
buṭaan aamme Naṣibaṭi.

¹² Kē Demetriyut ul, bañaan bti
baṭup uko unuura wi nul, kē mnwo
mi nul mankak ayuuj kē awo i man-
joonan. Un kak nṭup bnuura bi nul, kē
ikak ame kē uko wi nṅṭupun ujoonani.

¹³ Dka iko itum yi pṭupu kak, aṣē
wo mēnṅal ppiitu piit ya. ¹⁴ Dṅal
pwinu win ṭi uleefu nnuur ni, nṣē
nṭiini bnuura.

¹⁵ Dñehan bnuura bawo ṭi iwi!
Banohu bawulu mboṣ. Wulan
banohun mboṣ bti andoli ṭi katim ki
nul.

Uṭup wi Yuda apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yuda apiitun. Yetu awoon naweek baka ul na Yakob. Kakaarta ki kanaam na katēbantēn ki Piyeer apiitun. Yuda apiit kakaarta ki bañaan biki Naşibaṭi adatuṅ. Aji na baka balipara bañaan banjaan bajukan uṭup umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura. Mnwo mi bakan mēntan manyuuj kē baanwo bañaan biki Yetu, ṭiki maanwo mnwo mnuura. Akak aṭup baka jibi Naşibaṭi ajaan ado na banjaan bado buṭaan.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1-2)
2. Uba wi banjaan bajukan bañaan iko inwoon iinwo itool (3-16)
3. Banfiyaaruṅ bawo kaṅalad (20-23)
4. Mndēm manwoon ṭi Naşibaṭi! (24-25)

¹ Nji Yuda aṭa Yakob*, nwoon nalempar Yetu *Krittu, dpiitanan an biki Naşibaṭi Aşin nja adatuṅ, aṅal baka, kē Yetu Krittu akyeṅ baka. ² Dñehan Naşibaṭi añaḡi'an, ajoobṭēnan ṅhaaş akuṭ aṅalan; dñehan awulan iko mēnt aṭuman.

Bajukan balagare (2 Piyeer 2.1-17)

³ An biki ṅaluṅ maakan, dbi ṭu uşal maakan ṭi ppiitan ṭi uko wi mbuur mi ṅtokuṅ. Kē nşē win hēnkun kē dwo i kapiitan katēṅṅēnan nado kagutan, uko wi Naşibaṭi aṭenuṅ byaaş bloolan bañaan banwoon biki nul bafiyaar uhilna uduka te mnto. ⁴ Na manjoonan, bañaan baloṅ bañoomun Naşibaṭi bamena aneej ṭi ptoofan. Baji baṭēlēş bnuura bi nul kaji badinan bañaan pdo kado iko iṭop, kabot kapok Yetu anwoon

Ajugun aloolan. Upiitana undiimaan ṭi *Ulibra wi Naşibaṭi kē aluṅ kakob baka.

⁵ Name iko mēnt bti, kē nşē ṅal kaleşanan jibi Ajugun abiiṅ abuuran pntaali pi *Itrayel du *Ejiptu, aşē do kē bampokuṅ pfiyaar bakteṭi*.

⁶ Naleşan ṅwanjuṭ ṅanwoon ṅaambi liṅ ṭi uko wi Naşibaṭi aṭuun ṅa pdo, ṅaduk dko di ṅafēṭun: aṭu ṅa du bdēm kē ṅakyoonk unuur uweek wi pwayēş atanana te mnto*. ⁷ Naleşan kak biki ṅbeeka ṅi Fodom na Gomora* na ṅbeeka ṅanṅogun baka bambiin ado ji ṅwanjuṭ mēnt awo ṭi pdo iko iṭop, abot apiinṭ na biinṭ kēme baṭ batēnt baka*; hēnkun Naşibaṭi akob baka ado kē bawo du bdoo banwoon baankjēmşa, bañaan bti kē bawo katen ṭi uko mēnt*.

⁸ Bañaan mēnt banwoon ṭi ptoofan hēnk di bakaan aji bado : baji bado iko injaan iṭopan ṅleef ṅi baka yi ṅṭaafi ṅi baka ṅawuluṅ baka, bañoom Ajugun, aji bakar ṅwanjuṭ ṅandēmun. ⁹ *Mikayel uwanjuṭ uweek, uundo kar *Untaayi Uweek wi ukṅomnuṅ puum pi *Moyit na wa – ajakaara na wa ṭañ: « Dwutu na Ajugun! »

¹⁰ Kē bañaan biki, başē ji bakar uko wi bawoon baammee ; kame ki baka kawo ji ki ṅlimariya ṅanwoon ṅaanwo na uşal aşē ji kaneeman baka. ¹¹ Bañaan mēnt bawuṭani! Baṭaş bgah bi *Kayin ; itaka iṭoṅ baka kē baneem ji *Balaam ; bakteṭ ṭiki bapataṭa ji *Kore. ¹² Nalipariin bañaan mēnt: woli nayit ade, baji bado iko iṭop, baanji bakowa, baji başal ṅleef ṅi baka ṭañ. Bawo ji infēluṅ inwoon iinwo na meel yi uyook uñooṭun. Bawo ji mnko manwoon maankbuk woli wal wi kakit ki ma udoo ban, mnko mi balēbuṅ, mankeṭun aba. ¹³ Jibi ṅmaaron ṅi bdēk banṭuunkuṅ ṅajaan ṅajotan plēṭ kadun, hēnk di di bajaan bajotan kadun iko ikowandēnaan yi bajaan bado. Bawo

* 1:1 Natenan ṭi Maci 13.55; Markuṭ 6.3. * 1:5 Natenan ṭi Ppēn 12.51. * 1:6 Natenan ṭi Ujuni 6.2. * 1:7 Natenan ṭi Ujuni 19.24-35. * 1:7 Apiinṭ na biinṭ kēme baṭ batēnt baka : Baloṅ bapiinṭ aji bapiinṭ na ṅwanjuṭ. * 1:7 Natenan ṭi Ujuni 19.1-25.

ji njah nanneemuŋ añaay, kë Naşibaŋi afël baka du bdëm bantootuŋ apel bi pti te mnŋo.

¹⁴ *Henok, anwoonŋ ateem nja na-paajanŋen ampënnuŋ ŋi *Adam, ado bi ŋup undiimaan ŋi uko wi baka aji : « Natenan! Ajugun aluŋ kabi na pntuni pi nwanjuŋ nyimanaan ni nul, ¹⁵ kahilna kawayëş bañaanŋ bti. Aŋup bampokuluŋ kë baduknaana ŋi iko iwuŋaan bti yi badoluluŋ wi bapokuŋ ptiinka na ŋi nŋup nŋam ni bado pekadu banwoonŋ baankŋaşa mënŋ baŋupunŋ ŋi a. » ¹⁶ Bawo bañaanŋ banjaanŋ banjur nuran, kaŋëga, kabi duka duka ŋi pla iko inliluŋ nleef ni baka ; bawo bahomp banjaanŋ badaar bañaanŋ na nŋup nŋil.

Natamaan

¹⁷ Kë an biki nŋaluŋ maakan, naleşan uko wi *banjañan biki Yetu *Krittu Ajugun babiinŋ aŋupan aji ubi kawo. ¹⁸ Babi jakan aji : « ŋi nnuur nbaañşani, bañaanŋ bambenŋ baluŋ kabi, baluŋ kado kaŋaş iko iwuŋaan yi nleef ni baka nŋaluŋ inwoonŋ iinlil Naşibaŋi. » ¹⁹ Bukal bajaanŋ baŋij bpaşşer ; iko yi bañaanŋ bajën banaluŋ ijaanŋ iŋonŋ baka, baanwo na *Uhaaş wi Naşibaŋi.

²⁰⁻²¹ Kë an biki nŋaluŋ maakan, namëbaan naliintŋ ŋi unŋal wi Naşibaŋi aŋalanaŋ. Natamaan naliintŋ ŋi pfiyaar pyimanaan maakan pi nafiyaaruŋ nado kaya kadunŋ ŋi pa, nado kañehan na mnhina mi *Uhaaş wi Naşibaŋi, nayoonek Yetu *Krittu Ajugun awulan mñaga mi nul mankwuluŋ ubida wi mnŋo.

²² Nañagiin banwoonŋ na nŋal nŋëb ; ²³ nabuuran balonŋ wi naklowanuŋ baka bdoo ; nañagiin bandukiinŋ pñaga pannaakiiruŋ na palënk, nado naŋaafara pban imişa yi baka ingëjun na iko iwuŋaan yi badoluŋ.

Pbeeb Naşibaŋi

²⁴⁻²⁵ Nawulën nŋdëman Naşibaŋi anwoonŋ aloolan ŋañ, anŋëpnunŋ ŋi Yetu *Krittu Ajugun abuuran nja. Ul ahiluŋ kayeñan nawutna kajotŋ ŋi pekadu, kadolan nanaŋ ŋi kadunul

ul anwoonŋ na mndëm, nawo bañaanŋ bajinŋ, nawo na mnlilan mnweek. Naşibaŋi awo nawweek, ajug mndëm, mnhina na pşih du unjon, nŋa na faan te mnŋo! Uwo hanŋ!

Uko wi Naşibaţi ayuujun Yowan

Uşup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yowan, nanjañan i Yetu Krittü apiitun. Aşup aji iko yi apiitun bti ti kakaarta ki awin win ya na keş ki nul, akak atiink ya na ibaş yi nul. Aji Uhaaş wi Naşibaţi uneejun ti a, ahilna ame iko mēnt bti. Babi mob Yowan ayaanaan du unjiw wi Patmot aduka da, du ubeeka wi Atiya. Ukaan ke apiit kakaarta ki katēntēnaan banwoon ti kadun ki banfiyaarun tiki du unjon babi hanjan baka maakan. Uko mēnt ukaan ke aji na baka bamēban baliint te unuur ubaañsaani, bahaş tiki Yetu aji : « Bampokun buşaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaan bawul bañaan ubida banwoon du uwoorta wi Naşibaţi.» » 2.7. Ke Yetu ti uleeful abi hēnkun kawat buşaan. Uka iko yi aşupun ti ulibra wi inkaan udooni : uteek uwo ke nhaaş ni buşaan nawo ti plemp ti umundu wi, ke banfiyaarun Krittü baklun kahaj te badoo bafin balon ti baka. Utēbantēn uwo ke Yetu awoon Nabuuran bañaan, alun kawat bañaan bti bampokun Naşibaţi kaşu na nhaaş ni buşaan. Uwanjanşen uwoon ke Naşibaţi ahank katum pa bañaan banfiyaarulun, biki bafinun pa katimul. Aşup aji Fatana na nwanjut ni nul, na bañaan bti banşaşulun, Yetu alun kawat baka kafel du bnjiir. Başı bhalu balun kabi, na mboş mnhalu na ubeeka uhalu. Naşibaţi na Ajugun Yetu balun kabi kafet da na bañaan bantiinkulun.

¹ Uko umpiitun ti ulibra wi, wi wi Naşibaţi awulun Yetu Krittü pa ayuuj balemparul uko unkmbiin hēnkun uunkjon. Ayil uwanjut wi nul du Yowan nalemparul ke uyuuja uko mēnt. ² Yowan ayuuj bnuura ke uko bti wi aşupun uwo uşup wi Naşibaţi na uko wi Yetu Krittü adiimanulun.

³ Nñaan ankkakalēşun iko inklun kabi mēnt na bañaan banktiinkun ya abot aşaş ya banuurandēni. Na manjoonan wal wi iko mēnt bti ikdolaniin uñogi.

Pwul mboş pi Yowan

⁴ Nji Yowan nji kapiitun banfiyaarun banwoon ti nbeeka paaj na ulon ni Atiya.

Dñehan Naşibaţi awulan bnuura abot aşooranan nhaaş, ul anwoon, anjonun nwoo, ankmbiin. Dñehan kak nhaaş paaj na ulon njanwoon ti kadun ki pşij pi pşih pi nul nawulan bnuura nabot nşooranan nhaaş. ⁵ Abot añehan Yetu Krittü, ammaarun iko yi na manjoonan, aşup ya, anwoon nateek annaşin ti pket, abot awo naşih i başih biki mboş awulan bnuura abot aşooranan nhaaş. Yetu Krittü anjal nja abot abuuran nja wi awulun ubida wi nul, Naşibaţi ahilna amiir nja ipekadu. ⁶ Ado nja ke nwo pntaali pi başen banwoon başih aşē lemp ti kadun ki Naşibaţi Aşin. Mndēm manwo ti a te uba umundu! Aşih te mndani! Uwo han!

⁷ Natenan, abi ti infelun. Ke bañaan bti baklun kawina, bandoon alunana uleef balun kawina. Bañaan biki umundu bti balun kado kaşega. Aa! Uwo han! ⁸ Ajugun Naşibaţi *Anhiniin iko bti anwoon, anjonun nwoo, ankmbiin aji : « Nji dwoon nateek abot awo nabaañsaani. »

Mnwin mi Yowan

⁹ Nji Yowan ayişan, nji nşokun na an pşih, ahaj akuş amiir ji an ti pdo kaşaş Yetu, babi moben añoot du unjiw wi Patmot tiki djukan Uşup wi Naşibaţi, uko wi Yetu. ¹⁰ Unuur ulon wi pdēman Ajugun, Uhaaş wi Naşibaţi uneej ti nji, ke ntiink ti kafet naan pdiim plon pweek panwoon ji plul. ¹¹ Pdiim pajakēn aji : « Uko wi ikwinun, piitan wa ti ulibra iya iwul banfiyaarun banwoon ti nbeeka paaj na ulon ni : Efet, Timirna, Pergam, Tiyatira, Fardet, Filadelfiya na Lawoditiya. »

¹² Wi ntiinkun pdiim mēnt, dkok aji dten nñaan ankşiniin na nji aşē win

kfiiti paaj na plon kantakni uwuuru. ¹³ Ti ptoof pi kfiiti kun ke nse win uko unwoyi ji naan. Awohara kamiša kanyulun aban te du ihoṭ abot atan ka na katel ki uwuuru ti bjent. ¹⁴ Uwel wi naan ment ufaat feh awo wo ji muuṭ, ke kes ki nul kawo ji bdooban jeenu. ¹⁵ Ihoṭul ijeen ji ifeeru inṭuun ti bdoob, ke pdiim pi nul padem ji ubulan. ¹⁶ Amēban njah paaj na ulon ti kañenul kadeenu, ke kakej kajul ki nde nteb kasē pen ti mntumul, kaara di nul ke daknuur ji udiin unuur.

¹⁷ Wi nwinulun, djot ti ihoṭul awo ji naan akeṭun keṭ. Ke aṣe pafen kañenul kadeenu ajaken : « Wutan kalenk ; nji dwoon najuni akuṭ awo nabaañsaani. ¹⁸ Dwo anwoon najeb ; dbi keṭ aṣe wo henkun najeb te mnto akuṭ awo na inigsaani yi pkeṭ na yi mnkeṭ. ¹⁹ Piitan uko wi ikwinun: uko unwoon henkun na unklun kabi. ²⁰ Ke ti uko wi njah paaj na ulon ni iwinun ti kañen naan kadeenu na kfiiti paaj na plon ki uwuuru dpibanu wa : njah paaj na ulon nun njawoon njwanjuṭ paaj na ulon ni banfiyaaruṭ ti nbeeka paaj na ulon ; ke kfiiti paaj na plon kun kawo kntuk paaj na plon ki banfiyaaruṭ.

2

Uṭup wi bapiitun banfiyaaruṭ biki Efet

¹ Ajaken aji : « Piitan banfiyaaruṭ * biki Efet iji na baka : “Ammēbanun njah paaj na ulon ti kañen kadeenu abot apoṣ ti ptoof pi kfiiti paaj na plon ki uwuuru aṭiini aji : ² Dme uko wi najaan nado, ame unoor wi nan na kamiir ki nan. Dme ke naanji nadinan bañaan bawuṭaan bawo ti pntuk pi nan ; bañaan banjakuṭ aji bawo banjañan aṣe wo baanwo banjañan biki naan, naten baka ayikren ke bawo baṭilan. ³ Dme kak ke naji namiir ti mnhaj mi nakhajuṭ pa nji be naanwutani. ⁴ Ke nse wo menlilan

ti uko ulon uwuṭaan wi nwinun ti an. Uko ment uwo ke naankak analen jibi nabiin analen tfa. ⁵ Nalesan jibi nabiin awo tfa, natenan jibi nakaki kafet, naṭelsan njhaasan nabot nado kado jibi najaan nado tfa. Woli naando han, kabi du an kapenan pfiiti pi nan ti dko di pawoon. ⁶ Ke nasē ka umban ulon wi nadoli bnuura : napok ji nji iko yi banikolayib bajaan bado†.

⁷ «“Bankaan ibaṭ batiinkan uko wi Uhaas wi Naṣibaṭi ujakuṭ na banfiyaaruṭ. Bampokuṭ buṭaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaan bawul bañaan ubida banwoon du uwoorta wi Naṣibaṭi.” »

Uṭup wi bapiitun banfiyaaruṭ biki Fimirna

⁸ Akak ajaken : « Piitan banfiyaaruṭ biki Fimirna iji na baka : “Anwoon nateek akuṭ awo nabaañsaani, ankeṭun akuṭ anaṭa ti pkeṭ aṭiini aji : ⁹ Dme unoor wi nan na bwaan bi nan – ke nasē wo bayok na manjoonan. Dme kak iko iwuṭaan yi bañaan baktaparanan. Baji bawo biki pntaali pi Naṣibaṭi aṣe wo baanwo baka, bawo biki *katoh kañehanaani ki *Fatana. ¹⁰ Naklenc nin ti uko wi naklun kahaj. *Untaayi Uweek uwat balon ti an ukalabuṣ, kado na pdolan nadeken fet. Ke henc di naklun kahaj njuur ineen. Namiiran uko ment woli badoo fiñan, nse lun nwulan ubida uwo katum ki nan.

¹¹ «“Bankaan ibaṭ batiinkan uko wi Uhaas wi Naṣibaṭi ujakuṭ na banfiyaaruṭ. Bampokuṭ buṭaan baankkeṭ utebantēn‡.” »

Uṭup wi bapiitun banfiyaaruṭ biki Pergam

¹² Akak aji na nji : « Piitan banfiyaaruṭ biki Pergam iji na baka : “Anwoon na kakej kajul ki nde nteb aṭiini aji : ¹³ Dme dko di nafetun: *Fatana akshun da. Namēbanaan bnuura, ke wi badoon afin ti ptoofan

* **2:1** Banfiyaaruṭ biki Efet: Ti ugrek baji uwanjut wi banfiyaaruṭ biki Efet. † **2:6** Banikolayit : Ulibra wi tañ utiiniyaanun bañaan ment banjaan bajukan nṭup njawoon nṭilan ke nṭup ni babiin ajukan nasē wo naameṭanaa. ‡ **2:11** Baankkeṭ utebantēn : Ti uba umundu baankkeṭ kabi kaba ba te mnto.

du dko di Tatana afëtun Antipat anfiyaarnun abot awo aanji tañna ptiiniyaan uko wi naan, naantañan pfiyaarën. ¹⁴ Kë nşë wo mënłilan ti iko ilon inkdolaniin ti an : nawo ti na bañaan balon banjaan başaş uko wi Balaam ajaan ajukan. Ajukan Balak jibi akdoli kadoo kaşu bañaan biki Itrayel bado buşaan wi bakdeen ntaam ni bafinarun nton abot aţopan nleef ni baka na pjuban pi piint[☆]. ¹⁵ Nakak awo na bañaan balon ti an banktaşun pjukan pi banikolayit. ¹⁶ Naţelşan nşida ni nan keeri! Woli naanţelëş na, kabi du an hênkun, kagut na bañaan mënşan na kakej kanjaan kapëna ti mntum mi naan. ¹⁷ «“Bankaan ibaţ batiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaţi ujakuş na banfiyaarun. Bampokun buşaan, dlun kawul baka pde panwoonun baţi[☆], pi bañaan bawoon baambaan kawina, na plaak pfaatal pi bapiitun katim kalon kahalı ki nin ñaan alon awoon aammee me bë mënş anyeenkun ka a.” »

Uşup wi bapiitun banfiyaarun biki Tiyatira

¹⁸ Akak aji na nji : « Piitan banfiyaarun biki Tiyatira iji na baka : “Abuk Naşibaţi anwoon na keş kanwoon ji bdoo, kë ihoş ijeen ji ifeeru inşuun ti bdoo aşiini aji : ¹⁹ Dme uko wi najaan nado : unal, pfiyaar, kamiir ki nan, na jibi najaan naşenk batënşan. Dme kë nataman apel wi nabaan ame'en me. ²⁰ Kë nşë wo mënłilan ti uko ulon ti. Nawut ñaaş anwoon Jetabel kë awo ti ptoofan. Aji ul awo *Naşupar Naşibaţi aşe ji guur balempar naan kajukan baka pţopan nleef ni baka na pjuban pi piint kabot kade uyemaş wi ntaam ni bafinarun nton. ²¹ Dşena nnuur pa awugëş uşal kë aşe pok aduka ti pdo iko itop mënş. ²² Dşu'a mnhaj kadola apiint ti kalişa ado kahaj maakan, ul na banjaan bajuban pjuban pi piint na a. Dwut baka woli badi tañ aţañan iko iwuşaan

yi ajaan aşu baka pdo. ²³ Dkak alun kafin babukul. Hênk banfiyaarun bti bame kë dme uko wi bañaan bajaan başal du nhaaş ni baka, kaşe katuum ñaan andoli ti uko wi adolon.

²⁴ «“Kë an biki Tiyatira nanwoon naanşaş pjukan pi ñaaş mënş, an nanwoon naamme iko yi bajaan badu iko immeniin yi *Tatana, mênkak aka nin uko ulon wi pşupan. ²⁵ Dji tañ namëban bnuura uko wi najukun te ukakën.

²⁶ «“Bampokun buşaan abot ado uko wi nji nşaluş te unuur ubaañşani, dlun kaşu baka ti kadun ki nşatak. ²⁷⁻²⁸ Mnhina mi Paapa awulun mi mi nji kawulun baka, balun kado kaşih nşatak mënş na kmëni kakob bañaan bawuşaan jibi ñaan ajaan afom itukar. Dkak awul baka unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa[☆].

²⁹ «“Bankaan ibaţ, batiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaţi ujakuş na banfiyaarun.” »

3

Uşup wi bapiitun banfiyaarun biki Fardet

¹ Akak aji na nji : « Piitan banfiyaarun biki Fardet iji na baka : “Awoon na nhaaş paaj na ulon ni Naşibaţi abot amëban njah paaj na ulon aşiini aji : Dme uko wi najaan nado ; bañaan başal aji nawo bajeb kë naşe wo bakeş. ² Nawoon bten, nataman nawutna kakeş bti ; dwin kë uko wi nadolon uunwinana bnuura ti kadun ki Naşibaţi. ³ Naleşan jibi nayeenki şfa Uşup wi Naşibaţi, namëbaan wa, nakuş nawugëş nşal. Woli naanwo bten, kabi du an ji nakiiş, bë naankme wal mënş. ⁴ Kë balon ti an du Fardet başe wo banwoon baanşopan imişa yi baka ; balun kagakandër na nji kawoh imişa ifaatal şiki bataan na pwoh ya. ⁵ Bampokun buşaan bakwohun keeri imişa ifaatal, nin mênkpënan itim yi baka ti ulibra wi bapiitun itim yi bañaan bankaan ubida wi

☆ 2:14 Natenan ti Mnşen 25.1-2. ☆ 2:17 Natenan ti Pşen 16.32-34. ☆ 2:27-28 Natenan ti Kañam 2.8-9.

manjoonan. Woli dlun awo du kadun ki Paapa na nwanjut ni nul, kaɕup kaji bañaan mēntɕ bawo biki naan.

⁶ «“Bankaan ibaɕ baɕiinkan uko wi *Uhaaɕ wi Naɕibaɕi ujakuɕ na banfiyaaruɕ.” »

Uɕup wi bapiitun banfiyaaruɕ biki Filadelfiya

⁷ Ajakēn kak : « Piitan banfiyaaruɕ biki Filadelfiya iji na baka : “Anwoon nayimanaan, anwoon Manjoonan, awo na kaniigɕaani ki *Dayiɕ naɕih, anjaan ahaabēɕ bē nin ñaan aanji dēt, anjaan adēt bē nin ñaan aanji haabēɕ aɕiini aji : ⁸ Dme uko wi najaan nado. Dɕu ɕi kadunan plēman panwoon bhaab, pi nin ñaan awoon aanhil pdēt. Naanhinan maakan aɕē mēbana uko wi njakuɕ, naam-pokēn. ⁹ Natenan uko wi nji kaluɕ kado bañaan biki *katoh kañehanaani ki *Fatana. Baji baji bawo biki pntaali pi Naɕibaɕi aɕē wo baanwo biki pa, bawo baɕilan. Dluɕ kado baka babi baɕup ɕi kadunan baɕē bame kē nji dɕalan. ¹⁰ Kē an naɕē mēban uɕup naan, amiir, ukaan kē nji kanaɕ ɕi uko wi nan nawutna kahaj mnhaj mi Naɕibaɕi aktuun bañaan biki umundu bti katenna jibi bawo i na manjoonan.

¹¹ «“Dbi hēnkuɕ, namēbaan bnuura uko wi nayeenuɕ, nin ñaan alon awutna kayeenk katuum ki nan. ¹² Bampokuɕ buɕaan, ddo baka banaɕ ji pɕap du *Katoh ki Naɕibaɕi i naan. Nin baankak apēn da. Dpiit ɕi baka katim ki Naɕibaɕi i naan na katim ki ubeeka wi Naɕibaɕi i naan. Ubeeka mēntɕ uwoon Yerutalem dhalu dankwalnaniin baɕi du Naɕibaɕi i naan. Dpiit ɕi baka kak katim naan kahaluu.

¹³ «“Ankaan ibaɕ aɕiinkan uko wi Uhaaɕ wi Naɕibaɕi ujakuɕ na banfiyaaruɕ.” »

Uɕup wi bapiitun tuɕ banfiyaaruɕ biki Lawoditiya

¹⁴ Akak aji na nji : « Piitan banfiyaaruɕ biki Lawoditiya iji na baka : “Ñaan i bajaan badu uwo han, anjaan

aɕup na manjoonan uko wi Naɕibaɕi, anwoon nateek, anɕihuɕ iko bti impaɕaniin aɕiini aji : ¹⁵ Dme uko wi najaan nado uwaan udooni. Dɕal nado uko unkaan udooni. ¹⁶ Kē jibi uko wi najaan nado uwaanun udooni, dban ɕi ppokan.

¹⁷ «“Naji naji nawo bayok, naanwaan nin uko ulon aɕē wo naamme kē nawo banwuɕanuɕ, bajuuk, bawaan, banwoon bakuul abot awo byiɕu. ¹⁸ Hēnk, natiinkan uko wi nji kajakanan: nanugan wuuru wi naan wi mbomanun bnuura maakan, wal mēntɕ nawo bayok na manjoonan. Nanugan kak imiɕa ifaatal nawohara, nawutna kawo byiɕu kakowa, nabot nanug bko bi kēɕ nahilna nado kawin bnuura. ¹⁹ Kē nji, bañaan biki nji nɕaluɕ dji kaɕoman na baka kakuɕ kakob baka. Natamaan keeri, nawugēɕ nɕal. ²⁰ Natenan, dwo ɕi plēman akob. Ñaan antiinkuɕ pdiim naan ahaabēɕaan plēman, kaneej du katohul, ɕde kañah. ²¹ Nji dpok buɕaan, aɕo na Paapa ɕi pɕij pi pɕih. Bampokuɕ buɕaan, dɕen baka babi baɕo na nji ɕi pɕij pi pɕih. ²² Ankaan ibaɕ aɕiinkan uko wi Uhaaɕ wi Naɕibaɕi ujakuɕ na banfiyaaruɕ.” »

4

Pɕij pi pɕih pi Naɕibaɕi

¹ Wi uko wan uɕēpuɕ, dkak aten, awin plēman panwoon bhaab du baɕi aɕē tiink pdiim pambiin aɕiini na nji, pambiin awo ji plul kē pajakēn : « Payiin ibi ɕi, nɕē diimanu uko unklun kaɕēp. »

² ɕi dko mēntɕ, kē *Uhaaɕ wi Naɕibaɕi uɕē neej ɕi nji. Pɕij pi pɕih plon pawo du baɕi, kē alon aɕo ɕi pa. ³ Dwin uko ujeenkall na uniilu kē uknuur ɕi a. Kaɕanaan ki ubopal kalon kankwoj wojun kifooy pɕij pi pɕih. ⁴ Bantohi iñeen nɕēb na babaakēr banwohariin imiɕa ifaatal feh, afuuɕa nɕepi ni pɕih ni uwuuru baɕo ɕi iɕij yi pɕih afooy pɕij pteek puɕ. ⁵ Iliik liik na idiim na imparantant ipēn ɕi pɕij. Kfiɕi paaj na plon kayik ɕi kadun ki pa, kul kawoon

nhaaş paaj na ulon ɲi Naşibaŋi. ⁶ Uko ulon uwo ɲi kadun ki pɲij, awo ji bdëk banwoon ji kawini kanknuurun.

Ŋko ɲbaakër ɲawo ɲi ptoof pi pɲij abot afooy pa ; awo na kës ɲi kadun na kafet. ⁷ Uko uteek unaam na uliihu, kës utëbantën uwo ji uwit ukaş umpoŋi, uwajantën kës uwo na kaara dannaa-mun na di ñaaŋ, kës ubaakantën unaam ji ukat uweek unkyiŋun. ⁸ Ŋko ɲbaakër ɲun ɲawo undoli na ibaaklu paaj inwoon na kës ɲi ya meet na ɲi ibaŋ. Ŋaji ɲabi kahuuran huuran un-ur bti na utejan bti kaji :

« Iyimani, iyimani, iyimani,
iwi Naşibaŋi *Anhiniin iko bti,
anjonun nwoo, anwoon, ankmbiin. »

⁹ Hënk, uyaaş undoli wi ɲko ɲbaakër ɲun ɲajaan ɲayeek kadëman, kabeeb Naşibaŋi anŋoon ɲi pɲij pi pşih, anwoon te mnto, ¹⁰ bantohi iñeen ɲtëb na babaakër bukuŋ bajot ɲi ihoŋ yi anŋoon ɲi pɲij, adëman anwoon te mnto. Baji bafël ɲtepi ɲi pşih ɲi kadun ki pɲij kaşë ji :

¹¹ « Ajugun, Naşibaŋi i nun
bañaan bawo biki kadëmanu kabot
kabeebu
mnhina bti manwoona du iwi,
ɲiki iwi ipaşun iko bti,
injalun ppaş ya,
kës iwo yii yi. »

5

Anwoon unkaneel wi btejan

¹ Dkak awin ɲi kañen kadeenu ki anŋoon ɲi pɲij pi pşih ulibra umpiitaniin ɲi meet na ɲi bdig, kës adët wa aşë jatan ɲyaaş paaj na ulon kameel ki pbeela kakuuŋna wa. ² Kës nşë win uwan-juŋ unwoon na mnhina mnweek kës uhuuran maakan aji : « In ataunun na ppënan uko undëtnun ulibra kahaabëş wa? » ³ Kës nin alon du baŋi na ɲi mboş na ɲi mboş uŋeek aanhil phaabëş wa kaleyiir. ⁴ Wi wi nşaan awooni maakan ɲiki baanwin win nin ñaaŋ antaanji na phaabëş wa. ⁵ Alon ɲi bantohi kës aşë ji na ɲji : « Kwooni! Tenan, uliihu wi pntaali pi Yuda*,

ampënnun ɲi *Dayiŋ, awat başooradul ; ul ahilun ppënan uko wi badëtnun ulibra ɲyaaş paaj na ulon kahaabëş wa.

⁶ Wal mënŋ kës nşë win ɲi ptoof pi pɲij pi pşih na pi ɲko ɲbaakër na pi bantohi, anwoon unkaneel wi bafaalun. Awo na itim paaj na plon ɲi bkow akuŋ awo na kës paaj na plon. Kës mënŋ kawoon ɲhaaş paaj na ulon ɲi Naşibaŋi, ɲi ayilun ɲi umundu bti. ⁷ Anwoon unkaneel abi ayeenk ulibra ɲi kañen kadeenu ki anŋoon ɲi pɲij pi pşih. ⁸ Wi ayeenkun wa, ɲko ɲbaakër ɲun na bantohi iñeen ɲtëb na babaakër babi anup ɲi kadun ki anwoon unkaneel adëmana. Andoli amëban bntuni na ikoopa yi uwuuru intumi mnkulan manwoon pñehan pi bañaan biki Naşibaŋi. ⁹ Bayeek kayeek kahalulu aji :

« Itaan na pyeek ulibra
kapënan iko indëtnun wa
ɲiki ibi faalana,
na pñaak pi nu ikakan du Naşibaŋi
bañaan biki kşini bti, ɲŋup bti, kntaali
bti na ɲtaak bti.

¹⁰ Ido baka kës bawo pntaali pi
baŋejan banwoon başih
aşë lemp ɲi kadun ki Naşibaŋi,
bankşihun ɲi mboş. »

¹¹ Wal mënŋ dwin abot atiink idim yi ɲwanjuŋ ɲtum ɲanfooyun pɲij pi pşih na ɲko ɲun na bantohi. ɲatum pɲum paŋ awo kntuni na kntuni ktum maakan, ¹² aşë yeeh na idim iweek maakan aji :

« Bañaan bawo biki kadëman, kabot
kabeeb anwoon unkaneel un-
faalaniin

ɲiki awo mnhina abot awo pyok, awo
uşal untuŋa,
abot awo uforta. »

¹³ Dkak atiink iko impaşaniin bti inwoon du baŋi, ɲi mboş, ɲi mboş uŋeek, na ɲi bdëk, iko bti inwoon ɲi ya kës ikji :
« Iwi inŋoon ɲi pɲij pi pşih na iwi inwoon unkaneel,

ɲbeeban adëmanan ɲiki nawo mndëm
na mnhina te mnto. »

* 5:5 Natenan ɲi Ujuni 49.9.

¹⁴ Kë ŋko ŋbaakër ŋun ŋaşë ji : « Uwo harj » kë bantohi başë ŋup ʒi kadun ki baka adëman baka.

6

Ppënan iko inkuuʒun ulibra

¹ Hënk, kë nwin, wi anwoon unka-neel apënanun uko uteek unkuuʒun ulibra, kë nşë tiink ulon ʒi ŋko ŋbaakër ŋun kë ukʒiini na pdiim pweek panwoon ji kamparantant aji : « Biini. »
² Kë nten aşë win umpëlënt ufaatal kë ukbi. Andapiin wa awo na kaŋaanan ki işuuri, kë bafuuʒana utepi wi pşih. Kë aya awo nayoh du ugut, kaya kado kayoha yoh.

³ Wi apënanun utëbantën, dtiink uko utëbantën ʒi ŋbaakër ŋun kë uhuuran aji : « Biini. »
⁴ Kë umpëlënt ulon ukak apën, awo ujeenk. Andapiin wa bawula mnhina mi pʒij ugut ʒi mboş, baŋaan bado kafinar. Bawula kakej kawee.

⁵ Wi apënanun uwajantën, dtiink uko uwajantën ʒi ŋbaakër ŋun kë uhuuran aji : « Biini. » Kë nten aşë win umpëlënt ujënal. Andapiin wa awo na uko upeeşaraani ʒi kaŋen.
⁶ Kë nşë tiink uko ji pdiim plon pampënnun ʒi ptoof pi ŋko ŋbaakër ŋun aji : « Unkil wi maaj pa baluk bi unuur, ŋkil ŋwajant ʒi udut pa baluk bi unuur. Kë ukëra na ubiñu, nawutan preeş jibi pawoon. »

⁷ Wi apënanun ubaakanʒën, dtiink uko ubaakanʒën kë uhuuran aji : « Biini. »
⁸ Kë nşë win umpëlënt unwoon ji ujaagal unlewun. Andapiin wa katimul kawo pkeʒ kë i bajaan bado mnkeʒ aşë ʒaşä. Bayeenk mnhina mi pfiñ na kej, na ubon, mmaak, na ŋko ŋi uʒeeh baŋaan biki kafah kalon ʒi ibaakër yi umundu.

⁹ Wi ahaabëşun uñeenantën, dwin ʒi *bliit bi mngur uʒeeh ŋhaaş ŋi baŋaan biki bafaalun ʒiki babi fiyaar Naşibaʒi akuʒ aʒup uko wi nul.
¹⁰ Bahuuran na pdiim pweek aji : « Ajugun Nayimanaan, anwoon na manjoonan, iyoonk lum kawayşaanun na baŋaan biki umundu ʒi pñaaakun pi batulun, kakob baka? »
¹¹ Wal mënt kë başë

wul baka andoli kamişä kafaatal aşë ji na baka bayoonk ntiinku kak te bayiʒ baka banklemparun Yetu banwoon i pbi kafina jibi bukal bafinaniin bakaʒ.

¹² Hënk, kë nwin, wi ahaabëşun upaajantën, kë mboş manşë şintar maakan, kë unuur ujën awo ji ihil, kë pli bti pajeenk jud awo ji pñaa.

¹³ Njah ŋajot ʒi mboş awo ji mnko manwoon maandobi jeenk mi ukëk uwatun, ¹⁴ kë baʒi bakak awo ji kambantan ki banujun, kë inkun na ŋjiw bti ipën du dko di iwoon.
¹⁵ Wal mënt kë başih biki mboş, baŋaan bawee, başih biki bangoli, bayok, baŋaan bantiinkaniin, balemp bti na bawee biki baka bti başë ya amena du ihër yi inkun na du mmlaak manwoon da.
¹⁶ Bawo ʒi pji na inkun na mmlaak : « Najotnun, namenun ŋlow këş ki anʒoon ʒi pʒij pi pşih, nakuʒ nalowanun udeeb wi anwoon unka-neel.
¹⁷ Unuur uweek wi udeeb wi baka ubii, in aknaʒun? »

7

Uko unkyuujun kë baŋaan bawo biki Naşibaʒi

¹ Wi iko yan iʒëpun, dwin ŋwanjuʒ ŋbaakër kë ŋawo ʒi imban ibaakër yi umundu, ŋamëban ŋyook ŋbaakër, uyook uwutna kayook ʒi mboş këme ʒi bdëk këme ʒi bko blon.
² Dkak awin uwanjuʒ ulon kë ukwoona umayar unuur apaya, uwo na uko wi ukdoon kaʒu ñaan kayuujna kë awo i Naşibaʒi anwoon. Udo pdiim pweek aji na ŋwanjuʒ ŋbaakër ŋambiin ayeenk mnhina mi ptook mboş na bdëk : ³ « Nawutan katok mboş na bdëk na mnko : nayoonkan duna ŋʒu ʒi ijuk yi biki Naşibaʒi uko unkyuujun kë bawo biki nul. »

⁴ Hënk, kë baʒup hum di baŋaan biki baʒun uko mënt bawoon, bawo : iñeen-week na iñeen ŋbaakër na babaakër ŋyaaş iñeen-week iñeen (144 000) bampënni ʒi kntaali bti ki babuk Itrayel.

⁵ Biki pntaali pi Yuda biki baʒun uko unkyuujun kë bawo biki Naşibaʒi

bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Ruben bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Gad bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

⁶ Ʋi pntaali pi Ater bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Neftali bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Manate bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

⁷ Biki pntaali pi Timeyɔŋ bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Lewi bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Itakaar bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

⁸ Biki pntaali pi Fabulon bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Yotef bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Benjamin bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Bañaan batum maakan biki ɲtaak bti

⁹ Wi uko waŋ uťepun, kē nşē win pntuk pi bañaan pweek maakan, pi nin ñaan awoon aanhil pfën. Bawoona ɲtaak bti, na kşini bti, na kn-taali bti na ɲtup bti anať Ʋi kadun ki pťij pi pşih na ki anwoon unkaneel wi btejan. Bañaan mēnt bawohara imişa ifaatal, awo na ijaak Ʋi iñen.

¹⁰ Bahuuran maakan aji :

« Naşibaťi i nun anwoon Ʋi pťij pi pşih na anwoon unkaneel babuuranun nja. »

¹¹ Kē ɲwanjut bti ɲaşē fooy pťij pi pşih na bantohi na ɲko ɲbaakēr ɲun aŋup afēť kaara Ʋi mboş adēman Naşibaťi, ¹² ɲaji :

« Uwo haŋ! Naşibaťi i nun, ɲbeebu adēmanu

ťiki iwo na uşal unťunja na mndēm na mnhina te mnťo.

Uwo haŋ! »

¹³ Alon Ʋi bantohi bukuŋ anaťa aşē heparaan aji : « Bañaan banwohariin imişa ifaatal yi, bawo bahon ba? Bawoona Ʋun ba? »

¹⁴ Kē nteem aji : « Naweeek, iwi imeen. »

Kē aşē ji na ɲji : « Bawo bañaan banwoonun du mnhaj mnweek ; banaj imişa yi baka Ʋi pñaak pi anwoon unkaneel akakan ya ifaatal. ¹⁵ Uko waŋ ukaan kē banať Ʋi kadun ki pťij pi pşih pi Naşibaťi, adēmana pnak na utejan du dko dyimanaan di nul, kē anťoon Ʋi pa alun kayejan baka. ¹⁶ Ubon uunkak ade baka, udaan uunkak aťij baka, bnuur baankak atēr baka, kēme uyook uyik ulon. ¹⁷ Anwoon unkaneeel, anwoon Ʋi ptoof pi pťij pi pşih ak-lun kawo nayafan i baka kaşē kañoť baka du ɲkumpēs ɲi meel manjaan manwul ubida. Naşibaťi alun kawent mnkuul bti manwoon Ʋi kēs ki baka. »

8

Ppēnan uko uťenk paaj na ulon unkuuťnuŋ ulibra

¹ Wi anwoon unkaneel wi btejan apēnanun uko unkuuťnuŋ ulibra uťenk paaj na ulon, kē baťi başē yomp bti ado uko ji ptoof pi uwoori.

² Kē nşē win ɲwanjut paaj na ulon ɲanjaan ɲanať Ʋi kadun ki Naşibaťi, kē ɲayeenk klul paaj na plon.

³ Uwanjut ulon kak unwoon na pťukar pi uwuuru panjaan patērna mnkulan ubi anať kaňog *bliit bi mngur. Uyeenk mnkulan mntum katēr ma du bliit bi mngur banwoon Ʋi kadun ki pťij pi pşih pi Naşibaťi, manhilna mampaya na pñehan pi biki Naşibaťi bti. ⁴ Kē udu wi mnkulan mankyikuŋ uşē pēna Ʋi pťukar panwoon Ʋi kañen ki uwanjut wun apaya du Naşibaťi na pñehan pi biki nul. ⁵ Wi wi uwanjut uşaan ajej pťukar atuman pa bdoo banwoonun du bliit bi mngur aşē fēl pa Ʋi mboş. Wal mēnt kē imparantant na idiiim

itiinkanaa, kē iliik liik iklañša, mboş bti kē manşintari.

Klul paaj na plon

⁶ Kē nwanjut paaj na ulon nwanwoon na klul nuş nşşē bomandēr pa plul.

⁷ Uteek ululi, kē mpoj na bdoo inaakiirun na pñaaak işē jot ti mboş ; kafah kalon ti ifah iwajanş yi mboş kē kayiki, kē kalon ki mnko kayik na ujaagal bti.

⁸ Utēbantēn ululi, kē uşē wo wo ji pnkun pweek pankyikun pajotnuş bdēk ; kē kafah kalon ti ifah iwajanş yi bdēk kakak pñaaak. ⁹ Kafah kalon ti iwajanş ki nko nwanwoon ti bdēk bweek kakeş, kē kafah kalon ti iwajanş ki iţeem na nlanşu katokaa.

¹⁰ Uwanjut uwajanşēn ululi, kē du baş, ujah uweek uşē jot ayik ji bdoo bweek. Ujot ti kafah kalon ti iwajanş yi idēk na nkumpēş. ¹¹ Katim ki wa kawo unhaayun, kē kafah kalon ti iwajanş yi meel kahaayi, ukaan kē bañaan batum bakesi.

¹² Uwanjut ubaakanşēn ululi, kē kalon ti ifah iwajanş yi bnuur na ki pli na ki njah işē koba, hēnk, kafah kalon ti iwajanş yi nş iţēmşaa : unuur uwaan kafah kalon ki bjeehi bi wa, kē utejan ukak awaan bi wa.

¹³ Wal mēntş dten ten, aşē tiink ukat uweek unkyişunş du kalowan du baş ahuuran maakan aji : « Pwuşan, pwuşan, pwuşan ti bañaan biki mboş wal wi nwanjut nwanjanş nandukiinş plul nşklulunş. »

9

Plul pñeenanşēn

¹ Uwanjut uñeenanşēn ululi, kē nşē win ujah kē upēnna baş ajot ti mboş. Ujah mēntş uyeenk kaniigşaaani ki bnjiir bweek, ² aya ahaabēş ba, kē udu uşē pēn ti ba awo ji udu wi bdoo bweek. Udu ufēlan bnuur na dko bti. ³ Kē nguul nşşē pēnna ti udu mēntş anink mboş ; nşayeenk phina pannaami na pi nşifanş nş mboş. ⁴ Baneenan nş pban ujaagal na mnko, nşawut kaban nin uko ulon unjaanş umay ti mboş.

Bañaanş banwoonş baanwo na uko unkyuujunş kē bawo biki Naşibaş ti ijuk şañ biki nşawoonş i katap. ⁵ Kē başē neenan nş nşafinş baka, baji nşahajanş hajan baka kli kañeen. Mnşhaj mi nşajaanş nşşu manwo ji mi nşaanş ajaanş ahaj woli utifar utapa. ⁶ Şunş nşnuur mēntş bañaanş bado kala pkeş paşē paş ; banşal pkeş paşē papok baka.

⁷ Nşguul mēntş nşawo ji nşmpēlēntş nş babomanunş pa ugut. Nşawo na uko ulonş unnaamunş na nşşepi nş pşihş nş uwuuru. Ikaara yi nş iwo ji yi bañaanş. ⁸ Uwel wi nşguul mēntş uwo ji uwel wi baatş, kē inşinş yi nş iwo ji yi uli-ihu. ⁹ Nşawo na uko ulonş unnaamunş ji kamişaa kanşak ki bangoli. Woli itiink nş kē nşakyiş, ibaaklu yi nş iji do ji nşkaaru nş nşmpēlēntş nşakpulunş nşşum nşankşiiirunş dko di ugut. ¹⁰ Nşawo na itant innaami na yi nşşifanş, awo na itapi. Şi itant yunş di di mnşhina mi phajanş bañaanş kli kañeen manwoonş. ¹¹ Naşih i nş awoonş uwanjut wi bnjiir bweek ; katim ki wa ti uhebērē kawo Abadon, kē ti ugrek kawo Apoliyon, uwoonş natok.

¹² Kaşaafa kateek kaşēpi, kē itēb işē duka inkbiyi.

Plul ppaajanşēn

¹³ Uwanjut upaajanşēn ululi, kē nşē tiink pdiimş kē papēnna ti imbanş ibaakēr yi *bliit bi mngur bi uwuuru banwoonş ti kadun ki Naşibaş. ¹⁴ Pdiimş mēntş paş na uwanjut unwoonş na plul : « Wutaanş nşwanjutş nşbaakērş nşantananiinş du bdēk bi Ēfrat. » ¹⁵ Kē bawutanş nşwanjutş nşbaakērş nşunş, nşannaşunş abi kayoonkş yoonkş uwoori, unuur na pli na uşubal wi nşakfinşunş kafah kalonş ti iwajanş yi bañaanş biki mboş. ¹⁶ Nşawo na bangoli bandapiinş nşmpēlēntş ; başupēnş humş di di bangoli mēntş bawoonş : bawo inşeen-weekş nşşēbş nşyaaş inşeen-weekş inşeenş nşyaaş inşeen-weekş inşeenş (200 000 000).

¹⁷ Kē nwinş nşmpēlēntş na bandapiinş nş : bawohara imişaa inşakş yi bangoli, iwo ijeenkallş judş ji bdoo, awo iniiluş awoş woş abotş awoş kakş ileelş ji pdēpalēnş panjaanş patērad. Ikowş yi

ɲmpëlënt iwo ji bi uliihu, ɲapënan ɲi mntum mi ɲa bdo, udu na pdëpalën panjaan patërad. ¹⁸ Iɲaafa iwajantɲ yun, inkpënuɲ ɲi mntum mi ɲa ifiɲ kafah kalon ɲi iwajantɲ yi baɲaaɲ biki mboş. ¹⁹ Mnhina mi ɲnpëlënt ɲun manwo ɲi mntum na itant yi ɲa. Itant yi ɲa inaam na ɲpula, iwo na ikow, kë na ikow yun mënɲan yi yi ɲajaan ɲadolna buɲaan. ²⁰ Kë bandukiin ɲi baɲaaɲ, banwoon baankeɲ ɲi kaɲaafa kantëpuɲ kun, baandug umeli aɲaɲan pdo buɲaan di bajaan babi kado, awo ɲi pdëman ɲntaayi na ɲnton ɲi baɲakuɲ na uwuuru na ɲi baɲakuɲ na untaam na ɲi ifeeru na ɲi mlaak na ɲi imul, ɲul ɲanwoon ɲaanhil pwin, ptiink këme kapoş. ²¹ Baankak adug umeli aɲaɲan pfiɲ baɲaaɲ, pkaalam, pjuban pi piint na kakiij.

10

Uwanjut unwoon na ulibra umpoɲi

¹ Dwin uwanjut ulon kak unwoon na mnhina kë uwalnaana baɲi. Uwohara kanfëluɲ, kaɲaanan ki ubopal kafooy bkow bi wa, kaara di wa dawo ji bnuur, kë ihoɲ yi wa iwo wo ji itap yi bdo. ² Umëban ulibra umpoɲi unwoon bhaab ɲi kaɲen. Utap kahoɲ kadeenu ɲi bdëk, atap kamayu du mboş, ³ aşë huuran na pdiim pweek panwoon ji pi uliihu. Wi uhuuranun, kë imparantant paaj na kalon işë dug. ⁴ Wi imparantant idugun, dya ppiit uko wi ijakuɲ, aşë tiink pdiim panwoonun baɲi, kë pajakën : « Kpiit uko wi imparantant paaj na kalon ijakuɲ, nin alon awutna kame wa. »

⁵ Kë uwanjut wi mbiin awin kë unat ɲi bdëk na ɲi mboş uşë deen kaɲen kadeenu baɲi, ⁶ aşë mehna ɲi katim ki ankwoon te mnto, ɲi katim ki ampaşun baɲi na iko inwoon ɲi ba, ɲi katim ki ampaşun mboş na iko inwoon ɲi ma, ɲi katim ki ampaşun bdëk na iko inwoon ɲi ba, aji : « Wal ubani, kë pyoonk pabaa! ⁷ Kë ɲi ɲnuur ɲi baktiinkun uwanjut uɲenk paaj na ulon ululi, wi wi iko

immeniin yi Naşibaɲi ikdolaniin jibi abiin aɲup *baɲuparul banjaan balem-para. »

⁸ Kë pdiim pi mbiin atiinkna du baɲi pakak aɲiini na ɲji ajakën : « Yaan ijej ulibra umpoɲi unwoon bhaab unwoon ɲi kaɲen ki uwanjut untapuɲ kahoɲ kalon du bdëk atap kundu du mboş. » ⁹ Kë nya du uwanjut aji na wa uwulën ulibra. Kë uşë ji na ɲji : « Yeenkan, deen wa ; ulil ɲi mntumu ji mnob, kaşë katëru du kayiɲ. » ¹⁰ Djej ulibra ɲi kaɲen ki uwanjut, ade wa. ɲi mntum naan uwo wo ji mnob kë wi ndeen wa aba, kë kayiɲ naan kaşë yik. ¹¹ Wal mënɲ kë başë jakën : « Iwo kaɲup kak uko wi Naşibaɲi ajakuɲ ɲi uko wi kntaali ktum, ɲtaak ɲtum, ɲɲup ɲtum na başih biki baka. »

11

Bamaar batëb

¹ Wi wi nşaan ayeenk pmul pan-naamun na pi baniw bajaan bani-ibna. Kë Naşibaɲi aşë ji na ɲji : « Naɲiin iya iniib *Katoh Kaweek ki naan na bliit mi mnguur, ibot ifën baɲaaɲ bambiin ɲi ka adëmanaan. ² Wutan kaniib blay bi bdig bi Katoh ki naan. Wutan ba hënk, ɲiki ddukar ba banwoon baanwo bayuday, balun kapoş poşan ubeeka uyimanaan kli iñeen ɲbaakër na ktëb (42) katok wa. ³ Dluɲ kayil bamaar batëb biki naan bado kaɲuparaan, bawoh ɲşaaku ɲnuur iñeen-week ɲyaaş iñeen na ɲtëb na ɲnuur iñeen paaj (1260) mënɲ. »

⁴ Bukal bawoon mnko mntëb mi mnoliwera na kfiiti ktëb kannatun ɲi kadun ki Ajug mboş. ⁵ Woli ñaan alon aɲal pba na baka, bdo bapëna ɲi mntum mi baka katok başoorad baka. Aa, woli ñaan aɲal pfiɲ baka, hënk di akkeɲun. ⁶ Bawo na mnhina mi ptuh baɲi, nin uşubal uunkjot ɲi wal wi bakwoon ɲi pɲupar Naşibaɲi. Bawo kak na mnhina mi pkakan meel pñak na mi pɲu iɲaafa itum ɲi mboş, wal wi baɲalaan.

⁷ Kë wal wi bakbaan pɲup uko wi Naşibaɲi aɲuun baka pɲup, uko ulon unkmpeñun du bnjiir bweek upën

kagut na baka, kakob baka kabot kafin baka. ⁸ Muum mi baka manduka ti bayiti bi ubeeka uweek wi bapanun Ajugun, unwoon ji Fodom keme Ejiptu. ⁹ Bañaan biki kntaali bti, kşini bti, nşup bti na nşatak bti babi pten muum mi baka. Mawo ti bayiti bi ubeeka nnuur nwajant na ptoof pi unuur, bapok bamoy ma. ¹⁰ Bañaan banfetuñ mboş batan ti uko menş kawo ti mnlilan kabot kaşenar iko, ũiki başupar Naşibaũi batēb bukuñ babi hajan baka maakan.

¹¹ Kē wal wi nnuur nwajant na ptoof pi unuur naktēpuñ, uhefēñ unwoonun du Naşibaũi uneej ti bankeñun bukuñ, başē banaũa. Wal menş palēnk pweek paneej bambiin pten baka. ¹² Batēb bukuñ başē tiink pdiim pweek pampēnnun baũi paũi na baka : « Napayiin ũi. » Başē bapaya baũi ti kanfēluñ ti kadun ki başoorad baka.

¹³ Wal menşan wun, mboş manşinũar maakan, kafah kalon ti iñeen yi ubeeka kaşē jot ; bañaan iñeen-week nyaaş iñeen paaj na ulon (7000) bakeũ ti kaũaafa menş. Bاندukiin balēnk maakan aşē dēman Naşibaũi anwoon baũi.

¹⁴ Kaũaafa katēbantēn kaũēpi, kawañantēn kabi hēnkuñ.

Plul pşēnk paaj na plon

¹⁵ Wi iko yan itēpuñ, uwanjuũ utēnk paaj na ulon ululi, kē idiim iweek işē tiinkana du baũi aũi : « Pşih pi mboş pawo hēnkuñ pi Ajugun na *Krittu i adatuñ ; aşih te mnşo. »

¹⁶ Kē bantohi iñeen nşēb na babaakēr banşoon ti itij yi pşih ti kadun ki Naşibaũi, başē fēũ kēş ti mboş adēmana, ¹⁷ baji baji :

« Nşeebu, iwi Ajugun Naşibaũi *Anhiniin iko bti,
inwoon, abot ajon nwoo,
ijej mnhina mnweek mi nu
abēkanaa pşih pi nu.

¹⁸ Bañaan biki nşatak badeebaũi,
kē udeeb wi nu uşaan abi.
Wal wi pwayēş bankeñun ubani,

wal wi ptuum başuparu banjaan balemparu,
na bañaan biki nu bti,
banjaan batiinku,
bampoũi na baweeek,
kē wal wi ptok banktokun umundu ubani. »

¹⁹ Wal menş, kē *dko dyimanaan di Naşibaũi danwoon du baũi daşē haabşa, kē *umaala uyimanaan wi bhoñar uşē pēn awinana da. Wi wi iliiik liik işaan awinana, kē imparantant itiinkanaa, mboş kē manşinũari, kē uşubal uweek wi mpoj mmag uşē jot.

12

Ñaaũ na unjumpul

¹ Wi iko yan itēpuñ, uko uñoñarēnaan maakan uwinana du baũi : ñaaũ anwohariin unuur kē uwo kamişa abot atap ihoũ ti pli, aşē wo na njah iñeen na nşēb ti bkow kē nşawo utepi wi pşih. ² Ñaaũ menş awo na kayin aşē do idiim ũiki wal wi nul wi kabuk ubani, kē akhaj. ³ Uko ulon ukak awinana du baũi : uwo ji unjumpul uweek unjeenkuñ ji bdoo. Uwo na nşkow paaj na blon na itiim iñeen. Bkow bandoli bawo na utepi wi pşih. ⁴ Uji uwet na ptant pi wa kafah kalon ti iwajant yi njah ni baũi kawat ti mboş. Uya naũ ti kadun ki ñaaũ ankdoon na kabuk, kahilna kade napoũ wal wi akbukiin. ⁵ Kē ñaaũ aşē buk napoũ ñiinş. Ul akbiin kaşih nşatak bti na btintēl bi pfeeru. Napoũ un ajejanaa, aya wo du Naşibaũi, na du pşij pi pşih pi nul. ⁶ Kē ñaaũ aşē ti aya du *pndiis du dko di Naşibaũi abomanulun. Awo da bado kade de'ana nnuur iñeen-week iñeen na nşēb na nnuur iñeen paaj (1260).

⁷ Ugut uweek uwo du baũi : *Mikayel uwanjuũ uweek na nwanjuũ ni nul nşaneej ugut na unjumpul, kē wul na nwanjuũ ni wa, nşakak anaũa wa na Mikayel. ⁸ Kē nşaşē yoh ni unjumpul kē nşaankak aka dko du baũi. ⁹ Bawat unjumpul uweek, upula ujon wi bajaan bado Tatana Kēme Untaayi Uweek, unjaan uguur umundu bti. Bawat wa ti mboş wul na nwanjuũ ni wa.

¹⁰ Kë nşë tiink pdiim pweek du bați kë pakji :

« Wal wi mbuur ubani,
wal wi mnhina na pşih pi Naşibați
i nun,
wal wi *Krittü i adatuñ akdoon
kaşih!

Ñaan anjaan atapar bayiñ nja ti Krittü
ñaan anjaan aya du Naşibați i nun
katapar baka
unuur bti na utejan bti
awatana du mboş.

¹¹ Kë biki ataparun başë koba
na pñaaak pi anwoon unkaneel wi
btejan,
na uşup wi Krittü wi baktupun ;
baañal ubida kadoo kado kați pkeť.

¹² Ukaan, iwi bați, na banfëtuñ ti iwi,
nalilaan.

Kë an mboş na bdëk nawoon na
pwuñan,

ťiki *Untaayi Uweek uwala ti an.

Uwala ti an na udeeb uweek
ťiki ume kë uduki'a wa ñwal
ñntiinku. »

¹³ Kë wi unjumpul uwinun kë ujoť
ti mboş, aşë naťa pla ñaať ambukun
napoť ñiint. ¹⁴ Kë ñaať aşë yeenk
ibaaklu yi ukat uweek ahilna ayiť,
aya du pndiiş alow upula, du dko di
babomanulun pa kado kade de'ana
ñşubal ñwajant na kli paaj. ¹⁵ Kë upula
uşë pënan ti mntum mi wa meel kë
manwo ji bdëk ti kafet ki ñaať meel
manhilna manya na a. ¹⁶ Kë mboş
manşë bi aťenk ñaať, manhaabsaa, ay-
oor bdëk bampënuñ ti mntum mi un-
jumpul. ¹⁷ Kë udeeb wi udeebaťeruñ
ñaať udo kë unaña ugut na babukul
bandukiin, banjaan baťaş bti bgah bi
Naşibați abot amëban manjoonan mi
Yetu ayuujun.

¹⁸ Kë unjumpul uya nať kakab
bdëk*.

13

Ulimariya umpënnun du bdëk

¹ Dwin wal mënt ulimariya ulon
unkaan itiiim iñeen na ñkow paaj na

blon kë upën du bdëk. Ptiim pan-
doli pawo na utepi wi pşih kë katim
kankkarun Naşibați kë kapiit ti bkow
bandoli. ² Ulimariya wi nwinun un-
aam na uwuť, ihoť yi wa iwo iweek
abot ajab maakan, iñiiri yi wa iwo
ikujënñaan, uwo na mntum mi uliihu.
Unjumpul uwul wa mnhina mnweek
mi wa na pşih pi wa. ³ Bkow blon
bi wa bafalanaa kë bañaan bti badoo
nun kë ukeťi, kë uşë jeb. Wal mënt
kë bañaan biki mboş bti başë mať uko
wun aťaş ulimariya. ⁴ Bañup adëman
unjumpul ťiki uwul ulimariya mn-
hina. Badëman kak ulimariya aji : «
In awoon ji ulimariya wi? In ahilun
kagut na wa? »

⁵ Uyeenk mnhina mi phil bťup, aşë
ťup ñťup ñjooť ti Naşibați abot akara.
Uyeenk pşih pi kli iñeen ñbaakër na
ktëb. ⁶ Uhaabëş mntum akar Naşibați,
katimul, katohul na banfëtuñ du bați.
⁷ Naşibați awut wa kë ugut na ban-
woon biki nul adoo kob baka. Uy-
eenk pşih aşih kşini bti, knaaali bti,
bañaan biki ñťup bti na ñtaak bti.
⁸ Banfëtuñ mboş bti balun kadëman
wa, biki itim iwoon iinwo ti ulibra
wi ubida wi anwoon unkaneel un-
faalaniin pa btejan ji mboş mambi
mando kapaşana.

⁹ Ankaan ibať atiinkan. ¹⁰ Anwoon
i pya ukalabuş, aya wa. Anwoon i
pkeť na kakej, bafiña na ka. Wal mënt
uwo pa biki Naşibați wal wi kamiir na
pfiyaar.

Ulimariya umpënnun ti mboş

¹¹ Wal mënt dwin kë ulimariya
ulon kak kë upën ti mboş. Uwo na
kiiim ktëb ji ki unkaneel aşë ji uťiini ji
unjumpul. ¹² Uji udo mnhina bti mi
ulimariya uteek ti kadun ki wa. Uťu
bañaan banfëtuñ mboş pñup kadëman
ulimariya uteek, umbiin afaalana aşë
jeb. ¹³ Udo iko iñonarënaan maakan
adoo ji upënan du bați bdoo, kado ba
bawala ti mboş ti kadun ki bañaan.
¹⁴ Uguur bañaan biki mboş na iko
iñonarënaan yi uhilun pdo ti kadun

* **12:18** Unjumpul uya nať kakab bdëk : ťi ñlibra ñlon ñjon bapiit aji : kë nşë ya anať du kakab bdëk.

ki ulimariya uteek. Uji na bañaan biki mboş bado ptu pannaamun na ulimariya umbiin afaalana aşë naşa. ¹⁵ Uyeenk mnhina mi pwul ptu uhefënt kë padoo hil bşup abot ado kë bafin bañaan bti bampokun pşup kadëman pa. ¹⁶ Ulimariya uşu kë bañaan bti, bapoş na baweek, bayok na bawaan, balemp na baweek biki baka kë baya piitana şi kañen kadeenu këme şi pjuk uko wi wa. ¹⁷ Ņaan anwoon aanwo na uko wi, unwoon katim ki wa këme mnfën mi katim ki wa, aankhil pnug këme pwaap.

¹⁸ Uko wi, uwo wi űaan awo na uşal untuņa. Antitunş atenan bnuura ame uko unwoyi şi mnfën mi ulimariya : uwo mnfën mi űaan najën, uwo iñeen-week paaj na iñeen paaj na paaj (666).

14

Anwoon unkaneel wi bşenan na bañaan biki nul

¹ Dten kak aşë win anwoon unkaneel wi bşenan kë anaş du pnkun pi *Fiyonş awo na bañaan biki nul iñeen-week na iñeen űbaakër na babaakër űyaaş iñeen-week iñeen (144 000) biki bapiitunş şi ijuk yi baka katim ki nul na ki Aşin. ² Dtiink pdiim plonş kë pakpëna başi, pawo ji ubulan uweek, ji kamparantant kaweeek. Kë pdiim pi ntiinkunş pawo ji kayeeh ki bankkobunş intuni bakyeehuş. ³ Bayeeh kayeeh kahalunş şi kadun ki pşij pi pşih na ki űko űbaakër na ki bantohi. Nin űaanş alonş aanhil pjuk kayeeh mëntş bë mëntş bañaanş iñeen-week na iñeen űbaakër na babaakër űyaaş iñeen-week iñeen (144 000), bambuurunş şi mboş. ⁴ Baanşopan űleef űi baka na baatş, baambaanş kabanaara űaaş. Baji başaş anwoon unkaneel dko bti di akyaanş. Babuuran baka şi bañaanş bahilna bawo bateek biki Naşibaşi na biki anwoon unkaneel. ⁵ Nin űşilan űaambaanş kapënaara şi mntum mi baka, baanwo na nin buşaanş dlonş.

Uşup wi űwanjuş űwajanş

⁶ Wi uko wanş uşëpunş, dwin uwanjuş ulonş kë uwo du kalowan du başi. Uwo na Uşup Ulil Unuura unkuşoonş te mnşo wi uwoonş kaşup bañaanş banwoonş şi mboş: uşup wa űtaak bti, kşini bti na űşup bti na knaaali bti. ⁷ Uji na pdiim pweek : « Nadoon kaşi Naşibaşi, nado kadëmana, şiki unuur wi akwayëşunş ubani. Nadëmaan ampauşunş başi na mboş, idëk na űkumpëş űi meel. ⁸ Uwanjuş utëbantënş upën şi kafetş ki uteek aşë ji : «*Babilon, ubeeka uweek ujoti, ujoti ; wul undaanunş poot pi wa űtaak bti, kë pdaanş poot punş pawoonş pşopanş uleef na pekadu di piinş ji wa. »

⁹ Uwanjuş uwajanş upën şi kafetş ki űteek aşë ji na pdiim pweek : « Woli alonş adëman ulimariya na ptu pi wa, bapiitle uko wi wa şi pjuk pi nul këme şi kañen ki nul, ¹⁰ adaan kak poot pi udeeb wi Naşibaşi. Poot mëntş paankjëm wal wi pakjeeşaniinş du pnkalame pi udeeb wi nul. Anş mëntşanş ahaj maakan şi bdoo na şi pdëpalënş panjaanş patërad şi kadun ki űwanjuş űyimanaan na şi kadun ki anwoonş unkaneel wi bşenan. ¹¹ Udu wi mnhaj mi baka udo kapëna pën te mnşo. Bukal bandëmanunş ulimariya na ptu pi wa, bampiitaniinş katim ki wa, baankka pnoorfën na pnak këme na utejan. ¹² Wal wi, uwo wal wi bañaanş biki Naşibaşi bammëbanunş bgah bi nul abot afiyaar Yetu bawoonş biki kataman. »

¹³ Kë nşë tiink pdiim plonş du başi kë paji : « Piitanş : banuurandëni, bankketunş hënkunş aşë fiyaar Ajugun. »
Wal mëntş kë *Uhaaş wi Naşibaşi uşë ji : « Aa, banoorfën şi ulemp wi baka, udo wi baka uşaş baka. »

Kakit şi mboş

¹⁴ Dten kak aşë win kanfëluş kafaatal, uko ji űaanş uşoonş şi ka awo na utepi wi pşih wi uwuuru şi bkow, aşë wo na kakaawi kajul şi kañen. ¹⁵ Uwanjuş ulonş upëna du Katoh Kaweeek ki Naşibaşi aşë do pdiim pweek aji na anşoonş şi kanfëluş: « Jejan kakaawi ki nu ido kakit. Wal wi

kakit ubani, mboş manjiji. » ¹⁶ Wal mēnt̄ kē an̄toon̄ du kanfēluṅ aṣē ṭu kakaawi ṭi mboş, kē kakit kadolana ṭi mboş bti.

¹⁷ Uwanjut ulon upēna du Katoh Kaweek ki Naşibaṭi kanwoon̄ du baṭi, uwo wul kak na kakaawi kajul ṭi kañen. ¹⁸ Uwanjut ulon kak upēna ṭi *bliit bi mngur, uwo na mn̄hina mi bdoo. Udo pdiim pweek aji na unwoon̄ na kakaawi kajul : « Ṭuun kakaawi ki nu imar mn̄ko mndolni ubiñu ṭi uwoorta wi mboş, mn̄ko mi wa manjeenki. » ¹⁹ Kē uwanjut wuṅ uṭu kakaawi ṭi mboş amar uwoorta wi mboş. Uṭu mn̄ko mi umaruṅ ṭi kako kaweek ki udeeb wi Naşibaṭi kapooñna ma. ²⁰ Bañooṭ mn̄ko muṅ du bdiḡ bi ubeeka apooñ, kē pñaaak pampēnuṅ ṭi kako kapooñni paniink dko danliṅuṅ na ṅkilometēr iñeen-week ṅwajanṭ̄ (300) abot aya aliṅ na ijaas̄ yi umpēlēt̄ unnaaṭuṅ.

15

Nwanjut paaj na ulon na mn̄haj mbaañsaani

¹ Dwin du baṭi uko ulon kak uweek wi ñaan̄ ajaan̄ amagan maakan, uwo : ṅwanjut paaj na ulon ṅamēbanuṅ iṭaafa paaj na kalon̄. Iṭaafa mēnt̄ iwoon̄ ibaañsaani, yul iḡṭuun̄ udeeb wi Naşibaṭi uwinana bti. ² Dwin kak uko ji bdēk banwoon̄ ji kawini bannaakiiri na bdoo. Bampokuṅ ulimariya na ptu pi wa, na mn̄fēn mi katim ki wa, banaṭ ṭi ba duuṭ amēban int̄uni yi Naşibaṭi awuluṅ baka. Bakob int̄uni mēnt̄ ³ aṣē yeeh kayeeh ki bi *Moyit̄ nalempar Naşibaṭi na anwoon̄ unkaneel wi bṭeṅan, aji :

« Iwi Ajugun Naşibaṭi *Anhiniṅ iko bti ;
udo wi nu udēmi abot awo uñon̄arēnaan,
iwi naşih i ṅṭaaak.
Bgah bi nu bawo btool abot awo bi manjoonan

⁴ Iwi Ajugun, in awoon̄ aankdo kaṭi'u?
In awoon̄ aankdo kadēman katimu?
Iwi ṭañ iyimanuṅ.
ṅṭaaak bti ṅabi kaṅuṅ kadēmanu

ṭiki bañaan̄ bawin kē iko yi ikdolun iwo itool. »

⁵ Dwin kak du baṭi, *dko dyimanaan di *kaloona kanjaan̄ kadi-iman kē Naşibaṭi awo da kē da haabēşaa. ⁶ Kē ṅwanjut paaj na ulon ṅamēbanuṅ iṭaafa paaj na kalon̄ kē ṅapēna ṭi dko dyimanaan, ṅawohara imiṣa ifaatal feh inkyikuṅ, aṣē tan ṭi ilank itēl yi uwuuru. ⁷ Ulon ṭi ṅko ṅbaakēr uwul ṅwanjut paaj na ulon ṅuṅ knkalame paaj na ploṅ ki uwuuru kanṭumi udeeb wi Naşibaṭi, ankwoon̄ te mnt̄o. ⁸ Kē mndēm mi Naşibaṭi na mn̄hina mi nul manşē do kē dko dyimanaan datum na udu. Kē nin alon̄ aanhil pneej ṭi da bē iṭaafa paaj na kalon̄ yi ṅwanjut paaj na ulon iindolanaa.

16

Knkalame paaj na ploṅ ki udeeb wi Naşibaṭi

¹ Dtiink pdiim pweek pampēnuṅ du *dko dyimanaan kē paji na ṅwanjut paaj na ulon̄ : « Nayaan najeeş knkalame paaj na ploṅ kanwoon̄ na udeeb wi Naşibaṭi ṭi mboş. » ² Uteek uya jeeş pnkalame pi wa ṭi mboş, kē ṅjad ṅanjaan̄ ṅade abot aṭēkēñ ṅapēn ṭi banwoon̄ na uko unjaan̄ udiiman kē bawo biki ulimariya, banjaan̄ badēman ptu pi wa.

³ Utēbantēn uya jeeş pnkalame pi wa ṭi bdēk bweek, kē bakak ji pñaaak pi ñaan̄ ankeṭuṅ, kē ṅko bti ṅanwoon̄ ṭi bdēk ṅakeṭi.

⁴ Uwajanṭēn uya jej pnkalame pi wa ajeeş ṭi idēk impoti na ṭi ṅkumpēş ṅi meel, kē meel mi iko yuṅ bti mankak pñaaak. ⁵ Dtiink wal mēnt̄ uwanjut wi meel kē uji :

« Iwi nayimanaan, ibiṅ awo abot awo, iwo naṭool,
iyuuj kē pwayēş pi nu pawo ptool.

⁶ Jibi bukal batuluṅ pñaaak pi *baṭuparu na bandukiṅ banwoon̄ biki nu,

hēnk di ikaan̄ awul baka pñaaak badaan : uko mēnt̄ uliṅ baka. »

⁷ Kē nşē tiink *bliit bi mngur kē baji :

« Aa, iwi Ajugun Naşibaţi *Anhiniin iko bti pwayeş pi nu bti pawo manjoo-nan abot awo ptool. »

⁸ Uwanjut ubaakanţen ujeeş pnkalame pi wa ţi unuur, k  uyeenk mnhina mi pter bańaan na bdoo bi wa. ⁹ H nk k  bnuur byik maakan bat r baka, k  bawoha wo ţi pkar Naşibaţi ankaan mnhina mi p u baka i aafa yun, apok p el ş mnwo mi baka kado kad mana.

¹⁰ Uńeenanţen ujeeş pnkalame pi wa ţi p ij pi p ih pi ulimariya k  p ih pi wa pawo ţi bd m bweek. Bańaan bahaj maakan adoo dum indem nt yi baka. ¹¹ Mnhaj na njad ni baka  a u k  bakkar Naşibaţi anwoon du baţi, apok p el ş mnwo mi baka.

¹² Uwanjut upaajanţen ujeeş pnkalame pi wa ţi bd k bweek bi  frat, k  bakayi, ba ih bamp nnun umayar unuur bahilna ba ep. ¹³ Wal m n an k  n   win  ntaayi  wu aan  wajan   annaamu  ji  bopal k   ap n ţi mntum mi unjumpul, mi ulimariya na mi ulimariya unwoon u par wa. ¹⁴ Na manjooan  awo  ntaayi ;  aji  ado iko i on r naan,  aya du ba ih biki mboş bti kahilna kayitr n baka pa ugut wi unuur uweek wi Naşibaţi Anhiniin iko bti.

¹⁵ Ajugun aji : « Natenan, dbi ji nakii! Anuurand ni anwoon bten awo na imi a yi nul, anwoon aankp n byi u kaduk bduun ţi kadun ki bańaan. »

¹⁶ Nntaayi  un  ado k  ba ih bayit du dko di bajaan bado ţi uheb r  Amagedon.

¹⁷ Uwanjut u enk paaj na ulon ujeeş pnkalame pi wa na dko, k  pdiim pweek pa   p nna ţi p ij pi p ih panwoon du dko dyimanaan aji : « Uko m n  udolanaa. » ¹⁸ Wal m n  k  ilik liik i   p n k  idiim na imparantant itiinkanaa. Mboş man in ar maakan jibi manwoon maambaan ka in eraara wi  aan awoonun ţi ma. ¹⁹ P in ar pun pado k  ubeeka uweek upa   ari akak ifah iwajan , k   beeka ni  taak bti  ajoti. Naşibaţi aan ilma

*Babilon ubeeka uweek : adaanan wa pnkalame pi udeeb wi nul unknfatun. ²⁰ Njiw bti  awunanaa k  inkun iweek ibaa, iinkak awinana. ²¹ U ubal wi mpoj mndi  maakan ugot ţi bańaan ; k  ka aafa kun k  kado k  bakkar Naşibaţi  iki katam maakan.

17

 naa  na uunk

¹ K  ulon ţi  wanjut paaj na ulon  am banun knkalame paaj na plon ki uwuuru ubi ţi nji a ini na nji aji : « Biini, dyuuju kakob ki  naa  na uunk naweek anwoon du kakab id k iweek akkobiin. ² Ba ih biki  taak ni mboş bawinar na a, k  bańaan ban  un mboş bakuj poot pi nul panwoon ubida u op. »

³ Wal m n  k  uwanjut wun u   neej ţi u al wi naan a oo en du *pndi , k  nwin  naa  alon an on ţi ulimariya ujeenk l, itim inkkarun Naşibaţi ipiitana ţi uleef wi wa bti. Uwo na  kow paaj na blon na itim i een. ⁴  naa  awohara imi a inuura maakan ijeenk l. A u iko itum itam preeş yi uwuuru, iwij wijaan na mnko mnuura maakan. Am ban ţi ka en pnkalame pi uwuuru pan umu  na bu aan bi b opar bi p uunk pi nul. ⁵ Bapi t ţi pjuk pi nul katim kalon, k  uko wi kawoon u   wo uume anaa. Uko umpiitaniin wii wi : « Babilon ubeeka uweek, anin p uunk na p op na bu aan bi umundu. »

⁶ Dwin  naa  m n  k  akuj p aak pi banwoon biki Naşibaţi, pi banjaan ba up uko wi Yetu. Wi nwinulun a    on ar maakan. ⁷ K  uwanjut u   ji na nji : « we ukaan k  i on ar h nk ba? D upu uko wi  naa  ummeniin na wi ulimariya wi  kow paaj na blon na itim i een wi a oornun. ⁸ Ulimariya wi iwinun ubi wo a   wo uunkak awo, k  u   wo i kap n du bnjiir kaya katoka te mnto. K  bańaan biki mboş biki itim iwoon iimpiitana ţi ulibra wi ubida wi umundu upa aniin ba on ar wal wi bakwinun ulimariya umbiin

awo, awo uunwo hēnkuṅ, kašē kabi kawo ƙak.

⁹ « Naan awo kawo ƙi uko wi na mntit na ušal untuṅa : nkow paaj na blon ṅuṅ ṅawo knkuṅ paaj na plon ƙi ṅaaṭ aṭoon, ṅawo kak baših paaj na alon. ¹⁰ Kaṅeen ƙi baka bado bi wala ƙi pših, napaajanṭēn akšihuṅ hēnkuṅ, naṭēnk paaj na alon aandobi bi, kē wal wi akbiinṅ aankṭo kajon. ¹¹ Kē ulimariya umbiinṅ awo, ašē wo uunkak awo hēnkuṅ uwo wul ƙi uleef wi wa naših naṭēnk bakreṅ. Uwo alon ƙi baših baṭēnk paaj na alon, utoka te mnto.

¹² « Itiim iṅeen yi iwinuṅ iwo baših banwoonṅ baando bi yeenk pših. Kē bašē yeenk bukal na ulimariya kaših uwoori uloolan ƙaṅ. ¹³ Bukal bti bawo na ušal uloolan : pwul mn-hina mi baka na pših pi baka ulimariya. ¹⁴ Baluṅ kagut na anwoonṅ unkaneel wi bṭeṅan ašē kob baka, ƙiki awo naweek i baweek, naših i baših. Bandu'aniinṅ, bandataniinṅ, banfiyaaruluṅ, banaakiir na a, kakob bambiinṅ pṅutan na a. »

¹⁵ Uwanjuṭ uji na nji kak : « Meel mi iwinuṅ, mi naṭuunk aṭoon manwo knṭaali, knṭuk, ṅṭaak, na ṅṭup. ¹⁶ Ulimariya na itiim iṅeen ƙi iwinuṅ ṅaluṅ kašoor naṭuunk, kaṭok tokana bti kabot kaduka byiṅu, kade uyemaṭ wi nul kabot kaṭēra. ¹⁷ Na manjoonan, Našibaṭi aṭuunṅ ƙi ṅhaaš ṅi baših bukuṅ uko wi aṅaluṅ bado kē bawo na ušal uloolan wi pdo wa : baluṅ kawul pših pi baka ulimariya kē udoo do uko bti wi Našibaṭi aṭupuṅ. ¹⁸ Kē ṅaaṭ i iwinuṅ, awoonṅ ubeeka uweek unjaanṅ uših ƙi baših biki mboš. »

18

Pjot pi Babilon

¹ Wi uko waṅ uṭēpuṅ, dwin uwanjuṭ ulonṅ kē uwalnaana baṭi. Uwo na mn-hina mnweek, kē bjeehi bi wa bašē jeehan mboš. ² Udo pdiim pweek aji :

« *Babilon ubeeka uweek ujoti!

Ujoti! Ujoti!

Ukak ufēṭ wi ṅntaayi,

dko di ṅntaayi bti ṅawoonṅ
na di ṅkat ṅṭop ṅwuṭaan bti.

³ ṅṭaak ṅi mboš bti ṅadaan poot pi da, kē pdaan poot puṅ pašē wo pṭopan uleef na pekadu di piinṭ. Baših biki mboš bti bawinar na da, kē bawaap biki mboš bayokna ƙi pṅal iko yi umundu pi baṅaanṅ biki da. »

⁴ Wal mēntṅ dkak atiink pdiim plon panwoonṅ baṭi, paji : « An pntaali pi naan, napēnan ƙi ubeeka wuṅ, nawutna kanaakiir ƙi pjuban pi baka, iṭaafa inkmbiinṅ ƙi baka iwutna kajotnan. ⁵ Buṭaan di baka dajunkan adoo ban baṭi, Našibaṭi aleš iko inwoonṅ iinwo itool bti yi badoluṅ. ⁶ Nadoon biki Babilon uko wi badoluṅ, nadoon nado do baka ṅyaaš ṅṭēb iko yi badoluṅ, naṭuun ƙi pnkalame pi bajaan baṭu poot, panhaayuṅ apel pi baka ṅyaaš ṅṭēb. ⁷ Naṭuun da mn-haj na pwuṭan panliṅuṅ na mndēm na pyok pi dabiinṅ aka, daji ƙi ušal wi da : “Dṭo ji naših ṅaaṭ, mēnkwo nayoṭ nin, mēnkwo na puum nin unuur ulonṅ.” ⁸ Uko waṅ ukaanṅ kē ƙi unuur uloolan ƙaṅ, Našibaṭi Ajugun anwoonṅ na mn-hina akkob da na iṭaafa inwoonṅ i pṅotna da : pkeṭ, muum, ubon na uyik. »

ṅwooni ṅi bawooniiruṅ Babilon

⁹ Pdiim pakak aji : « Wal wi baših biki mboš bambiinṅ awo ƙi pjuban pi piinṭ na Babilon abot awo na da ƙi pṅal iko inuura maakan yi da bakwinuṅ udu wi uyik wi da, bawooni kabot kaṭēga. ¹⁰ Baluṅ kanaṭ kalow kaṭi mn-haj muṅ kašē ƙaji :

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!

Ṭi iwi, *Babilon, ubeeka uweek,
ubeeka unwoonṅ na mn-hina,
ikobana ƙi uwoori uloolan ƙaṅ!”

¹¹ « Bawaap biki mboš bawooni abot aṭēga ji bawo na puum, ƙiki nin alon aankak anug iko yi bajijuṅ abi bwaap. ¹² Iko mēntṅ iwo uwuuru na unṭaam, mnko mwij wijan mantamuṅ preeš na mnko mnuura, itenda inuura, ijeenkak, idaan iwoj wojaan

na ilon kak ; mmul mnuura mantamuñ preeş na iko yi bafejun na mmul mēnt, iko yi babomanaanun iñiin yi ñlon, yi ifeeru inuura, kēme mnlaak, ¹³ ukēra ulil pṭēkēn utum umpaṭun kalilare na itoh ilil pṭēkēñ na mnkulān, ubiñu na ukēra, pşon na uloort, ŋngit na ŋkaneel, ŋmpēlēt na ŋkaaru ŋi ŋmpēlēt ŋakpuluñ ; badoo ji bawaap bañaan bajen.

¹⁴ « Balun kaji kak na Babilon : “Iko bti yi uhaaşu ujalun iinkak awin ya, ilowu! Iko inwoon yi mndēm mi nu na inuura maakan, iinkak awin ya nin.” ¹⁵ Bawaap bambiin ayokna ti ubeeka mēnt banaṭ kalow kaṭi mnhaj mi ubeeka mamob baka. Bado kawooni, kaṭēga ti ubeeka mēnt ¹⁶ kaji : “Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!

Ubeeka uweek unwohariin itenda inuura itam preeş, ijeenkal, iwoj wojan, unṭuun uwuuru na mnko mnuura mntam preeş,

¹⁷ ti uwoori uloolan ṭañ kē pyok mēnt bti paşē toka.”

« Kē bajug ŋlantu na banjaan baṭon ŋa na bañaan bti banjaan balemp ti bdēk başē naṭ alow. ¹⁸ Wi bawinun udu wi uyik aşē ji : “Ubeeka unlini na wi ubi woha i?” ¹⁹ Baṭu mboş ti ikow yi baka aşē ŋajar awooni ji banwoon na puum aji :

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!

Ubeeka uweek wi bankaŋ ŋlantu ti bdēk bti bayoknuñ ti pyok pi wa, ti uwoori uloolan ṭañ kē uşē toka!

²⁰ Baṭi, banjaan na baṭupar Naşibaṭi na an biki nul bti nalilaan ti pjot pi wa,

Naşibaṭi akob wa ti uko wi udolanañ.”

²¹ Wal mēnt, kē uwanjut unwoon na mnhina mnweek uşē jej plaak pweek maakan afēl du bdēk aşē ji :

« Na mnhina mntēnt mi, mi mi Babilon ubeeka uweek ukfēlaniin, baankak awin wa nin.

²² Nin iyeeh yi banjaan bakob intuni na bayeeh iinkak atiinkana.

Nin bateen na balul

baankak atiinkana.

Nin pṇaat pi baṭak paankak atiinkana ; nin phuunṭ paankak atiinkana ti btēk.

²³ Nin unkaniya uunkak ateh ; nin baankak atiink pdiim pi naniim na pi naniima.

Bawaap biki nu babin awo bañaan baweek biki mboş.

Dayaamu di nu daneeman ŋtaak bti.

²⁴ Pñaak pi baṭupar Naşibaṭi, banwoon biki nul,

bañaan bti banfinaniin ti mboş, pawo ti iñen yi nu. »

19

Iyeeh yi mnlilan du baṭi

¹ Wi iko yañ iṭepun, dtiink uko ulon unwoon ji pntuk pweek pi bañaan du baṭi kē paji :

« Haleluya

Naşibaṭi i nun adēm abot awo na mnhina,

ul ambuuranuñ nja,

² pwayēş pi nul pawo manjoonan abot awo ptool.

Akob naṭuunk naweek ambiin aṭopan mboş na pṭuunk pi nul,

alukan ti a pñaak pi balempar Naşibaṭi. »

³ Kē bakak ahuran aji :

« Haleluya!

Udu unkpēnnun ti ubeeka wi *Babilon uunkba. »

⁴ Kē bantohi iñeen ŋtēb na babaakēr na ŋko ŋbaakēr başē ŋup adēman Naşibaṭi anṭoon ti pṭij pi pşih. Bahuran aji :

« Uwo hañ, Aleluya! »

⁵ Wal mēnt, kē pdiim plon paşē pēna du pṭij pi pşih aji :

« An balemparul bti, an nanjalulun apel iko bti, baweek na bampoṭi,

nadēmaan Naşibaṭi i nja. »

⁶ Kē nşē tiink uko unwoon ji pdiim pi pntuk pweek, panwoon ji ubulan uweek, awo ji imparantant iweek kē pakhuuran aji :

« Haleluya!

Ajugun Naşibaţi *Anhiniin iko bti aşih.

⁷ Nawulan nwo  i mnlilan na mntaŋ
nbot n d mana,
 iki bniim bi anwoon unkaneel wi
b ejan babani,
k  aharul a e a bnuura.

⁸ Bawula patenda pnuura pfaatal,
pjint piş,
panknuurun, aji awoh. »

Patenda pfaatal puŋ pawoon
iko itool yi banwoon biki Naşibaţi
badolun.

⁹ K  uwanjut uş  jak n : « Piitan
uko wi : “Banuurand ni biki baduun
pmaar bniim bi anwoon unkaneel wi
b ejan.” » Ukak aji na nji : « U up wi
uwo u up wi Naşibaţi  i uleeful. »

¹⁰ Wal m nt, k  nş  jot  i iho  yi wa
kad man wa. K  uş  ji na nji : «
 aafaraan kado uko wi! Dji kalempar
Naşibaţi ji iwi na bayitu bamm banun
u up wi Yetu. Naşibaţi i i iwoon
kad man! U up wi Yetu wi wi Naşibaţi
a uun  i ba uparul.

Andapiin ump l nt ufaatal

¹¹ Wal m nt, k  nş  win baţi k 
bawo bhaab, k  ump l nt ulon
ufaatal uş  wo da. Andapiin wa
katimul kawo « Amm banun Naşibaţi
na manjoonan. » Awo natool  i
pway ş pi nul abot aji gut pa iko
inwoon itool. ¹² K ş ki nul kawo ji
bdoo banjeenun, k  abot awo na
n epi ni p ih n tum  i bkow. Apiitana
katim kalon  i uleef ki nin alon b 
m nt ul ameen ka. ¹³ Awohara bayeti
banwoon na p aak. Katimul kawo «
U up wi Naşibaţi. » ¹⁴ Bangoli biki baţi
bawo  i kaf tul a a a, adapa n mp l nt
n faatal aku  awohara imi a yi itenda
ifaatal inuura ijint piş. ¹⁵ Kakej
kajul kap n  i mntumul ki akkobni
n aak. Ul aklun kaşih baka na btam.
Alun kayuuj udeeb unkfatuŋ wi
Naşibaţi *Anhiniin iko bti wi aklun
ka u ba aan  i kako kawee ki bajaan
bapoo na mbuk mndolni ubi u,
kapoo  baka. ¹⁶ Apiitana  i bayeti bi
nul na pnkantul katim ki : « Naşih i
başih na Nawee i bawee. »

¹⁷ K  nş  win uwanjut ulon k 
uwo  i unuur, uhuuran maakan a iini
na nkat n ankyitun du kalowan du
baţi aji : « Nabiini, nabiin nayit pa
ufettu uweek wi Naşibaţi, ¹⁸ nahilna
nade uyema  wi başih, wi bangoli na
bawee biki baka, wi n mp l nt na
bandapiin n a, wi ba aan bti, balemp
na bawee biki baka, bampo i na
bawee! »

¹⁹ Wal m nt k  nş  win ulimariya
na başih biki mboş na bangoli biki
baka k  bayitiir kabi kagutan na
andapiin ump l nt ufaatal na ban-
goli biki nul. ²⁰ K  ulimariya uş 
mobana, wul na na upar wa, un-
dolun iko i on r naan  i kadun ki wa,
aguur banyeenkun uko wi ulimariya
abot anup ad man ptu pi wa. Nul
n t b bti n f lana n eb du katant ki
bdoo kanwoon na pd pal n panjaan
pat rad. ²¹ Bandukiin bafinana na
kakej kamp nnun  i mntum mi an-
dapiin ump l nt, nkat n ade muum mi
baka adoo yok.

20

P ih pi n subal i een-week n yaaş i een

¹ Dwin wal m nt, uwanjut k 
uwalnaana baţi, awo na kaniig aani
ki bnjiir bweek abot am ban mnko-
rentu mnweek. ² Uya mob unjumpul,
upula wi  fa, wul uwoon Untaayi
Uweek, *Tatana a   tan wa pa n subal
i een-week n yaaş i een (1000). ³ Af l
wa du bnjiir bweek anigan ba abot
a u uko ulon atuhna ba, uhilna
uwo uunkak aguur n aak te wal wi
n subal i een-week n yaaş i een (1000)
nakt pun. Woli n  epi babaa wutan
wa n wal n ntiinku  a .

⁴ Dkak awin i ij yi p ih, bambiin
a o  i ya bayeenk mnhina mi pway ş.
Dwin kak n haaş n  ba aan biki babin
afaal  iki ba up U up wi Naşibaţi na uko
wi Yetu, banwoon baanup ad man uli-
mariya na ptu pi wa, awo baampiitan
katim ki wa  i pjuk k me  i ka en.
Bana a  i pket a ih na *Krittu n subal
i een-week n yaaş i een (1000). ⁵ Pna a
p eek  i pket pu puŋ. K  banke un

bandukiin, baannaṭa ṭi pkeṭ te wal wi nṣubal iṅeen week nṣaaṣ iṅeen nṣaṭepun. ⁶ Bannaṭiin uteek ṭi pkeṭ banuurandēni! Bawo biki Naṣibaṭi, pkeṭ pṭēbantēn paankhilan nin uko ulon ṭi baka. Bawo baṭeṅan biki Naṣibaṭi na Krittu kabot kaṣih na a nṣubal iṅeen-week nṣaaṣ iṅeen.

Pjot pi Fatana

⁷ Wal wi nṣubal iṅeen-week nṣaaṣ iṅeen (1000) nṣaṭepun bawutan *Fatana apēn du ukalabuṣ, ⁸ aṣē aya du nṣaak ṅi umundu bṭi ṅi bajaan badu Gog na Magog, aguur baṅaan. Ado baka babi bayit pa ugut. Batum ji pyiw pi bdēk. ⁹ Baniink mboṣ bṭi, kakool ubeeka wi Naṣibaṭi aṅaluṅ, di banwoon biki nul bawoon. Kē bdoo blon baṣē pēna baṭi abi atēr baka. ¹⁰ Wal mēnt, kē *Untaayi Uweek, unguurun baka, uṣē fēlana du katant ki bdoo banwoon na pdēpalēn panjaan patērad aṭēnk da ulimariya na naṣupar wa. Bahaj maakan pnak na utejan te mnṭo.

Pwayēs pi bankeṭun

¹¹ Dwin wal mēnt pṭij pi pṣih pfaatal pweek na anṭoon ṭi pa. Mboṣ na baṭi nṣaṭii, kē nin ṅaan aankak awin ṅa. ¹² Kē nṣē win bankeṭun, baweeke na bampoṭi, kē banaṭ ṭi kadun ki pṭij pi pṣih, kē anṭoon ṭi pṭij pi pṣih aṣē haabēs ṅlibra. Ahaabēs ulibra ulon kak, unwoon ulibra wi ubida. Awayēs bankeṭun, andoli ṭi uko wi adoon jibi upiitaniin ṭi ulibra.

¹³ Wal mēnt, kē bdēk baṣē kakan muum manwoon ṭi ba, kē pkeṭ na mnkeṭ ṅakakan muum mi ṅahankun kē awayēs andoli ṭi uko wi adolon. ¹⁴ Kē pkeṭ na mnkeṭ nṣaṣē fēlana du katant ki bdoo ; katant ki bdoo mēnt bawoon pkeṭ pṭēbantēn. ¹⁵ Anwoon i katim kawoon kaampiitana ṭi ulibra wi ubida bafēla du bdēk mēnt.

21

Baṭi bhalu na mboṣ mnhalu

¹ Wal mēnt dwin baṭi bhalu na mboṣ mnhalu ; baṭi bṭeek na mboṣ mnṭeek ṅaankak awo, bdēk kak

baankak awo. ² Kē nṣē win ubeeka uyimanaan, Yerutalem dhalu, kē dakpēna baṭi du Naṣibaṭi awo ji ṅaaṭ naniima ambomandērun pa ayinul. ³ Dṭiink wal mēnt pṭiim pweek pampēnnun du pṭij pi pṣih aji : « Katoh ki Naṣibaṭi akfēṭun na baṅaan kii ki. Awo da na baka, bawo pntaali pi nul, ul ṭi uleeful aṣē wo Naṣibaṭi i baka. ⁴ Awent mnkuul mi baka bṭi ; pkeṭ, mnṭēg, ṅwooni, na mnṣhaj maankak awo, iko ijon iinkak awo. »

⁵ Kē anṭoon du pṭij pi pṣih aṣē ji : « Natenan, dkakan iko bṭi kē iwo ihalu. » Ajakēn kak : « Piitan nṣup ṅi ; ṅawo manjoonan abot adolana. »

⁶ Akak ajakēn : « Udolanaa, nji dwoon Nateek na Nabaaṅṣaani, dwoon Ujuni na Ubaaṅṣaan. ṅaan i udaan uṭijun, dṭena adaan du ṅkumpēs ṅi meel manjaan manwul ubida, nin aankluk uko ulon. ⁷ Ampokun buṭaan ayeenk uko mēnt. Nji dwo Naṣibaṭi i nul, ul aṣē wo abuk naan. ⁸ Kē balal, bandeknun kafēṭ, bado iko iwuṭaan maakan, bafin baṅaan, bado iko iṭop, bado dayaamu, banjaan badēman ṅnton na baṭilan bṭi, kafah ki baka kawo baya du katant ki bdoo banwoon na pdēpalēn panjaan patērad ; uko mēnt uwoon pkeṭ pṭēbantēn. »

Yerutalem dhalu

⁹ Wal mēnt, ulon ṭi ṅwanjuṭ paaj na ulon ṅamēbanun knkalame kantumun na iṭaafa paaj na kalon ibaaṅṣaani, ubi aṭiini na nji aji : « Biini, dyuuju ṅaaṭ ankniimiin, ahar anwoon unka-neel wi bṭeṅan. » ¹⁰ Uneej ṭi uṣal wi naan aya na nji du pnkun pweek pkujēntaan duuṭ aṣē yuujēn ubeeka uyimanaan, Yerutalem, dampēnnun baṭi, du Naṣibaṭi. ¹¹ Danuur na bjeehi bi Naṣibaṭi. Uko unwoon ji unobna ujaagal na ujeenk unuura uwoj woṅ ṭi da bṭi awo ji kawini. ¹² ṅniw ṅkēm abot akujēnt ṅafooyun wa. Uwo na klēman iṅeen na ktēb. Uwanjuṭ uwo ṭi plēman pandolon, kē babot apiit ṭi pa katim kalon, itim mēnt iwo yi kntaali iṅeen na ktēb ki babuk *Itrayel.

13 Klëman kwajant̄ kawo du umayar unuur, kwajant̄ du btamşanka, kwajant̄ du btammaŋu, kwajant̄ du kayoba. 14 Baniw ubeeka ʈi klaak khaan iñeen na ktëb, ʈi klaak mënt̄ bapiit itim iñeen na itëb yi banjañan biki anwoon unkaneel wi bʈenjan.

15 Uwanjut unktiiniin na nji umëban ʈi kañen pko pniibi, pawo pi uwuru, pawo pniibni ubeeka, klëman, na uniw unfooyun ubeeka. 16 Iban ibaakër yi ubeeka ilin lin, kamban kalon kaandëm apel katënt̄. Uniib wa kë uwo n̄kilometër iñeen week nyaaş iñeen n̄tëb na n̄baakër (2400). 17 Uniib uniw wi ubeeka kë uwo n̄metër iñeen paaj (60). Uwanjut uji uniib jibi bañaan bajaan baniib. 18 Uniw mënt̄ uwo na uko ulon unwoon na unobna wi ujaagal, na ujeenkak. Ubeeka uwo wi uwuru ujint̄ piş unjaan uwoj woj ji kawini. 19 Klaak kweek ki bapafnun ubeeka aniw kawo na iko inuura maakan iwoj wojaan itum. Pteek pawo na iko yi unobna wi ujaagal, na ijeenkak, baji bado ya Jatpi; ptëbantën pawo na iko iniilu baji bado pa Tafira; pwajantën pawo na iko inwoon na inobna itum, baji bado ya Kalte doniya; pbaakantën pawo na iko iniilu na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Emaralda; 20 pñeenantën pawo na iko ijeenkak ji pñaak baji bado ya Fardonika; ppaajantën pawo na iko ijeenkak jud baji bado ya Fardiwu; pʈënk paaj na plon pawo na iko inwoon na unobna wi ujaagal, baji bado pa Kritolit; kë pʈënk bakreŋ pawo na iko ijeenktaan, baji bado pa Berilu; kë pʈënk kañeen kalon pawo na iko ileel baji bado ya Topat; pʈënk iñeen pawo na iko ileel na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Kritoprat; pʈënk iñeen na plon pawo na iko inwoon na unobna wi uko ujeenkak unnaakiirun na uleel, baji bado ya Yakint; kë pʈënk iñeen na ktëb pawo na iko inwoon na unobna wi uko ijeenkak unnaakiirun na uniilu, baji bado ya Ametu. 21 Kë klëman iñeen na ktëb kuŋ kawo ji mnko, plëman pandoli pawo ji pbuk pi mnko; kë bayiti

bi ubeeka başë wo uwuru ujint̄ piş anuur ji kawini.

22 Mënwin nin *dko dyimanaan di Naşibaʈi: Ajugun Naşibaʈi *Anhiniin iko bti, na anwoon unkaneel bawoon dko dyimanaan. 23 Ubeeka uunuma bnuur këme pli kajeehanaan wa, ʈiki bjeehi bi Naşibaʈi bajeehan wa, kë anwoon unkaneel awo unkaniya. 24 N̄taak n̄aluŋ kado kapoşna ʈi bjeehi bi wa, başih biki mboş başë babi baʈij wa pyok pi baka. 25 Nin ilëman yi wa iinkdët unuur ulon ʈiki uʈejan uunkak awo. 26 Baʈij wa mndëm na pyok pi n̄taak. 27 Nin uko ulon unʈopun uunkneej ʈi wa, nin ñaan nado buʈaan, nin naʈilan aankneej da: bampiitaniin itim ʈi ulibra wi ubida wi anwoon unkaneel wi bʈenjan ʈaŋ bakneejuŋ ʈi wa.

22

1 Wal mënt̄ uwanjut uyuujeŋ kabuul ki meel manjaan manwul ubida, manjint̄ piş ji kawini; meel mi ka mampëna ʈi pʈij pi pşih pi Naşibaʈi na pi anwoon unkaneel wi bʈenjan. 2 ʈi ptoof pi itant itëb yi kabuul yun inwoon ʈi ptoof pi ubeeka, uka bko banjaan bawul ubida, baji bubuk nyaaş iñeen na n̄tëb ʈi uşubal, pli pandoluŋ baji bubuk. Itoh yi ba iwo ijebanaani bañaan biki mboş bti. 3 Nin Naşibaʈi aankak afëp ñaan. Pʈij pi pşih pi nul na anwoon unkaneel pawo ʈi ubeeka meet̄, balemparul bado kadëmana; 4 bawin kaara di nul, katim ki nul kabot kawo ʈi ijuk yi baka. 5 Uʈejan uunkak awo, nin ñaan aankak anuma unkaniya këme bjeehi bi unuur, ʈiki Naşibaʈi Ajugun aʈu ʈi baka bti bjeehi bi nul, başë başih te mn̄o. »

Ubi wi Yetu

6 Uwanjut ukak ajakën: « N̄ʈup n̄i n̄awo manjoonan abot adolana; Ajugun, Naşibaʈi anjaan aʈu baʈuparul n̄şal, ayil uwanjut wi nul, uyuu balemparul uko unkm̄biin hënkun.

7 Yetu aji: « Natenan, dbi hënkun! Anuurandëni, ankmëbanun n̄ʈup n̄i

Naşibaţi ƚanktupun uko unkmbiin ƚi ulibra wi. »

⁸ Nji Yowan dtiinkun abot awin iko yi. Kë wi ntiinkun abot awin iko yun, djot ƚi ihoş yi uwanjut unyuujnun iko mënş kadëman wa, ⁹ kë uşë ƚi na nji : « ƚaafaraan kado uko wi! Dji kalempar Naşibaţi ƚi iwi na başupar Naşibaţi bti na bañaan bti bankmëbanun ƚşup ƚi ulibra wi. Naşibaţi i i iwoon kadëman. »

¹⁰ Ujakën kak : « Khank ƚşup ƚi Naşibaţi ƚi ulibra wi kamen ƚa bañaan. Wal wi iko yi aktupun ikdolaniin uñogi. ¹¹ Nado iko inwoon iinwo itool amëbaan ƚi iko inwoon iinwo itool yi akdolun, anwoon ƚi ubida uşop amëbaan ƚi wa. Kë anşaan awo natool adoon kado uko unwoon utool, anwoon najinş piş adoon kajinşanaara jinşën uleef. »

¹² Yetu aji : « Natenan, dbi hënkun! Dwo na baluk bi andoli, ddo kaluk andoli uko wi adolun. ¹³ Dwo Nateek na Nabaañşani, Najuni na Nabaañşani, Ujuni na Ubaañşani.

¹⁴ « Banajun imişa yi baka banuurandëni, hënk bahil kaneejna ƚi ilëman yi ubeeka, kabot kade ƚi mnko mi bko banjaan bawul ubida. ¹⁵ An ƚbuş:

bakaalam, bañaan banwoon ƚi ubida uşop, bafin bañaan, badëman ƚnton, na bañaan bti banjalun ƚşilan abot aji başilan, napënan bdig.

¹⁶ « Nji Yetu, dyil uwanjut wi naan uşupan uko wi. Uwo pa banfiyaaru bti. Dwo i pntaali pi *Dayiş, awo unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa. »

¹⁷ Uhaaş wi Naşibaţi na naniima ƚaji : « Biini! »

Anktiinkun ajakan : « Biini! »

Ñaan i udaan uşijun, abiini ; annumiin, abiin ayeenk ƚi meel manjaan manwul ubida, bë aankluk nin uko ulon.

¹⁸ Nji Yowan, dşup wa, manjoonan ma, ñaan anktiinkun ƚşup ƚi Naşibaţi ƚi ulibra aşë hoşalëş da uko ulon, Naşibaţi aşu'a işaafa yi başiniyaanun ƚi ulibra wi. ¹⁹ Kë woli apënan uko ulon ƚi ƚşup ƚi Naşibaţi ƚi ulibra wi, Naşibaţi kapënan kafah ki nul ƚi bko banjaan bawul ubida na ƚi ubeeka uyimanaan ƚi başiniyaanun ƚi ulibra wi. »

²⁰ Anşupun uko waş aji : « Aa, dbi hënkun! »

Uwoon haş! Iwi Yetu Ajugun, biini!

²¹ Dñehan Yetu Ajugun awulun nja bti bnuura bi nul.